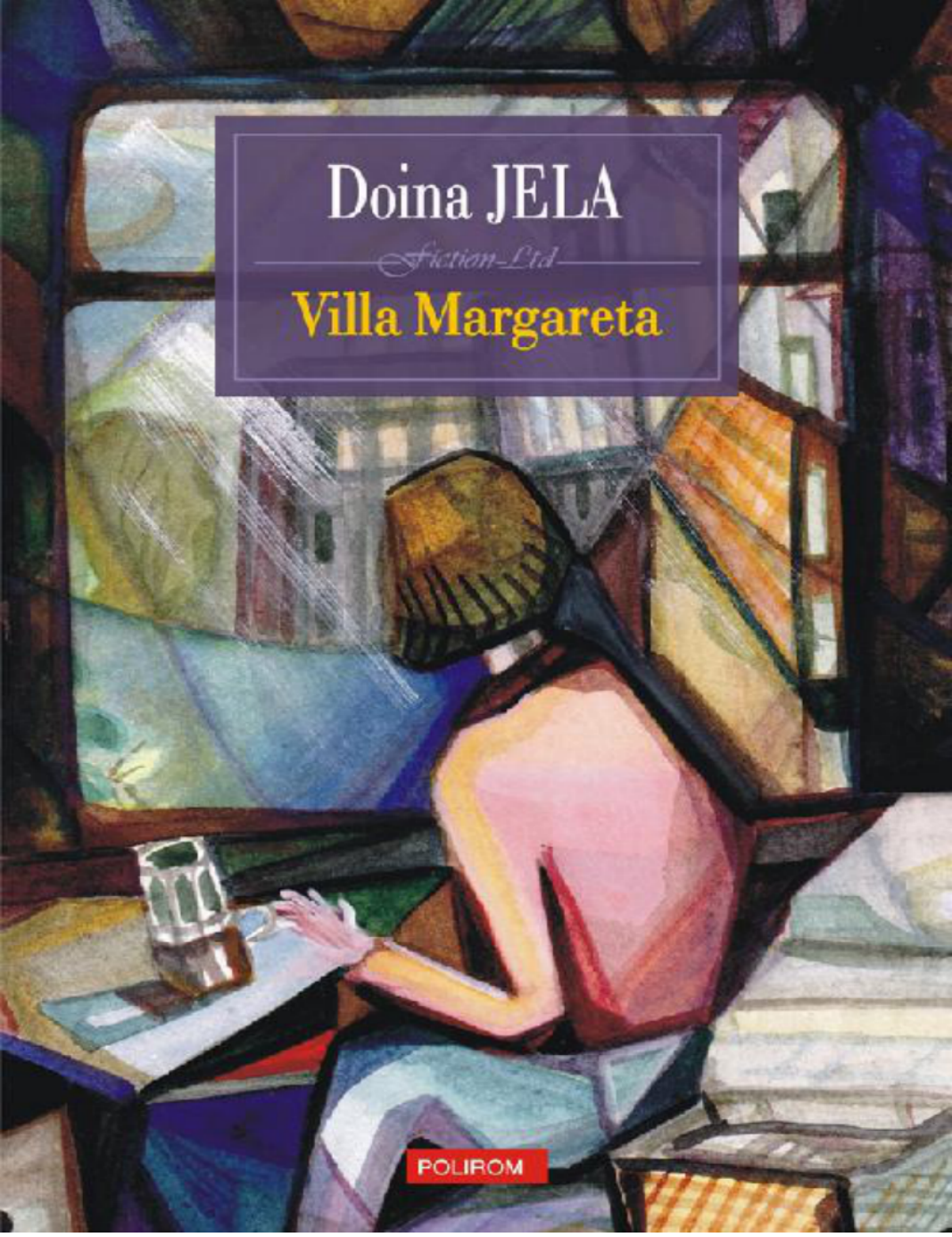
Doina JELA
Fiction Ltd
Villa Margareta
POLIROM

Doina JELA

Fiction-Ltd

Villa Margareta

POLIROM
2015

© 2015 by Editura Polirom

www.polirom.ro
Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1;
sector 4, 040031, O.P. 53

ISBN ePub: 978-973-46-5840-4
ISBN PDF: 978-973-46-5841-1
ISBN print: 978-973-46-5765-0

Coperta: Carmen Parii
Pe copertă: © krimzoya/Depositphotos.com

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright şi este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiei, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum şi alte fapte similare săvârşite fără permisiunea scrisă a deţinătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislaţiei cu privire la protecţia proprietăţii intelectuale şi se pedepsesc penal şi/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

DOINA JELA este jurnalistă, editoare, traducătoare şi scriitoare. A coordonat colecţiile „Procesul comunismului" de la Editura Humanitas şi „Actual" de la Curtea Veche Publishing. A fondat Asociaţia Ziariştilor Independenţi din România, filiala românească a Asociaţiei Jurnaliştilor Europeni cu sediul la Bruxelles (AEJ). A contribuit la numeroase volume colective: *Vînzătorul de enigme* (1993), *Analele Sighet* (1997, 1998, 1999, 2001, 2002), *Cum era? Cam aşa...* (2006), *Cartea cu bunici* (2007), *Războiul de 30 de zile* (2007). Dintre volumele publicate menţionăm: *Cazul Nichita Dumitru. Încercare de reconstituire a unui proces comunist* (1995), *Această dragoste care ne leagă. Reconstituirea unui asasinat* (1998, 2004), *Drumul Damascului. Spovedania unui fost torţionar* (1999, 2002; carte ecranizată de Lucian Pintilie în *După-amiaza unui torţionar*, 2001), *Lexiconul negru. Unelte ale represiunii comuniste* (2001), *Afacerea Meditaţia Transcendentală* (în colab. cu Cătălin Strat şi Mihai Albu, 2004), *Ungaria 1956: revolta minţilor şi sfîrşitul mitului comunist* (coord. în colab. cu Vladimir Tismăneanu, 2006), *O sută de zile cu Monica Lovinescu* (2008). La Editura Polirom a mai publicat *Telejurnalul de noapte* (1997; ed. a II-a, Vremea, 2005).

Mamei mele
şi tuturor celor care mi-au inspirat această ficţiune

Partea I

Corespondenţi de război

Credinţa într-o cauză sacră e un substitut pentru credinţa în noi înşine.
Da, ştiu.

19 octombrie 2012, ora 18.30

De când mă ştiu, car bagaje. Trag de valize, geamantane burduşite, cutii de carton, cufere, saci cu cărţi, le înghesui în portbagaje de taxiuri, le târăsc prin noroi, prin pietriş ud, pe asfalt, prin zăpadă, sub soare arzător sau pe zloată, transpirând îmbrăcată cu tot ce n-a încăput în ele sau tremurând toamna târziu într-o jacheţică de vară, rătăcind, pierzând, spărgând obiecte şi promiţându-mi, ca să-mi înşel oboselile, că e ultima dată. Nu dramatizez câtuşi de puţin fatalitatea asta. Cu atât mai puţin stau să mă întreb de ce se întâmplă dintotdeauna aşa. N-am avut niciodată priceperea despicării firului în patru şi nici la alţii n-am găsit-o de cine ştie ce interes. O singură dată, un singur tip a ştiut să-mi pună întrebarea dintr-o perspectivă originală în legătură cu goana asta. În mod normal, oamenii sunt tentaţi să te întrebe după ce alergi, ce cauţi, ce-ţi lipseşte şi ce nu-ţi ajunge de nu ai astâmpăr. Dar acel tip, în holul unui hotel din Patras, fără să se mire câtuşi de puţin că nu suportasem să iau, ca tot omul, un avion şi apoi un autobuz şi că făcusem, dintr-un singur *trait*, în micul meu Citroën, cei 1.150 de kilometri, mai puţin mica oprire de la Plovdiv, când se terminase lichidul pentru parbriz şi eu crezusem că e lichidul de răcire, m-a întrebat, cu limba împleticită de nenumărate vodci băute sub ochii mei, nu ce caut, ci de cine şi de ce fug. *From who, from what are you running away…?* În ce-l priveşte, avea un nume cu o rezonanţă sculpturală, Kevin Darcy, şi nu fugea de nimeni şi de nimic, dimpotrivă, căuta în fundul nenumăratelor pahare de vodcă golite, şi chiar în întrebarea aceasta adresată mie, un răspuns pentru el: de ce-l părăsise, la şaizeci şi cinci de ani şi după cincisprezece ani de căsnicie şi supuşenie, nevasta lui, o malaysiană, cea mai frumoasă şi mai supusă malaysiană de pe faţa pământului? *Why did she leave me?* De ce fugise nevasta lui? Nu după cine, după ce fugise, ci de ce, din viaţa lor împreună, fugise ea? *I don't know, Kevin, believe me, I really don't know.* „Poate de dispreţul tău", îmi venea să-i spun, dar se chinuia şi aşa ca vai de el… Şi relativa mea mizantropie, care scoate când mi-e lumea mai dragă corniţele, începea, la vederea chipului buhăit, a privirii imprecise, să le scoată iar.

Kevin Darcy, cu întrebările lui. Sunt ani de când nu mai ştiu nimic despre el. De ce te temi cel mai mult în clipa morţii? era altă întrebare a lui, care apărea de la a cincea sută de vodcă în sus. El se temea că, de atâta goană, de atâtea bagaje strânse şi cărate şi locuinţe

schimbate şi femei şi bărbaţi cunoscuţi, îi vor defila toate şi toţi pe dinaintea ochilor, cu viteza cu care alergase prin viaţă, şi nu va identifica printre ele nici măcar o figură cunoscută, profund cunoscută, familiară, cea care să-l ţină de mână pentru marea trecere. De aceea ai făcut bine să te măriţi şi să rămâi măritată, chiar dacă ţi se pare un cadru nepotrivit pentru o relaţie autentică. *It is good to get married. I… I drink for you and for your happiness*.

Nici măcar mama ta? A înţeles imediat ce întreb, chiar dacă între reflecţia lui şi întrebarea mea se instalase deja paharul băut pentru fericirea mea, înţelesese. *My mother?! No*. Expresia cu care a spus asta… El şi-ar fi dorit probabil să fie malaysiana lui cea care să-l ţină de mână spre marea trecere. Cel puţin în clipa aceea, când umpluse măsuţa goală din barul hotelului Konstantinos Palaiologos din Patras cu paharele goale de vodcă, ea şi-ar fi dorit să fie. Dar cu siguranţă dorinţele lor nu mai coincideau. Ea plecase, iar el voia să afle de la mine *why. Why did she leave me?*

Pe mine mă uimea atunci seninătatea cu care recunoştea că nu mama lui… *My mother?! No*. Adevărul este că toate mamele ajung să enerveze. Faptul că el nu se învinovăţea deloc pentru ingratitudinea asta indica probabil că avuseseră de la bun început o relaţie foarte proastă şi ea fusese o mamă rea. Ce te faci când legea asta cu toate mamele care devin enervante funcţionează până şi în cazul unor mame impecabile, ca a mea? O ridici în slăvi. O aperi şi o cânţi, *te apăr şi te laud şi te cânt*, cum spunea poezia, am uitat a cui, din anii noştri de pionierie, în România. O idealizezi, cum ar zice Doamna Mea de Miercuri. Adevărul este că mama mea este formidabilă, o adevărată sclavă a iubirii pentru toţi ai ei. Poate spun asta fiindcă sunt departe şi mă topesc de dorul ei. În trei zile de locuit împreună ar ajunge probabil să mă enerveze şi pe mine la fiecare mişcare. Exact ăsta este cuvântul. *Sunt chestii minore, dar tocmai asta te scoate din minţi, că sunt minore. Îmi dau seama că tu de departe sau altcineva ar putea spune că tocmai ele fac şarmul ei. Iar eu nu mai pot să le suport. Am obosit.* Cumnată-mea, neobişnuit de tensionată. Ştiu ce are enervant mama. Ţin minte din copilărie. De exemplu, este sigur că, dacă se apucă să aşeze un teanc de cratiţe în bufet, o va pune la fund pe cea mai mică şi deasupra pe cea mai mare, ca atunci când le atingi să se prăbuşească toate cu un huruit de hangar demolat, chiar în momentul când toată casa doarme. Sau, dacă are alături un tel de bătut ouă şi o furculiţă, va alege spontan furculiţa. La fel, între un bătător de şniţele şi muchia unui cuţit de bucătărie, va alege pentru operaţiunea respectivă muchia cuţitului. Sunt lucruri pe care poţi pur şi simplu să nu le înţelegi. Iar Vali nu le mai înţelege. Strigă la mine: „Poţi să-mi spui tu de ce, având la îndemână un obiect pe care un designer l-a conceput şi l-a brevetat, un fabricant i-a cumpărat ideea şi l-a produs

în serie, un comerciant l-a achiziţionat şi l-a pus în vânzare, iar eu sau chiar ea l-a cumpărat pentru a bate cu el şniţelul, mamiţa preferă să facă treaba asta răsucind pe partea cealaltă un obiect conceput, fabricat, pus în vânzare şi procurat cu scopul de a tăia cu el pâine?“. Iar eu îmi închipui scena care a precedat întrebarea asta adresată mie, o văd cum îi ia obiectul respectiv din mână şi i-l pune pe cel potrivit, adăugând, eventual, ironică: „Mamiţo, obiectul ăsta a venit pe lume pentru cu totul alte scopuri, ia-l pe ăstălalt“. Aşa că n-am niciun răspuns mai bun decât: „Nu ştiu, scumpo, poate fiindcă ei chiar i se pare o chestie minoră“.

Bune subiecte ca să începi un „jurnal de lăsare la vatră“, cumnata mea, Vali, şi Kevin Darcy.

Este prima dată, după zeci de ani, când scriu un jurnal şi probabil orice om care face asta nu ştie cu ce să înceapă şi despre ce să scrie în el. Asta nu lămureşte întrebarea de ce am început cu el. Se uitase atunci fix în ochii mei, cât de fix îi permiteau sutele de vodcă date pe gât, şi-mi spusese că sunt o *remarkable woman*, fără mari şanse de fericire, dar el mi-o doreşte. El s-a însurat, între timp, a doua oară, cu o azeră, de data asta mai tânără cu patruzeci de ani, dacă diferenţa de cincisprezece n-a mai funcţionat, poate funcţionează asta. Era londonez, nu ştia o boabă franceză, deşi nu cred că ar fi scris pe uşa pub-ului, dacă ar fi avut unul, „interdit aux Français et aux chiens“ şi nu ştiu ce căuta la un congres al francofoniei.

Poate că am început cu Kevin din cauza bagajelor, am recuperat azi cutiile cu cărţi lăsate în garajul Xeniei, iar cu mama, din cauza telefonului cumnatei mele. Dar când vrei să-ţi intri în mână nu are importanţă cu ce începi, trebuie să începi cu ceva… I-am spus lui Vali că mă bucur să fiu acum mai aproape de ei, pentru un timp nedefinit, dar nu voi putea veni aşa curând să-i văd. Nu am intrat în ritm cu noua slujbă şi am deja un teanc de obiecte zburătoare neidentificate pe birou. Şi m-am apucat să-i descriu în detaliu ce am de făcut. Cu Vali mereu trebuie să mă justific, mi-este greu să ştiu ce să-i spun şi cum să-i spun. Adevărul este că aş fi făcut poate mai bine dacă acceptam nu salahoria asta, ci direct ce-mi propusese G.A., postul vacant de redactor-şef. I-am spus că nu accept fiindcă prefer să pornesc „de jos“. Aşa încât am început cu şase referate de lectură de finalizat până la sfârşitul lunii, două manuscrise deja acceptate şi care trebuie să intre în lucru în noiembrie, la redactat, şi de justificat politicos vreo patru refuzuri.

Şi, desigur, manuscrisul lui Rafael. Fără termen. C.C. (acum, că-i scriu – pentru confidenţialitate – numele aşa, îmi dau seama că i se potriveşte acronimul! CC – Comitetul Central, *factotum*-ul nostru, un *factotum* drăguţ şi delicat şi care mă simpatizează) a lipit pe manuscrisul lui Rafael, ambalat într-un dosar mov-închis, din carton

de bună calitate, ambalaj după care imediat recunoşti un autor care a trăit în Occident, o etichetă standard pe care scrie doar atât: „Manuscris de evaluat până la…… şi/sau de restituit autorului până la……“, urmând ca eu să-i pun termenul.

Rafael. Memorabilă apariţia, reapariţia lui. Ciocănind în tocul uşii deschise a biroului şi declamând:

„Eu acum ştiu de ce i se părea satul pustiu unchiului meu Anton şi atunci, la început, când abia venise, nu i se păruse deloc aşa“.

Şi mai departe:

„Nimeni nu l-a văzut venind pe unchiul Anton. S-ar putea să-l fi văzut Dixi, dar el are obiceiul să latre şi atunci când vede pe cineva venind, şi atunci când nu vede nimic, aşa că lui nu i-am dat nicio atenţie. Nu la el mă ofer când spun că nimeni. Mă ofer la Aura, la Cristi şi la Indira…

— Mă refer, Antonia, se spune mă refer.

— Păi, eu cum am spus!?“.

Ultima replică era din altă parte. Memoria lui Rafael le aglutinase. M-am simţit măgulită şi mă întreb dacă nu tocmai de aceea am fost rea cu el.

Toată secvenţa de azi-dimineaţă, a reintrării lui Rafael în viaţa mea, în cel mai nepotrivit moment al ei, a fost inoportună. Declamaţia lui, ca a unui actor în scenă, în condiţiile în care niciodată nu-l plăcusem cine ştie ce (dar poate nici nu-şi mai aducea aminte!), explică probabil impulsul de a fi ironică pe care, desigur, deşi detest să fiu ironică (şi ironia în general), nu l-am reprimat. Am împins, cu o mişcare din călcâi, scaunul ergonomic până în raftul cu manuscrise din spate şi am aplaudat. Detest ironia dinainte de a fi început întâlnirile mele de miercuri, în fond, ştiam dinainte, chiar dacă într-un fel confuz, că atunci când începi să ai ceva cu mai toată lumea, cu tine ai ce ai, aşa că este mai bine să stai cu tine şi să-ţi rezolvi problema. Asta mi-am adus aminte în timp util, cât să-mi reprim următoarea *vacherie*: Te ştiam pictor, nu actor, maestre. Adevărul este că nu mi-aş fi permis să stau cu mine. Trebuia să-mi câştig existenţa, tocmai ca să fiu consecventă cu mine însămi până la capăt. Din fericire, şi pentru Rafael, dar şi pentru mine, care m-aş fi mustrat ulterior, eram încă singură în toată redacţia. Fusese furtună noaptea trecută, iar colegii aveau să ajungă care cum putea, pe jos, pe trotuarele pline de excremente de câine, cu mijloacele de transport în comun, cu taxiuri, cu maşinile particulare blocate sau strivite sub arborii prăvăliţi pe trotuare, cu băltoacele de pe carosabil şi gurile de canalizare refulând la fiecare colţ de stradă. În prima jumătate de oră aveau să vorbească din nou despre funie în casa spânzuratului, „exilul în propria ţară“. Aveau să treacă pe urmă la iarna „ca-n ’54“ care ne aşteaptă. (Despre

iarna care ne aşteaptă televiziunile opoziţiei spun că va fi cea mai grea din ultima sută de ani, iar cele publice, de fapt, ale guvernului, spun că va fi normală, ca orice iarnă.) Pe urmă aveam să vorbim despre sfârşitul lumii, care şi acela ne aşteaptă, conform unor preziceri ale Uraniei, confirmate şi de nu ştiu care calendar aztec, şi ale unui clarvăzător din Mexic, Oruzobo. Bucureştiul arată în fiecare zi ca şi cum ar fi sfârşitul lumii, dar asta e altă durere a mea.

Fapt e că am fost grosolană cu Rafael. Am circumstanţa atenuantă că am resimţit grosolănia ca pe o măsură de igienă sufletească, împotriva linguşelii lui şi a măgulelii mele. În afară de vacarmul incredibil al televiziunilor, la care apelez ca să înţeleg pe ce lume mă aflu şi nu înţeleg nimic, este al doilea lucru care m-a izbit la întoarcerea în patrie: epidemia de linguşeală. Toată lumea tămâiază pe toată lumea. Şi toată lumea se lasă tămâiată. Vedete mici sau mari, artişti sau şefi, parcă nu le trece prin minte că în trei luni ar fi morţi şi îngropaţi pentru nouăzeci şi nouă la sută dintre admiratorii dobândiţi în număr aşa mare prin poziţiile lor şi că valoarea unui om este în altă parte. Nu rezistă şi nu reuşesc să facă ceva, pur şi simplu, ca să nu-i mai „gâdile plăcut la urechi“ complimentele, după cum spune Caragiale. Poate că nici nu este aşa simplu. Nu poţi să-ţi reciţi de o mie de ori pe zi din *Ecclesiast* (*Deşertăciunea deşertăciunilor, toate sunt deşertăciuni*) sau să-ţi spui, ca Vladimir Bukovski, care este agnostic, *Sic transit gloria mundi*, pretinzând că el aşa a reuşit să-şi păstreze capul pe umeri, dacă mie mi-a sunat atât de plăcut la urechi un singur biet compliment, azi-dimineaţă, din poziţia modestă pe care o am, de redactor într-o editură mare.

Mi-a sunat aşa fiindcă am o perioadă de vulnerabilitate, spune Doamna Mea de Miercuri.

…Mi-a telefonat acum o clipă domnul Profesor Al.N. Bietul domn Profesor Al.N.! Din când în când îmi telefonează de la Paris şi-mi încredinţează soarta României. Are şi el, cum aveam şi noi când eram acolo, gratuitate cu ţara, şi imediat ce ridic receptorul îi aud vocea autoritară, care mi-este în fond atât de simpatică:

— Dragă, ia un pix şi scrie.

— Dom’ profesor, zic, nu pot acum să iau un pix, am o tigaie pe foc.

— Du-te, dragă, şi opreşte dracu’ focu’ ăla, ce, dumneata eşti femeie să stai în loc de o tigaie, ce-ţi spun eu e mai important ca tigaia. Dumneata nu vezi, dragă, ce fac ăştia, că duc România de râpă?

— Şi cum pot eu să-i împiedic, dom’ profesor, ce pot eu să fac? aud că-mi iese din gură şi iar înregistrez o minusculă victorie că nu-i spun, citându-l pe colegul meu, Răzvan P., că poate o să-i fie mai bine României acolo, în râpă, o să se odihnească puţin din agitaţia şi fojgăiala asta.

Repet resemnată mai inofensivul prin comparaţie:

— Ce pot eu să fac?

— Uite ce poţi să faci, dragă. Notează. Cine s-o facă, dacă nu dumneata?

— Bine, bine, ziceţi, da' pe urmă mă lăsaţi să-mi pregătesc şi eu o biată cină? mă alint la final, ca să maschez brutalitatea.

Şi iritarea, care a devenit aproape permanentă.

Or, iritarea este cel mai bun indiciu că proiectezi. Şi ce proiectez cu Profesorul N. mi-e destul de clar: aveam şi eu, ca şi el, când eram acolo, idilismul acesta meliorist pedagogic, şi mi-au rămas din el nişte urme care intră în reacţie cu revolta că de ce „or fi căşunat toţi pe mine", să le fac eu pe toate. Cu el mi-am proiectat propriul activism pe care îl găsesc azi un pic stupid. Asta e partea bună, după întâlnirile „secrete" cu Doamna Mea de Miercuri: faptul că, parţial, propriul meu comportament mi-a devenit mai transparent. Dar numai parţial. Fiindcă ce conţinut am proiectat cu personajul din BMW-ul 4 × 4, de m-am surprins spunându-i ce n-am spus în viaţa mea, nici în visele cele mai comunicative, nu-mi este prea transparent. În tot cazul, este şi aici o parte bună, anume că, după excesul de grosolănie faţă de el, n-am mai culpabilizat deloc: în fond, eu mergeam pe banda mea, a doua, nici n-aş fi avut pe unde să merg, de altfel, decât printre crengile imense de copaci prăvăliţi care ocupau aproape toată banda întâi, şi el mă tot claxona din spate, după care s-a enervat, s-a băgat aproape la centimetru pe contrasens în faţa Duster-ului şi aproape s-a lipit de mine, urlându-mi porcăriile prin fereastra lui coborâtă automat. Nu ştiu cum am avut timp să cobor şi eu fereastra, manual, să dau încet Rahmaninovul cu Dana Protopopescu şi să-i spun vorbele, pe care le reproduc aici până la ultimul diftong: „Te porţi aşa în trafic fiindcă ai o puţă mică?". Merita văzută, în paranteză fie spus, uluirea lui, care, deşi putea foarte bine să blocheze circulaţia ca să se dea jos şi să mă pocnească, l-a împiedicat s-o facă, destabilizându-l. Până să se dezmeticească, m-a pierdut în trafic, probabil.

Profesorul N. îmi semnalase ieri-seară, când nu-mi venise încă ideea de a deschide acest jurnal de lăsare la vatră, apariţia la Paris a unei cărţi a lui Besançon, pe care „numai noi putem s-o traducem şi să deschidem ochii imbecililor de compatrioţi" – expresia lui. Ce spune Alain Besançon acolo (am văzut câteva *compte-rendu*-uri pe internet) se întoarce în fiecare seară pe toate feţele la toate televiziunile, nu mai reprezintă nicio noutate, dar ce nu am reuşit eu să-i explic Profesorului N. este că aici, în râpă, se petrec în fiecare secundă lucruri uluitoare şi că, atunci când se întâmplă lucruri uluitoare în fiecare secundă, ele sfârşesc prin a nu mai ului pe nimeni. „Aiurea, ce dracu', doamnă, te ştiam mai inteligentă! Nu ştii că tot ce vine de la Paris acolo e literă de Evanghelie? Notează acolo şi te sun mâine-seară

să-mi spui ce-ai făcut! Laie sau bălaie!“ Aşa că aş fi vrut totuşi să-i prezint, acum, la prima oră, lui G.A. proiectul Besançon, ca să mă scap de grija telefonului de astă-seară al Profesorului. Să-i spun „laie sau bălaie“.

Şi nu să-mi pice, ca oaspete drag, *prieeeeeeten drag, ne cunoaştem de-o viaaaaţă*, la prima oră, „maestrul Rafael“. Pe care nu-l mai văzusem de douăzeci şi doi de ani, aproape *jour par jour*. Fiindcă nu-mi pusesem ochelarii, aşa cum arăta, cu obrajii pufoşi, rozalii, cu părul galben, cu ochii albaştri clipind des de o uimire perpetuă, sub lentilele cu ceva mai multe dioptrii, parcă era, în ce-l priveşte, neschimbat. Cât de schimbată îi apăream eu, după douăzeci şi doi de ani, nu-mi făceam, în mod curios, nicio problemă. Încă unul dintre foarte multele lucruri curioase care se petrec cu mine de când cu întâlnirile mele secrete de miercuri seara, aproape un efect secundar, este să-mi fac probleme.

Rafael a continuat o vreme cu citatele:

„Ne vom construi o casă, la marginea celui mai mare oraş… Şi vom pleca de acolo în călătorii de cunoaştere şi recunoaştere. Îmi vei povesti la întoarcere drumul tău până la linia imaginară care împarte globul în două emisfere egale, nordică şi sudică, şi cum ai văzut acolo santinelele ecuatorului, de neuitat: două siluete înalte, clătinându-se şi aplecându-se una spre alta pe deasupra liniei şi ciocnindu-şi în aplecarea lor capetele unul de altul, cu un zgomot sec, inconfundabil, pe care-l păstrezi încă în urechi. Îmi voi lipi urechea de urechea ta şi-l voi auzi şi eu. Un zgomot surd, sec, pe care nu l-ai făcut să înceteze decât strigând energic în toate limbile cunoscute: hei, hombre, ciolovec, man, homme…

Toate astea aşezaţi în faţa ferestrei deschise şi privind prin ea la plopul care-şi mişca toate frunzuliţele odată, fără a ne stânjeni din activităţi: sau şi dacă o făcea uneori, era suficient să-i spui cu frumosul *dar mai termină odată cu foşnitul ăla*, pentru ca el să se oprească, cu toate frunzuliţele întoarse spre mine odată, ca nişte urechi la pândă…“.

L-am întrerupt, aplaudând din nou ironic, altfel cine ştie cât ar fi ţinut-o aşa, recitând din operele mele de tinereţe.

— Să nu crezi că am venit să te flatez… Ştiu pe dinafară pagini întregi. Fraze întregi. Idei mai valabile ca oricând. „Dar ne-am promis, şi ne-am ţinut de promisiune, ca măcar o dată la douăzeci de ani să ne întoarcem, să ne întâlnim ca să verificăm marile adevăruri cântate în cor şi să vedem dacă au mai rămas valabile. Căci niciun adevăr nu rămâne valabil mai mult de douăzeci de ani.“ Păcat că n-ai continuat.

Adevărul este că mă tulbura într-o oarecare măsură recitalul lui şi că, pe cât de tare mă tulbura, pe atât simţeam nevoia să scurtez vizita

şi să rămân măcar o jumătate de oră cu mine însămi. A înţeles şi a spus singur:

— Am venit să-ţi aduc asta.

Şi a continuat să surâdă, cu surâsul acela al lui psihedelic, neschimbat, ceva între Cherubino şi un adept MISA. Şi mi-a pus pe masă acel dosar mov-închis, achiziţionat fără îndoială într-o papetărie occidentală, unde dobândise pesemne, ca şi mine, gustul şi exigenţa de a ambala corect lucrurile, un manuscris deci, relativ subţire, cam cât patru reviste *Orizont* sau cât un număr dublu de revistă *Vatra*, care zac nedeschise pe biroul meu de vreo lună.

— Ai scris o carte!

Alt puseu de iritare, altă proiecţie. Spaima deci că eu nu voi mai scrie de acum niciuna, ceea ce mi-era oarecum clar dinainte, suprapusă peste recitalul lui, aducându-mi brusc în memorie o perioadă – scurtă, e drept – din viaţa mea când am crezut că doar asta voi face. Mi-am dat seama însă că, şi atunci când îţi e clar ceva, nu-ţi place să ţi se aducă aminte. Rafael, de parcă nici nu mi-ar fi auzit comentariul, a repetat apăsat:

— Păcat că n-ai continuat, dar adăugând, plin de respect: deşi ce ai făcut tu, sacrificându-ţi vocaţia personală, este poate mult mai util în societatea actuală, bolnavă şi…

— Tu ce mai faci, ce ai făcut în toţi anii ăştia? l-am întrerupt pentru a-i curma plăcerea vicioasă a flateriei.

Fiindcă, dacă era să fiu sinceră cu mine însămi, nu mă interesa peste măsură ce făcuse el „în şi pentru societatea asta bolnavă“. Iar porţia de trecut din care făcea el parte nu era una la care aveam vreo dorinţă specială să mă întorc, acum…

— Diverse, a spus, clipind des şi surâzând vag, misterios, din spatele ochelarilor. Multe… Nu vreau să te reţin, am dat de tine printr-o întâmplare pe care aş putea s-o consider fericită şi interesantă şi, dacă am venit aşa, neanunţat, scuză-mă, dar rămân în Bucureşti doar până azi la 19.

Chiar nu părea nici el dispus la taclale şi efuziuni.

Cu atât mai bine. L-am expediat şi eu, profesional:

— Bine, atunci, mai luăm legătura, eventual, după ce reuşesc eu să citesc?… Ai lăsat pe plic coordonatele tale?

Preţioasă şi eu, cu franţuzismele mele, de parcă ar fi vorba de latitudine şi de longitudine.

— Nu este ce-ţi închipui, surâde psihedelic, sfios.

— Păi, de unde ştii tu ce-mi închipui eu?

— Nu e nimic din tot ce ai putea tu să-ţi închipui, a spus, cu acelaşi zâmbet, intens expresiv, privindu-mă fix din spatele lentilelor, în vreme ce obrajii îi deveneau din ce în ce mai roşii, până când s-au oprit, ca într-un trucaj pe calculator, stabilizându-se şi fixându-se la un

purpuriu intens.

Roşea, exact ca în urmă cu două decenii, exact ca fecioarele vicioase din *Liaisons dangereuses*.

Era chiar neschimbat. Iar apariţia lui, parcă tot un efect secundar, ca şi cum Doamna Mea de Miercuri, cu aerul ei inofensiv, ar lucra să dea la o parte nu numai nişte stăvilare interioare, ci ar deschide şi fizic uşile trecutului.

* * *

Discuţia debutase abrupt, ca de obicei, şi banal, în ultima noastră întâlnire de miercuri (17 oct.), a 20-a deja. Scaunul incomod, încăperea bizar dotată cu un dulap plin de mii de jucărioare, lada cu nisip, cutia cu creioane colorate, ca o magazie cu „material didactic“ pentru grădiniţă, şi D.M.M., cu aerul ei de educatoare, sobru îmbrăcată şi asortată, şi izbucnirea mea, infantilă, în acord cu mediul, în fond:

— Nu prea mai ştiu pe ce lume mă aflu, aici, între două lumi… Ca şi cum n-aş fi avut nevoie decât de un declanşator. Sulul de *sopalin* era deja alături, pe masă, n-a trebuit decât să întind mâna spre el. Vă rog să mă scuzaţi.

Ea, cu o mare blândeţe şi aproape în şoaptă:

— Aici nimeni nu se scuză.

— Da, bine, aici toată lumea boceşte!

— Aici toată lumea face ce simte nevoia… Haideţi să vedem, de ce vă simţiţi între două lumi? Cum e cu această dificultate de a alege şi, în fond, de ce trebuie să alegeţi?

— Eu am crezut că dumneavoastră ar trebui să-mi spuneţi asta…

— Nu, fiindcă nu e sentimentul meu, ci al dumneavoastră. Sau este afirmaţia dumneavoastră, ca să fiu mai precisă.

După care am tăcut, în ticăitul parcă ironic al deşteptătorului din raft.

— Soţul meu consideră că deja am ales…

— Dar dumneavoastră, nu soţul, sunteţi aici, pe scaunul acela. Dumneavoastră ce consideraţi? Ce simţiţi?

Şi din nou blocaj. Am râs, ca să-mi păstrez politeţea:

— Ce simt… Toate cărţile de specialitate şi toate revistele de femei din sălile de aşteptare la coafor sau la doctor au teste în care, inevitabil, se ajunge la întrebarea ce simţi. Ei bine, de cele mai multe ori nu ştii ce simţi!

Nici nu m-a aprobat, nici nu m-a dezaprobat, ceea ce înseamnă că nu mă aproba.

I-am pus din nou întrebarea pe care i-o pusesem prima dată: ce face ea acolo? Şi din nou mi-a întors-o:

— Dumneavoastră ce credeţi că facem?

— Nu reuşesc să mă simt bine, sigură pe mine, fortificată, aşa cum mă aşteptam, aşa cum fusesem…

Parcă n-aş vorbi despre mine, ci aşa, teoretic:

— Dacă ceea ce faceţi dumneavoastră e o curăţare a hornului, aceasta se face periodic şi nu e niciodată definitivă, sufletul va produce mereu funingine, nu? Iar dacă este ca o remediere a unei luxaţii sufleteşti, de care nu ai avut cunoştinţă, ea este, presupun, definitivă, restul urmând, bineînţeles, să facă persoana, ca o gimnastică de recuperare… Am dreptate?

— Dumneavoastră ce vi se pare în tot acest timp că faceţi?

— Mi s-a părut că mă ajutaţi foarte mult, dar vreau să vă spun că povestea aia, pe care v-am spus-o data trecută, cu… oala în care fierb, cu capacul deasupra, fără putinţă de scăpare, nu e chiar aşa… Dacă toată lumea o suportă, de ce nu aş asuma-o şi eu?

— Nu suntem toată lumea. Aici venim fiecare cu gândurile şi trăirile proprii, nu ale lumii…

— Cunosc foarte puţini care să nu fie ba exagerat de mândri că sunt români, ba exagerat de ruşinaţi. De ce trebuie să fie o problemă personală faptul de a fi român sau francez sau persan? Sau un merit personal? De ce se ruşinează Cioran că e român? De ce e atât de mândru soţul meu, mă rog, încă suntem soţi, dar el era doar un exemplu, de ce e atât de mândru un francez că e francez?

— Păi, ia să vedem, de ce?

— Tendinţa invidiei şi ranchiunei noastre este să spunem că n-are niciun motiv. E doar un noroc al lor şi un nenoroc al nostru…

— Mă interesează doar tendinţa dumneavoastră.

— Mă rog, când spun noi, mă includ.

— Dacă spuneţi „am tendinţa“ înseamnă că vă îndoiţi că aveţi şi dreptate. Mă înşel?

— Nu, nu vă înşelaţi. Chiar mă îndoiesc. Fiindcă, de fapt, are toate motivele să fie mândru. Dacă e aşa cum e Franţa, e şi meritul lor, al cetăţenilor ei… Că o gospodăresc şi au gospodărit-o mai bine decât noi. Aţi văzut pe cineva să sară în apărarea lui Strauss-Kahn după ce a dat-o în bară? Să facă zid în jurul lui, să se solidarizeze? La noi, ia uitaţi-vă ce jale în jurul domnului Năstase. Ai zice că se prăbuşeşte lumea dacă un om bogat cade… De ce suntem aşa de vulnerabili la…?

— Cred că e o întrebare bună. Adică să nu fim exagerat de mândri că suntem români, dar nici să nu ne fie ruşine. Uite, noi îl avem pe Zamolxis, ei pe cine au?

— Nu înţeleg.

— Ce zei întemeietori au ei?

— Habar nu am, nu m-am gândit, o să mă interesez, o să-mi

întreb soţul. Primul lucru pe care am să i-l spun când cobor din avion… „Să taci, că nici măcar zei întemeietori n-aveţi, pe când noi…“

Îmi dau seama după cum roşeşte că am mers prea departe cu sarcasmul. De ce stima de sine trebuie să fie atât de atârnată de zeii întemeietori la noi, şi nu de nişte isprăvi mai recente: nişte autostrăzi, nişte spitale dotate cu pamperşi şi seringi, nişte şcoli şi un transport în comun civilizat?…

— Vreţi să spuneţi de ce ar fi în centrul fiinţei mele identitatea mea naţională? Unde-mi este cea individuală?

— Aşa este… Şi în Franţa mi s-a părut multă vreme că nu am auzit pe nimeni enunţând o idee pe care să n-o fi auzit înainte la televizor. Şi ei sunt mai mult francezi decât individualităţi… Dar la noi parcă e mult mai rău…

— Aveţi un simţ autocritic…

— Da. Am crezut că vin azi doar să vorbim chestii despre eul meu individual şi văd că debordez de patriotism critic!… Ce vă spune asta?

— Important este ce vă spune dumneavoastră.

— Mie îmi spune că mi-e greu să mă imaginez rămânând aici pentru vecie şi lucrul ăsta mă deranjează. De parcă nu eu aş fi optat, ci altcineva în locul meu. De parcă eu aş fi abandonată aici, şi nu ei, acolo…

— Şi la ce concluzie aţi ajuns?

— Ştiu că în senzaţia asta de abandon ceva agaţă… Apropo de ceva care agaţă, vă spune ceva expresia „Domnii sunt la puşcărie“?

— Nuuu…

— Eu o ştiu din copilărie… o copilărie mai veche ca a dumneavoastră, cred… Azi-dimineaţă, când îmi făceam ceaiul, am auzit-o din nou, răsunându-mi în minte, a fost aşa, ca o madlenă proustiană: simultan, mi-am amintit cât de normal şi de la sine înţeles îmi suna atunci, fără să-mi pun nicio întrebare, şi cât de anormală este: de ce să fie domnii la puşcărie? Azi mi se pare mai degrabă că tovarăşii ar trebui să fie acolo. Azi, când spui e un domn, e o doamnă, e de bine. De ce atunci nu aveam nicio curiozitate în legătură cu ce au făcut domnii aceia. De ce aveam încredere că acolo trebuie să fie?

— Vă mai amintiţi cine spunea propoziţia asta?

— Păi… Cred că la vremea aceea toată lumea!

— Vă amintiţi de cineva anume?

— Tatăl meu, de exemplu!

— Dar şi învăţătorul?

— Da, probabil că şi pe el l-am auzit! Dar şi directoarea şcolii unde am lucrat, pe vremuri… Care nu suporta să-i spunem doamnă sau poate că-i plăcea prea mult?… Uitaţi, acum mă gândesc… Dar iar uit că nu doamna Artemiza Vălurean este pe scaunul acesta…

— Păi, ia să vedem. Cine e Tatăl? Cine e Învăţătorul? Cine e

Directoarea?

— Înţeleg! Da… Adică nu aveam cum să am spirit critic atunci, nu aveam cum să pun la îndoială ce spuneau ei, ei erau autoritatea, asta vreţi să spuneţi?

— Vreau să spun altceva… Nu vă mai cereţi atât de mult. Încercaţi să vă înţelegeţi, încercaţi să vă iubiţi.

— Cuuum? Deci, în loc să-mi iubesc aproapele ca pe mine însămi, dumneavoastră mă sfătuiţi să mă iubesc pe mine însămi ca pe aproapele, nu?

— Nu-l pot iubi pe aproapele dacă pe mine mă judec aşa aspru… spune cu nesfârşită blândeţe şi-mi dau seama că trebuie să mă pregătesc să plec.

— Cred că data viitoare trebuie să aduc un portbagaj de suluri de şervete de-astea de hârtie. V-aţi gândit câte v-am consumat în toate săptămânile astea?

— Nu e confortabil ce aţi decis dumneavoastră să faceţi venind aici, ocupând scaunul acela. Era normal să consumaţi şi batiste.

— Dar pentru dumneavoastră este confortabil?…

— Nu eu sunt în discuţie aici.

— Da, mă rog, ştiu… Vă întreb fiindcă întotdeauna mi-am dorit să ştiu şi eu mai multe despre dumneavoastră. În locul unde sunt mie mi se fac dintotdeauna confidenţe. Sunt prima care citeşte memoriile cuiva sau ficţiunile sau poemele. Aflu despre oameni o mulţime… Or, dumneavoastră sunteţi singura persoană despre care nu ştiu nimic.

— Bun, poate într-o zi o să… Uitaţi, relaţia noastră este una… E adevărat că am ţinut să rămână aşa, până când îmi veţi spune că nu mai aveţi nevoie de mine în această calitate.

— Ce calitate? De terapeut? Ce fac eu aici, o terapie?

— Noi îi spunem o analiză. La care dumneavoastră aveţi o contribuţie remarcabilă, o mare parte din drum l-aţi parcurs pe cont propriu, probabil ani de zile. Aţi pătruns foarte adânc în dumneavoastră înşivă şi aţi adus la suprafaţă multe, noi le numim *insight*-uri. Şi aţi ştiut şi ce să faceţi cu ele, în profesie. Este remarcabil.

E ca o formulă de bun-rămas, dar nu se ridică. Mă uit pe furiş la ceas, care este iar întors cu spatele…

— Când plecaţi?

— Marţea viitoare…

— Şi reveniţi?…

— Vineri…

— Sărim doar o întâlnire.

— Doar?!

— E bine să vedem lucrurile şi de aproape, şi de departe.

— Unele cunoştinţe întreabă cum se vede România de acolo de unde m-am expatriat. Adevărul e că nu se vede. De fapt, nu există.

Cred că ştiu acum, graţie dumneavoastră, de ce am vrut să mă întorc în ţară. Nu pentru cercetări de arhivă şi ca să stau în sosul cărţii la care scriu în prezent. E invers. Scriu cărţi ca să am motive să mă întorc. Ca să văd că există.

— Este aşa de important să existe?

— Da, că dacă ea nu există, nici eu nu exist. Cumva, când patru luni nu vorbeşti româneşte, ai sentimentul că încetezi să exişti.

— Nu ne reinventăm noi şi noi identităţi de fiecare dată când o schimbare majoră intervine în viaţa noastră? După ce părăsim sau suntem părăsiţi nu avem impresia asta, că nu mai existăm? Dar când cineva nou apare în viaţa noastră, un copil, o iubire, existăm din nou, nu?

— Da, evantaiul eurilor noastre.

— Nu mi-e cunoscută expresia.

— Mă rog, e o copilărie. Ce vreau să spun este că toată lumea crede că pentru ţărişoară mă întorc. Chiar şi eu am tendinţa să cred asta. Şi nu-i adevărat. Pentru mine mă întorc. Ca să exist.

Când ne-am despărţit mi s-a părut că era tot atât de răvăşită ca şi mine. A zis, cu blândeţe, dar ferm:

— Azi gata…

Şi ne-am despărţit din nou, îmbrăţişându-ne aşa, caraghios, în X.

21 octombrie

Despre concertul din 18 octombrie, de la Ateneu, n-am apucat să scriu nimic. Altă dată. Pentru că am uitat sau am vrut să uit plicul lăsat de Rafael cu mii de zâmbete misterioase, m-am apucat să scotocesc în cutiile cu cărţi şi caiete vechi, după nişte însemnări sporadice din 1989, care pot semăna cu un jurnal.

Am dat de „Dialoguri socratice cu vară-mea, Jeni“, pe care Rafael le citise, mă complimentase de mama focului pentru ele, după care copiase, fără jenă şi fără ghilimele, pagini întregi (doar două pagini!, spusese candid) şi le inclusese, după metoda lui cu care credea că revoluţionează proza, într-o revistă de pe la Piteşti, parcă *Argeş*. Era o revistă cu maximum cinci sute de cititori, mă asigurase, iar proza pentru el era un *violon d'Ingres*, dar l-am obligat să dea o precizare şi o dăduse. Am găsit şi notaţia pe care o căutam din 1989, pe un caiet cu pătrăţele, cât un sfert de coală A4, rămas mai departe intact.

> 21 decembrie 1989, Hârşova. Plec cu Vlad C. la Bucureşti. Cu motoreta lui Mobra, care se poate dezmembra în orice secundă.

Şi atât. Nu-mi vine să cred că despre un moment atât de important, atât de important pentru noi toţi, eu am notat doar atât.

Intrase val-vârtej în cancelarie, cu unghiile lui îndoliate, care intrigau pe toată lumea, şi în loc să se aşeze ca să audă măcar de ce plângea directoarea, s-a uitat la ea ca la ultima tâmpită – expresia lui – şi a anunţat că pleacă la Bucureşti. Şi atunci m-am trezit, eu, care în aproape zece ani nu scosesem o vorbă neîntrebată, spunând: „Merg şi eu cu dumneavoastră, domnule Cernescu“. Pe urmă n-am mai notat absolut nimic, absolut nimic, până în iunie!

De când datează, găsită tot acum, în alt caiet, notaţia asta care probabil era o ciornă de ceva, reminiscenţele cochetăriei mele de atunci cu literatura.

> Da. [Niţă spune că] încă nu mirosea, ceea ce ne mai dă o speranţă, şi totuşi a ştiut din prima că e mort, cum ar veni, mort şi neîngropat, mort cum te văd şi cum mă vezi, cu barba lui de popă plin de păcate, deasupra păturii, pe patul nedesfăcut, exact aşa cum prevăzuse el, îmi vine să spun, cum promisese… mort, dar liber, asta e, aşa că am să ţi-o spun pe aia dreaptă, am închis uşa la loc şi am plecat, îi las pe alţii să se descurce şi eu spăl putina la miliţie? nu la miliţie, da, chiar, miliţia se anunţă în asemenea *împrejurimi* sau spitalul? decât dacă a fost omorât, nu, caz în care mai bine… Până am văzut anunţul, nu ştiu cine l-a dat şi uitasem, mă şi gândeam că poate n-a fost aşa, că poate ce-ar fi să mă întorc după trei-patru zile, ca şi cum nici usturoi n-am mâncat, şi să-l găsesc acolo, aplecat peste fereastră, aruncându-mi cu bucurie în cap apa de la cele trei garoafe care putrezeau în vaza lui de două luni sau de la borcanu’ ăla în care-şi făcea, mă ierţi, necesităţile, ca să nu iasă în frig… Te botez cu apa sfinţită, în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, să te cheme Niţă, ca pe toţi moşii şi strămoşii…
> Să trag uşa după mine, dar s-o las întredeschisă, am zis.
> Ceea ce şi făcuse, a pretins când l-au chemat pentru anchetă. Unde oricum n-ar fi spus nimic nici pus pe tocător. Un lucru a mai făcut, în mare secret, s-a dus cu bicicleta la Săcele, 6 kilometri, şi a făcut o comandă telefonică. Valeria, când a venit, l-a pupat pe amândoi obrajii şi i-a spus: eşti un om adevărat, Niţă. Pentru el, nicio ispravă. Toţi oamenii sunt adevăraţi.
> Până a văzut anunţul:
> Soţia îndurerată şi fiica, minoră,
> deplâng dispariţia prea timpurie
> a celui care a fost
> poetul şi profesorul
> Vlad Cernescu.
> Ceremonia de înmormântare
> s-a desfăşurat
> cu discreţie absolută, în prezenţa celor foarte apropiaţi.

22 octombrie, luni, înainte de plecarea la clinică

Secretara generală de redacţie, C.C.-ul nostru, ordonat şi metodic, ca de obicei, m-a întrebat dacă nu trebuie să înregistreze manuscrisul primit. Îi spun, simulând indiferenţa, că aş prefera să mă uit întâi eu

pe el. Da, dar poate măcar să-l repartizeze după domeniu: socio-umane, spiritualitate, biblioterapie, self help, dezvoltare personală. Nu ştiu deocamdată ce e, îi spun, şi-l acopăr copilăreşte cu o revistă *Steaua*. Cât pe ce să-i spun: voi face un abuz şi îl iau aşa, neînregistrat, dar m-am abţinut să nu dau proporţii nepotrivite cazului. Să nu dai proporţii, asta îmi spune ceva… Nu dau proporţii, dar nu m-am dus nici la masă, cu colegii, am stat şi l-am păzit cum îşi păzeşte Linda ciolanul îngropat în parc, la rădăcina platanului. Am ieşit doar la o cafea, în cealaltă aripă a Casei Scânteii, făcând eforturi uriaşe să nu dau proporţii. În lipsa mea, C.C.-ul a revenit după pauza de masă, a dat la o parte revista *Steaua* şi mi-a lipit pe plicul lăsat de Rafael un post-it pe care a scris de mână: *Manuscris de evaluat şi de restituit, eventual, autorului – Data intrării – miercuri 17 oct. 2012.* Drăguţă, nu mi-a dat un termen pentru evaluarea lui. Nu mă simt în stare nici să-l deschid, pentru moment. Şi o paranteză, că aproape uitasem: lui G.A. i se pare că nu ne interesează Besançon. Are dreptate, aşa cum am presupus şi eu, „chestiile senzaţionale“ descoperite de el sunt în România nişte banalităţi.

Nu mă simt în stare de nimic înainte de a bifa ca rezolvată treaba cu CT-ul recomandat de orelistă. Adevărul este că mi-e frică. Niciodată n-am observat cât de tare seamănă cu frigul frica. Am avut revelaţia asta de dimineaţă, aşteptând în holul clinicii Gral să-mi vină rândul. În loc să simt ceea ce chiar îmi era, frică, mă străbătea un fior de frig de parcă m-aş fi aflat într-un congelator, deşi era o dimineaţă frumoasă de octombrie, cum numai la Bucureşti am avut vreodată parte să trăiesc. Şi, curios, stând pe bancheta nouă-nouţă, din melamină, a clinicii echipate cu fonduri europene, l-am văzut pe T.B., fostul meu coleg din a XII-a. El nu m-a văzut pe mine sau nu m-a recunoscut. Personalul medical nu se uită niciodată în jur, nu are nimeni vreun interes să identifice printre pacienţi cunoştinţe, prieteni, rude, ca să nu fie obligaţi să facă cine ştie ce intervenţii. S-a extins, se pare, şi-n clinicile private deprinderea asta, ca şi aceea de a nu respecta ora când ai fost programat, ca şi aceea de a băga peste rând, fără programare, şi chiar şi aceea de a aduce flori şi mici atenţii. Într-un fel, toate sunt explicabile, personalul din clinicile private este tot personalul din clinicile de stat. Mică secvenţă şi cu T.B. La fel de cabotin ca pe vremuri, când îl porecleam Ostap Bender, marele maestru al combinaţiilor, doar că atunci voia să se facă nu medic, ci actor, trecea pe holuri vorbind la telefonul mobil, nu pentru cel din telefon, ci pentru publicul de pe băncile şi scaunele din holul clinicii: „Nu, nu o operez azi, ci joi. Am spus, domnule, nu azi“. Răspicat, autoritar. Verificând dintr-o privire dacă toată lumea l-a auzit, ochii lui cad pe mine şi trec mai departe, fără să mă recunoască, şi din prudenţă, poate recunoscând pe altcineva, reformulează: „O operăm

joi“. Medic deci, nu actor, decât, poate, în timpul liber, dacă s-a preluat şi la noi această inteligentă idee să practici în timpul liber, ca amator, o îndeletnicire artistică: vioară sau acuarelă sau actorie. T.B. era tot frumos, tot subţire, elegant, distins, blond, purta o cipilică în formă de ciurel, cu margini brodate, armenească. Ce să mă mai chinui să dau o formă secvenţei? Ideea este că până m-a chemat pe mine asistenta, propoziţia lui, care străbătea holul în sus şi-n jos, a mai trecut prin câteva reajustări: 1. Pe pacientul respectiv, o femeie, T.B. îl operează joi. 2. Femeia se operează joi. 3. Va fi operată joi, da, de profesor, aşa cum am vorbit, chiar nu înţelegi? Pe scurt, nu am reuşit să aflu dacă T.B. devenise medic şi opera joi, singur sau făcând mâna a doua pe lângă profesor, ori devenise doar brancardier în clinica Gral. Sigur e că rămăsese la fel de frumos şi de aerian ca ultima dată când am dansat cu el, la banchetul de la sfârşitul liceului, pe terasa de la Vraja Mării, când îmi spunea că va ajunge la Hollywood şi acolo, dacă va primi ordinul să se culce cu Ava Gardner, care ar trebui să aibă vreo sută douăzeci de ani când o să ajungă el acolo, o va face. Ori s-a răzgândit, ori între timp iubita lui, Ava Gardner, a murit. Acum îmi aduc aminte că nedespărţit de T.B., părintele democraţiei şi titanul gândirii, era, cum altfel, şi un Ippolit Matveevici, dar figura lui am pierdut-o complet. Dansam şi-mi spunea că niciodată nu i-a plăcut să fie cine este. M-a înduioşat atunci sinceritatea lui. Nu am fost îndrăgostită de el, pur şi simplu m-a înduioşat. N-a înţeles asta şi cred că a suferit în vara aceea. S-a vindecat cosind iarba în grădina bunicilor şi ratând admiterea la facultate. Simpatia pentru el mi-a rămas. Preferam suferinţa asta a lui, că altcineva a decis ca el să fie cel care este, decât suficienţa cuiva pentru care problema nu se pune. Pentru Rafael, de exemplu, cel puţin pentru cel de azi, problema pare să nu se mai pună. Trebuie să-i iau manuscrisul acasă, că-mi place sau nu…

Acasă, mesaj-bombă pe *répondeur*. Tipul care mă găzduieşte mai stă o săptămână în ţară şi ar dori să-şi vândă apartamentul. Îl sun eu. Da, aşa e, ar vrea să-l vândă, nu mâine, dar totuşi, în perspectivă… A văzut, înţelege, mă păsuieşte trei luni, apoi dă anunţul. N-o să mă trezesc la uşă cu un du-te-vino acum, când draperia este plină de fişe prinse în bolduri într-o ordine clară, când am un contract să predau cartea în câteva luni… Abia acum îmi dau seama că locul chiar îmi plăcea. Un lac la trei sute de metri, un râu la o sută de metri, parcul unde s-o scot pe Linda să alerge, un loc de parcare sigur şi chiar apartamentul acesta în care nu lipseşte absolut nimic, nici măcar perniţa de călcat umerii rochiilor sau testeaua de ace, în care cei doi bătrâni, decedaţi unul după altul la interval de câteva săptămâni, adunaseră într-o viaţă tot ce îi trebuie unui om şi lăsaseră acest tot într-o ordine în care îţi vine să calci cu evlavie. Nepotul, stabilit în

Germania, nu ţine să păstreze mai nimic. Îl înţeleg. Dacă eu am prins nişte rădăcini firave aici, în cinci luni, el n-a stat nicio zi. Pe cei doi i-au îngrijit de fapt vecinii, iar când cel care-a murit ultimul, femeia, l-a chemat, el i-a cerut unui prieten să vină să vadă ce se întâmplă, iar acela i-a pus bătrânei în faţă un testament în favoarea nepotului, i-a ghidat mâna să-l semneze şi asta a fost tot.

Altfel, nu e nicio problemă. Chiar rădăcini n-am prins. Nu am făcut aproape nicio cunoştinţă şi nu m-am împrietenit cu nimeni. Decât cu *Miminte*, dacă ocheadele noastre tăcute pot fi numite împrietenire. Miminte este un băieţel plăpând, încruntat, care se uită cu sfială la Linda, deloc prietenoasă cu copiii, iar mie îmi surâde de parcă mi-ar cere ajutor. L-am botezat aşa fiindcă la un moment dat, când el a schiţat un gest de apropiere, iar Linda i-a răspuns cu un mârâit, copilul s-a retras şoptindu-i, cu o înţelepciune de adult trecut prin multe suferinţe, să fie *miminte*. Până acum îl vedeam mai rar, în weekend, cu o bunică. Acum se pare că a început să meargă la *grădi*. Îl duce o mamă, mai mult pe sus, el aleargă, aproape zboară pe lângă ea, cu braţul mult şi nefiresc întins, cu o mutriţă chinuită, bătrânicioasă. Îmi aminteşte de Céline, furios împotriva clişeului prostesc despre fericirea de a fi copil: „Nici să mă şterg la cur cum trebuie nu am avut timp vreodată în copilărie. N-am auzit decât *mai repede, mai repede, mai repede*…“. Vechea poveste, vechiul lanţ al nefericirilor. Mama lui Miminte are o înfăţişare nefericită, fiindcă şi ea a avut o mamă nefericită, care la rându-i a avut o mamă nefericită. Tot rămâne întrebarea dacă a fost aşa de nefericită, de ce Dumnezeu l-a făcut pe *Miminte*?

Manuscrisul adus de Rafael

Ciocăneam de trei ori şi aşteptam, numărând rar până la trei sute, fiindcă trei sute împărţit la şaizeci fac cinci, iar eu atâtea minute ştiam că trebuie să aştept, şi ştiam că numai dacă nu iese nimeni trebuie să deschid cu cheia. Uneori mai aşteptam de la mine încă două minute, necronometrate. Iar acestea două mi se păreau de fiecare dată al naibii de lungi şi este posibil, tocmai din cauza asta, să fi fost mai mult de două, patru sau tot cinci sau câteodată chiar zece. Dar înţelegerea n-o respectam niciodată întocmai, cinci minute precedate de trei bătăi energice, astfel că ajunsesem cu timpul să nu-i mai dau aproape nicio importanţă şi să fac mişcarea automat, neştiind niciodată de ce mă temeam mai tare în acel interval: să intru şi să-l găsesc într-o postură necuviincioasă (*De ce necuviincioasă, bătrâne, unde vezi tu necuviinţă aici?*) sau să-l aflu chiar aşa cum se temea el că o să-l aflu, doar de-aia îmi încredinţase cheia (*Aia da postură*

necuviincioasă, bătrâne!), se referea la postura în care te pune moartea, adică să-l găsesc cadavru (şi-mi cita din nou din poemul acela medieval cu gizanţi, la care traducea de nopţi întregi, în care carnea putrezeşte roasă de viermi, oasele albesc etc.). Şi, ca să fiu obiectiv, pe Vlad îl puteai găsi oricum.

Din garsoniera lui, numită în contractul de închiriere apartament, ca şi a mea, nu mai auzisem de cinci sau şase ore niciun zgomot, decât apa ţârâind obsedant la chiuveta din bucătărie, dar prin uşa întredeschisă se zărea lumina şi, în stăruinţa de a-mi închipui ce se petrece dincolo de ea, îl vedeam foarte bine stând pe marginea divanului, cu coatele pe genunchi şi cu capul prins între mâini – „poza“ lui, o citez pe Ioana, eu nespunându-i neapărat aşa, fiindcă sunt de părere că orice om în dificultate are tendinţa asta, să-şi aşeze pe figură o mască, şi că ea asta şi este, o peliculă, o pojghiţă, pe care sufletul în dificultate o secretă, protejându-se.

Şi intrasem ezitând, aproape ca de fiecare dată, fiindcă ştiam, pe de altă parte, că „poza“ aceea nu era pentru mine şi fiindcă, oricât de clară fusese înţelegerea noastră, mereu mă simţeam un intrus când, după zece-cincisprezece minute în care nu dădea niciun semn că sesizase prezenţa cuiva în preajma lui, Vlad întorcea cu greu capul în direcţia mea şi atunci vedeam în ochii lui congestionaţi dezamăgirea că sunt eu. Dar o dezamăgire atât de sinceră şi de neascunsă, deşi nu dura decât o fracţiune de secundă, o suferinţă atât de intensă, deşi atât de teatrală, încât în acea fracţiune doream literalmente să mă transform în Letiţia. Şi din nou aud replica promptă, sarcastică, a călăului meu: „Şi nu te-ai transformat tu chiar niciodată, maestre?“.

Era ordine în camera lor. Sau, mă rog, nu acesta este cuvântul potrivit. Ordine propriu-zisă se întâmpla să fie mult mai des înainte, mai precis, până în urmă cu şase luni. Şi la fel, tot până atunci, se întâmpla mult mai des să te şocheze curăţenia din unele zile, poate prin contrast, şi pentru că nu rezista mult. Curăţenia era primul lucru pe care-l făcea fiecare „străină“ care poposea (*pescăruş pe catarg*) în casa lui Vlad, unde, în loc să-şi tragă sufletul după *furtunile din larg şi după zborul îndelungat*, se apuca să lustruiască, să frece cu Tix, să răzuiască, să şteargă, să aspire, să spele şi să vopsească. Şi, în final, invers decât în povestea cu Fata Moşului, care-şi alege la plecare răsplata cea mai modestă, aici, recompensa, foarte preţuită, se pare, era dreptul fiecăreia de a-şi lăsa în casa lui Vlad amprenta, semnul personalităţii ei distincte. Semn pe care Vlad îl respecta generos şi imparţial, ecumenic de-a dreptul, fiindcă adesea semnele nu se armonizau deloc şi-i transformaseră micuţul cămin într-un fel de bazar de orăşel de provincie.

Acum arăta cu totul altfel. Şi nu doar pentru că, înainte de a aduna păianjenii (cu care convieţuise paşnic vreo lună, declarând că

orice admirator al lui Eminescu ar trebui să aibă respect pentru ei), Letiţia umpluse cazanele din spatele blocului cu toate acele „semne“ şi „amprente“ – *n-am aprehensiuni*, explica, *dar sunt eterogene* – şi mă ruga să o ajut să le adune, una câte una: milieul scrobit, imaculat, aşezat cu colţişorul fix pe mijlocul claviaturii maşinii de scris a lui Vlad, o Olivetti; aplica de alabastru, cu trandafiraşi şi îngeri, de deasupra dulapului cu veselă; oglinda înrămată într-o inimă de porţelan dată cu bronz; puişorii, balerinele, beţivii, peştişorii, sticlele goale de băuturi străine, învelite în tot felul de împletituri, fructele de plastic şi fructierele de sticlă sidefată şi toate acele nimicuri care, neavând ceva în comun, păreau aduse de apă. Acum tot apartamentul avea un fel de coerenţă emoţională, care nu ştiu exact din ce detalii se compune, nici ordine, nici curăţenie propriu-zisă, deşi era într-o măsură decentă şi asta. Era viu, cum este numai o casă în care trăieşte o femeie, o „permanentă“. Adică o pereche, mă rog, aşa nebună cum era perechea aia, şi provizorie, şi imposibilă: Vlad şi Letiţia. Parcă respira acea casă. Desigur, nu mai intrasem de mult la ei, în absenţa lor, de aceea şi vedeam atât de bine toate astea. În ciuda faptului că nu era chiar ordine şi nici cine ştie ce curăţenie.

Divanul, nedesfăcut de două seri, probabil, era acoperit de cărţi şi caiete şi de teancuri răvăşite de manuscrise. Unul dintre ei avusese nevoie de ele sau, pur şi simplu, golise sertarele în căutarea vreunei hârtii. (Dacă nu cumva, acum mă gândesc, la transcriere, nu trecuse pe acolo chiar Călăul meu.) Bătrâna lui Olivetti, strivită, sufocată de foi, de tăieturi din ziare, reviste, dicţionare, cărţi şi, deasupra, o pagină de calendar înfăţişând o negresă goală cu un fund uriaş, în racursi, cu o mutră întoarsă peste umăr, zâmbind ademenitor, infect. O domesticire completă nu putea pretinde nimeni de la un ins ca Vlad. Adevărat că, după frunzuliţele lipite de fundul negresei, sticlă de lampă nr. 12, se putea deduce că pagina folosise la împachetarea unei legături de pătrunjel. Deasupra mormanului trona un codru de pâine veche, muşcat pe toată lăţimea, şi nelipsitele coji de usturoi împrăştiate peste tot. Ceaşca de cafea, cu zaţul crăpat ca un sol lunar şi aproape verde. Rezemată de ea, o coală de cerere pe care scria cu litere de şablon, în tuş, îngroşate I MUST BE PAID IN ADVANCE. Era opera Letiţiei şi probabil fusese un afiş, se cunoştea după urma piunezei. Probabil Vlad fusese cel care schimbase numărul „gazetei lor de perete“, fiindcă pe tocul uşii de la bucătărie stătea prins în piuneze un alt „material“. O caricatură de-a dreptul obscenă, un trup scheletic, adus de spate, cu un sex de lungimea picioarelor, desenat în unghi drept faţă de acestea, alerga după un câine cu cap de om întors la spate, cu o expresie de groază lubrică în ochi. Comentariul, ca şi desenul, era făcut de mâna lui Vlad: GASTON BACHELARD PREGĂTINDU-SE SĂ-L ÎNFUNDE PE SIGMUND FREUD.

Pe biroul Letiţiei era ordine. Maşina ei, o Erika aproape nouă, cochetă, aştepta, cu hârtiile albe între indigouri şi cu tamburul răsucit peste primul rând. Alături, numeroase hârtii cu urme de lipici, dar răsfirate, ca şi cum, în ultimele clipe, Letiţia ar fi vrut să le poată citi pe toate odată. Pe una scria: *Vino odată, se acoperă oraşul de dune. Compared to Constanţa, Sahara is nothing. Mi-e al dracului de-al dracului de-al dracului de dor de Letiţia.*

O alta, pătată cu dâre de vin roşu şi aproape ştearsă, un bilet scurt, în mijloc, cu scrisul ei, din care nu se mai vedea decât sfârşitul cuvântului „iartă-mă“ şi „plec pentr“, iar deasupra, scrisul furios, cu peniţa apăsată dublând literele, de-a curmezişul paginii: *MINCINOASĂ, DEZGUSTĂTOR, GREŢOS DE MINCINOASĂ. I hate every bit of you, girl!!!*

Acela era Vlad în dispoziţia lui de *scăndălău*. Pe o altă hârtie, plină de tot felul de însemnări ale lui Vlad, sarcini, sticle, borcane, flori şi vapoare desenate pe margini, întrerupte, contrapunctic de sexuri în erecţie şi chiar de liste pe orizontală cu acelaşi cuvânt de patru litere

p…,
p…,
p…,
p…,

atent desenate, ca nişte anluminuri, uneori, ca nişte caligrame, alteori, probabil în orele lungi ale vreunei şedinţe interminabile la care el participase, Letiţia înconjurase pe la mijloc un rând care probabil că altfel nu s-ar fi văzut: *I hate everything that is not you*.

Şi pe un bilet, cu un scris calm, armonios şi care parcă râdea:

> Da, bine, Răcitura a fost ieşită din comun de bună şi de gustoasă. De aceea am mâncat-o toată. Te iubesc şi te pup pe care ureche vrei.

Şi risipite pe covor, totuşi ferite de picioare neatente, cele câteva zeci de discuri ale lor cu copertele zdrenţuite de atâta umblat cu ele: Mahalia Jackson, Fabrizio De André, Brel, Piaf, Vîsoţki, Magomaev, Paganini.

Nu numai vie era casa, pentru oricine ar fi avut privilegiul să o examineze ca mine, pe îndelete, dar datorită acestor mesaje de dragoste, cam furtunoasă, ce-i drept, parcă răsuna de vocile lor. Care nu rosteau întotdeauna doar asemenea mesaje, bineînţeles. Dovadă, necesitatea acelui REGULAMENT DE ORDINE INTERIOARĂ, pe care nu-l mai văzusem acolo, deasupra biroului ei, lipit probabil cu pastă de dinţi. Foarte amuzant era în întregime, dar nu-mi amintesc decât un articol, ultimul:

> În spaţiul acestei locuinţe, colocatarii vor folosi, adresându-se unul altuia, unul dintre apelativele enumerate mai jos: Iubito/ule draga/ul mea/u, bucuria mea, Sweetheart. În cazurile excepţionale sau extreme se vor folosi numele (de botez sau de familie).

Şi pe poliţa de lângă biroul ei, borcanul uriaş, provenit din carcasa de sticlă a unui acumulator, cu apa cam tulbure, în care se lăfăia Carasul Vasile, cel salvat de la moarte de Letiţia cu două luni în urmă, când îl descoperise viu printre peştii răsturnaţi din tolba de pescuit a lui Vlad.

Dedesubt, scris pe o etichetă ca de la muzeu, cu litere de tipar, suficient de particularizat ca să recunosc scrisul lui, CARASUL VASILE, SINGURUL PEŞTE VIU DIN ACVARIU.

Inscripţie misterioasă la prima vedere, ţinând cont de faptul că respectivul caras era singurul peşte, pur şi simplu, dar Vlad avea asemenea mesaje absurde, gen bileţelul de pe uşă, când lipsea: *Dacă n-am venit, vin în câteva minute.*

Eticheta lui Vasile era absurdă doar la prima vedere, fiindcă, deasupra biroului lui, un panou scris pe hârtie igienică, dublată, ca să reziste, de un carton de lungimea inscripţiei, spunea: *We know very well how to make fish soup from an aquarium, but we don't know how to make an aquarium out of fish soup*…, ceea ce voia să spună aproximativ: DINTR-UN ACVARIU SE POATE FACE O CIORBĂ DE PEŞTE, DAR DINTR-O CIORBĂ DE PEŞTE SE POATE FACE UN ACVARIU? Interogaţii periculoase pentru anul de graţie 1989, dar lui Vlad îi plăcea să se joace cu focul…

Era, într-adevăr, mult timp de când nu mai intrasem în apartamentul lui. Din primăvară. Aproape uitasem: bătaia în uşă, toc-toc-toc de trei ori, număratul până la trei sute, cele două sau trei sau zece minute necronometrate (ooo, câtă dreptate avea să spună „la nimic nu ajung cinci minute, bătrâne", deşi el mi le recomandase), apoi răsucitul cheii în yală, o dată, de două ori, de zece ori. Panica bruscă (atunci, nu acum). Zgâlţâitul uşii şi din nou cheia care se răsucea în gol. Îndărătnicia mea, de neînţeles, de a o deschide totuşi, înverşunarea mea pe acea uşă… Vlad deschizând-o larg şi apărând în cadrul ei, ca într-o ramă, din cap până-n picioare, cu prosopul cât o batistuţă în jurul taliei, numai cu un şold acoperit. „Cusurul tău, bătrâne, e că iei totul *ad litteram*." Zâmbetul meu năuc, fericit, străduindu-mă discret să nu văd sexul în erecţie, doar pe jumătate acoperit de prosopul cât o batistuţă: „Şi eu, care credeam că… ai întins piciorul, bătrâne, dormeai cumva?". „Nu dormeam, re-gu-lam", calm, şi chiar că era necesar să-mi explice, fiindcă zâmbetul năuc-fericit nu-mi dispărea, cred, de pe faţă nici după ce, instinctiv, schiţasem un salut spre cei doi umeri grăsuţi şi albi şi spre frizura zburlită de deasupra cearşafului, ceea ce-l făcuse pe Vlad să mă invite sarcastic, cu un gest larg. Nu mai ştiu dacă n-am şi făcut un pas înăuntru, în timp ce bâiguiam „săru' mâna", şi nici în ce moment am recunoscut-o, în sfârşit, după umeri, pe care-i acoperise între timp, pe

iubita mea de atunci, Otilia.

Din ziua aceea nu mai folosisem cheia şi, în defavoarea simţului demnităţii proprii, trebuie să-mi mărturisesc aici că nu din cauză că mă supărasem. Vlad a fost mult timp după aceea aşa de dezolat că m-aş fi putut supăra „pentru atâta lucru“, atât de dezamăgit, încât, pentru a-i dovedi că nu sunt, chiar aşteptasem o ocazie de a folosi cheia din nou.

Doar că nu se ivise nicio ocazie. Vreau să spun că de atunci Letiţia nu mai lipsise de acasă. Relaţia lor „intrase pe un făgaş“, ar fi zis Niţă. „Au intrat şi ei pe un făgaş, dom' profesor, ca toată lumea“, cu respect, îngăduinţă şi înţelegere. Şi foarte recent zugrăviseră. Dârele lungi, de gălbenuş de ou, datând din perioada de dinaintea „intrării pe făgaş“, dispăruseră de pe peretele liliachiu, la fel stropii de vin din jurul unei pete mai mari, de pe peretele opus, probabil opera Letiţiei, peste care unul dintre ei agăţase tabloul *Fetiţă îmbrobodită*. Cum ar veni, urma paharului cu vin spart de Letiţia, opera ei „de viaţă“, se ştersese, iar *Fetiţa îmbrobodită*, opera ei „de artă“, pusă deasupra, se păstrase. Happeningul ei, cum ar fi spus Vlad, care adăuga: *Ars brevis, vita longa*. Şi avea dreptate. Chiar dacă Letiţia nu avea talent nici cât cel mai netalentat dintre amatorii de la Cercul de Arte Plastice de la Şcoala Populară de Artă, tablouaşul ei confirma dictonul într-un fel indirect: mă ajuta să-mi amintesc în toate detaliile ziua când îl făcuse, cum au venit amândoi în uscătorul pe care scara toată îl botezase cu mare pompă ATELIER şi mi-l cedase „în cadru solemn“, iar Letiţia, un pic grizată, îmi ceruse o pânză preparată, „restul îmi iau singură“, şi mi-o amintesc radiind şi alegând cu un fel de sfială febrilă pensulele, era clar că nu pusese în viaţa ei o tuşă pe ceva, cum migălise două ceasuri la „opera“ ei, aruncând din când în când o privire prefăcut profesionistă spre un albumaş al lui Tonitza deschis pe şevaletul de alături. Vlad, şi mai profesionist, făcându-şi palma pâlnie ca să-i examineze rezultatul finit: „Seamănă cu tentativa unui puişor de curcă să înoate cu raţele“, şi sărutând-o pe ureche îi recitase: *Te iubesc şi te ador/ ca pe-un pui de curcă chior*. Letiţia, întrebându-l foarte interesată din cine a recitat, el serios: „Din A.E. Baconsky“, adăugând că versul nu îi e dedicat ei, cum s-ar putea iluziona, ci se referă la patrie.

Era trei dimineaţa şi niciunul dintre ei nu se întorsese, iar cheile amândurora erau aruncate pe masa joasă dintre fotolii, printre resturile unei cine neterminate.

Plecaseră pe rând, asta ştiam, Letiţia prima, luptându-se să deschidă uşa, ţinută de Vlad, dar cred că în asemenea momente avea o forţă de halterofil, şi, după ea, înfundând o sticlă pe jumătate golită în buzunarul sacoului, Vlad.

Am încuiat şi am lipit deasupra clanţei o hârtie: „Sunaţi la mine, R.F.“. M-am răsucit vreo douăzeci de minute în aşternut, apoi m-am

dus şi am schimbat biletul: „Sunaţi la mine, Relu“. M-am dus din nou pe la şase, am luat biletul de pe uşă şi am lăsat-o întredeschisă, aşa cum o găsisem, atât de exact aşa, încât cred că Vlad, într-unul dintre accesele lui detectivistice, ar fi putut măsura cu aţa deschiderea ei şi nu mi-ar fi putut descoperi trecerea pe acolo.

La nouă, când îngerul meu păzitor m-a trezit ca să mai prind spre Topalu „cursa birocraţilor“, a celor care mergeau la serviciu, nu la muncă, după vorba zugravului de pe palier, unul dintre ei se întorsese, iar eu am bănuit atunci că Letiţia.

23 octombrie

Trebuie să recunosc utilitatea întâlnirilor cu D.M.M. Îmi dau seama datorită lor că Vali trece printr-o perioadă de vulnerabilitate. Şi la bună-ziua are tendinţa să-ţi răspundă cu un „nu mai pot!“. Plângea în telefon. Ca un copil care ştie că cererea lui nu va fi satisfăcută. Nu ştie cum să-mi zică… Dar nici nu e nevoie. Ei i se pare că toate s-ar aranja dacă mama n-ar locui împreună cu ei. „Vorbim când ne vedem“, îi spun moale. Moale de tot.

În compensaţie, Profesorului N., neinspirat să sune la zece minute după ea, mă trezesc că-i spun cu răceală: „Nu am atâta putere încât să stabilesc portofoliul editurii, dom’ profesor. Şi nu cred nici eu că această carte a lui Besançon este de importanţa celorlalte… Nu credeţi?“.

24 octombrie

Mă îndoiesc de afirmaţia destul de frecventă că un jurnal este un *aide-mémoire*. Cel puţin din experienţa mea, am constatat că exact momentele la care după 20-30 de ani vom simţi nevoia să revenim sunt cele pe care NU le notăm. Ora 20. Cât eram la toaletă a sunat B. *Je lui manque*…

Manuscrisul adus de Rafael – continuare

Nu-mi plăcea să întârzii. Când întârziam toţi, iar Vlad era printre

noi, nu era nicio problemă. Cel puţin nu atunci, pe loc. El avea talentul de a atrage asupra lui toată atenţia, şi darul acesta funcţiona şi cu directoarea noastră. Doamna Artemiza Vălurean, directoarea prin cumul de funcţii a ambelor şcoli, ne aştepta de fiecare dată pe marginea şanţului care despărţea trotuarul de şosea, exact la jumătatea distanţei dintre cele două şcoli. Şi până parlamenta el, neomiţând vreodată să-i sărute mâna până la cot şi folosind nesmintit apelativul de „distinsă doamnă“, noi, întârziaţii, ne prelingeam prin spatele lor, aproape în vârful picioarelor, luam de pe masa lungă din cancelarie cataloagele stivuite ostentativ şi ne duceam în clase, chit că în pauze aveam să descoperim că orele ne fuseseră tăiate. Era curios cum, de exemplu, lui Vlad îi permitea totuşi să i se adreseze cu doamnă (chiar dacă, invariabil, de ochii lumii, riposta cu formula ei „domnii sunt la puşcărie“), iar cu noi ceilalţi era fermă şi principială şi de o intransigenţă de la care se abătea doar după al treilea, al patrulea păhăruţ de lichior degustat în micile agape de „apropiere de colectiv“ de la sfârşitul săptămânii. În restul timpului recăpăta vigoare un decret recent sau un HCM care ne interzicea să ne adresăm unii altora altfel decât cu „tovarăşe“. „Cel puţin mie“, spunea directoarea noastră cu subînţeles, mimând un fel de toleranţă şi de respect pentru liberul-arbitru al fiecăruia, care nu ne spuneam între noi pe nume, dar nici tovarăşi. Adevărul este că, deşi era măgulită să-l audă pe Vlad rostind „distinsă doamnă“, chiar dacă nu ştia niciodată când râdea de ea şi când era serios, doamnei Artemiza Vălurean i se potrivea mai bine apelativul tovarăşă. Nu ni-l permiteam însă, mai ales în situaţii ca astea, când de pe marginea şanţului, cu obrajii în flăcări şi cu ochii plini de vinişoare roşii ca în pragul apoplexiei, directoarea noastră şuiera: „Numai puţin dacă mai întârziaţi, puteaţi să nu mai veniţi deloc, că se terminau orele“.

Vlad până şi la această indiscutabilă constatare a ei avea un răspuns.

Cred că de fapt doamnei Artemiza Vălurean îi era frică de glumele lui, care făceau fulgerător turul judeţului, dar avea totodată şi o slăbiciune pentru el, ca tip, cu distincţia lui de-a dreptul exotică în peisaj şi competenţa lui profesională, cu patru clase deasupra noastră a tuturor. De care nu făcea caz şi tocmai de-asta se vedea. În glumele lui, aparent stupide, după care copiii se dădeau în vânt mai mult ca oricine. De neuitat a fost pauza în care, după ce constataserăm că ne tăiase la toţi ora, deşi sosiserăm cu numai cinci minute întârziere, şi ţinându-ne elevii în plus, în clasă, le recuperaserăm şi pe acelea. Când, vinovată cumva, doamna directoare ar fi vrut să repare nedreptatea, dar nu fără să fie şi el de faţă, şi întrebase: „Unde este tovarăşul Cernescu?“. Or, „tovarăşul Cernescu“ putea fi văzut de la fereastra cancelariei, înconjurat de copii, măsurând foarte concentrat, cu o

ruletă, distanţa dintre sediul mic al Liceului Agro şi Şcoala generală „Alexandru Vlahuţă“ şi cerându-i lui Ionel Mincă să noteze scrupulos într-un carnet. Şi chiar dacă nu ştiai cu ce scop face el măsurătoarea aceea, trebuia să te cheme Artemiza Vălurean ca să nu-ţi dai seama că este preferabil să-l ignori şi să afli prin alte mijloace finalitatea zelului său topometric. Or, ea s-a dus aţă, urmată de tot corpul „cadavrelor“ didactice. „Aici ne aşteptaţi de obicei, nu?“, a întrebat-o Vlad, făcând cu partea ascuţită a mânerului ruletei, în pământul reavăn al şanţului, o cruce. Încă nedumerită, directoarea a răspuns ezitant: „Cred că da…“. Pentru ca Vlad s-o lămurească: „Am pariat şi am câştigat că staţi aici, fix la jumătatea distanţei, 136,5 m şi 136,5 m“. Buimăcită încă şi cu garda lamentabil de jos, directoarea a întrebat cu cel mai prietenos şi naiv ton, aproape alintându-se: „Nu înţeleg miza pariului“. „Este una foarte importantă, pentru că unde în altă parte decât aici ar fi potrivit să se înalţe cândva…“ Înainte ca el să spună, cu cel mai prefăcut respect posibil, „statuia“ sau „monumentul“, doamna directoare a priceput, a devenit palidă, s-a întors pe călcâie şi a plecat în ţăcănit de tocuri. Eram toţi acolo, toţi cei cu musca pe căciulă, în orice caz. Nu lipsea decât profa de franceză, care nu întârzia niciodată, iar în timpul pauzelor îşi pregătea de fiecare dată lecţia următoare, cu planşe, vederi, teste, de parcă ar fi predat la Sorbona.

Nu apreciam întotdeauna felul lui Vlad de a o intimida pe directoarea noastră, subminându-i încrederea în sine şi aşa precară: ca optzeci la sută dintre „cadavrele“ didactice pe care le păstorea, dna Artemiza Vălurean făcuse studiile în parte la Sorbonica, institutul de trei ani din Constanţa, în parte la fără frecvenţă. În afară de mine, Stamatoiu, Vlad, Valeria şi Letiţia, numai tipa de franceză făcuse studii „pe bune“, la Bucureşti, Cluj sau Iaşi. Şi în mod curios, deşi curtea directoarei era alcătuită exclusiv din sorbonarzi, pe care-i ocrotea mămoasă şi severă ca o cloşcă, Stamatoiu era admis printre curteni. Dar admis în mod real, preferat, în baza unor afinităţi ale căror dedesubturi îmi scăpau.

Îmi mai scăpa şi faptul că, deşi era persoana care-l ura cel mai tare pe Vlad, Stamatoiu nu se putea lipsi de el, de părerea lui, de prezenţa lui, unii spuneau la un moment dat că nici de pumnii lui, dar nu aş vrea să povestesc acum despre Stamatoiu. Doar să menţionez că, într-adevăr, episodul pugilistic care a făcut înconjurul judeţului mai degrabă i-a apropiat, ca un fel de relaţie fizică, un contact care i-a dat lui Stamatoiu, un ins şi mai la pământ cu stima de sine, sentimentul că valorează ceva dacă Vlad a binevoit să-l bată. De el mi-am adus aminte acum doar pentru că favoritismele doamnei Artemiza Vălurean fuseseră în unele împrejurări prea evidente, ca să nu degenereze. Orele pe care, după ce ne aşteptase fix pe locul viitoarei statui, cu aerul ei mămos-mustrător, imparţială, chipurile, ni le tăia la toţi,

numai lui Stamatoiu nu, declarând solemnă că nu e *ubicuă* şi nu poate să-l înlocuiască decât pe unul dintre noi. De ce acela era mereu Stamatoiu nu mai explica. Nici de ce, când a rătăcit hârtia cu concursul, n-a rătăcit-o înainte de a i-o arăta lui Stamatoiu, tot lui. El s-a prezentat la concurs şi, evident, nu l-a luat, pretinzând nonşalant că nu fusese „pe bune“ acel concurs şi că nu l-ar fi luat nimeni, nici Vlad, ceea ce ştia că nu era adevărat. Era chiar o dovadă de rea-credinţă crasă, de el însuşi recunoscută, de altfel, dar numai după partida de box dintre ei, care-i făcuse, măcar din perspectiva lui, a lui Stamatoiu, aproape fraţi de cruce şi după care declarase ritos, în plină cancelarie, că şi aşa, fără să fie „pe bune“, Vlad ar fi luat concursul acela şi orice alt concurs la care ar fi participat şi ar fi strălucit oriunde, absolut oriunde. Când Valeria mi-a adus o copie după hârtia respectivă şi i-am dat-o, deşi întârziaţi amândoi, nici cursa birocraţilor n-o mai prinseserăm şi ajunseserăm pe la ora 12, practic la sfârşitul orelor, tot cu o basculantă de ocazie, am crezut chiar că o va bate direct pe doamna directoare. Ne aşteptase în poartă, de data asta nu ştiu ce înger păzitor o sfătuise să abandoneze locul viitoarei sale statui, de unde, cu calm şi o nesfârşită bunăvoinţă, la constatarea ei umilă „aţi întârziat“, el a dat-o binişor la o parte, a lăsat-o să ne fugărească cu paşi mărunţi până în cancelarie, unde, în auzul tuturor, parcă bănuind ceva, l-a înştiinţat:

— V-am făcut eu orele, vă rog să verificaţi doar dacă le-am dat temele corespunzătoare…

Era prea târziu. Ca o divă sprijinită de marginea pianului, Vlad o aştepta, cu braţul îndoit pe pupitrul condicii, unde ajunsese primul ca să vadă ceea ce ştia, că *nu* i se tăiase de data asta ora, şi-şi intona aria:

— Să vă spun ceva, doamnă directoare. Ştiu de ce nu ne predicaţi acum din Codul eticii şi echităţii socialiste. Ştiu de ce sunteţi numai lapte şi miere. Ca să nu vă sar eu la beregată. N-am să sar, staţi blândă. Ştiţi povestea lui Jonathan Livingston[1]? E un pescăruş, nu vă speriaţi, n-am întrebat de cine ştie ce legionar fugar din această republică a tuturor libertăţilor. O ştiţi? E un pescăruş amărât, dar demn, care nu se bate cu alţi pescăruşi pentru o scrumbie moartă. Eu am ceva din el, doamnă directoare. Când văd că un alt pescăruş se repede spre o scrumbie aruncată pe ţărm, nu mă mai reped şi eu. Nu mă bat cu nimeni pentru o scrumbie putredă. Şi toate scrumbiile sunt putrede aici, în ţara asta, acum, doamnă. Toate scrumbiile put. Dar şi dacă ar fi proaspătă, vă asigur că, imediat ce am văzut un alt pescăruş îndreptându-se spre ea, renunţ. Atâta vreau să ştiu. Aşa că puteţi să spuneţi: aţi vrut să păstraţi scrumbia pentru vreun cuscru de cumătru vitreg? Că nu-mi închipui că pe mine mă iubiţi atât cât să nu suportaţi să ne despărţim, iar după Stamatoiu, pe care l-aţi anunţat, nu vi s-ar rupe sufletul…

— Nu înţeleg, bâiguise doamna Artemiza Vălurean. Puteţi fi mai expli…

— De ce mi-aţi tăinuit tocmai mie posturile scoase la concurs?

Şi Vlad îi arătase înştiinţarea sosită de la minister, *de adus la cunoştinţa celor interesaţi*, o lăsase pe colţul mesei lungi din cancelarie şi, fără să mai aştepte răspunsul, ieşise cu catalogul sub braţ, cu umerii aduşi, parcă împovărat, într-o tăcere mormântală, lăsând uşa larg deschisă. Imediat după el ieşise Valeria, dar plecase în direcţia opusă.

Doar Stamatoiu, care mergea săptămânal la Bucureşti, unde avea abonament la operă, şi era la curent cu toate oportunităţile, comentase livid: „Are spate solid, ca să vorbească aşa. E un provocator“.

Făcea aluzie la generalul de Securitate, tatăl Valeriei. „E un Gianni Schicchi“, a mai spus, nume de care niciunul dintre cadrele didactice de la onor Liceul Agro Hârşova probabil nu auzise. Şi el îl rostea de altfel cu intonaţia cuiva foarte recent impresionat nu atât de asemănarea copiei cu originalul, cât chiar de model, de care trebuia să arate că are cunoştinţă. Fapt este că scena ne-a indispus pe toţi şi, indiferent ce fel de personaj ar fi fost Gianni Schicchi şi cât de provocator ar fi fost Vlad, toată lumea a fost atunci de partea lui.

Dar asta se petrecuse cu mult în urmă. Nici nu ştiu dacă Letiţia era deja venită. Valeria, da, era, dar despre Letiţia nu sunt sigur[2].

De data asta Vlad nu era nici la şcoală. În aşteptarea nu ştiu cărei inspecţii, agitaţia era aşa de mare, curăţenie şi hârţoage, că nici nu i se observase absenţa. Iar seara nu m-am mai dus eu la garsonieră. Am dormit la viitorii mei socri.

* * *

Despre Letiţia nu-mi amintesc în ruptul capului când „aterizase“ între noi, ca să adopt şi eu expresia folosită cu mefienţă şi ostilitate în cancelarie, la fiecare nouă apariţie: „De unde a mai aterizat şi asta?“. Sindromul insulei, al uşilor închise, al cetăţii asediate, spunea Vlad. De ce nu al scrumbiei, dispreţuită de Jonathan Livingston, dar atât de apreciată de oamenii obişnuiţi, banali şi aşezaţi, fiinţele cu frica lui Dumnezeu şi a conducerii superioare de partid şi de stat, cum era în fond colectivul de „cadavre“ didactice al celor două şcoli din Hârşova/ Topalu. Şi una, şi alta, spunea Vlad. Şi, ca de obicei, avea dreptate.

Eram acolo două categorii de populaţie. Băştinaşii şi exilaţii. Era normal ca băştinaşii să-şi apere scrumbia, iar exilaţii să încerce să le-o fure, ca să se hrănească şi ei. Era normal şi ca, imediat sau destul de curând, nou-venitul sau nou-venita să fie de fiecare dată adoptaţi şi mai mult sau mai puţin acceptaţi, ca într-o familie, „cu bunele şi relele

lor“, fiindcă toată lumea avea de câştigat din asta.

Ei bine, nu numai că nu-mi amintesc momentul în care a apărut Letiţia printre noi, exilaţi şi băştinaşi, înclin să cred că nu la începutul anului şcolar, 1 septembrie sau cel mai târziu la 15, cum se întâmpla în mod normal, dar nu am deloc această certitudine. Spre deosebire de Vlad, Letiţia era o apariţie care putea să treacă neobservată zile întregi; şi, într-adevăr, îţi trebuiau nişte ochi foarte buni ca să remarci în răţuşca cea urâtă femeia în stare să „întoarcă pe dos“ viaţa cuiva, cum pretindea Vlad în tot mai desele certuri între ei la nici două luni de când erau împreună. Şi doar punând lucrurile cap la cap am dedus că ea era mai curând o autoexilată, o fugară, cumva ca şi el, şi că nu nebunia incontestabilă a lui Vlad era cauza acelor furtuni din viaţa lor, ci chiar situaţia provizorie şi nesigură a amândurora.

Certurile lor, urmate de valurile de cenuşă în cap. Scandalurile lor, care acum, retrospectiv, îmi apar mai vechi decât povestea lor.

„Viaţa toată este provizorie şi nesigură, bătrâne, este ăsta un motiv să ne devorăm unii pe alţii? Este ăsta un motiv să mă fi purtat cu ea atât de mizerabil? Nu cred că am s-o mai văd vreodată… Şi nu-mi doresc nimic altceva decât s-o văd înapoi aici…“

Şi după o asemenea autocritică sinceră nu mai aveam ce să-i spun. Era stupid să încerc să-i sugerez lui Vlad că şi de el depindea să nu declanşeze acele certuri, fiindcă, dacă ar fi depins, la cât suferea după aceea, cu siguranţă nu le-ar fi declanşat. Desigur, minţea sau se minţea când spunea că nu-şi dorea decât s-o vadă acolo. Ce-şi dorea era probabil să înţeleagă cum se făcea că în afară de ea nu mai existase şi nu avea să mai existe nimeni care să-i ia lui apărarea într-un mod atât de convingător, încât să-l convingă chiar şi pe el însuşi, „lordul greşelii perpetue“, cum se autointitulase într-un poem. Îl intriga şi-l deranja şi-l speria asta şi-l înfuria împotriva ei. Declanşa dezastrul. Şi pe urmă aştepta ca tot ea să-l „traducă“, să-l facă accesibil şi acceptabil, pe el şi îngrozitoarele şi, uneori, da, de-a dreptul maniacalele lui furii. Pe Vlad, cel imperturbabil de când îl ştiam şi încordat asupra muncii lui ca un arc ale cărui zbârnâituri de inteligenţă şi talent se auzeau, la propriu, în încăpere când scria şi când traducea, era uşor să-l înţelegi şi să-l iubeşti. Dovadă, duduile care se perindaseră până în urmă cu câteva luni prin garsoniera lui, printre care Otilia. Pe acest Vlad însă, care nu apăruse decât odată cu apariţia Letiţiei în viaţa lui, numai ea putea să-l iubească şi să-l înţeleagă şi, sigur, eu, cel mai bun prieten al lui. Dar de unde venise Letiţia, de unde se autoexilase ea, nu vorbiserăm niciodată, ca şi cum ar fi fost un subiect tabu. Într-una din certurile acelea care izbucneau din nimic, mereu cu martori, l-am auzit pe Vlad spunându-i „doamnă doctor“. Era într-o seară de sâmbătă, când mica lor garsonieră,

despărţită în două printr-un placaj care-o transforma într-un apartament cu două camere, destul de cochet şi de intim, era plină de suita lui atât de eteroclită încât transgresa toate clasificările. Nimeni, poate doar Letiţia însăşi, n-ar fi putut să spună ce căuta acolo curtea aia alcătuită din pescari, constructori pe şantiere, tractorişti, mecanizatori, un inginer şi chiar un jurist, lumea lui, diferită de cea de la Topalu/Hârşova. Singurul al cărui nume îl ştiam era Niţă. Un om cumsecade de altfel, dar greu de înţeles ce avea Vlad în comun cu el, ca şi cu toţi ceilalţi de altfel. Fapt este că Letiţia, care cu numai o zi în urmă îmi răspunsese enigmatică la nedumerirea asta: „Vlad este nimeni şi toţi oamenii“, s-a simţit acum obosită. Poate şi plictisită sau agresată sau enervată de discuţiile şi de râsetele şi de sticlele care se goleau vertiginos, dar fără şansa de a se şi termina prea curând. Şi mi se adresase mie, nu lui, întrebându-mă în şoaptă dacă se poate duce să doarmă alături, se ridicase din fotoliul de lângă fereastră, unde stătuse ghemuită, şi o luase spre uşă. Poate că trebuia să-i ceară lui voie, poate trebuia să stea lângă el, suportând eroic fumul gros de ţigări proaste şi hăhăielile grosolane ale amicilor lui, poate trebuia măcar să pună în treacăt o mână pe umărul lui, plecând. Cum n-a făcut nimic din toate astea, Vlad doar a întins braţul şi a smucit-o scurt, apucând-o de încheietura mâinii: „Staţi jos, doamna doctor. Luaţi loc. Dumneavoastră aţi vrut să locuiţi aici. Nu v-a invitat nimeni. Aţi ştiut că aveţi dedesubt o plasă solidă şi v-a plăcut să faceţi acrobaţii, să vă jucaţi de-a femeia fără prejudecăţi. Aţi stricat viaţa altora, acum staţi jos, îngăduiţi-le să vă strice şi ei dumneavoastră măcar o seară…“. Asta fusese într-adevăr prea mult. Îmi amintesc că de data asta Letiţia se smulsese din strânsoarea lui cu atâta violenţă, încât, de teamă probabil să nu-i scoată braţul din umăr ca unei păpuşi, Vlad desfăcuse aproape mărinimos pumnul, iar ea aproape zburase, eliberându-se, aproape se izbise de uşă, o deschisese larg şi, din două salturi, ajunsese nu la mine, ci în capătul culoarului. Deşi nu avea unde să se ducă, fiind trecut de 2 noaptea. Înainte de a ieşi după ea, ca să-i descui la mine şi să-i dau o pijama şi un prosop, l-am mai auzit pe Vlad, oricum prea beat să se lanseze în urmărirea ei, articulând rar cuvintele: „Să însoţim acest moment măreţ de fondul sonor adecvat“. Când m-am întors, el se chinuia să potrivească în locaşul micului său casetofon-combină, cu CD-player, o raritate în perioada de care vorbesc, jumătatea anului 1989, o muzică, un solo pentru vioară, *Capriciul nr. 13* al lui Paganini, supranumit *Râsul diavolului*, o piesă de virtuozitate, cu siguranţă, exprimând perfect tot cinismul şi toată durerea, dacă acestea două merg împreună, iar eu de la Vlad am aflat că merg. Era ciudat că, deşi beat-mort, reuşea să dea *replay* pe butonaşul cât o unghie de sugar, iar şi iar, vreme de aproape o oră[3], astfel că bucata aceea, care nu dura mai mult de trei minute, s-a tot

repetat, exasperantă, stânjenitoare, ca un fel de *get out* cu totul original, până când, rând pe rând, musafirii lui au ieşit cu toţii, ca teleghidaţi, ca de la un priveghi, bătându-l pe umăr: „Ai grijă de tine, bătrâne“. Era ceva de un comic intrinsec în toată scena asta, Vlad părea să nu se poată decât cu greu abţine să râdă, el, cu mâinile ţinându-şi capul, ca *Gânditorul* de la Hamangia, iar musafirii lui, în geci de fâş, de scai, în pufoaice şi în loden (Jean, avocatul), parcă se prelingeau pe pereţii holului lung, măturaţi ca de o rafală de vânt rece, de sunetul, mai exact, scârţâitul ca un râs sardonic al viorii aceleia.

În schimb, deşi de la un moment dat Letiţia devenise pentru mine la fel de importantă ca şi Vlad, nemaidistingându-i unul de altul, nesocotindu-i nici măcar un cuplu, ci un fel de „formaţiune geologică“, e drept, vulcanică, prima întâlnire cu el mi-o aminteam perfect. Poate fiindcă o regulă a întâlnirilor esenţiale este că ele depind, aici îl citez chiar pe el, de moment şi de apariţie, iar Vlad, spre deosebire de Letiţia, avea un adevărat dar natural al apariţiilor, al intrărilor.

Ca să revin la componenţa faunei de la Topalu/Hârşova, Vlad era moldovean, chiar din Iaşi, „cetatea lui Ştefan“, spunea, şi nimeni din anturajul acela al lui, de strânsură, fără niciun raport şi nicio asemănare cu sorbonarzii doamnei Artemiza Vălurean, dar nu cu mult mai vigilenţi decât ei, nu-l întreba de unde până unde cetatea lui Ştefan. Inspira Vlad o asemenea încredere, o asemenea oarbă acceptare a tot ce spunea, că nu numai dna Artemiza Vălurean nu-l contrazicea, ci, de la o vreme, nici măcar Stamatoiu, care purta mereu cu el, în uriaşa servietă-diplomat, *Dicţionarul enciclopedic* al Academiei, „aşa, ca să fiu informat“, spunea, în realitate, special pentru a-l verifica pe Vlad, singurul pe care nu-l întreba, ca pe noi toţi, ca un maniac, orice am fi spus: „De unde ştii? Unde-ai citit?“. Pe toţi ne scotea din sărite cu mania asta a lui, l-a mai repezit unul şi altul, „Domnule Stamatoiu, nu ne notăm de fiecare dată sursa când aflăm câte ceva, nu suntem chiar nişte încuiaţi“, dar cu tot respectul datorat cuiva care mergea săptămânal la Bucureşti, frecventa opera, muzeele, librăriile şi cu bănuiala că totuşi s-ar putea chiar să fie cu toţii nişte încuiaţi, pe lângă el. Singurul care nu-şi punea problema, ba chiar îl făcuse să renunţe la nelipsitul dicţionar în două volume, chiar după episodul cu Dante, Gianni Schicchi şi Puccini, fusese tot Vlad. Nu ştiu cine-i adusese la cunoştinţă porecla pe care i-o dăduse Stamatoiu şi într-o pauză îl interpelase cu o bunăvoinţă perfidă: „N-aş fi zis că l-ai citit pe Dante, Codruţe“. „Dante? 1265-1321! Nici nu l-am citit! Aş pune mâna pe el doar dac-aş avea insomnii şi s-ar fi terminat toate somniferele!“ „Şi atunci cum ai constatat că semăn cu personajul lui?“

Şi pentru că Stamatoiu dădea impresia că e complet inocent, Vlad s-a explicat: „La ce semăn cu Gianni Schicchi?“. „Ha! Gianni Schicchi e personajul lui Puccini!“, a exclamat Stamatoiu cu un râs triumfător şi a dat să-şi deschidă diplomatul, înainte ca Vlad să-şi ia catalogul şi să plece spre clasă: „Băi, Codruţe, când mai mergi la operă, nu fi zgârcit, băi, cumpără şi programul. Că nici în dicţionarul ăla nu scrie chiar tot“. Aşa îşi crease, fără niciun efort, reputaţia că despre orice ar fi vorbit, oricât de aberant, gen Iaşul – cetatea-lui-Ştefan, cu varianta locul-unde-dacii-s-au-bătut-cu-turcii, deţinea el o informaţie de ultimă oră şi era bine să nu-l contrazici, nu fiindcă te puteai face de râs, că nu punea niciodată în inferioritate pe nimeni neprovocat, ci fiindcă el chiar *ştia*. În tot cazul, în momentul în care apăruse printre noi, în cea de-a doua toamnă pe care mi-o petreceam pe ogoarele patriei, aflasem de mult de el şi acum cred că-l aşteptasem.

Eram singurul „venetic“ în şcoală, nici exilat şi nici băştinaş, şi, la drept vorbind, nu mă simţeam prea bine între colegii mei. Nu-i dispreţuiam, cum poate lăsam impresia. Cel puţin în perioada aceea a vieţii mele, mă dispreţuiam prea mult pe mine însumi ca să-mi mai rămână dispreţ şi pentru alţii. Pur şi simplu nu-i înţelegeam, nu-mi spuneau nimic toate fiinţele alea zgribulite şi învineţite care-şi treceau fericiţi sticla de vin fiert acolo, la capătul tarlalei, trăind cele două-trei săptămâni de practică agricolă ca pe o vacanţă, amintindu-şi, în cel mai bun caz, de anii de liceu, petrecuţi împreună, şi în cel mai rău, neamintindu-şi nimic. Care fugăreau copiii printre rândurile de porumb sau de tufe cleioase de roşii sau de viţă-de-vie, îngroziţi să nu se păteze, să nu se taie, să nu se împiedice, să nu se intoxice, fără să-şi pună sub semnul întrebării destinul şi fără să se revolte împotriva lui. Erau ca nişte porumbei cu aţişoara la picior, care nu zburaseră decât până la Sorbonica şi înapoi, iar acum nu aveau altă aspiraţie mai înaltă decât să scurteze şi mai mult aţişoara, de la Topalu la Constanţa fiind totuşi o distanţă, iar unii nu-şi doreau nici atât, se bucurau că ajung destul de târziu şi de obosiţi acasă, ca să-şi găsească propriii copii, animalele, păsările hrănite şi gospodăria pusă la punct. Fiindcă unii nu aveau de picior o simplă aţişoară. Aveau adevărate rădăcini acolo, constând în acareturi, case, socri şi soacre, soţi sau soţii pentru care cuvântul aspiraţie trebuia căutat în *Dicţionarul enciclopedic* al Academiei din servieta-diplomat a lui Codruţ Stamatoiu, profesor de rusă, cu engleză secundar (pe care n-o mai preda de la venirea lui Vlad), probabil viitorul director, după pensionarea doamnei Artemiza Vălurean. Printre ei eram singurul fără rădăcini şi fără aţişoară, îmi dorisem asta sau fusesem împins la asta, îmi asigurasem, cum ar veni, unicitatea, dar ea era atât de totală, încât, neavând cu cine s-o împărtăşesc, mă îndoiam de realitatea ei. Tot Vlad mă diagnosticase cu precizie: „Te dispreţuieşti, bătrâne, fiindcă ţinteşti prea sus. Fii tu

însuţi şi fă, pur şi simplu“. Dar asta fusese mult mai târziu. La vremea când a apărut el acolo, eu doar mă chinuiam.

Până şi colecţia de care venisem să mă ocup în vederea doctoratului, la aproape zece ani după ce doctorul Vintilă murise, începuse să-mi pară ireală. O irealitate direct proporţională cu incredibila ei frumuseţe şi valoare. Nu fiindcă nu îmi hrănea aspiraţiile, nu fiindcă unui tânăr artist plastic nu-i este suficient să vadă un singur muzeu douăzeci şi patru din douăzeci şi patru, vreme de trei ani, cât durează o stagiatură. Nu fiindcă nu aveam convingerea că ambele părţi ies câştigate din venirea mea acolo, şi eu, şi colecţia. Iniţial n-am văzut decât că, din fericire, eram de un real folos, că n-am venit acolo doar să putrezesc înainte de vreme, aşteptând sfârşitul stagiaturii. Pe urmă, faptul că am înlocuit un custode care era şi femeie de serviciu, şi gospodină, şi ghid, şi conservator nu m-a mai deranjat deloc. Colecţia era, într-adevăr, atât de valoroasă, încât, fără falsă modestie, am început să cred neclintit că fără mine, fără referatele mele, fără rapoartele alarmante despre condiţiile precare de conservare şi insuficienta popularizare de la centru a colecţiei, care s-o ajute să aibă mai mult de trei sute de vizitatori pe an, ar fi fost mult mai rău, din ce în ce mai rău.

Dar ajunsesem, de fiecare dată când descuiam uşa aceea atât de fragilă, încât ar fi cedat la o simplă izbitură cu umărul, ca şi ferestrele, de altfel, şi acoperişul şi oricare din cele patru ziduri exterioare ale clădirii, să fiu izbit, când îmi cădeau ochii pe neverosimilii copaci ai lui Andreescu, pe răceala de plumb vineţiu a cărţilor lui Petraşcu, pe căldura luminoasă a nisipului şi a carnaţiilor lui Tonitza, pe Ressu, Grigorescu, Luchian, să mi se pară că pătrund, printr-o uşă secretă, în spaţiul irealităţii pure. O irealitate, în ciuda concreteţii – ce e, Dumnezeule, mai concret decât pictura şi sculptura? –, datorată ignorării.

Tot lui Vlad am putut să-i împărtăşesc senzaţia asta atât de imprecisă şi de greu de descris şi totuşi atât de chinuitoare: minunea în care mă scufundam plimbându-mă şi oprindu-mă minute lungi înaintea fiecăreia dintre cele 228 de lucrări era atât de neştiută, încât nu numai vizitatorii nu veneau, dar şi dacă aş fi lăsat uşile vraişte, nici măcar hoţii nu i-ar fi dat vreo atenţie, deşi buteliile oamenilor se furau ziua-n amiaza mare, cât îşi pliveau ei amărâtele straturi de vinete arse de soare din spatele casei sau îşi hrăneau păsările sau animalele. „Aşa este, bătrâne“, mi-a spus în ziua aceea, când am făcut cunoştinţă, când i-am propus să vină să vadă colecţia, luând împreună o maşină de ocazie de la Constanţa la Topalu şi el mi-a propus în schimb să mă ia pe antica şi legendara lui motocicletă. Emoţia orgolioasă cu care am deschis, pentru prima dată pentru un musafir care ştia să vadă, uşa dublă a muzeului. O emoţie de cu totul altă natură decât aceea cu care

le deschideam inspectorilor şi chiar rarilor vizitatori. Brusca locvacitate cu care mă confesam lui, un străin, în fond, încredinţându-i simţăminte nici mie ştiute până atunci, felul în care mi le confirma, explicându-mi-le ca pe nişte evidenţe, stângăcia cu care-l tutuiam după ce mă corectase ferm de câteva ori, întrebându-l prosteşte: „De unde ştii, ai trăit şi tu asta?“ şi simplitatea răspunsului: „Ştiu, aşa, dintr-o experienţă virtuală“. Expresie care m-a topit de admiraţie şi s-a transformat la mine fără să-mi dau seama într-un tic, temă de ironie pentru colegii mei, care până la apariţia Ioanei în viaţa mea m-au bănuit de o dependenţă mai impură de Vlad.

Ioana, da, avea să preia sarcina de a mă ironiza în numele şi în locul „întregului colectiv“, scandând, ori de câte ori îi reproduceam câte o asemenea formulare, jumătate tandră, jumătate sarcastică: „Încrustate cu slove de foc în memoria lui vor rămâne acele momente“ şi, în cazul în care constata că mă supăr, de a şi atenua efectul, comutând pe nişte alexandrini deja intraţi în folclor: „Cântă, Zeiţă, mânia ce-aprinse pe-Ahil Peleianul“ şi lipindu-se pisicoasă de mine. Asta în scurtul interval când Vlad dispăruse ca înghiţit de neant şi toate amintirile acestea mă invadaseră din nou, irezistibile.

Fiindcă, indiferent de ironiile Ioanei, acele momente, ale primei şi singurei vizite a lui Vlad în muzeul pustiu, încrustate, într-adevăr, mi-au rămas în memorie. Silueta flexibilă ca o nuia, profilul, barba roşcată şi degetele fine, cu negru sub unghii, de la motoretă şi de la mâlul pe care-l scormonea în căutarea râmelor, fără să mai apuce să se spele înainte de a se înfăţişa în cele mai selecte adunări, imaginea lui aplecată asupra portretului de fetiţă al lui Tonitza, cel pe care Letiţia îl va imita mai târziu atât de caraghios de stângaci, şi eu, profitând de concentrarea lui şi debitându-i, de la jumătate de metru distanţă, în spate, ca să nu-i văd expresia, toate neliniştile şi toate frustrările mele, care acum mi se par penibile şi puşteşti. Mă simt aici ca într-o închisoare, dacă poţi să crezi că e posibil. O închisoare, în închisoare în închisoare. „Aşa e, bătrâne“, îmi confirma Vlad fără să se oprească din contemplarea curios-încântată a tablourilor. „Dar cu cât eşti mai înăuntru, cu atât eşti înconjurat de mai multe rânduri de ziduri. Şi cu cât eşti înconjurat de mai multe ziduri, cu atât eşti mai liber.“ „Aşa este“, a repetat, absent parcă, oprindu-se în faţa unui Iser, un *Cimitir tătăresc*, în timp ce eu îi debitam cât de ireale mi se par acele tablouri, nu ele în sine, precizam, ca să mă înţeleagă bine, că ele desigur că sunt ireale, ci colecţia întreagă, clădirea asta cu uşa pe care tocmai intrasem în urmă cu o oră. Şi el înţelegea, fără efort şi fără să se oprească măcar din contemplarea tabloului: „Aşa e, bătrâne, realitatea este ceva ce văd cel puţin doi oameni, nu?“. Simplu, uşor didactic, era în fond un profesor înnăscut Vlad, dar fără nicio condescendenţă şi fără niciun dispreţ faţă de interlocutor, ci parcă adresându-se lui

însuşi, auzindu-se şi ascultându-se, pasionat să prindă în formule fiecare fenomen sau, ca şi cum, şi el în fond un om foarte singur, s-ar fi întâlnit cu irealitatea lor şi ar fi vrut s-o exorcizeze prin formulare. Ca şi cum ceea ce modest numea el experienţă virtuală era de fapt o parte de experienţă cum nu se poate mai reală, pe care cu siguranţă o avea. „Nu există realitate neîmpărtăşită. Iubirea însăşi este o irealitate împărtăşită“, spunea, trecând la micul tablou de Petraşcu pentru a cărui rămânere în colecţie trebuise să lupt, când forurile voiseră, după o expoziţie aniversară, să-l păstreze la Constanţa. „Nu există realitate neîmpărtăşită!“ Didactic[4] şi totuşi cât de eficient! Ziua când l-am cunoscut pe Vlad Cernescu şi pe care nu ajung încă s-o povestesc, momentul în care, cu silueta curbată deasupra cărţilor cu aspect de piatră preistorică ale lui Petraşcu, a rostit acest aforism a fost momentul în care senzaţia de irealitate pe care-o purtasem cu mine ca pe o arsură în stomac s-a destrămat. Când sentimentul tot mai greu de ignorat că mă aflu într-un loc de exil, chiar înconjurat de 228 de tablouri pe care puteam să le studiez, să le aprofundez, să mă scufund în ele ca în cel mai hrănitor lichid amniotic, a dispărut.

S-a mai oprit atunci, îndelung, în faţa copacilor lui Andreescu. Erau în sala mică, din dreapta intrării, de unde l-am auzit strigându-mă. Într-un spaţiu muzeal nu mult mai vast decât un apartament de dimensiuni decente, strigătul lui se auzea ca din odaia de alături. „Ştii o carte a unuia, Gaston Bachelard, *La Terre et le rêveries du repos*?“ N-o ştiam atunci, mi-a fost ulterior foarte utilă pentru teză, dar îmi amintesc ideea lui Vlad, anume că în simbolistica universală sunt luate în discuţie doar cele patru elemente, apa, aerul, pământul şi focul, dar că, ori de câte ori priveşti o pădure a lui Andreescu, simţi că există şi un al cincilea element, pădurea, lemnul. „Ceva asemănător spune, în eseul lui despre Andreescu, îndrumătorul meu de teză“, i-am spus entuziasmat.

Totul suna şi arăta acum adevărat şi real. Acum-acum, în clipa în care scriu, la cinci ani distanţă, sentimentul de atunci mi se pare încă o dovadă a infinitei puteri de convingere pe care Vlad o avea asupra celorlalţi, fiindcă să fii liber nu de ziduri depinde, ci de resursele interioare, pe care el le avea şi era absolut singurul lucru pe care nu-l putea da şi altora. Dar momentul de atunci, al primei şi singurei lui vizite în muzeul de la Topalu, care a durat totuşi patru ore şi pe care Vlad, atât de în stare să confere realitate oricărei irealităţi, a avut generozitatea să-l împartă cu mine, a fost momentul în care a început, exceptând episodul cu Otilia şi, cumva, cel al venirii Letiţiei şi apoi cel al intrării în viaţa mea a Ioanei, cea mai desăvârşită beţie în doi a vieţii mele. Ştiu că expresia sună penibil. Vreau să spun că irealitatea s-a „realizat“ şi, în acelaşi timp, s-a transfigurat, rămânând reală, de o consistenţă densă, fără fisură.

O singură secvenţă. Capidava, aflată la şase kilometri distanţă de Topalu, cu ruinele ei pârjolite de soare, vizitate de şerpi şi de şopârle, cu ţărâna fierbinte şi moale ca făina printre tufe tăioase de ţipirig. Aveam de ales între a aştepta seara o basculantă sau un camion spre Hârşova, pentru a înnopta la căminul de nefamilişti, aproape o baracă, cu closetul în fundul culoarului, sau, la sfârşit de săptămână, chiar spre Constanţa, ori a merge, excitaţi de vodcă şi de căldură, nevăzuţi şi neştiuţi de nimeni, acolo, pe malul Dunării, la Capidava. Priveliştea fluviului, puternic, ameninţător ca un balaur adormit, sătul, cu apele nămoloase şi lipsite de transparenţă aproape în orice sezon. Contemplarea lui te făcea contemporan cu dacii şi romanii sau ce-or fi fost ei, cu pecenegii şi cu mongolii lui Ginghis Han, Darius şi cine o mai fi trecut pe-acolo, şi miracolul ţi se înfăţişa în toată nuditatea lui. Miracol era că te afli acolo viu, şi asta e o întâmplare, orice ai spune. Miracolul că eşti tu, bărbatul acela de 32 de ani, Vlad Cernescu, sau celălalt, de 23, Relu Fărcaşu, şi miracolul că ceea ce s-a oprit nemişcat la picioarele tale, privindu-te, ca şi cum traversase mileniile fiindcă avea un mesaj important să-ţi comunice, e o şopârlă. Şi mai încolo un arici, şi mai încolo o prigorie. Şi pentru inşi mai puţin păşunişti, mai amatori de adrenalină, mai beţi, ca s-o spunem pe cea dreaptă, jocul cu sticla bine astupată azvârlită în apă, concursul cine o prinde mai repede, cu dinţii, fiindcă mâinile şi picioarele trebuiau folosite pentru înot, la întreaga lor capacitate. Şi Maria – aşa o chema pe fata de la istorie, iubita de o lună a lui Vlad, care a dispărut apoi dintre noi ca o nălucă, pentru ca să reapară, ca o a doua reîncarnare, ca Marieta, nevastă a lui Stamatoiu, fără trecut, fără prihană, pe buzele ei mi se naşte sufletul, Doamne, ce rezistenţă putea să aibă fata aia şi la vodcă, şi la înot – o prindea. Era de fapt lăsată s-o prindă cu dinţii şi s-o aducă în gură, ca un căţel fericit, apoi dormitul pe culcuşurile de haine, într-o scobitură a dealului de pământ galben. Asta era fericire. Dar libertate?

Atunci mi se părea că este. Dar acum, când am devenit mai rezervat faţă de propriile mele „puştisme“, când m-am făcut mare, cum ar spune Ioana, mă întreb ce libertate e aceea şi dacă se poate numi libertate libertatea de a face singurul lucru pe care ai voie să-l faci.

Am cunoscut-o întâi pe fosta lui soţie, Valeria. (Atunci, când hârtiile, documentele contau infinit mai mult decât „realitatea din teren“, nu ştiam că nu e fostă.) O femeie nu atât frumoasă cât sexy, dar atât de sexy, încât până şi mecanizatorii, care la noi, bărbaţi sau femei, îmbrăcaţi unisex în treninguri şi canadiene vreme de două, iar uneori trei lungi săptămâni de toamnă, se uitau amuzaţi şi cu superioritate, pe ea o contemplau cu interes şi respect, ca pe o apariţie

coborâtă din altă lume direct acolo, în mijlocul arăturii. Nu preda la Agro şi nici la Sanitar, aşa că nu prea ne era clar ce căuta acolo. Nici băştinaşă, ca Stamatoiu, nici exilată, ca Vlad, nici autoexilată, nici venetică, Valeria înţelesesem iniţial că suplinea în acea toamnă pe cineva, aşteptând o schimbare de repartiţie. Mai târziu am aflat chiar de la ea că venise „să-şi aducă înapoi bărbatul“. Şi că nu-i reuşise, atunci, prima dată, când fusese ocupată să reziste ea însăşi numeroaselor tentative de seducţie mai mult sau mai puţin inevitabile pentru orice nouă apariţie feminină în peisaj, pe cont propriu, fiindcă Vlad, amical şi plin de solicitudine, se arăta dispus mai mult să facă pe consilierul decât s-o apere de asalturi. Un an mai târziu, când încercase din nou, sarcina ei ar fi fost ca şi îndeplinită (Vlad se săturase şi de băile în Dunăre, şi de vodca adusă în dinţi de Maria, şi de minunile din colecţia păstorită de mine, şi de pescuit) dacă nu l-ar fi găsit la Topalu, deja îndrăgostit de Letiţia până peste urechi.

Pentru mine, ei doi, Vlad şi fosta lui soţie, au constituit de la început şi până la sfârşit un mister. În ciuda şocului pe care-l putea produce unui străin ca mine, prin felul ei direct şi câteodată brutal de-a vorbi, era o femeie extrem de atrăgătoare. În timpul cât dorise şi reuşise să rămână oarecum incognito, unul dintre băştiaşi, Erdogan Gafar, profesorul de istorie/geografie, singurul neînsurat la cei 28-30 de ani ai lui, a supus-o în acele prime trei săptămâni unui adevărat tir cu bileţele trimise prin elevi, de pe o tarla pe alta. Valeria le primea cu graţie, ca pe nişte buchete de flori, poate şi pentru a-l menaja pe mesager. Unui inginer agronom care se pare că dusese cam departe îndrăzneala trebuise să-i administreze două palme energice şi să iasă val-vârtej, aranjându-şi corsajul, din amenajarea de şantier unde îndrăgostitul o invitase la un ceai cald. Sindromul insulei, cum ar fi spus Vlad, şi de data asta. Ingineri, tehnicieni, veterinari şi agronomi, intelectualii satului, toţi foarte cuviincioşi în limbaj, dar lipsiţi de orice fineţe în a aborda o femeie şi, de altfel, şi de ocazia de a o face. Iar Valeria avea o frăgezime, o adormeală, un aer pe cât de nesofisticat, pe atât de vulnerabil, de te aşteptai să-i iasă din gură petale roz de trandafir. Pe de o parte, înţelegeai foarte bine cum putuse Costache, agronomul, să-şi piardă capul aşa de tare încât să-i smulgă bluza de pe ea, dar, pe de alta, era de necrezut că avusese o asemenea îndrăzneală, ţinând cont de profilul ei de madonă, liniştit şi pur. Misterul pentru mine consta nu în faptul că Vlad nu se mai simţea deloc atras de ea, deşi… nici respins, ci în contrastul ăsta între înfăţişarea adormită şi forţa ei interioară. Avea ceva din Vitoria Lipan, mai puţin câinele şi baltagul, în felul în care pornise pe urmele lui. Faptul că, aşa cum el mi-a spus mai târziu, se înţeleseseră deja cu două luni înainte de venirea lui în oraş să divorţeze fără scandal, chiar în ascuns, nu schimbase cu nimic hotărârea ei de a-l aduce înapoi.

Pentru Vlad, tenacitatea ei era un semn clar de nebunie, dar mie mi se părea că Valeria acceptase divorţul, cum accepta absolut tot ce venea de la el, cu intenţia de a-l aduce înapoi prin aparenta ei docilitate şi răbdare. Poate mă înşelam, dar altfel era imposibil de înţeles cum de alesese să fie atât de aproape de el, de infidelităţile şi chiar de umilinţele la care o supunea. În Bucureşti, mă gândeam, puteau să trăiască liniştiţi, fiecare cu amintirile şi resentimentele lui, doi duşmani, aşa cum îmi închipuiam că sunt doi foşti soţi. Dar într-un sat ca Topalu? Desigur, seara plecau fiecare acasă, dar nici Hârşova nu era mult mai mare. Iar sâmbăta plecau, el la Constanţa, ea înapoi la Bucureşti, în restul timpului trebuiau totuşi să se vadă. Cum fac, cum se simt? „Te interesează Valeria?“, mă întrebase brusc Vlad. Am fost deconcertat. Ştia şi nu spusese nimic despre faptul că fusese la mine în muzeu de câteva ori. Valeria era singura colegă căreia îi cerusem să-mi pozeze, lui Vlad chiar îi plăcuse portretul, chiar îmi spusese: „Ce păcat, bătrâne, că te-ai născut aşa târziu, ai fi putut să fii un madoner de primă mână“. Părea serios, iar eu mă simţisem măgulit de comparaţie şi puţin intrigat că nu manifestase nicio gelozie şi nicio supărare. În plus, cum termenul „madoner“ era prea tehnic şi doar Stamatoiu, cu al său *Dicţionar enciclopedic* al Academiei, putea să le explice colegilor ce înseamnă, s-a răspândit imediat printre ei şi mai pe urmă şi printre elevi doar porecla „Rafael“, care nu avea cum să nu-mi placă. A doua oară când a văzut tabloul, Vlad a pufnit într-un râs cu hohote, exclamând: „Valeria, madonă!“, ceea ce m-a jignit. „Până acum îţi plăcea!“ Iar el, în loc să-mi explice schimbarea de atitudine referitoare la tablou, m-a întrebat din nou dacă mă interesează Valeria, ca şi cum ar fi vrut să-mi plaseze o marfă. Dar nu avea chef de discuţii: „Bătrâne, tabloul e frumos! Cât despre Valeria, picteaz-o, sculpteaz-o, pirograveaz-o, fă-i ce vrei, eu nu te ţin. Te-am mai întrebat dacă te interesează, ca să te previn: Valeria e un scai, nu o madonă!“, ceea ce m-a jignit şi mai tare: „Nu mă interesează niciodată femeia altuia, mai ales când e vorba despre un prieten“. Dar imediat am adăugat: „Pot să-ţi spun totuşi că o admir. În toamnă, când voi deja vă înţeleseserăţi să vă despărţiţi, spunea că nu pleacă de aici fără bărbatul ei, ceea ce înseamnă că nu te ura, dimpotrivă… Şi te-ar apăra, ca o leoaică, până în pânzele albe…“.

N-a părut impresionat, în schimb, habar n-am cum s-a făcut că a venit rândul acestui sarcasm al lui să facă turul judeţului, iar verbul „a pirograva“ a căpătat conotaţii de-a dreptul obscene în şedinţele de la judeţ ale cadavrelor didactice. Cu diferenţa că subiectul sarcasmului eram pentru prima dată eu, prietenul lui, şi nu doamna Artemiza Vălurean sau Codruţ Stamatoiu, cu dicţionarul lui, din care le-a citit tututor accepţiunea cuvântului „madoner“. „Asta poate ar fi trebuit să ştii, că Valeria îţi este foarte loială şi că orice bărbat şi-ar dori o

femeie ca ea.“ „Ai binecuvântarea mea, bătrâne“, îmi spusese fără supărare şi deloc impresionat.

Nu ştiam atunci că observaţia asta a mea avea s-o folosească împotriva Letiţiei. Nu bănuiam că o să-l aud vreodată citându-mă, ca să-i strige: „Valeria, cât e ea de Valeria, mă urăşte, are de ce să mă urască, am părăsit-o şi totuşi mi-este aliată, mi-este tovarăşă, nu şi-a făcut, cum ţi-ai făcut tu, omul de lângă mine, un ţel din a mă distruge, a mă deştăma… Nu-ţi pune mâinile la urechi, doamnă doctor, să nu auzi ce nu-ţi convine! Asta-mi faci, mă destrami. Mă distrugi. Aşa că ai dreptate să-ţi faci pe ascuns valijoara. Deşi nu rezolvi nimic nici dacă-ţi faci valijoara şi pleci!“.

* * *

Cum ajunsese Vlad, atât de calm, să-şi piardă în asemenea măsură firea?

M-am simţit în momentele acelea ultimul ticălos, că nu intru la el să-i spun că nu-i adevărat, că nu asta vorbiserăm noi. Să stau de vorbă cu el, liniştit. Dar Vlad era altul cu mine şi altul cu Letiţia şi, ca un actor care iese din rol imediat ce cade cortina, s-ar fi schimbat, la intrarea mea, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. M-ar fi invitat să intru, ar fi rugat-o pe ea să facă o cafea sau altceva, ar fi pus muzică sau poate chiar ar fi continuat s-o moralizeze în faţa mea, rece, fără furie. Singurul lucru pe care aş fi putut să-l fac atunci şi tot ce-mi doream era să nu fiu acasă. Pe de altă parte, ştiam că trebuie să fiu, pentru mai târziu, pentru Letiţia. Ca să nu se audă uşa scârţâind, o lăsam întredeschisă şi lumina stinsă pe hol. Se strecura încet şi atunci ridicam scurt clanţa şi răsuceam neauzit yala. Auzeam paşii lui Vlad duduind pe scări în jos, dum, dum, dum, şi strigătele lui: Letiţia, Letiţia, Letiţia, până-n stradă, sub fereastră, până printre ghenele din spatele blocului, pe care le hodorogea, le răsturna, răscolea gunoiul cu picioarele, ca şi cum Letiţia s-ar fi transformat într-o pisică sau în ceva şi mai mic, nu de frică, ci doar ca să-l facă pe el să se îngrijoreze. Ea chiar se transforma în ceva foarte mic, se prelingea, lipită de uşă, până jos, la podea, unde cu mâini tremurânde îşi aprindea ţigara pe care i-o întindeam eu.

„N-ai dreptate“, îmi zicea într-un târziu, deşi în afară că mă uitam la ea, aşteptând să-mi ceară ceva, o pastilă, o batistă, un pahar cu apă, nu făceam şi nu ziceam nimic. Nu comentam în niciun fel şi sunt sigur că nu aveam nicio expresie, nu dădeam niciun semn că aş nutri revoltă împotriva lui. Şi cred că nici nu simţeam.

„N-ai dreptate“, spunea Letiţia, adresându-se direct tăcerii mele. O singură dată, atunci, i-am spus, în timp ce încercam să-i bandajez

un deget pe care pretindea că şi-l rănise singură trăgând de clanţă: „Letiţia, nu crezi că ar fi mai bine să-l laşi, să renunţi? Nu crezi că e mai bine şi pentru el, şi pentru tine?“. Şi apoi, ca şi cum n-ar fi vrut să fie nedelicată cu mine, fără nicio intonaţie, relua discuţia de unde o lăsase: „Lasă, Relu, nu îţi face griji. Nu avem de ce să vorbim despre asta“. „Dar tu înţelegi *asta*?“ „Da“, răspundea Letiţia scurt, deloc interesată să-mi explice şi mie.

„Nu o să-l las decât atunci când el o să-mi spună clar că vrea să-l las. Sau o să mă facă să simt asta.“

Or, acum, Vlad îi spusese clar că vrea să-l lase. Mai clar decât „mă distrugi, mă destrami“ cum putea să-i spună? Mai fuseseră scene de violenţă de felul acesta, dar atât de departe nu mersese niciodată. Şi faptul că, după bufnitura piciorului său în valiza probabil desfăcută pe jos şi urletele lui repetate „mă dis-trugi! mă des-trami!“, de dincolo nu se mai auzea niciun sunet mă neliniştea mai tare decât orice scenă de violenţă şi decât gândul că Letiţia va veni, poate nu numai cu o vânătaie pe braţ şi cu arcada spartă, şi vom avea din nou aceeaşi discuţie care se sfârşea cu concluzia că nu avem de ce să discutăm. Şi de şapte ore din garsoniera lor nu se auzea niciun zgomot, decât, nu ştiu de ce, apa ţârâind la chiuveta din bucătărie. Dacă nu mă înşel din nou, până atunci Vlad nu fusese aşa de explicit. Şi nici ea atât de hotărâtă să nu-l creadă.

25 octombrie, ora 8 dimineaţa

Rafael se înşală din nou. De data aceea, Letiţia îl părăsise. Şi ea considerase, de data asta, destul de limpede dorinţa lui de a se despărţi. Fusese chiar atât de convinsă, încât în noaptea aceea, şi nu am niciun motiv să cred că m-a minţit, amândoi se liniştiseră, ca atunci când totul a fost spus, fiecare s-a aşezat pe scaunul lui şi au rămas aşa, până la ziuă, năruiţi, cu obrajii cuprinşi în palme, „ca Gânditorul şi Consoarta lui“, doar că amândoi în aceeaşi atitudine, *a lui* – în doar câteva luni, cât au fost împreună, Letiţia îşi însuşise, ca şi Rafael, de altfel, până şi gesturile, intonaţiile, felul lui de a se mişca! –, *ore şi ore şi ore.* Extraordinar de liniştiţi şi năruiţi. El, epuizat de rostirea adevărului pe care nu-l mai putea lua înapoi, ea de certitudinea că ştie ce are de făcut. Goliţi de tot, ca nişte sticle de vodcă goale. Nu s-a rostit în noaptea aceea nicio vorbă şi, adaug eu, erau atât de încremeniţi în certitudinea lor, încât niciunul nu auzise apa curgând. Altfel ar fi oprit-o. Revin totuşi. Spre ziuă, doar Vlad a

spus, ostenit, „aproape cu căldură, aproape cu prietenie“: *Aş da orice să mă sfătuiesc acum cu un bătrân foarte înţelept*. Şi, la 7.30, când el a plecat, rostind din uşă: *Ştiu că acum ai să pleci, mi-am pus foarte mari speranţe în tine. Stricat m-ai găsit, mă laşi şi mai stricat*, ea şi-a adunat în valijoară lucruşoarele împrăştiate şi a plecat la Ioana Sandu. Iar el, în lipsa unui bătrân înţelept, a crezut de cuviinţă că se poate sfătui cu mine.

Fug. La 11, şedinţă de redacţie, diseară concert. Aseară mesaj drăguţ pe *répondeur*: *Tu me manques*.

Manuscrisul adus de Rafael

„Cea mai deşteaptă femeie din lume este mai proastă decât cel mai prost bărbat, asta, bineînţeles, dacă defineşti corect inteligenţa. Singura femeie deşteaptă pe care o cunosc este Valeria Neagu.“ Citat din Stamatoiu. A fost singura dată când mi s-a părut că Stamatoiu spune de la el ceva demn de a fi citat şi a fost singura dată când am scos de la Vlad mai mult decât foarte concisele lui aforisme. „Stamatoiu este mai prost decât cea mai proastă femeie, mi-a azvârlit el cu o vehemenţă care nu-i stătea în fire. Prost şi cult.“ Şi m-a privit ca şi cum n-ar fi vorbit despre Stamatoiu, ci chiar despre mine, şi ca şi cum furia nu i-ar fi trecut nici după insulta asta, care nu-i stătea în fire. Greu mi-am dat seama că, de fapt, pe Valeria era mai furios decât fusese pe cineva vreodată şi decât lăsase vreodată să se vadă. „De ce e deşteaptă Valeria?“ Cu violenţă, somându-mă să-i răspund: „Unde o vezi tu deşteaptă, bătrâne, că e proastă de-mpunge!“. „Fiindcă ştie ce vrea…“, am ripostat, cu jumătate de gură. „Ştie ce vrea fiindcă îşi permite, fiindcă ştie ce poate. Şi ei, clanul lor, haita lor poate orice… Să nu-mi mai vorbeşti niciodată despre *ei*, bătrâne.“ A fost tot ce-am putut scoate de la el, dar am scos mult mai mult decât ar fi putut spune într-o confesiune lungă, ceea ce nu era genul lui, sau în răbufnirile faţă de Letiţia, parcă la fel de străine de el. Fiindcă vocea lui transmitea nu doar o ură pe care nu ar fi bănuit-o nimeni, cu toată neputinţa din spatele ei, transmitea cât de mult şi de dureros o iubea pe Letiţia, cum nu iubise pe nimeni vreodată şi cum crezuse că nu poate iubi. Aşa cum mă uitam la el, întors cu spatele şi moşmondind cu mâinile în cutia de pescuit, Vlad îmi sugera imaginea unui prizonier zbătându-se să-şi scoată nişte cătuşe care-l strâng tot mai tare, pe măsură ce se zbate. Începeam să înţeleg de ce se însurase, alegând să răspundă unei nevoi a lui, prioritară în momentul în care alesese. Începeam să înţeleg de ce acum propria lui alegere îl sufoca. Începeam să înţeleg şi mesajul scris după ce băuse o sticlă întreagă de vodcă, dinainte ca Letiţia să se mute la el, când, eroare fatală, pe ea o

socotise o amenințare, şi nu alegerea lui anterioară, de Rastignac moldav. *I hate everything that is not you, girl. Everything*, adică şi pe Valeria, şi pe tatăl ei, generalul, şi pe soţul Letiţiei, directorul spitalului judeţean, parcă şi pe viitorul meu socru, şeful suprem al judeţului, deci şi pe Ioana, de care nu ştia încă, şi pe mine. Nu Letiţia îl destrăma, nu ea-l distrugea, dar cum puteam să-i spun asta lui Vlad? Cum puteam să-i spun ceva ce el ştia mai bine decât oricine? Atunci aflasem despre tatăl Valeriei că era general şi-l întrebasem, pesemne prosteşte, ce fel de general, iar el, sarcastic, îmi răspunsese: „Cum, dragu' moşului, ce general? În armata regală, vezi bine!".

Eram pe baltă, mă învăţa să pun râmă în cârlig. O îndeletnicire care nu m-a atras niciodată înainte şi nu mă atrăgea încă nici atunci, dar mă împrietenisem cu Vlad atât de total după primele patru-cinci întâlniri ale noastre, încât înainte de fiecare dintre ele mi se părea că-l ştiu dintotdeauna şi toate ciudatele lui îndeletniciri mi se păreau tot atâtea universuri de descoperit şi de explorat. Elevii erau în vacanţă, am fi avut dreptul la 60 de zile de concediu, dar ne programaserăm lucrul cu corigenţii în prima lună şi în loc să mă duc la Bucureşti, să înghit plachia de sfaturi a Marietei şi a noului ei soţ, tatăl meu adoptiv, rămăsesem pe loc. Stăteam cu Vlad câte trei zile, mâncam la el, dormeam la el, plecam la şcoală în cămăşile şi în ciorapii lui, asta când el găsea de cuviinţă că ar fi cazul să mai trecem şi pe acolo, să mai vedem ce mai e. Cum corigenţii noştri nu erau de găsit nici să tragi cu puşca, îi luau părinţii la muncă, nu era niciodată nimic decât figura ultragiată a directoarei, care nu-şi descleşta fălcile decât ca să-mi spună: „Te-a căutat la telefon mama dumitale, vreau să spun că o dată la telefonul instituţiei şi de mai multe ori la mine acasă. Mă siliţi să mint, să vă acopăr, nu numai în faţa forurilor, ci şi a familiilor dumneavoastră…". Şi nu mai continua, rămasă singură cu mine în şcoala întoarsă cu susul în jos în perioada vacanţei, în vreme ce colegii mei înşfăcau prima găleată cu var care le cădea în mână sau prima săpăligă sau prima cârpă de praf şi se topeau pe rând, urmând să şi le schimbe între ei afară, la uşa clasei, şi să participe, alături de părinţi, la pregătirea şcolii pentru deschidere. Treaba asta, pentru care aduceau toţi de acasă detergenţi, cârpe de praf, mături şi găleţi, se numea, în anii aceia, autogospodărire şi autofinanţare, perle în şiragul de minciuni pe care şi le spunea şi ni le spunea zilnic directoarea noastră, aşa că nu-mi păsa prea mult cum ne scuză ea în faţa forurilor şi nici cum îmi jigneam colegii prin neparticipare. Îi găseam acolo, fojgăind aproape entuziaşti, ca furnicile pe fundul cutiei de conserve, în căutare de resturi, unii peste alţii, până la sufocare, înghiţind pe nemestecate vorbele frumoase, ca autogospodărirea şi autofinanţarea, şi chiar dacă mustrarea din ochii lor mă jena întru câtva, găseam că în ce o priveşte pe ea, pe directoare, pentru că lua cu câteva sute mai

mult ca noi toţi, era normal să şi mintă mai mult ca noi toţi. Şi să întreţină, cui era sensibil la el, acel „miraj al reformelor“ şi acea „ficţiune a inovaţiei permanente“, cum spunea recent un subtil analist al epocii acesteia atât de inventive în materie de cuvinte.

În ce mă priveşte, eu eram atunci sub stăpânirea lui Vlad, care nu participa „nici tras pe roată“ la toate astea. Şi deşi doar cu şase ani mai mare, târziu am aflat, de altfel, el nu mai era, la vârsta lui, sub stăpânirea nimănui. Dacă fusese vreodată, iată un lucru pe care nu am reuşit să-l aflu. În timp ce eu rezistasem mirajelor prezentului doar trecând de la un stăpân la altul, fusese întâi Mircea Eliade, pe care la 16 ani îl şi visam, pe urmă Gandhi, pe urmă Maharishi, iar acum mă fixasem asupra lui, a lui Vlad, pe el, speculaţiile cu absenţa tatălui, necesar, spunea, doar ca furnizor de spermatozoizi, îl lăsau complet rece. Era liber ca pasărea cerului şi mai ales liber de el însuşi, asta este marea chestie, bătrâne, să fii liber de tine însuţi, deşi o slăbiciune avea şi el, pe care tocmai apelativul acesta i-o trăda: se simţea bătrân. Şi ori de câte ori voiam să-l consolez, vorbindu-i despre tinereţea noastră, a amândurora, mă contrazicea cu o vagă tristeţe: „Poate a ta, prietene, eu sunt bătrân ca Babele de pe Bucegi“. Doar când insistam revenea, nuanţând: „Nu, nu mă simt bătrân, mi se pare că am trăit mult“, ceea ce era de fapt cu totul altceva. Făcuse atât de multe. Nu se apucase niciodată să-mi povestească de la un capăt la altul viaţa lui de până atunci, dar, fie pentru a-şi exorciza sentimentul că e bătrân, fie pentru a mă complimenta pentru tinereţea mea, din când în când îi scăpase câte ceva din ce făcea el în timp ce eu „mă jucam cu puţa în ţărână“ în curtea bunicilor, care nu-mi ceruseră în schimbul iubirii lor necondiţionate decât să mănânc. Şi aşa, punând cap la cap, am dedus că el fugise din „oraşul lui Ştefan“ pentru a face pe docherul la Constanţa, fusese pe urmă figurant în filmele lui Sergiu Nicolaescu, cascador, circar, regizor de platou. Fusese şi regizor de sunet, regizor de studio, la radio. Meseria asta o făcuse, iată o coincidenţă, exact în perioada când eu stăteam uitat, ore şi ore, cu urechea pâlnie la aparatul de radio Tesla, cadou primit de la amorezul Marietei, al nu ştiu câtelea tată al meu, la început ca să nu aud şoaptele lui libidinoase şi apoi ca să nu-i aud strigătele autoritare şi mai târziu, gata, ca să nu pierd, indiferent ce i-ar fi făcut el Marietei, firul poveştii depănate acolo, în minunata cutie. Nu ştiam atunci că vrăjitorul din studio, care făcea plauzibile sunetele acompaniind *Lizuca* şi *Baltagul* şi *Robinson Crusoe* şi *Moby Dick* şi *Don Quijote*, era prietenul meu de acum, aşa cum nu mi-am dat decât târziu seama, sub influenţa Ioanei, că relaţia noastră de acum era într-un fel identică aceleia de atunci: eu, preadolescentul cu urechea ciulită la teatrul radiofonic, răpit nu atât de voci, cât de tăceri, de decorul nevăzut, de zgomotele apei, ale păsărilor, ale paşilor milităroşi ai lui Don Quijote, iar Vlad, regizorul

de studio care le producea, fâlfâind o batistă ca să mă facă să aud o pasăre în zbor sau frecându-şi palmele ca să aud săgeata lui Vineri, care o va doborî, foşnind o hârtie într-o mână şi mişcând într-un lighean apa, ca să aud cum se strecoară luntrea lui Robinson printre trestiile aproape uscate, sau bătând pe un tambur ca să aud calul Vitoriei Lipan galopând.

Toate acestea le evocam împreună, printre picături, în lungile noastre partide de pescuit în doi, absentând de la faimoasa autogospodărire şi autofinanţare. Acele ore în care, destăinuindu-i tot felul de lucruri pe care timiditatea m-ar fi împiedicat să i le destăinui altfel decât cu mâinile ocupate şi concentrat, dădeam drumul celor mai secrete nelinişti ale mele. Eram ca un vin nestat din fiert, eu, în vreme ce el nu avea de negociat decât cu nesfârşita lui tristeţe, atât de des invocată în versurile lui. El nu avea confidenţe de făcut, ci doar frânturi de amintiri, care păreau infinit de multe, dar pe care le povestea amuzat, fără implicare, de parcă nu i-ar fi aparţinut, sau chiar cu un fel de veselie păguboasă. Îmi mai amintesc nişte versuri despre care nu sunt sigur că-i aparţin, dar nici n-aş putea spune ale cui sunt: *Cei ce pot nu stau s-aleagă./ Pentru noi alegeri nu-s./ Noi iubim numai ce pierdem –/ Ce s-a dus, s-a dus.*

La el totul, în afară de pescuit, părea doar materie primă pentru scris, în timp ce pentru mine pescuitul, altfel neinteresant, se dovedea îndeletnicirea ideal de potrivită etapei acesteia, neparcurse la timp, a statului din fiert. A confidenţelor stânjenitoare şi irepresibile, când mi se părea că am mers atât de departe, încât în clipa următoare simulam că m-am înţepat într-un ac şi scoteam un urlet sau tăceam, concentrându-mă, chipurile, să nu se agaţe nailonul în stuf. Sau chiar oferindu-mă să trag, să rup în două jivinele alea care se zvârcoleau dezgustător străpunse cu cârligul şi să armez undiţele lui, rămase fără momeală, mult mai frecvent ca ale mele, desigur.

De cele mai multe ori însă era suficient să mă opresc pur şi simplu şi să-mi fixez tăcut privirea pe mişcările lui îndemânatice, rareori tulburate, fie şi pentru o clipă, de vreuna dintre consideraţiile sau întrebările mele, oricât de stânjenitoare. Cum a fost, de exemplu, momentul în care i-am spus că mă însor. Când Vlad, mai să scape din mână piesa aceea cu nume nostim, *bambina*, s-a întors brusc spre mine smucind o a doua undiţă care tocmai se prinsese într-o încâlceală de ierburi şi făcându-mă să roşesc, ca fecioarele vicioase din *Liaisons dangereuses*. Şi să schimb vorba, întrebându-l aşa, ca la o tacla obişnuită, cum s-a însurat el cu Valeria, dacă s-a aşteptat atunci să se termine aşa de prost şi cum de nu se duşmănesc acum, ci dimpotrivă, ceea ce admir foarte mult, deşi nu înţeleg. Mă uitam fix la degetele lui care înnodau cu îndemânare nailonul şi simţeam că aş fi dat orice să aflu cum dobândise el felul ăsta de libertate faţă de propriile lui

probleme de viaţă, de parcă nu s-ar fi gândit niciodată la ele şi, dacă o făcea acum, o făcea din solicitudine faţă de mine, că eram interesat. „Bătrâne, eu nu sunt un exemplu de urmat. Dacă ţi-e frică să te însori, fiindcă ţi-e frică de divorţ, mai bine nu te însura. Spun asta cu cea mai desăvârşită neutralitate epistemică… Eu cu Valeria m-am însurat fără să ştiu cine este. Şi fără să ştiu măcar cine sunt eu. Fiindcă ieşisem de vreo cinci-şase ori împreună pe la ceaiurile alea din casele lor şi le-am părut tuturor potriviţi. Voia să se mărite, era decorativă…“ „Este şi acum“, l-am întrerupt. „Eu altceva voiam să te întreb.“ „…Nu, ajunge, bătrâne… Eu am făcut o prostie, nu te lua după mine în chestiile astea…“, a zis Vlad tăind meşina cu dinţii. „Trebuie s-o iubeşti, bătrâne. Să simţi că ai vrea să-ţi petreci cu ea sfârşitul lumii… Când îţi alegi femeia îţi alegi moartea. Şi, sigur, nu strică şi să ştii *a cui fiică e*. În rest, voia la dumneata ca la banu' Ghica.“

Când Vlad îmi spunea „dumneata“ era semn că are chef să încheie discuţia, pur şi simplu. Ceea ce mă perturba atât încât să nu aud, în momentul acela, esenţialul: a cui fiică e. Singurul lucru pe care-l regreta, îmi spusese odată, era biblioteca din *casa aia*… Dar o citise pe toată înainte de a ajunge acolo, parcă. Tot ce putuse să ia din ea îşi luase parcă dintr-o experienţă virtuală, aşa cum era el, bătrân ca Babele de pe Bucegi…

Vlad avea faţă de cărţi o anumită blazare şi nu l-am văzut niciodată citind. Poate confruntând, studiind, căutând, traducând. Dar le citise absolut pe toate, iar când eu descopeream una, mă încuraja vag, cu aceeaşi „neutralitate epistemică“: „Antidotul, bătrâne, antidotul. La prostie, la aservire“. Nu-l puteam urmări mai departe. Nici nu-l înţelegeam prea bine atunci. Nu simţi că-ţi lipseşte ceea ce n-ai avut niciodată. Adevăr, libertate. „Nu există adevăr fără libertate, bătrâne, iar voi nu aveţi libertate… nu fiindcă nu v-o dau ăştia, ci pentru că nu v-o luaţi voi.“ Aici nu-l înţelegeam chiar deloc şi poate că mă simţeam şi un pic ofensat. Ofensat, dar nu suficient cât să mă supăr.

Începea să se ridice soarele din spatele dealurilor şi lacul strălucea mat ca o oglindă. Eram sub gheara lui Vlad, cum avea să-mi spună mai târziu Ioana, mereu trebuie să te valideze el, eram sub stăpânirea lui, dar amândoi eram stăpânii lumii şi nu simţeam nevoia să-mi valideze nimeni asta, venea dinăuntrul meu şi din prietenia mea pentru el. Pe care mi-o recapitulam la fiecare nouă întâlnire, din ziua în care ne văzuserăm prima dată şi până în momentul prezent, ca un avar care-şi numără zilnic arginţii. Şi mai avar încă din momentul în care Valeria apăruse, în cea de-a doua toamnă, din nou şi începuse să se zvonească, vag, că vor pleca împreună la Bucureşti.

Nici eu nu ştiusem atunci cine era Valeria, decât că, lucru notoriu, fără să pară, era mai mare ca Vlad, ceea ce la ţară, în provincie,

trebuie să ascundă întotdeauna ceva dubios: avere, poziţie, o superioritate de un fel, compensatorie. Relaţia noastră, de simpli colegi, nu era deloc de aşa natură încât să ştiu mai mult decât ce mi-ar fi spus el.

* * *

În cei doi ani de când locuiam alături nu numai amănuntul cu cheia mă îndreptăţea să cred că nutreşte faţă de mine o preferinţă specială. Faptul că nu-mi făcea confidenţe nu era deloc semnificativ. Nu era genul care să se confeseze cuiva, din moment ce nu mi se confesa mie, cu care-şi petrecea atât de mult timp, iar dacă termenul *confidenţă* se referă la femei, Vlad nu vorbea niciodată despre femei. Ceea ce mă îndreptăţea să cred că niciuna dintre relaţiile lui cu femeile nu fusese serioasă, fiindcă nu din discreţie nu vorbea, ci pur şi simplu fiindcă subiectul nu i se părea interesant. „Nu sunt un tip romantic, bătrâne“, îmi spunea, cumva ca o scuză. După clasificarea personalităţilor creatoare, pe care şi-o însuşise, nu era un romantic, ci un vizionar impersonal. Era purtător de inconştient colectiv, nu individual. În nopţile când stăteam de vorbă până la ziuă, bând împreună cel mult două sticle de vin, treceam în revistă o mie şi unu de subiecte, alchimie asiatică, Jung, farfurii zburătoare, metempsihoză, telepatie, romane medievale, teoria câmpurilor magnetice, comportamentul straniu al peştilor, dugongi şi sirenide, despre care făcea cu o pasiune rece tot felul de observaţii uimitoare, toate mi se părea că ar revoluţiona domeniile respective, dacă el le-ar aprofunda pe fiecare în parte. Este sigur că enciclopedismul acesta al lui explica şi suita eteroclită care gravita în jurul lui, alcătuită din ingineri, mecanizatori, jurişti, pescari profesionişti şi… Niţă. Nu părea să evite neapărat subiectul femei şi cred că, dacă cineva i-ar fi cerut să-l abordeze, ar fi vorbit la fel şi despre ele, lansând idei tot aşa de interesante şi de precise, care ar fi revoluţionat şi domeniul respectiv, dacă ar exista. Şi cu aceeaşi generozitate de ins care n-are nevoie să păstreze nimic din ce-ţi dă, fiindcă se bucură să-ţi poată da. Exact aerul acesta îl avea: că-ţi oferă ceva, un obiect despre care nici nu ştia că mai există prin casă, dovadă că nu-l folosise niciodată, şi se bucură că tu ai nevoie de el. Niciun amănunt legat de provenienţa acelui obiect, nimic care să-l lege de el şi, mai ales, nicio amintire personală.

Deduceam că nicio legătură a lui nu fusese serioasă din faptul că înţelegerea noastră cu cheia rămăsese absolut singura constantă în viaţa lui, chiar şi după momente în care eram pe pragul de a mă înşela că se mai iveşte una. Din când în când, câte o „duduie“ îşi manifesta intenţiile de a se eterniza la el şi decizia ei se concretiza prin rândurile nesfârşite de cămăşi, lenjerie intimă şi prosoape ale lui Vlad întinse,

pe trei-patru frânghii, dintr-un capăt în celălalt al holului lung de garsoniere sau, de la caz la caz, prin defilări ale respectivei în pijamalele lui până-n intrândul din capul scării, la cutia de scrisori. Atunci, sediul convorbirilor noastre se muta pentru câte o noapte întreagă la mine. Prindeam câte un moment şi scoteam cheia de pe belciug şi i-o puneam pe masă, surâzându-i, cred, într-un fel complice, mai mult străduindu-mă să-i surâd, fiindcă eram într-un fel gelos pe schimbarea petrecută cu el. Vlad îşi muta de fiecare dată întrebător privirea de la mine la cheie: „Ce este?“. „Nimic“, ridicam din umeri a scuză şi o puneam imediat la loc, înainte de a şti dacă el făcea vreo legătură între gestul meu şi prezenţa duduii la el în garsonieră. Trebuie să spun că strădaniile respectivei, rufele, nasturii, strecurătorile de ceai, testeaua cu ace de cârpit, perdeluţele (locuinţa lui Vlad n-a avut niciodată perdele), care mie mi se păreau un adevărat asediu, pe Vlad nu-l alarmau câtuşi de puţin. Când voia să se debaraseze de o persoană de sex feminin prea insistentă, lipsea pur şi simplu, dormind prin scorburile de pe malul Dunării câteva nopţi. Şi nici nu-l măguleau peste măsură acele asedii. Se purta cu femeile cum s-ar fi purtat cu nişte creaturi inofensive, care nu-i făcuseră niciodată niciun rău şi niciun bine, deşi, atunci când i-am făcut remarca asta, mi-a spus: „Te înşeli, nu mi-au făcut niciodată decât bine. Femeile nu fac decât bine, bătrâne, fii convins că fără ele s-ar prăbuşi lumea“.

Suna însă ca o declaraţie la tribună, de 8 Martie, deşi el credea ce spunea. Ceea ce era foarte curios – şi asta chiar este o întrebare pe care mi-ar plăcea să i-o mai pot pune: „Vorbeşti serios? Şi Letiţia?“. Dar poate că nu aş mai avea de ce să i-o pun: declaraţiile astea, ca de la tribună, avuseseră loc înainte de apariţia ei, iar după aceea, şi mai ales după acea zi când nu am mai găsit la ei în apartament decât apa şiroind la chiuveta din bucătărie şi nu am mai putut să i-o pun, era de mult ieşită din actualitate. Poate atunci când le făcea credea în ele, căci faţă de niciuna dintre aceste femei Vlad nu manifestase vreodată nici cea mai mică tendinţă violentă. Cu absolut niciuna. Avea faţă de ele o curtoazie de Casanova, de Don Juan uşor excedat, dar mereu la datorie. Lui nu am îndrăznit să-i pun întrebarea asta, dar, furios, i-o pusesem Letiţiei. „Niciodată, cu nimeni nu s-a purtat aşa!“, i-am strigat.

„Nu ai dreptate, îmi spusese, strângându-şi compresa pe antebraţul învineţit… Vlad nu e un om rău.“ „Şi eu ştiu că nu e un om rău. Dar cu ce te consolează asta pe tine?“ „Mă consolează… Faptul că stă în mizeria asta de bloc de garsoniere din care tu însuţi vrei să-ţi iei câmpii… Ştii unde a locuit Vlad din al doilea an de facultate până acum doi ani, când şi-a luat lumea în cap? Ai fost vreodată în cartierul Primăverii, Beller, colţ cu Mircea Eliade, azi? La 50 de metri de casa Tovarăşului? De acolo şi-a luat el lumea în cap. Asta scuză tot…

Măsura dragostei unui om nu e ce poate să-ţi dea, ci ce sacrifică pentru tine…“

Câte ceva deja ştiam şi eu la acea dată. Când am spus că nicio relaţie cu femeile nu fusese serioasă înainte de Letiţia, nu am vrut să spun că niciuna nu fusese problematică. Ştiam deja că Valeria era fiică de general de Securitate. Ştiam că, după ce Vlad o părăsise, trăind un an întreg din „prestări servicii sexuale fără contract“, ca s-o citez chiar pe Valeria, plecase şi ea de acasă, cerând o slujbă direct la Topalu. În sătucul acesta, un fel de Tomis al Romei, fuseseră exilaţi temporar, de-a lungul anilor, toţi apostaţii, toţi trădătorii. Dar nu mai mulţi de doi odată, ca să nu comploteze. M-am minunat un timp cum de ştiuse ea că mai devreme sau mai târziu aici va ateriza şi Vlad. Pe urmă m-am mirat singur de propria-mi naivitate: când el ceruse, de frica închisorii pentru parazitism, o repartiţie, i s-a dat post exact acolo unde aranjase ea, prin influenţa părinţilor ei. Acel soi de părinţi care pot fi răi, autoritari, cruzi, dar nu-şi reneagă niciodată odraslele şi nu le abandonează. Nu cred că Vlad ştia şi nici nu-l interesase să ştie…

Era curios cât de puţine lucruri îl interesau. Nu mă întrebase nici măcar cu cine mă însor.

Sâmbătă, 27 octombrie, ora 18 Bucureşti

„Ce tâmpenie, să umple gluga asta cu fulgi!“, mormăie mama, vinovată. „Ce tâmpenie, să vrei să tai gluga asta pe din două!“, spune Vali, care i-o smulge din mână şi aerul se umple de un nor vesel de fulgi care se depun pe părul, pe genele şi pe hainele noastre şi pe curtea ei proaspăt măturată. „Ce tâmpenie, să apuci gluga de partea netăiată!“, îmi stă pe limbă să spun, cam iritată şi eu, dar mă răzgândesc la timp. Mama, în schimb, nu s-a putut abţine să nu pufnească în râs, oricărui om normal priveliştea unui nor de fulgi, împrăştiaţi involuntar, îi stârneşte râsul, dar cred că, dacă nu eram acolo, ieşea cu mare scandal, la cât de furioasă era cumnată-mea. „Am rânit şi o să rânesc toată viaţa după voi!“, spune cu năduf şi se duce în foişor să-şi aprindă o ţigară. Iau mătura să repar dezastrul, iar fulgii se aşază pe mine ca o ninsoare blândă. „Are dreptate, mamă“, spun cu reproş. „Ce Dumnezeu voiai să faci cu gluga aia? Nu era normal să fie umplută cu fulgi, dacă făcea parte dintr-o haină umplută cu fulgi, o *dudună*?“ Este doar pe jumătate spăsită. Ştiu ce gândeşte, de parcă obişnuinţa de a n-o spune i-ar fi făcut vizibile gândurile: *Era o dudună nouă-nouţă aruncată la gunoi, aşa trage* Ea *prin cur toate lucrurile, şi ea, mama, voise acum, din gluga asta, să-i facă lui Goguţă o pernă, ca să nu*

mai stea pe cimentul de pe trepte. Goguţă este foxterierul cumnatei mele. L-a ajuns şi pe el revoluţia din gospodărie, nu mai stă în casă, Vali s-a săturat să rânească şi după el, iar el nu se poate obişnui să fie singur, în garaj, şi stă ore în şir pe cimentul rece al treptelor, ca să fie mai aproape de ei. Vali ştie şi trece cu vederea că noaptea mama vine, îl ia de pe trepte şi-l bagă în camera ei, ţinându-l de bot când traversează holul, ca să nu schelălăie de bucurie şi s-o trădeze. Acum mama voise şi să-i facă un bine lui Goguţă şi poate şi s-o înmoaie pe Vali, arătându-şi interesul pentru foxterierul ei, pe care ziua se preface că nici nu-l cunoaşte.

Nu ştiu ce să mai zic. Mă uit la mama, închisă în ea, încăpăţânată, după accesul nepotrivit de râs. Este timpul să plec, dacă vreau să nu mă apuce noaptea, dar Vali nu mai vine, ca să-mi iau rămas-bun. Mă duc eu la ea în foişor. E cu o vecină, pe care mi-o amintesc vag. Vali se scuză „că şi-a pierdut controlul“, limbajul ei ales, apoi mă informează, pe tonul unui om împovărat, „că e foarte greu să trăieşti în casă cu un bătrân“. Mă simt frustrată că nu putem vorbi singure, după ce-am făcut atâta drum. „Du-o în garaj“, îi zic, tot în gând, din fericire. Iar tare îi spun: „Tu, Vali, roboteşti prea mult… şi pui prea mult preţ pe lucruri, pe ordine… cred…“. „Ce vrei să spui?“ E cu capsa pusă, mai bine să n-o zgândăresc. Tăcem amândouă. „Întâi spuneţi că cheltui aiurea banii lu’ frate-tău şi pe urmă că de ce am grijă de lucruri?“ Acum tac eu. „Poate că ar fi bine să mă aranjez mai repede şi să vin s-o iau şi pe la mine?…“, îi spun cu un glas dozat la miligram între rugător şi prudent. „Daa? Şi te-ai gândit ce-o să zică Dan? Ştii cum e Dan…“ „Da, ştiu cum e, în general, cu bărbaţii şi cu mamele… A fost mama lui înainte de a te cunoaşte pe tine! Ca-n *Trubadurul*. Ştii ce zice Trubadurul!“ Nici încercarea de a o da pe glumă nu-mi iese. Capsa e tot acolo: „Ştiu ce zice Trubadurul! Ne mai documentăm şi noi“. Ceva din gluma mea a ajuns la vecină, care încearcă să destindă atmosfera, liniştindu-mă: „Trubadurul ca trubadurul, dar ştii şi matale vorba din popor: e mai aproape puţa decât ţâţa“. Şi-mi zâmbeşte prietenoasă, adăugând: „În ţările civilizate generaţiile trăiesc separat“. Am rămas înţelese că mă aranjez să vin s-o iau pe mama pe la mine o vreme, dar cu speranţa secretă că la ea va trece furtuna, îmi va telefona şi-mi va spune că a fost o slăbiciune de moment.

După care, două ore, cu 130 la oră, nu reuşesc să-mi mai scot din cap tâmpenia spusă. A patra tâmpenie din weekendul ăsta tâmpit. Mama ar spune că măcar la lucruri dacă ar ţine, dar nu ţine nici la ele, că *le trage prin cur*. Amândouă au un limbaj foarte plastic. Pe Dan am apucat să-l văd fix cinci minute. Obosit, încercănat, flămând. Fix cinci minute. Cât să constat că în momentul în care apare el Vali se transformă brusc, e numai umor şi îngăduinţă, şi cu mama, şi cu mine.

Şi nu mai spun cu el. Este uluitor. Pare altcineva.

Sunt mulţumită să ajung „acasă“. În faţa draperiei cu fişele mele. Sunt mulţumită şi că mă simt deja acasă aici.

De când mă ştiu, am avut o singură certitudine. Bună, rea, viaţa mea trebuie să se desfăşoare lângă o apă. Mă familiarizez deja cu locul, oribil de altfel, graţie acestei mici bălţi, Lacul Plumbuita, şi acestei mici ape curgătoare, cu nume atât de melodios: Colentina. Totul pe fondul unei uşoare depresii, care, ce mai, este evident că-mi dă târcoale. Ce înseamnă să ieşi din depresie? Să-ţi regăseşti eul dinainte. Calm. Echilibrat, adult.

28 octombrie

Am uitat să-l întreb pe Rafael cum m-a găsit. N-am avut timp ieri şi niciun chef azi să mă mai gândesc la plicul adus de el. Rafael… Să porţi chiar şi aşa, ca poreclă, numele bomboanelor preferate ale cuiva şi să-i inspiri aceluia nişte sentimente atât de puţin creştineşti înseamnă să-ţi mai încarci sufletul cu un păcat: să-l dezgusti pe om de bomboanele lui preferate.

Depresia mea face progrese. Aud tacâmurile clincănind în *rue* Verderet şi bârfa, sper cordială, pe seama celei absente. Iar aici, la 2.301 kilometri, douăzeci şi patru de ore de drum, nimeni pe baltă azi, parcă i-a înghiţit pământul, câini şi stăpâni de câini. Doar Părintele Constantin şi Securistul. Securistul merge, în treningul lui de marcă, făcându-şi gimnastica de întreţinere, pe aleea de jos, pe marginea lacului, iar Părintele Constantin, abia târându-şi picioarele betege, pe cea de sus. N-au cum să se intersecteze. Călugărul de la Plumbuita a făcut vreo şaisprezece ani de închisoare. Securistul, *în toţi acei ani*, a lucrat dimineaţa ca inginer şi după-masa, cu jumătate de normă, la o „întreprindere“ căreia românii, cu umorul lor feroce, îi spun tot mânăstire: Mânăstirea Secu. Venea acasă, făcea o mică siestă, se ferchezuia, bea o cafea şi cobora printre vecinii care meştereau în parcarea blocului la Daciile lor preistorice, intra în vorbă şi îi turna. Primea pentru asta nişte bani, un supliment de leafă. Dar lega şi relaţii cu care tot pe ei, pe vecinii turnaţi, îi ajuta. Unul dintre vecini nu primea paşaport să se ducă să-şi viziteze sora, în Italia, şi el l-a sfătuit să spună că sunt prieteni şi omul şi-a primit paşaportul. Pe baltă nimeni nu-l salută, mai ales dintre cei ajutaţi şi turnaţi cândva. Părintelui Constantin i se strigă de departe, *Săru’ mâna, părinte*, stăpânele de câini nu vor să-i tulbure meditaţia. Are nişte ochi albaştri, limpezi, ca de copil, care par să tânjească după cuvintele

mângâietoare ale unei mame. A intrat foarte tânăr la închisoare. Era elev. Securistul este prieten doar cu un câine. Un călugăr, probabil fost legionar, şi un securist. Unul pe aleea de sus, altul pe aleea de jos. Parcă ar ilustra amândoi *Principiul de îmbunătăţire continuă a sistemelor 6-sygma, diagramei Ishikawa*. Descoperirea care-l fascina pe Vlad Cernescu în momentul în care a întâlnit-o pe Letiţia, când nu l-a mai fascinat nimic altceva. Ce faci când afli, cu o zi înainte de a da colţul, că toată viaţa ta a fost greşită? Te agăţi, desigur, de o iubire imposibilă. Sau te apuci şi scrii cu frenezie nişte cărţi în care te erijezi în judecător… Adevărul este că, în absenţa reparaţiei, ura nu avea cum să se stingă.

Şi că nu a fost nicio reparaţie. Şi nicio pocăinţă. Decât dacă vrei să vezi un substitut de pocăinţă în ceea ce fac ei azi. Fiindcă ei toţi cam asta fac: hrănesc maidanezii din parc, frecventează mânăstirile, cele adevărate, unde lasă bani mulţi, construiesc biserici şi culeg plante medicinale, cărora le cunosc toate virtuţile. Cu excepţia celor mai tineri, care, moştenind doar banii, nu şi conştiinţa încărcată, de unde mai există o şansă să răsară floarea rară a pocăinţei, sunt în afaceri, în politică, în presă.

La Ateneu, am lipsit două joi la rând. Nici măcar nu m-am uitat în program, să ştiu ce am pierdut. Protecţii, apărări. „Dar să nu vrei nici măcar să ştii ce ai pierdut?“, mă întreabă B. la telefon, ca să întrebe ceva. „La ce îmi foloseşte să ştiu ce am pierdut?“, îl întreb şi eu, ca să prelungesc conversaţia…

Doamna Mea de Miercuri, vag descurajată. Pe bună dreptate: întâlnirea noastră de taină, de miercuri seara, a 21-a, cred, o jale. Nimic n-o anunţa de cum am intrat pe uşă.

— Ştiu de ce am venit la dumneavoastră.

Tace.

— …Am venit să-mi regăsesc eul meu dinainte.

— Cum era eul dumneavoastră dinainte?

— Calm, echilibrat, adult. Eul unei femei realizate. Ce să fac: să-mi repet ca pe o mantra în faţa oglinzii: Sunt o femeie împlinită? (Zâmbesc strâmb, n-am umor nici cât o muscă. Mai bine să rămân sobră şi distantă.) Sunt, cum ar veni, la primul meu eşec.

— Uneori, eşecurile sunt mai fructuoase şi eul ulterior este unul îmbogăţit…

Nu ştiu ce să răspund la optimismul ei pedagogic şi trag cu ochiul spre sulul de prosoape de bucătărie.

— Cred că s-a dus pe apa sâmbetei cartea la care scriam.

— De ce spuneţi asta? Nu mai aveţi inspiraţie?

— Cărţile mele nu sunt cărţi de inspiraţie, spun cu o îngrozitor de nesuferită emfază. Continui, totuşi: Nu am avut niciodată destulă

imaginaţie pentru asta. Am ceva pătrundere psihologică, ceva empatie. Şi multă documentare. De aceea şi trebuie să mă întorc aici, să mă ţin aproape de fapte. Şi, cu toată strădania, văd cum asta de acum se taie, ca maioneza.

— Dar maioneza se şi leagă la loc.

— Da, cu un pic de muştar. Cineva spunea că atunci când schimbi locul, cartea pe care o scrii va fi alta. Sau nu va mai fi deloc. Iar eu mi-am răvăşit şi căsnicia pentru cartea asta. Credeţi că poţi sacrifica un mariaj pentru o carte?

— Nu e necesar să mergem întotdeauna pe ori/ori. Nu trebuie întotdeauna să alegeţi.

— Mie mi s-a pus în vedere că asta risc. Mai precis, am fost întrebată dacă ştiu ce risc. Şi am spus că ştiu. Dar… De ce mi se pare că totul se năruie? Chiar şi acum, când vorbesc, fiecare propoziţie se năruie. Şi mi se pare că viaţa mea se năruie… Ca şi cum totul ar fi fost o butaforie în viaţa mea… Aşa cum ai începe o construcţie dinspre înafară spre înăuntru…

O văd cum notează, aproape cu încântare, în timp ce-mi spune:

— Dar succesele dumneavoastră profesionale? Aţi scris cărţi, au fost bine primite.

Are aerul că s-a documentat, vorba cumnatei mele, şi că e mulţumită de asta.

— Nu are legătură cu cărţile.

Nu avea legătură cu asta echilibrul meu. Era doar bonusul.

— Ştiţi, cui are i se dă şi cui n-are i se ia şi ce n-are…

— …Dar eu nu la asta mă refer… Am fost un exemplu pentru prietenii mei, modelul lor de seninătate şi calm… Ce trebuie să fac să mă întorc acolo?

— Poate să-mi spuneţi ce s-a întâmplat de acum două săptămâni şi până acum…

— Nimic. Mi-am amintit o mulţime de lucruri… Citesc nişte pagini, aduse de un colaborator, care-mi schimbă perspectiva…

— Este bine să schimbăm perspectiva. Sigur, şi dureros…

Ăsta era cuvântul: *dureros*. Dacă tot plătesc, măcar să plâng de toţi banii. Trag spre mine sulul de prosoape de hârtie şi-mi suflu nasul cu zgomot.

— Mi-am amintit de vremea când eram toţi cinci, obscen de sănătoşi şi fericiţi… Copiii şi noi doi… Munceam şi ne bucuram de zilele libere ca şi cum fiecare ar fi fost ultima, şi nu era cazul s-o stricăm pentru nimicuri… Reuşiserăm să încorporăm inteligenţa noastră teoretică şi practică în viaţa de fiecare zi şi nu erau rare momentele când mă gândeam uite, sunt fericită, mă simt bine, la locul meu, în largul meu, alături de soţul meu, alături de copiii mei. Chiar dacă uneori aveam un fel de nelinişte… aşa. Un fel de bulă goală, un

gol care a umplut acum tot spaţiul. Îmi amintesc că odată, eram pe un munte, cred că în Pirinei, eu, soţul meu şi copiii, Letitia, de şapte, Alexandra, de şase, şi Nicolas, de patru ani. Rămăsesem în urmă, ajutând-o pe Alexandra să urce şi, văzându-l pe soţul meu care urcase deja cu Nicolas şi Letitia şi îi lăsase acolo şi cobora să ne ajute, am avut o senzaţie de perfecţiune, de plin, de… fericire. O senzaţie mult mai puternică decât aceea pe care o ai când îţi apar în amintire clipe pe care retrospectiv le defineşti „fericite“. Eram fericită de două ori: că eram fericită şi că eram conştientă de fericire, şi dintr-odată…

— …Dintr-odată vi s-a făcut teamă că o să pierdeţi asta…

— Nu! Asta ar fi fost foarte frumos. Ar fi fost în firea lucrurilor. În plină senzaţie de preaplin, aşa, mă simţeam ca Sfânta Fecioară, ca un fel de tentaţie, că tot eram pe munte, ca Isus ispitit de diavol pe Muntele Măslinilor. Mi-a apărut întrebarea: Şi ce-i cu asta? Sau mai curând: Asta-i tot? Sau şi mai exact: Cum ar fi fost invers? Adică… nimic din visurile din adolescenţă. Înţelegeţi?

— Da, dar le-aţi realizat şi pe acestea, ulterior, în aceşti ultimi ani, nu? Când, dacă înţeleg bine, aţi oscilat între cele două patrii…

— Nu… Într-un moment de linişte am avut această revelaţie: că destinul fiecăruia se împlineşte în singurătate, că oamenii fericiţi ca mine n-au destin, n-au istorie… Mi-era dor de nefericire! Da, acesta-i cuvântul. Mi-era dor de o nefericire pe care, de fapt, eu nu am simţit-o niciodată. Cu cât ştiam mai acut că nu aş fi putut renunţa la tot ceea ce mă leagă de cei dragi, la copii, la soţul meu, la prieteni, cu atât mi-era mai dor… Da, asta am vrut să spun. Am avut nostalgia nefericirii, care te face mai sensibil, mai empatic, mai…

— Acum, iată, această nostalgie vi se realizează…

— Nu, nu este asta. Acum, că au plecat toţi de acasă şi am rămas faţă în faţă, noi doi… ca să constat că nu mai avem nimic să ne spunem…

Îmi împinge discret sulul mai aproape:

— Viaţa în doi este mai grea fără copii, pentru că faptul de a trăi împreună trebuie să se justifice în orice moment prin sine, nu?

Şi se uită discret spre deşteptătorul aşezat pe marginea cutiei cu nisip, *sandplay*-ul. Mă ridic, ocolim amândouă scaunele scâlciate pe care stăm şi ne îmbrăţişăm, în X, cu o căldură „profesională“.

Acasă, mesaj pe *répondeur*. Ştiu că e de la B. şi mă tem ca şi cum, discutând despre el, aş fi comis un act de trădare. Aş fi strecurat între mine şi el pe un străin. B. e de părere că ar fi bine să-mi întrerup sejurul, că ar vrea să stăm de vorbă, faţă în faţă, noi doi, doar noi doi. E important. Dacă vreau, face el un *saut*. Mă enervez. Şi cartea despre Noica/Pillat? După care, fiindcă lui D.M.M. nu-i puteam spune, deschid *Jurnalul de lăsare la vatră* şi notez.

„Cum mă simt. Ca naiba, cum să mă simt? Ca şi cum singură şi de bunăvoie aş fi pus capacul deasupra oalei în care fierb… În care fierbem cu toţii… Şi în acelaşi timp totuşi eliberată. Nu e contradictoriu? Nu e contradictoriu. Este doar tensiunea libertate/ securitate.“

Apoi au sunat Alexandra şi Nicolas. Parcă înţeleşi. *Maman, reste-là. Ecris tes chefs d'œuvre. Laisse papa se morfondre, tu l'as assez gâté…* Cum s-ar zice la noi: l-ai corcolit destul pe *papa*, nu-ţi mai bate capul cu el… Sunt drăguţi şi buni. Mai exact, ne arată amândurora o indiferenţă binevoitoare. Cu Letitia e altceva. Letitia tace. Mereu o sun eu. Treaba cu capodoperele sigur de la ea vine.

Şi, pe loc, pentru prima dată de când m-am întors, m-am simţit din nou sigură pe mine, limpezită şi încrezătoare, cu ei toţi agăţaţi ciorchine de şorţul meu, şi totuşi singură.

Manuscrisul adus de Rafael de evaluat[5] – termen, 8 decembrie 2012

…Nu mă întrebase nici măcar cu cine mă însor. O fi crezând că mă însor totuşi cu Otilia…

În perioada pasiunii mele pentru Otilia, înainte de a-mi da seama că ea, Otilia, era cea care mă chinuia, deliberat, ca şi cum ar fi aplicat o lecţie femeiască bine învăţată, şi nu pasiunea în sine, când, tot amânând să mă destăinui lui Vlad şi să-i cer sfatul, nu am mai avut nevoie, fiindcă am găsit-o înfăşurată până la umeri în cearşafuri, la el în pat, aş fi fost dezamăgit de indiferenţa lui. Îmi doream atât de tare atunci să-l aud spunându-mi ceva, încât mă pilisem ca să prind curaj şi-l minţisem: „Mă-nsor, Vlade“. „Oh!“, exclamase bucuros, „să fie într-un ceas bun“. Atâta tot. Pe urmă şi-a dat seama că era cam puţin şi s-a prefăcut că mă examinează atent. „Şi o cunosc pe fericita aleasă?“ „Ai văzut-o la mine, de mai multe ori…“, i-am spus, cu o ambiguitate voită în glas. Aveam douăzeci şi trei de ani şi recepţionasem corect mesajul din împotrivirile ei, alternând cu ispitirea cea mai neruşinată: se păstra pentru momentul esenţial. Şoaptele ei în momentele când simţeam că-mi pocneşte pielea în josul burţii: „Pentru o fată, aceea este clipa cea mai importantă din viaţa ei, înţelegi, nu, *Iubi*, înţelegi…“, şi-mi mângâia cu degetele de la picior şliţul. Nu numai că-l recepţionasem corect, dar mi se părea şi perfect fairplay. „Fidelitatea, virginitatea sunt trofeul cel mai de preţ, nu, *Iubi*?“ Nu vedeam nimic de obiectat în chinurile la care mă supunea Otilia şi presupuneam că orice fată procedează la fel cu orice bărbat. Şi nopţile acelea pe care le petrecea Otilia cu mine erau un fel de promisiune. „Păi, bătrâne, dacă

o iubeşti şi dacă o placi, fiindcă e important şi să o placi…“ Nu am îndrăznit să-i spun că nu aveam de unde să ştiu prea multe în privinţa asta şi-l minţisem, în ultima clipă, că mă însor cu Ioana. Prostie, premoniţie, autoprotecţie? Cert este că Vlad a scăpat undiţa în apă de surpriză, iar eu, fără să mai ridic manşetele treningului de fâş, m-am băgat în apă să o scot, ca şi cum mi-aş fi recunoscut vinovăţia. În loc să râdă, Vlad se uita la mine fix, cu ochii aceia ai lui care aduceau cu ochii lui Peter O’Toole, prea vii, prea inteligenţi ca să mai fie şi calzi, dar atunci pot să jur că era în ei căldură şi tandreţe: „O iubeşti, bătrâne?“. El vorbea despre Ioana (pe care nu ştiu dacă la vremea respectivă o salutasem de două ori, o dată când venise să-şi ia postul de muzeograf în primire, iar a doua oară când ne întâlniserăm să-i semnez şi eu negaţia, atestând că prezenţa ei nu este necesară la Topalu), iar eu de Otilia, şi i-am spus cu toată convingerea că da. Prin minciuna asta am ratat ocazia să aflu mai devreme că de tortúrile la care mă supunea Otilia m-aş fi putut lipsi. Am întârziat astfel să aflu că trofeul pe care-l negociase cu atâta putere de convingere cu mine de-a lungul nopţilor unui trimestru întreg îl cedase mărinimos lui Vlad, care nici măcar nu-l aprecia cine ştie ce. Am convingerea că, dacă i-aş fi spus atunci că mă însor cu Otilia, nu ar fi fost atât de neloial cu mine, dar pe de altă parte, dacă nu aş fi găsit-o în patul lui, nu aş fi aflat cât de puţin loială era ea dispusă să-mi fie… Eram de vină în privinţa Otiliei, eu, şi nu el, fiindcă nu-i dădusem toate datele problemei. „Bătrâne, înainte de a evalua o situaţie, trebuie să ai, în măsura posibilului, toate datele problemei. Este vorba despre principiul de îmbunătăţire continuă a sistemelor 6-sygma, diagrama Ishikawa“, mă informa Vlad, doct, în timp ce, fără să-mi mulţumească, prindea meşina şi o ducea la gură, să o rupă cu dinţii, aşa plină de toate mizeriile cu care o scosesem din apă. De fapt, dacă stau să mă gândesc, el mi-a atras atunci atenţia asupra Ioanei. El m-a făcut s-o privesc cu oarecare interes. „Ioana? E drăguţă, cuminte şi deşteaptă, dar dacă n-o iubeşti, nu te însura, bătrâne! Chiar dacă ea te place foarte mult!“ Şi a conchis, în timp ce-şi aprindea o ţigară: „Ea te place, se vede că te place, dar este mai important să iubeşti decât să fii iubit. Cine-şi alege femeia îşi alege moartea“.

Este absolut singurul lucru pe care mi l-a spus despre el însuşi, în cei doi ani de când locuiam alături, dar atunci am luat asta ca pe o cugetare ieşită din capul lui de bătrân înţelept sau din alt cap, pe care omitea să-l citeze, o generalitate care putea să însemne mult şi să nu însemne nimic, un alt nume dat fricii, în general, fricii de viaţă, fricii de viaţa noastră. Nu am luat-o ca pe o mărturie legată de propria lui persoană. Nici de Valeria. Cu atât mai puţin de Letiţia, care nu apăruse încă în viaţa lui. Femeia lui, viaţa şi moartea lui.

Acum, când mă gândesc, nu ştiu care dintre ele era, în aşa

măsură, Femeia aleasă de el, astfel încât de la ea să i se fi tras moartea.

Multe mistere mi-au rămas după el, iar în dimineaţa aceea, când nu era nici acasă, nici la şcoală şi nu ştiam încă ce se întâmplase cu el, m-au obsedat nişte versuri şi regretul că nu ştiusem niciodată dacă-i aparţineau lui sau altcuiva.

Mi le recitase cu o altă ocazie, când eram din nou pe baltă, la pescuit, cu o ţigară în colţul gurii, când îi spusesem că eu cu Otilia avusesem de gând să mă căsătoresc, că ne-am reconciliat după episodul neplăcut în care-i surprinsesem, dar renunţasem la ideea căsătoriei. Vlad a spus scurt: „Bătrâne, tot răul spre bine“. Am fost de acord cu el. Mă despărţisem de Otilia şi îi făceam o curte prudentă Ioanei, care mă plăcea, într-adevăr, foarte mult. Începea o perioadă frumoasă în viaţa mea. Aşa că nu i-am luat în nume de rău cinismul. „Bătrâne, tot răul spre bine.“

Îl priveam din spate, profilat pe întinderea în amurg a bălţii singuratice, înconjurată de stufărişuri, şi, căutând în tolba noastră, din caietul plin de tot felul de pete, urme de sosuri, jumătăţi de râme uscate, coji de usturoi, cocoloaşe turtite de mămăligă a căzut o foaie pe care Vlad scrisese cu scrisul lui aplecat mult spre dreapta:

Ce-i născut din mare seacă,
Frumuseţea a apus,
Şi ce dai îţi arde palma –

(*pată mare de vin*)

Ce s-a dus, s-a dus.
Cei ce pot nu stau s-aleagă.
Pentru noi alegeri nu-s.
Noi iubim numai ce pierdem –
Ce s-a dus, s-a dus.

Am scos hârtia şi m-am dus spre el, întrebându-l: „Ce e aici, bătrâne, că e frumos“. Mi-a răspuns ca Ostap Bender: „Eu am scris-o, dar a mai scris-o o dată înaintea mea un anonim norvegian“.

…Convenţia noastră cu cheia. De ce rămăsese valabilă şi acum, după ce Letiţia, fără să aibă deloc intenţia, se „eternizase“ totuşi la el? Fiindcă şase luni erau o eternitate când era vorba despre statornicia lui Vlad în materie de femei, având în vedere eficienţa Valeriei în a le pune pe fugă imediat ce afla. „El e deci Relu“, spusese când m-a văzut, şi schiţase un gest cu degetul la tâmplă, cum ar fi răsucit un şurub sau ca şi cum ar fi vrut să-şi întipărească în minte încă una dintre multele noutăţi cu care trebuia să se acomodeze. Mai curând aşa, fiindcă, peste o săptămână, când m-a văzut din nou, m-a arătat din nou cu degetul, triumfătoare: „Eşti Relu! Nu ştiu de ce simt nevoia să-ţi spun

Rafael! Imediat ce Vlad mi-a zis că eşti pictor şi portretist“. Dăduse foc în ghenele din spatele blocului nostru sordid unui morman de cămăşi ale lui Vlad, le răscolea cu un băţ, ferindu-şi ochii de fum. „Suntem necăjiţi. Uite, Vlad tocmai se hotărâse să le spălăm şi am descoperit că, noi-nouţe fiind, erau roase mărunt-mărunt de şoricei, uite-aşa nişte găurele. Concepeai că şoarecii pot fi atât de flămânzi încât să roadă cămăşi?“ Mă fixa cu ochii ei marcaţi de un uşor strabism, grozav de încântată de descoperire. „Eu regret, regret cu adevărat. Dar trebuie să le ardem fără milă pe toate, tocmai ca să uităm repede. Ca să vindeci repede o suferinţă, tai în carne vie. Smulgi pansamentul aşa, hârşti! Nu crezi că am dreptate?“ Habar n-aveam. Credeam numai că este uşor trăsnită, uşor abulică, uşor iresponsabilă şi foarte îndrăgostită. Mai îndrăgostită decât credea şi ştia ea însăşi că este, ceea ce se vedea după ritmul ameţitor în care rostea vrute şi nevrute, aparent atentă la tine şi la tot ce era în jurul ei şi în realitate întoarsă cu toată fiinţa spre propria-i persoană şi, mai precis, spre propriul trup, rememorând exaltările şi senzaţiile pe care acesta i le dăruise, parcă abia în urmă cu un ceas şi pentru prima dată. O recunoştinţă parcă faţă de el, faţă de acest trup al ei, şi în acelaşi timp o dorinţă de a o ascunde, ca să nu se vadă, fiindcă era prea intim şi prea intens ce trăise ea. „Dacă vrei, Rafaelu, vin şi te ajut să faci puţină lumină şi la tine, dacă şi tu eşti tot aşa de neajutorat. Poate că la tine nu e nimic de ars, dar astea toate trebuiau arse, fiindcă stăteau în mijlocul chicinetei şi trebuia să treci peste ele, să calci pe ele cu familii de şoricei cu tot, cu pui cât unghia de la degetul mic, aproape invizibili, ai văzut vreodată puişori de şoareci? Asta ca să ajungi în colţul unde vrea Vlad acum să pună, *imaginează-ţi,* un aragaz. Vlad şi aragazul! Îţi dai seama ce evoluţie? Cămăşile astea, pe care le-a purtat o săptămână, s-a şters apoi pe picioare, a uscat undiţele şi minciogul, a frecat tigaia şi acum voia să le spălăm, nu mai ai ce scoate din ele.“ Tot aşa, de parcă fredona… Dacă te-ai fi luat după flecăreala ei, Letiţia ţi s-ar fi părut în zilele acelea o femeiuşcă proastă, atât şi nimic mai mult, doar că era evident că vorbea despre altceva. Că vorbele ei spuneau altceva decât muzica ei interioară.

Vreo săptămână, cât nu i-am mai văzut, mi-am bătut capul să confecţionez poveştii lor un trecut. Să mi-l amintesc pe Vlad, să mi-o amintesc pe ea… Apăruse totuşi prin şcoală de vreo trei luni, iar de văzut o văzusem doar la şedinţele comune. Preda, mi s-a spus, cam ce se nimerea, ca să-i iasă o normă, ceea ce explică într-un fel de ce mai mult se juca decât lua parte la ceva. Avea şi pe la Agro nişte ore de muzică. Făcea, în primele săptămâni, naveta la Constanţa, venea cu o maşină cu număr mic şi geamuri fumurii, condusă de un tip, am dedus ulterior că soţul ei, domnul doctor, apoi, la un moment dat, a locuit în sat, la un gospodar, până când, nu am ştiut niciodată de ce, femeia

aceluia o rugase să plece. „Să rectific“, a mai spus o dată, privindu-mă insistent. „Ca să nu mă deranjeze pe mine, cât mă găzduieşte, Vlad m-a lăsat să fac ce vreau cu ele. Şi am hotărât eu pentru amândoi. Erau atât de roase de şoricei şi de murdare, că am hotărât să termin repede. Să-l pun în faţa faptului împlinit.“

Altă treabă de gospodărie nu făcuse Letiţia. Ba da, după alte câteva săptămâni, când din cauza unei ţevi sparte ne opriseră apa de la centrală, a uitat robinetul deschis şi, când de la centrală au deschis din nou robinetul, ne-a inundat pe toţi. Apa a ieşit pe hol, a coborât scările şi s-a dus până-n stradă, dar a intrat şi pe sub uşile noastre, luându-ne cu totul bruma de bunuri… L-am văzut atunci pe Vlad absorbind inutil apa cu un teanc de cămăşi şi prosoape aproape noi, împingând-o la deal cu o mătură, disperat să nu intre şi în garsoniera lui Stamatoiu, a treia pe hol, la dreapta, cu nădragii suflecaţi şi strigând la ea: „Ieşi de aici, ieşi de aici, adică intră, pleacă cu picioarele alea goale din apă!“.

Nu-mi venea să cred că acela era Vlad. Se purta cu ea cu o grijă aproape caraghioasă, nu cum ai faţă de o musafiră pe care te-ai angajat să o găzduieşti până găseşte ceva mai bun. Se purta cum s-ar fi purtat dacă ar fi avut în păstrare, doar în păstrare, un obiect foarte preţios, de a cărui deteriorare sau pierdere ar fi plătit cu capul. Era, cu alte cuvinte, la fel de puţin conştient şi el de faptul că era deja îndrăgostit şi, mai ales, cât anume de îndrăgostit. Amândoi erau caraghioşi în această neştiinţă şi ignoranţă a lor. Letiţia frângându-şi mâinile şi întinzându-i, neajutorată, câte un cearşaf, câte un prosop, abia aduse de la spălătorie, pe care când le lua, ca pe un snop, în braţe, când le depunea, teanc, într-o băltoacă. Şi el măturând apa pe holul puţin înclinat, dinspre partea mai joasă spre partea mai înaltă. El cu pantalonii suflecaţi până la genunchi şi ea într-o cămaşă de-a lui, descheiată la nasturi, din care i se vedea sternul scheletic, până la jumătatea bustului.

A fost, cred, ziua în care Vlad nu mai plecase, lăsându-şi musafira singură, cum promisese, pur şi simplu fiindcă nu mai găsise nicio cămaşă şi niciun pantalon suficient de decente ca să doarmă la vreuna dintre numeroasele sale prietene. Iar apoi nu mai plecase deloc şi ei doi deveniseră un cuplu. Gălăgios, furtunos, imprevizibil, dar cel mai îndrăgostit din câte am cunoscut eu.

Atunci de ce rămăsese valabilă convenţia cu cheia? De ce nu mi-o cerea înapoi? De ce nu i-o dădeam eu înapoi? Nu pot să-mi răspund la întrebarea asta şi nu pot nici să ignor că de aici mi s-au tras toate…

29 octombrie, luni

Ora 21. Am întrerupt iar lectura şi am ascuns manuscrisul adus de Rafael, punând deasupra dosarului mai multe reviste *Vatra*. Acasă, am pierdut mai bine de două ore ca să găsesc în valizele cu fişe, notaţii, fotocopii, tăieturi din ziare, arhiva mea ambulantă, aceste pagini scrise de mine nu în *Jurnalul de lăsare la vatră*, ci într-un caiet nou-nouţ, separat, fără să ştiu nici de ce, nici ce am să fac cu ele, în seara de după vizita lui Rafael, 19 octombrie 2012. Sunt dureros de conştientă că sunt lipsite de viaţă şi de har, deşi am încercat să sintetizez în ele tot ce am aflat în atâta amar de ani de familiaritate cu oamenii *ăştia*, cu gândirea şi cu simţirea lor, din dosare şi chiar din întâlniri directe. Le transcriu în speranţa că mă înşel, că poate totuşi valorează ceva:

Noiembrie 1989, într-o casă conspirativă de pe bdul Republicii, din Constanţa, vizavi de clădirea Teatrului Fantasio, spaţiu devenit după Revoluţie un *second-hand* numit, printr-o coincidenţă sinistru-comică, Agressione SRL, adevărat palimpsest pe pânza însângerată a istoriei.

Îi este frică. Nu ştie de ce, dar îi este de fiecare dată frică. Şi se simte murdar. Totuşi, se duce de fiecare dată, ca şi cum o deprindere de supunere transmisă genetic l-ar ghida, o paralizie a voinţei proprii, circită, amorfă şi invadată, ca un cadavru în prima fază a descompunerii sale, de viermi. Le contemplă colcăiala, cu o curiozitate şi o fascinaţie obosite. Nu mai luptă. Nu luptă cu nimic, nici măcar cu o răceală. Nu este viu. Nimeni nu este viu, în afară de Vlad Cernescu, victima lui.

— …Nu, nu cred că discută chestii politice.

— Dar ce discută?

Tace, îşi alege cuvintele. Îşi face uneori iluzia că, spunând jumătate sau un sfert din ce ştie, îi protejează. Dar mai ales îşi face iluzia că protejează părţile încă neputrezite din cadavrul care este.

— Ce discută, domne? Sau nu discută? Se regulează douăşpatru din douăşpatru? (Călăul lui nu e furios, e chiar cordial. Încurajator. Binedispus. Vag curios şi admirativ. Iar el simte cum roşeşte. Înaintea unui ins care nu pare decât cu un an-doi mai mare decât el. De unde-i vine siguranţa de sine şi liniştea asta? De ce el se simte murdar şi celălalt, după toate aparenţele, n-are nicio problemă de igienă de genul ăsta?) Vrea să spună jumătate sau un sfert din ce ştie, ca să salveze jumătate sau un sfert din propria curăţenie, şi nu-i vine în cap nimic. Îl ajută tipul:

— Nici de citit nu citesc? N-a subtilizat nicio carte de la fostul socru? Ministru de Externe, ambasador?

Subtilizase. *Ferma animalelor*, *1984*, *Scrisorile* Marchizului de Custine şi un Soljeniţîn… Şi acele scrisori ale lui Michnik, Adam Michnik, polonezul care îndemna la negocieri… De fapt, Vlad nu furase nimic. Îi ceruse Valeriei să-i ceară analfabetului ei de tată să intre într-o librărie, orice librărie *de Dincolo*, şi să le cumpere sau să le comande. Ambasadorul le cumpărase pentru ea, fiică-sa, care le ceruse pentru el, pentru Vlad.

— Nici de citit nu citesc, domne? Îi lustruieşte bijuteriile de dimineaţa până seara?! I le linge?

Simte că sângele îi năvăleşte în obraji şi că, sub presiunea lui, aproape îi crapă pielea. Simte cum roşeşte până-n creştet. Tipul izbucneşte în râs:

— Am o bănuială! Spune-mi că mă înşel! Tu n-ai văzut în viaţa ta o fofoloancă, este? Şi-l bate pe umăr, condescendent, înduioşat, cordial.

Simte cum ochii i se umplu de mici vinişoare roşii, ar ucide, pe un tip ca ăsta chiar l-ar ucide. Se şi vede coborând, după act, pe scările strâmte şi umede, mirosind a varză stricată, exact ca în *1984*, şi întâlnindu-se cu un alt nefericit, alt vizitator al bordelului ăstuia, fără felinar roşu, în care tu, vizitatorul, erai prostituata, nu clientul. Îşi imaginează cum, fără să mai fie nevoit să se lipească de ziduri ca să-i facă loc, o să-l oprească de data asta şi o să-i spună necunoscutului, prietene, nu mai e nevoie să urci, călăul e mort: strangulat, înjunghiat, otrăvit. Nici nu se stinge bine mirifica imagine de

pe ecranul minţii şi se aude spunând:
— Nu ştiu dacă sunteţi la curent… Mă căsătoresc cu fiica tovarăşului Sandu, de la judeţeană…
— Să fie într-un ceas bun. Casă de piatră. Dacă la nuntă nu mă invitaţi (schimbase persoana a II-a singular în a II-a plural), măcar la anu', la botez, să nu mă omiteţi. Şi revenind, deloc intimidat: Poţi să-mi spui şi mie, asta ce vrea să zică? Şi scoate din buzunar o bucăţică de hârtie, de pe care citeşte: DINTR-UN ACVARIU SE POATE FACE O CIORBĂ DE PEŞTE, DAR DINTR-O CIORBĂ DE PEŞTE SE POATE FACE UN ACVARIU? Citeşte apoi, într-o engleză poticnită, originalul.
Din nou, ca şi cum actul ar fi fost deja comis, se aude rostind rar:
— Vrea să spună că se pregătesc mari schimbări, toată lumea ştie, dar că el are îndoieli dacă mai e ceva de făcut în ţara asta, pur şi simplu.
Nu e deloc tulburat:
— Da, bănuiam eu că la *noi* se referă. Întotdeauna ne-a luat la perpulis, băiatu' ăsta… Jur că o să-l pun cu botul pe labe, aşa, pe ultima sută de metri… „Jur pe buletinul meteo", adăugă, o expresie recent auzită, care-l încântase.
Pe ei îi încântă tot ce ţine de inepuizabila, unica, inegalabila limbă română, cea mai inventivă din lume, aşa cum singurii patrioţi au rămas ei.
Şi apoi, scontând pe efectul surprizei:
— Am o rugăminte. Ştiu că ai cheia lor. Mi-o dai pentru o jumătate de oră?
Mâna întinsă cu palma în sus nu exprimă o rugăminte.
Dar, Dumnezeule, nu… Şi pentru prima dată, tocmai când se gândeşte disperat că tot răul e spre bine şi că, acum ori niciodată, o să-i poată mărturisi lui Vlad, îl izbeşte gândul, ca un val mai puternic ce vine din spate, răstoarnă şi înghite celălalt val, că VLAD EXACT DE ACEEA NICI NU I-A PRIMIT CHEIA, CA SĂ NU TREBUIASCĂ SĂ SE ÎNJOSEASCĂ EL, FURÂNDU-I-O.
Se aude implorând:
— Vă daţi seama că, dacă îi luaţi ceva din casă, singurul bănuit voi fi eu?… Milogindu-se, cerşind, plângând aproape.
— Aşa părere proastă ai despre noi? Nu-i luăm nimic. Şi oricum, nu mai contează. Dacă te însori, pleci, dacă pleci, va trebui să-i dai cheia, nu?
Un râs cordial. Şi schimbând vorba:
— Te însori deci virgin.
Face apoi nişte consideraţii la fel de jignitoare despre felul cum „roata se întoarce şi lumea rămâne în esenţă aceeaşi". Cum „vremea împerecherilor de sânge albastru stricat cu prospătura din popor s-a dus, dar a venit timpul când tovarăşii cu sânge roşu-aprins ca steagul clasei muncitoare cumpără pentru odraslele lor exemplare de rasă, pe cale de dispariţie, şi, cum-necum, echilibrul din natură e salvat. Şi ura de clasă se stinge".
— Nu este problema dumneavoastră în ce fel mă însor eu, se trezeşte rostind, ca un actor care-a ratat momentul replicii. Şi nu cred că e drept nici ca unii oameni, respectiv socrul lui Vlad Cernescu, un eminent anglist şi…
— Cine e eminentul anglist?
Vlad, evident, Vlad Cernescu, prietenul lui cu care vânase împreună lei, strigă interior. Dar elanul de demnitate i se epuizase. Aproape uitase ce voise să spună. Că nu e drept nici ca unii să aibă dreptul să citească şi alţii nu… Nu avea pur şi simplu puterea s-o mai spună…
Ştia precis că primul lucru pe care i-l va cere Ioanei să-l obţină de la tatăl ei era anularea acestui contract scârbos între el şi tânărul ăsta arogant şi sigur pe el, ca şi cum lumea i-ar aparţine. Le-ar aparţine…
În mai multe rânduri, în timp ce erau singuri la pescuit, în bălţile uitate ale Deltei, a încercat să-i spună lui Vlad. „Ştiu, bătrâne", îi răspunsese el. „Nu are nicio importanţă."

Manuscris de evaluat, termen modificat de C.C. în 12.12.2012.

…inclusiv eroarea deducţiei făcute în legătură cu dispariţia lui Vlad, când puţin a lipsit să nu mă expun ridicolului şi să-l rog pe Sandu să ceară discret investigaţii. O deducţie greşită, pur şi simplu. „Ai introdus în sistem prea multe informaţii, bătrâne, l-ai suprasaturat, ai perturbat diagrama Ishikawa şi principiul de îmbunătăţire continuă a sistemelor 6-sygma“, m-a ironizat Letiţia cu îngăduinţă, atunci, ironizând totodată cea mai recentă descoperire a lui Vlad, cu care constatam astfel că apucase deja să o pună la curent şi pe ea. Sau prea puţine?

Au fost, în acea scurtă perioadă, zile şi câteodată chiar săptămâni întregi în care nu ne vedeam decât la şcoală, când ne coincideau orarele. Asta se întâmpla doar joia şi sâmbăta. Dar şi atunci, Vlad rămânea rar până la ultima oră a lui, care era şi a mea, şi pentru a evita întâlnirea cu doamna Artemiza Vălurean, care invariabil, doar dând cu ochii de mine, descoperea absenţa lui, nu mai intram în cancelarie la pauză. Până când trecea cursa birocraţilor spre Hârşova, traversam strada şi-mi mâncam la patiseria de vizavi „delicioasa plăcintă Crina (*nici-brânză-nici-dovleac-strică-gustul-la-amândouă*)“. Era cea mai recentă invenţie a sărăciei lucii care ajunsese să se resimtă şi la ţară, o cocă din apă şi făină umplută cu un fel de terci portocaliu, din brânză foarte sărată şi bostan, oribilă mai ales din cauza grişului, amestecat acolo ca să treacă drept brânză, ca în mai toate produsele care, chipurile, o conţineau, mai ales brânza lipsind atunci, inexplicabil, şi la ţară, de parcă vacile, oile, caprele şi bivolițele s-ar fi reunit într-un protest sindical, refuzând să mai dea lapte. O mâncam totuşi, cu un nod în gât, în care se amestecau revolta împotriva grişului vândut drept brânză, împotriva mariajului târziu al Marietei, care mă privase de o plăcintă cu brânză veritabilă şi de o plăcintă cu dovleac veritabilă, şi împotriva mea, care, pe de o parte, n-aveam niciun motiv să nu fac un efort de a-i suporta soţul, iar pe de alta, nu reuşeam să identific vinovatul pentru toată situaţia, fiindcă Ianka, machedoanca urâţică, slăbuţă şi pistruiată care-mi punea pe masă oroarea numită plăcinta Crina, precis n-avea nicio vină. Înfigeam furios furculiţa de aluminiu care se îndoia în coca de consistenţa polistirenului, ascultând absent conversaţiile muncitorilor de la pescărie. Atunci se întâmpla să-l zăresc pe Vlad sărind dintr-o basculantă, şi aşa întârziat ca să-l mai opresc şi eu. Partea nostimă este că pe el, acum, directoarea prefera să nu-l întâlnească deloc. Devenise de-a dreptul imprudent, turbulent şi nebun, cum zicea Niţă, ca şarpele când îl doare capul şi iese în drum. Era sau nu acesta un element de introdus absolut obligatoriu în diagramă? Eu credeam că era. Doar ca să salveze aparenţele cât de cât, dna Artemiza Vălurean – pe care nu aflasem atunci că derbedeii de copii o porecliseră Woody! – tot atât de ambalată îl aştepta şi pe el. Dar în vreme ce pe mine mă lua în primire

începând să strige, de cum mă vedea: „Unde este distinsul dumneavoastră prieten, AARRR-tistul?“, cu ochii răsucindu-se, ca farul de la Agigea, asupra întregii asistenţe, dacă se nimerea ca „distinsul“ să fi fost cu mine şi chiar să apară, în secunda următoare, ca adus de ţipetele ei stridente, îşi lua pur şi simplu tălpăşiţa. Semăna atunci şi cu ciocănitoarea Woody, şi cu o demnă şi autoritară Artemis, dar cel mai mult şi mai mult cu un ventilator care abia începe să se învârtă, nu ia încă viteză şi cineva îi smulge, din greşeală, cordonul din priză.

Nu mai era vorba de puterea pe care o avea în continuare asupra ei, indiferent de unde venea şi cum arăta Vlad. Care putea să apară cu barba vâlvoi, ars de soare şi cu doliu pe sub unghii de la pământul pe care-l scormonise după râme, de la motocicleta care-l lăsase-n pană şi trebuise s-o demonteze, şi chiar cu firişoare de paie prin părul ciufulit, din coliba pescărească unde dormise în tot acest timp. De-a dreptul în paie, trebuie să precizez. Putea să apară şi în varianta „puf“, ca să zic aşa, şi anume în sacoul bej şi pantalonii maro, cu pantofi fini, de la Mefisto, de pe vremea când era ginere (cu normă întreagă) de mare mahăr, cămaşa albă cu guler tare şi, suprem lux, cravată. Lucrul acesta se întâmpla înainte de apariţia Letiţiei, atunci când, fie era chemat la ordine, fie, pur şi simplu, sătul de dormit în paie, făcea câte o escapadă de patru-cinci, chiar şase zile la Bucureşti, la Valeria. Cum sunau cântecele de sirenă ale Valeriei ştiam: semn de mare diplomaţie din partea ei, admitea până şi Vlad, Valeria nu invoca sentimente, ci cariera lui viitoare şi inconştienţa cu care îi dădea el cu piciorul.

Dar, indiferent cum arăta şi cât de asigurat îi era spatele lui Vlad, directoarea făcea în aşa fel încât să nu-şi mai ducă până la capăt scena de autoritate în prezenţa lui. Chiar dacă inerţia mai învârtea ventilatorul o vreme, tot mai rar, până furia i se convertea într-un surâs, chipurile, ironic, care-i subţia buzele şi aşa subţiri: „Ei, iată, a venit şi *domnul* Cernescu!“. Nici el nu mai executa baletul de altădată. „Sărut mâinile, doamnă“, când chiar i le pupa, luându-i-le pe amândouă odată în palme, ca pe doi puişori plăpânzi de raţă, şi alegându-şi una, de care-şi apropia buzele, ai fi jurat, cu evlavie. Renunţase Woody să-l mai tachineze, doar aşa, ca să nu se vadă că e topită de plăcere şi că principiile ei rezistă: „Da, acum poate ne şi spuneţi că aţi fost bolnav?“. Şi Vlad renunţase la comedia surprizei: „Vi s-a telefonat deci, într-adevăr, aşa e“, când scotea din buzunarul interior al sacoului certificatul medical semnat fie de Tavi, la Hârşova, fie de doctorul de casă al Valeriei, la Bucureşti. Cu cele mai fanteziste diagnostice. Trecuseră vremurile când, cu un zâmbet de triumf prostesc adresat asistenţei, Woody declama: „Dificultatea este că sunteţi mult prea bronzat pentru un suferind de rinichi, tovarăşe profesor, mult prea bronzat“, ieşind apoi şi fluturându-şi ca pe un drapel surâsul ironic.

Trecuseră şi vremurile când, din ironie în ironie, se ajungea la schimburi de replici de care n-avea nimeni chef, fiindcă Vlad îşi pierdea orice control şi nu-i spulbera doar ciocănitoarei Woody orice zâmbet, ci, după expresia admirativă a Valeriei, „ne băga pe toţi cu nasul în propriul rahat, ca pe pisici“, fără să aibă nevoie pentru asta să fi băut altceva decât apă. Pentru mine, unul, şi cred că mai târziu pentru Letiţia, ceea ce conta era că se punea pur şi simplu în pericol, deşi Valeria, umflându-se în pene de mândrie, de-asta era, în fond, acolo: să-l protejeze, să intermedieze, să-i asigure, cât de cât, spatele, cum ar fi zis Stamatoiu. Dar de la motoreta lui, Mobra 50 Super, care se putea face bucăţi în orice clipă, ca „Antilopa galbenă“ a lui Ostap Bender, fără ca asta să-l împiedice să alerge cu ea cu şaptezeci de kilometri pe oră (alt element de *input* în faimoasa lui diagramă!), până la discuţiile astea, Vlad trăia periculos fiindcă aşa ştia el să trăiască, aşa era el setat, iar prin contrast cu prudenţa şi rezerva de la şcoală, atitudinea lui părea chiar sinucigaşă. Nu ştiu cine, aglutinând un anumit incident intern, care făcuse iar turul judeţului, cu reputaţia lui Vlad, îl poreclise „pionierul curajos“, dar cred că merită să restabilesc aici împrejurările, fie şi pentru că ele au fost un fel de al treilea element care mi-a perturbat deducţiile.

Coborâserăm toţi patru din cabina unei basculante, eu, Vlad, Stamatoiu şi Niţă, iar acum aşteptam oarecum spăsiţi discursul de mamă duioasă, dar fermă al directoarei. Pe care Vlad o întrerupsese mai brutal decât îi stătea în fire, nu doar în auzul întregii cancelarii, al nostru, vinovaţi cu toţii, oricum, măcar o dată în viaţă, dar chiar şi în auzul premiantului Mincă Sorinel, venit să ia catalogul cuiva, nu mai ştiu al cui, tot întârziat şi dornic să evite furtuna. Asta fiindcă tocmai pe Mincă Sorinel se găsise nefericita să-l ia drept martor, vorbindu-ne despre „copiii ăştia, care nu au nicio vină, şi-i sacrificăm aşa“. „Ştiţi ce nu înţeleg eu, doamnă, ştiţi ce nu înţeleg eu?“ şi Vlad o prinsese galant, împăciuitor, protector pe după umeri, „cum puteţi crede dumneavoastră, o femeie inteligentă, că ei pierd ceva dacă lipsim noi de la şcoală. Adevărul e că singura lor şansă este ca noi să lipsim de la şcoală. Măcar din când în când“. Atunci directoarea devenise roşie ca focul, îşi scuturase ca arşi cu fierul roşu umerii, se sufocase, îl ameninţase, dăduse să iasă, oripilată, din cancelarie, imediat după Mincă Sorinel, care se strecurase repede afară, ca şi cum ar fi ştiut că despre el va fi vorba.

Fiindcă, într-adevăr, azvârlindu-şi pe masa lungă, cu cataloagele, servieta-diplomat, Vlad o rugase insistent să rămână şi ea, crezând că va avea dreptul la o scenă de pocăinţă sau ceva de felul acesta, se lăsase atrasă în capcană. Prinsă din nou, precaut, de umeri şi aşezată pe scaun, mai invocând o dată, de formă, datoria sfântă faţă de copii, aştepta cuminte, Dumnezeu ştie ce, uitându-se în servieta jerpelită pe dinăuntru, unde Vlad avea îngrămădite de-a valma unelte de pescuit, râme uscate, manuscrise de traduceri din Sylvia Plath şi Dylan Thomas, fire de iarbă şi extemporale ale elevilor. Era chiar singura care nu ştia, toţi ceilalţi măcar bănuiam, ce va scoate el de acolo. Lucrarea de control a lui Mincă Sorinel, cel mai antipatic premiant al tuturor timpurilor, după părerea profesoarei de franceză, pe care-acum înţelegeam de ce o păstrase Vlad acolo, peste alte rânduri de extemporale, săptămâni întregi după ce devenise atât de celebră, încât toată cancelaria şi tot judeţul didactic o foloseau ca pe o parolă.

Cu palmele deschise peste foaia pusă de-a curmezişul, aplecat din umeri şi fixând-o, Vlad i-a făcut mai întâi o introducere: „Doamnă directoare. Şcoala este curat meşteşug de tâmpenie, în toate timpurile. L-am citat pe Ion Creangă, care nu a avut fericirea să trăiască în vremurile noastre de democraţie populară. Şi pe vremea noastră, ca şi pe vremea lui, asta face şcoala: asigură societatea că la înmânarea diplomei niciun absolvent nu va mai gândi cu propriu-i cap“. După cum arăta, doamna Artemiza Vălurean părea gata să se lipsească de restul demonstraţiei: faţa bucălată i se umpluse de vinişoare mici roşii, îşi dusese mâna la decolteul în V, trăgându-l în jos şi răsucindu-şi în toate direcţiile gâtul scurt şi grăsuţ, şi încerca, fără succes, să-şi proptească pe tocurile subţiri, depărtate din nevoia de echilibru, trupul cât un butoiaş. E drept că fără să-şi ia ochii de pe foaia de dictando de sub palmele lui Vlad, pe care trona un exagerat de mare, aproape pe patru spaţii, în cifre şi litere, 10 (zece), scris de propria lui mână. Ceilalţi îşi căutau fiecare catalogul şi care cum îl găsea se strecura spre ieşire, numai doamna Artemiza Vălurean încerca o dezamorsare favorabilă ei, cât de cât. „Păi, văd că l-aţi notat cu zece…“, a punctat ea ironică. „Sigur că l-am notat cu zece. Conform cu obiectivul implicit, tâmpirea lui totală, elevul n-a făcut nicio greşeală.“

A dat ocol mesei lungi şi i-a pus în faţa ciocănitoarei Woody, devenită de data asta mai albă decât hârtia, extemporalul lui Mincă Sorinel Viorel. În lucrarea pe care Vlad o băga sub nasul îmbrobonat de transpiraţie al doamnei directoare, premiantul nostru scrisese fără nicio greşeală de limbă, nici-u-na (silabisea Vlad admirativ, lovind hârtia cu palma): *The brave pioneer saw a big airplane.* În paranteză – (*In/on the blue sky*). „Uitaţi“, continua Vlad cu aceeaşi perfidă simpatie: „Mi-a şi tradus. *Pionierul curajos a văzut un avion mare*. (*În/pe*

cerul albastru.) Nu credeţi că e mai bine pentru el să stau acasă? Decât să-i livrez, împreună cu cunoştinţele, impecabile, observaţi, de 10 pe linie, şi o tâmpire ticăloasă?“. În mod curios, deşi până atunci toţi ne amuzaserăm nevinovat reproducând până la saturaţie celebra de acum propoziţie, de data asta nimeni n-a râs. Absolut nimeni.

Cu Mincă Sorinel, premiantul absolut al şcolii, fiul secretarului de la primărie, mai avusesem probleme. Unii dintre noi, printre care Vlad şi profesoara de franceză, dar şi eu, îl nedreptăţiserăm, nepunându-i pe lucrări impecabile din punctul de vedere al cerinţei didactice nota maximă din motive de „zel conformist“. La mine era simplu. Am putut să explic, atunci când lucrările lui îmi erau returnate cu iscălitura tatălui urmată de două-trei semne de întrebare, că în desen, în arte, în general, contează la notă imaginaţia, originalitatea. Iar el, orice temă i-aş fi dat, cerându-i doar să se exprime liber, umplea foaia cu steaguri fluturând, cravate roşii cu tricolor şi copaci plini în acelaşi timp de flori şi de fructe şi cu portretul Tovarăşului. Pe care nu uita să-l menţioneze nici în extemporalele la fizică sau la biologie. Pe toate ni le trimitea tatăl înapoi, contrasemnate şi prevăzute, în cazul că nu erau notate cu nota maximă, imediat după iscălitură, cu bine-cunoscutele lui două sau mai multe semne de întrebare. Urmau dezbateri nesfârşite în cancelarie, câştigate de cele mai multe ori de doamna Artemiza Vălurean, nu cu strigăte şi ameninţări, nu cu ironii, ci cu lacrimi, şi încheiate cu argumentul suprem: iubiţii mei, nu avem cu ce să zugrăvim şcoala şi de unde o să aducem combustibil şi cum să reutilăm laboratoarele fără ajutorul primăriei?

De data asta, fie că Vlad nu era la curent cu negocierile obişnuite, fie că lui nu-i păsa de problemele administrative în care se zbătea „conducerea şcolii“ şi reuşise să ne contamineze pe toţi cu nepăsarea lui, nimeni nu s-a mai solidarizat cu ea. Deşi nici cu el. O stânjeneală păruse să treacă pe feţele tuturor, ca şi surpriza că povestea putea fi văzută şi într-o altă lumină. Că Vlad însuşi o vedea într-o altă lumină decât ne făcuse directoarea pe noi să o vedem. Mai târziu mi-am adus aminte, mai precis trei luni mai târziu, când Letiţia mi-a dezvăluit incredibila legătură dintre ele două, vorbesc de ea şi de profa de franceză, că aceasta din urmă nu participa niciodată la acele cedări colegiale. Că-i spusese, o singură dată, şoptit, dar ferm, directoarei că zugrăvitul e sarcina ei, nu una colectivă, şi că ea nu se simte implicată până la a consimţi la atât de inacceptabile cedări. Un punct de vedere atât de diferit, încât o excludea din toate cercurile. Nu tricota în pauze, nu aducea prăjituri la agape, nu participa în general la nimic din dialogul, fie el şi superficial, din cancelarie, preferând, în pauze, să citească din nişte *poche*-uri, întotdeauna cu copertele învelite în hârtie albastră, ca hârtia în care-şi îmbrăcau elevii manualele. Doar la ea Mincă Sorinel avea 9 şi niciodată tatăl lui nu-i trimitea lucrările cu

iscălitura lui „întrebătoare“. Mai târziu deci mi-am dat seama că discuţia cu pionierul şi avionul a fost ocazia să-i aud pentru a doua oară vocea, comunicând ceva în mai mult de patru cuvinte. Cu aerul că spune un lucru foarte grav, despre care nu se poate glumi, nu poate fi rezolvat prin smiorcăieli şi glume, rostise, fără să privească pe nimeni: „În prima zi când am intrat în clasa lor, Mincă Sorinel m-a întrebat care este primul om de pe pământ care a învăţat limba franceză“. Nimeni nu a înţeles ce vrea să spună, cu excepţia lui Vlad. „Şi n-ai avut inima să-i spui că i-a luat-o cineva înainte, nu?“ Deşi remarca ei nu exprimase vreo simpatie specială sau solidaritate cu el, faptul că Vlad nu i se adresase cu dumneavoastră şi faptul că doar el sesizase prompt sensul frazei ei complet lipsite de sens pentru ceilalţi, scurtul lor schimb de replici, trecut pe deasupra capetelor celorlaţi ca şi cum ar fi vorbit amândoi o limbă străină, aceeaşi, ar fi putut să pară, în liniştea nedumerită şi jenată din cancelarie, o complicitate vag ameninţătoare. Plecarea lor împreună, aproape o lună mai târziu, în 21 decembrie, înainte de a semna infamul mesaj şi salvându-ne pe toţi de la infamia de a-l semna, ne-ar fi surprins mai puţin.

Dar să nu anticipez, să nu pierd firul. Nu ştiu dacă acesta era un element de introdus în diagramă. Cred că nici nu l-am introdus.

Decât doar ca să-mi explic exasperarea, tulburarea tot mai evidentă a unor ape atât de paşnice, în fond, ca atmosfera din cancelaria şcolii gimnazial/liceale din Topalu, vag agitată din când în când de întârzierile oilor sale negre. Şi nu cât s-o leg de acea dispariţie a lui, de trei zile, care m-a îngrijorat atât, încât în zelul meu deductiv am fost cât pe ce să previn Miliţia şi în disperare de cauză am sunat-o pe Valeria, tot un fel de miliţie, cum m-a bruftuluit el, cu sarcasm, ulterior.

Mi se părea că Niţă avea dreptate: pe Vlad îl durea capul şi acum ieşea în drum, ca şarpele. Nu bizuindu-se pe „spatele“ pe care încă îl avea, în fond, era încă ginerele cui era, iar Valeria rămânea oricum, înşelată sau nu, hotărâtă să-l apere pe Vlad şi să lupte pentru el, până când moartea îi va despărţi, ci pur şi simplu fiindcă se săturase. Voia să fie liber. Liber nu de Valeria, nu de socrul lui, nu de ciocănitoarea Woody. Liber şi atât. Cu toate riscurile şi cu orice preţ. În fond, cu toţii eram perturbaţi, cu toţii simţeam că se apropie ceva şi nu ştiam ce se apropie. Încă un element de introdus în diagramă. În baza faptului că, în plus faţă de noi, care puteam să fi simţit doar cum simt animalele cutremurul, cu câteva momente înainte, incredibila şi neaşteptata adiere a libertăţii, el, aflat în ochiul ciclonului, ştia şi în ce avea să constea acea libertate.

De ce cu ea simţise Vlad nevoia să se sfătuiască? De ce trebuise să se sfătuiască neapărat cu cineva? De ce s-au dus tocmai la Villa Margareta? Şi cum puteam să introduc eu în diagrama Ishikawa aceste

date înainte de a le fi deţinut? Cum puteam să fac altfel decât să mă limitez la faptele pe care le deţineam?

Fapt a fost că atunci a dispărut trei zile şi fapt era atunci că existau mulţi oameni care-i purtau sâmbetele lui Vlad. Nu vorbesc de Woody, directoarea. Sentimentele ei faţă de Vlad erau, cum am spus, destul de complexe, iar ea era, în fond, o femeie cumsecade. Fricoasă şi limitată, dar cumsecade. Cred că un semn să-i fi făcut Vlad şi i-ar fi ciugulit din palmă. Nu vorbesc nici de Stamatoiu, care nu-l putea suferi, ba aş zice chiar că-l detesta, dar în acelaşi timp nu se putea lipsi de prezenţa lui, ca de un combustibil al propriei aversiuni amestecate. În toate deducţiile mele detectivistice din acele trei zile, nu l-am luat nicio secundă în calcul pe Stamatoiu, ca să-l pun pe lista suspecţilor. Aparent, aş fi avut de ce. Faptul că atunci când Vlad intra, cu întârziere şi mereu cam afumat, la şedinţele de învăţământ politic comune şi striga, de l-ai fi putut auzi din stradă: „Noi despre ce mai mâncăm rahat în seara asta?“, Stamatoiu îl trata cu sarcasmul lui otrăvit drept „provocator“ şi amintea mereu de „spatele lui“ destul de puternic ca să-şi permită asemenea glume era un argument. Dar împrejurarea că nu-l omitea cu niciun chip pe Vlad de la şedinţele lor de video, cu delicatese dintre cele mai exotice, migdale, ananas, rodii, ţigări Lucky Strike (cărora Letiţia, nefumătoare, le zicea, maimuţărindu-se, ca să-l înveselească pe Vlad, imediat ce ieşeam de la el, *Luki-struki*), pleda pentru nevinovăţia lui Stamatoiu. Accesele lui de furie, după ce se ameţea puţin, şi groaznic de puţin rezistent la beţie era, săracul („Gianni Schicchi. Crede că e mai deştept ca toţi. Că o să-i prostească el pe toţi. O să i se înfunde“), nu-i erau deloc favorabile. Dar orice detectiv l-ar fi scos pe Stamatoiu din lista suspecţilor, dacă i s-ar fi povestit episodul când, cu aproape un an în urmă, iarna trecută, când locuia şi el la garsonieră, Vlad sunase la uşa lui şi-i căzuse în braţe, plin de sânge, cu haina de blană pusă direct pe piele, la două noaptea, dacă i-ar fi dezvăluit cum o trezise imediat pe Maria (care începuse deja să doarmă la el), cum Maria o trezise pe Larisa, prietena ei, doctoriţă, şi cum aceasta îl bandajase, îl perfuzase, îi făcuse vitamine şi nu mai ştiu ce analgezice. Erau fapte mult mai meritorii decât tot ce făcusem eu, care îl aşteptasem până la ziuă, bătând în uşă la intervale regulate şi iar întorcându-mă la mine în garsonieră şi iar bătând în uşa lui şi aşteptând cinci minute, conform înţelegerii, din laşitate şi din teama să nu-l găsesc în cine ştie ce „ipostază delicată“. Asta s-a întâmplat înainte de plecarea Letiţiei, n-aş putea să plasez cu precizie momentul, dar a fost un interval de armonie perfectă între ei, când Stamatoiu nu l-a mai suspectat că „joacă tare“ deoarece „are spate“, dimpotrivă, s-a purtat cu el atent şi protector, de parcă i l-ar fi dat cineva în grijă.

După care uitaseră amândoi. Dar episodul de atunci fusese

suficient de consistent pentru ca Stamatoiu să fie scos de pe lista suspecţilor. Şi suficient pentru mine să mi-l reamintesc şi să-l reexaminez acum, când nimeni nu se mira, nici Ioana, „diriginta omenirii“, sigură că Vlad fusese „victima unei răpiri care s-a soldat cu un chiolhan“, nici Letiţia, care-mi spunea: „Nu s-a întâmplat nimic, Relu, o să se întoarcă“, şi nici chiar Niţă, cu intratul lui pe făgaş. Niţă totuşi nu. Niţă nu, în primul rând pentru că el nu era nici aşa de liniştit, nici aşa de sigur pe varianta lui, şi în al doilea rând fiindcă era singurul care ţinea la el din tot sufletul lui mare, de ţăran simplu, apropo de cine-l antipatiza, cine nu-l putea suferi şi nu se putea lipsi de el şi cine-l ura de-a binelea, cu o ură de temut. Niţă, care-mi spusese atunci, după ce-l luase la el, la ţară, şi-l oblojise, lăcrimând pur şi simplu deasupra fiecăreia dintre vânătăile lui: „Nu s-a bătut cu nimeni, dom' profesor, nu se bate domnu' Vlad aşa, ce, dumneavoastră l-aţi crezut? Duduia Valeria l-a crezut? L-au aranjat *ăştia*. Cine se dezbracă la piele în decembrie ca să se bată în parc? Ei l-au aranjat, gealaţii lu dom' general. Ei l-au aranjat“. Lacrimile de neputinţă, curgând din ochii fără expresie, fără contur, de ţăran muncit, ai lui Niţă. Aici cred că am de făcut o rectificare. Spuneam că nu-l vedeam pe Vlad confesându-se. Fiindcă nu se uita la nimeni de jos în sus. La Niţă cred că se uita de jos în sus şi lui i se confesa. La Niţă, care nu din recunoştinţă îl iubea pe Vlad, dimpotrivă, pentru că-l iubea s-a făcut Vlad luntre şi punte să-l aducă maistru la Agro şi abia după aceea Niţă nu mai îndrăznea să arate cât ţine la el. Decât atunci când, oblojindu-i vânătăile de pe spate, punându-i prişniţele lui cu săpunariţă, unica plantă medicinală din bălţile Chitucului, folosită prin urmare pentru orice boală şi devenită universal vindecătoare din necesitate, lăsa să-i cadă pe coastele lui lacrimile mai vindecătoare decât orice balsam. Niţă, care ar fi dat orice acum, când ridica din umeri neputincios şi neliniştit şi-mi spunea: „Nu ştiu, dom' profesor, nu ştiu unde e“, orice ca să-l ştie măcar în viaţă. Oriunde ar fi fost el: acolo, pe bălţile lui, unde de cele mai multe ori se ducea singur, la pescuit sau cu „duduile“ lui, pe cine ştie unde, chiar dacă era acum cea mai improbabilă dintre explicaţii, ori la Bucureşti, să ia o gură de aer, de asemenea improbabil şi de nedorit, în concepţia lui Niţă, sau în garsonieră, nerăspunzând la bătaia în uşă nici după cinci minute, cum convenisem, nici după zece, ci numai după primele izbituri, când i se auzea dinăuntru vocea calmă: „Sunt aici, e-n regulă, te caut eu mai târziu“.

Că nu am atribuit dispariţia lui celei mai la îndemână cauze, o nouă „neînţelegere“ cu Letiţia, majoră, de data asta, dintr-o serie scurtă, dar violentă, din perioada de perturbare profundă pentru noi toţi, şi cu atât mai mult pentru el, care parcă vedea absolut totul într-o altă lumină, intervalul acela, septembrie-decembrie 1989, este un fapt

incontestabil.

Iar asta pur şi simplu fiindcă în acele ultime două-trei săptămâni neînţelegerile nu au mai existat. Vlad redevenise, cumva pe o altă treaptă, cel dinainte. El, pe care nu-l văzusem niciodată luat prin surprindere sau pierzându-şi cumpătul, redevenise el însuşi. În viziunea de ţăran cumsecade şi plin de bun-simţ a lui Niţă, după ce fusese ca un vin care n-a stat din fiert, acum Vlad intrase pe făgaş. După acele prime două-trei săptămâni, de exaltare, în care părea să vadă totul altfel, într-o altă lumină, în lumina sentimentelor lui pentru Letiţia, a urmat perioada aceasta scurtă, dar teribilă, în care parcă nu mai vedea nimic, nici în el, nici în jurul lui, în care-i cerea Letiţiei să-şi facă valijoara şi să plece şi, în afară de mine şi de Niţă, ea era singura care nu credea că el chiar asta vrea, ca ea să-şi facă valijoara şi să plece. Care ştia, ca şi mine, cât era de perturbat de atât de incredibila şi neaşteptata lui iubire faţă de ea, cu care nu ştia ce să facă.

Ceea ce a complicat şi mai mult lucrurile este că în acele trei-patru zile nici pe Letiţia nu am văzut-o. Cum ea lucra acum cu toată norma la Agro, dincolo de calea ferată, nu am fost surprins. O vedeam, oricum, mai rar la şcoală sau pe navetă în perioada aceea. Şi-n scurtul interval care a precedat dispariţia, probabil nu mai mult de zece zile, de fapt, când nici măcar vocile sau râsul sau muzica nu se mai auzea din apartamentul lor, i-am văzut mai rar ca niciodată. Iar dacă până atunci discreţia mă împiedica să mai sun la el, ca pe vremea când era un burlac „gol de toate şi plin de toate“, cum îşi definea el, papinian, statutul, sau „singur şi cu toată lumea“, acum pur şi simplu îmi era teamă. Chiar şi atunci când, după zgomotele familiare de dincolo de perete, era uşor de dedus că făceau ce fac toate cuplurile normale, bucătăreau, spălau, citeau, pălăvrăgeau şi, lux suprem, se plictiseau chiar sau, se înţelege, făceau dragoste. Teamă nu-mi este prea clar de ce îmi era. Poate fiindcă mă erijasem odată în cavalerul ei servant, luându-i apărarea, mi se crease un fel de reflex de vinovăţie faţă de el şi, mai ales, o tendinţă să aştept fie momentul în care va trebui să o apăr din nou, fie pe acela când va dispărea din viaţa lui, iar Vlad îmi va redeveni cel dinainte, prietenul meu cel mai bun, de fapt, singurul meu prieten. Ştiam totuşi, în serile când stăteam întins cu ochii în tavan, nepreagăsind cu ce să-mi omor timpul, că între acel trecut şi acest viitor se ridica exact obstacolul tabloului de dincolo de peretele de PVC trecut în revistă cu încetinitorul, centimetru pătrat cu centimetru pătrat, bârlogul lui, devenit acum locuinţă: maşinile lor de scris, Olivetti-ul lui şi Erika ei, pe cele două birouri, despărţite de draperie, afişele, cărţile deschise cu cotorul în sus, negresa şi citatul despre ciorba de peşte ireversibilă, cocoloaşele de hârtie conţinând câte un vers sau o strofă, pe care Letiţia le aduna, le netezea şi le

punea în sertarul de jos al biroului, pentru cazul în care Vlad avea să descopere că nu le folosise în niciun poem finit. Listele de cuvinte, scrise probabil, ca şi frânturile de poeme, în timpul şedinţelor de învăţământ politic sau de instruire, puţinele la care lua parte, „exerciţiile“ lui, gimnastica lui poetică,

Adinocestvo
Solitude,
Soledad,
Einsamkeit,
Loneliness.

Pe raftul din dreapta sus: discurile, primite sau luate din biblioteca socrului, şi, separat, Vladimir Vîsoţki, adus de Letiţia, cu care ea credea că Vlad semăna. Adică obstacolul reprezentat de Letiţia însăşi, de trecerea ei, oricât de meteorică, prin această locuinţă în care, echipată cu o cămaşă a lui, descheiată până la jumătatea sânilor, prea mici ca să se vadă, chiar şi acum, când i se rotunjiseră evident, credeam eu că din cauză că se îngrăşase, nu de la sarcină, şi înnodată în talie, cu nişte pantaloni până ceva mai jos de genunchi, cu o mască de chirurg pe figură, ca să-şi protejeze rinita alergică, aduna hârtiuţă cu hârtiuţă şi făcea ordine. De vocea ei cântată, uşor răguşită, de surâsul devenit dintr-odată blând, cu imperceptibilul ei strabism, cu căldura privirii ei învăluindu-mă, cu părul ei atingându-mi obrazul, când mă invita să descifrez câte o mâzgăleală a lui Vlad, nu din indiscreţie, ci ca să ştie unde să o claseze. Şi cu toată atitudinea ei, de voioşie aeriană, inconştientă, din care nu puteai deduce în ruptul capului că are vreo amintire de la ultimul îngrozitor scandal, şi nici că presimte acea ultimă şi devastatoare despărţire, de peste numai câteva zile.

În mod curios, elementul esenţial neintrodus în diagrama mea Ishikawa era Ioana. Nici pe ea n-o văzusem în acele trei zile! Vorbiserăm la telefon şi invocase tot felul de pretexte, iar de căutat acasă, fără să fi dat în prealabil telefon, nu o căutasem niciodată şi nu vedeam de ce aş fi căutat-o acum. Poate de data asta mai puţin ca oricând, din cauza explicaţiei sale, pe tonul acela dispreţuitor şi tăios, fie ca să mă liniştească, fie pentru că asta credea, cu sinceritate: „Calmează-te. Pun pariu că iar a fost victima unei răpiri care s-a soldat cu un chiolhan“. Nu vorbeam decât cu Niţă, iar asta fiindcă, fără s-o spună, numai el îmi împărtăşea din tot sufletul îngrijorarea. În ce mă priveşte, recunosc că pur şi simplu m-am temut pentru viaţa lui şi nu consider nici azi că am fost cu totul idiot. Cred doar că, neavând toate elementele de *input* necesare, *output*-ul a fost eronat, incomplet. Dar cine le-a avut? Letiţia le-a avut?

Nota mea – D.J. Am întrerupt aici lectura manuscrisului adus de Rafael, din care lipseşte, după toate aparenţele, o pagină, pentru a doua paranteză: un text descoperit de mine, D.J., în al doilea geamantan cu plicuri şi caiete, pe un caiet-maculator, adevărată relicvă a acelor vremuri, scris în nu ştiu ce scop atunci, poate sub tensiunea evenimentului, contribuţia mea la accesul detectivistic al lui Rafael, şi datat 23 noiembrie 1989, ora 10 seara. Disting în el influenţa lui Marin Preda, recitit, n-aş putea spune de ce, în aceeaşi perioadă, când, pentru prima dată, acest autor m-a izbit prin violenţă. Îl transcriu totuşi:

A deschis uşa larg, fără să bată. Nu baţi la uşă în propria ta casă. Câştigată cu sudoarea frunţii. A palmelor de muncitor. Trântoru e aici. S-a întors. Cretina de fie-sa îl prevenise că o să se întoarcă – *În paie l-am găsit dormind, tăticule, direct în paie, mi-a sfâşiat inima*. Îl prevenise, dar lui nu-i venise să creadă. În cretinismu fie-sii, da. În tupeu lui, tot da. Dar nu că e aşa de infinit. Ei bine, este, aşa că uite-l. Zace răstignit în mijlocu patului, între cearşafurile de satin culoarea untului, cu broderie. Aduse de la Londra. Cu Bing Ben-ul imprimat pe colţuri. Trebuie să nu se enerveze. Să nu-şi aducă aminte că îşi pusese obrazu chiar să-l ia cu el. Ataşat cultural. Engleza lui de BBC. British. Că, năroadă făcută grămadă, să n-o vorbească lumea că s-a ridicat datorită lu ta-su, ea pune ceasu să sune la patru ca să plece la tren, ca să ajungă la amărâta ei de şcoală, taman în fundu Dobrogei, şi se întoarce noaptea lihnită şi rebegită de frig, fără nimic în cap decât… Proasta-proastelor. Proastă de mere şi de pere.

— Scoală-te, avem de vorbit.

— Bună dimineaţa nu ştiţi să ziceţi?

„Bună dimineaţa!!!“ Trântoru dormea buştean şi nici n-a realizat că e în crucea nopţii. La el nu contează că e zi sau că e noapte, când pune cornu-n pernă, doarme. Trebuie să nu se enerveze. Draperiile grele, scumpe sunt trase să nu se strecoare geană de lumină, nici la ziuă.

Parazitu se ridică din scutece, fără nicio grabă, pune agale amândouă picioarele cu degete subţiri, fine, cu labe lungi, transparente, ca de muiere, pe covoraşu persan, gros de patru degete, din ultima vizită oficială în RSS Kazahstan.

— …Şi poate chiar să bateţi la uşă. Puteaţi să mă găsiţi într-o situaţie delicată.

Trebuie să nu se enerveze.

Degetele fine, aproape transparent de fine, de la nemuncă, se freacă nepăsătoare de firele lungi de lână veritabilă din botul focii. Aproape că intră în nările focii degetele lui de parazit şi de trântor.

— Avem de vorbit. (Calm, fără nervi, trebuie să nu se enerveze.)

— Dumneata ai de vorbit. Te ascult. Împreună cu toată clasa muncitoare, înfrăţită cu ţărănimea iobagă şi cu pătura din care fac parte, intelec…

Un foşnet greu ca de aripă de uliu, fulgerătoare, şi palma pleacă singură, răsucindu-i la 90 de grade capul cu barba frumos rotunjită. E surprins şi nu vrea să arate. Surâde prosteşte, ca ori de câte ori e luat pe nepregătite. Îşi mângâie meditativ obrazul subţire, cu palma îngustă, de burjui.

— Mda… Cu mâinile goale, tată-socrule? Mă aşteptam să vii cu ranga, cu paru, ca tovarăşii dumitale. Palma face zgomot. La fel, glonţu, tată-socrule.

Trebuie să nu se ener…

— Dumnezeirea şi altaru şi cristoşii şi anafura şi cristelniţa mă-tii de golan şi lepră fără căpătâi. Te-a cules fie-mea de pe drum, pe bază de pulă, ai venit aici la de-a gata, cu cârpa din cur şi aia ruptă, te-ai instalat şi crezi că, dacă te-am primit cu încredere şi inima deschisă şi ai pătruns intimităţile şi secretele noastre de familie, ai să rămâi aici fiindcă ştii prea multe? Cine ştie multe moare, Pulică, atâta îţi spun şi cu asta ai 20 de minute să-ţi aduni bulendrele şi, dacă vrei să nu te pupe mă-ta rece…

— Despre mama te sfătuiesc, tată-socrule, să nu vorbeşti.

— Mi-o fi frică să vorbesc de curva care te-a fătat pentru alocaţie!

Şi palma grea, de metalurgist, nesubţiată nici după patruzeci de ani de când n-a mai pus mâna pe o unealtă şi n-a ridicat de jos un pai, ani în care doar a semnat şi-a aplaudat şi, din când în când, a dat zăpada din faţa vilei, laolaltă cu gradaţii de la poartă, ca să nu uite de unde a plecat şi ca să le pună în mişcare, să nu anchilozeze. Cântecul lui preferat, pe versurile lui Adrian Păunescu şi pe muzica lui Victor Socaciu, *Mâââîini de muncitor şi de ţăăăăran, mâini nemuritoare*, îi răsuna în urechi şi-i aducea în ochi lacrimi de emoţie şi acum, când, fiindcă a epuizat ceea ce avea să exprime cu gura, mâna lui nemuritoare porneşte din nou, energică, avântată, înaripată, spre capul în pauză de meditaţie al lepădăturii de ginere-su.

Care i-o parează cu o scurtă şi rapidă şi uşoară mişcare de karate. Aparent uşoară, de fapt. Încărcată de toată puterea urii. Mâna de muncitor şi de ţăran a trosnit ca un vreasc. Mâna lui nemuritoare s-a rupt. Trebuie să nu se… I se împăienjenesc ochii. Trebuie să nu leşine. Nu leşină, dar vede ca prin ceaţă, în timp ce se străduieşte să rămână demn, rezemat de tăblia patului. A trecut în beciurile Siguranţei prin situa…

În faţa lui, lepădătura îşi scoate pijamaua de mătase chinezească, *vert bouteille*, îşi trage în jos de pe fesele numai muşchi pantalonii, trece pe lângă el cu ştremeleagul anormal de lung chiar şi aşa, în repaus, bălăbănindu-se nepăsător şi neruşinat, secretul ataşamentului bolnav al fie-sii, mi-a sfâşiat inima, tăticule, îşi trage din comodă maiou, chiloţi, blugii de golan şi puloverul şi, înainte de a deschide uşa masivă de stejar de la intrare, îi strigă fără nervi, doar cât să audă:

— Să nu-ţi dea prin cap să-ţi pui haita pe urmele mele, tată-socrule, că eşti bunic, ai o nepoată şi, într-o zi, n-o să mai aibă zece ani şi am să-i povestesc ce i-aţi făcut voi, bunicii dinspre mamă, bunicilor ei dinspre tată, pe care mai şi faci tâmpenia să-i evoci când nu trebuie.

Şi a închis. Cu grijă. Apoi s-a întors şi, din prag, i-a mai spus:

— Şi mai ai unitatea 190/0.

Crucioiu şi patrafiru şi iconostasu şi prescura mamii lui de lepădătură, o ştia şi pe asta. Poate chiar lucra pentru ei. Poate de-aia nu-i pasă de postu de la Londra, nu numai că s-a săturat de proasta asta pe care n-ar regula-o nici el, ca tată. Şi iese. Coboară scările, porneşte motorul rablagit al Mobrei lui 50 Super şi iese, lăsând portiţa s-o închidă sergentul din gheretă. Rămâne pe marginea patului, ascultând secunde lungi sunetul asurzitor al rablei care se îndepărtează. Japiţa. Lepra. Lepădătura.

Mâna lui de muncitor şi de ţăran începe să se umfle, ca o pătlăgică vânătă, lucioasă. O să trebuiască să o ţină o lună jumătate în ghips, o să-l mănânce, o să-l chinuie, pentru ca, atunci când o să scoată ghipsul, să constate că i s-a sudat strâmb şi să i-o rupă din nou şi să i-o mai ţină o lună jumătate. Mâna lui nemuritoare. Care a aplaudat şi-a semnat. Nimeni nu-l va întreba ce are. Convinşi toţi că a alunecat beat în baie şi asta în condiţiile în care nu mai bea, practic mai nimic de 15 ani, spre deosebire de japiţa care s-a scăldat, în cei zece ani încheiaţi câţi i-a fost ginere, fără să stea adunate mai mult de nouă luni cu fie-sa, în whisky, martini, porto, vodcă şi armagnac. Băuturi pe care în pişatu ăsta de ţară nici nu ar fi avut de unde să le miroasă.

Manuscris etc. etc., termen, prelungit din nou, 22 decembrie 2012[6] (de prevenit telefonic autorul)

Cine se dezbracă la piele în decembrie ca să se bată în parc?

Atunci a început să mi se facă frică.

Intrase, din fericire, în viaţa mea Ioana, pe care nu numai că am cunoscut-o, în acea perioadă, dar m-am şi îndrăgostit şi fiecare dintre remarcile ei, pe cât de calme, pe atât de detaşate la adresa lui, în loc să mă irite, acţionau ca o compresă pe o frunte înfierbântată, ajutându-mă să mă eliberez, încet-încet, de fascinaţia lui Vlad.

Ioana făcea naveta de la Constanţa zilnic. Şi stătea în locuinţa de serviciu a părinţilor ei. Urma să ne căsătorim şi, după stagiatura ei, să

plecăm împreună la Bucureşti, unde tatăl ei urma să revină după un tur de pedepsire (rotaţia cadrelor se numea pe atunci!) prin mai multe judeţe din ţară.

Ioana mă împăcase cu ai mei şi cu oraşul, îmi deschisese ochii ce înseamnă pentru ceilalţi, cei veniţi din alte părţi, Bucureştiul, un felinar spre care se îngrămădesc toţi ca fluturii, pentru noi era şi asta, dar era pur şi simplu ca satul Şoimăreşti pentru Tudor Şoimaru, „acasa“ noastră, de ce să nu ne întoarcem, de ce să ne simţim favorizaţi? Spunea „a noastră“, deşi a mea devenise abia acum, după ce Marieta şi soţul ei duseseră o răbdătoare muncă de lămurire că „tot băiatul ei sunt şi deci şi al lui“ şi mă purtaseră după ei prin tot felul de birouri, ca să mă ia în spaţiu, evident, al lui. Iar „acasa“ Ioanei ştiam din propriile ei mărturisiri (*Trebuie să ne spunem totul, trebuie să ştim totul unul despre altul*) că nu era decât de şi mai puţin timp. Ştiam că Sandu, tatăl ei, plecase foarte de jos. Era strălucit, dar plecase de jos. Îmi plăcea mândria cu care Ioana asuma ascensiunea vertiginoasă, de tânăr cinstit, cu dosar bun, origine sănătoasă şi sufletist. Îmi plăcea cum i-o apăra. „Crezi că înaintea lor au fost la putere alţii mai breji? Tata n-a făcut decât bine!“ Era, după părerea ei, timpul să mă despart de vinovăţii imaginare. Era timpul să mă despart chiar de Vlad. „Cum i-ai putut înghiţi povestea cu Otilia, de exemplu?“, m-a întrebat Ioana uimită. „Cum ţi-a picat să o recunoşti în patul lui?“ „Nu mi-a picat deloc bine…“, i-am spus, ca şi cum tot eu mă scuzam. „Dar să ştii că, în momentele alea, nu sunt sigur că Vlad ştia cine e în patul lui!“

Nu mă avantaja confidenţa făcută Ioanei, numai că noi ne juraserăm, ca nişte adevăraţi fraţi de cruce, să ne spunem totul, aşa că îi reprodusesem întocmai „discuţia lămuritoare“ cu Vlad. Se petrecuse tot aşa, într-un moment când, trebăluind la undiţe, bambine, momeală şi cârlige, puteam vorbi mai liber. „Cum să-ţi pice bine, bătrâne?“, a zis Vlad. „Nu-ţi pică bine nici dacă tu ai avut între timp altele, o sută. Pentru ele, ultimul, cel prezent, e totul. Începutul şi sfârşitul. Îi anulează pe toţi. Pentru tine, niciuna nu le anulează pe cele dinainte.“ „Pentru tine“, aşa, generic… Nimic despre el, nimic despre ea, Otilia. Decât în treacăt: „Bătrâne, eram atât de beat, că nici nu sunt sigur că i-am făcut ceva“.

Mă mulţumisem, retrospectiv, cu explicaţia asta şi păşisem, parcă pentru a-i confirma că nu-i mai port nicio ranchiună, în teritoriul lui: „Niciuna nu le anulează? Nici chiar Letiţia?“. „Letiţia?!? Letiţia mă anulează şi pe mine!“

De data asta a fost să scap eu mulineta în apă. Şi nu era una oarecare: pentru a mă despăgubi pentru Otilia, Vlad îmi dăruise o mulinetă Shakespeare.

Şi mi-a expus din nou teoria lui că femeile nu caută, toată viaţa, decât să adune paiele şi beţişoarele pe care să le lipească şi să le

împletească harnic, în care să-şi depună oul, să-şi scoată puiul. Că ea trebuie să umble toată viaţa în spatele bărbatului, iar el să aibă grijă ca ea să rămână mereu în spate, în urma lui, care taie hăţişul cu securea şi deschide calea, se luptă cu fiara, apără progenitura, care e şi a lui. Că modificările aduse de civilizaţie legii ăsteia a biologiei sunt nesemnificative.

Ioana, sărind din fotoliu, unde asculta ghemuită: „Nu te supăra, ştiu că ţi-e prieten…“.

Cu o vehemenţă pe care nu i-o cunoşteam şi cu care a trebuit să mă obişnuiesc, fiindcă nu i-a slăbit cu vremea, nici atunci când l-a ajutat, plină de solicitudine, pe Vlad. Nu ştiu din ce masochism m-am trezit încurajând-o („Nu mă supăr, spune!“), fiindcă declaraţia ei, chiar şi cu vocea aceea ezitantă sau tocmai de aceea („Pe mine şi conversaţia cu el m-ar plictisi!“), a fost ca o palmă sau ca un jet îngheţat azvârlit în plină figură.

„Poate… Poate aşa sunt eu, mai prost, mai…“

„Ai promis că nu te superi…“ (bătând în retragere).

Promisesem, totuşi mă supărasem. Chiar foarte tare. Deşi într-un fel care poate nici nu era supărarea mea, pentru că tot Vlad îmi transmisese aversiunea lui faţă de miticismul bucureştean, ca şi, pesemne, rezistenţa de până atunci la faimoasa tentaţie a „buletinului de Capitală“, m-am trezit ripostându-i foarte rănit:

„Conversaţia lui Stamatoiu cu snobismele lui nu te plictiseşte? Obsesia asta, tipic bucureşteană, ultimele hituri, ultimele casete, ultima modă, ultima montare la operă, ultimul Globus, *concerti grossi* nu te plictisesc?…“.

Tăcea, dar în colţul gurii avea un surâs rece, îndărătnic, pe care nu i-l mai văzusem.

„Mai puţin decât domnul Dragomirescu…“

„Ce legătură are aici domnul Dragomirescu?!“

„Uite că are: «Bună dimineaţa, domnişoară, aţi ieşit din braţele lui Morfeu?». «Noapte bună, domnişoară, vă duceţi în braţele lui Morfeu? Este timpul, fiindcă razele lui Helios v-au aurit părul ca al Elenei din Troia.»“

Îl imita foarte bine pe domnul Dragomirescu, cu aerul lui desuet provincial, cu vocea lui tremurată, era cât pe ce să mă pufnească râsul, dar tot nu înţelegeam legătura.

„Noi vorbeam despre Vlad, nu despre profesorul de muzică!“ insistam aiurit de logica ei cu totul perturbată.

Mai târziu mi-am dat seama că ea nu ştia cum să evite să-mi spună ce avea de spus şi de-aia spunea vrute şi nevrute, dar atunci nu puteam renunţa.

„Vorbeam despre Vlad“, şi mi-am auzit în glas o intonaţie ameninţătoare, până şi mie necunoscută.

„Ştiu despre cine vorbeam“, a bătut ea în retragere, „mi-a venit în minte aşa, fiindcă tot îi văd şuşotind acolo, pe marginea şanţului, ca două ţaţe. Sau poate complotează amândoi să ne scoată din braţele lui Morfeu şi să ne ducă să salvăm Troia! Poate-i povesteşte *Legendele Olimpului*!“.

„Hai, Ioana, că ai luat-o chiar pe arătură! Domnul profesor nu mai vine pe tarla de doi ani!“

Am tăcut amândoi îmbufnaţi vreo două ore, eu răsucind în cap întrebarea mea fără răspuns, dacă Stamatoiu n-o plictiseşte mai tare, ea insulta cu arătura. La un moment dat, în liniştea care se lăsase în garsoniera lui Sandu, unde rămăsesem de mai multe ori şi peste noapte, dar acum îmi propuneam să plec, am surprins-o ridicând ochii din carte şi privindu-mă pe furiş. Avea dreptate Vlad: nu trebuie să încerci niciodată să ghiceşti ce e în capul unei femei. Sau, mai ales, să-ţi închipui că ştii. Poţi cel mult să spui că ţi s-a părut ceva. Iar mie mi s-a părut că, în timp ce eu băusem deja, aparent calm şi tacticos, o treime din sticla de trei sferturi de Busuioacă de Bohotin din frigiderul lui Sandu, ea citise, impasibilă, fără să-şi ia măcar un pahar cu apă. Mi s-a părut că, în timp ce eu, doar aparent calm, chiar nu reuşeam să trec peste afrontul adus prietenului meu şi indirect mie, ea de fapt savura prima noastră ceartă. Ceea ce m-a încurajat să reiau discuţia, cu fraza cea mai stupidă, recunosc, dacă o scoteai din contextul comparaţiei pe care eu încă o aveam în minte, între Stamatoiu, ale cărui serate nu o plictiseau niciodată pe Ioana, şi Vlad, care o plictisea.

„Vlad e mai aproape de esenţa vieţii“, am spus, surâzând încrezător, ca o mână întinsă spre mâna ei întinsă.

Ceea ce a declanşat explozia.

„Daaaa?“ a strigat Ioana, sărind ca un arc din fotoliu şi lăsând să-i cadă cartea de pe genunchi.

Magicianul, John Fowles, adusă de Stamatoiu. Devenise palidă şi din ochi îi ieşeau săgeţi literalmente.

„Seriooos?“ a repetat, cu un semiton mai sus. „Şi poţi să-mi spui şi mie care e esenţa vieţii? Gargara cu femeia, cu progenitura, cu protecţia?… Teorie, Relu! Fiindcă practic, unde-i progenitura lui acum? Mai exact, progeniturile?“

Atunci am aflat şi că Vlad avea o fetiţă. Dar, mai ales, atunci am aflat motivul acelei dispariţii a lui, de trei zile, şi de ce, în agitaţia noastră, a tuturor, a Valeriei, a lui Niţă, a mea, până şi a lui Stamatoiu, Letiţia îl aşteptase atât de calmă, atât de liniştită: „Nu-ţi face griji, Rafaelu, nu i s-a întâmplat absolut nimic“.

Picam ca din lună. Ioana se întorsese în fotoliu şi se aşezase acum cu picioarele încrucişate, aduse în faţă, turceşte, examinându-şi

concentrată unghiile roz, roase din carne, gest de fetiţă pentru care o certam, dar care-mi plăcea, fiindcă, fără să aibă intenţia asta, anula complet diferenţa de vârstă dintre noi, pentru care multă vreme amânase să accepte căsătoria noastră.

Erau gesturi pe care nu i le ştiam decât eu, gesturile acestea de fetiţă vulnerabilă, rozându-şi unghiile, pe care cred că Vlad le-ar fi considerat intenţionate şi studiate, şi e adevărat că, atunci când se aşeza ghemuită la picioarele fotoliului, cu palmele sprijinte de genunchii mei, în special în vizitele la Stamatoiu, unde se putea sta pe scaune sau pe perne fantezi, pe covor, ceva din atitudinea asta contrasta cu aerul acela al ei, atotştiutor, de „dirigintă a omenirii“, cum o numea Vlad. Poate fiindcă eşti de fiecare dată ceea ce vede în tine cel cu privirea cea mai pătrunzătoare. Evantaiul eurilor noastre. Evantaiul oglinzilor care ni se pun în faţă. Suntem aşa cum ne vede fiecare şi doar în ultimul rând cum ne vedem noi înşine. Cunoaşte-te pe tine însuţi, atât de uşor de spus şi atât de greu de realizat. A povestit calmă, aproape o jumătate de oră… Poveste atroce, despre femei, despre singurătatea lor, netrebnicia noastră… Când a terminat, dacă am fi avut o muscă în apartament, s-ar fi auzit…

„Sunt sigur că Vlad nu a ştiut“, i-am spus învins.

„A ştiut“, mi-a spus Ioana, şi, trecând prin spatele fotoliului meu, oprindu-şi în treacăt palma pe spatele meu, a încheiat discuţia: „Letiţia m-a rugat să nu-ţi spun… Deci tu să nu-i spui lui… Hai la culcare“.

Bătaia aceea dominator condescendentă pe spate, nici pe aceea nu o văzuse Vlad, decât, poate, cu ochii lui de vultur, atunci când toţi deveneam prea beţi şi Ioana mă anunţa discretă că e timpul să plecăm acasă. Şi asta contribuise la porecla ei… Adevărul e că nimic nu mă irită şi jenează mai mult la Ioana decât bătaia asta pe spate, dominator condescendentă, şi de nimic nu am mai multă nevoie…

Letiţia cu siguranţă ştiuse că Ioana îmi va spune. („Relu-Rafaelu, dacă-l judeci pe Vlad după femeile cu care s-a culcat şi câţi copii le-a făcut, las-o baltă. Înseamnă că n-ai înţeles nimic din el… Nu te lua după Ioana, Ioana e geloasă… Are chestia asta, inofensivă şi copilăroasă.“)

Sâmbătă, 3 noiembrie, ora 18

La telefon cu Letitia. Numai despre *papa*. *Papa* nu mai mănâncă, nu mai bea, nu mai doarme. *Et toi?* Nimic despre ea. Decât *papa*, care o

îngrijorează. *Et pour moi, tu ne te fais pas de soucis?* Nici asta nu merge, mica mea alintătură maternă. *Arrête, maman!* Un fel de lasă glumele. Cred că singura problemă care a frământat-o vreodată pe fiica mea este cine şi cât ţine la ea. Or, ea exact despre asta nu vrea să vorbească. Nici cu mine, nici cu altcineva. Greşelile mele de educaţie, probabil. Chiar dacă atâta am ţinut-o pe lângă mine şi atâta am făcut-o parteneră la creşterea lui Nicolas şi atâta am responsabilizat-o… Şi atâta i-am spus că o iubesc, în ciuda faptului că se ariceşte la toate declaraţiile. Poate tocmai de aceea. Cât timp a fost la grădiniţă, le spunea doamnelor tot felul de poveşti: cum că Nicolas mă chinuie, nu mă lasă să dorm, cum că plânge de dimineaţa până seara şi de seara până dimineaţa. Or, noi nu i-am auzit glasul, decât gângurind sau râzând sau, rar, reclamând de mâncare.

Nu ştiu dacă să dau jos de pe draperie fişele, să strâng iar dosarele în cutii şi s-o iau din loc sau, cum sugerează Alexandra, să-i cumpăr nepotului hitlerist apartamentul. *On est une famille mixte, n'est-ce pas? On peut envisager un pied-à-terre à Bucarest*. Putem, sigur că putem să ne gândim la un mic refugiu aici… Adevărul e că maioneza Noica/ Pillat se taie. Ceva mai bun decât ce-a scris Stelian Tănase, încă de acum şapte-opt ani, în *Anatomia mistificării*, n-o să-mi iasă, chiar dacă mor de ciudă că lipseşte de acolo cotidianul carceral. Şi istoria mică, cu obiectele confiscate la anchetă, cu devotamentul cui nu te aştepţi, cu suferinţa nespectaculoasă, cu adânca mea convingere că ei, cei fără voce, „ei vor dăinui"… Nu ştiu unde o să plasez povestea cu ciorapii Mariettei Sadova… şi scuzele pe care şi le tot cere Noica de la călăii lui…

O scrisoare venită cu poşta, fără adresa expeditorului, cu numele greşit, Jelea.

> Stimată Doamnă,
> Am citit cu mare întârziere interviul dumneavoastră de pe platforma Contributors, la întrebarea de ce procesul comunismului, cine e în drept să judece pe cine, într-o ţară cu 4 milioane de membri de partid, după un regim care a durat aproape jumătate de secol, la care toată lumea a sfârşit prin a se adapta. Dumneavoastră daţi, eschivându-vă abil de la fondul problemei, două răspunsuri. Victimele, evident, ca la Holocaust, dar dumneavoastră nu aţi fost victimă, ci… dimpotrivă. Şi 2. procesul comunismului pare un nume agresiv, fiindcă se uită că în proces nu există doar procuror, ci şi avocat al victimei, şi chiar martor. Pretindeţi deci cu aceeaşi abilitate demnă de o cauză mai bună că dumneavoastră sunteţi martor, un fel de trimis special.
> Eu cred, doamnă, că dacă aţi fi avut în vedere unul dintre aceste roluri, v-aţi fi numit pur şi simplu Martor, că avocat e caraghios. Şi mai cred, dacă umila mea părere contează, că de fapt rolul acesta de justiţiar este un alibi pentru o răutate absolut naturală, care zace în noi toţi, victime şi călăi, şi deci şi în dumneavoastră.

Pseudonimul cu care semnează tipul: Hannibal Lecter. Ca în filmul *Tăcerea mieilor*. Nu ştiu dacă este acelaşi Hannibal Lecter care din când în când, de fapt, foarte des, intervine pe forumuri de dezbateri cu informaţii pe care nu le poate avea decât din interior, dar

mai ales care ştie totul despre interlocutor, unde a fost în ziua cutare, ora cutare, cu cine, în ce restaurant sau spital, ce scrie pe factura plătită, ca şi cum, cu un *Google Earth*, s-ar uita după fiecare în parte, putând să-i spună până şi când se spală pe dinţi şi cu ce marcă de pastă de dinţi. Îi vorbesc lui B. despre asta şi-mi zice să mă întorc. Îi spun, glumind, că nu este o soluţie, fiindcă de Hannibal Lecter mi-e frică aşa cum îmi e de umbra din mine… Doar Nicolas, cel mai competent în informatică dintre noi toţi, mă linişteşte: „Mamă, cu *Google Earth* nu poţi vedea pe cineva în timp real. Poate să vadă cu ce te-ai spălat pe dinţi acum şase luni, în cel mai rău caz. Iar tu poţi între timp să-ţi schimbi pasta“.

Convorbirea cu D.M.M. din 31 octombrie, cam fiasco.

De parcă ea trebuie să-mi mute fundul într-o singură luntre.

— Dar de ce trebuie să-l mutaţi într-o singură luntre?

— Fiindcă am şaizeci de ani şi vine bătrâneţea, nu? Şi cumva sunt somată s-o fac, nu?

— Da. Dumneavoastră aţi locuit în străinătate, am înţeles că aţi stat o perioadă îndelungată, în care nu aţi putut opta să reveniţi. După o lungă perioadă de…

— …Douăzeci de ani.

Şi, imediat ce rostesc cifra, întind orbeşte mâna după sulul de *sopalin*.

— După o perioadă de douăzeci de ani vă puneţi problema să reveniţi în oala cu capac. Dar oala nu mai are capac, nu?

— Nu mai are, dar nu exclud să aibă din nou.

— Caz în care vă puteţi întoarce acolo.

— …Păi, nici perspectiva de a rămâne pe veci acolo nu era mai bună. Era chiar mai rea. Tot o oală cu capac era şi, pe deasupra, o oală care nu era a mea. O oală străină, lângă un om… care, după plecarea copiilor, aproape mi-a devenit străin.

— Am înţeles că v-aţi iubit totuşi soţul…

— Ooo, sigur. Dar şi aici e de spus că am iubit ţara mea mai mult decât am iubit ţara lui… Nu ştiu, nu ştiu… Am iubit starea asta, între două ţări. Nici aici, nici acolo…

— Nici aici, nici acolo… Aţi preferat să fiţi între două ţări…

— Între două luntri, cum am spus! O, da, am înţeles! M-aţi prins din nou. Frica de angajare, da?

— Aş vrea să încetaţi să vă acuzaţi în permanenţă! Aş vrea să fiţi mai îngăduitoare, mai iubitoare cu dumneavoastră înşivă. Nu-mi place că vă autodenigraţi.

— O, dar am un chef nebun să-mi trag perdafuri. Când nu mi le trage nimeni… Am primit o scrisoare nostimă. Aţi auzit de principiul de îmbunătăţire continuă a sistemelor 6-sygma?

— Nuuu.

— Nici de diagrama Ishikawa?

— Nu.

— Deci e acelaşi lucru: este ceva care se desenează, ca o coloană vertebrală de peşte, în fiecare din dinţii ei intră o informaţie, cu detaliile aferente. Şi fiecare nouă informaţie, adică fiecare *input*, modifică *output*-ul. De exemplu, dacă eu aflu că un torţionar a făcut şi nişte fapte bune sau un deţinut a comis şi nişte mârşăvii sau a avut şi nişte motive să facă ce a făcut, rezultatul e de fiecare dată altul şi…

— Şi?

Desenasem în timp ce vorbeam şi, în mod curios, plânsul care-mi stătuse în gât se oprise acolo, din cauza concentrării pe desen sau, Dumnezeu ştie, tainele meseriei, D.M.M. îmi împinsese în faţă hârtia cu data, gata scrisă, cu promptitudinea cu care până acum îmi împingea sulul de prosoape. Acum nu de el am nevoie urgent şi, prin urmare, nici nu l-a lăsat pe masă. Ca să nu mă perturbe nimic…

— Aşa! Şi-i împing înapoi „opera“ mea, lăsându-i timp s-o studieze.

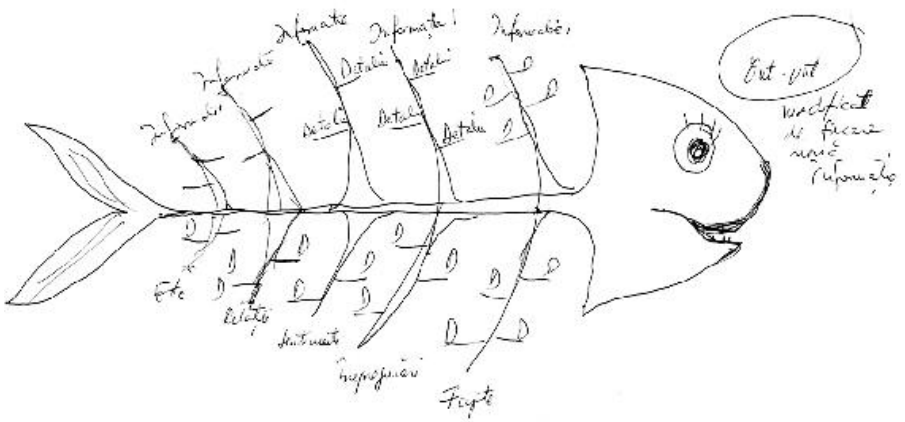

Diagrama Ishikawa (toate deducţiile sunt provizorii)

Nu pare să vadă legătura cu discuţia noastră. Şi, la drept vorbind, nici eu nu o mai văd.

— Mă gândesc că în toate cărţile pe care le-am scris nu ţin deloc cont de principiul acesta. Iar dacă ţii cont, nu le mai scrii deloc, fiindcă diagrama se modifică în permanenţă, aşa cum o carte nu se modifică… De ce trebuia să le scriu? Ce drept aveam eu să împart oamenii în buni şi răi? Să-i judec?

— Deci ne întoarcem mereu la aceeaşi dorinţă a dumneavoastră să vă trageţi perdafuri…

Îmi împinge mai aproape sulul. Îmi suflu zdravăn nasul şi o previn:

— Să nu cădeţi într-o capcană.

— E drăguţ că-mi purtaţi de grijă.

Cu o undă vagă de răceală, un semn că trebuie să păstrăm o distanţă. Eu o plătesc pe ea, nu ea pe mine. Apoi, ceva mai cald:

— Ce capcană?

Zâmbesc strâmb, eu însămi surprinsă de faptul că nu am zâmbit niciodată în acest cabinet care arată ca o clasă de grădiniţă, în care-şi desfăşoară activităţile grupa mare.

— S-ar putea să mă autodenigrez ca să vă aud pe dumneavoastră cum mă mângâiaţi pe creştet, o dată pe săptămână… Detest totuşi să-mi plâng de milă… Niciodată n-am făcut asta. Oooo, va trebui să vă cumpăr un bax de şerveţele.

— Vă rog…

— Desigur că îmi iubesc ţara mai mult decât iubesc ţara soţului meu… N-aş fi suportat ideea să nu mă mai întorc niciodată. Am aşteptat cumva să-mi crească copiii, ca s-o fac. Deşi m-am temut că până atunci o să mă înstrăinez de tot de ea, că n-o s-o mai înţeleg. M-am ferit de asta. Dacă luam acolo o slujbă, aş fi putut veni trei săptămâni pe an, în cel mai bun caz. Aşa că am preferat doar slujba de mamă, ca să pot veni mai des. Şi chiar şi aşa, într-o jumătate de an, totul aici îţi devine străin, într-atât e de absurd…

— Din tot ce aţi scris rezultă contrariul. Nu la nivel declarativ… Din tot ce aţi făcut dumneavoastră rezultă contrariul. Rezultă că o iubiţi. Şi că vă e dor de ea când sunteţi departe.

— Da, mi-e dor. Mi-e groaznic de dor. Ca de un copil handicapat, al tău, pe care l-ai lăsat singur acasă şi te întrebi cum se descurcă, ce mai face! Asta e. Şi puteţi nota! Mi-e dor şi o iubesc cum o iubesc toţi românii: cu durere, cu ruşine, cu ciudă. Problema insolubilă a tuturor românilor plecaţi e România. Rana lor. Totuşi, unii asumă. Şi condiţia ei, şi expatrierea lor. Au putut asuma. Eu de ce nu pot?

— Pe noi nu ne interesează de ce pot alţii, ce pot alţii, nu ne interesează alţii, nu ne comparăm, nu stabilim ierarhii, fiecare e o individualitate. Trebuie să ne cunoaştem pe noi şi limitele noastre.

— Păi, da, dar nu în comparaţie cu un lot martor? Lotul meu martor, cei mai mulţi români, nu visează decât să plece, nu?

— Nu toţi, spune cu răceală, dar să admitem că da, şi că dumneavoastră vreţi să rămâneţi.

— Aşa am crezut, dar acum văd că e fals. Acum, când sunt cumva somată să aleg, văd că nu prea mai ştiu ce vreau… Eu vreau şi să plec, şi să rămân: ştiţi versul lui Arghezi, *voiam să pleci, voiam şi să rămâi!*

— Nu, iertaţi-mă, nu-l ştiu…

— Eu de ce, ca Arghezi, nu pot să asum?

— Păi, ia să vedem! şi iar se pregăteşte să ia notiţe.

— Am senzaţia că vreau, că trebuie să rămân străină peste tot! Ca

un corespondent de război! Nu sunt în bătălie, nu sunt nici cu unii, nici cu alţii, eu observ! Dar cine observă?

— Ei? Cine observă?

— Cui îi e frică să se bată! O, Doamne, iar vă consum un sul întreg! Mă leg să-mi asum toate defectele ţării mele, ca şi cum eu aş fi vinovată de ele, şi nu sunt în stare să fac o alegere.

— O alegere este dureroasă, lăsaţi-o să doară, acolo, lăsaţi-o apoi să se stingă, să treacă…

— Gata, trebuie să plec…

— Da, aşa este…

Îmbrăţişare stranie, uşor caraghioasă, strâng în braţe un trupşor durduliu, mai mărunt ca al meu, braţele noastre formează un fel de X, de fiecare dată uit dacă ne şi sărutăm şi în ultima clipă îmi amintesc că nu.

Am uitat să-i povestesc de scrisoarea lui Hannibal Lecter.

Când ies, aud în spate un tip care spune în telefonul mobil: *Aş vrea să fiu apa de la duş…* Mor să mă întorc, să-i văd faţa. Simulez că scap pe jos cheile de la maşină şi mă ajunge din urmă. Poartă o verighetă lată, în mod sigur nu apa de la duşul nevestei vrea el să fie, şi-mi amintesc avertismentul fiicei mele Letitia: *prends garde, maman, papa n'est pas si peu compétitif…* Nu-l văd pe B. recitând asemenea texte. Dar de ce nu l-am asigurat de la bun început că plec, că voi sta în sosul naţional cât îmi trebuie să-mi termin cartea şi apoi să mai vedem? Pentru că B. nu mi-a făcut această sugestie. Şi la el era totul sau nimic. Pentru că a fost o ameninţare şi o somaţie?…

Şi numai după ce am ajuns acasă înţeleg ce anume m-am bâlbâit o oră şi jumătate să-i spun lui D.M.M. M-am repezit la e-mail şi i-am scris:

> Doamnă, fuga mea din ţară, în iunie 1990, cu primul ziarist străin care fotografia, ca şi mine, minerii din Piaţa Universităţii a fost ca o fugă a evreilor din Egipt, după patruzeci de ani de sclavie. Diferenţa dintre mine şi ei este că Egiptul nu era ţara lor şi nu aveau de ce să-şi dorească să se întoarcă.

Am pus apoi mesajul la drafturi, nu o plătesc şi să-mi citească e-mailurile.

7 noiembrie, ora 23

Telefon Nicolas. Şi-au petrecut *La Toussaint* împreună, *chez Papa.* Care i-a invitat la prânz. Letitia mergea după-amiază la cinema şi, ca să nu-şi murdărească bluza, şi-a pus pe deasupra un halat de-al meu.

Interpretarea lui Nicolas: „Mama îţi lipseşte, dar fiindcă nu vrei să recunoşti, îi îmbraci halatul“. Letitia: „Este invers, îl îmbrac fiindcă nu-mi pasă de ea, sper să i-l pătez. Tu, dimpotrivă, îi iei partea. Noroc cu tine, dacă nu te făcea, mama îşi lua de mult un amant“. *Papa* s-a supărat şi i-a spus: *Letitia, tu déconnes*. Şi ea, inocentă: *Pourquoi? Tu trouves qu'elle n'est plus suffisamment jeune pour s'offrir un petit Roumain*? Chiar că spune tâmpenii, ca o mică intrigantă: mie, să fiu atentă că taică-su e competitiv încă, iar lui, că sunt încă destul de tânără să-mi ofer un amant. Comentariul lui Nicolas, cu adorabilul lui accent, ca întotdeauna când vrea să schimbe vorba, îmi fredonează cântecul pe care l-a învăţat când avea patru ani: „Aaaşa e viaţa, aaaaşa e viaţa, are şi uşor şi greu, aşa e viaţa!“. Nu reuşeşte să mă facă să râd. Brusc, mă zburlesc: „De ce *un petit Roumain*?“. Nu înţelege. „Pentru că eşti în România“, îmi spune mirat, tot în româneşte. „Dar de ce *un petit*?“ *Voyons, maman, tu deviens susceptible, ou quoi?*

Într-adevăr, cu cât mă „tratez“ mai mult, cu atât mă simt mai bolnavă. Lui D.M.M. nu-i spun chiar cu aceste cuvinte concluzia mea, în întâlnirea de azi, dar îşi dă seama că sunt nemulţumită, nu numai de mine, ci şi de „noi“.

Îi povestesc dialogul meu cu fiica mea cea mare. Ce m-a deranjat în comentariul ei.

— Există mereu, într-un asemenea mariaj mixt, franco-român, sentimentul unei… mezalianţe. Este ceva imponderabil, aşa, indemonstrabil, totuşi există. Iar acum, de când copiii mei s-au făcut mari şi sunt, prin forţa lucrurilor, mai mult francezi decât români, mi se pare că dezechilibrul e şi mai mare. Ei toţi parcă au făcut o mezalianţă cu mine.

Sulul de prosoape de bucătărie nu e pe masă şi ea îl scoate prompt din sertar.

— Sunt mai mult ai lui decât ai mei!

— Copiii nu sunt ai nimănui…

— Ştiţi ce vreau să spun! Şi pe ei îi simt într-o mezalianţă! Cu o mamă, *une petite Roumaine*. Credeţi că am venit aici ca să le arăt că sunt *une grande Roumaine*? Cum e Cioran la Paris?

— Dumneavoastră trebuie să ştiţi…

Când ne-am despărţit, mi s-a părut că era tot atât de răvăşită ca şi mine. A zis, cu blândeţe, dar ferm:

— Pentru azi, gata…

— Şi ne-am despărţit din nou, îmbrăţişându-ne aşa, caraghios, în X.

8 noiembrie

Foarte-foarte tare. Colegii mei par să creadă (în glumă? în serios?) că miercuri seara eu particip la… partuze!!! Occidentul putred. Poate fiindcă, plecând spre Doamna Mea de Miercuri, o iau în direcţia Oraşului Francez, pe unde mi se pare mai liber, şi am întrebat de fiecare dată dacă merge cineva în acea direcţie. Au făcut *brainstorming* şi au dedus că mă duc acolo, cu *jour fixe*. Asta e.

Depresia s-a amânat o vreme. Parcă sunt sub efectul remanent al anesteziei. Vag, sentimentul că nu mai urmează nimic. Nu prea simt promisiunea că să extirpi o nefericire prezintă avantajul de a-ţi deschide viitorul şi de a te face candidat la fericire. Eu nu mă mai simt candidată nici măcar la o nouă nefericire. Nici măcar aceea, într-adevăr, destul de nouă, că de o lună n-am mai scris cu mâna mea, şi de la mine, un rând, decât completările la manuscrisul adus de Rafael, scrise şi acelea mai demult… (Plus un capitol, cam confuz, unde am prelucrat convorbirile de la Paris cu Alexandru Paleologu, singurul supravieţuitor al lotului, pe care l-am cunoscut personal.) Doar obsesia pentru cotidianul carceral, pentru viaţa care scapă schemelor m-ar putea face candidată la fericirea de a scrie cu încredere, cu poftă, ca altădată, dar am atât de puţine elemente: biletul sărmanei Marietta Sadova, care-i cere fostului ei soţ, Ion Marin Sadoveanu, să-i aducă şosete groase; mizeriile pe care anchetatorii le află în anchetă şi le comunică apoi partenerilor de viaţă rămaşi afară. Şi iubirea lui Noica pentru Anca Ionescu, feminină, seducătoare, până şi în fotografia faţă/profil de la arestare. Fatală pentru Noica, filosoful care nu iubea femeia, ci feminitatea, nu strugurii, ci struguritatea, fiinţa abstractă, care n-a avut norocul, salvator, cum spune un discipol al lui, „de a fi fost iubit cu acea simplitate a inimii pe care el însuşi n-a avut-o“. Şi capitolaşul în care demonstrez că norocul nu era să fi fost iubit, ci să iubească el însuşi. Şi fişele cu amprentele lui Steinhardt, Acterian, Pillat… Viaţa, nu procesul comunismului, nu procuror, nu anchetator, nu martor… Viaţa, pe care o simţi ca viaţă după ce trece.

Mâine începe campania electorală. Afişe electorale au acoperit toţi pereţii şi toate clădirile şi tot spaţiul gol dintre ele. Cel mai frecvent vezi poza celui care este deja prim-ministru. Este supranumit în cercurile intelectuale Plagiatorul, dar în ochii alegătorilor apare ca o persoană suficient de onorabilă ca să garanteze pentru onorabilitatea unor infractori şi mai scandaloşi: unul a mituit, altul a fost mituit, unul a trimis fete să se prostitueze în străinătate, altul şi-a transferat averea în America Latină şi îşi asigură la televizor susţinătorii că şi-a luat avion şi nu se va lăsa prins. Toată lumea înclină să creadă că o să câştige, fiindcă în România „şi hoţul dovedit e negustor cinstit“, chiar mai demn de admiraţie dacă nu se lasă cuprins de ruşine sau remuşcări. Se poate aşa să fie, pentru că prim-ministrul a supravieţuit în funcţie acelui scandal de plagiat cu ecouri

şi peste graniţă. (Nefiind încă în ţară la momentul respectiv, am putut urmări doar pe e-mail şi pe Facebook eforturile zadarnice de a-l da jos: mitinguri, demonstraţii, proteste, articole, emisiuni.) Dănuţ, fratele meu, cu care am mai vorbit atunci, mi-a spus că aici nu există demisie, se iese din politică doar ca Ceauşescu, dar azi toţi sunt Ceauşescu, sunt prea mulţi de împuşcat, îşi fac loc la troacă unii altora şi le e bine. Din păcate, aşa par să stea lucrurile. Şi cu ce emoţie şi mândrie i-am urmărit în timp ce ai mei comparau în favoarea românilor sloganurile şi insignele. Recunoscând că erau mult mai fine decât cele din timpul manifestaţiilor de la Paris, împotriva lui Sarkozy, *Sarko, serre tes fesses, on arrive à toute vitesse!* sau Jean-Marie le Pen, *Le Pen, t'es foutu, y a pas d'ovules dans mes testicules!* Da, dar *ale lor* sunt eficiente, ale noastre sunt doar artistice, mi-a mai spus Dan. Şi asta pare adevărat, fiindcă opinia publică este indiferentă şi apatică.

În alte părţi, scandalurile de corupţie îi împing pe politicieni la sinucidere, căsniciile se destramă, îi părăsesc prietenii. Or, fratele meu crede că pe Plagiator tocmai scandalul l-a făcut să crească mult în sondaje. Şi, într-adevăr, fotografia lui asta transmite, încredere şi voioşie. Dănuţ îmi explică – şi mi se confirmă din toate părţile – că aici doar cinci la sută din populaţie ştie ce este un plagiat, în schimb alegătorii sunt mult mai sensibili la intrigile sexuale, fiindcă sută la sută din populaţie ştie ce sunt. NU este deloc lipsită de temei ideea. Îmi amintesc în primii ani de după plecarea mea, când Letitia avea doar doi ani, iar Alexandra era încă în pusetă, ce impresie dezagreabilă i-au făcut lui B. ziarele primite din ţară, cu ministrul Culturii demisionat din cauza unei poveşti de alcov. *C'est quoi, ça?* mă întrebase. Era un scriitor care scrisese înainte de 1989 un roman destul de respectabil şi de curajos, iar acum fusese fotografiat cu şliţul de la pantaloni deschis, încercasem să-i explic. *On s'en fiche de la braguette du bonhomme, c'est sa vie privée!* mi-a spus atunci şi mi-a dat ziarul înapoi, fără să încerce, ca de obicei, să desluşească ceva în româneşte. I-am spus ofensată că nu eu l-am descheiat la şliţ pe ministru, o replică la fel de vulgară, constat cu uimire acum, când îmi revine în memorie, ca şi ziarul pe care-l ţineam în mână, parcă solidarizându-mă cu trivialitatea lui. A fost, pesemne, primul moment când noi doi nu am avut aceeaşi reacţie în chestiuni majore: prima ciocnire între civilizaţiile noastre. Mai exact, între civilizaţia lui B. şi necivilizaţia mea. Acum mi-e mai limpede. La noi, plagiatul nu şochează pe nimeni, nefiind o problemă pe care s-o priceapă mulţi, un şliţ descheiat, un decolteu sunt lucruri mai accesibile.

În campania electorală de anul acesta, o familie solidă, cu copii, face o impresie suficient de bună pentru a şterge acuzaţia de furt. Candidaţii partidului garantat de prim-ministrul prezent alături de ei în toate fotografiile promit unul că „aduce resurse", altul că „ne scapă

de clan“, altul taxarea averilor foarte mari pentru a spori ajutoarele sociale şi pensiile. Unul chiar împarte cu generozitate bani şi produse săracilor, iar faptul că banii lui sunt furaţi nu deranjează pe nimeni, întrucât „toţi fură, numai el dă şi săracilor“. Foarte puţină lume este împotriva lor. Câţiva intelectuali. Dar campania electorală care promite luna de pe cer se însoţeşte cu una de persecuţie şi denigrare împotriva acestor intelectuali. Am auzit într-un cântec foarte antisistem un vers: *Să-l jupuim şi să-l facem drapel.* Se potriveşte foarte bine unei uri publice, nemaiîntâlnite altundeva în lume, împotriva oamenilor despre care se vorbeşte dincolo de graniţe cu admiraţie. Toţi cei cu care am discutat dau drept câştigătoare ura asta. Şi poate fără legătură, fiindcă nu e relevant să aduci în discuţie numele oamenilor, dar pentru că mi s-a atras atenţia, toţi din afişele astea au nume predestinate: pelicani (*Cu Pelican, scapi de clan*, spune sloganul electoral al respectivului!), plăcinte, tărâţe, prigoană, ciolan, păcală. O candidată are nume de substanţă chimică: Rovana Plumb. „Parcă-i scoasă din tabelul lui Mendeleev“, a remarcat Tia Şerbănescu, o ziaristă pe care am cunoscut-o personal la o lansare de carte. Din păcate, de cealaltă parte, doar numele, care nu trimit aşa de evident la lăcomie, rapacitate şi, sigur, buna reputaţie în Europa îi face demni de încredere. Fiindcă au nişte texte adormitoare şi vagi, *Aceeaşi pentru români, aceeaşi pentru europeni*, pe care le mai şi traduc în idiş, romani, germană, greacă, turcă şi toate limbile minorităţilor. Opoziţia deci. Opoziţia salvatoare. De altfel, se zvoneşte că nu vor să câştige. Dacă nu se mai poate face nimic, de ce să câştige? În parlament tot vor intra, cât să aibă imunitate, *au cas où*.

Mi se pare curios însă altceva: tipii aceştia, care vor câştiga, au comis, din mai, de când au ajuns la putere, ilegalităţi politice una după alta, apoi au dat legi care să le valideze, se vorbeşte chiar despre o lovitură de stat, fulgerătoare, în etape, decapitarea una după alta a unor instituţii-cheie, fără ca populaţia să reacţioneze, dintr-un fel de analfabetism politic dispărut din Europa de multă vreme.

Fără alfabetizarea asta însă, contând doar pe buna-credinţă a oamenilor politici, nicăieri nu ar sta lucrurile mai bine decât la noi, iar campaniile electorale ar fi peste tot un fel de carnaval isteric, la care cei mai lucizi nu participă. Un avantaj există: cum nimeni nu se opune, tipii care au încălcat brutal toate legile astă-vară nu au nevoie să ucidă pe nimeni, deşi ar fi în stare. Despre prim-ministru se şopteşte chiar că are pe conştiinţă un asasinat.

Străzile sunt şi ele în campanie electorală, primarii au trimis la „toaletat“ copacii, echipe care îi taie de la jumătate îi răstoarnă în mijlocul drumului şi blochează circulaţia. Nu mai poţi merge nici pe carosabil, nici pe trotuare. Nici prin parcuri, unde unii angajaţi ai primăriei mătură frunzele de pe alei pe peluze şi alţi angajaţi ai

primăriei le mătură invers, de pe peluze pe alei. Vântul, imparţial, le ia şi le mută pe toate de colo colo.

Tot mai mulţi mă întreabă de ce Dumnezeu am vrut eu să mă întorc, şi încă definitiv, aici unde ai zice că, pironiţi în faţa televizoarelor, românii aşteaptă sfârşitul lumii. Care ar veni pe 9 decembrie. La propriu, nu în urma alegerilor, care mi se pare că tot atunci au loc. Ca să epatez, am spus şi eu că numai pentru Linda îmi fac griji. Dacă sfârşitul lumii chiar vine, trebuie s-o eutanasiez înainte.

P.C., mesaj din München, pe *répondeur*: „Îmi pare rău că ai o voce aşa de tristă, în comparaţie cu a mea, care e, la 91 de ani, zglobie şi exuberantă. Asta deoarece a sosit astăzi, la Bucureşti, printr-un prieten, volumul XI, care se intitulează *Corespondenţe*, din OPERA mea OMNIA, pe care o ai. Va ajunge şi acesta la tine. Vei citi acolo amintiri foarte frumoase în legătură cu generaţia mea, oameni de valoare, cultivaţi, nu vorbesc de mine, extrem de interesante, pentru cei care, de pretutindeni, au văzut lumina, ca tine. După ce citeşti, te rog, dă-mi un semn. Vă îmbrăţişez pe tine şi pe soţul tău. Cu drag, din prag!“. Un mesaj atât de lung, încât nu mai rămâne loc pe bandă pentru Profesorul N., care-mi trasează o nouă sarcină, din fericire, nu ştiu care.

C.C. trece cu caietul ei pe la fiecare dintre noi, să controleze la ce lucrăm. Fix când să ajungă la mine simulez o nevoie presantă. Nu scap. Mă întreabă dacă „chestia“ pe care o citesc eu şi o ascund sub alte dosare, poate fiindcă e genială şi nu vreau să afle nimeni, a fost trecută la oferte.

— Ai trecut-o, îi spun, misterioasă, ca să mă prind în joc.

— Şi nu ţi-ai dat seama încă dacă e cazul s-o trecem în plan?

— Nu, îi zic, aş citi-o până la capăt mai întâi.

— Păi, eu aş fi vrut să-ţi dau altceva la citit.

— Nu-i nicio problemă, dă-mi. O termin pe asta în afara sarcinilor de serviciu. Îţi fac bonus.

— Păi, văd că citeşti la ea aproape pe ascuns.

— Doamnă, ia zi, tu ţi-ai cercetat arborele genealogic? N-ai nicio strămoaşă viespe pe-acolo?

— Ba da, dar vezi şi tu că mai ai trei dosare acolo, cu termene cu tot.

— Ştii ce, atunci trece-o la oferte. Fărcaşu Relu, Pleşa-Fărcaşu Aurelian. Colecţia „Un roman“.

— Şi de ce-i spui ca la armată?

— Cum, ca la armată?

— Sau ca la tribunal… adaugă Gabi.

— Sau ca la şcoală, preia Mihaela. Adică întâi numele şi pe urmă

pronumele.

Prilej pentru C.C. să se întoarcă s-o ia la întrebări:

— Tu la ofertele de poezie când îmi dai un răspuns?

— Până diseară îl ai. N-am decât un poet care a publicat în vreo treizeci de reviste: *Glasul Călăraşului*, *Tribuna Buzăului*, *Vocea Feteştiului*, *Curierul de Urlaţi*. Şi Constanţa Buzea i-a scris la Poşta Redacţiei că e sensibil. Celelalte recomandări, judeţene, îl compară cu Villon, Khayam, Esenin, Poe, Nichita.

— Dacă l-a recomandat Constanţa Buzea, Dumnezeu s-o ierte, nu e chiar nimeni, comentează C.C., de fiecare dată de partea autorilor.

— Nu ştiam de moartea Constanţei Buzea, spun surprinsă.

— Deci azi la 18 aflu. Trebuie să-mi dai în scris, se întoarce din nou spre mine dispecera noastră.

— Îţi dau în scris.

Ne zâmbim cu o mare simpatie, care-mi face chiar bine.

— Şi traducerea din Yourcenar? se întoarce ea spre Claudiu, care, cu căştile la urechi, n-o aude.

Îl bate pe umăr:

— Traducerea? repetă ea. E bună?

„Claudiul“ se răsuceşte cu scaunul ergonomic şi-şi scoate căştile:

— Doamnă, nu ştiu ce să vă zic.

— Dă în scris! intervine Cătălin B., care nu se simpatizează prea mult cu C.C., nu ştiu de ce.

Se poate să fie povestea cu săbiile şi teaca.

Mihaela, din colţul ei:

— …Pot să spun eu, că am citit-o! Scrie o română minunată şi traduce corect, dar, de exemplu, dacă în original tipul poartă o eşarfă cu picăţele, un pantalon larg, cadrilat, o batistă în buzunarul de la piept, tot cu buline, traducătoarea îi pune doar aşa, pantalonii şi haina…

— Doar cât să nu-l lase gol-goluţ! (Tot Cătălin B., căruia toată lumea îi spune domnule, la fel şi eu.)

— Da, vorba dumneavoastră, ca să nu-l lase gol-goluţ şi mai încolo, Dumnezeu cu mila, se plânge Mihaela. Sare cuvinte, câteodată rânduri întregi.

Cătălin B. în vervă:

— Nici nu merge şi eşarfă, şi batistă, nu? Yourcenar nu ştia să-şi îmbrace personajele bărbaţi. N-o interesau bărbaţii. Dar nici femeile. N-a avut modele în realitatea înconjurătoare! (Şi ne-o dă exemplu pe Mihaela, care azi poartă o cizmă maro şi una verde, identice ca model.)

Claudiu, care evaluează aceeaşi traducere, pledează pentru ea.

— Are omisiuni, dar e foarte cursivă. Eu aş zice s-o păstrăm.

— Dă-i în scris! (Tot Cătălin B.)

— După ce îl chemaţi pe traducător, să discutaţi dacă vă acceptă intervenţiile, nu? (C.C. imperturbabilă.)

Cătălin B.:

— După ce-l critică cu asprime, nu? Ca domnul Nae Galant.

Matematiciană, C.C. nu se aventurează să răspundă. Nu ştie cine-i Nae Galant. O lămureşte tot Cătălin B.:

— Domnul Nae Galant i-a ţinut un moral bun, din porc şi din măgar nu l-a scos şi i-a mai dat şi două palme.

Considerând că m-a lăsat prea mult timp în afara conversaţiei, Cătălin B. se întoarce şi spre mine:

— Ştiţi treaba cu *baisez votre femme de ma part*?

— Nuuu, recunosc cu jumătate de gură, şocată de brutalitatea nonşalantă a abordării.

— Păi, asta e tot, îi fură Mihaela efectul. Un român vrea şi el să fie drăguţ cu un francez care l-a invitat la masă, când a fost acolo. Ştie că *baiser* înseamnă sărut, dar nu ştie că înseamnă şi… Îi telefonează când ajunge la Bucureşti şi-i spune *Baisez votre femme de ma part*.

Claudiu:

— Păi, dacă personal nu mai are cum, de la 3.000 de kilometri!?

Cătălin B. mă abandonează dezamăgit, concluzionând pesemne că nu am încă antrenament în acest ping-pong intelectual, şi i se adresează:

— Ar mai putea fi o interpretare, nu? Să o… din partea unui prieten, că din partea ta nu mai ai chef? Iar prietenul să fi înţeles asta şi să consimtă să dea o mână de ajutor?…

Apoi verva se stinge, cumva de la sine, iar mie mi se pare că din cauza mea. Nu am avut niciodată reputaţia unei persoane deosebit de sprintene în conversaţie, dar jubilaţia asta, fără mobiluri ultime, chiar n-a fost niciodată punctul meu forte. Notez asta chiar cu o anumită tristeţe, deoarece colegii mei chiar îmi sunt dragi.

Îmi bag nasul la loc în manuscris, iar C.C. se năpusteşte din nou asupra mea. Ar fi vrut să rămân să-i fac şi celelalte două-trei referate, fiindcă are mâine-dimineaţă şedinţa de revizuire a planului, dar i-am amintit de concertul de la Ateneu. Nu am de gând să lipsesc şi-n seara asta. Se cântă Dvořák, *Uvertura „Carnaval“, op. 92*, Rahmaninov, *Concertul nr. 4 pentru pian*, Richard Strauss, *Moarte şi transfigurare*.

9 noiembrie, ora 1.30

Am făcut bine că n-am lipsit. Solista, o japoneză, Naoko Anzai. Într-o rochie roşie ca focul, care-i cădea mereu de pe umeri, încât trebuia să

şi-o ridice la fiecare trei secunde, fără să impieteze câtuşi de puţin asupra unei viteze de execuţie cu care toţi asiaticii uimesc, de fiecare dată. Dar m-a uimit la ea mai ales fidelitatea faţă de mesajul unui… asiatic european, american etc. atât de zbuciumat şi de rus şi de cantabil totuşi. Şeful de orchestră, Nicolae Moldoveanu, un român stabilit în Elveţia. M-a entuziasmat mai puţin. Pentru Rahmaninov şi japoneză a meritat însă. Strauss, hmm, hmm, hmm, ca şi Wagner, parcă nu era de mine…

Cumva însă mi-am amărât seara, fără să-mi dau seama decât târziu cum anume: povestea pe care am brodat-o în jurul familiei fericite de pe rândul din faţa mea, doi părinţi şi trei copii. Evident, nu erau nişte obişnuiţi ai Ateneului, unde veniseră pentru prima dată probabil, căci se uitau cu încântare pe tavanul ca un tort răsturnat până să înceapă muzica. Felul cum erau dispuşi mi-a atras atenţia. Ei doi, umăr lângă umăr, ea foarte solidă, cu un spate de două ori mai lat decât al lui, se distingeau dintr-odată de majoritatea cuplurilor cu copii, chiar şi cele mai armonioase fizic, care şi-i aşază între ei, barieră şi alibi ca să nu se mai atingă. În stânga lui, un preadolescent de vreo doisprezece ani, semănându-i, un mic bărbat, întrerupea din când în când intimitatea părinţilor, care-şi şopteau în permanenţă ceva, şi tatăl, disponibil, se întorcea cu totul spre el, scăldându-i chipul fericit cu o baie de dragoste şi mândrie paternă. În dreapta mamei, stâlp al familiei şi ca dimensiuni, un băiat, cam de opt, deşi nefiresc dezvoltat şi incapabil să-şi ţină mâinile şi să stea nemişcat pe scaun. Mama îi înconjurase cu braţul liber umerii, mângâindu-l şi bătându-l pe spate în permanenţă. Când a început partea a III-a, *allegro vivace*, din Rahmaninov, puştiul a început să ţopăie de-a binelea în scaun, aşa că, fără să-mi dau seama, i-am pus mâinile pe umeri, obligându-l să se oprească. Şi atunci mama s-a întors spre mine şi, continuând să-l bată uşurel pe spate, mi-a şoptit ceva ce n-am înţeles decât prea târziu, din reacţia şi expresia copilului, care s-a întors şi el spre mine, ca paralizat de groază. Băieţelul era bolnav! Autist, probabil. Mi-am cerut scuze, la pauză, tot în şoaptă, şi mama le-a primit cu un zâmbet, dar o ciudă şi o furie pe totala mea lipsă de sensibilitate şi imaginaţie, de care mă acuza uneori fiica mea mai mare, fără să mă destabilizeze prea mult, m-au chinuit apoi toată seara, împiedicându-mă până târziu să adorm. Chiar dacă mi-am dat seama foarte repede că nu ataşamentul celor doi părinţi unul pentru altul sau al tatălui pentru băiatul sănătos, mândria lui, sau al ei pentru băiatul bolnav, crucea ei, eşecul ei, carne din carnea ei şi sânge din sângele ei, m-au tulburat. Se afla, la marginea acest tablou luminat de iubire şi înconjurat de aura ei, un al cincilea personaj, înghesuindu-se, toată seara, dar toată seara, nu doar în pauză, ci şi în timpul concertului, să-şi facă loc sub ea, sub umbrela acestei sfinte iubiri, în afara căreia pentru ea nu mai rămânea nicio

mângâiere, nicio privire, niciun zâmbet. Era o fetiţă de zece ani, a doua născută, probabil, normală şi de aceea nebăgată în seamă de niciunul, decât din când în când, sub mângâierile ei ca nişte implorări, de fratele handicapat, lângă care fusese plasată. Chipul ei cu trăsături frumoase, din care parcă frumuseţea se scursese, cum se scurge apa dintr-un vas găurit, uitându-se când la unul, când la altul cu dragoste, invidie, tristeţe, singurătate. Minute întregi n-am putut să mă concentrez la muzică, gândindu-mă cât de simplu ar fi putut să rezolve familia din faţa mea problema în aşa fel încât să beneficieze şi fetiţa de un pic de căldură. Era suficient ca părinţii aceia aşa de nepotriviţi şi aşa de îndrăgostiţi să-l aşeze pe băieţelul bolnav între ei, astfel el ar fi avut parte de atenţia amândurora, iar fata ar fi prins şi ea un cât de mic arc de cerc din nimbul care-i înconjura pe ei patru. Dar probabil că asta însemna ca tatăl să se priveze de protecţia femeii lui celei grase şi cred că nici prin cap nu i-ar fi trecut una ca asta. Am ieşit de la Ateneu într-o stare de alertă, răul se face sub ochii noştri şi noi nu putem să-l împiedicăm şi cei care-l fac nu ştiu că-l fac, mă gândeam. Şi brusc am simţit, am avut aproape certitudinea că în aceeaşi clipă, în dormitorul lor sau în camera lor de hotel, cei doi părinţi, bărbatul cel slab şi dependent de nevasta lui grasă, se gândeau la mine, poate chiar vorbeau despre mine, în timp ce pregăteau împreună patul, ca despre scorpia din spatele lor care le speriase copilul bolnav. Şi că le-aş putea transmite, concentrându-mă, să se gândească la răul făcut de ei fetiţei lor normale, sănătoase, care n-avea nicio vină că se născuse normală şi sănătoasă. Ce mai, făcusem o adevărată fixaţie pe fetiţa aceea şi pe întrebarea: ce vină avea ea că se născuse normală? Avantajul întâlnirilor mele de taină. Nu reparăm fracturi, nu curăţăm horn. Conştientizăm. Aşa că, ajunsă acasă, ca-n transă, fără măcar să mă mai uit la ceas, după ce am scos-o pe Linda la plimbare o jumătate de oră pe malul Colentinei, m-am repezit la telefon şi am sunat-o pe fata mea mai mare, lăsând-o cu gura căscată. *Mi-e dor de tine*. În româneşte. *Oh, maman, qu'est-ce qu'il t'arrive?* Nu mi se întâmplă nimic. Mi-e dor de tine. Am vorbit pe urmă trei sferturi de oră, sub privirile nerăbdătoare ale dalmaţiencei: Tu măcar eşti o franco-româncă perfectă, n-ai nicio problemă de adaptare şi depeizare…

11 noiembrie

Duminică. Fără să anunţ, nu m-am mai dus la ţară. Am vrut să revăd toate fişele, toată schema, tot planul, să văd dacă se mai alege sau nu

ceva de cartea începută. Nu m-am lămurit. În schimb, când m-am întors de la plimbarea cu Linda, mesaj pe *répondeur* de la cumnată-mea. S-o sun la orice oră. Ştiu ce-mi va spune. Şi mă prezerv. Doream, nevinovată, să prelungesc pe cât posibil impresia de după discuţia cu Letitia, de vineri seara, atât de plăcută. E adevărat că vin tot felul de chestii peste noi, cu totul incompatibile cu fericirea obligatorie şi cu incapacitatea noastră de a accepta că toate fac parte din viaţă, nu numai cele bune. Pe vremuri, când într-o încăpere agoniza un bunic şi în cealaltă făcea în scutece un ghemotoc de o lună, înţelegeai mai uşor sensul vieţii… Plecai tu, ca să încapă ei… Azi legătura s-a pierdut. Fiindcă vârsta a treia e la azil („soluţia civilizată, occidentală"), vârsta întâi este la creşă de la doi ani, iar adulţii, mai mult sau mai puţin adulţi… Nu ne mai amestecăm… Ne înţelegem mai bine între noi, dar nu mai înţelegem nimic din viaţa asta. Şi iubirea, *malgré tout*, din care noi nu mai avem destulă, este problema. O, dacă fiica mea cea mare ar citi aici filosofia asta de pension, ar muri de râs. Şi totuşi, într-o stare ideală de rugăciune, asta ar trebui să ne spunem: Dă-mi, Doamne, capacitatea de a iubi dincolo de fire şi de a nu aştepta răsplată pentru nimic, de la nimeni.

Din toată tentativa de a mă prezerva mă aleg doar cu faptul că, progresiv, mă inundă concomitent vinovăţia şi revolta: Şi dacă nu veneam? Dacă nu eram aici? Din fericire, Vali mă sună din nou. Să se asigure că nu am păţit ceva. La ei totul e OK… Nu ar vrea să-i spun lui Dan nimic despre discuţiile noastre.

Şi aşa terminăm noi cu bine săptămâna…

Manuscrisul adus de Relu-Rafaelu (la care C.C. aşteaptă referat pe 22 decembrie)

…Poate că era geloasă Ioana. Dar dezvăluirea ei m-a tulburat şi m-a făcut să reevaluez pentru prima dată, în atâţia ani, admiraţia mea pentru Vlad, oricum erodată. „Când intervine femeia, bătrâne, totul intră în reevaluări", mi-ar fi spus el, dacă ar fi ştiut. Fapt este că, din acel moment, al acestei dezvăluri, nimic din ceea ce am trăit alături de el, mentorul meu în ale vieţii şi ale artei, nu a mai avut aceeaşi culoare. Când am găsit-o pe Letiţia la ea, dacă-mi mai amintesc momentul, mi-a spus Ioana, cu ironie în glas, ele două fuseseră împreună la… babe. Nici măcar la doctor, nu au avut curaj, s-au temut să nu se afle printre doctori şi să ajungă la Tudor, soţul părăsit al Letiţiei, ci la babe. „Asta dacă te întreabă cineva. Dacă vrei să confruntăm variantele", preciza Ioana, cu o inutilă răutate, căci nu

aveam de la Vlad nicio variantă. Ridica semeaţă capul şi mă privea sfidător când îmi povestea toate astea. Vedeam că sună ca un denunţ, ca o demascare, dar nu aveam cum să-mi acopăr urechile şi nici cum să-l apăr, aşa că tăceam, la drept vorbind, uluit.

— Nu ştiu ce trebuie să facă masculul, care taie hăţişurile şi experimentează, ştiu ce trebuie să facă soţul, însoţitorul, iar prietenul tău, Vlad, domnul, aristocratul, n-a făcut…

— Poate n-a ştiut, mă bâlbâisem, fiindcă, în aceeaşi clipă, aşa prins în corzi cum eram, punând cap la cap toate episoadele, am dedus că Vlad ştiuse. De aceea nu aveam de la el nicio variantă, de aceea atunci a fost prima dată când, fără nicio explicaţie, fără nicio ceartă, niciun scandal, el a plecat şi nu s-a mai întors trei zile. De aceea nu m-a contrazis când i-am spus că eu unul crezusem că a plecat la pescuit şi că păţise ceva, că se încăierase cu alţi braconieri sau cu paznicii, că intrase să-şi recupereze vreo undiţă şi îl înghiţise vreo groapă. De aceea nici măcar suspecta linişte a Letiţiei, care spunea surâzând strâmb: „Lasă-l, că nu a păţit nimic, Vlad are nevoie şi de libertate“, uimindu-mă şi acum, retrospectiv, nu-mi dăduse totuşi de gândit. Asta rezulta din confruntarea variantelor: îi spusese lui Vlad că e însărcinată şi el, speriat, şi-a luat lumea în cap, petrecându-şi pe bălţi trei zile şi trei nopţi. Cât să-i dea ei răgazul să-şi rezolve problemele. Când s-a întors, Letiţia nu mai era, firește, acolo şi atunci, pentru prima dată, i-am spus adevărul în privinţa ei: nu era ascunsă la mine. Nu ştiam că plecase şi cu atât mai puţin unde plecase! Acum ştiam. Pesemne că pe faţa mea se citea uluirea, fiindcă Ioana se calmase brusc şi aştepta. Aştepta ca piesele puzzle-ului să se aşeze în mintea mea singure.

Letiţia stătuse la ea, la Constanţa, în garsoniera de lângă moschee, a lui Sandu, motiv pentru care ea nu mai trecuse deloc pe la mine şi nici să mă invite la ea nu putuse.

A ştiut deci, iar răspunsul lui, de apărător al progeniturii, fusese atunci să plece de acasă, „să se reculeagă“, trei zile şi trei nopţi, pe malul Dunării.

Ioana mă privea drept, de parcă aştepta să am în fine o revelaţie. Să mi se ia o pânză de pe ochi.

Cu siguranţă nu acesta era Vlad, cel pe care-l iubea Letiţia şi cel de care eu mă legasem atât, pentru că-l admiram şi ţineam la el. Dar existau unul fără celălalt, primul Vlad şi cel de-al doilea Vlad? Şi nu cumva de-acolo îi venea şi acea stranie independenţă şi chiar… inspiraţia pentru poezie? Nu din răul acela se hrănea poezia lui? Nu cumva numai Letiţia ştia prea bine asta, din moment ce nu pleca atunci când el o invita explicit să plece sau pleca şi revenea mereu, de frică să nu adoarmă el cu ţigara aprinsă?

— Vorbeşti ca din cărţi, Moţ! Esenţa vieţii, inspiraţia pentru

poezie! Vorbeşti ca Letiţia, că şi ea vorbeşte ca din cărţi! Ea nici nu mai vorbeşte, citează din geniul de reputaţie judeţeană Vlad Cernescu!

Niciodată nu-mi vorbise Ioana aşa.

Ştiam că are dreptate. Ştiusem dinainte de a o cunoaşte. Dar ştiam că niciodată nu mi-ar fi vorbit aşa, dacă n-ar fi fost viitoarea mea nevastă. Şi în momentul acela pânza mi s-a luat într-adevăr de pe ochi, dar mi s-a luat ca s-o văd pe ea, nu pe el. Care avusese dreptate: era o fiinţă *apteră*! Viitoarea mea nevastă era o fiinţă apteră.

Aşa că, înainte de a-mi înşfăca rucsacul şi de a ieşi trântind uşa, i-am strigat:

— Acum văd de ce te-a botezat Vlad „diriginta omenirii“! Asta eşti, diriginta omenirii!!!

Ce vedea Ioana livresc în purtarea noastră? Ce era bovaric în faptul că pe Letiţia chiar o obseda ideea că el ar putea să adoarmă cu ţigara aprinsă, că o să-l găsim prăjit ca pe un caras? În noaptea aceea am bătut plaja în sus şi-n jos, sufocat de furie, dar nu împotriva lui Vlad, ci a Ioanei, care desigur că nu vorbea ca-n cărţi, fiindcă nu citea! Mi-era ciudă că nu-i spusesem şi asta.

Dar nimic n-a mai fost de atunci ca înainte. Vlad, tot el, cu darul lui de a înţelege ce se întâmplă cu mult înainte să se întâmple, îmi descâlcea profetic şi nodul acesta al existenţei mele: „Resemnează-te sau schimb-o sau las-o, bătrâne, sau schimbă-te tu“, îl auzeam mormăind în barbă, în timp ce descâlcea concentrat firul de meşină.

(O pagină pe jumătate distrusă)

Cu Ioana m-a împăcat Sandu, care, neştiind că suntem certaţi, a trecut cu maşina, m-a luat întâi pe mine de la liceu, apoi pe ea de la muzeu şi la masă, la restaurantul Hanul Morilor de la intrarea în Hârşova, ne-a întrebat pe amândoi, privindu-ne pe rând, dacă „ne punem pirostriile înainte sau după“.

Ioana i-a răspuns cu răceală:

— Relu nu ştie.

Iar eu, mai prompt cum n-am fost niciodată, am spus:

— Cum adică nu ştiu? Bineînţeles că înainte.

(Pagină lipsă în manuscris)

…tit din nou, fără nicio participare, *Under the Volcano*, cartea lui de căpătâi. A fost primul semn că vraja începea să se destrame. Cu întârziere şi după ce aproape riscasem s-o pierd pe Ioana, pânza îmi cădea de pe ochi şi nu sunt sigur că eram fericit pentru asta. Eram

doar mulţumit că Letiţia nu mai plecase de atunci deloc, la ei era linişte şi aveam mult mai puţine ocazii să rămân cu Vlad între patru ochi, atunci când, rar, reveneam şi eu la garsonieră. De altfel, numai acum îmi dădeam seama că nu el era cel care mă sufoca, mă solicita, nici în intervalele de absenţă ale Letiţiei, ci eu profitam de ele ca să fiu în preajma lui.

Iar apoi, pe neaşteptate, când totul intrase complet pe făgaş, fără să am de la nimeni nicio explicaţie şi niciun fir, Letiţia plecase. De data aceea definitiv.

Şi, parcă pentru a-mi dovedi că Ioana vedea corect, şi nu eu, două-trei zile după plecarea Letiţiei Vlad a fost într-o vervă şi o dispoziţie nebune. Îşi amintea, aferat, câte treburi lăsase el în suspensie de la o vreme, cum a uitat el de toate lucrurile cu adevărat importante, de când n-am mai stat noi de vorbă la un pahar. Zilele următoare, entuziasmul lui pentru mine scăzuse evident în intensitate, din cauza acelor treburi cu adevărat importante, abandonate atât de mult timp, de care s-a apucat metodic şi organizat. Îşi începea ziua devreme, făcând în balcon exerciţii cu extensoarele, ridicând haltere, executând flotări într-un singur braţ, nemulţumit că şi-a pierdut antrenamentul, şi marcând cu exactitate progresele înregistrate pe o foaie de hârtie prinsă într-o piuneză pe tocul ferestrei, cu zece mai mult astăzi faţă de ieri, dar nu cu prea multe faţă de câte făcea în primii ani de după studenţie, de pildă, când n-a notat, dar uite, ţine minte şi compară cu ce notează acum. Şi nici câte făcea în sala de fitness a socrului său de la Bucureşti, dotată cu toate aparatele. E drept că despre asta nu vorbea, ceea ce mă silea să-i recunosc un oarecare cavalerism. Atunci, în momentul în care asistam la ea, mie toată frenezia asta îmi aducea în faţa ochilor imaginea unui destoinic comandant de navă, care, în toiul furtunii, aleargă de la un capăt la altul al ambarcaţiunii lui şi o priponeşte cu zeci de pripoane şi ancore, ca să nu se sfărâme de stânci. Retrospectiv, faptele erau aceleaşi, semnificaţia lor se schimbase.

Nu pe deznădejde cădea acum accentul, fiindcă, într-o etapă superioară a luptei lui pentru supravieţuire, când trecuseră suficiente zile ca să poată şti sigur că Letiţia a plecat „definitiv“, Vlad apărea cu barba tunsă scurt, un fel de bordură tăiată ca un gard viu pe marginea maxilarului, care-i dădea un aer distins, interesant. Atunci plăcea cred foarte mult femeilor, toată înfăţişarea lui parcă striga: „Doamnelor, sunt disponibil! Sunt disponibiiiii!“, fiindcă privirile rămâneau agăţate de el, parcă fără voie, în timp ce el oprea în drumul spre casă orice cunoştinţă vagă cu care ne intersectam, explicându-mi după aceea, extrem de animat: „Închipuieşte-ţi, nu l-am văzut de doi ani, de doi ani nu mai ştiam pe unde e şi ce mai face!“.

Nici nu ştiam dacă trebuie să mă îndoiesc de interesul lui brusc

pentru o persoană pe care n-o văzuse de doi ani şi pe care o uita de altfel instantaneu, în favoarea altei persoane „care, închipuieşte-ţi, locuieşti la patru sute de metri distanţă şi…“.

Despre Letiţia nu spunea, în primele zile, când era de fapt prezentă în subtextul fiecărei remarci şi al fiecărui gest, absolut nicio vorbă, de parcă nici n-ar fi existat. Apoi începea s-o invoce cumva impersonal, generic: „Imaginează-ţi“, îmi spunea cu un surâs admirativ, tandru, amestecând în mod ciudat trecutul cu un fel de prezent etern, „cât timp am fost cu femeia asta (*care mă destramă*, îl completam în gând), eu nu am mai văzut ce face unul şi altul, n-am mai ridicat o halteră, n-am mai atins o pielicică de femeie străină, nu mă mai recunosc, bătrâne, eu care nu aveam decât o singură nelinişte, că vreau şi nu pot să am toate femeile din univers, nu mai sunt acelaşi, ea mă vindecase de asta, e meritul ei incontestabil“.

De ce anume îl vindecase îmi aminteam foarte bine. Revedeam, ca de la mare distanţă, nopţile cu vânătoarea sticlei de vodcă în apele învolburate ale Dunării şi lecturile cu voce tare, la lumina opaiţului, din alt autor preferat al lui, Papini: „gol de toate şi plin de toate“, „singur şi cu toată lumea“, îmi rememoram starea lui ideală, dinainte. Un înainte imposibil de regăsit, fiindcă acum, senzaţia mea că, într-o deznădejde combatantă, îşi priponea nava în cât mai multe puncte ca să nu se înece pur şi simplu, recurgând la mijloace nu întotdeauna alese, şi nici chiar aşa de străine firii lui, cum crezusem eu cândva, idealizându-l, vezi episodul uitat cu Otilia, senzaţia aceea devenise o certitudine.

Întâmplările şi faptele se puteau repeta. Semnificaţiile se schimbaseră. În plus, ştia acum, deşi de câteva ori cel puţin îi fusese infirmată această ştiinţă, că oricât ar fi fost Letiţia de adânc încredinţată – ca toate femeile adevărate – că iubirea este lucrul cel mai important care ne este dat şi oricât de mult l-ar fi iubit – iar în privinţa asta nu putea avea nicio îndoială, îl iubea –, ştia deci că într-o zi s-ar putea să nu se mai întoarcă. Ştia totuşi că, aşa cum îl va iubi şi de dincolo de mormânt, era posibil ca de data asta să nu se mai întoarcă. Şi atunci grija lui era să-şi ancoreze ambarcaţiunea cu alte ancore şi odgoane… „Nu se poate trăi fără adevăr, bătrâne, dar adevărul ucide“, îmi spusese în lungile noastre discuţii pe malul Dunării, când referinţa discuţiei era vag politică, iar adevărul numit Letiţia era încă pentru el doar o presimţire.

Atunci, în noaptea în care am pândit în garsoniera de alături întoarcerea lor până când s-a crăpat de ziuă, ultima dată când l-am văzut, Letiţia nu mai era doar o presimţire, ci o certitudine. Chiar certitudinea că adevărul ucide.

Până şi Ioanei, complet imună la asemenea abisalităţi, i s-a părut atunci că trebuie să iasă din vigilenţa ei revoluţionară sau să şi-o

mobilizeze în direcţia bună.

(Pagină lipsă)

[—]…şi povestea asta, distructivă, concedea ea, pentru amândoi, dar mai ales pentru Letiţia, fiindcă Vlad oricum era terminat, Moţ, spunea ea, se va termina într-un singur fel.

(Pagină pătată cu vin, chiar de la primele rânduri, până la mijloc)

[…] Ce-i ţinea legaţi unul de altul, Moţ, nu este că a găsit el în Letiţia „femeia cu care ar trăi fără frică şi sfârşitul lumii“…

— Cu care „vrea să-şi petreacă sfârşitul lumii“, am corectat-o, pentru acurateţea citării, şi de altfel am adăugat: a spus-o şi el în glumă, mereu îi vânezi spusele şi i le răstălmăceşti…

Fusese prima oară când „diriginta omenirii“ a sărit din fotoliu ca arsă, iar eu m-am abţinut să o taxez:

— Nu eu îi răstălmăcesc spusele, ci tu auzi doar cu o ureche sau vă îmbătaţi şi nu ştiţi ce vorbiţi sau…

Nu înţelegeam ce vrea să spună. În picioare, în mijlocul camerei, urla la mine:

— Nu cu ea voia el să-şi petreacă sfârşitul lumii, Moţ. Cu mutulanca de profesoară de franceză, cu asta a lovit-o mortal pe Letiţia şi, chiar dacă a zis-o în glumă, aşa cum pretinde el, pe Letiţia a lovit-o mortal…

— De unde ai mai scos-o şi pe asta?!

Ştiam însă că ceva trebuie să fi fost şi nu ştiam ce…

(Pată mare de cafea pe care cineva a încercat să o şteargă, distrugând parţial foaia)

…ciodată nu filosofase Ioana atât, avea un prea dezvoltat simţ al demnităţii şi se temea prea mult de ridicol, să se dezvăluie cu atâta imprudenţă şi acum nu ştia cum să-şi încheie cuvântarea. Roşise toată, dar eu nu aveam niciun chef s-o ajut.

— Ei doi n-aveau nicio şansă, Moţ. E o încercare temerară şi pentru nişte oameni… normali.

O ştiam pe Ioana rezervată, chiar închisă, foarte pudică, dar pesimismul ăsta al ei m-a izbit pentru prima dată şi pentru prima dată mi-a revenit în minte imaginea Mariei, măritată ulterior Stamatoiu, înfruntând valurile ca să prindă sticla de vodcă, şi nimic nu mi s-a părut mai îndepărtat de viitoarea mea soţie decât o nebunie ca asta. Mă întrebam dacă nu cumva chiar s-au dus pe copcă tot romantismul şi toate elanurile, iar răspunderea care mă aştepta aproape că mă

strivea.

Şi totuşi avea dreptate. Avea mereu dreptate. Şi mi-era ciudă că Vlad nu înţelege şi nu vede câtă dreptate are. Dacă i-aş fi transmis lui propunerea Ioanei, să stăm şi să aşteptăm să fim găsiţi de femeia potrivită, în loc să plecăm în căutarea ei, tăind hăţişurile, aşa, neutru, ca un punct de vedere de luat în seamă, adăugând ca de la mine consideraţia ei cu oamenii normali şi încercarea temerară, sunt sigur că Vlad ar fi exclamat, cu o anumită tandreţe şi simpatie: „Ah, Ioana!… Diriginta omenirii!…“. Şi poate că pe urmă, dându-şi seama că am roşit, vexat (când Vlad îţi dădea o poreclă rămânea agăţată de tine ca o tinichea de coadă pentru toată viaţa), ar fi reluat, pentru mine, cu o tristeţe nemăsurată în glas: „Oamenii normali nu fac încercări temerare, bătrâne. Iubirea nu e efort. Nu e halterofilie… E suprema libertate… Nimeni nu e liber, decât în iubire“. Şi mi l-ar fi citat iar pe Sfântul Augustin, *Iubeşte şi fă ce vrei*. Şi pe urmă mi-ar fi amintit, probabil, că nu el a căutat-o pe Letiţia, ea a fost cea care i-a intrat în viaţă şi tot ea cea care i-a lăsat-o vraişte. Deşi nu era atât de lipsit de noblețe. Ce avea să-mi spună, sigur, ultima dată când ne-am văzut, şi-i mai aud şi acum vocea şi-l văd stând aşezat, ca *Gânditorul* de la Hamangia, pe treptele din spatele blocului de lângă moschee, a fost ce aş putea să numesc o mare confesiune, la el: „Şi să ştii, bătrâne, că n-am ştiut. N-am crezut că asta va face. Am avut nevoie să mă reculeg, să mă sfătuiesc, să iau puţină distanţă, nu m-am gândit că asta va face, în lipsa mea… Nu am crezut nicio clipă că Letiţia poate fi atât de… proastă!“.

Nicio vorbă despre faptul evident şi regretabil că doar Ioana putea să-mi bage în cap lucruri atât de meschine despre el.

De performanţa asta, de a vorbi despre Ioana fără măcar să-i rostească numele, de a vorbi de fapt despre viitorul meu cu ea, închis şi dinainte trasat, apartament, vilă, copii, călătorii în străinătate, numai îndatoriri şi responsabilităţi şi satisfacţia unui trai mai îndestulat decât al restului muritorilor, doar Vlad era în stare. Şi nu o făcea ca să mă avertizeze sau ca să mă sfătuiască, ceea ce aş fi putut lua drept un indiciu de prietenie din partea lui, un semn că nu vede în mine numai un însoţitor în expediţiile lui prin sălbăticia bălţilor, de care în curând va trebui să se despartă. Nu aveam nici impresia că e gelos din pricina asta pe Ioana. Pur şi simplu mi se părea că nu există pentru el, decât cumva la modul abstract, ca prilej de speculaţie, invocând-o cumva aşa, meditativ şi detaşat, cum ar fi vorbit despre meteoriţii pe care-i pândea noaptea de pe scările blocului. Despre Ioana măcar ştiam că e geloasă. Era o certitudine pe care sufletul adânc, dar închis cu mii de lacăte al Ioanei n-ar fi confirmat-o, n-ar fi recunoscut-o în veci. Altă poreclă pe care i-o dăduse Vlad, cea mai

tandră de altfel, era Lapona Enigel, şi de aici deduceam că o cunoaşte bine. Dar tot aşa, ca pe o abstracţie, ca pe o proiecţie. „Nu pentru mine trebuie să existe, bătrâne. Ci pentru tine. Trebuie s-o iubeşti, înţelegi?“ Şi mă privea cercetător, ca şi cum voia să vadă pe chipul meu dacă lucrul acesta, cel mai simplu dintre toate, îl înţeleg sau nu, repetând: „Înţelegi? Nu trebuie decât atât. Iubirea, bătrâne, este sensul însuşi al universului, se nasc şi mor galaxii, se mişcă astrele miliarde de ani, oarbe, fără să ştie ce le mişcă imperios până când prima moleculă de ADN, ivită prin hazard, se transformă pentru a ajunge, după alte miliarde de ani, la perfecţiunea creierului uman, care să înţeleagă asta şi să-i dea sens. Problema este că, atunci când se ajunge la iubire, mult mai rar decât pare, ele nu se prind, nu-şi dau seama, fiindcă mintea lor e atentă la altceva. Ele cred că pot lua o bucată din universul acesta continuu mişcător, să-i pună garduri, cu ţepi deasupra, să-şi facă pe ea cuibul trecător şi să-şi depună fragilul ou, şi iubirea ta trebuie să înţeleagă asta. Trebuie, fiindcă dacă trebuşoara asta gospodărească nu le iese, cu o tiflă uşoară, plină de graţie, spulberă galaxii, spulberă universuri… Indiferent cine e ea, acea femeie, care poate să fie o doamnă deosebit de frumoasă şi deosebit de inteligentă şi de sensibilă, dacă i-ai închinat iubirea ta, poate să spulbere eforturile oarbei materii însetate de lumină. Şi nu fiindcă vrea, că nu vrea, ci pentru că nu poate altfel… Fiindcă îţi măsoară iubirea după înălţimea şi siguranţa gardului cu ţepuşe. Şi dacă vede că nu l-ai clădit, ia repede măsuri. Pleacă“.

Acum nu mai vorbea despre Ioana, ci despre Letiţia. Dacă vorbea despre ea, şi încă în felul acesta, era semn că începea să intre în sevraj. În cele câteva rânduri când se întâmplase asta, ştiind, nu ştiu în ce fel, unde avea s-o găsească, faza asta începea ca din senin, aşa, cu întrebarea ce mai face Jane. Când îi spunea Ioanei Jane, iar Ioana îi imita foarte bine vocea şi gesturile, ştiam ce urma: Vlad avea să se ducă la ea, s-o vadă pe Letiţia, era limpede că pe Letiţia voia s-o vadă, şi nu pe ea, dar eu mi-l închipuiam ducându-se acolo, în garsoniera pe care tatăl Ioanei i-o procurase în cel mai select bloc cu garsoniere al oraşului, lângă moschee, dând câteva telefoane pe unde trebuia, deci când Vlad avea să se ducă acolo, ştiam că va amâna şi se va duce fix în secunda când nu va mai putea să nu se ducă. Atunci când va constata că bateria i se descărca şi se stingea ca un aparat fără curent, se ducea ca un dipsoman care rezistă timp îndelungat fără să-şi ia doza de otravă şi, dintr-odată, simţind că moare, desface sticla şi o duce la gură, cu mâinile tremurând, şi abia atunci el e cel care spulberă universuri şi eforturile oarbei materii însetate de lumină. Şi nu fiindcă aşa vrea, ci pentru că nu poate, fiindcă în clipa aia nimic nu e mai important pentru el decât să respire. Ca un astmatic sau ca un înecat, aşa avea să se ducă. Slab, în orice caz, slăbit accelerat după

primele zile de mobilizare aferată, arătând scheletic acum, cu barba aceea care-i dezvelea oasele maxilarului său slăbit brusc în ultimele ore ale luptei cu sine, băut uneori, ca să fugă de răspundere, şi, zicea Ioana, iremediabil diriginta omenirii, „într-o stare de igienă vestimentară îndoielnică“.

„Jane“ o va opri când, după ce-i va deschide uşa, ea va dori să se strecoare pe lângă el afară, spunându-i: „Intră şi aşteaptă, dar nu este aici. Eu tocmai plecam“. „Cine nu este aici?“, întreba el, iar Ioana îl imita perfect. „Bănuiesc că nu pe mine mă cauţi.“ „Dar?“ şi abia atunci va da, simulând surpriza, cu ochii de mine. De mine, nu de Letiţia. Pentru prima dată, într-o scenă care se repetase de minimum patru ori, aproape în toate detaliile. Dacă scena s-ar fi repetat şi acum, numai vederea chipului ei încercănat i-ar fi fost suficientă să-şi încarce vampiric bateriile şi să-şi joace plin de energie comedia surprizei, a indiferenţei, a superiorităţii şi a răcelii sarcastice. Râsul diavolului, ce mai…, toate astea în timp ce Letiţia, topită toată, ca o şcolăriţă scoasă la tablă să spună Teorema lui Thales, pe care n-o ştie, ar fi constatat după kilogramele pierdute dezastrul. Şi s-ar fi înduioşat. În picioare, în mijlocul garsonierei duble, arătând ca un salon somptuos, între draperiile de catifea verde, în mijlocul mochetei verzi, gerberelor, anturiilor şi freziilor, cărora le tăia zilnic codiţele, ascultând Şostakovici şi Bach, nici măcar fumând, în mijlocul acestui mic paradis, în care îi stătea mult mai bine decât în infernul din care Vlad se mira că evadase şi că, pe deasupra, întârzia să se întoarcă, din nevoia de a avea în jur gardul cu ţepuşe înalte pe care de altfel amândoi îl dispreţuiseră, Letiţia ar fi fost ca o floare numai bună de cules. Doar că nu mai era acolo. Pur şi simplu nu mai era. Iar Vlad pe asta contase. De-asta se târâse până aici, cu ultimele puteri. Fiindcă, dacă ajungea aici, era sigur că acasă nu se întorcea fără ea.

Îţi trebuia mult sânge-rece şi multă indiferenţă ca să nu înţelegi de ce se întorcea Letiţia. În ciuda faptului că Vlad începea prin a o saluta foarte protocolar, ca pe o veche cunoştinţă pe care o uitase, dar iată, îi face mare plăcere s-o revadă întâmplător, întrebând-o: „Ce mai faci?“. În ciuda faptului că răspunsul ei: „Bine, mulţumesc, bine, mă întrebam ce faci tu“ suna deja ca o capitulare necondiţionată. Ca o precauţie elegantă şi o grijă să nu-l constrângă pe Vlad să facă promisiuni şi să-şi ia angajamente, permiţându-i, dimpotrivă, să-şi joace până la sfârşit comedia, să-i ceară Ioanei, deja la uşă, un prelungitor sau un fasung sau o bandă nouă pentru maşina de scris, deoarece, chipurile, pentru asta venise. Letiţia se întorcea, părându-i-se că el se umilea destul venind acolo, după ea, nu mai era cazul să-l umilească în plus, făcându-se că nu pricepe, aşa că, după plecarea Ioanei, pleca din nou cu el, fără promisiuni, fără angajamente! În privinţa asta mă simţeam din nou mai aproape de Vlad şi de Letiţia

decât de Ioana, care nu pierdea ocazia să peroreze: „Eu în locul ei i-aş fi pus în braţe discul sau cablul sau ce-i trebuia şi-i spuneam: du-te cu Dumnezeu, creştine, dacă n-ai venit după mine, că, dacă după mine ai venit, trebuie să o luăm de la capăt de pe alte baze, nu după aceleaşi. După ea a venit, sigur, ştiu şi eu, dar s-a prefăcut că nu, ca să nu trebuiască să-şi ia niciun angajament, să nu promită nimic“. Mă uitam la ea, nu cu ochii sentimentelor mele faţă de ea, de care în momentele acelea mă îndoiam profund, căci Ioana parcă nu mai era Ioana, şi nu numai din cauza sarcinii, care o făcea nervoasă, ci un fel de cor din tragediile antice. Care nu i se adresa lui Vlad, aventurierul, n-ar fi îndrăznit să-i înfrunte ironia, nici Letiţiei, sclava iubirii, ci publicului, iar publicul eram eu şi corul antic mă avertiza: Ooo, ia priveşte tu ce o să ţi se întâmple dacă…

Dar nu asta era îngrijorător. Îngrijorător era că, de astă dată, Letiţia nu avea să mai fie acolo. Că, împotriva tuturor aşteptărilor, pronosticurilor şi chiar promisiunilor ei, de data asta chiar plecase definitiv şi că, apăsând butonul de repede înainte, Vlad avea să se îndrepte, fără nicio întârziere şi niciun ocol şi fără măcar să-şi dea seama, direct spre dezastru. Faptul că i s-a ivit totuşi o ocazie la fel de neaşteptată ca plecarea Letiţiei să întârzie o lună sau două sau trei dezastrul şi să-i confere o aură de destin şi de apoteoză a fost cumva şansa lui. Întotdeauna s-a considerat un norocos, un răsfăţat al sorţii, şi sunt sigur că şi de data asta s-a considerat la fel. Iar acel ceva atât de neaşteptat, cel puţin pentru noi, colectivul de „cadavre“ didactice de la Hârşova/Topalu, şi colonia de artişti din grotele de la Capidava, a fost colacul căzut din cer numit de atunci Revoluţia română din decembrie 1989.

15 noiembrie, ora 23.30

Am stabilit o întâlnire cu nepotul-moştenitor. Urmează să vedem dacă-mi dă voie să-mi termin aici cartea începută sau mă obligă să evacuez ori să cumpăr. Îmi place Colentina şi cred că o să prefer să cumpăr decât să încep să desprind de pe draperie şi de pe pereţi fişele, hărţile, pozele şi să trag din nou de bagaje. B. însuşi mă întreabă încurajator *Pourquoi pas?* Îi spun că nu sunt deloc sigură că maioneza mea, care aci începe să se lege, aci se taie din nou, o să iasă până la urmă. Nici nu aude. Nu i se mai pare deloc rău un *pied-à-terre* în zonă, deşi pe mine, atunci când privesc în jur cu ochii *lor* de occidentali, nu pot să spun că mă încântă împrejurimile. Nu mai am tendinţa nebunească de la început ca, după ce măturaleea din faţa blocului şi curăţ spaţiul

verde plin de gunoaie aruncate pe geam de locatari, să ajung cu măturatul până la întretăierea străzii cu Şoseaua ori de câte ori mă ameninţă că duminică vin să mănânce *sarmale* cu mine. Sau să-i urmăresc pe trecători, adunând în urma lor paharele de unică folosinţă din care-şi beau cafeaua de la automat şi apoi, inexplicabil, le lasă să le cadă din mână, cu aerul cel mai firesc. Unul dintre ei, un domn cu o înfăţişare suficient de cumsecade cât să mi se pară că nu risc să mă înjure, când l-am întrebat, mi-a răspuns atunci, la început, aproape cordial: „Păi, dumneata pentru ce-ţi iei banii?“. Dându-şi seama că nu port costumaţia strălucitoare a „tehnicienilor de suprafaţă“, cum erau numiţi la Paris oamenii de la Salubritate, un amestec de răutate şi stânjeneală i-a apărut în ochi şi m-a înjurat totuşi, în timp ce se îndepărta cu paşi repezi. (Nicolas, bonom, în loc să-mi ia apărarea măcar simbolic, aşa: „Lasă, *maman*, nu mai mătura, mai bine candidăm pentru primăria Capitalei, pe urmă la preşedinţia Republicii, ca Chirac“. „Sau să aştept să veniţi să o măturaţi voi!“, îi spun. *Mon petit chou-care-nu-mi-mai-dă-voie-să-i-spun-petit-chou*, care a participat împreună cu Les Compagnons du Devoir la restaurarea nu ştiu cărui conac din zona Câmpulung, fără să ştie cum sunt văzute de localnici, de cele mai multe ori, elanurile de felul acesta, construirea de diguri, după inundaţii, amenajări, reparaţii, făcute de străini: cu mirare, condescendenţă, batjocură superioară.)

Continuă campania electorală. În faţa Teatrului Naţional, lângă monumentul fără nicio noimă, numit *Căruţa cu paiaţe*, ilustrând parcă toată hărmălaia şi dizarmonia naţională, grupul despre care am înţeles că strigă de doi ani „Ieşi afară, javră ordinară!“, „javra“ fiind preşedintele ţării, un personaj cu un program şi o viziune în contracurent cu inerţia generală, şi-a schimbat săptămâna asta repertoriul. Acum strigă: „În două zile, scăpăm de tine“. Nu ştiu dacă nemulţumiţii sunt plătiţi de adversari. Probabil că nu, dacă sunt atât de puţin numeroşi. Dar mi se pare că strigătele lor au o justificare mult mai adâncă, terapeutică, şi că grupurile astea care se adună cu tot felul de prilejuri, pe lângă tot felul de simboluri, se leagă de garduri cu lanţurile, îşi instalează corturi tapetate cu lozinci, scrisori deschise, poeme, documente scoase, nu ştiu cum, din arhive publice, bucăţi de haine pătate de sânge, relicve, moaşte, cioturi de braţe mutilate de incendii sau la Revoluţie, strigând tot ce nu s-a putut striga vreme de cincizeci de ani, sunt ca acei bolnavi care se cred jegoşi şi se spală până-şi iau pielea. Mie mi se pare că ei strigă toate strigătele pe care le-au ţinut în ei o viaţă, sperând să elimine, odată cu furia conjuncturală de acum, şi ruşinea de a fi ţinut în ei ani de zile strigăte de mult uitate. Şi că asta poate să mai dureze încă cincizeci de ani.

Fac drumul pe jos, de la Creţulescu la întretăierea Moşilor cu

Carol. Îl întâlnesc din nou pe bicicleta lui şi cu vioara în spate pe Alexandru Tomescu. Mi l-a prezentat G.A. în pauza unui concert, când l-am întrebat dacă vioara pe care o cară pe bicicletă e Stradivariusul lui Enescu şi mi-a spus: „Doamne fereşte, nu. Deşi hoţii nu atacă biciclişti“, şi a râs, cu râsul lui minunat. Apoi mi-a explicat că Stradivariusul e o vioară păzită, asigurată pe un milion de euro. Este foarte curios că doar doi oameni pe care i-am văzut la televizor îi poţi vedea şi pe stradă, şi încă pe biciclete: Alexandru Tomescu şi Radu Filipescu, faimosul disident despre care o olandeză a scris chiar o carte, *Jogging cu Securitatea*. Mă gândesc că şi seamănă prin ceva, dar nu găsesc alte cuvinte pentru asemănarea lor decât puritatea şi liniştea. Pe ei nu-i vei vedea strigând într-o piaţă. Cine a strigat la timp nu are nicio nevoie s-o facă toată viaţa, cu toate ocaziile. Niciun cadavru în putrefacţie în dulapurile lor, niciun schelet. Şi imediat îmi vine în minte Vlad Cernescu. Cumva şi el le seamănă. Nu se poate nega că, înainte de-a avea curajul pe care-l avusese, devenind ceea ce s-a numit apoi disident, a râvnit la statutul şi bunăstarea celor pe care-i ura şi-i dispreţuia. Şi poate tocmai convieţuirea cu ei îi dăduse posibilitatea să le vadă de aproape mizeria de uzurpatori şi să se revolte.

Vorbeam săptămâna trecută cu C.C. despre filmul pentru care Meryl Streep a luat în februarie trecut Oscarul pentru interpretare feminină. M.S. juca acolo rolul lui Margaret Thatcher, dar, spunea C.C., nu rolul de prim-ministru britanic, ci acela de femeie bătrână şi singură, afectată de o boală necunoscută. Foarte bine jucat, spunea C.C., Thatcher-eroina era complet pierdută, îl vedea peste tot pe soţul ei dispărut, vorbea cu el. Totuşi, ce a deranjat-o pe C.C. în film era cruzimea cu care o aduceau mereu la realitate… În fond, era fericită acolo, deşi, admitea C.C., avea, fără nicio intervenţie exterioară, momente de luciditate şi atunci suferea. Ea considera că era mai uman s-o lase în lumea ei, fiindcă realitatea, nu vedem toţi prea bine cum e realitatea? Vorbea cu atâta tristeţe, încât n-am putut să nu-i împărtăşesc convingerea mea că în realitate măcar putem interveni, o putem influenţa şi, aşa cum este ea, e una singură, o poţi împărtăşi. Pe când nebunia poate să născocească tablouri idilice, dar în teritoriile ei fără limite eşti singur şi nu poţi schimba nimic. C.C. mi-a zâmbit şi mai tristă. Are un exemplu care sintetizează ambele situaţii: o prietenă de-a ei suferă de o boală, lacunism cerebral. Are să piardă mai întâi numerele, apoi literele şi în cele din urmă nu o să mai ştie cum o cheamă. Aşa că poartă deja un ecuson pe care sunt scrise numele, adresa, numărul de telefon de acasă şi clinica la care e arondată. Se plimbă prin cartierul Primăverii, unde locuieşte cu părinţii, cu un surâs fericit pe figură, pe care înainte nu-l avea. Întotdeauna, în programul de destindere de sâmbătă după-amiaza, pentru

consolidarea colectivului, după ce se pilea, avea plăcerea ciudată de a povesti întâmplări sinistre, improbabile, destabilizatoare, cu copii născuţi cu două capete, cu găini vorbitoare, cu cadavre de bolnavi în fază terminală aruncate într-o fântână, în fundul parcului. Ca o presimţire a propriei boli.

De dincolo de Cortina de Fier nimic astă-seară. Tăcerea încordată pe care o simt ca şi cum ar fi în camera de alături…

În schimb, cumnata mea, care mă sună mereu înainte de a apuca să sun eu, cum s-ar cuveni, poate, este excedată, obosită, are nevoie să respire. Dacă înţeleg… „Încerc“, îi zic, „dar cu ce te împiedică să respiri cineva care…?“. Evit explozia recomandându-i să iasă, să vadă prieteni, să schimbe ambianţa pentru câteva ore. Mă anunţă din nou că s-a documentat şi că există alternative.

Încep să înţeleg ce se petrece. Insomniacă şi astenică, Vali stă la Discovery, National Geographic şi Animal Planet de la două noaptea până răsare soarele, când reuşeşte să adoarmă şi ea, pentru a se trezi apoi de la zgomotele străzii. (Şi, desigur, ale mamei, care „bântuie prin toată casa“ şi roboteşte prin curte „fără să i-o ceară nimeni“.) Se lipesc de acolo de ea unele vocabule cum ar fi *documentatul* şi *alternativa*, de care se debarasează pentru o vreme, doar după ce soţul ei o repede brutal: „Vali, te documentezi când produci o operă ştiinţifică, în restul timpului te informezi. Şi mai bagă-ţi undeva… alternativa asta, că-mi iau câmpii“. Adevărul e că toată lumea vrea să-şi ia câmpii din casa aceea… Iar mie, care m-am obişnuit în douăzeci de ani cu gândul că mama este cu ei, ideea unei „soluţii civilizate, ca-n Occident“, îmi strânge inima.

La Ateneu s-a cântat un concert foarte bun, cu Misha Katz, enervant şi cabotin, din nou cu un Ceaikovski (*Concertul în re major pentru vioară şi orchestră, op. 35* şi *Simfonia nr. 4 în fa minor, op. 36*) care ar fi putut să-mi placă, dacă m-aş fi putut concentra un pic. Ceea ce nu am făcut, nu numai din cauza lui Misha Katz, care atrage atât de insistent atenţia asupra lui, ci şi din cauza neavenitului manuscris adus de Rafael. În prima parte mi-a răsunat în urechi *Capriciul nr. 13* de Paganini, *Râsul diavolului.*

Printre micile obiecte „sustrase“ de Vlad Cernescu din casa socrului său fusese şi un disc cu toate cele 24 de capricii, interpretate de Salvatore Accardo. Erau vreo 70 şi ceva de minute de solo de vioară, accesibil şi cunoscut azi tuturor după turneul lui Alexandru Tomescu în toată România, dar pe vremea aceea o raritate. Ceea ce obişnuia el să asculte însă, punându-şi pe fugă musafirii, nu era discul cu Accardo, ci chiar un unicat. Era discul „comandă specială“, primit de ziua lui de la Valeria, chiar în perioada când Letiţia era acolo, şi anume doar acest *Capriciu nr. 13*, interpretat de vreo zece-doisprezece

interpreţi diferiţi, Jascha Heifetz, parcă, Salvatore Accardo, din nou, Michael Rabin, cu o înregistrare chiar rară de prin anii ’50, una cu un anume Tedi Papavrami, violonist albanez, cu Anne-Sophie Mutter, Itzhak Perlman, Ivry Gitlis, Pinchas Zukerman etc., ceea ce făcea ca hohotele de râs ale diavolului să se audă multe minute după ce ultimul dintre musafirii lui Vlad cobora grăbit scările, urmărit ca de o pală de vânt rece, aproape că îi poţi vedea şi poţi auzi muzica.

Ceea ce „Relu-Rafaelu“ nu ştia era semnificaţia pentru Vlad a muzicii acesteia, râsul sardonic în dezastru. Atunci când, pentru prima dată şi ultima, a vrut să-mi vorbească, şi n-am să ştiu niciodată de ce mi-a propus să ne vedem la Villa Margareta, mi l-a arătat şi mie, ca să mă impresioneze? Ca să destindă atmosfera? Cu gesturile lui băgăcioase, insinuante, tot timpul şi pe oricine V.C. trebuia să atingă cu mâna, de la directoare până la fosta prietenă a iubitei, mi-a băgat în urechi două tampoane de ascultat la un aparat mic, pe care îl vedeam prima dată atunci, acum există pe toate drumurile, şi mi-a pus şi mie acest *Capriciu nr. 13*, cu Accardo. Ca să mă ajute să înţeleg nu ce însemna pentru el, ci pentru „Letiţia, bucuria lui“, „femeia cu care ar fi trăit sfârşitul lumii“, *Capriciul nr. 13*? Nici acum, la mai mult de 20 de ani distanţă, nu-mi iert că am acceptat acea invitaţie. Şi mai ales că am acceptat să mă întâlnesc cu el la Villa Margareta. Fiindcă, dacă el era convins că Letiţiei, în vecii vecilor, ascultarea acestei bucăţi îi va readuce în minte scena dezastrului, tabloul final al magnificei lor iubiri şi, personal, nu regreta atât despărţirea de ea, cât faptul că ea nu se va mai bucura niciodată de asemenea muzică în compania lui şi de aceea insista să-mi vâre în urechi cele două mingiuţe negre de la capătul firelor, ca să „realizez“ pierderea, eu ar fi trebuit să mă gândesc cât ar răni-o asta pe Letiţia. Şi nu m-am gândit. Trebuie să explic, chiar cu riscul ca nici eu să nu mai înţeleg nimic, mai târziu, când am să încerc să adun şi maioneza asta. Convingerea lui, a lui Cernescu, că ceea ce declanşase dezastrul era întoarcerea Letiţiei, cu totul neprevăzută în aceeaşi seară, fiindcă uitase Dumnezeu ştie ce. Şi că dormitorul *lor*, al *ei*, în dezordine, cu pătura trasă grăbit peste cearşaful năclăit, încă mirosind a sex, şi mai ales jos, lângă pat, la vedere, ligheanul ciobit, cu săpunelul alături în savoniera murdară, şi firele de păr pubian de pe prosopul aruncat în dezordine… urmele trecerii Valeriei, argumentul fizic şi argumentul metafizic al existenţei unui Dumnezeu-socru sus-pus, căruia nu-i dai cu tifla nepedepsit, fusese chiar şi pentru ea prea mult. Dar nu fusese asta. Nici măcar un tip inteligent ca Vlad Cernescu nu ghicise că nu fusese asta. Faptul că cei doi băuseră în timp record jumătatea de vodcă Wyborowa adusă de Valeria şi şi-au amintit că, în fond, erau încă soţi (în treacăt fie spus, cam atunci a apărut de fapt Valeria la Topalu, în urma Letiţiei, şi nu cum pare Rafael să creadă că-şi aminteşte) nu era pentru Letiţia un

motiv de ruptură. Nu era un asemenea motiv nici măcar faptul că dispariţia lui, greşit interpretată, o determinase să facă avortul tocmai în intervalul de timp în care el dorise să „se sfătuiască cu mine“ la Villa Margareta. Dar că tocmai pe mine voise el să mă întrebe cum să trăiască în continuare cu copilul şi cu „femeia vieţii lui“, asta da, putea s-o rănească mortal pe Letiţia, şi chiar a rănit-o, şi nu îmi iert nici astăzi că, dacă Vlad, inteligentul, nu s-a gândit la asta, eu eram cea care ar fi trebuit să mă gândesc şi nu m-am gândit înainte de a accepta măcar întâlnirea. Nu are nicio importanţă că oricum Letiţia NU voia un copil, fiindcă NU era şi nu a fost niciodată o viitoare mamă. Nu are nicio importanţă nici faptul că, beat mort, se mai culcase o dată cu fosta nevastă. Dezordinea din viaţa lui, dezordinea din viaţa fostei mele prietene nu au nicio importanţă. Ordinea excesivă din ne-viaţa mea de atunci, rigiditatea mea, lipsa de sensibilitate şi de imaginaţie, astea au importanţă.

Şi aceste amintiri-mască, simple diversiuni ale memoriei, menite să le ascundă pe cele la care vrei din tot sufletul să ajungi, dacă sufletul însuşi nu e acolo tot ca să te înşele. Atunci când m-a convocat, nu la el acasă, nevoind să rişte să ne întâlnim, eu şi Letiţia, sau jenându-se să-mi arate locuinţa aceea a lui sărăcăcioasă în contrast cu vila din care soţia medicului-şef al oraşului, fosta mea prietenă, Letiţia Vlaicu, acum Tudor, fugise, căutându-şi eul cel mai autentic din evantaiul eurilor sale, nici la mine acasă, unde ar fi trebuit să-l invit eu şi n-am făcut-o, pe moment, atunci, şi mie Villa Margareta mi s-a părut locul cel mai potrivit. Dacă nu singurul. Nicăieri altundeva n-aş fi putut să-i declar toată admiraţia şi toată dezaprobarea mea. Toată invidia şi tot dispreţul.

Altă amintire-mască. Declamativă, solemnă. Dacă nu mi-aş fi anulat întâlnirea de săptămâna asta cu D.M.M. şi dacă ar mai fi timp, aş avea mare nevoie să vorbesc cu ea. Despre această amintire-mască sub care simt lăţindu-se în toate direcţiile tot o maioneză care se taie. Deşi este posibil să nu reuşesc să articulez nimic, nici în prezenţa ei, este posibil să-mi plâng doar de milă, vreme de un ceas şi jumătate, consumându-i un sul de *sopalin*. „Masca ţine uneori adunate trăsăturile, nu? Toţi avem nevoie de măşti.“ Neplătită fiind, Irena T., cu duritatea ei, ar spune: „De ce vrei tu să umbli la inconştient, despre care nici măcar nu ştim dacă există?“.

Ce i-aş spune totuşi lui D.M.M., dacă m-aş afla acum pe scaunul acela incomod din faţa ei: că i-am descris-o atunci lui Vlad Cernescu pe prietena mea, pe unica şi minunata mea prietenă, într-un fel de care azi mi-e ruşine şi să-mi amintesc. Azi, după douăzeci de ani, îmi vine să adresez tipei cerebrale, arogante, sigure pe ea şi lipsite de o imaginaţie elementară de atunci: *Tu te prends pour qui, en fait?* Drept cine te luai, doamnă? Drept cine te iei şi acum, la urma urmei.

Vreme de trei, patru, cinci, zece şedinţe, la început, cu D.M.M. am pierdut timpul, învârtindu-mă în jurul cozii. De ce meseria de cercetător, de ce teoria, de ce istoria recentă, ce înseamnă pentru mine investigaţia, să dau o definiţie. Adevărul cu orice preţ. Are dreptate Hannibal Lecter. Toate virtuţile noastre sunt măşti pentru răutăţile profunde. Nu ca D.M.M., care mă întreabă duioasă: „Haideţi să vedem, de ce ţineţi aşa de mult la adevăr?“. Pentru ca eu, de colo, să întreb la rându-mi: „Ce întrebare e asta? Tot omul ţine la adevăr“. Şi să emit o capodoperă de originalitate: „Adevărul ne face liberi“.

„Dacă nu îl nimereşti, nu te linişteşti. Dacă dumneavoastră mi-aţi pune un diagnostic greşit, mi-aţi da un tratament greşit, nu m-aţi vindeca, nu?“

Păreau întrebări foarte justificate din punctul ei de vedere şi răspunsuri foarte justificate din al meu, dar chiar şi faptul că mă intrigau şi chiar mă înfuriam, punându-i-le sau răspunzând, era o dovadă că ceva „agăţa“. Şi că nici jocul pe care mi l-a propus, suplimentar la sfârşitul uneia dintre şedinţe, cu puţin înainte de faimoasa noastră îmbrăţişare în X, nu fusese lipsit de sens.

Întorsese ceasul cu faţa la perete şi mă invitase să aleg din dulapul cu mii de figurine personajele din care vreau să construiesc o poveste. Şi primul la care mă repezisem fusese un fel de mag, lung, filiform, cu o bărbuţă albă, păr rar şi nepieptănat, semănând cu Don Quijote în interpretarea lui Jacques Brel, cu urletele lui care-mi înfioară şi azi pielea pe braţe:

Écoute-moi
Pauvre monde, insupportable monde,
C’en est trop, tu es tombé trop bas!
Tu es trop gris, tu es trop laid
Abominable monde etc.

Bineînţeles că, presată de ceas şi stânjenită de infantilizarea la care mă supunea, nu l-am ales imediat pe Sancho, ci mi-am căutat prin dulap soţul, copiii, câteva lighioane şi am construit rapid o poveste domestică, o poveste-mască, încheind apoteotic şedinţa.

Abia acum îmi vin cu claritate din opera pe care-o ştiu pe de rost:

D’ailleurs qu’importe l’histoire
Pourvu qu’elle mène à la gloire.

De versul dinainte ce să mai spun? Nici nu vreau să mi-l aduc aminte:

Et le vent de l’histoire chante en moi.

Deja aud vocea fiicei mele, Letitia, cea care-mi seamănă cel mai

mult, ca un foarte oportun duş răcoritor: „Nu te ştiam atât de autocentrată, *maman*“.

16 noiembrie, ora 2.30

M-am întrerupt din scris ca să-mi torn un pahar mare de armagnac. Pe urmă mi-am dat seama că ar fi curată sinucidere, l-am pus la loc în sticlă şi mi-am turnat un mai inofensiv pahar de Busuioacă de Bohotin. Şi am decis că trebuie să încetez să-mi caut noi şi noi motive de autodenigrare şi, dimpotrivă, să-mi fac tema. „Încercaţi să vă amintiţi când aţi simţit pentru prima dată această nevoie de a-i apăra pe năpăstuiţi? Care este un lucru minunat, nu aveţi pentru ce să vă denigraţi.“

Şi, în loc de asta, am brusc revelaţia de ce a acceptat cu atâta uşurinţă amânarea *sine die* a întâlnirilor noastre şi mi-a împrumutat cu atâta generozitate *Cartea Roşie* a lui Jung! Bingo! Doi în una!

Cartea Roşie trebuia să-i ţină locul. Iar eu am uitat cu totul de ea. Este foarte generoasă D.M.M. Mă pun în locul ei şi nu cred că aş fi fost în stare să fac la fel. Abia o achiziţionase, prin asociaţia lor de junghieni, mi-a văzut privirea încărcată de dorinţe, costă în librării în jur de şase milioane şi nu ştiu dacă aş fi luat-o neapărat, dar când am plecat atunci de la ea, am simţit, cum mergeam, aşa, pe stradă, strângând-o la piept, că-i ţine locul, că mă însoţeşte, că mă apără într-un fel în care, până nu demult, m-a apărat fără să simt casa mea din *rue* Verderet, plină nu doar duminica la prânz, mica mea familie, cu B. şi cu cei trei copii ai mei şi cei *trei petits amis* ai lor, fără distincţie. Pentru ca o săptămână întreagă să devină pentru mine invizibilă, despre *Cartea Roşie* vorbesc, deşi are patruzeci de centimetri lungime, treizeci lăţime şi vreo cincisprezece înălţime şi aştepta în fotoliul de lângă fereastră, în living, fiind primul obiect pe care-ţi cad ochii când deschizi uşa cu fereastră jivrată a camerei. Aştepta răbdătoare, aşa cum a aşteptat magul ales din *sandplay*-ul lui D.M.M., căruia îi dădusem atunci, storcând sărăcia mea de imaginaţie, rolul unui bunic patern niciodată cunoscut. Gândul că o să mă folosesc de pretextul restituirii ei ca să reiau mai curând întâlnirile mă mai reconfortează puţin, deşi îmi dau seama că ceea ce mi se întâmplă este diferit de tot ce mi s-a întâmplat vreodată.

Nu ştiu câtă contribuţie are dosarul adus de Relu-Rafaelu.

Nu ştiu dacă graţie lui îmi descopăr eu o identitate de ou fără coajă, de maioneză care se taie; dacă din cauza lui mă invadează din toate părţile amintiri penibile şi dezavantajoase, „denigratoare“ prin

ele însele. Mă uit, de exemplu, la *Cartea Roşie* şi-n locul ei văd *Istoria* lui Călinescu, pe care doctorul Tudor a achiziţionat-o, la sugestia mea, în noiembrie 1989, dând în schimbul ei două kilograme de cafea, şi i-a pus-o Letiţiei pe pătură la spital, când s-a trezit. Atunci, pe moment, i-a făcut o bucurie atât de mare, cum nu i-a mai făcut niciodată, îi spusese şi, încercănată, îl sărutase pe obraz. Asta îmi amintesc perfect, un kilogram de cafea costa la negru 800 de lei, iar *Istoria* lui Călinescu, la apariţie, în ’81 sau ’82, 300, iar eu putusem să i-o procur pe două kilograme de cafea, pe care Tudor insistase să mi le plătească imediat. Îmi mai amintesc perfect că aveam atunci 2.800 de lei salariu şi niciun copil. Este o amintire solidă, fermă, plutind în derivă pe oceanul care inundă oul cu coajă moale, necalcifiată, care este eul meu în acest moment. Şi atunci Tudor a avut certitudinea că Letiţia n-are să mai plece niciodată, văzând-o cum strânge istoria aia la piept şi îşi spunea probabil, în gândul lui de om cumsecade şi iubitor: Dă, Doamne, ca eu să pot trece peste toate astea… Şi Vlad, care credea că, din cauza urmelor sordide ale trecerii Valeriei prin dormitorul *lor* şi a *Capriciului nr. 13* al lui Paganini, uitat acolo, pe platanul cititorului de discuri, ca fond sonor al tabloului scârbos lăsat de ea în urmă, înghiţise Letiţia cele douăzeci de somnifere.

Or, eu ştiu şi aş zice că ştiam încă de atunci cu toată claritatea că nu din cauza lui. Şi nu-i vorbisem Doamnei despre asta. Nu-i spusesem că ştiam, dar că altă ştiinţă-mască o ascunsese în acel moment pe aceasta, anume ştiinţa că eu şi numai eu sunt chemată să ajut neapărat, să salvez năpăstuiţii. Nu-i spusesem că mă găsisem eu să fiu Salvatorul care, zice Doamna Mea de Miercuri, doar pe sine se salvează… Şi acum chiar că aş fi avut nevoie să mă duc, să mă aşez pe scaunul acela al ei, fiindcă mi se pare pur şi simplu că o să înnebunesc.

Este 3.50 dimineaţa, la ora 10 am la editură întâlnirea vieţii mele, somnul mi-a zburat, iar *Cartea Roşie* nu am niciun chef s-o deschid.

Nebunia, zice Jung în *Cartea Roşie*, este când inconştientul inundă conştiinţa. Este lucrarea care consemnează lupta cu nebunia a unui om. Şi el, spre deosebire de atâtea genii, ca Nietzsche, pe care-l admira, care au sucombat în ea, plecând din lume cu minţile rătăcite, a reuşit să iasă victorios. Victoria lui, a minţii omului, a sinelui împotriva nebuniei. Nu există ceva mai extraordinar. Dacă iau acum un somnifer tare şi pun ceasul să sune la 9, poate reuşesc să ies basma curată.

Ora 19.30. Victorie: am primit azi, la 10.30, fotocopii după tot dosarul Noica/Pillat, 2.000 de pagini. Fără să mă ruineze financiar.

Dar înainte de asta, transcriu visul de azi-dimineaţă. În care mi-a apărut, pentru prima dată după mulţi, mulţi ani, tata. În secunda în

care a sunat ceasul, într-o încăpere neidentificată, la cumnată-mea, la noi, în mijlocul unei camere, la o masă, luminată ca un tablou de Rembrandt, de undeva de pe treimea de sus a tabloului şi din mijloc, mama, în picioare, întindea probabil foile pentru o plăcintă. Am intrat, vorbeam cu ea lucruri curente şi, dintr-odată, îl văd pe tata în pat, alături. Bolnav, bătrân, zăcând. Mă duc la el imediat şi-i spun cu sinceritate şi căldură, uimită şi eu de naturaleţea egalităţii dintre noi: „Iartă-mă, nu te-am văzut“. M-am aplecat şi l-am sărutat pe braţ, puţin mai jos de umăr, acolo unde toată copilăria mea m-am uitat cu oroare, respect, spaimă şi acea mândrie livrescă de care cumva nu m-am debarasat niciodată. Locul de unde-i lipseau cei patru centimetri de os, spulberat de un glonţ, în războiul împotriva fasciştilor, de care se vorbea la toate serbările şcolare. Tata, în prezidiu, vag flatat, vag stânjenit, jucându-se cu un stilou pe care îl întorcea cu viteză, cu peniţa în sus sau în jos… Înconjurat de respect, inaccesibil şi vulnerabil într-un fel pe care numai eu îl ştiam. Nu fiindcă-i văzusem braţul acela cu osul lipsă, ca o muşcătură de animal mare, ci fiindcă ştiam că jena lui era depăşită de vanitate. Secret din cauza căruia mă îndepărtasem de el, de ei, treptat şi irevocabil. Nimic din toate astea acum. Ci o simplitate şi o blândeţe: „Iartă-mă, nu te-am văzut“. M-am trezit învăluită de căldura şi sinceritatea firească a gestului meu. Nu-l admiram, nu-l veneram. Doar îl iubeam. Doamne, ce bucurie, să-l iubeşti pe tata! Nu dormisem nici cinci ore şi totuşi m-am trezit cu senzaţia asta de o dulceaţă unică, indicibilă, că am în piept ceva viu. Până acum, mai exact, de la naşterea ultimului copil, ceva-ul acela care se punea în mişcare imediat ce mă trezeam era localizat undeva în cap. Azi-dimineaţă era cuibărit într-un loc precis, aş fi putut pune degetul acolo, în piept, şi acolo a rămas aproape toată ziua, ca o senzaţie de o mare dulceaţă, o căldură necunoscută sau uitată, pe care am găsit ani de zile normal să n-o resimt niciodată decât faţă de copiii mei, de progenitură, pentru care ştiu că aş fi în stare să sfâşii cu dinţii, ca fiarele, ca să-i apăr sau numai să-i hrănesc…

Când D.M.M. mă întrebase atunci, la prima întâlnire sau a doua, dacă l-am iubit, i-am spus adevărul: probabil că da, dar m-am detaşat de ei amândoi foarte devreme, tocmai fiindcă ei ne-au iubit total, necondiţionat. Şi, deşi am avut impresia că mi-a surâs uşor ironic, am trecut peste, fiindcă nu mă interesa deloc pista asta, pe care aici sau în Franţa se angajează toţi analiştii. Mă interesa că, iubiţi sau neiubiţi, ei erau acolo, în mine, în aluatul din care sunt făcută şi pe care-l detestam în clipa aia, când îi consumasem deja un sul de *sopalin*, şi ceea ce voiam să ştiu era răspunsul la întrebarea care mă frământa pe mine atunci, aşa, aproape teoretic, ca să ştiu de ce dau banii: dacă în alcătuirea ta intră un pic mama, un pic tata, un pic trauma, ca într-un aluat ingredientele, iar tu eşti pâinea rezultată, cum elimini

ingredientul care te face să suferi? Refaci aluatul şi devii tu o altă pâine? Sau cum?

Nici atunci n-a făcut decât să-mi întoarcă întrebarea: dumneavoastră cum credeţi?

Parcă au trecut ani de atunci şi nu doar patru-cinci luni. Problema mea atunci era că-mi simţeam inima tot mai închisă şi mai uscată şi am udat suluri întregi de *sopalin* spunând că nu vreau să rămân şi fără inimă după ce am rămas fără copii, iar acum, că inima mi se împrăştie în toate părţile ca un ou scăpat pe gresia din bucătărie, parcă încep să regret acea inimă închisă, dar senină.

Manuscrisul „de evaluat“ până la 22 decembrie…

Încercam să o aduc pe Ioana la sentimente mai bune, dar ea preluase deja cu totul controlul.

— I-aş fi spus: du-te, creştine, du-te la stăpâna aia care-ţi ordonă să vii la Bucureşti cu un singur i.

Complet buimăcit, având şi de ce, eu:

— Cum cu un singur i?

— Aşa îi scria, da, trebuie să vii la Bucureşti, cu un singur i, fiindcă tata vrea să te ia la Londra şi cariera ta şi viitorul tău, dacă nu al nostru, cu a linioară l, da. Aşa-i scrie.

— Unde-i scrie?

— În scrisori.

— Cine-i scrie aşa în scrisori?

— Tu cine crezi?

— De unde ştii tu? Ai citit scrisorile Valeriei?

— Da, le-am citit, fiindcă nici măcar nu avea bunul-simţ să le ascundă… Care se gândise, cu linioară între gândi şi se, că Vlad Cernescu trebuie să fie mai presus de sentimente de astea, care durează cât vorbele scrise pe nisip…

— Ai citit scrisorile Valeriei, Ioana? Ţi le-a citit Letiţia?!

— Mi le-a citit, de ce să nu mi le citească? se mira Ioana cu o asemenea inocenţă, că eu însumi nu mai înţelegeam, la urma urmei, de ce să nu le fi citit.

Cât despre Vlad, când încercam să-l informez în legătură cu vehemenţa asta a ei şi că nu-l prea are la inimă, surâdea cu resemnare: „Are dreptate, bătrâne. Ascultă aici, când toate astea se vor termina, dacă se vor termina, copiii noştri ne vor dispreţui, nu vor mai păstra legătura cu noi, şi nici cu taţii noştri, ci cu bunicii lor, câţi au mai rămas… Şi cu Niţă, da, Niţă, bunicii ăştia curaţi şi Niţă, ei sunt sarea pământului“.

Nimic despre el, nimic despre Letiţia, nimic despre ei…

Despre Letiţia nu spunea decât că, sigur, nu mai contează pe îngrijorarea ei, că într-o noapte sau într-o zi, el, Vlad, o să adoarmă cu ţigara aprinsă…

Nici ea nu ar fi vorbit deloc despre Vlad, singura dată când ne-am mai întâlnit, în anul următor, în aprilie, dacă eu nu aş fi silit-o, într-un fel.

Era evident că se schimbase, că întorsese pagina şi nici azi nu înţeleg prea bine de ce i-am provocat acea confesiune. Nu cred că am dorit să răscolesc răni vechi, cum crede Ioana, ci pur şi simplu de dragul conversaţiei, o întrebasem unde se mai află pe „evantaiul eurilor noastre“. Nu cred că nu le-aş fi răscolit oricum, prin simpla mea prezenţă fizică, cum mi s-a şi părut la un moment dat, când, drept răspuns, Letiţia mă întrebase, cu un surâs tandru-melancolic pe care nu i-l cunoşteam:

— Ştii aceste versuri ale lui Nichita?

— Trebuie să mi le spui, ca să ştiu dacă le ştiu, am râs.

Şi mi-a recitat, cu un fel de sfială, ca o elevă la serbare, lovind uşor pietricelele de pe alee, ca să-şi mascheze jena:

> Mim obosit, cu gura pe o piatră rece,
> vaporizându-se din patul cel de jos,
> ca-n patul cel deasupra să se-nchege
> mai trist şi mai frumos.

Aceasta ar fi rămas poate singura aluzie la Vlad, iar Letiţia ar fi făcut-o doar din delicateţe faţă de mine, înţelegând acea dispoziţie ciudată, de neînţeles, care îi face pe martorii unei defuncte poveşti de iubire să se simtă mai goi, mai trişti şi mai trădaţi la sfârşitul ei decât înşişi protagoniştii. Şi mai invidioşi pe supravieţuirea trădătorului. Fiindcă altfel chiar nu înţeleg de ce am insistat: era primăvară, era frumos, era Bucureştiul, eram în Cişmigiu şi s-a bucurat cu adevărat, s-a bucurat când ne-am ciocnit aproape unul de altul că mă vede. Vreau să spun că nu am avut impresia, ca atunci când se oprea să stea de vorbă cu mine pe treptele Liceului Agro sau când mă însoţea la patiseria de vizavi, unde-mi mâncam „delicioasa plăcintă Crina cu brânză şi dovleac“ (sau, cum corectam noi stupidul slogan publicitar: „nici-brânză-nici-dovleac-strică-gustul-la-amândouă“!), simbol al stagiaturii mele dobrogene, dacă nu al acelei epoci întregi, dacă nu al întregii mele vieţi de burlac, deci nu am mai avut impresia că-şi petrece atâtea ore în compania mea doar din nevoia irepresibilă de a sta şi de a vorbi cu cineva care îl văzuse recent pe Vlad şi urma să-l vadă din nou, curând. Senzaţia aceea că sunt un „prieten de substituţie“, dar şi de uşoară vinovăţie, pe care o încercam şi faţă de ea, şi faţă de el, în cazul că aveam să fiu nevoit să spun fiecăruia dintre ei că da, celălalt supravieţuieşte, nu am mai avut-o atunci.

Faptul că această ultimă întâlnire a noastră mi-o amintesc disparată şi scoasă din context, ca pe o secvenţă onirică, înconjurată de ceaţă, suspendată în vid, aşa se explică pesemne: povestea se terminase pentru amândoi, iar eu, marele consumator al poveştilor altora şi incapabil să produc sau să trăiesc una, nu suportam că povestea se terminase. Iar asta era evident. De nimic nu aş fi putut să fiu mai sigur decât de evidenţa asta. Letiţia îşi ascundea mult mai prost ca Vlad sentimentele, mai precis, nu şi le ascundea deloc, or, la acea ultimă întâlnire a noastră, când venisem pregătit cu vinovăţia mea că pot să-l văd când am eu chef şi pregătit să fac faţă invidiei sale pentru privilegiul acesta, Letiţia vorbise cu mine despre câte altele, desigur, fără entuziasmul, cinismul şi voioşia ostentativă ale lui Vlad şi cu acea detaşare a lui, de parcă despărţirea lor s-ar fi petrecut cu ani în urmă, cumva într-o altă viaţă sau la o altă vârstă a lui, dar vorbise despre orice, numai despre el nu. Şi asta mă rodea: m-am simţit trădat

de trădarea sentimentelor ei pentru Vlad.

Întâlnirea aceasta s-a petrecut, cred, imediat după vacanţa de Paşte, prima vacanţă de Paşte din învăţământul românesc, după 45 de ani de ateism, cum consemna, pe bună dreptate, presa. Fusesem aproape singurii dintre „exilaţi“ care rămăseserăm la Topalu/Hârşova, ca să nu-l lăsăm singur pe Sandu. Motivele lui fuseseră clare şi acceptabile: nu avea de ce să fugă, ca toţi activiştii vechiului regim, nu persecutase pe nimeni, nu făcuse rău nimănui şi, de altfel, la primele „alegeri libere“, populare, avea să fie uns în unanimitate şef pe tot judeţul. Noi însă, în după-amiaza zilei când ne-am adunat toţi la şcoală, când am înţeles că o revoluţie nu rezolvă totul, când am văzut că, în afară de preot, care fusese şi el cooptat în nomenclatură, cum se spunea acum, nicio figură nu se schimbase în fotografia de grup a celor veniţi să ne vorbească, într-un limbaj schimbat (doar limbajul era schimbat), la deschiderea noii ere, în 10 ianuarie, i-am spus Ioanei şi Ioana i-a spus lui: Foarte bine, rămâi, noi plecăm. Şi Sandu a spus: Plecaţi. N-a întrebat nici unde, nici de ce. Plecaţi.

Aşa că tot umblam de la Constanţa la Bucureşti să completez actele de plecare definitivă din ţară. Şi, în aşteptare, ne găsiserăm câte un post la Muzeul de Artă din Bucureşti.

Acela a fost prilejul cu care am văzut-o ultima dată pe Letiţia, absolut întâmplător, şi acela a fost prilejul să petrec cu ea o dimineaţă şi o după-amiază întreagă. Îşi tăiase părul până la umăr, cum ştiu că nu i-ar fi plăcut lui Vlad, şi îl pieptăna altfel, ceea ce-i dădea o înfăţişare oarecum rigidă, statică, făcând-o să semene foarte bine cu Anouk Aimée în *8 şi jumătate*. Slăbise, deşi nu se vedea decât la faţă, fiindcă purta un taior negru, amplu evazat. Era deosebit de elegantă şi avea aerul unei femei care trăise tot ce se poate trăi într-o viaţă de femeie, inaccesiblă şi „inviting“ în acelaşi timp. Era greu să mai reconstitui imaginea ei de fiinţă apropiată şi timidă, chiar la ananghie, recunoscătoare că-i oferi adăpost, sau pe puştoaica obraznică, imitând mersul de păpuşă mecanică al lui Vlad, când era beat. I-am spus-o şi mi-a răspuns cu un râs melancolic, reţinut. Şi imediat m-am gândit din nou la el şi m-am gândit că surâsul acela, ca o părere, era un privilegiu şi o recompensă de care Vlad nu avea parte. El o spusese cândva: „Dintr-o prietenie rămâne întotdeauna ceva, dintr-o dragoste nu rămâne, bătrâne, decât scrumul…“.

Nu ştia că mă căsătorisem cu Ioana. I-am spus-o şi m-a felicitat sincer. „Sincer mă bucur pentru voi“, a zis. „Chiar?“ „Chiar“, a întărit ea, „de ce, nu mă crezi?“.

Părea atât de definitiv vindecată, atât de departe de Letiţia-cea-îndrăgostită-mortal-de-Vlad, părea un eu al ei foarte îndepărtat în evantaiul eurilor sale de acela, încât i-am spus: „Vlad a fost de aceeaşi

părere. I s-a părut soluţia ideală să te căsătoreşti la 30 de ani!“. „Daaa?“, a spus Letiţia cu o curiozitate caldă, prietenoasă. Şi a adăugat, ca să-mi fie clar, că se întorsese la soţul ei. Cu atâta naturaleţe, încât îmi permisesem să o întreb cum este şi ea-mi răspunsese, privindu-mă în ochi, cu un surâs vag: „Ca după trădare… Dar cum viaţa mea toată este presărată de trădări, să spunem că bine…“. Înţelegeam ce voia să spună. Realizam că, şi dacă nu-l mai iubea chiar deloc, părerea asta a lui Vlad despre căsătorie, care nu se verificase deloc în cazul lor, o bucura sincer. Dar nu ştiu de ce, poate dintr-un rest de solidaritate bărbătească, puştească de fapt, i-am spus Letiţiei: „Aşadar, ne-ai uitat… Ai reuşit să scapi, să te smulgi…“. Ne plimbam prin Cişmigiu, căutam ieşirea spre Casa Corpului Didactic, Biblioteca Pedagogică, de unde ar fi trebuit să iau o dovadă, un atestat că nu am datorii. Letiţia lovea cu vârful pantofilor fini pietricele de pe alee, fără să zică nimic. „De unde ai dedus asta?…“ „Nuuuu“, am negat grăbit. „Mai mult m-am temut… În câteva săptămâni s-ar putea să plecăm eu şi Ioana. Şi ne simţim cam… neiubiţi.“ „Ce coincidenţă. Şi Tudor se pregăteşte să vină în Bucureşti, în minister. Aşa că o să fim şi aici împreună. O să-mi facă plăcere.“

Cu aceeaşi intonaţie absentă, melancolică: „Ce coincidenţă“, a repetat, „şi tu, şi Ioana, şi Tudor, şi noi toţi“. N-a mai continuat, lovea încetişor pietricele, era imposibil să nu trebuiască să pronunţe şi numele lui Vlad şi nu voia. Or, eu voiam cu tot dinadinsul să-l pronunţe, de parcă aş fi avut o misiune. De parcă Vlad însuşi, de care chiar nu mai ştiam nimic din decembrie, decât că zvonul că murise în evenimente nu s-a confirmat, mi-ar fi dat o misiune. „E bine că venim toţi aici“, i-am spus, „dar este bine şi că am trăit, acolo, cea mai frumoasă perioadă din viaţa noastră. În acvariul acela ca o ciorbă de peşte. Pentru că era posibil ca, întâlnindu-ne în Bucureşti, acvariul ăsta mai mare, ce mai, bazinul acesta de înot olimpic, să nu ne dăm nicio atenţie, pe când, în balta închisă de la Topalu, nu-i aşa… Am fost foarte importanţi unul pentru altul, nu?“. Abia atunci mi-a căutat privirile cu ochii ei un pic saşii, semănând cu ai actriţei din *Tender Is the Night*: „L-ai mai văzut pe Vlad?“. Nu îl mai văzusem şi o vreme, interval în care Ioana mă ajutase cu devotament să-i alcătuiesc culegerea de versuri, chiar îl dădusem dispărut. Chiar se zvonise că era mort. La Revoluţie, desigur. Aşa că nu ştiu de ce i-am spus „da“. „Şi ce mai face?“ Nici chiar întrebarea asta nu lăsa loc vreunei îndoieli. Se terminase. Letiţia se închegase în patul de deasupra, mai tristă şi mai frumoasă. Adormise cu gura pe o piatră rece…

(Pagină lipsă)

Era deci aprilie. Aprilie 1990… Tot Topalu se mutase în

Bucureşti, cu excepţia lui. Care fie era de mult acolo, iar în acest adevărat bazin olimpic puteai să înoţi fără să te intersectezi cu o cunoştinţă ani şi ani, fie… intrase în pământ.

Intrase în pământ, ceea ce Letiţiei nu i-am spus, normal. Nu am putut să-i spun că habar n-am, că putea să fie oriunde, în vreo garsonieră prăpădită, cu o fostă iubită, pe fundul unei bălţi, în vila lui socru-său de la Bucureşti, printre cearşafuri foşnitoare de satin, sau… Dimpotrivă, ceea ce nu era normal, a fost să adaug prosteşte: „Ce crezi că face? Te aşteaptă“.

Nimeni în afară de mine nu i-ar fi văzut prin umerii taiorului negru şi prin părul care-i acoperea, oportun, obrajii deveniţi palizi tresărirea, ca atunci când un curent îţi traversează trupul. Eu am văzut, fiindcă o aşteptam. Imediat însă a râs uşor: „Bietul Vlad. Bietul, bietul, bietul Vlad… Nu-mi vine să cred câte a trebuit să pătimească… Şi ce urâte gânduri am avut faţă de el. El credea până în pânzele albe că îl iubesc, iar eu… Poate că îl iubeam. Poate că asta o fi iubirea? În cele mai fericite vise ale mele îl visam călcat de tramvai, tăiat, nu mort, ci schilod, fără picioare, un pachet într-un cărucior, cu barba lui sălbatică, frumoasă, cu surâsul lui prefăcut, cabotin, dar adunat într-un singur loc, redus la nevoile elementare, îl purtam de colo colo, oriunde voia el, râdeam, glumeam, citeam, bârfeam, cu nimeni n-am râs mai cu poftă decât cu el şi cu nimeni n-am citit aceleaşi pagini înţelegând acelaşi lucru… nu lipseam decât când mergeam la piaţă, bătrână şi sprintenă, aşa mă visam, o bătrânică sprintenă, plină de tandreţe şi extraordinar de fericită. Pe urmă, trează, mă gândeam ce-ar fi să moară aşa, uitând ţigara aprinsă, într-o noapte? De murit, eram sigură că el o să moară înaintea mea, fiindcă uite şi tu ce linie am în palmă, ai zice că o să trăiesc o sută de ani, şi chiar mă întrebam atunci ce lume o să fie asta în care el nu mai este…“. Lovea în continuare pietricelele de pe aleile Cişmigiului.

„De parcă n-aş fi putut fi fericită decât aşa, să-l văd redus la neputinţă… Poate că n-ar trebui să-ţi spun asta. Şi tu aveai o altă părere despre mine şi ştiu că o să te dezamăgesc. Dar nu pot să te mint, fiindcă ştiu că tu nu vii ca toţi mesagerii de la Topalu, benevolii care-mi umplu capul că a căzut în alcoolism şi face prostii din cauza mea, tu nu vrei să ştii doar aşa, ca să afli scorul, tu vrei să ştii dacă poţi să-i dai o veste bună… Dar asta fiindcă tu eşti foarte naiv şi curat. Nu ai ce veste să-i dai. Orice veste ai putea să-i dai tu lui Vlad, el o ştie dinainte, asta e nenorocirea lui, el ştie totul dinainte de a se naşte, el e la a şaptea încarnare, nu la prima, ca mine. Ştia, dinainte de a o fi ştiut eu, că eram dăunătoare pentru el. De-aia îmi cerea să plec. Dar n-ar trebui să-mi poarte pică. Toţi trebuie să comitem eroarea capitală a vieţii nostre, nu?“, şi a râs din nou, nostalgic şi trist.

Am invitat-o să bem ceva la Buturugă. „Perfectă idee“, a zis

Letiţia. „Buturuga este amintirea cea mai plăcută din studenţia mea, mesele astea şchioape, pietrişul şi nisipul care-ţi intră-n tenişi, urmele de halbe de pe mese şi berea cea mai oribilă din lume. E perfect.“

Şi chiar era totul perfect, platanii din jur, cu coroanele lor maiestuoase, adierea primăvăratică a vântului prin frunzele de un verde fraged, atmosfera tinerească. Prea perfect, pesemne, altfel nu i-aş fi pus întrebarea pe care i-am pus-o, de parcă aş fi fost chiar în misiune: „Ce a fost cu Villa Margareta, Letiţia?“.

Şi nici ea nu mi-ar fi răspuns, câtuşi de puţin surprinsă, ca şi cum ar fi aşteptat-o: „Pe Vlad ar trebui să-l întrebi, nu pe mine!“. Cu o răceală şi o agresivitate care în mod sigur nu pe el îl vizau.

Convingerea Ioanei, care coincidea pentru prima dată cu a lui Vlad, că episodul cu tipa de franceză, petrecut la Villa Margareta, cu care acum ştiam sigur că este la curent, pusese de fapt capăt poveştii lor, mi se confirma. Şi iat-o că acum insista, aproape jignită, iar eu nu mai aveam cum să dau înapoi:

„Dar ce vrei să spui cu întrebarea ta? Te-a trimis Vlad sau ce?“

„Iartă-mă“, i-am spus. „Vorbesc din proprie iniţiativă şi văd că dintr-o iniţiativă tâmpită…“

Letiţia mă privea cu simpatie, încurajator.

„Uite“, mi-a zis. „Eşti aici.“ Îşi împreunase doar vârful degetelor ţinând îndepărtate într-un unghi de treizeci de grade palmele prelungi. „Te afli aici“, bătea cu arătătorul mâinii drepte în vârful mijlociului de la stânga. „Ai reuşit cu chiu, cu vai să ajungi aici. Ba chiar ai început să cobori pe celălalt versant, muntele acesta, care părea o golgotă. De ce ai face drumul înapoi, până în vârf, şi te-ai lăsa să cazi înapoi? Doar fiindcă ai certitudinea că te aşteaptă acelaşi urcuş greu şi steril şi ai masochismul să vrei să-l reiei? Înţelegi ce vreau să spun, sigur.“

Înţelegeam. Înţelegeam că pentru nimic în lume n-ar mai accepta să treacă prin ce trecuse în lunile astea din urmă…

„Of, of, of. Rafaelu. Înţelegi. Ştiu că înţelegi, aşa inocent cum eşti. Nu-mi doresc nici măcar să-l văd, atât de insuportabil şi de rău a fost lunile astea, în care n-a existat nicio secundă, dar nicio secundă, douăzeci şi patru de ore, a şaizeci de minute fiecare, a şaizeci de secunde fiecare, nouăzeci şi una de zile, nicio secundă în care să nu vreau insuportabil să-l văd, nu-mi venea să cred că atâta chin nu era în stare să-l alcătuiască din atomi de aer şi să-l facă să apară în faţa mea. Şi când, într-o bună dimineaţă, am deschis ochii, căzându-mi privirile pe o creangă din faţa ferestrei şi nu pe propria mea durere, care nu mai era acolo, am zis: Gata. Voi supravieţui. Şi iată: supravieţuiesc. Nu-l mai iubesc şi nu-l mai urăsc.“

„Am crezut că despărţirea voastră are legătură cu episodul petrecut la Villa Margareta, unde ştiu că nu s-a întâmplat nimic…“

„Ce importanţă are, la scara istoriei, episodul de la Villa

Margareta?“

Şi brusc, mai mult nervos cred, dar la unison, am izbucnit amândoi în râs, amintindu-ne câte situaţii dureroase depăşiserăm noi, raportându-ne înţelept „la scara istoriei“.

Până în urmă cu numai câteva luni, nicio jumătate de an, când lăsam uşa deschisă şi Letiţia se strecura în garsoniera mea, strângându-se în halatul de baie, ca într-un cearşaf, pe deasupra genunchilor adunaţi la piept şi doar cu mânecile trase, până îi acopereau degetele, iar eu eram atât de panicat, încât tot ea trebuia să mă consoleze: „Nu te necăji, Rafaelu. Gândeşte la scara istoriei: peste o sută de ani, când o să fiu încă tânără, n-o să am decât o sută treizeci şi şase de primăveri, o să mă invite pionierii de la Topalu să le citesc din cartea mea de amintiri despre viaţa şi opera marelui poet. În dreapta mea o să stea secretarul judeţului şi-n stânga, Madame Artemiza Vălurean, ajunsă şefă la Cultură, şi un pionier curajos, ca premiantul lui Vlad, care a văzut un avion mare, o să mă întrebe: Nu-i aşa, tovarăşa, că dumneavoastră l-aţi cunoscut pe poetul Vlad Cernescu? Iar eu o să mă aplec cu urechea spre secretara mea, care o să-mi şoptească dacă e aşa sau nu. Daaaa, da, o să clatin din cap, tânără totuşi, faţă de doamna Artemiza Vălurean, totuşi bătrână şi ramolită, dar senină, ca un prunc, daaaa, da, l-am iubiiiiiiit, fooooaaaaarte mult l-am iubit, să ştiţi, copii. Daaa, da, vedeţi, în cartea mea scrie, ce scrie acolo, acela e adevărul, citiţi acolo, că scrie, da, da, scrie. O să surâd senilă şi fericită şi o să fac şi ceva bănuţi de pe urma lui…“. Râdeam amândoi pe înfundate, să nu ne audă Vlad, uitându-ne la vânătaia de pe braţul ei, care la scara istoriei n-o să mai aibă nicio importanţă.

Dar atunci, în urmă cu nicio jumătate de an, era mult mai aproape de surâsul senil şi fericit la care aspira decât era acum.

Acum, pe aleile Cişmigiului, la două sute de kilometri de Hârşova, de Topalu, de garsoniera lor de pe malul mării, de discurile lor cu Jacques Brel, *Veux-tu que je te dise: gémir n’est pas de mise/Aux Marquises…*, cu părul până la urechi, cu sacoul larg peste fusta lungă, în carouri mari, aerul ei retro, o viitoare bucureşteancă perfectă, care-şi câştigase dreptul de a accede în paradis, fiindcă-şi comisese eroarea fundamentală a vieţii, ghemul acesta de suferinţă şi agresivitate care era Letiţia îmi dădea senzaţia că nu există scăpare nicăieri. Şi că la scara istoriei, episodul de la Villa Margareta avusese o importanţă decisivă. Parcă o vedeam prima dată.

Mai ales atunci când, brusc, ochii i-au scânteiat de o curiozitate şi de o satisfacţie rea, meschină, tipic feminină, aş fi zis, fără nicio legătură cu aerul ei abulic şi vag absent, şi m-a întrebat ducând spre gură paiul cu care-şi sorbea citronada:

„Dacă nu Vlad te-a trimis, cine te-a trimis? Te-a trimis *ea*, *Digei*?“.

Nu înţelegeam nimic. Letiţia îşi dădea jos toate măştile şi devenea ea, fiinţa apteră care zăcea, după Vlad, în fiecare femeie, oricât de înnobilată de iubire şi alte visuri. Şi de unde avea ea pretenţia să ştie profa de franceză, Mutulanca, ce semnificaţie are pentru ea, Letiţia, Villa Margareta? Nu ce s-a întâmplat acolo, ci ce semnificaţie are pentru ea… Deja nu mai ştiam cum să scap.

„Nu m-a trimis nimeni. Cred că am formulat eu greşit. Poftim, reformulez: Ce este Villa Margareta şi de ce este atât de importantă pentru tine?“

„Villa Margareta?… Hai să spunem: sanctuarul purităţii… Un loc unde noi două fugeam de acasă să stăm de vorbă despre literatură… În adolescenţă. La şaisprezece ani ai ei, la paisprezece ani ai mei. O biată baracă de grăniceri dezafectată la malul Dunării. Mă rog, la unu sau doi kilometri de sat, spre mare. Există şi acum… De ce?“ Surâdea încă, sceptică, sarcastică, autoironică.

Am făcut ochii foarte mari:

„Voi două vă ştiţi de mici?“.

„Nu ţi-a spus Ioana niciodată? Mă îndoiesc. Desigur, putea să nu-ţi spună. Ce importanţă ar fi avut? V-am inoportunat şi aşa destul pe amândoi. Este un trecut mort. După douăzeci de ani, ştii romanul lui Dumas-tatăl, nu?“ Cu o ironie casantă, necunoscută. A scos din poşeta mică, elegantă, o hârtie nouă de zece lei, roz-verzuie, pe care scria încă Republica Socialistă România, a pus-o discret sub ceşcuţa de cafea şi s-a ridicat. A fost ultima dată când am văzut-o, trecând rapid printre mesele cu picioare strâmbe, călcând cu grijă pe pietrişul aleii, aproape fără nicio grabă.

Nu-mi reveneam…

Poate că n-are nicio importanţă că în seara aceea am fost la un pas de a o părăsi pe Ioana, venită cu mine, deşi sarcina îi făcea deja unele probleme. Fusesem jignit. Ignorat. Umilit. Ioana venise directoare la Muzeul din Topalu, o cunoscusem prin intermediul Letiţiei, ştiam că se cunoscuseră acum, în anii, în lunile din urmă, la consfătuiri, că între ele era o prietenie strânsă… Îmi spusese în treacăt, de câteva ori, că ea îi este Letiţiei „o prietenă de substituţie“, o salutam amândoi pe Mutulancă în cancelarie şi ea ne răspundea la salut, nu observasem niciodată dacă ele două, ea şi Letiţia, se salutau sau măcar se întâlneau…

Am supus-o atunci pe Ioana celui mai barbar interogatoriu… Băusem întâi, pe nerăsuflate, patru beri la Buturugă, după ce o privisem năuc pe Letiţia dispărând pe aleea dinspre ieşirea în Schitu Măgureanu, apoi mă dusesem la garsoniera din faţa Casei Poporului, lângă locuinţa lui Corneliu Coposu, singura rămasă în picioare din zonă, deschisesem cu cheia, deşi văzusem lumină şi ştiam că este acasă şi nu doarme, o chinuiau sânii şi avea tot timpul senzaţii de

vomă, deschisesem larg uşa şi o întrebasem fără introducere: „Aş putea să ştiu şi eu, la patru luni după ce am semnat, ca un papagal, la Primărie, ce este Villa Margareta şi ce legătură este între Letiţia şi Mutulanca, pe care Letiţia o numeşte *Digei*?!“. Urlam, deşi ştiam deja, urlam din furie pe mine însumi, fiindcă ştiam că ştiusem.

Fusese tema celui mai lung monolog al Letiţiei, ale cărei plonjoane în cele mai adânci cratere de vulcani în erupţie, cum le spunea Vlad, erau, dimpotrivă, rapide, ca ale unui kamikaze exaltat, nu conta că se întorcea de acolo cu penele arzând, dacă reuşea să aducă în cioc o revelaţie.

Ştiam deci din noaptea de dinainte de a se duce să facă avortul, când mă oprise să-l caut pe Vlad, asigurându-mă că nu i s-a întâmplat nimic, „îţi dau în scris că nu i s-a întâmplat nimic“, şi mă invitase să ne plimbăm, să luăm aer şi să ne limpezim gândurile. Coborâserăm pe Stradela Vântului, cea mai îngustă străduţă din peninsulă, spre mare, pe Sulmona, unde locuia geniul judeţean al momentului, prozatorul Bică Porumbescu, cel în jurul căruia se învârtea toată colonia de artişti ai judeţului, cu excepţia lui Vlad, care îl ocolea şi se temea de el ca de o proiecţie a lui în viitorul nu prea îndepărtat. Ne aşezaserăm pe nisip şi, privindu-mă pieziş, ca şi cum ar fi vrut să-mi abată gândurile îngrijorate de la dispariţia lui Vlad, mă întrebase: „Ce sentiment ţi se pare mai preţios: iubirea sau prietenia?“.

I-am răspuns, fără să stau mult pe gânduri, nu numai fiindcă dispariţia lui Vlad chiar mă îngrijora, că prietenia. Şi ea mi-a dat dreptate: „Aşa este. Iubirea nu este alegere. Doar prietenia este, într-o măsură destul de mare, o alegere liberă… Iubirea, în niciun caz, dar este bine să le cunoşti pe amândouă, ca să faci comparaţia… Eu am avut privilegiul ăsta mult mai devreme ca tine. Când prietena mea avea şaisprezece ani şi eu paisprezece“.

Faptul că în toată povestea pe care mi-a spus-o numele prietenei, mai exact, identitatea ei lipsise cu desăvârşire nu-mi ridicase niciun semn de întrebare. Poate că nici n-o ascultasem ca pe o poveste a ei, poate că ea însăşi vorbise ca despre ceva petrecut în altă viaţă sau într-o carte citită sau într-o lume paralelă. Fapt este că nu făcusem nicio legătură între „Digei“, din exaltata ei mărturisire, şi Mutulanca din cancelarie, cu care nu-mi amintesc să se fi salutat vreodată, în de altfel rarele ocazii pe care le-ar fi avut.

„Digei era verişoara colegei mele de bancă“, începuse Letiţia, privind în largul mării, aşezată direct pe nisip şi cu genunchii strânşi sub bărbie. „Eu stăteam în prima bancă, în calitatea mea de fiică de mare ştab, iar verişoara ei, Jeni, din cauza unei infirmităţi la ambele picioare, care o obliga să poarte ghete ortopedice imens de înalte, cu

care se deplasa greu şi până la tablă, mergea ţopăit, aşa, ca o vrăbiuţă. Jeni… Ce avea ea frumos, vorbesc la trecut fiindcă a murit foarte tânără, biata de ea, de cancer la ficat, în urma nenumăratelor anestezii, calmante, operaţii pentru îndreptarea picioarelor, erau ochii. Mila şi mersul acela caraghios te împiedicau să te uiţi la ea atent, ca să vezi că avea nişte ochi incredibili. Ca şi cum Dumnezeu ar fi vrut să concentreze în ei toată frumuseţea pe care altfel i-o refuzase.

Deci Digei o aştepta pe verişoara ei la ieşire, aproape zilnic. Noi ne-am cunoscut într-o zi când eu îi dădusem colegei mele de bancă să citească *Jane Eyre* şi Digei a fost plăcut surprinsă: Cine ţi-a dat cartea asta? Şi Jeni ne-a prezentat. Digei m-a întrebat dacă mi-a plăcut, i-am spus că da şi ea a spus, fără nicio mirare că la vârsta mea citeam deja cărţi de dragoste şi cu o simplitate care a marcat pentru totdeauna relaţia noastră, că e o carte bună, dar că, dintre cele trei surori, cea mai interesantă este Emily, că toate trei au avut o viaţă foarte interesantă, deşi nefericită. Adică nu zicea «nefericită, deşi interesantă», ci invers, «interesantă, deşi nefericită». Pentru ea, care avea o siguranţă de sine uimitoare, la şaisprezece ani câţi avea, viaţa trebuia să fie interesantă. Asta mi-a plăcut. Am fost de atunci nedespărţite. Zi şi noapte, cu excepţia celor patru-cinci ore pe zi petrecute în clasă. Dar şi atunci ne vedeam în pauze, cum ieşea profesorul, ieşeam şi eu, urcam două câte două treptele de la parter la etajul II, unde era clasa ei şi unde ajungeam cu răsuflarea tăiată, ea mă vedea, abandona grupul în mijlocul căruia era de obicei, ne băgam sub scara dintre etaje şi vorbeam până ce suna din nou şi coboram la fel, sărind câte două trepte, mai mult zburând, scara. Am scris atunci un fel de proză suprarealistă, care ei i-a plăcut foarte mult, din care-mi amintesc doar atât: *Dintre noi trei, fiind cea mai uşoară, eu zbor cel mai bine. Pot porni şi direct de la pământ, spre deosebire de fraţii mei, care au nevoie de un zid ceva mai înalt sau de un dâmb, ca să-şi ia elan*… Să nu mă întrebi despre ce vorbeam, că nu mai ştiu. Cred că totuşi despre lecturile noastre. Dar prietenia noastră nu se baza pe lecturi. Sau poate că da şi la acea vârstă lecturile sunt o activitate mai intensă?… Tu ce crezi?“

Letiţia găsise un ciob de scoică cu care desena în nisip scurte linii oblice, paralele şi nu aştepta niciun răspuns.

„Fiindcă nu am mai trăit niciodată o prietenie atât de totală. Tot ce a urmat au fost nişte cópii, unele mai palide, altele mai apropiate de original, dar cópii… platoniciene. Cum să-ţi spun, nişte prietenii de substituţie. Ea, Digei, era acolo, în cerul ideilor, iar aici reflexele ei, unele foarte strălucitoare, foarte reuşite totuşi cópii ale ei. Ea însăşi, astăzi, e o vagă copie a lui Digei. Înţelegi?“, şi m-a privit pieziş, doar ca să se asigure că mai sunt acolo.

„Da, înţeleg. *Căci azi le semeni tuturor, la umblet şi la port*…“

„…De ziua ei îi dădeam cadou un caiet întreg de declaraţii de prietenie. Adică, atunci când nu ne vedeam, îi scriam. Eram deci nedespărţite. Eram ca închise în ou, împreună. Mi-aş fi dorit aşa să rămânem pe veci şi mă temeam de momentul în care coaja oului se va sparge şi noi vom ieşi din el, diferite, şi ne vom despărţi. Cred că o exasperam cerându-i dovezi şi angajamente că oul n-o să se spargă şi n-o să ne despărţim…

Ceea ce s-a întâmplat totuşi mai repede decât mă aşteptam: în vara anului şcolar următor. Al ei, a XII-a, al meu, a X-a.

Ironia este că s-a întâmplat şi când mă aşteptam mai puţin, în cele două săptămâni ale primei tabere de vacanţă în care eram trimise amândouă, singurele din tot liceul. Şi în aşteptarea cărora eu jubilasem. Zburasem de fericire. Fiindcă aveam să fiu cu Digei. Da, urma să fiu cu Digei două săptămâni, zi şi noapte, cu ea, cincisprezece zile, ca într-un vis frumos. Nu că ne-ar fi împiedicat cineva să stăm zi şi noapte împreună şi acum. În tot cazul, ai mei nu. Ai mei nu-mi prea observau nici absenţa, nici prezenţa, ca să zic aşa, îi vedeam rar, umblau doar împreună. Şi pe ai ei îi vedeam rar, pe taică-său, ca subaltern al lui tata, niciodată, iar pe maică-sa, casnică, preferam s-o evit. Rareori, duminicile, când, din cauza frigului, nu ne aventuram până la Baracă şi rămâneam la Digei, casa lor de lângă şcoală, o vedeam. Era o femeie foarte de treabă, mai degrabă ştearsă, dar… probabil că intrigată totuşi de şopocăiala noastră de ore şi ore, băga în cele din urmă capul pe uşă şi mă întreba direct: Tu n-ai nicio treabă acasă? Digei nu s-a înţeles niciodată prea bine cu ea. O socotea lipsită de fineţe. Cumva aşa era, nu bătea la uşă niciodată şi nu-i aducea niciodată scrisorile decât deschise şi citite, dar şi «fineţea» noastră, însuşită din cărţi, ne făcea susceptibile, orice intruziune ne rănea, ne simţeam coborâte de pe piedestalul nostru, de unde priveam lumea nemuritoare şi reci, şi la fel începuserăm să ne privim părinţii, cunoşti probabil etapa… Digei, spre deosebire de mine, nici nu cobora de pe piedestal. Cu un surâs enigmatic, aşa, pe care numai noi două îl înţelegeam, o înfrunta pe mama ei: «Mai bine treci la subiect şi spune ce treabă ai *tu* cu mine». Calmă, superioară. Îţi dai seama cât de prozaic îi suna porunca maică-sii «Du-te şi curăţă nişte cartofi», se strecura pe lângă mama ei cu capul în sus, cu pletele negre acoperindu-i amândoi obrajii şi sprâncenele superbe, semăna cu Antonella Lualdi, dacă ţi-o mai aduci aminte, avea o tăliuţă de cincizeci de centimetri şi un surâs demn, aveai senzaţia că nimic nu ar fi putut-o atinge, dar nu era adevărat. Mă duceam imediat după ea şi curăţam chicotind cartofii deasupra ligheanului, în timp ce mama ei, roşie la faţă şi înglodată în treburi, înşfăca de lângă mine un coş de nuiele şi ieşea în grădină să se apuce de altceva. Să adune merele de pe jos, de exemplu. E adevărat că ne despărţea în toiul celor mai

elevate discuţii, fără să ne întrebe, de formă, «vă deranjez?», ca în cărţile cu care ne îndopam noi, şi ştiam că pe Digei o umilea lipsa ei de imaginaţie, «Nu poţi măcar *să formulezi* altfel? Să spui: vino şi ajută-mă şi tu?», pentru ca imediat chipul ei să-şi recapete seninătatea şi surâsul pe care nu-l tulbura nicio intruziune şi să-i spună: «Vrei să adunăm noi merele?». Şi, la fel, luam coşul, mergeam în grădină, adunam merele şi ne hlizeam. Acum mă gândesc dacă nu cumva ceva din duritatea aceea a maică-sii nu i s-a transmis şi ei, genetic, fiindcă odată, eu înţelegând că mama ei altceva voia, mai multă atenţie din partea fiicei sale, că voia să adune ele două merele şi că era geloasă pe mine, am început să lăcrimez, în timp ce muşcam dintr-un măr, iar Digei, derutată şi dorind să mă facă să râd, n-a găsit să spună decât «Mănânc şi plâng, mănânc», ceea ce m-a făcut să plâng şi mai tare. Îmi plăcea în schimb tatăl ei. El apărea mai rar şi avea o adevărată veneraţie pentru fiica lui. Până şi în felul în care-i cerea să-l controleze pe fratele ei la lecţii (Digei avea un frăţior mai mic decât ea cu zece ani), nu semăna câtuşi de puţin cu maică-sa. Pentru un singur lucru îi purtam pică, dar nu foarte tare, la asta semăna perfect cu propriul meu tată, nici el nu o lăsa să-şi taie părul. Pletele lui Digei erau pe atunci superbe, îi acopereau obrajii ca două draperii, nelăsând să i se vadă decât ochii liniştiţi, placizi, spunea ea, asta duminica, bineînţeles, la Baracă, fiindcă în restul săptămânii purtam amândouă cozi şi bentiţă. Tatăl lui Digei bătea la uşă, se scuza, ni se adresa cu «domnişoarelor» şi o ruga să-i supervizeze lui Dănuţ bastonaşele. Circula despre el o legendă de pe vremea când ea şi verişoara ei, Jeni, erau în clasele mici şi noi nu veniserăm încă în zonă. Aveau un învăţător care-i pedepsea pe copii după metoda «toţi pentru unul şi unul pentru toţi». Şi o bătuse cu sârma de la numărătoare, inclusiv pe Jeni, care pe atunci aproape că nu putea să se deplaseze, darămite să alerge prin clasă şi să facă nebunii. Digei aşteptase să-şi încaseze porţia şi plecase din clasă şi se dusese la taică-său. Acesta îl bătuse pe învăţător şi totuşi, ani mai târziu, când şi el, şi tatăl meu au fost epuraţi şi apoi arestaţi, când procurorii răscoliseră judeţul să-l găsească şi să-l aducă martor al acuzării, fostul învăţător îi mulţumise în faţa judecătorilor şi-l declarase «modelul lui moral». Altă legendă era mai înfricoşătoare, iar Digei nu-l putea ierta pentru asta. Cei care voiseră să-i vadă închişi şi nu le reuşise uneltirea tocmiseră un băiat din sat, un beţiv, Vasile al lui Grutcă, să-i ucidă pe amândoi. Tatăl lui Digei reuşise să-i prindă mâna şi să-i ia cuţitul exact cu o secundă înainte de a-l înfige în capul tatălui meu. Cuţitul acela îl păstrase apoi ani de zile, pe un şifonier, în camera bună, şi din când în când îl chema la el pe Vasile Grutcă, îi dădea să bea ţuică şi-i arăta cuţitul. Iar omul plângea. Omul acela până la urmă s-a spânzurat. Dar tata susţinea că o făcuse din cu totul alte cauze şi că tatăl lui Digei nu voia

să-l tortureze moral, ci să afle cine l-a pus să-i omoare, ceea ce şi aflaseră până la urmă. Noi fuseserăm amândouă la adăpost de toate astea, dar poate că, fără să ştim, nu scăpaserăm neatinse. Iar eu în tatăl ei vedeam un erou. Cel mai uimitor era că după atâtea şedinţe şi ordine date şi primite şi după atâta frică şi tensiune, reuşea să înlăture, acasă, peretele de sticlă al autorităţii lor, mesele noastre de familie, reunite câteodată duminica, nu semănau cu masa cu pânză roşie la care-şi petreceau jumătate din viaţă graţie lui. Ai fi zis că dintre ei doi, tatăl ei şi tatăl meu, relaţia de subordonare era invers decât era. Sau poate că şi noi îl obligam pe tatăl meu să fie aşa cum era, mai… moale. Nu numai părinţii îşi formează copiii, ci şi invers. Eşti de acord?“

Se făcuse frig pe plajă, cred că era trecut de 1 noaptea, dar Letiţia avea chef să povestească, şi nu aştepta la întrebările ei, rare, niciun răspuns. Ştia de altfel că în privinţa educării părinţilor de către copii nu aveam nicio experienţă, pe tatăl meu biologic neamintindu-mi-l măcar, iar pe al treilea soţ al Marietei, cu elanurile lui părinteşti, nu-mi pusesem problema să-l educ.

„Ştiu asta“, continuase atunci Letiţia, fără să-mi aştepte răspunsul şi tăind cu vârful ascuţit al ciobului de scoică mici brazde în nisip, „fiindcă şi pe tatăl meu, dacă i l-aş fi împrumutat o vreme, ar fi fost în stare să-l schimbe“.

Era uimitor cât de departe, aproape improbabil, părea în acele clipe Vlad şi cât de puţin importante motivele şi locul dispariţiei lui. Şi în acelaşi timp, în alt sens, aproape: era la capătul acestui fir lung şi chinuit şi întortocheat care fuseseră copilăriile lor, ale noastre în fond, încărcate de secrete, de aşteptări şi aspiraţii… Eu însămi eram, cred, departe şi aproape în acelaşi timp, iar fizic, chiar inexistent, dacă nu mi-aş fi semnalat prezenţa, propunându-i Letiţiei să se aşeze pe canadiana mea îmblănită şi aprinzându-mi o ţigară pe care, cu un gest de mare intimitate, mi-a luat-o din mână, ca şi cum pentru ea aş fi aprins-o.

„Pe care cred că nu ar fi fost nimeni în stare să-l schimbe, în orice caz, mama n-o făcuse… Nu reuşise, biata de ea, să-l dezveţe de un fel de automatism al lui, la care numai când mă gândeam mă apuca disperarea, anume să nu spună niciodată clar da sau nu când aveai nevoie să-i ceri acordul. Spunea de fiecare dată «să vedem». Este o expresie la care şi azi fac alergie: «Să vedem». Nu era, bietul de el, un om rău, nu era tiranic, poate că de-aici apăruse şi acel tic, «să vedem», ca o necesitate, ca un substitut de fermitate, de tărie, un fel de autoritate, nu ştiu. Mai critică şi mai independentă faţă de părinţii ei decât mine, Digei spusese odată în glumă că tatăl ei şi mama mea ar fi făcut o pereche mai potrivită şi eu m-am gândit dacă maică-sa, cu robotitul ei compulsiv, nu l-ar fi obligat pe tata să renunţe la ticul lui

cu «să vedem».

În orice caz, Digei îl făcuse să renunţe de data aceea.

Eu nu îndrăznisem să-i spun, ca să nu încep să smiorcăi la auzul acelui «să vedem», s-a dus ea, aproape alintându-se, dar demnă: «Ştiiiiţi, noi am fost selectate la olimpiadă, să mergem în tabăra de creaţie a viitorilor artişti, numai eu şi Letiţia, din tot liceul». Alerga după el, care spusese deja «să vedem» şi ieşise pe portiţa din spate a curţii, care dădea spre birouri, fără să simtă nevoia să adauge să vedem ce, să vedem când şi în funcţie de ce. Digei i-a strigat, mobilizându-şi toată energia: «Vă rog eu frumos să ne spuneţi acum, ca să ne pregătim. Este gratuită, este un premiu», ca să-l aud din nou zicându-i peste umăr «să vedem». Dar de data asta, un «să vedem» care avea o anumită intonaţie: ca şi cum se autopastişa, ca şi cum îşi râdea pe sub mustaţă – era un bărbat frumos, cu mustaţă, tatăl meu, şi când, în goană, ţinându-ne de mână, ca să ne dăm curaj, am ajuns amândouă aproape în spatele lui, s-a întors brusc, aproape să mă lovesc de el, şi, cu un surâs enigmatic, seducător, pe care nu i-l văzusem niciodată, i-a scăpat, cu o secundă înainte de a mă atinge de el şi a vedea că Digei nu e singură: «Bine, o las, ca să nu fii singură». A fost momentul nostru astral, de glorie. De fapt, al ei, dar nu făceam pe atunci deosebirea între tatăl meu şi bărbatul care fusese şi, probabil, mai era încă şi după ce mă făcuse pe mine, tatăl meu. În orice caz, eram aproape sigură acum că nu se mai poate răzgândi şi n-am trăit bucurie mai mare ca atunci când mama mi-a cerut s-o ajut să-mi facă bagajul.

Cum vedeam eu cele două săptămâni pe care le aşteptam cu atâta înfrigurare? Ca pe un fel de timp nesfârşit petrecut la Baracă, singura diferenţă fiind că Baraca se va afla acum suspendată undeva, într-un nicăieri, cu nimic şi nimeni în jurul nostru decât noi două… la 350 de kilometri distanţă de casă, pierdute într-un loc unde nu o să poată să ne ajungă nimeni, nici mama lui Digei, cu roboteala şi ingerinţele ei lipsite de fineţe şi de poezie, nici tatăl meu, cu acel «să vedem» şi micul lui sadism născut din slăbiciune. Acolo, la Sinaia, ca teleportată, o vedeam pe Digei aşezată turceşte pe pătuţul de scânduri de la Baracă.

Ah, nu ţi-am spus că Baraca, pe care noi o amenajaserăm cu dragoste, reparând salteaua de sârmă a patului pe care dormise cândva cine ştie ce santinelă, spoiserăm frumos pereţii cu var şi agăţaserăm pe ei scoarţe şi velinţe sustrase de prin cuferele bunicelor, îi şi dăduserăm un nume pretenţios, Villa Margareta. Cu doi „l“. Aşa-mi imaginam şi dormitorul nostru din tabără, o vedeam acolo pe Digei, cu bretonul acoperindu-i ca o streaşină sprâncenele şi cele două draperii de păr negru, ascunzându-i obrajii înalţi, până la jumătate, povestindu-mi cu vocea ei amuzat visătoare, cântată. La voce mi s-a

spus că semănăm, doar la voce… ne vedeam deci pe Digei şi pe mine făcând planuri privind viitorul nostru, cum nu făcuserăm, este adevărat, niciodată, dar acum mi se părea mie că le venise momentul.

Învăţasem foarte multe de la ea… Chiar dacă eram aproape de aceeaşi vârstă, de la paisprezece la şaisprezece ani diferenţa contează, citise mult mai mult decât mine, Faulkner, Ghilgameş, Malcolm Lowry, Pavese, Hemingway. Din Virginia Woolf ştiam amândouă pe de rost zeci de pagini din *Valurile*, ştiam sute de versuri din Labiş, *Noi, nu, niciodată*, *Războinicul furtunii zvârlit între moluşte*, Eminescu, *Nu credeam să-nvăţ a muri vreodată*, Arghezi, tot versuri de o mare… trufie, şi cum zice Flaubert în scrisorile către Louise Colet, care te făceau să te simţi la înălţimea autorului lor. Este adevărat că, în ultimul an, Digei devenise mai… rezervată, punea un bemol ironic pe exaltările noastre şi-şi înclinase preferinţele pe alt tip de lecturi: Roland Barthes, Saussure, Genette. Şi se pasiona să citească în cheie analitică întâlnirile mele cu Femeia Cenuşie. Pe care nu ştia cum să le numească, hipnagogie, vis cu ochii deschişi… Uite, acum mă gândesc, fiindcă-ţi povestesc ţie!!! Doamne, ce ciudat…“

Letiţia se oprise, surprinsă şi aprinzându-şi cu mişcări de somnambulă a nu ştiu câta ţigară, s-a întors din nou spre mine, cu tot trupul ghemuit şi înlănţuit cu braţele:

„Ce m-a atras pe mine spre ea, deşi nu m-am gândit niciodată, mi-ar fi uşor să spun, dar ce a făcut-o pe ea să se apropie de mine acum îmi dau seama că au fost poveştile mele despre Femeia Cenuşie. Cred că şi de asta voise într-o vreme să treacă la real, să se pregătească pentru o carieră ştiinţifică şi de asta se orientase brusc spre cărţi de teorie, de psihologie…

Mi se întâmpla, dimineţile, când mă trezeam în camera mea de acasă, dar şi ziua în amiaza mare, la Baracă, atunci când o aşteptam pe ea. Baraca amenajată de noi, cu plăcuţa bătută în cuie la intrare, Villa Margareta, oricât ne-am străduit, arăta ca un dormitor de soldat, un pat cu speteze de metal, cu plasă de sârmă sub o saltea subţire şi cu speteaza dinspre uşă dintr-un fel de ţeavă de metal. Ca amplasare, camera mea de acasă nu era mult diferită: un dormitor ca de cămin sau de spital, cu patul aliniat pe peretele din faţa uşii, cu perna aşezată la capătul opus acesteia, spre care mă uitam cumva într-un unghi de patruzeci de grade, poate mai puţin. Şi la mine acasă, şi la Baracă, uşa era la celălalt capăt al patului. Când intra la Baracă, Femeia Cenuşie se sprijinea cu mâinile de ţeava de metal, iar când mă vizita acasă, punea amândouă mâinile, lungi, osoase, pe speteaza din lemn compact, galben. Uşa se deschidea de la marginea patului, în aşa fel încât primul lucru pe care, deschizând-o, puteai pune mâinile era marginea patului, speteaza dintr-un lemn natur, compact, era cam ca

patul din camera lui Van Gogh de la Musée d'Orsay, să te duci să-l vezi, când o să vi se dea viza… Eu nu l-am văzut decât în albumul pe care Digei îl primise ca premiu la Olimpiadă. Ea mi-a atras atenţia că patul meu de copil cu speteaza compactă, de lemn, semăna cu cel din tabloul lui Van Gogh.

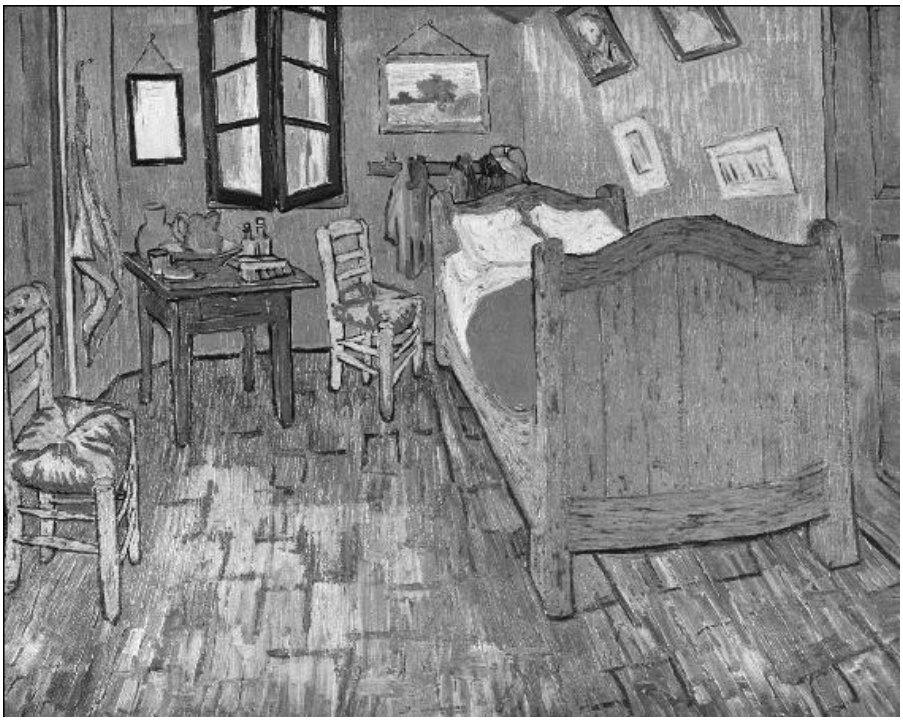

Camera lui Van Gogh de la Arles

Şi atunci eu i-am spus unde-şi pune mâinile Femeia Cenuşie când intră în camera mea de acasă. I-am povestit lui Digei cum, stând acolo, cu capul rezemat de pernă şi uitându-mă la uşă, vedeam clanţa mişcându-se încet în jos, uşa deschizându-se uşor, infinit de uşor, şi apărând în prag şi apoi, deasupra spetezei patului, la picioarele mele, acea femeie înaltă, slabă, surâzând vag, misterios, uşa rămâne deschisă, ea reazemă amândouă mâinile uscăţive, fine de speteaza patului şi mă întreabă pe un ton aşa, care nu aşteaptă un răspuns, fiindcă ştie: *Ce faci?*

Cu un glas cântat, pe care îl puteam imita foarte bine. *Ce faaci?* Poate chiar mai lung: *Ce faaaci?* Uite, acum nu pot aşa de bine: *Ce faaci?* Nu *o mai aud* aşa bine. Şi pe urmă nimic. Nu puteam spune dacă dispărea, dacă ieşea, fiindcă n-o vedeam din spate, sau dacă eu adormeam şi ea dispărea în timp ce eu dormeam… Pe Digei a uimit-o nespus apariţia asta. Luni întregi mă întreba, jumătate neliniştită,

jumătate sceptică: «A mai venit?». Nu venea chiar aşa des şi aproape că eram dezamăgită. Dar abia după ce n-a mai venit şi-a început Digei cercetarea: mă întreba cine cred eu că este. Bineînţeles că nu ştiam şi că-i răspunsesem aşa, ca s-o epatez, «Eu însămi la patruzeci de ani…». Pe care nu credeam că o să-i apuc şi atunci presupuneam că mi se oferea şansa să-mi imaginez cum ar fi dacă i-aş apuca…

Altfel, nu prea ştiu de ce s-a ataşat şi de ce a ţinut Digei atât de mult la mine şi cum de vraja minunată a acelei prietenii a noastre a cuprins-o şi pe ea în mod egal.

Aşa că, atunci când în loc de eternul lui «să vedem» tatăl meu mi-a spus să-mi fac valiza, ba chiar mi-a pus în mână două hârtii de o sută, o sumă imensă pentru vremea aceea, am simţit toată măreţia victoriei noastre. Eram fericită că voi sta zi şi noapte cu Digei şi nu ştiu dacă nu cumva, pentru a curma intruziunile maică-sii şi «să vedem»-ul lui tata, nu-mi închipuisem că nu ne vom întoarce de acolo niciodată. O chestie comună tuturor adolescenţilor, nu? Fuga de acasă… Eram, în tot cazul, mai fericită, cred, decât am fost vreodată.

Şi am ajuns la Sinaia. Cunoşti Sinaia… Care nu mi-a plăcut. Cu violenţă nu mi-a plăcut, chiar de la coborârea din tren. Era un loc întunecos şi ploios, mereu când mă aflu într-un loc întunecos îmi dau seama că de-asta mă simt neliniştită, fiindcă seamănă cu cel de acolo. Un altfel de întuneric decât este acum, aici, fiindcă aici este marea, ridic ochii şi văd că e marea, e nesfârşită şi mă liniştesc. Acolo era întunecos din cauza brazilor şi a munţilor, ca nişte ziduri, cu cerul ca un ochi de fereastră prea mic, parcă eşti închis, ceea ce mă panichează, pe mine cel puţin, nu pot să stau prea mult. Stau, dar stau ca un om care-şi ţine respiraţia sub apă, cu cât stau mai mult, cu atât sunt mai mândră de mine când ies deasupra, dar realitatea e că număr zilele de fiecare dată şi abia aştept să plec… În locuri de-astea, baruri, locuinţe întunecoase, mă simt neliniştită, ca şi la munte. Sau da, rezist, dar nu în sensul că sunt fericită. Fericit nu eşti când rezişti, fericit eşti când respiri normal, nu? Iar atunci eu aşteptasem să cobor din tren şi să respir normal… Fiindcă eram cu Digei, crezusem că asta va veni de la sine. Şi trebuie să recunosc: atunci când am văzut dormitorul ăla de şaisprezece paturi, identice între ele şi toate identice cu patul de la Baracă pe speteaza căruia Femeia Cenuşie obişnuia să-şi pună mâinile, am fost atât de înfricoşată, că am simţit că-mi dau lacrimile, şaisprezece paturi, şaisprezece fete: Digei a fost cea care m-a liniştit. Sau fusese şi ea cuprinsă de aceeaşi nelinişte, sau ea, când îi era frică, râdea, a râs şi m-a apucat de mână. Şi a fost din nou bine… Râsul cu care atrăgea în jurul ei, spontan, mulţime de noi prieteni, din care ea mă alesese pe mine, şi-a făcut efectul. M-am liniştit. Paturile noastre erau unul lângă altul, dacă întindeam braţul, puteam adormi ţinându-ne pur şi simplu de mână, şi să dormim aşa paisprezece nopţi,

o eternitate.

Dar nu s-a întâmplat aşa. Intimitatea noastră s-a dizolvat, s-a pierdut, nu numai în imensitatea dormitorului cu şaisprezece paturi şi în sala de mese, o hală enormă, gălăgioasă, unde ea a făcut rapid cunoştinţă cu toată lumea, mai exact toată lumea a făcut rapid cunoştinţă cu ea, şi pe aleile înguste, acoperite de bolţile copacilor, unde pe ea o oprea mereu cineva să-i arate ceva, de regulă ultima producţie poetică, şi prin cotloanele parcului aceluia, plin de statui.

S-a dizolvat pur şi simplu, ca o bucată de zahăr în apă, nu doar în toate astea, ci mai ales în frica mea că o să se dizolve, care a ros-o ca un acid. Fără nicio legătură cu locul întunecos şi neliniştitor pentru mine unde era plasată, ca o rezervaţie artificială de viitori poeţi, tabăra noastră“.

Mă uimise Letiţia atunci, vorbind despre frică, fumând, neobservând că era deja 4 dimineaţa şi cerul începuse să se înroşească acolo unde urma în curând să apară soarele şi negrăbindu-se să vadă dacă Vlad se întorsese deja, sigură şi liniştită că o să se întoarcă el, dar nu deocamdată[7].

„Probabil că partidul ne trimisese acolo să continuăm producţia gen *departe încă tunurile bat/ şi flăcări ard în vălmăşagul vremii,/ dar pentru puşti e timpul minunat,/ cu un tătuc atât de bun ca Lenin*, tu nu ai apucat vremurile alea… Fabrica de poeţi trebuia să scoată în continuare poeţi, nu ştiu. Că mie, cum vezi, nu-mi trecea prin cap că de aceea mă trimisese acolo partidul gratis, e adevărat. Dar nu se prea ocupa nimeni să producă versuri, fiecare umbla cu câte o revistă sub braţ, *Cronica* sau *Vatra* sau mai ales *Luceafărul*, în care le apăruse câte o poezie. Pe scurt, atmosfera nu era deloc de fabrică, nu lucra nimeni, ba chiar, dacă te aventurai prea mult în desişurile parcului natural, te loveai, după fiecare copac, de câte un cuplu care lăsase revistele jos pe iarbă şi, încleştaţi unul de altul, se sărutau pierduţi. Pentru nevoia noastră de singurătate, a mea şi a lui Digei, era iritant, dar pentru puştoaica din mine, mult rămasă în urmă, deşi citisem *Jane Eyre*, am dedus ulterior, emanciparea acestor fete era o imagine de-a dreptul şocantă.

Cred că, deşi pe Digei nu o destabiliza niciun pic, era de acord că să umbli cu poemele sub braţ şi să le arăţi în dreapta şi-n stânga era cât se poate de caraghios. Ei îi apăruse o pagină întreagă în *Convorbiri literare*, chiar un eseu, ceva cu *Absenţa la Van Gogh*, iar mie, în aceeaşi revistă, un poem, remarcat de unul dintre poeţii veniţi în vizită, din care nu-mi amintesc decât un vers: *Dumnezeu se alege o dată la patru ani în senatul american*, dar nu umblam cu revista aia după noi, nici acasă nu le mai aveam, din punctul acesta de vedere îi priveam oarecum de sus amândouă, noi citeam Virgil Mazilescu, *Poveştile*

pentru Ştefana, Mircea Ivănescu, citeam deja Esenin şi vorbeam, vorbeam, ore nesfârşite, aşezate pe câte o buturugă, mai în preajma aleii, având grijă să nu dăm peste cuplurile înlănţuite. Digei râdea şi mă corecta: «Vrei să spui dezlănţuite». Dar fără mirare şi fără revoltă. Dimpotrivă, foarte senină, intra în vorbă, schimba impresii şi cu ele, nu doar cu mine… Nici măcar seara, când, desigur, stătea de vorbă şi cu mine, prioritar cu mine, eu eram în patul din stânga ei, dar şi cu cea din dreapta ei, o fată plină de coşuri şi cu cozi de ţărancă, şi imediat ce se stingea lumina şi trebuia să vorbim în şoaptă, ca să nu le deranjăm pe celelalte, adormea aproape instantaneu, după ce-mi fredona, jumătate tandru, jumătate ironic, «Noapte bună, puişor». Ele, vecinele mele de pat, nu se sinchiseau deloc să vorbească în şoaptă, şi pentru nişte poete geniale ce erau (toţi ne consideram acolo geniali), conversaţia lor era de o platitudine şi o meschinărie neverosimile, cât plăteşte revista cutare, după ce depăşeşti faza de «poşta redacţiei», unde se angajează… După ce dormitorul se umplea de respiraţiile lor liniştite, mă întorceam cu faţa spre Digei şi socoteam câte zile au mai rămas, fără ca noi să fi decis ce vom face cu viaţa noastră în continuare. Şi, înainte de a adormi la rândul meu, mi-i imaginam pe ai mei fie roşi de remuşcări în jurul patului meu gol, suferind îngrozitor de absenţa mea, fie ocupându-se exclusiv de problemele lor şi uitând cu totul că exist, ceea ce mă umplea de angoasă, ca pe o orfană. Întotdeauna m-a uimit cum pot să continue să existe lucrurile şi fiinţele în absenţa ta.

Aşa se face că mi-am petrecut săptămânile alea două, atât de aşteptate, într-o îmbufnare cu care am scos-o din minţi, am terorizat-o, pe ea, care fusese până atunci fericirea şi sensul existenţei mele şi singura mea raţiune de a trăi. Spun asta acum, când îmi aduc aminte, dar atunci aveam impresia că nici nu-şi dăduse seama de starea mea, rămânea calmă şi senină şi, din când în când, o umbră vag ironică îi trecea pe faţă: «Ce-i, puişor?», nu îngrijorare, ceea ce nu făcea decât să-mi sporească suferinţa. Mai mult, în dimineaţa aceea, când «s-a spart buba», cum se zice, îşi aruncase neglijent rochia albastră cu floricele mici pe geamantan şi-şi trăsese pe ea tricoul, pantalonii pescăruş şi hanoracul şi dispăruse, fără să-mi spună decât un «vin repede, trebuie să mă văd cu cineva!». Spusese «cu cineva» de parcă deja ar fi avut un secret faţă de mine sau ar fi considerat că pe mine nu mă mai interesează un detaliu ca acesta, cine e acel cineva, sau ca şi cum întâlnirea chiar nu avea nicio importanţă. Aşa, de parcă ar fi spus că are de restituit o lingură la bucătărie sau o cană, cum mai aveam toate, dar e adevărat că s-a întors repede. Într-un fel, era un secret, fără ca ea să-şi dea bine seama că era aşa ceva. Responsabilul cu cenaclul de poezie al taberei, un poet cu faţa plină de coşuri, vânătă şi ridată ca de maimuţă şi bătrân ca Babele de pe Bucegi, cum

spune Vlad, care participa la şedinţele noastre de cenaclu, îi citise eseul despre absenţă şi-i ceruse să vină cu un text mai recent, iar Digei scrisese, închipuieşte-ţi, la persoana I, un text în proză despre Femeia Cenuşie. Iar tipul o privise cu ochii mari şi-i ceruse să i-l transcrie şi lui, şi ea acum îi ducea transcrierea.

Era o dimineaţă urâtă, ploua peste oraş, peste Sinaia, nu am mai fost acolo niciodată, din strâmt şi sufocant şi năpădit de verdeaţa aia întunecată, neruşinarea vieţii aceleia luxuriante, locul devenise şi mai întunecos, cu dormitor cu tot, toată lumea aranja la nesfârşit în geamantane lucruşoare, cadouri, grosolane amintiri kitsch din conuri de brad lăcuite şi vopsite stângaci sau din alabastru, într-un fel de avanpremieră frenetică a plecării, ca şi cum toate voiau să ajungă acasă, nimeni nu vedea ce urât plouă sau poate se bucurau toate de ploaie, de altfel, parcă ploua special ca să simţi că e cazul să strângi şi să pleci cât mai repede. Digei nu făcea bagaje, se uita tot mai insistent la mine şi, deşi cred că-şi dăduse seama de deznădejdea mea, nu ştia ce să mă întrebe şi cum. Nici eu nu ştiu dacă aş fi ştiut ce să-i răspund. Dincolo de ruşinea că îi stricasem vacanţa, că din cauza mea avusese două săptămâni exasperante, eram sufocată de un fel de preaplin pe care nu ştiam pe unde să-l eliberez: discuţia despre viitorul nostru, care nu avusese loc, dar pe care nu mi-o promisese şi nici măcar nu ştia că o aşteptasem. Era un preaplin toxic, de ură şi de dispreţ pentru tot ce vedeam în jurul ei şi de durere că ea nu-mi ghicea şi nu-mi împărtăşea sentimentele. Pentru prima dată, nu-mi împărtăşea sentimentele. Îi uram pe toţi şi-i dispreţuiam când îi vedeam cum îşi împachetează ciorapii transpiraţi, pijamalele, batistele, ilustratele, jurnalele şi cadourile, fără să vadă niciunul ce urât ploua şi ce moment important e acesta, momentul unei despărţiri. La înălţimea căruia nu se ridicau nici ei, nici oraşul, oraşul se urâţea, sub ploaie, şi ei se urâţeau, foindu-se nerăbdători pe geamantane, iar despărţirea, sublimă şi definitivă, despărţirea de clipa aceea se petrecea undeva între ei, ca o tragedie netrăită de nimeni. Chiar aşa mi s-a părut, că ei şi oraşul sunt două fiinţe care s-au iubit şi acum se despart, sunt deja despărţite, fiecare cu gândul nu la viitor, ci să nu-şi uite vreun lucru necesar viitorului, un ciorap, o periuţă de dinţi! Nimeni care să trăiască unicitatea şi ireversibilul momentului…

Digei, niciodată confruntată cu asemenea suceli la mine, care de fapt nici nu avusesem vreodată suceli, fusesem oglinda ei fidelă, topită de admiraţie şi dornică să fiu ea, nu ca ea, ci chiar ea, devenise brusc deosebit de prevenitoare. Înţelegătoare. Nu făcea bagaje. Aveam până poimâine, când era plecarea, încă două zile. Era treaba lor dacă ceilalţi erau atât de nerăbdători, că voiau să grăbească plecarea, făcându-şi de pe acum valizele şi ratând momentul mult prea solemn al plecării, aferându-se. Digei nu făcea ca ei. Ea stătea pe marginea

dinspre mine a patului, cu mâinile între genunchi şi se uita la mine, cu un fel de gravitate participativă, fără însă ca ironia aceea uşoară să-i fi dispărut. Ca şi cum atunci m-ar fi descoperit. Ca şi cum îi cădea o ceaţă de pe ochi, ca şi cum se developa o imagine revelatoare. Cu groază, aş fi dorit în acelaşi timp ca buba să se spargă, să văd şi eu ce e în ea şi să-i ridic la loc, pe ochi, binefăcătoarea ceaţă.

«Ce-ai zice să mergem să ne luăm rămas-bun?», a spus la un moment dat. Dovadă că mă înţelegea totuşi. Şi imediat, fără să aştepte răspunsul, a luat-o pe culoarul îngust dintre paturi, recitând cu glas tare, să audă tot dormitorul: *La apa Vavilonului,/ Jelind de ţara Domnului,/ Acoló şezum şi plânsăm/ La voroavă că ne strânsăm,/ Şi cu inemă amară,/ Prin Sion şi pentru ţară,/ Aducându-ne aminte,/ Plângeam cu lacrămi herbinte.* Credea ea, ca să facă haz, dar autoironia ei m-a durut mai tare ca niciodată. Am ieşit totuşi din cabana aşezată pe o pantă să ne luăm rămas-bun de la firicelul de apă pe care-l descoperiserăm noi două, foarte retras, foarte ascuns, şi unde într-adevăr lăcrimaserăm, amândouă sau numai eu, de dor de casă, de Baracă, de mare, cu doar două zile în urmă. Ploaia stătuse şi acum mi se strângea inima că plecăm, probabil că toate despărţirile sunt dureroase şi, dacă te gândeşti, ele sunt exact gesturile cele mai frecvente în vieţile noastre. Pe cel mai apropiat trunchi de copac, acela pe care stătuserăm spate în spate de fiecare dată când veniserăm aici, cineva scrijelise proaspăt o inimă şi două iniţiale. «Ce zici, ne scrijelim numele aici?», după care, ceva mai serioasă: «S-ar putea ca buturuga asta să însemne foarte mult pentru noi, în existenţa noastră viitoare şi fatalmente necunoscută, nu crezi?». Spunea asta cu surâsul ei enigmatic, timid, amuzat, în fond, cred că nu ştia sărmana cum să mă binedispună, şi a adăugat, serioasă de tot: «Ai băgat de seamă că nu suntem niciodată contemporani cu propriile noastre sentimente?». Întotdeauna ascultasem cu gura căscată sentinţele ei, fiecare un aforism în sine, dar acum, brusc, am replicat înţepată: «*Eu* sunt foarte contemporană cu propriile mele sentimente, să ştii», i-am spus, declarând solemn că pentru mine, acum, să mergem acasă nu mai înseamnă nimic. Digei tăcea, atentă, vag iritată. Coborâserăm neatente la şuvoaiele de apă, aveam picioarele ude, ea era în adidaşii cauciucaţi, dar eu special îmi pusesem tenişii. Special ca să fac nu o răceală, un guturai, nuuu, ce-mi doream eu atunci era o boală livrescă, prestigioasă, aşa, care-ţi lasă ochii limpezi şi expresivi şi părul strălucitor, o boală estetică, sublimă, neiertătoare. I-am spus că nu vreau să mă mai întorc acasă. Că sunt hotărâtă să rămân acolo. Să îmi găsesc un loc unde să-mi câştig o existenţă modestă şi s-o iau de la zero. Acum îmi vine să râd, dar atunci eram serioasă. O să muncesc undeva, la bucătăria taberei, la bariera de la poartă, care mi se părea un post uşor de obţinut, modest şi accesibil. Mai voia cineva, mai

râvnea cineva la el, decât mine? Speram, spunând asta, nu mai speram, dar atunci cred că mi-aş fi dat chiar viaţa ca Digei să-mi spună că nu nutreşte dorinţă mai fierbinte decât asta, să-şi găsească ceva similar acolo, în Sinaia, sau prin preajmă, şi până atunci… Spusesem prostia asta, dădusem contururi concrete unui vis al nostru, nebunesc, ştiam că nu poate fi real şi totuşi continuam să-l dezvolt, simţeam că Digei nu mă mai înţelegea, eram sigură că nu mă înţelegea, deşi până atunci mi se părea că, fără să fi vorbit, acesta fusese şi visul ei, pe care eu doar îl enunţam, ştii, caăia cu falansterul. Un teoretician nebun imaginează o lume şi un prost o pune în aplicare… Important e că până atunci simţisem că mă înţelege şi acum simţeam contrariul. Mă asculta, desigur, şi nu părea deloc s-o sperie proiectul meu, marea hotărâre pe care o luasem, dimpotrivă, coboram de-a lungul Vavilonului nostru, un râuleţ, în fond, şi ea continua să pară foarte relaxată, disponibilă, deşi îi simţeam distanţa şi încordarea. Am uitat să-ţi spun ce mulţime de lucruri ştia Digei, în afară de toţi prozatorii şi poeţii şi muzicienii. Cu doar trei zile în urmă coboram şi ea se apuca de câte un arbust, ăştia sunt jnepeni, zicea, şi ăştia ienuperi, ştii că fructul ăstuia e bun de ceai? Toate denumirile ştiinţifice le ştia, ale pinului, molidului, tisei, bradului, fagului, şi le enunţa cu un surâs relaxat, *Pinus sylvestris*, *Picea abies*, *Taxus baccata*… şi eu o ascultam uluită, încântată. Acum cobora alături de mine, atentă, dar tăcută, ca o învăţătoare plină de tact, care se abţine să bage în capul elevei ei cunoştinţe, când ştie că tărtăcuţa ăleia e închisă ermetic, o oală-minune în care fierbe durerea, ştiind că toate comorile de cunoaştere, denumirile latineşti şi ilustrările lor *in situ*, s-ar fi scurs inutil pe deasupra, făcând-o poate şi pe ea să-şi piardă zâmbetul şi răbdarea. Şi cum coboram noi aşa, în peisajul transfigurat de suferinţa mea, solemn şi spiritualizat, spre locurile care, nici vorbă, trebuiau să ne aştepte pustii, solemne şi dezolate ca şi mine, tocmai în spatele stâlpului de telegraf căzut, adăpostiţi de coroana deasă a unui molid, *Picea abies*, doborât de furtună, o altă buturugă «a noastră», cea pe care, în primele două zile, stătusem spate în spate, ca în faţa Barăcii, teleportând aici mirajul singurătăţii noastre de acolo, i-am găsit pe cei doi premianţi ai taberei, Tiberiu şi Cătălina, vezi, şi azi ştiu cum îi chema, trăindu-şi vacanţa într-un mod mai apropiat de firescul vârstei, ca să zic aşa, anume unul în braţele celuilalt, sărutându-se. Aproape că nici nu i-am văzut. Nici n-am văzut altceva decât mâinile ei mici, albe şi grăsuţe, înfipte ca nişte gheare în umerii lui, iar ale lui Tiberiu în părul ei negru, umflat şi sârmos ca al negreselor, dar priveliştea m-a impresionat atât de violent, atât de violent, încât mi-a rămas pentru totdeauna întipărită în minte. Absolut pentru totdeauna…

Nici acum nu-mi explic de ce. Teoretic aşa, m-am gândit adeseori, mai ştii secvenţa în care Camus redă sentimentul absurdului, un tip

care vorbeşte în cabina telefonului şi tu-l vezi de sus, de la etaj, dând din mâini etc., nu are sens. Cred că, dacă un extraterestru ar vedea două fiinţe omeneşti apropiindu-şi feţele şi înclinându-le, unul într-o direcţie şi celălalt în cealaltă, pentru a împiedica să li se ciocnească nasurile, deschizând apoi gura şi încleştându-şi-o pentru momente lungi, aşa, ar avea cu mult mai mare intensitate imaginea absurdului… Şi a violenţei. A primejdiei. A obscenităţii.

Poţi vedea ca prin peretele de sticlă al cabinei telefonice imaginea?“, s-a întors Letiţia spre mine, în lumina deja cenuşie a zorilor.

Şi acum mă gândesc că, de câteva zeci de minute bune, aşteptam neliniştit momentul în care, uitând de Vlad şi de Ioana şi de subînţeleasa noastră loialitate faţă de ei, Letiţia se va întoarce spre mine sau eu spre ea şi ne vom săruta, şi cine ştie dacă nu vom merge, din nefericire pentru toţi patru, şi mai departe. Descrierea atât de tehnică a sărutului m-a făcut să înţeleg că perspectiva este exclusă.

„Şi de data asta, Digei a fost de un calm uimitor. N-a spus decât, ducând comic mâna la ochi, O, pardon! şi a grăbit paşii. Eu, în schimb, am rupt-o la fugă la vale, de-a dreptul prin noroaie, şi după ce-am alergat sărind din piatră în piatră, m-am aşezat pe un trunchi prăvălit de copac, unul oarecare, şi m-am pus temeinic pe plâns. Habar n-am de ce plângeam. Poate că era plânsul de după ieşirea din ou, plânsul naşterii, ceva de felul acesta… nu simplu, dezamăgirea că locul nostru fusese astfel profanat. Digei m-a ajuns din urmă, fără să alerge, şi a aşteptat cumva respectuoasă, cu o răbdare nerăbdătoare, să mă opresc din smiorcăit. Când a ajuns s-a aşezat nu cu spatele lipit de al meu, pe trunchiul copacului, ci alături, aşa, umăr la umăr, şi a spus: «De ce eşti tu atât de… intransigentă, puişor?». Am primit lovitura în plin. Era prima dată când nu vorbeam despre «noi», prima dată când din acest «noi» desprinsese un «tu». Îl smulsese parcă, cum ai smulge un prunc din pântecele maică-sii. Tu. Acum eram *eu* şi era *ea*.

«De ce eşti tu atât de intransigentă, puişor?» Mult mai târziu am găsit citatul acela din Pascal, cu omul care nu e nici înger, nici fiară, dar când vrea să fie înger devine fiară. Nu-l ştiam, dar simţeam asta: că vreau să fiu înger şi că sunt fiară. De ce însă voiam aşa şi eram aşa, nu ştiam. Nu cred că ştiu nici acum…

Sufletul trebuie să fie o plastilină, nu un bloc de granit, Rafael. Puternic, indestructibil, dar moale… Singurul, singurul care m-a vindecat de asta, m-a plămădit, m-a modelat, m-a topit şi mi-a redat plastilina sufletului a fost Vlad. Asta ca să-ţi răspunzi o dată pentru totdeauna la întrebarea de ce rămân cu el, deşi el pare să mă alunge…“

Din nou s-a oprit şi din nou mi-a luat din mână ţigara pe care

pentru mine o aprinsesem şi am tăcut amândoi vreme de minimum zece minute, până când, încet-încet, bulgărele de lumină a ridicat ca pe o pătură negura şi priveliştea a devenit o banală carte poştală cu un răsărit de soare, la mare. După care a reluat:

„Da, ţi-am spus că tabăra aia de la Sinaia era un fel de tabără de creaţie, mă rog, nu ştiu dacă chiar aşa se numea, dar efectiv, după ce dimineţile vizitam cu autocarul tot felul de obiective culturale, istorice, turistice, aveam două ore, după somnul de la prânz, ca să scriem câte un text, în versuri sau proză, legat de ce am văzut. Reportajul realist, descrierea în proză, dialogul dramatic şi altele… Iar seara le discutam cu scriitori adevăraţi, veniţi special pentru asta. Fuseseră selectaţi liceeni presupus talentaţi, copii-minune, aleşi după diverse concursuri de poezie, nu numai după olimpiade, ca noi, unii se cunoşteau între ei din tot felul de cenacluri, reviste, plachete, dar erau, ca şi mine, atât de absorbiţi de propria lor persoană, fiecare, încât treceau ca orbii unii pe lângă alţii pe aleile alea, ale libertăţii absolute, precis trasate, de altfel, fiecare cu revista în care debutase sub braţ, ştiindu-şi unul altuia doar numele, doar legat de vreun titlu, de vreo poezioară de patru strofe, genială, fireşte, aşa eram, ca o menajerie. O singură amintire plăcută, duioasă, şi un singur chip am reţinut cu tandreţe, era o fetiţă mult mai mică decât noi, de vreo opt ani, a unui instructor, care voia neapărat să participe nu numai la excursii, ci şi să scrie textul respectiv, să împartă cu noi şi binele, şi răul, cum ar veni. Indira cred că o chema. Şi într-o seară a vrut să-şi citească şi ea compunerea. Fusesem dimineaţa la castelul construit de Hasdeu în Câmpina pentru fiica lui, moartă la vreo nouăsprezece ani. Iar fetiţa aceea, care avea, la opt ani, nişte ochi de o tristeţe absolut indescriptibilă, ne-a citit o compunere din vreo douăzeci de fraze, care începeau toate cu «Azi am văzut». În afară de prima, care începea cu «Azi, în excursie, am văzut». Ţin minte «Azi am văzut castelul construit de scriitorul savant Bogdan Petriceicu Hasdeu, pentru fantoma fiicei sale, ca să poată vorbi cu ea în mai multe camere. Azi l-am mai văzut pe Bogdan Petriceicu Hasdeu în curtea casei sale sub formă de statuie». Atât, două fraze. I-am făcut o fotografie cu aparatul Leica, Digei avea un aparat Leica şi i-a făcut o poză, pe care mi-a dat-o mie. Cred că exersa cu mine să mă vindece de un fel de dependenţă, care o deranja… în fine…

Fetiţa cu ochi trişti de la Sinaia

În fine, ce vreau să spun este că acea tabără era un fel de fabrică de scriitori. Eram nişte adolescenţi manipulaţi, controlaţi, condiţionaţi în detaliu. Ca nişte maimuţe la zoo. Şi toţi îşi vedeau de ale lor şi răspundeau, fără să facă în vreun fel caz, la ce li se cerea. Digei nu, prin firea ei liberă, dar eu, atât de îngrozitor de centrată pe mine

însămi, nici măcar nu eram conştientă de rolul şi prezenţa adulţilor care ne însoţeau, ne supravegheau, îngrijitorii rezervaţiei, ce mai. Nici măcar nu realizam că vor ceva de la noi. Deşi ei ne aşteptaseră acolo din prima zi, din după-amiaza sosirii. Deşi chiar din acea primă zi ne puseserăm bagajele în camere, ne ocupaserăm paturile, mâncaserăm de prânz şi alergaserăm la marea întâlnire, îmi amintesc acum o masă lungă, cu faţă de masă roşie, cu şapte capete înşirate de-a lungul ei. Dacă epoca ar fi fost alta, aş fi zis că semăna cu o cină de taină incompletă. Digei s-a aplecat spre mine şi mi-a şoptit, cu acelaşi ton al ei între solemnitate şi ironie: «Comitetul Central al literaturii române» şi mi-a spus numele fiecăruia dintre ei, scriitori ştiuţi aproape toţi din cărţile de literatură română, dar greu de identificat şi din cauza distanţei, şi fiindcă erau diferiţi de fotografiile din manuale. Acum sunt oameni în vârstă cu toţii, unii chiar au murit, tipii din prezidiul nostru de atunci, nişte clasici în viaţă. Arătau tineri şi proaspeţi, aveau pe feţe o expresie de veselie şi deschidere, de aşteptare bucuroasă, parcă ne-ar fi întâmpinat la capătul unei cărări de lumină pe care noi urma s-o parcurgem. Ei bine, toţi erau cu ochii aţintiţi pe ei, dar nu cu veneraţie, cu admiraţie. Îi fixau cu aviditate, aşa, ca pe un punct unde trebuie să ajungi, o ţintă de atins. Doar eu şi Digei voiam altceva. Şi chiar dacă nu ştiam clar ce altceva, crezusem până acum că acelaşi lucru… Iar acum ea îmi spunea, prin toată atitudinea ei, că nu…

Se răsucise pe buturugă, în faţa mea, şi mă privea în ochi atingându-mi aproape genunchii. Doar mă privea. Cu un fel de uimire edificată, ca şi cum mă descoperea acum şi concomitent lua distanţă de ceea ce descoperea. Iar eu aşteptam înfricoşată să-mi comunice, ca pe un verdict şi-un diagnostic fatal, descoperirea asta. Teribil de înfricoşată şi în acelaşi timp cumva împietrită în satisfacţia singurătăţii şi a orgoliului meu.

Abia aşteptam să mi-o spună. Atunci, pe loc, n-a făcut-o, m-a privit doar cu un fel de tandreţe ironică, îndelung, iar apoi n-a mai fost nevoie. În după-amiaza aceleiaşi zile s-a stârnit în tabără o agitaţie şi o excitaţie de nedescris. Aleile s-au umplut de maşini, Volga, Lada, un Renault chiar, ba şi o Dacie 1100 nouă-nouţă, în jurul ei se adunaseră toţi băieţii, uimiţi că fusese fabricată abia cu o zi în urmă, poeţii care urmau să ne citească în acea seară din versurile lor, tot Comitetul Central al literaturii române, îşi aranjau în grabă valizele în portbagaje şi plecau, instructorii s-au întrunit într-o şedinţă, jumătate plecau, jumătate rămâneau, şi nouă nu ne-au mai dat drumul pe alei. Nu înţelegeam nimic, dar nici nu mă interesa nimic. Fără s-o întreb, ca şi cum aşteptarea încordată de până atunci s-ar fi risipit în aer, Digei s-a învârtit un pic printre grupurile agitate şi s-a întors la mine: «S-a petrecut ceva foarte grav. S-ar putea să înceapă războiul». Nu am spus nimic, dar cred că, după expresia chipului meu,

ea a dedus că din partea mea putea să cadă peste noi şi o bombă atomică. Şi atunci Digei a avut un surâs îngheţat, pe care nu i-l văzusem până atunci niciodată şi nici după aceea, şi mi-a spus: «Puişor, pentru tine singurul lucru grav pe lume este că nimeni, niciodată, nu ţine la tine destul. Nu-i aşa?». Şi nu greşea. Şi în mod ciudat, exact când ei i se lua pânza de pe ochi în privinţa mea, ceea ce se petrecea aşa, în treacăt, în grabă, cam cum îşi strângeau toţi cei care aveau cu ce pleca bagajele, ceea ce simţeam eu era o curioasă exaltare. O catastrofă mai mare decât catastrofa despărţirii noastre se petrecea şi asta îmi aducea o imensă uşurare. «Hai să vedem ce se întâmplă», mi-a zis aproape răstit, energic, ea însăşi uitând răceala de moarte cu care-mi spusese ce-mi spusese, iar eu am început să alerg, alături de ea, spre poartă, deşi ştiam că nu mai aveam voie să ieşim.

Şi acolo, ceea ce orice fiinţă visează să i se întâmple într-o situaţie de pericol, nouă ni s-a întâmplat. Tatăl ei, cel puternic şi ocrotitor şi tandru, în prezenţa căruia întreg raionul se transfigura de respect şi teamă, pentru care învăţătorul bătut şi umilit venise martor al apărării, minunatul ei tată, subalternul lui tata, în realitate, şeful lor, al tuturor, era acolo. Ne aştepta la poarta taberei, lângă motocicleta lui cu ataş. Nu ne-a îmbrăţişat, nu ne-a sărutat, ne-a bătut pe spate, pe amândouă, ca pe doi băieţi, şi ne-a trimis să ne luăm rucsacurile din cameră, s-a dus şi i-a anunţat pe instructori, ne-a întins căştile, am urcat, eu în ataş, Digei în spate, şi până în sat, 350 de kilometri, nu s-a oprit şi nu a scos nimeni o vorbă. Cred că Digei aflase între timp că ruşii intraseră în Cehoslovacia: era 21 august 1968. Prima dată când istoria mare lăsa să-i cadă o bombă peste carcasa narcisismului meu impenetrabil.

Fără să o fisureze măcar…

N-am mai căutat-o toată vara, nu am mai călcat pe la Baracă până în septembrie, i-am respins vehement toate tentativele de împăcare, am rămas repetentă şi n-am vorbit cu ea tot anul. N-am găsit pe loc soluţia, dar n-am vorbit cu ea un an întreg. Şi am făcut totul ca s-o înlocuiesc. M-am dedat unui adevărat desfrâu al împrietenirilor, o sfidam, continuându-mi plimbările de la şcoală la autobuz şi de la autobuz la şcoală, când cu o fată, când cu alta, dându-i fiecărei înlocuitoare a ei să citească poemele noastre preferate şi vorbind cu ea ore nesfârşite, întârziind acasă şi lăsându-i pe ai mei să-i pună totul în cârcă, fără măcar să întrebe, şi, mă rog, câştigând concursuri după concursuri… de poezie, închipuieşte-ţi, devenind o celebritate judeţeană. Două lucruri nu am făcut niciodată, cu nimeni: nu am mai fost la Villa Margareta cu niciuna dintre ele şi nu m-am aşezat spate în spate pe o buturugă, imagine care este pentru mine, până azi, ilustrarea perfectă a fericirii de a fi doi. Mai exact, două…

Totul, totul pentru a o întoarce la mine, respingând în acelaşi

timp orice tentativă a ei de împăcare. Până la… coma alcoolică din vacanţa dinaintea ultimului meu an de liceu şi a anului ei doi de facultate. Abia atunci ne-am împăcat, şi asta fiindcă a venit ea la spital. Nu ştiu, nici acum nu ştiu dacă nu asta am urmărit. Dar sărisem mai departe decât calculasem.

Am primit-o încremenită, împietrită, însingurată, înfăşurată în orgoliu, aşteptând, bineînţeles, să-şi pună cenuşă-n cap, să se întrebe ce s-ar fi făcut ea dacă eu aş fi murit şi toate celelalte. Nu sunt sigură că m-ar fi ajutat cu ceva. Că ar fi topit gheaţa din mine. Ştiu doar că eu aşteptam încă să mă roage să-i împărtăşesc impresii despre infernul în care călătorisem, chiar călătorisem, şi la care ea nu avea acces. Nopţile şi zilele petrecute în compania Femeii Cenuşii, care uneori lua chipul şi înfăţişarea ei. Nu a fost nimic din toate astea şi m-a durut, încă o dată. Nu ştiam atunci ce definitiv despart infernurile parcurse separat.

Ştiam doar că ea mă făcuse şi apoi mă trădase. De la ea deţineam ura şi dispreţul acesta. De la ea învăţasem acea arie urlată de Brel, *insupportable monde, tu es trop gris, tu es trop laid*… De la ea *salut à toi, dame Bêtise, toi dont le règne est méconnu*… şi ea era aceea care-mi spusese singurul adevăr insuportabil despre mine: egoismul meu feroce. Iar acum regreta. La doi ani distanţă, regreta.

Venise să vorbească, venise să spargă zidul. O anunţase, cred, Tudor, care era atunci la Urgenţă… El îi spusese, ştia deci, era pregătită şi să încaseze. Aşa că înainte de a spune ea ceva, am întrebat-o: «Ai venit să contempli ruinele?». Nu ştia ce anume determinase disperarea mea din noaptea când băusem o jumătate de litru de vodcă într-o jumătate de oră. Găsisem atunci, căutând urmele prieteniei noastre, ultima carte pe care mi-o lăsase, de ziua mea, la Villa Margareta, în anul cât fusesem supărată pe ea. Nu a fost un *malentendu*, ci un lanţ de *malentendu*-uri. Primul, că nu ştiu cum se lipiseră atunci primele două file, mai subţiri, din acea *Epopee a lui Ghilgameş*, *Sha naqba imuru*, *Cel care a întrezărit prăpastia* (era o ediţie mai nouă, scoasă la Bucureşti în 1966); astfel că atunci când, ea deja la facultate, la Bucureşti, şi eu abia într-a XI-a, tot la liceu, m-am dus într-o zi singură la Villa Margareta şi am găsit-o pe patul de fier, nu văzusem că are o dedicaţie şi mi se păruse normal să nu fie niciuna: ce îi spui cuiva care nu vrea să mai ştie de tine? Care te-a înlocuit, care s-a înconjurat de prietene? Nu îi scrii o dedicaţie. Dar mai ales, al doilea *malentendu*, că atunci când o găsisem, în seara cu coma alcoolică, eu citisem nu ce scrisese ea acolo, de fapt, Appolinaire scrisese, ci ceea ce sufletul meu bolnav voise să citească. Abia acum un an am citit acea mică bijuterie a lui Appolinaire, *Adieu*, aşa cum a scris-o el. El a scris:

J'ai cueilli ce brin de bruyère
L'automne est morte, souviens-t'en

Nous ne nous verrons plus sur terre;
Odeur du temps, brin de bruyère
Et souviens-toi que je t'attends.

Atunci, în seara aceea, când cu vodca, eu am citit aşa: *Nous ne nous verrons que sous terre.*

Adică n-o să ne mai vedem decât pe lumea cealaltă, sub pământ?

Nu ştiu. Eu în acea seară m-am dus la Villa Margareta, după o anchetă oribilă, prin care ştiu că a trecut şi ea, când m-au întrebat direct dacă îmi plac fetele. Dacă sunt lesbiană. Ca şi mine, cred că auzea pentru prima dată cuvântul. A fost cu totul aiurea. Ar fi putut să ne ancheteze pentru incest, la urma urmei, nu pentru lesbianism.

În fine, dar atunci când eram încă în spital şi a venit la mine pregătită să încaseze şi-a repetat pentru a treia oară întrebarea «Ce ruine?», până am văzut absurdul ei şi mi-a fost ruşine să mi-o duc până la capăt. Eram chinuită de îndoiala că n-ar fi venit dacă n-ar fi chemat-o Tudor? Voiam să-i forţez mâna şi să o fac să spună cu gura ei că ar fi venit şi fără s-o cheme Tudor şi să-şi pună cenuşă-n cap? Aşa că ea a mai înaintat un pas. «Am să te rog să mă laşi să vorbesc.» N-a adăugat «puişor». Şi a continuat: «Noi, Letiţia, am ţesut împreună o pânză foarte frumoasă, dar am stat atât de aproape cu ochii în ea, că nu am mai văzut nimic în jur. Lumea asta este mult mai mare. Iar ca să putem trăi în ea, noi trebuie la rândul nostru să ne facem mari. A fost o perioadă foarte deosebită în viaţa noastră, fiindcă eşti o fiinţă deosebită». Nu m-am abţinut să dau din mână a lehamite, căci sintagma asta, «fiinţă deosebită», la adresa cuiva care tocmai de deosebită ce era băuse o jumătate de litru de alcool de patruzeci de grade şi care n-avea dorinţă mai fierbinte decât să fie o fiinţă obişnuită, era ultimul lucru pe care trebuia să mi-l spună. I-am azvârlit, cu tot sarcasmul posibil, mai mult sau mai puţin ideea asta. «Aşteaptă», a continuat Digei, decisă să spună tot ce avea de spus. «Deosebită, dar imposibilă. Imposibilă. Să nu înţelegi prin imposibilă o fiinţă cu care nu te poţi înţelege, rea, capricioasă, egoistă. Ci cumva ireală, ca numerele imaginare din matematică.»

Sunt şi acum uluită de formulările lui Digei. Aşa, tobă de «lecturi suplimentare», nu avea totuşi nici douăzeci de ani şi câţiva ani de şcoală pe sponci, ca şi mine, cu lecţii despre lupta de clasă în loc de filosofie şi cu Camus şi existenţialismul doar ca ilustrare a tezei că Occidentul e atât de putred, încât acolo oamenii găsesc lumea absurdă, ucid şi apoi sunt ghilotinaţi şi aşteaptă să vină socialismul şi la ei, ca să dea vieţii lor absurde un sens, şi cu o literatură română din care nu citeam o literă, doar poeziile poeţilor de care ţi-am zis, fiindcă, dacă se publicase acea literatură, nu putea fi decât tâmpită… «Imposibilă cumva, ca numerele imaginare din matematică.» N-ai crede acum, când, desigur, avem cu toţii mult mai multe lecturi… În

fine. Înţelesesem. Dar înţelesesem mai ales că, după doi ani de gândire, ea mersese pe drumul dezvrăjirii, al dezamăgirii de mine, nu al remuşcărilor. Descoperise, în urmă cu doi ani, că nu semănăm, iar acum îmi comunica solemn aceeaşi descoperire, doar că mai solid întemeiată. În fond, la fel de dezamăgită puteam să fiu şi eu. Eu pentru asta mă împrietenisem cu ea. Crezând că e tot o fiinţă imposibilă, ca şi mine. I-am spus-o.

A continuat, roşind de efortul de a-mi face faţă: «Viaţa nu înseamnă numai literatură», a spus. «Literatura este numai o parte din viaţă…» «Nu-mi spui o noutate», am întrerupt-o din nou, deşi înţelesesem că tocmai îmi spusese una: că pentru ea literatura era doar o parte din viaţă, ca pentru toată lumea. Ca pentru părinţii noştri, care citeau seara – citim şi noi o oră, ca să nu ne analfabetizăm complet? – şi fix după o oră se uitau la ceas, gata, am citit, aş fi ascuns de ei toate cărţile din casă, ca pentru Tiberiu şi Cătălina, care ştiau mai multe despre literatură decât părinţii mei, ştiau că Hemingway s-a sinucis, şi totuşi lor le ardea să se sărute. E posibil aşa ceva? urlam interior. E posibil să-ţi ardă să te săruţi când ştii că Hemingway s-a sinucis? «…o parte importantă din viaţă şi poate cea mai frumoasă, totuşi o parte», o auzeam ca prin vis pe Digei, ca prin vis şi tot mai îndepărtat, fiindcă eram din ce în ce mai convinsă că era şi ea ca toată lumea. Chiar dacă nu o văzusem sărutându-se cu nimeni şi nici nu i-am cunoscut vreodată un prieten… Mă uitam la ea şi vedeam, pentru prima dată, altfel pielea ei albă, care contrasta cu draperia de păr negru, puful de pe ceafă, când şi-l ridica în coadă de cal, sânii, era o femeie, nu fusese deloc indignată când îi văzuse pe Cătălina şi Tiberiu sărutându-se, şi nu era deloc exclus să se fi sărutat şi ea cu poetul cu faţa plină de ciupituri de vărsat din tabără, când îi dăduse eseul despre Van Gogh, alt sinucigaş, şi pe urmă să fi venit şi să fi discutat cu mine despe sinuciderea lui, despre cum a scris Faulkner *Zgomotul şi furia*, pe botul locomotivei cu abur, şi despre *Valurile* şi să-mi recite din Ghilgameş, da,

> Enkidu, tânărul meu prieten, Pantera câmpiei,
> Pe Enkidu, prietenul său Ghilgameş îl plânge şi rătăceşte fugar în câmpie…
> Prietenul meu, care cu mine învinse toate greutăţile…
> Prietenul meu, care ucise cu mine lei…
> Enkidu, prietenul tău drag, acum în colb se zbate…“

Se făcuse ziuă de mult… Nu ştiam că Letiţia poate recita atât de frumos, nu ştiam că trăise o poveste la fel de magnifică, mult înainte de magnifica ei poveste de iubire cu Vlad, nu ştiam de ce se învinuia de imaturitate, dar acum, la lumina neîndurătoare a zilei, cearcănele şi vagile pete de pe obrazul urâţit de nesomn şi, ceea ce de asemenea nu ştiam, de sarcină, privirea ei, aţintită drept în faţă spre mare, şi

chipul transfigurat, ca în transă, arătau ca ale cuiva care se smulge, dureros şi fără ajutorul nimănui, din acea copilărie sau adolescenţă din care Digei o implorase zadarnic să se desprindă. Şi, brusc, îşi arată vârsta, pe care până atunci şi-o declara parcă, din cochetărie, ca să vadă pe faţa interlocutorului uimirea neîncrezătoare.

„…I-am repetat, pe nerăsuflate, plină de orgoliu, privind-o în ochi, versurile astea. A rezistat eroic, deşi la un moment dat îi dăduseră lacrimile, mă asculta, între iritare şi emoţie. Apoi m-am simţit prost: «Pentru mine, literatura nu e o parte din viaţă. Pe mine viaţa asta, din care literatura nu e decât o parte, chiar şi importantă, spui tu, nu mă interesează. N-o trăiesc decât ca materie primă». «Da, înţeleg», a spus Digei aproape politicoasă, «totuşi, ai spus cândva, când eram la Villa Margareta, că ţie îţi spun ceva doar acei scriitori care scriu pentru a ierta, pentru a se vindeca, mi-ai spus atunci că îţi plac numai cărţile scrise cu sânge. Asta nu înseamnă viaţă?», a întrebat ea, într-o ultimă tentativă de a mă înţelege, dar eu nu aveam nevoie de înţelegerea ei. «Poate, dar eu am de gând să particip la viaţă doar ca trimis special. Eu sunt corespondent de război.»

Da, am rostit această frază de un caraghioslâc penibil, au fost perioade când mi-era insuportabil de jenă să-mi amintesc de discuţia aceea, dar să ştii că nu era niciun cabotinism în mine, fiindcă sufeream, chiar sufeream, iar despărţirea mea de Digei, ruperea mea de ea, atât de violentă şi atât de inexplicabilă, mult mai târziu am înţeles-o. Pentru mine, *şi ea* fusese până atunci, la Sinaia, o fiinţă imposibilă. Nici ea nu putea trăi printre fiinţele posibile. Ca tatăl meu şi ca mama ei. De aceea stăteam doar, de seara până dimineaţa şi de dimineaţa până seara, singure, la Villa Margareta. Ruptura se produsese atunci când eu am aşteptat tabăra aia, m-am gândit la ea, aşa, ca la un fel de rezervaţie de fiinţe imposibile, unde voisem să rămân chiar şi după ce dădusem acolo peste Cătălina şi Tiberiu, sărutându-se. Şi desigur că Digei înţelesese. Dar ea fiinţă imposibilă nu-şi dorise să fie. Aşa că luasem asta ca pe o trădare şi căutasem apoi frenetic, ca într-un desfrâu, ca un fel de Don Juan al prieteniei, ca în poemul lui Verlaine pe care tot ea mi-l scrisese pe o carte:

Je fais souvent ce rêve étrange et pénétrant
D'une femme inconnue, et que j'aime, et qui m'aime,
Et qui n'est, chaque fois, ni tout à fait la même,
Ni tout à fait une autre, et m'aime et me comprend.

Est-elle brune, blonde ou rousse? Je l'ignore…

Când mă chemaseră la ancheta aia murdară, cartea asta o luaseră de la Baracă şi citeau din ea, vers cu vers. Erau doi tipi şi între ei traducătoarea, cu două buze subţiri ca nişte râme de pescuit, cu un nas ascuţit şi vânăt şi care traducea foarte exact, în fine, groaznic. A

aflat tatăl lui Digei şi a făcut scandal acolo, au fost sancţionaţi ăia până la urmă…

La *Elle est brune, blonde ou rousse* se hlizeau de mama focului, fredonau dintr-o romanţă, ceva, *Blondă sau brună, îmi e totuuna, eu pe toate le iubesc, eu pe toate le doresc*, a fost sinistru… Mai mult ca să uit hlizeala asta băusem jumătatea de vodcă, de fapt. Dar ei nu i-am spus asta…

«Ce faci cu bacalaureatul?», m-a întrebat. Mi s-a părut o trimisă a fiinţelor posibile. «Nu fac nimic.» «Îl repeţi în toamnă?» «Îl repet numai pentru că nu mi-a reuşit isprava asta.» Acum minţeam, într-un fel, ca să subliniez adevărul, dar minţeam. Nu avusesem de gând să mă sinucid, dar pentru şcoală nu mai aveam, într-adevăr, nicio tragere de inimă şi oricum n-o puteam lua decât pe una dintre potecile pe care fiinţele posibile ţi le trasează, la douăzeci de ani.

Digei se gândea, gravă.

…Cred că a ţinut foarte mult la mine Digei. Toată aiureala şi tot delirul acela mi le lua în serios, reflecta la ele şi cred că a suferit la fel ca mine când a descoperit neasemănarea noastră. Iar asta nu s-a văzut între şaisprezece şi optsprezece ani, normal… Când a venit asistenta s-o scoată din salon, avea o înfăţişare cu adevărat tragică. Eu una îi zâmbeam ironic, îi spuneam în gând, uite, până şi acum te supui, te dă afară cine vrea şi când vrea.

«M-am gândit mult, să ştii», mi-a spus, înainte de a ieşi din încăpere. «Nu sunt şi nu vreau să fiu o fiinţă imposibilă. Nu vreau să fiu corespondent de război. Eu vreau să trăiesc.» «Dacă eu te împiedic, o să mă dau la o parte…» «Nu mă împiedici şi nu m-ai împiedicat niciodată de la nimic. Ţin la tine foarte mult. Altceva vreau să spun. Eu vreau să trăiesc. Cărţi sunt multe pe lume şi aparţin tuturor, viaţa noastră e una singură şi numai noi putem s-o trăim.»

Pe urmă am dat bacalaureatul, am făcut pregătire un an şi am venit la Bucureşti. Totul, totul sub supravegherea lui Tudor, cu care trăiam deja. Nu ştiu de ce. Poate că tot ca să mă supun preceptelor ei: ca să trăiesc. Tudor m-a trimis la Bucureşti. La Institutul Grigorescu, Istoria artei. Digei era la Limbi Străine, în Pitar Moş. De locuit, am locuit cu un etaj mai jos ca ea, în căminul de la 6 Martie. Am fi putut face un aranjament, dar niciuna dintre noi nu a venit cu propunerea asta şi, în general, nu am mai reluat prietenia noastră. Nu aranjam să ne întâlnim, dar dacă se întâmpla, vorbeam despre cursuri, despre seminarii, fără să ne evităm, dar şi fără să căutăm să rămânem vreun moment singure. A fost o perioadă cam teleghidată în viaţa mea, în care fiinţele posibile din jurul meu îşi înecau nopţile în vodcă şi poveşti cu avortoni ascunşi în cârpe însângerate în spatele ţevilor de la closet, cu otrăviri cu dero, cu nefericite care se aruncau de la etaj din cauza câte unui amant infidel, cu hohote de plâns nemotivate. A fost

foarte important că Tudor era alături de mine. Dar îi simţeam îngrozitor lipsa lui Digei. Dacă stăteam să mă gândesc, era senzaţia aia, *căci azi le semeni tuturor, la umblet şi la port, şi te privesc nepăsător, c-un rece ochi de mort*. Nu-mi lipsea ea, ci iubirea mea pentru ea, dacă înţelegi ce vreau să spun. Iar când Tudor mi-a spus că ne căsătorim… nu m-a cerut de soţie, mi-a spus: acum ne putem căsători şi ne căsătorim. Numai atunci am vrut să vorbesc cu ea. Motivul de suprafaţă nu este întotdeauna şi cu necesitate cel real. Eu am crezut atunci că mă duc să o anunţ că mi-am însuşit lecţia şi trăiesc…

Îmi amintesc de noaptea aceea… M-am dus la călcător să aprind de la reşou o ţigară, târziu după 1 noaptea, ştiam că pot s-o găsesc acolo. Şi pe întuneric, stând pe masă, cu genunchii la gură, în dreptul ferestrei, în aceeaşi poziţie ca atunci când stăteam noi spate în spate, dar acum rezemată de tocul ferestrei, fiindcă nici ea nu mai avea pe cine să se sprijine, am recunoscut-o pe Digei. Mi s-au tăiat picioarele, de parcă atunci aş fi văzut-o prima dată după ani mulţi, de parcă aş fi văzut pe cineva pe care-l crezusem mort şi acum aveam revelaţia că trăieşte. Că supravieţuieşte. De parcă s-au suprapus două timpuri şi două euri din evantaiul eurilor noastre. Eu eram alta şi eram simultan, pentru o secundă, aceeaşi. O senzaţie foarte ciudată, care nu s-a mai repetat niciodată. De ce nu murim odată cu iubirile noastre? Cât din noi le supravieţuieşte? Cine este cel care le supravieţuieşte? Merită să le supravieţuim? Nu am mai trecut prin iadul acesta, la asemenea intensitate, niciodată. Cred că nici nu mă mai credeam în stare de atâta suferinţă. Nu datorată lui Digei, în orice caz. M-am proptit cu spatele de dosul uşii şi i-am spus totuşi: «Digei, am venit să-ţi spun că mă căsătoresc». Chiar mă aşteptam să-mi spună cu cea mai perfect jucată cordialitate şi cu toată răceala cuvenită: «Casă de piatră»? Nu ştiu. A fost extrem, extrem de emoţionată. Nu a putut să-mi spună nimic. «Nu te bucuri? Nu-mi urezi, cum se urează?…» «Te căsătoreşti cu doctorul Tudor?» «Da.» «Îl iubeşti?» «Nu.» Şi am privit-o cum se întoarce şi iese pe uşă cu umerii strânşi, ca un câine bătut. Nu-mi spusese ea că vrea să trăim, să fim nişte fiinţe posibile? Nişte fete din camera ei m-au întrebat peste câteva zile, cu ostilitate abia reţinută, ce i-am făcut, fiindcă a plâns toată noaptea.

Numai acum, târziu, după ce am plecat de la Tudor, după ce m-am îndrăgostit de Vlad, după ce am înţeles cu adevărat că literatura nu e totul, mi-am dat seama cât am fost atunci de crudă. Fapt e că am avut nevoie de acea cruzime, ca să scap de Digei, dacă înţelegi ce vreau să spun. Ca să mă desprind de ea, ca să mă fac mare? Nu era suficient că oul se spărsese, că mă născusem, trebuia să mă şi fac mare.

Un an mai târziu a fost plecarea lui Tudor în Maroc. Am plecat cu el, dar cred că a fost, ştii cum? Cum te-ai duce tu la Ioana şi ai

întreba-o dacă te vrea şi, dacă ea nu te vrea, te-ai duce după cea care te vrea… Ceva de felul acesta. Sigur că Tudor era drăguţ, sigur că mă săturasem de otrăvirile din cămin, de hemoragii, de anchete. Sigur că o întrerupere de un an la facultate nu era o tragedie. Credeam însă că am făcut-o mai ales şi mai ales ca să intru pe bune în rândul lumii. Să mă strecor şi eu, neobservată, la grămadă, să capăt o legitimaţie falsă de fiinţă posibilă. Acum ştiu. Atunci nu ştiam şi am fost foarte nedreaptă cu ea. Ştiam, ştiam, ştiam că nu îl iubesc pe Tudor şi că de-asta mă mărit cu el, *în loc să mă mărit cu ea*!!!! Foarte curând după căsătoria mea, i-am scris din Maroc o scrisoare de patruzeci de pagini, un delir, o transă, despre noi şi minunea de prietenie care fusese între noi şi despre oul lui Brâncuşi ca «implozie de fericire», care însă trebuie să se spargă şi să iasă din el puiul. Îl citam acolo pe Gabriel Liiceanu, acum era la modă, o nebunie, nu puteai să ieşi pe stradă dacă nu-l citeai. Pe urmă era Barbu, *că vinovat e tot făcutul şi sfânt doar nunta, începutul*. Mi-ar plăcea să mai aibă acum scrisoarea asta de demult şi să mi-o dea s-o recitesc. Ea nu mi-a răspuns decât foarte scurt. Atât îmi amintesc ca nepotrivire, care m-a făcut să-mi sune aşa, un clopoţel: «Trebuie să scrii cu orice chip. Despre tine şi Tudor, nu pot decât să-ţi repet. Ştiu din experienţa altora, căci eu nu o am, că trebuie să-ţi iubeşti foarte mult soţul ca să poţi traversa toate prozaismele şi constrângerile căsniciei şi să nu pălească tot în comparaţie cu frumuseţea unică a ceea ce a fost între noi… Dar trebuie şi multă străduinţă. Să nu vezi în omul acela o proiecţie a visurilor tale, ci un om în carne şi oase. Asta fiindcă Tudor este un om foarte de treabă şi te iubeşte foarte mult».

Era sigură că, pornind de la premisele astea, voi avea într-o zi o viaţă frumoasă şi împlinită, pe care ştiu că ea mi-o doreşte, aşa cum şi eu mi-o doresc din tot sufletul, dar… Îmi vorbea din nou despre fiinţa imposibilă care fusesem eu şi pe care acum era mai aptă s-o înţeleagă decât schimbările de peisaj sufletesc la care o supuneam în urmă cu ani. Îmi spunea că, între timp, Tudor i-a şi devenit deja o fiinţă dragă, pentru simplul motiv că are grijă de mine. Nimic despre ea, mă rog, nimic direct.

Mă asigura din nou că se bucură foarte mult să ştie acum că am pe aproape un om care să mă ajute să nu mă ruinez fizic, fumând peste măsură, nemâncând la timp, făcând nopţi albe şi umblând ziua năucă pe străzi, fiindcă, în alte privinţe, căsnicia, zicea, s-ar putea să nu fie vasul ideal în care să torni o relaţie, cu fluidităţile şi proteismul ei.

Nu i-am răspuns niciodată la scrisoarea aceea. După Maroc, nu am avut chef să mă mai întorc la facultate. Nu aveam nevoie nici să lucrez.

Şi nu ne-am mai văzut decât la înmormântarea frumosului şi

viteazului ei tată, cincisprezece ani mai târziu. Îl părăsisem pe Tudor… Nici eu, nici ea nu am dat semne că ne cunoaştem.

Nu ştiu dacă a făcut eforturi să înţeleagă toată aventura mea peratologico-epistemologică pentru care, în absenţa iubirii, căsnicia s-a dovedit, într-adevăr, un vas prea strâmt… A existat mereu o comică desincronizare între noi. Cu excepţia acelor clipe privilegiate, de la Villa Margareta. De neuitat, am înţeles atunci, cu tulburare, şi pentru ea, nu numai pentru mine… Dar cred că, dacă atunci mai exista posibilitate de întoarcere, acum, că eu l-am părăsit pe Tudor, nu mai există…

Dacă eu nu aş fi fost trimisă la Topalu, nu ne-am fi reîntâlnit, probabil. Dar probabil prieteniei noastre nu i-a lipsit niciun ingredient pentru a supravieţui până la vârsta noastră de azi, în afară de încredere. Aşa cum a lipsit şi din povestea mea cu Vlad… Măcar tu şi Ioana să reuşiţi. Să învăţaţi din erorile noastre… Tu şi Digei sunteţi fiinţele cele mai sin-

(Pagină lipsă)

…şeala fundamentală a vieţii. Mă întreb acum dacă Letiţia nu era şi un pic ironică atunci când îmi spusese că toţi trebuie s-o comitem. Dacă nu voia să-mi spună, voalat, că ştie perfect care e greşeala fundamentală a vieţii mele.

(Pagină pătată cu vin sau cu must până jos şi, practic, de nereconstituit)

22 noiembrie

„Cărţi sunt multe pe lume şi aparţin tuturor, viaţa noastră e una singură şi numai noi putem s-o trăim“!!!

Câtă prezumţiozitate. Ce bine că nu mai am posibilitatea de a citi emfaticele scrisori în care cândva găseam de cuviinţă să-mi dau preţioasa părere şi să emit aforisme. Până la urmă, tot cercetarea e mai decentă, mai cuviincioasă. Dar, căutând în mulţimea de caiete, foi volante, plicuri cu fotografii, fotocopii scrisorile primite de la Alexandru Paleologu, ca să mă apuc, în fine, de galera cărţii pentru care am – totuşi! – un contract, dau peste încă o pagină, rătăcită, probabil, cândva, din cine ştie ce nou eşantion de imbold „creator“, inspirată de figura aceluiaşi Rafael, mult înainte de a-şi face din nou apariţia în viaţa mea. Şi acest imbold „creator“ – spun „creator“ cu un

dram de autoironie preventivă, fiindcă e prima dată când sunt vârâtă, vorba Valeriei Neagu, fiica misteriosului domn general din strada Beller, după ani şi ani, cu nasul în propria mizerie, ca pe o pisică – am reuşit să am sobrietatea şi decenţa să mi-l reprim, la vremea lui. M-am convins, probabil, din nou că nu am destulă imaginaţie pentru a scrie un roman, dar şi că nu sunt în stare să continui să scriu nici în modul descris de cineva priceput, într-o recenzie despre o carte a mea, drept „lucrare de construcţie făcută din fragmente de realitate ingenios asamblate“. Fragmentele de real sunt aici răspândite peste tot, nu ar trebui decât să le asamblez ingenios. Ca să amân cum pot, transcriu în *Jurnalul meu de lăsare la vatră*, care prinde deja consistenţă, pagina găsită:

…Dar pe ei nu-i interesa nici relaţia lui cu fiica lui tov. Sandu. Se prefăceau chiar că nu ştiu de ea… Nu-i interesa nici tentativa de sinucidere a soţiei doctorului Tudor, dinainte de a-i fi soţie. Pe ei îi interesa… Vlad Cernescu. Şi, când se plictiseau să-şi facă datoria şi voiau să iasă puţin din cadru, mureau să afle detalii picante:

— Poate chiar o iubeai, nu crezi, maestre? Nu-ţi dai seama că suntem un ghem de dorinţe blocate în interdicţie? Incesturi în toată regula? Iubiri neîmplinite sau neconsumate, spre binele nostru al tuturor?… O singură dorinţă permisă, ghiceşti care? Şi la urma urmei, dacă el se culcase cu viitoarea ta nevastă, tu de ce să nu i-o tragi la a lui? Hai, nu te supăra, glumim şi noi, ca băieţii… Serios, nu mă interesează decât ginerele ăsta al lu’ dom’ general. Şi nu că ne-ar interesa, da’ nu ne place să ne ducă cineva de nas. La deshumare s-a opus familia, şi anume chiar don’şoara Valeria, dar feelingul nostru e că el nu-i acolo. Înţelegi? Aşa că tot ce vreau să ştiu e dacă l-aţi văzut cu ochii dumneavoastră. Aţi deschis deci şi?…

— Am fost întrebat de nenumărate ori dacă am intrat sau n-am intrat în acea dimineaţă. De atâtea ori, că acum, practic, nu mai ştiu… (Voit nonşalant, nepăsător, dar şi cumva detaşat, mult mai detaşat.)

— Exact. În acea noapte-dimineaţă de 24 septembrie 1989, dacă aţi folosit cheia.

— Nu aveam de ce să folosesc cheia, uşa fiind întredeschisă, doar dacă…

— Nu-mi place să mă luaţi la *per pulis*…

— V-aş ruga respectuos să nu-mi vorbiţi aşa, amintindu-vă…

— Maestre, eu nu-mi amintesc decât că tu ai semnat de bunăvoie şi nesilit de nimeni angajamentul acesta solemn de pionier. Şi, în momentele astea de avânt revoluţionar, ar fi ca dracu’ să afle fiica lui tov. Sandu, pe val cum e, acum… Iartă-mă, nu-mi place să le spun oamenilor de la obraz că-mi sunt datori… Dar ştiu că tu rezişti. Ai un obraz subţire ca petala de trandafir, dar rezistent ca oţelul. I-ai pus-o convingător fiicei lui tov. Sandu… Pardon, dom’ Sandu, acum, în aceste vremuri postrevoluţionare.

În fine, nu-i treaba mea. Am adus vorba, crezând că am fost clar.

— Trebuie să ştiţi că, pur şi simplu, nu am intrat. Nu vă pot ajuta cu nimic. Asta e tot ce-mi amintesc. Acea ultimă dată când l-am văzut, de fapt, nu l-am văzut. Asta e tot ce-mi amintesc. (Limpede, răspicat, ferm.)

— Noi credem că nu e tot ce vă amintiţi. Noi credem că ne-a dus pe toţi, dacă nu v-a dus şi pe dumneavoastră, ceea ce urmează să aflăm.

(Bietul Vlad. Câtă dreptate avea când zicea că ăştia au pretenţia ca şi memoria involuntară să funcţioneze cum vor ei, „bătrâne, ăştia cred că pot influenţa şi mirosul şi gustul madlenei lui Proust, durerea e că, deşi sunt în fond nişte căcănari, chiar o pot face“.)

— Alţi prieteni ai lui ne mai puteţi indica?

— Desigur, dar nu ştiu pe unde mai locuiesc.

(Minciună. Ştia unde locuieşte Niţă şi, dacă nu el, măcar taică-său. Mică satisfacţie, greu de ascuns pe faţa asta pe care se vede tot. Măcar atâta să facă pentru memoria lui Vlad… Erau momente când îl invidia. Măcar nu mai ştia ce se întâmplă. Nebunia, exaltarea Ioanei, a lui Sandu, care-i dispreţuia din răsputeri pe securişti, orbirea lor, şi a

Ioanei, şi a lui Sandu. Convingerea lor că toată mizeria s-a terminat. Nici măcar nu vedeau că în spatele uşii din micul magazin de haine purtate, venite din Germania, de la ajutoare, accesul spre scara ducând la etaj, unde, după o întrerupere de două luni, locotenentul acum căpitan îl convoca exact ca înainte, nici măcar nu fusese blocat.)
Dă să se ridice:
— Vă mai pot ajuta cu ceva?
— Păi, da, o să vă rog să mergeţi pe la prietenii ăia, să vedeţi dacă nici ei nu ştiu nimic…
— Nici nu am cum! (Roşeşte tot.) În câteva săptămâni noi plecăm!
Îl împinge uşor, dar hotărât înapoi pe scaun.
— Maestre, am să fiu explicit: pentru noi, poetul Vlad Cernescu, parcă poet era, nu? nu reprezintă nimic. Nici înainte nu era nimic mai mult decât un floc în calea pu…
— Vă rog să-mi vorbiţi cuviin…
— …Nimic altceva decât *un floc în calea pulii*. Numai asupra fantomelor şi strigoilor nu avem putere. Ar fi bine pentru el să fie chiar mort, înţelegeţi?
NU a răspus nimic. Securistul s-a dus la uşă, a pus mâna pe clanţă şi, înainte de a o deschide, a mai întrebat:
— Înţelegeţi?
— Înţeleg, i-a răspuns.
Securistul a deschis larg uşa şi el a coborât scările împleticit.
Şi-a revenit pe scări. Nu-i dăduse adresa lui Niţă…

Atâta tot. Destul de ilustrativ pentru propriile mele obsesii postrevoluţionare, când vedeam securişti nepocăiţi şi nepedepsiţi peste tot, şi nici nu cred că mă înşelam prea tare, probabil cândva între aprilie şi iunie 1990. Când şi pe mine mă indusese în eroare înscenarea pusă la cale de Valeria, cu moartea în Revoluţie a lui Vlad, înscenare menită să-l apere de tatăl ei, generalul cu mâna ruptă. Penibil, dar nu impardonabil, având în vedere mulţimea de oameni serioşi, cercetători, savanţi iluştri, care vor să-şi încheie apoteotic opera scriind ficţiune. Sper ca eu să rezist tentaţiei până la sfârşit.

În altă ordine de idei, am auzit prima dată vocea lui Miminte azi. N-am distins ce zice. Mamă-sa, în schimb, nu mi-a venit să cred, îl certa: „Noi de-abia ne mişcăm!“. În condiţiile în care, în fiecare dimineaţă când îi întâlnesc o văd cum îl obligă aproape să zboare, ţinându-l de un braţ, întins chinuit în sus. „Noi de-abia ne mişcăm!“ Asta spune o mamă care-şi fugăreşte copilul. Să o iei la palme… Miminte şi azi, aproape plâns, iar mamă-sa cu aceeaşi figură nemulţumită de tot şi de toate. Îl sun pe Nicolas şi-l întreb, lăsându-l cu gura căscată: „V-am făcut vreodată să fugiţi când eraţi mici? Ia mărturiseşte, ce fel de mamă am fost eu?“. Râdeam, dar Nicolas a perceput nesiguranţa din glasul meu. *„Maman, tu deviens maso, ou quoi?* Ai fost cea mai dulce, mai sexy şi mai *cool*, şi nu genul să *chemandezi* complimente, *claro*?“ M-a pufnit plânsul, spunându-i: „Te iubesc, Chaton“.

La birou, de la 10 la 18. Ca să recuperez zilele de absenţă… Eficientă, deşi pe pilot automat. Cu puţin înainte de plecare, telefon pe mobil. Era Profesorul. Mă ceartă că n-am răspuns pe fix o săptămână:

„Unde umbli, doamnă? Dumneata nu vezi ce se întâmplă în ţara aia?“. „Nu ştiu la ce vă referiţi, dom’ profesor. Se întâmplă atâtea că…“ „Lasă astea!“ Profesorul scosese o nouă carte. Voia să mi-o înmâneze personal. Pleca spre Paris cu un avion la 9, i-ar fi făcut plăcere să mă invite. M-am scuzat că nu pot, mi-a cerut noua adresă poştală şi mi-a spus cu câtă nerăbdare aşteaptă impresiile mele… M-a somat să i-o citesc. I-am promis că o voi face în cel mai scurt timp, deşi simţeam că n-am nicio disponibilitate. Noroc cu colegii care-mi atribuie partuze. Şi noroc cu concertul de la Ateneu, pe care, cu sau fără dispoziţie, nu voiam să-l pierd. Fiindcă totul a fost bun.

După *Uvertura academică, op. 80*, Liviu Prunaru cu Dvořák, *Concertul în la minor pentru vioară şi orchestră, op. 53*, şi pe urmă tot Brahms, *Simfonia nr. 4*. Cristian Badea superb. Elegant, fin, aproape feminin. Nici nu văd cum ar fi altfel un dirijor bun… Enervant doar că în prima parte a sunat ca un concert pentru vioară, fermoar, brăţări şi suspine, încât am fost nevoită să mă întorc şi să-i spun vecinei mele că mă deranjează. S-a scuzat şi a încremenit acolo.

Ieri-seară, de la 7 la 9.30, întâlnirea cu Doamna Mea de Miercuri. A întors ceasul cu faţa la perete de la început. M-a ghicit de la uşă. Degeaba am încercat s-o dau pe umor.

— Trebuie să mă întrebaţi de data asta, ca să deschid gura. Şi cum o s-o deschid, cum…

— Deci cum a fost la Paris?

— …

— A fost greu?

Sulul de *sopalin* mi l-a împins, cu discreţie, la îndemână.

— Aş fi preferat să evit voiajul acesta. În rest, ce să spun?…

(Văd tot şi nu pot să spun nimic: maşina nouă, acelaşi Citroën, puţin altă culoare, verde-smarald metalizat. Ca un făcut, culoarea mea preferată. Viteza: aceeaşi, 115 kilometri la oră, niciodată mai mult, niciodată mai puţin. Oprirea, exact la acelaşi bistrou, aceeaşi cafea espresso scurt, italienesc, acelaşi *croque-monsieur*, pe care l-am refuzat. De ce? Fiindcă visasem că nu voise să mi-l plătească, atunci când am fost prima dată la el? Trecem peste, evident, nu. Aceleaşi întrebări: *Bien voyagé? Pardon? Je te demande pardon, je n’ai pas compris ta question./ J’ai demandé si tu as fait bon voyage. Plus ou moins, merci.* Cu o diferenţă, semnificativă pentru D.M.M., dar acum nu pot descleşta fălcile: înainte de a demara, din fericire, înainte de a închide portiera, abia având timp să-mi scot picioarele din maşină şi, încă aşezată, să-mi proptesc fruntea de stâlpul gros din parkingul subteran al aeroportului Roissy, pe nepusă masă, un acces de vomă cum nu am avut niciodată. Le văd, pe toate odată, secvenţele astea, dar nu le pot verbaliza, nu ies pe gură şi, dacă ar ieşi, nu mi-ar ajunge încă trei

suluri de *sopalin*. Dau bani ca să vorbesc, nu ca să plâng.)

Trag adânc aer în piept:

— Deci… Aţi observat că orice relatare în româneşte începe cu deci? Nimic special. Atunci când nu ştii ce ai de gând să faci şi de teamă ca interlocutorul să nu gândească mai repede ca tine şi să facă el pasul ireversibil, amâni ceva, dar nu ştii cu ce să umpli amânarea… Nimic special.

— Tot ce vă priveşte este special, aşa că mă interesează.

— S-a petrecut un singur lucru curios. Ca de obicei, în avion am mâncat, nu mi s-a întâmplat niciodată să-mi fie rău, nu mi-a fost nici acum şi, când am ajuns acolo şi-am coborât cu liftul, să căutăm maşina, în parkingul subteran, unde se petrec în filme reglările de conturi, ne-am urcat şi, când să închid portiera, din fericire, înainte de a închide, până să realizez, pur şi simplu am apucat să scot capul, să-l proptesc de un stâlp, nu ştiu cum, fără să-mi ridic fundul de pe banchetă, şi să vomit. Nu mi s-a întâmplat niciodată, nici când am fost gravidă. Dar, cum să vă spun, parcă tot ce mâncasem o săptămână, tot ce înghiţisem toţi aceşti ani! Nu, nu vreau să spun că el m-a obligat să înghit ceva… A fost corect, ştiţi, i-am spus şi lui, *une correction froide*. Am vomitat o groază. Ar fi trebuit în avion să nu mănânc, atentă la senzaţii, să simt încordarea care mă stăpânea şi să nu mănânc. Or, eu nu am simţit-o. Asta e. Apoi totul a decurs normal. Deci de-aia n-am mai mâncat, ca să păstrez burta goală. Sigur şi ca să nu primesc nimic de la el. În rest, totul a decurs normal.

— Cum, normal?

— Normal, pur şi simplu… Dar vreau să vă vorbesc despre altceva… Tot îmi spuneţi să notez visele. Visez luxuriant, dar vreau să vi-l spun pe cel mai ciudat pe care l-am avut de când ne întâlnim noi două. De departe cel mai… transparent. Sunteţi pregătită să-l auziţi?…

— Iar vă faceţi griji pentru mine.

— Îmi fac. Nu trebuie să vă simţiţi jignită. Pur şi simplu, chiar dacă vă plătesc, câteodată mi se pare că vă plătesc să mă mângâiaţi pe creştet şi să-mi spuneţi ce grozavă sunt, aş vrea să ştiu cum suportaţi când auziţi şi… orori.

Roşeşte, nu-i convine solicitarea mea, trage şi ea aer în piept.

— Fac, periodic, ce faceţi dumneavoastră. Am şi eu pe cineva care e pentru mine ce sunt eu pentru dumneavoastră.

— Ce sunteţi dumneavoastră pentru mine?

— Însoţitor. Toţi avem nevoie de însoţire.

Întind mâna după rulou.

— Vă mulţumesc. Deci e cam… groaznic.

— Visul. Haideţi să ne luăm inima în dinţi. Dumneavoastră aţi venit de la început înspăimântată de ce o să găsim acolo şi nu am găsit

nimic înspăimântător, nu?

— Adică îmi era frică de ce o să găsim şi am găsit acolo chiar frica. „Am citit undeva că frica este cel mai principal sentiment“, spunea într-o proză o fetiţă.

— Aveţi vreo legătură cu această fetiţă?

— Aveam, probabil. Eu scrisesem proza aia. Dar episodul acela îmi e clar, voi vorbi despre el altădată… Ai mei au fost cândva arestaţi, ar fi putut fi deţinuţi politici azi, am chiar amintiri glorioase. În realitate, cred că au fost eliberaţi repede, nu le-au găsit nicio vină, fuseseră nişte soldaţi credincioşi… Deci a trebuit să mă duc la Paris. A fost nevoie să fiu acolo. Sărbătoream intrarea la colegiu a fiului meu. La aeroport mă aştepta, ca înainte… doar soţul meu. Ne-am sărutat, pe obraz. Iar când am ajuns în parcare, înainte de a închide portiera, mi-am zis: Doamne, dar nu mai am nimic să spun, ce o să vorbim noi două ore? Mergeam la facultate, la Sciences Po (care este, mă rog, în apropiere de malul Senei, între Bulevardul Saint-Germain şi Raspail). Cum să fac să nu vorbim despre ceea ce nu ştiu încă? Şi brusc am simţit că mă fac albă şi m-a podidit un val de vomă uriaş, iertaţi-mă, în aeroportul acela al lor, impecabil, curat, în Occidentul acela pe care l-am pângărit parcă şi apoi m-am liniştit. Am putut vorbi ca în ultimii 20 de ani despre copii, ce face fiecare, pe urmă despre o mulţime de subiecte, spectacole, amici, a trecut uşor timpul… Vă spusesem prima dată că vreau să trăiesc bine cu mine însămi.

— Avem aici, dacă vreţi să vedeţi ce-aţi spus.

— Nu, că ştiu. Am spus că vreau să trăiesc mai bine cu mine însămi şi cu ceilalţi. Dar am mai vrut ceva. Am vrut să exist şi după plecarea copiilor mei! Iată ce mi-am adus aminte când vomitam: soţul meu s-a căsătorit cu mine când eram gravidă în opt luni! Aveam aproape patruzeci de ani, treizeci şi opt şi jumătate.

Înainte de a căuta eu din ochi sulul de *sopalin*, ea îl împinge deja spre mine.

— Vorbeaţi de un vis, pe care, din grijă pentru mine (subliniază aproape ironic cuvântul grijă), ezitaţi să-l povestiţi.

— Iertaţi-mă. Cred că din dezinteres pentru vis… O clipă mi se pare interesant, iar în clipa următoare nu… Pe urmă am ajuns în curtea Facultăţii, Nicolas, cu *sa petite amie*, Alexandra şi, sigur, fiica mea mai mare… Care a exclamat: *Eh, maman, te voilà*. (Trag lângă mine sulul de prosoape.) După care, tot ea: „De trei ore mă întreb dacă pentru Alexandra sau pentru mine ai fi venit“.

Fiica mea adică mi-a pus întrebarea asta… I-am răspuns: „Nu ştiu. Nu m-am gândit“.

— Şi ce vă deranjează în răspunsul dumneavoastră?

— Răceala. Inima mea împietrită… (Suna al naibii de patetic, dar nu mă mai jenam. Iar doamna mea nu a părut să se sperie.)

— Când se închide inima? m-a întrebat din nou, a mia oară, ca pe un şcolar prost. (Am tăcut, îmbufnată, şi am continuat să smiorcăi…) Inima se închide când doare, a spus ea, aproape în şoaptă. Iar întrebarea fiicei dumneavoastră a fost dureroasă şi nedreaptă.

Şi atunci să te ţii smiorcăială.

— Vorbeam de un vis…

— Da, e un vis mai vechi, să ştiţi. Seara, când m-am întors de la dumneavoastră cu Jung în braţe şi am vrut să-mi notez din el, caietul s-a deschis singur la 11 noiembrie 2011. Eram încă la Paris. Nu luasem marea hotărâre de a veni şi de a termina aici, scăldându-mă în sosul originar, cartea începută, marea carte, autoportretul meu mascat… Dumneavoastră l-aţi plasa în categoria junghiană a marilor vise, dar eu îl găsesc de-a dreptul paranoic. Era un vis despre sfârşitul lumii, pe care-l priveam… din Villa Margareta. Mă aflam acolo, unde nu mai fusesem de… 20 de ani, unde trebuia să port de grijă unui cuplu tânăr cu un copil mic. Aveam în cap că o să vină acea apocalipsă…

— Era deci 11 noiembrie 2011? întrebă în şoaptă D.M.M., cu pasiunea ei pentru numerologie, şi-mi împinse în faţă foaia pe care scrisese: 11.11.11.

— Da, exact, ştiam că trebuie să vină apocalipsa şi că eu trebuie să fiu acolo, de veghe, în clipa în care vine, să ne salvăm. Sfârşitul lumii a venit sub forma unui incendiu pe care-l vedeam pe fereastră şi a cuprins şi odăiţa. Nu toată baraca, ci, intrând pe fereastră, limba de foc a cuprins doar încăperea unde mă aflam. Nu eram legată afectiv de acel cuplu, pur şi simplu aveam datoria să-i salvez. Iar asta îmi dădea o stare de frenetică mobilizare. Nu ştiu cine erau ei. Nu simţeam suferinţă, ci doar datorie şi o răspundere. Şi când focul a cuprins odăiţa, le-am strigat: „Gata, luaţi copilul şi să plecăm“. Dar faţa copilului era deja cuprinsă de flăcări, adică flăcările îl lingeau ca şi cum ar fi avut pe feţişoară o peliculă de benzină, era ca o flacără albăstruie de aragaz care-i ştergea faţa. Îi dansa veselă pe faţă. Şi m-am trezit, simţindu-l încă în braţe. Extrem de tulburată, de îndurerată… Atunci am hotărât că o să vă caut… Deşi… Mi-am notat atunci, când am realizat înţelesul visului, când am avut, cum spuneţi dumneavoastră, un *insight*, cât de aproape eşti de nebunie când te crezi Salvator şi cât de aproape de primejdia asta mă aflu: *Mă voi duce în România să o caut pe doamna T.D. Ştiu că ea poate să repare foarte multe lucruri, dar copilul acela rămâne cu cicatricile, cu faţa arsă*. De ce tocmai faţa însă?

— E tot ce v-aţi notat atunci, ca asociaţie cu visul?

— Atunci? Cred că mi-am notat un incendiu real, văzut în copilărie… Focul care s-a pus şi-au fost învinuiţi tata şi şeful lui, pentru a fi închişi… Felul cum mă uitam la incendiul acela… Nu mă

gândeam la bieţii oameni, ci la faptul că văd ceva spectaculos, ieşit din comun, extraordinar. Fascinaţia aceasta pentru spectacolul pur vizual. Ca şi cum ar fi o distanţă… între mine şi tot restul. De aceea mi-am amintit acum visul… Fiindcă mi-am dat seama: inima mea era închisă de când mi-o amintesc… Dar mai ales… Am primit recent un manuscris, destul de inconfortabil la citit… Nu mă mai pot înşela: inima mea era destul de rece, de sigură pe ea, de la început…

— Cum spuneţi asta?!

Doamna Mea de Miercuri s-a ridicat pentru prima dată de pe scaunul ei. Era pentru prima dată furioasă pe mine, parcă. Faţa ei, o faţă drăguţă, binevoitoare, se înroşise toată, de un fel de caldă furie. Eram opera ei, lucrarea ei şi nu voia să i-o stric, cum se pare că făcusem în doar o săptămână de absenţă? Se înfuriase văzând că-i compromit opera?

— De ce spuneţi asta? Când v-aţi dus să-l chemaţi pe tata să repare nedreptatea făcută de învăţătorul dumneavoastră nu eraţi un copil fără inimă! Câţi ani aveaţi? Nouă? Nu vreţi să încetaţi să vă blamaţi cu această vehemenţă demnă de o cauză mai bună?

Mă certa, în şoaptă, ca să nu fim auzite pesemne din cabinetul de alături, unde zumzăia o freză de stomatolog, dar energic.

— Ne vedem miercurea viitoare? am întrebat plângăreaţă, uitându-mă la ceasul acum întors, nu ştiam de când, cu cadranul spre noi.

— Nu, din păcate, acum eu trebuie să lipsesc o săptămână. Un congres.

Din păcate…

Îi promit, în timp ce ne îmbrăţişăm, în X, să nu-i stric opera şi, când ies de la ea, ca o bătrână care renunţă la baston pentru prima dată, păşesc cu grijă, atentă să nu-mi rup picioarele. Picioarele pe care doamna T.D. mi le-a reparat, de bine, de rău, cu atâta chin… O să fiu singură o săptămână. Nu mă îndrept spre locul unde am parcat maşina, ci o iau spre scuarul ascuns între trei blocuri, unde mă aşez pe o bancă. Şi dintr-odată văd tabloul pe care i-l povestisem, probabil în primele zile, fără să-l văd şi fără să-l simt…

Este noapte. Niciodată nu ne-a prins noaptea la şcoală. Când Vlăducu, învăţătorul nostru, ne-a lăsat singuri, era amurg, dar nu noapte. Acum e noapte-noapte, nimeni nu vine după niciunul dintre noi, niciunuia dintre noi nu-i trece prin minte să plece, nici chiar celor pentru care timpul nesperat de joacă şi zbenguială nu reprezintă o tentaţie, nici măcar vară-mii Jeni. În clasă este lumină, pe când ferestrele de pe amândouă laturile lungi ale clasei sunt întunecate, ca nişte margini ale lumii, dincolo de care este neantul. Ca în spaţiul cosmic, între planete. În clasă însă, în lumină şi noi între noi, este bine. Alergăm pe bănci, scheletul din fundul clasei are legată la gât o

cravată de pionier şi pe craniul jumătate muşchi, jumătate oase are căciuliţa vară-mii Jeni, pe care pentru prima dată o văd râzând cu ochii ei minunaţi, albastru-închis şi intens ca pietrele de lapislazuli. Deşi i s-a smuls căciuliţa de pe cap fără să i se ceară voie – şi ea mai mereu e tristă din cauza picioruşelor ei de vrăbiuţă, operate de patru ori, rupte şi puse la loc, rupte şi puse la loc, rupte şi puse la loc, rupte şi puse la loc, de patru ori –, acum râde când vede cât de caraghios arată scheletul cu căciuliţa ei pe cap. Nu aleargă deloc peste bănci, că n-ar putea, nici măcar printre bănci n-a realizat mai mult de două-trei ţopăituri, la început, când a făcut o tentativă să-şi recupereze fesul, înainte de a înţelege că este un joc şi că nimeni n-a făcut nicio diferenţă şi am socotit-o şi pe ea participantă la joc şi a început să râdă. Suntem toţi prietenoşi cu ea de obicei şi ocrotitori, dar ne e frică s-o prindem în jocurile noastre. Acum participă, se bucură şi ea şi râde. Fără să mai iasă din bancă.

Nimeni nu face lista. Nelu/Pecu a încercat, i-au rupt-o fetele, Talaie (fratele geamăn, dar blond al celor doi gemeni) a încercat din nou, tot în joacă, i-a rupt-o Muscă Viorel, şi pe urmă nimeni n-a mai făcut nimic, toată lumea a alergat peste bănci, singură vară-mea a stat în colţişorul ei, râzând fericită. Suntem mulţi, suntem amestecaţi, când a plecat învăţătorul Vlăducu, dându-ne indicaţia să stăm smirnă, a adus la noi clasa vară-mii, a II-a, cinci băieţi şi-o fată, clasa mea şi a lui Muscă Viorel, a IV-a, opt găligani, şi clasa lui Behan/Orhan, ceilalţi gemeni din sat, ăştia însă doar doi, Aura, Cristi şi Indira, a III-a. Clasa I nu există, niciun copil nu a fost înscris la clasa I în anul acesta. Fără cei cinci gemeni, Nelu, Pecu şi Talaie („toţi bulgari cu cap de paie“, cum li se strigă deja, de undeva din dreapta, unde s-a improvizat un cor) şi Behan/Orhan (doi tătari, numiţi amândoi cu amândouă numele fiindcă nu-i deosebim), toată şcoala s-ar fi desfiinţat, fiindcă nu întrunim numărul. Nici n-ai zice, după câtă hărmălaie facem, că nu întrunim numărul.

În orice caz, nimeni nu a stat smirnă. Nimeni, cu excepţia vară-mii Jeni, care se uita la noi toţi, aşezată cu picioarele bolnave pe interval, ca să se poată întoarce să vadă scheletul şi pe care noi o ocoleam cu grijă când treceam în goană, să n-o lovim.

Şi mai exact, hărmălaia a fost atât de mare, încât nimeni n-a auzit când s-a deschis uşa. L-am văzut doar, la un moment dat, aproape toţi odată, încremenind toţi odată, acolo unde eram. El – în prag. Umplea cadrul uşii. Ochii minunaţi ai vară-mii Jeni semănau acum cu nişte ochi de peştoaică, plaţi, albaştri, sticloşi, mai sticloşi, singura în colţul băncii, cu picioarele afară, ca şi cum s-ar fi pregătit să iasă, ceea ce nu avea de gând. Era în prima bancă de la peretele dinspre casa noastră. Privea spre uşă, ca paralizată. De la privirea ei, ca de la sclipirea baghetei magice, am încremenit toţi în poziţia în care ne aflam: Cristi,

aşa grăsan cum era, cu un picior pe o bancă şi cu altul pe cealaltă bancă din primul rând, cu fundul lui rotund, cumva desfăcut în două, ca două jumătăţi asimetrice de măr. Muscă Viorel, dansând cu scheletul, îl strângea acum, cu disperare, la piept. Nelu/Pecu se tăvăleau între al doilea şi al treilea rând de bănci. Eu nu mai ştiu cum eram. NU eram conştientă decât de prezenţa, terifiantă, în cadrul negru al uşii, ca o emanaţie a neantului de afară, a învăţătorului nostru, Vlăducu.

Poate că n-a stat în prag atât de mult timp cât mi s-a părut mie, până l-au văzut toţi. S-a îndreptat, clătinându-se, spre numărătoarea de lângă tablă (pe atunci erau numărătoare cu bile), a scos prima sârmă, a scuturat de pe ea bilele de lemn, care s-au rostogolit printre bănci, doar pe câteva le-a pus pe catedră, iar pe noi ne-a aliniat de-a lungul peretelui opus celui cu planşe: *Animale domestice*, *Organele plantelor*, *Aparatul excretor la om*, *Diferite feluri de altoiri*. Eram eu, Aura, Cristi, Indira, Muscă Viorel, Nelu/Pecu şi Talaie, Tatu, Ruşca Mare, Ruşca Mică, Behan/Orhan, doar unul dintre ei, nu ştiu de ce. Şi după ăştia patru de la urmă, cu gâtul întins în faţă, asistând, albă ca peretele, la supliciul tuturor, vară-mea Jeni.

Durerea a fost fulgerătoare, fulgerător palmele mi s-au umflat ca şi cum aş fi avut pe ele două cabluri rozalii, două râme nefiresc de drepte şi crăpate, şi am scăpat prima. Până în ultima clipă am fost convinsă că pe vară-mea Jeni, care era ultima, o va trimite înapoi în bancă, o va excepta. Nu a exceptat-o: din palmele ei, de două ori mai înguste decât ale noastre, subţiri şi cu pielea aproape transparentă, cele două râme rozalii au devenit vinete, apoi au devenit roşii şi sângele a ţâşnit, s-a prelins pe degete, picurând pe duşumea… Când Vlăducu a dat drumul mâinii ei, corpul vară-mii Jeni zvâcnea, strângând mâinile una la subsuoara celeilalte, dar ea nu plângea. Toată clasa noastră se agita, mişcându-se convulsiv, îşi lingeau palmele, le muşcau, suflau fără zgomot peste ele, le frecau una de alta, săreau în sus, le băgau la subsuoară, Nelu şi Talaie, înnebuniţi de durere probabil, râdeau înăbuşit, mut, strângându-şi tare mâinile între genunchi, totul ca într-un film cu sonorul tăiat. Behan/Orhan, nici după plâns nu-i deosebeam, aşa că nu ştiam care dintre ei era cel care gemea, sughiţa, chiţăia ascuţit, ca un şoarece. Iar vară-mea Jeni, singura din palmele căreia curgea sânge, fiindcă ea nu muncise nimic cu ele, nu se jucase nouă pietre sau cercul, ca să i se tocească pielea, nu mânuise pe gheaţă giumbişul toată iarna, nici măcar ea nu putea scoate vreun sunet mai omenesc. Dar făcuse pipi pe picioare…

Numai când el s-a întors, a ieşit pe uşa rămasă deschisă şi a dispărut înghiţit de întunericul de afară, în secunda imediat următoare, clasa a răsunat de vaiete, plânsete, onomatopee şi suspine, ca o planetă a durerii plutind în neantul din jur. Era un vaier ca de

infern, o vale a plângerii, şi fiecare plâns suna altfel, fiecare durere arăta altfel…

Mi se pare acum că dintotdeauna am avut sentimentul acesta: nimeni nu trebuie pedepsit pe nedrept; dar că, dacă lucrul se întâmplă totuşi, există cineva care să pedepsească nedreptatea. N-aş fi străbătut, în întuneric, cei aproximativ 500 de metri până la noi acasă, dacă n-aş fi ştiut că acel cineva care să poată pedepsi nedreptatea făcută vară-mii Jeni există. Marele, viteazul meu tată, cavalerul meu fără prihană.

De ce, atunci, nimic n-a mai fost la fel ca înainte, nici între mine şi el şi nici între mine şi nimeni altcineva, dar mai ales între mine şi el, nu ştiu. Ştiu doar că niciodată nu aveam să mai vin în vârful picioarelor, lăsând fără zgomot, lângă scaunul pe care, aşezat cu spatele spre uşă, citea documente sau ziare sau asculta radioul, ghiozdanul meu de carton şi, sărindu-i în spinare, cu intenţia să-l sperii, fără să reuşesc vreodată. Poate fiindcă una este să poată pedepsi nedreptatea şi alta chiar s-o facă. Să se ducă după învăţătorul nostru, la cârciuma lui Alexandru Pătraşcu, să-l scoată colo, în faţa acelei bodegi nedemne, în drumul frământat de picioare de oameni şi de animale, de roţi de căruţe, cotigi şi roabe, să-l trântească, dintr-un pumn, în băltoacele de urină, chiştoace, noroi şi excremente de oi, cai, vaci, să-i ceară să se ridice şi să-l mai trântească o dată la pământ, iar ca eu să suport gândul acesta, că tata îl lovea pe învăţătorul iubit şi admirat şi să trebuiască să-mi repet iar şi iar că vară-mea Jeni n-avusese nicio vină.

Amintirea mă doare insuportabil şi acum, fără să reuşesc să înţeleg ce anume din ea. Doar că, atunci când doare aşa de tare, ceva agaţă. Ce agaţă?

Ochii vară-mii Jeni

Atunci, cu D.M.M., simţisem nevoia să mă întorc la cinismul salvator… Îi spusesem că nu sunt nici acum mândră de ce am făcut.

Şi mă întrebase, ca de obicei, ce am făcut. „Ce v-am spus!“, exclamasem nedumerită. Şi, tot ca de obicei, ea voia să ştie ce *credeam*

eu că am făcut. Eu credeam, evident, că mă băgam, de atunci, unde nu-mi fierbe oala, cu simţul meu etic, cu justiţiarismul acesta atât de lăudat la lansări. Şi că, dacă de-acolo mi se trage, cu atât mai rău… Dar mă deranjează. Cum m-a deranjat şi atunci. Şi aş vrea să ştiu de ce. Iar D.M.M. mă împinsese într-o interpretare de-a ei, previzibilă: „Deci să notăm", spusese. „Tatăl pedepsindu-l pe învăţător… ce ne spune nouă situaţia asta?"

Înţelesesem după intonaţie. Tatăl, cu T mare, Învăţătorul cu Î mare… Două autorităţi în care eu ar fi trebuit să cred nesmintit, ca să-mi clădesc încrederea în mine, *self-esteem*-ul, se bat şi se trântesc în noroi şi în urină… din cauza mea. Este o banalitate cu care ne umpleau capul, mie şi lui B., în urmă cu douăzeci de ani, psihologii de la *maternelle*, sfătuindu-ne să afişăm în faţa copilului cea mai perfectă armonie. Şi să nu ne punem în inferioritate unul pe altul. În privinţa asta, B. păcătuise mult mai des: *ţara ta*, *compatrioţii tăi*, *oraşul tău*, *literatura voastră*… B. acum îşi ispăşea păcatele. Dar noi nu vorbeam despre B., iar eu nu înţelesesem nimic. Mă irita că, preocupată de demonstraţia *ei*, D.M.M. nu sesizase că întrebarea *mea* fusese alta. Şi rămăsese nerezolvată.

Stăteam acum în scuarul ascuns între blocurile identice din jur, un fel de HLM-uri mizere, numite aici ANL-uri, privind către casa galbenă, cu două etaje, la fereastra plină de orhidee de lângă cabinetul stomatologic, alături de uşa căruia se află uşa ei, pe care intru şi ies o dată pe săptămână, iar acum îmi este inaccesibilă. Altcineva mi-a luat deja locul pe scaunul scund, inconfortabil, miercurea viitoare ea pleacă la congres, iar eu mă simt cu adevărat pierdută, cu întrebarea mea cu tot, de fapt, un răspuns: de ce *numai* eu m-am revoltat atunci, de ce-am fost eu mai cu moţ ca toţi, cum ar fi spus mama, dacă nu pentru că *numai* eu aveam un tată mare şi tare? De ce? Şi brusc, în timp ce sufăr insuportabil, ca-n telenovele, că nu am voie să mă întorc şi să vorbesc, realizez că fusese de fapt invers: eu, preocupată de întrebarea mea, nu înţelesesem nimic din ce spusese ea. Abia acum o aud cu adevărat: „Dacă îmi permiteţi o recomandare, de despărţire, acum, ar fi să acordaţi mai multă atenţie tendinţei de a pune înţelegerea înaintea sentimentelor".

Ridicasem din umeri. Nici măcar nu mă străduisem să-i ascund că „recomandarea" ei mi se păruse o altă banalitate. Douăzeci de ani am trăit lăsând înţelegerea celorlalţi să treacă înaintea sentimentelor proprii, care-i problema?

Şi am acum, în părculeţul din Pantelimon, revelaţia vieţii mele. Că fusese o banalitate-mască. Simt nevoia să mă întorc, s-o îmbrăţişez, să-i mulţumesc, dar mi-amintesc că vreme de două săptămâni mi-e inaccesibilă. Aşa că scot frenetic din geantă carneţelul verde, smulg cu dinţii capacul pixului şi scriu, aproape pe întuneric:

Să vrei să treacă înţelegerea înaintea sentimentului: Noica, atunci când se roagă pentru fratele Alexandru. Fascinaţia mea pentru Noica şi resorturile ipoteticei şi tot mai improbabilei mele cărţi despre el. Pot să spun şi eu, ca Flaubert: *Noica c'est moi*.
Primul lucru pe care l-am scris pe coperta dosarului: „De ce dispreţuieşte Noica sufleţelul? Noica nu are sentimente. Are numai gânduri". De ce I.D. Sîrbu a scris: „Noica nu are suflet, ci un tranzistor"?
Dar unde, în toată povestea asta, sunt eu, cea pierdută în cartierul Pantelimon, din oraşul Bucureşti, ţara România, continentul Europa, planeta Pământ, Galaxia Soarelui, vecină cu Calea Lactee, cum spunea fiica mea, Alexandra, la cinci ani? Unde sunt eu, cea care am de retrăit o poveste de acum o mie de ani despre o prietenă pe care am iubit-o fără să ştiu cum trebuie să iubeşti, unde este sufletul meu? *What about my soul?*, cum ar spune Kevin Darcy. Ce pot să spun despre sufletul meu, numit de Noica „sufleţel", decât că l-am avut la locul lui, vreme de douăzeci de ani, cât am avut acasă copiii, şi acum, după ce ultimul a plecat, mi-a dispărut? Sau nici măcar nu l-am avut? S-a ars tranzistorul? Unde eşti tu, Irena T., să jubilezi de satisfacţia că ai avut dreptate, rezistând eroic la toate rugăminţile mele („De ce vrei tu să umbli la inconştient, despre care nici măcar nu ştim dacă există? Hai să nu deschidem uşi pe care să nu mai dovedeşti să le închizi la loc").

S-a întunecat, iar eu am uitat să mai plec de pe banca de unde fixez, ca poetul de sub plopii fără soţ, geamul ce străluceşte al Doamnei Mele de Miercuri, aflată acum atât de departe.

Şi, numai ca să amân „despărţirea", notez orbeşte:

Adevăr şi mântuire sunt în ochii noştri identice… (Eminescu).

Faptul că tocmai atunci îmi răsună în minte vocea doamnei Artemiza Vălurean (care spunea *Mihail* Eminescu, părându-i-se pesemne mai distins) e o dovadă că nu mi-am pierdut de tot umorul, totuşi continui să notez:

Nu ai spus ce simţi fiindcă ţi-a fost ruşine de ceea ce simţi şi cu vremea nu ai mai simţit. Vii la psihoterapie ca să deschizi uşi, ca să ai o casă interioară cu încăperi mai largi şi mai aerisite. Ca să-ţi lărgeşti conştiinţa, ca să nu mai trăieşti în frică, vinovăţie şi ruşine. Treci drept un om curajos, dar este multă frică în curajul tău. E multă luptă cu frica în fervoarea cu care umple Noica rafturi de cărţi. Şi mult prea puţină bucurie simplă. Dar asta nu e treaba ta. Dacă ai de spus despre el ceva care să nu fie doar un pretext ca să vorbeşti despre tine, ca tot ce ai scris până acum, fă-o. Dacă nu, lasă-l. Şi linişteşte-te.
Toţi oamenii au un suflet. El poate fi amorţit sau închis sau înfricoşat, dar nimeni n-are un tranzistor. Sufletul nu este niciodată mort. Indiferenţa faţă de sentimente este frică. Acesta este personajul Noica. Dar nu e treaba ta.
Când este mic, copilului îi spui: ai grijă, focul e periculos, arde, ucide… Mai târziu, treptat, îl laşi să se apropie, ca să descopere că focul are şi alte proprietăţi, că îi poate da şi alte utilizări, că e chiar foarte folositor. Nu vi s-a spus la timp, nici ţie, nici Letiţiei, nici lui Noica, iar unora niciodată, nici după ce focul acela a ars deja tot, cum a ars faţa copilului din visul tău.
Poate că există o consolare şi după ce focul a ars tot. Înţelegerea, ar zice D.M.M.

Chiar nu mai văd nimic, geamul ei ce strălucea s-a stins, îi aud vocea, optimismul ei incurabil: „Să zicem că şi cenuşa poate fi reciclată". Cred că am febră. Mi-a îngheţat, fără să simt, fundul înţepenit pe banca de lemn şi am frisoane. Mă clatin de parcă aş fi

băut o mulţime de pahare, unul după altul.

Am umblat la inconştient fără să ştim dacă există, aş putea măcar să fiu fericită de descoperire: există.

„Suferinţa este un bun îngrăşământ natural“, mi-a spus atunci – în ultima vacanţă petrecută cu Letiţia, în amintirea căreia mi-am botezat aşa prima fiică – poetul care mi-a apreciat poemul în proză despre Femeia Cenuşie. Şi încercase să mă sărute. Apoi îmi spusese că sunt „aţoasă“, iar eu îi răspunsesem: „Iar dumneavoastră sunteţi urât“.

Totul se poate recicla, şi deşeurile, şi cenuşa, şi sticlele goale, şi o relaţie care nu mai e iubire.

Chiar am frisoane, că mă trezesc vorbind tare:

— De unde ştiţi că nu e mort?

Şi o mai şi aud răspunzându-mi:

— Fiindcă el v-a adus aici, pe scaunul acesta incomod. Sufletul se închide când doare. Dar de existat, există.

Într-adevăr, de fiecare dată când am ieşit de la ea se ridicau la suprafaţă, din cine ştie ce cotlon întunecat al memoriei (încă o dovadă de comunicat Irenei T. că inconştientul există!), tot felul de zdrenţe de amintiri şi imagini. Niciuna însă însoţită de vreo senzaţie, de o trăire. Or, acum, în ciuda oboselii şi ameţelii şi a frisonului, în timp ce puneam cheia în contact şi mă pregăteam să ies din parcare, izbucnind ca o lumină, singura mea amintire vie, nemijlocită, de aproape opt luni de când stau la pândă să prind una. O amintire *de rien du tout*. O nimica toată: cineva, un unchi, poate chiar tata, mai exact un fragment de tată, un braţ, mă duce de mână, dinspre biroul lui spre casa noastră. Mergem amândoi prin zăpada care scârţâie sub picioare. Alunec şi mă sprijin cu cealaltă mână de gărduleţul scund, de scândură, simt scândura rece, aerul îngheţat pe obrajii fierbinţi, degetele osoase ale tatei, aud scârţâitul zăpezii şi chiar glasul tatei: „Ai grijă pe unde calci“. Apoi mă ia de subsuori şi mă pune după gât. Pieptul mi se umple, acum, nu atunci, de o căldură copleşitoare. Deşi tot acum îmi este foarte frig.

Când ajung în apartament, Linda nu se trezeşte, doarme încolăcită nu în coş, ci în fotoliul meu. Salutar, este doar 11 noaptea şi sună Nicolas. Să-mi mulţumească pentru efort, a fost *chouette*, arătam superb etc. etc.

Simte că ceva nu-i în regulă. Îi spun un adevăr-mască: e o dezordine în materia pe care o am de tratat, în capitolul la care scriu, încât cred că mă va inunda. Cum inundă inconştientul mintea nebunilor. Şi tot ca ei, habar nu am de unde să încep ordinea.

Non, maman, tu te trompes, nebunii nu ştiu că e vreo dezordine în mintea lor. Pe când ţie nu ţi-ar trebui decât un pic de efort să pui

puţină în a ta.

De acord, dar tot nu ştiu de unde să încep.

Nicolas, în româneşte: *Dintr-o margine*, maman. *Începe* dintr-o margine.

Manuscrisul, mai precis, vraful de foi bătute la maşină adus de Rafael – termen 22 decembrie

Nu ştiu unde-şi lega Vlad prieteniile. Probabil pe baltă, la pescuit, între 4 şi 6 dimineaţa, dând sau primind împrumut râme, nailoane, descurcându-şi undiţele din stuf, aruncându-se în apă, la cinci grade, ca să-şi ajute vecinul să-şi scoată prada la mal, oferindu-şi ţigări, mai întâi pe întuneric, şi desluşindu-şi treptat feţele vinete de frig şi arse de vânt. Încotoşmănat în straturi de haine, pantaloni vătuiţi, de camuflaj, pufoaică, pulovere, arăta ca un cosmonaut, în singura fotografie pe care i-a putut-o face Letiţia într-o zi din septembrie 1989, în zori, şi rămasă la mine, după ce ea mă rugase să developez filmul…

Vlad Cernescu la pescuit între dealurile Hârşovei

Îmi vorbea, de altfel, foarte laconic despre relaţia bărbătească şi despre legile nescrise ale pescuitului, unde nimeni nu trişează, n-are voie să trişeze. Relaţia bărbătească! Ce mult îi invidiez, îl îngâna

Letiţia visătoare.

Mie mi se părea că lui Vlad îndeletnicirea asta îi făcea bine prin complicaţiile şi problemele concrete pe care i le punea, mi se părea că el, ca să nu se piardă în hăţişurile propriei lui imaginaţii, câteodată periculoasă, are nevoie de concret, de senzaţii, de materie. Iar prietenii aceia ai lui erau nişte oameni deosebit de concreţi. În dimineţile când, în mod excepţional, ne lua cu el, pe mine şi pe Letiţia, ne simţeam aproape nişte intruşi. Un om ca Vlad, atât de monosilabic atunci când o conversaţie, oricât de „elevată“, nu-i spunea nimic, devenea acolo curios şi iscoditor, îşi căuta interlocutorii la cincizeci de metri distanţă, punea întrebări legate de numele fiecărei fâţe, al fiecărui mormoloc, ajuta la descâlcit meşina, se dezbrăca în doi timpi şi trei mişcări ca să sară în apă. Şi se împrietenea. El, cel atât de lipsit de răbdare în chestiuni „culturale“, unde vedea concluzia înainte ca vreun „isteţ“ să ajungă să-i formuleze preţios premisa, avea pe malul lacului, în orăcăit de broaşte şi zumzet de ţânţari, o răbdare de călugăr budist. Iar Letiţia îl urmărea încântată. Era singur şi cu toată lumea. Fără ea, dar cu ea. Care lua sfioasă, unul câte unul, instrumentele etalate de el pe iarba de alături, neţinând cont de şoapta lui imperioasă: Nuuuuuu atingeeeee şi întrebându-l: Asta cum se numeşte? Prinzând între degete, ca pe nişte mici bijuterii, diferitele componente de ustensile atât de minuscule, că se puteau oricând pierde prin ierburi. Merita văzută exasperarea lui Vlad, lipsită de furie, ca în faţa curiozităţii unui copil, merita văzut cum întorcea pentru o secundă capul: mulinetă, chiostec, linguriţă, jelibon, nadă, hai, că asta orice ageamiu ştie… Şi Letiţia, punând respectuoasă şi precaută la loc pe iarbă obiectul respectiv. Când începea să se lumineze de ziuă, iar peisajul devenea cu adevărat miraculos, Letiţia îl sorbea ca pe o licoare, întrebându-l dacă nu-l impresionează, iar el răspundea placid, dar cu o linişte şi o căldură secretă, parcă numai de ei ştiută: „Da, mă impresionează, dar acum lasă-mă, că a tras“. „Fotografii pot să fac de jur împrejurul lacului?“, îndrăznea ea făcând cu ochiul spre mine, iar Vlad răspundea într-un târziu, cu o intonaţie căreia, retrospectiv, după ce-mi povestise despre tatăl ei, i-am perceput semnificaţia secretă: „Să vedem“. Fiindcă altfel era chiar fără sens. Imediat după aparenta lui interdicţie, Letiţia pleca singură prin tufişurile de ţipirig, papură şi colţii-babei şi fotografia, ca un reporter frenetic, tot ce vedea: ciulini, crăpăturile din sărătură, dunele cu forme ciudate, luciul lacului printre pâlcurile înalte de stuf şi, când era destul de departe, pe Vlad însuşi, din spate. Avea un Nikon nu mai mare decât o tabacheră, singurul obiect străin la concurenţă cu aparatura video a lui Stamatoiu. Era tot ce-şi luase de acasă, de la soţul ei, doctorul Tudor, pe lângă maşina de scris, cred.

Fuseseră minunate cele câteva dimineţi petrecute astfel, în

stufărişurile din preajma Dunării, după ce ne petreceam noaptea la Niţă, la Vadu. Vlad devenea altul atunci şi, oricât s-ar fi revoltat Ioana, acuzându-l retrospectiv de „imperialism sentimental“ şi reproşându-i că orice îi făcea lui plăcere trebuia să ne placă şi nouă şi orice-l plictisea pe el trebuia să ne plictisească şi pe noi, silindu-ne să plecăm toţi dintr-un loc unde ne simţeam bine, el devenea evident altul. Nevoia lui de concreteţe, de activitate fizică. Era mai mult decât atât. Erau plictisul şi lipsa de interes a oricărei alte oferte, fizice sau „intelectuale“, pentru petrecerea timpului nostru liber. În afară de ea, de Ioana, niciunul dintre noi, nu doar Vlad, nu se omora, de pildă, după serile de la Maria Pantazopol, măritată acum cu Stamatoiu, încărcate cu monoloagele lui pretenţioase şi savante despre secolul al XVIII-lea francez, tema lui favorită, printre covoarele lor de Buhara şi mobila stil, cum nu mai vedeai decât la consignaţia cu circuit închis de pe Tomis. Atracţia pentru noi era un aparat video, singurul din judeţ, cred, şi player, şi recorder, care costase o avere şi devenise pretextul unor întâlniri săptămânale, cu cocteiluri, mici gustări fine, rochii de seară, pipăituri. Pe mine şi pe Ioana nu ne atrăgea decât aparatul în sine, la care ne-au făcut favoarea să ne lase să facem o sumedenie de vizite virtuale în Tate Gallery şi Orsay şi Muzeul Maillol. Pe Letiţia, filmele. Pe Vlad, pasiunea ei pentru filme, credea Ioana. Asta fiindcă, în afară de timpul când văzuse *Călăuza*, *Vânătorul de cerbi* şi mai ales *Căinţa*, la care se uitase cu o încrâncenare tăcută, de la început până la sfârşit, înnodând ţigările, Vlad stătea la petrecerile lui Stamatoiu ca pe ghimpi. Şi chiar era un tablou care merita văzut: într-un colţ, pe canapeaua Biedermeier, picior peste picior, special ca să arate gaura din pantoful cu care venise direct de la pescuit, cu mâinile pe genunchi, să i se vadă „doliul de sub unghii“, iar asta nu pentru ca „societatea să o compătimească pe Letiţia pentru tractoristul pe care i l-a ales destinul“, cum descifra Ioana, fără greş, mesajele, Vlad. Relaxat, ca un lord. În colţul de pe diagonală, rezemat de teracota cu plăci italieneşti, ţeapăn în tricou şi în blugii Wrangler, ca într-un costum de ginere, răsfoind eternul lui La Fontaine şi evitând să se uite la Vlad, ca să nu-i vadă căscatul şi să se destabilizeze, Stamatoiu. Care prinde curaj şi lansează ceva de genul: „Nu vi se pare extraordinar că…“.

Aceea, probabil cea mai nereuşită şi pentru ei, era a doua serată fără video la care participam, însoţind-o pe Ioana. Totul fusese relativ plăcut până la momentul acesta: poza lui Stamatoiu rezemat de teracotă cu volumul *Pléiade*, La Fontaine, şi cu fatidica întrebare:

— V-aţi fi aşteptat să descoperiţi pornografie la un autor reputat pentru fabulele lui de adormit copiii cuminţi?

Nu ştiu de ce tocmai spre Vlad, intenţionat neatent şi absent, ne-am întors toţi privirile, aşteptând să ia cuvântul primul, deşi tocmai pe

el îl evitase Stamatoiu, punând întrebarea. Şi, spre stupoarea tuturor, Vlad chiar a luat cuvântul, pronunţându-se clar, tare:

— Labă cosmică.

Nu m-am mirat. Expresia se desprinsese greu de pe limbă, ca încleiată de beţia tăcută cu whisky, vin, vodcă şi bere, dar când ieşise, era clară şi indubitabilă. Pentru orice eventualitate, a şi repetat:

— Labă cosmică. Intergalactică. Laba acompaniată de un *concerto grosso* de adineauri, sau *cazzo grosso*, că nu mai ştiu cum l-ai prezentat.

Crezusem că doarme şi chiar mi-aş fi dorit.

Verde de furie, Stamatoiu părea că nu se mai poate dezlipi de teracotă:

— Dacă te plictisim atât, a ţipat cu o voce nefiresc de piţigăiată, tremurătoare, nu vrei să pofteşti afară? Şi aşa vii aici jegos şi mirosind ca ultimul dintre ţărănoi şi…

Era o mare mitocănie. O mare mitocănie, fiindcă singurul cu adevărat neţărănoi dintre noi era el, Vlad. Vag ştiam povestea părinţilor lui, care semăna cumva cu a artiştilor din *Căinţa*, un tată, puţin cam boem şi infidel, dar apoi închis, o mamă umilită în toate chipurile când se dusese să dea de urmele lui şi care, imediat ce s-a întors el acasă, s-a sinucis, am crezut deci că se va lăsa cu sânge… Ştiam, spre deosebire de Ioana, că Vlad nici măcar pentru filmele care-o pasionau pe Letiţia nu venea, ci pentru părinţii Mariei Stamatoiu. De data aceea, când sărbătoream, chipurile, doctoratul lui Stamatoiu, halal sărbătoare, ei pregătiseră doar gustările şi plecaseră, dar când se nimereau acolo, Vlad nu stătea decât cu ei, în bucătărie. Nu mai locuiau, de altfel, în casă. Reuşiseră să păstreze din ea doar două încăperi, în care ţinuseră înghesuite minunăţiile astea de covoare, servante, comode şi tablouri, scăpate prin minune de confiscare, iar după mariajul Mariei cu Stamatoiu, când casa fusese redobândită în întregime, ei refuzaseră să mai revină în ea. Ştiam de la Vlad că făcuseră închisoare şi cunoscuseră acolo oameni puşi azi într-un panteon al onoarei, al nobleţei şi al demnităţii. Dar şi în legătură cu trecutul lor, respectam un fel de discreţie şi cred că în mintea noastră, a celor mai tineri, trecutul acela nu se deosebea de cel în care stătuse închis socrul lui Vlad, lucruri neclare, de care mai bine nu se vorbea. Doar propriul meu socru avusese o tinereţe mai limpede, altă generaţie, venită la de-a gata, după ce lupta de clasă se terminase. Între cei dinainte nu prea ştiam ce-a fost. Vlad avea alte păreri despre lucrurile astea, dar nici cu el nu vorbeam. Era subiectiv, fiind implicat.

Iar acum ne apropiaserăm de subiectul acesta, pe care nu-l deschidea nimeni. Aproape o lipsă de gust. Cine venise în casa cui. Şi Stamatoiu făcea spume.

Prea beat, Vlad nici măcar nu s-a clintit. Din fericire, până la urmă, fiindcă un alt deznodământ, la situaţia creată, decât o

încăierare nu se întrevedea. Una în care, cu siguranţă, l-ar fi bătut măr pe Stamatoiu, nu fiindcă era mai solid, ci fiindcă era mai motivat. A spus doar:

— Nu poftesc, că numai tu mă plictiseşti, şi nu sunt la tine.

— Atunci vrei să plec eu?! Din casa mea?! a continuat să strige, piţigăiat, Stamatoiu. Ştii că ai tupeu? a spus râzând. Bine, o să plec eu.

S-a răzgândit brusc şi, înţepat, mândru de găselniţă, s-a îndreptat demn spre uşa holului care ducea spre baie şi dormitor, împins cu blândeţe de Maria.

— Haideţi, băieţi, haideţi, că v-aţi cam făcut turtă, a spus ea, împăciuitoare, revenind imediat. Vă mai pun un film?

Adevărul este însă că nu se mai lega nimic, iar Maria nu voia să plecăm doar pentru că interpreta, greşit, atitudinea lui Vlad faţă de alesul ei ca pe o expresie a nostalgiei pentru vremurile de altădată, când prindea sticla de vodcă înotând în Dunăre. Vlad însuşi nu era mulţumit că nu-i alimentează nimeni sămânţa de scandal. Aşa că în cele din urmă s-a ridicat şi, cu mişcări imprecise, s-a întors spre ea, care-l privea galeş, tandru mustrătoare de lângă soba de teracotă, pe care o îmbrăţişase lasciv, provocator.

— Apreciez mult atitudinea soţului tău, să ştii. Nu-ţi dai seama cât o apreciez. Ăsta nu-i un motiv să nu plecăm noi la culcare… Sărutări de mâini doamnei Pantazopol, i-a mai spus, atingându-i umărul fratern.

Erau, ce-i drept, singurii dintre noi care ştiau să distingă o comodă Ludovic al XVI-lea de un *secrétaire* baroc, să recunoască un fotoliu rococo sau un salonaş Biedermeier, iar Stamatoiu le avea acum în casa lui pe toate, împreună cu celălalt secret, dintre Vlad şi nevasta lui, pe care în afară de ei doi, nimeni, în afară de mine, nu-l ştia… Şi cel mai puţin Letiţia, care, admirativă, se minuna doar de calităţile de turnesol ale lui Stamatoiu şi de placiditatea de femelă a Mariei.

— Sper că nu v-am supărat cu ceva, a spus Vlad, odată instalat pe bancheta din spate.

A mai adăugat, doar vag întrebător:

— Dar unde ne aflăm noi?… şi a adormit, buştean, rezemat de Letiţia.

Ne aflam în Dacia 1100 pe care Sandu mi-o împrumutase în seara aceea, iar eu luasem gestul lui ca un fel de cerere mascată în căsătorie. Şi cred că şi Ioana.

Care, în mod surprinzător, a şi rupt tăcerea cam stânjenită:

— *V-aţi fi aşteptat să descoperiţi pornografie la un autor reputat pentru fabulele lui de adormit copiii cuminţi?*

Nu ştiam că e în stare să maimuţărească atât de perfect vocea şi intonaţia cuiva.

— Ce bou, a adăugat cu dispreţ.

M-am întors spre ea, plăcut surprins.

— Ce bou Apis, doctor în zootehnie, a precizat ea.

— Un bou plin de distincţie, a secondat-o Letiţia, concesivă. Vine el să descopere pornografia secolului XVIII. Parcă Diderot cu *Călugăriţa* lui nu-i tot de-acolo…

— Sau marchizul de Sade, a adăugat Ioana.

— Cu toate că, uite, nu ştiam că şi La Fontaine a căzut în păcat, am adăugat şi eu.

Conduceam liniştit în timp ce Vlad dormea dus, sprijinit de umărul Letiţiei.

Poate că era la el un resentiment faţă de parveniţi, în general. Dacă n-ar fi fost atât de beat, ne-ar mai fi spus el despre Maria, care-şi luase un activist de viitor, cu sânge proaspăt, ceea ce n-o împiedică să mai dea cu… în populaţie. Poate şi un resentiment faţă de Stamatoiu însuşi, şef judeţean al catedrei de limbi moderne, curând inspector, şi, se auzea, nepot al generalului Stamatoiu, mare sculă în armată, care terminase şi el doctoratul fără să fi început liceul. Dar şi o furie după serile astea în care se pălăvrăgea la nesfârşit şi nu se enunţa nicio idee, decât citate, şi măcar dacă ar fi fost dintr-o carte bună. Gelos din cauza Mariei nu mai era, era cu totul întors spre Letiţia, cu totul îndrăgostit.

Dar ideea mea cu concretul rămâne totuşi în picioare. Vlad nu mai citise, singur recunoştea, de ani de zile o carte din cap în coadă, nu mai avea răbdare, şi cu siguranţă nicio carte publicată în România după 1948. În schimb, putea să stea ore în şir să-şi desfacă motoreta bucăţele, s-o ungă şi s-o monteze la loc, să înnoade şi să deznoade cârlige, să facă ţaparine, să stea cu ochii pe plută, concentrat şi fără să se gândească la nimic. Şi fără să-l plictisească deloc vreo proaspătă cunoştinţă de pe malul bălţii, cu care nu se mai sătura să trăncănească, şoptit şi cu un ochi pe firul undiţei, ore şi ore.

Aşa cum nu-l plictiseau cei doi Niţă, prietenii lui, cei mai devotaţi pe care i-a avut vreodată Vlad, dacă nu chiar singurii adevăraţi, singurii care-l iubeau aşa, fără multe vorbe şi din tot sufletul, fără să aibă nimic, chiar absolut nimic de câştigat de pe urma lui. Ce avea el de câştigat de pe urma lor era uşor de înţeles: afecţiunea aceasta necondiţionată, dincolo de orice interes trecut, prezent sau viitor.

Şi Letiţia ţinea mult la cei doi Niţă. În ce mă priveşte, atât ştiam despre ei, numele acesta, Niţă, şi al lui, şi al ei, doi oameni „simpli“, în prezenţa cărora Vlad devenea şi el simplu, în virtutea nenumăratelor dimineţi în care împărţiseră ţigările pe malul Dunării sau se adăpostiseră de ploaie în vreo colibă.

„De ce ţin la ei?“, spunea Vlad ca şi cum, dacă, direct, declaraţiile între ei păreau lipsite de pudoare, măcar indirect trebuia să le facă. „Uită-te cum sunt! N-au nimic şi sunt mulţumiţi. Râd tot timpul, ştiu

să râdă!“ Chiar „nimic“ nu se putea spune că n-au. Aveau o casă la marginea de nord-vest a satului, unde lui Vlad îi era rezervată odaia bună, refugiul din nopţile cu ploi şi furtuni prea mari ca să rămână în adăpostul de pe malul lacului. De jur împrejur, aveau o adevărată fermă, cu oi, câini uriaşi, păsări, magazii imense, teasc de zdrobit struguri şi via, chiar nesfârşită, întinzându-se până aproape de balta secată, plină iarna de ţipirig şi colţii-babei, iar vara de săpunariţă, sărătură şi tufişuri de nemuritoare, dincolo de care ştiam doar de pe hartă că se întâlneau marea şi Dunărea, fiindcă de ajuns nu aveai cum ajunge, prin hăţişul de stuf, papură, porţiuni de mlaştină şi ochiuri de apă. În ultimii ani, sub influenţa civilizatoare a lui Vlad, Niţă & Niţă amenajaseră şi în casă o baie, pe lângă closetul din curte cu tron de scândură, aşternut cu un covoraş, căptuşit cu carpete şi, curios, pe poliţă, alături de sulul de hârtie igienică, grosolană, totuşi nelipsită, în ciuda dificultăţii de a o procura, o icoană a Maicii Domnului cu pruncul în braţe. Mi-a rămas în minte ciudatul sanctuar, fiindcă, deşi era ceva atât de neobişnuit, nu mi-a trecut nicio clipă prin minte să râd sau să-i semnalez lui Vlad blasfemia.

Poate că nici râsul şi bonomia satisfăcută nu erau o regulă la Niţă & Niţă. Ioana îmi va povesti mai târziu câte ceva, cât să deduci o anumită rapacitate şi viclenie a lor, ca pereche. Şi în alte privinţe treburile nu erau roz deloc, decât că aici, invers decât în familia Stamatoiu, cel care călca pe de lături era Niţă-bărbatul.

„Atunci când insişti un pic, afli că interesul poartă fesul. E mai bine pentru madam Niţă ca bărbatul ei să aibă un prieten, decât o mândră.“ Tot Ioana, diriginta omenirii, *dixit*. Doar că pe atunci eu şi Ioana nu eram încă împreună. Şi mergeam la ţară, la Niţă & Niţă, pentru prima dată, iar Letiţia apăruse în garsoniera lui Vlad doar de câteva săptămâni, o lună.

Cei doi Niţă semănau între ei ca fraţii. Doi oameni rotofei, dar nu graşi, pistruiaţi amândoi, cu părul roşcat, mai în vârstă decât Vlad, probabil cu vreo trei-patru ani, într-adevăr joviali şi primitori. Îşi spuneau unul altuia „fată“. Letiţia îi trata ca pe nişte prieteni apropiaţi şi-i tutuia, ca şi Vlad. Nu mai sunt sigur dacă ei doi îi spuneau lui „dom’ profesor“ şi ei „Letiţia“. Mie nu mi-au spus niciodată pe nume.

Vlad şi Letiţia mă luaseră şi pe mine atunci, în toamna lui 1989, singura în care ne-am aflat noi trei, împreună, la Topalu şi am petrecut la Niţă & Niţă o duminică întreagă, la cules via. Era la începutul poveştii lor şi cred că era prima dată când ieşeau „în lume“ ca pereche, stând mai multe ore în şir despărţiţi, silindu-se să uite unul de prezenţa celuilalt. Era prima dată când l-am observat pe Vlad transformându-se lent, din atent, ca ea să se simtă bine, devenind încet-încet nervos şi apoi, în fine, începând să vibreze ca un mecanism ultrasensibil, intrat într-un câmp magnetic peste puterea lui de a

măsura. Te luau mereu pe nepregătite aceste „evoluţii“ ale lui, iar Letiţia nu i le cunoştea încă. Trăise câteva săptămâni în paradis. Era încă în paradis. Poate că-i cunoştea dinainte pe cei doi, poate că era singura lor cunoştinţă comună. Mai târziu mi-am pus întrebarea asta. Atunci am văzut doar că îi tutuia nonşalant pe cei doi şi accepta ca ei să o tutuiască, ba chiar, la un moment dat, am auzit-o adresându-li-se şi ea, familiar, cu „fată“, în toiul robotelii, trebăluind şi ea, pregătind uneltele pentru cules, îmbrăcată, peste blugii şi tricoul cu care venise, cu salopeta adusă de nevasta lui Niţă. Mai erau acolo nişte cumnaţi sau veri ai celor doi Niţă, nişte oameni la fel de joviali, care le aruncau din când în când priviri furişe lui Vlad şi Letiţiei, învârtindu-se în jurul nostru şi aducându-ne cele trebuitoare culesului, găleţi, foarfece, pâlnii, damigene. Eu şi cei doi Niţă adunam strugurii în partea mai apropiată de casă a viei, fiindcă departe, în zare, vedeam lucrătorii tocmiţi cu ziua, care-şi goleau coşurile într-o remorcă, fără să se apropie de noi, lucrători, dar totodată şi musafiri. Iar Vlad, asistat de Letiţia, învârtea, gol până la brâu, la teasc, în timp ce dintr-o magazie, un pick-up hodorogit, descoperit de Vlad printre unelte, ne cânta muzică retro: Pompilia Stoian, Constantin Drăghici, Luky Marinescu, Luigi Ionescu, ne ameţiserăm binişor cu toţii, eram pătaţi de must din cap până-n picioare.

Din când în când, Letiţia îl trăgea pe Vlad de mână. O auzeam şoptind: „Uite, aici, şi Villa Margareta, nu? Nu seamănă?“ – alt secret al lor pe care l-am dezlegat mai târziu – şi pe el răspunzându-i pe un ton insinuant: „Dar de ce pui mâna pe mine? De ce *mă atingi*?“, tot în şoaptă, una plină de aluzii, şi plecând cu ea spre fundul grădinii, ca să nu-i scandalizeze pe sătenii care nu văzuseră niciodată o femeie fumând. Ori de câte ori îmi amintesc de ei doi, unele imagini îmi revin insistent în minte şi îmi revine şi aceasta. Felul în care se ţineau ei departe unul de altul, acasă sau în vizite, fără ca asta să împiedice un fel de curent nevăzut să circule între ei, în aşa fel încât oricine ar fi intrat pe uşă ar fi ştiut că, dacă nu sunt încă împreună, vor fi într-o bună zi, o dorinţă irepresibilă, o sexualitate debordantă, nestăpânită, pe care doar umorul o masca. Erau mai cuviincioşi ca oricând în ziua acelei prime ieşiri a lor în lume, dar din afară se vedea. La un moment dat, din celălalt capăt al bătăturii, unde învârtea la teasc, Vlad îi prindea privirea şi-i făcea un semn şmecheresc din cap, un fel de îndemn, „Hai, mergi să *fumăm*?“, subliniind cuvântul în aşa fel încât înţelegeai şi hazul de necaz aferent: hai să fumăm, dacă altceva nu vrei să faci cu mine, omul tău, cum îi plăcea să-şi spună, ceea ce pe Letiţia o făcea să râdă nebuneşte… După care, ridicând din umeri, *Nu mergi, nu mergi*, îi întorcea spatele şi, ignorând-o total, se resemna şi continua să răsucească la teasc cu obidă.

Fără Letiţia acolo, probabil că şi fără mine, Vlad ar fi rămas o

săptămână. Se împrietenise la cataramă şi cu acei cumnaţi sau veri, discuta cu ei despre cum se făcea vinul altădată, numele fiecărei unelte, cum era cioplită, strunjită, cum funcţiona: mai, zdrobitor, canea, în ce fel de vase se ţinea vinul. Băuse, e drept, mult mai mult rachiu decât noi, între timp, şi aproape uitase de prezenţa noastră.

Se înserase şi nu mai ştiu dacă îi spusesem eu să plecăm sau el o întrebase pe Letiţia şi ea fusese de acord. Asta nu mai ştiu. În tot cazul, fusese o capcană: „Spui şi tu să plecăm din respect faţă de o *doamnă* sau şi tu te plictiseşti?“, a început, surprinzător, prin a mă ataca pe mine. Am avut pe loc reflexul să aplanez, deşi fusesem luat ca din oală: „Despre ce doamnă vorbeşti? Cine se plictiseşte?“. „Cum, cine se plictiseşte?“

Letiţia se instalase într-un leagăn de funie agăţat de creanga aproape orizontală a unui nuc, la doar un metru de noi, şi cerceta amuzată nişte cărţi fără coperte descoperite în magazie, sub un maldăr de saci: „Formidabil“, tocmai spusese, „*Legenda călăreţului fără cap*, Irving Washington. Voi ştiţi, băieţi, a cui e cartea asta? Ştii, Vlad?“. Numai că Vlad nu o mai auzea. „Ghici cine se plictiseşte? *Doamna doctor* se plictiseşte. Uită-te la ea: eroică a fost. Ca o regină. Surâde populară prostimii care o aclamă, dar asta pentru cine n-o cunoaşte. *Noi* o cunoaştem.“ Şi cam asta era. Bila începuse să se rostogolească pe scări. Nu se mai putea face nimic, deşi el însuşi amâna, parcă de dragul suspansului, al punerii în scenă, punctul culminant. Îl vedeam îndreptându-se cu paşi lenţi spre leagănul unde Letiţia răsfoia *Călăreţul fără cap*, apucând funia foarte aproape de obrazul Letiţiei şi întrebând cu o căldură prefăcută: „Vrei să plecăm?“. „Dacă tu vrei“, i-a spus Letiţia ridicând spre el ochii ei, uşor saşii şi foarte îndrăgostiţi, şi spunându-i însufleţită: „Asta-i cartea *mea*“.

Da, acum îmi aduc aminte precis: Letiţia şi Niţă se ştiau de mult. Erau, posibil, chiar rude, ca toţi localnicii din zonele astea de baltă, insularii din vecinătatea mării. Vlad era, ca şi mine, doar un venetic, dar nu asta conta. Bila pornise pe scări în jos, accesul lui inexplicabil de furie nu avea să se oprească decât singur, când se va fi oprit. I-a dat la o parte mâinile în care ţinea cartea şi a repetat: „Dar tu vrei?“. Letiţia chiar nu înţelegea. Din veselă şi prietenoasă, privirea ei devenise rece, rezervată. Din nou, mai târziu, am înţeles de ce. Niţă & Niţă ştiau de fuga rudei sau consătencei lor de la doctorul Tudor. Dar nu şi că lăsase un bărbat aşa de bun pentru un scandalagiu, oricât l-ar fi simpatizat şi iubit ei. Făceau şi ei diferenţa dintre un bun tovarăş de pahar şi un bun soţ. Şi le-ar fi plăcut să-i creadă sau să lase impresia că-i cred simpli colegi de cancelarie pe Vlad şi pe Letiţia.

Vocea Letiţiei devenise din tandră şi insinuantă, fermă şi distantă. „Nu vreau, dacă tu vrei să mai stăm. Dacă te simţi bine…“ „Da, mă simt, dar cum pot să mă simt bine când te văd suferind ca o… regină

în exil?“ Merita luat la bătaie Vlad. Beat-nebeat, nu putea să nu-şi dea seama în ce situaţie o punea. Era, parcă, mai presus de el: ca şi cum mecanismul lui ultrasensibil înregistra din direcţia Letiţiei unde magnetice pe care nu le sesiza nimeni şi nici nu sunt sigur că ea le emitea, decât cel mult ca să se apere. În tot cazul, părea mai nefericit ca noi toţi. „Noi plecăm“, a anunţat cu tragism în glas, uitându-se sfios în direcţia Letiţiei, care-şi depusese cu grijă *Călăreţul fără cap* la piciorul leagănului. Cumnaţii lui Niţă se uitau la noi nedumeriţi, iar Niţă-nevasta întreba dezolată: „Păi, grătarele astea cine le lichidează, dom’ profesor?“.

Era o scenă pe care, cu mici variaţii, am trăit-o apoi de cel puţin zece ori, dar atunci era prima dată. Şi eu, şi ea primeam botezul focului. Încă puţin şi Vlad avea să facă publică legătura lor, în chiar secunda când ea se rupea, aşa că, trecând pe lângă el dreaptă şi demnă, chiar ca o regină, Letiţia s-a dus în magazie să-şi dea jos salopeta. Eu mi-am făcut şi eu de lucru pe lângă teasc, iar Vlad s-a aşezat în leagăn, luând de jos *Călăreţul fără cap* şi întrebând, cu o expresie de vinovăţie amuzată: „Vreţi să vă citesc?“. Era doar un intermezzo.

Mă întreb şi azi, din ce intuiţie a mecanismului ştia Letiţia că Vlad îşi va duce scena până la capăt, că va strica tot şi va drege pe urmă, cândva, după un interval de timp neprecizat, care putea să varieze între două ore şi câteva zile. Şi cum de intuiţia asta n-o ajuta totuşi să găsească metoda de a-l deturna pe Vlad de la ţelul lui distructiv. Fiindcă metoda asta nu a descoperit-o vreodată.

Sigur că totul s-a petrecut acum într-o variantă soft, datorită prezenţei celor doi Niţă. Dar a fost un foarte serios semnal, atât al felului cum funcţiona mecanismul de care spun, cât şi al nepriceperii Letiţiei de a-l opri.

„Este ca şi cum ai încerca să opreşti un tsunami, Rafael. Asta fiindcă Vlad e nebun“, avea să-mi spună ultima dată când ne-am văzut, dar cu căldură şi tandreţe, ca şi cum mi-ar fi spus: Vlad este un copilaş cuminte, drăguţ şi fermecător.

Până una-alta, ne stricase ziua. Aşa că m-am ridicat, m-am dus la el şi i-am luat cartea din mână:

— Dă-o naibii de treabă, bătrâne, ce ţi-am făcut noi?

— S-a întâmplat ceva? Am deranjat *eu* pe cineva cu ceva? Am spus că doamna doctor s-a plictisit de noi, s-a retras între cărţi, trebuie s-o menajăm. Asta-i tot. Şi acum, tot ea vrea să plece. Nu mai citeşte…

A dat să-şi ridice ochii de pe cartea îngălbenită, dar îi alunecau imprecis în toate direcţiile. Era, de fapt, mort de beat. S-a uitat în toate părţile, până a descoperit-o pe Letiţia, imobilă, încordată ca un arc, împachetând cu grijă salopeta de doc, pătată pe alocuri de must, fără o vorbă. Atât de îngrozitor de palidă, albă ca o coală de hârtie

bătând în albastru, n-am văzut-o niciodată. De fapt, cred că-i era frică. „Ţi-e rău?“, am întrebat-o. A tras aer în piept şi mi-a răspuns mirată de întrebare: „Nu, nu!“. Continua să-şi aranjeze ţinuta şi să se pregătească de plecare, sub privirile dezamăgite ale tuturor. Dar nu îndrăznea, efectiv, să plece.

— E nebună, i-a zis Vlad lui Niţă. Şi eu sunt, dar şi ea. Nu i-am făcut nimic.

— Ei, bine că n-a stricat Dumnezeu două case, a zis Niţă, îngăduitor.

Nimeni nu i-a luat în seamă reflecţia, de un comic involuntar imens, având în vedere situaţia.

Nu ştiam, la vremea respectivă, dacă Vlad îi ceruse deja să divorţeze şi să se căsătorească cu el, după ce improbabilul lui divorţ avea să se termine, desigur, şi ea îl refuzase sau altceva. Poate îl refuzase şi asta, normal, îl jignise şi acum el profitase de beţie ca să-i plătească o poliţă. Ştiu precis însă că mai târziu, odată, pe baltă, când Letiţia îi spusese că e nevoie urgent să facă economii ca să-şi ia o motocicletă nouă şi mai sigură, iar Vlad îi aruncase aşa, aiurea: „Când o să fim căsătoriţi!“, Letiţia venise pe la spate, se aplecase deasupra lui, pusese amândouă palmele pe pieptul lui, învăluindu-l cu pletele, şi îl întrebase: „Ştii tu pe cineva care vrea să se căsătorească cu noi?“. Era gluma lor, preluată dintr-un film sau dintr-o carte.

Acum, Letiţia şi-a luat totuşi inima în dinţi, a împins uşurel scaunul care-i stătea în cale şi s-a aventurat pe intervalul, foarte îngust, dintre leagănul pe care se bălăbănea Vlad şi aleea care ducea spre portiţă. Şi, ca să-şi dea curaj, a zis cu o asemenea greutate, de parcă ar fi avut fălcile înţepenite:

— Bun, atunci eu vă las, Niţă. O să dorm la Tanti Barza. Sau la Anula şi Mamaca.

Temându-mă de ce era mai rău, am dat să-l ţin pe Vlad, care dădea semne că vrea să se ridice, dar el a făcut, cu mersul lui pieziş, „de păpuşă care-a luat o hotărâre definitivă“, cum spunea el despre el într-un poem, cei doi paşi în lături, pentru a-i face Letiţiei loc să treacă. Cu ce intenţie, nu ştiu, poate ca s-o acompanieze, cavalereşte, până la numita Tanti Barza, moaşa satului, care o moşise şi pe ea, sau până la şi mai cripticele Mamaca şi Anula, ca să nu meargă singură pe uliţele întunecate. Dar chiar în clipa în care ei doi îşi făceau, plini de politeţe şi serioşi, loc unul altuia, de la pick-up-ul antic al lui Niţă, pus nu ştiu de cine, s-a revărsat un glas plin de voioşie strigând: *Zboară săniuţa draaaagostei.*

— Anca Agemolu, a zis nevasta lui Niţă, competentă.

— Ei, şi tu, Anca Agemolu! E Puica Igiroşanu, a certat-o Niţă, jenat.

Aproape lipiţi unul de un stâlp al porţii, altul de celălalt, făcându-

şi loc să treacă, cu cele mai sumbre figuri pe care le-am văzut vreodată, cei doi s-au privit în ochi şi au izbucnit în râs în acelaşi timp, pornind unul într-o direcţie şi celălalt în alta, întorşi unul spre altul cu spatele şi ţinându-se de burtă, frânţi de la mijloc.

Când Vlad s-a întors, ţinând-o pe Letiţia de mână, cei doi Niţă nici nu observaseră prin ce primejdie trecuserăm toţi. La ei subtilităţile astea nu aveau curs. După câteva clipe de tăcere concentrată, am auzit-o pe nevasta lui Niţă rostind cu o veselie teatrală:

— Ei, hai să mâncăm. La noi, în Oltenia, asta se numeşte dragoste cu năbădăi. Te iubeşti mai cu foc după ceartă.

Pentru Vlad şi pentru Letiţia a fost un fel de legitimare a legăturii lor, venită tocmai de acolo de unde o aşteptau mai mult. Dar a fost şi singura dată când râsul a oprit rostogolirea bilei pe scări. Şi poate, desigur, prezenţa celor doi.

Nu ştiu ce-l perturba atât pe Vlad. Nu ştiu nici ce reuşea să-l reechilibreze, când nu o făcea inerţia dezastrului tot de el produs şi iertat de Letiţia, care credea nezdruncinat că, bun sau rău, el era cel ce-i fusese sortit. Cel născut pentru ea.

A doua persoană care a rostit cuvântul „nebun“ legat de Vlad a fost Ioana. Dar felul cum l-a pronunţat ea, prima dată cu oarecare simpatie, înţelegere pentru el, derutată şi ea, în fine, şi dispusă să facă unele concesii, a fost pentru mine o uşurare.

Asta pentru că vreo două săptămâni după episodul cu sarcina pierdută, voit sau nu, asta nu am reuşit să înţeleg niciodată, Letiţia stătuse în spital şi Ioana, căreia îi scăpase atunci un răutăcios „Ei, hai să-l văd acum cât e de măreţ în împrejurări majore“, trebuise curând să admită că nu-l mai recunoştea, ba chiar să-i declare, solemn, invitându-l o dată la masă la ea, împreună cu Letiţia şi cu mine, că s-a înşelat în privinţa lui.

Mie mi se părea că se întâmplă ceva şi mai ciudat. Eram ocupat în perioada aceea cu ale mele, dar şi mai liber dacă aş fi fost, pe Vlad îl vedeam rar şi numai pe fugă şi atât de aferat, atât de pe altă lume, încât nu reuşeam să-l ţin mai mult de un minut, în uşă, pe stradă sau la colţul blocului, cărând tot timpul, în amândouă mâinile, sacoşe burduşite cu pachete. „Vino la mine mai târziu, bătrâne, acum fug, am o promisiune pentru nişte ficat, trebuie să mănânce carne, ficat de preferinţă, am descoperit indirect o sursă.“ Mai târziu, la el, se învârtea în jurul sacoşelor alea împrăştiate pe podea, vedeam cu groază cum ecosistemul de dinaintea venirii Letiţiei se refăcea vertiginos, cămăşi aruncate, farfurii stivuite periculos, ca nişte turnuri din Pisa de patruzeci-cincizeci de centimetri, ficatul fierbea pe un ochi al aragazului, pe care era deja mai mult sos adunat decât în cratiţa de alături, din care mâncase el direct, la prânz, lăsând acolo codrul de pâine început, nişte rufe ale Letiţiei fierbeau pe altul, iar el curăţa usturoiul peste volumul lui Tagore, din care traducea, montase aspiratorul, făcuse rost de o maşină de găurit, să pună pe pereţi nişte rafturi, între timp se apucase chiar să vopsească, iar la 10 noaptea avea întâlnire cu Letiţia în grădina din spatele spitalului, fiindcă ziua nu îndrăznea s-o viziteze, să nu dea nas în nas cu Tudor. „Uite, i-am dus un pulover gros. Îl aduc înapoi să nu i se confişte.“ Şi-mi arăta triumfător sacoşa cu pachetul învelit în ziare.

Într-una din serile alea am apucat să-i strecor:

— Tatăl Ioanei ne ia la minister, pe amândoi.

— Care amândoi?

Dar nu mă asculta:

— Cum traduci tu asta, bătrâne: *I called them by their names and they were what I called them.*

Reluase şi traducerile din *Naked Poetry*, antologia din care publica în *Secolul XX* şi îi aducea aproape tot atâţia bani cât leafa, atunci când reuşea să le facă.

— Iartă-mă, bătrâne, trebuie s-o predau azi… Deci plecaţi la Bucureşti.

— Ei, nu chiar acum, i-am răspuns stânjenit, şi m-am apucat să curăţ şi eu usturoi. În principiu, după doctoratul Ioanei, el e totuşi un legalist, vrea să ne ia la Bucureşti.

— Ajunge, gata, nu mai trebuie, vorbind despre usturoi.

După care:

— După doctorat. Foarte bine, după doctorat? Du-te bătrâne, du-te. Cu femeia iubită, te duci în pădure, tai butuci, vânezi sălbăticiuni şi trăieşti.

Eu însumi trăiam, şi fără legătură cu el, nişte stări destul de neclare şi contradictorii. Dacă mi-ar fi spus: du-te, bătrâne, lasă tot Topalu, pe Woody, pe Stamatoiu, toată fauna de jumătate rataţi,

jumătate parveniţi, du-te, ieşi în larg, fă expoziţii, arată ce poţi, ar fi fost altceva. Dar aşa? Mă mai contraria şi Ioana, care punea toată ezitarea mea pe seama fricii de schimbare, ceea ce mă făcea să ezit şi mai tare, jignind-o pe ea şi mai mult şi făcând-o să mă ameninţe cu despărţirea, chiar şi după ce nu se mai punea problema, fiindcă era deja însărcinată. Ce mă ţinea în loc era poate doar firea mea ezitantă, poate faptul că eu nu vedeam deloc diferenţa între a ieşi în larg şi a rămâne la Topalu, unde pictasem şi câte două tablouri pe săptămână, unele chiar acceptabile. Iar argumentul că aveam să fac asta şi la Bucureşti, având la dispoziţie culorile, cuţitele şi pensulele adevărate, pe care o să mi le aducă taică-său, mi se părea chiar uşor de respins: dacă putea să mi le aducă la Bucureşti, putea să mi le aducă şi la Topalu. Unde aveam amândoi în grijă colecţia care fără noi avea să se distrugă din cauza condiţiilor de conservare sau aveau s-o fure la Constanţa, bucată cu bucată, încălcând testamentul bătrânilor donatori. „De ce să ţi le aducă Sandu la Constanţa?“, mă întreba Ioana, în faza răbdătoare a discuţiei. „N-o să fie mai bine să ţi le iei singur, ieşind în fine din ţară?“ Nici la asta nu prea ţineam. Şi aici izbucnea scandalul: îmi place să mă amărăsc zilnic, văzând cum se scorojeşte colecţia aia şi cum mă scorojesc şi eu, muzeograf bun doar să trimită sesizări peste sesizări că se pune în primejdie patrimoniul, prin condiţiile necorespunzătoare de conservare. Colecţiei îi va fi mai bine la Constanţa şi nouă la Bucureşti. Ceea ce mă ţinea acolo, conchidea ea, nu erau nici culoarea aerului, nici căsuţele dobrogene, specialitatea casei, cel care mă ţinea în loc era Vlad…

Aici chiar făcusem ochii mari: „Vlad? Vlad Cernescu?!?“.

Adevărul este că mă miram sincer. Pierdusem mult din admiraţia mea de la începuturi pentru el. Nu mai regăseam fascinaţia din urmă cu patru ani, din nopţile cu lună plină, care înnebuneşte femeile, cu opt bărbaţi într-o barcă de două locuri, cu Vlad, în picioare, cu o talpă goală sprijinită de o margine şi cealaltă de marginea simetrică a bărcii, femeile care roiau în jurul lui, pe atunci, Maria clătinând barca şi Vlad răsturnându-se peste margine şi simulând că se îneacă, ca să sară şi ea în apă, şi pot să pun pariu că făceau dragoste acolo, sub ochii noştri, la nici 25 de metri de noi. Fascinaţia mea din vremea când îl apucau furtunile crunte pe malul apei, ziarele vorbeau de distrugeri şi inundaţii şi el reapărea, după o săptămână, după ce dormise pe pământul ud şi rece, învelindu-se, zicea, cu motocicleta… Atracţia periculoasă când recitam, la focul de tabără, poemul acela care nici măcar nu ştia cui aparţine, pretinzând că e „o veche baladă norvegiană“:

Cei ce pot nu stau s-aleagă.
Pentru noi alegeri nu-s.
Noi iubim numai ce pierdem –

Ce s-a dus, s-a dus.
Ce-i născut din mare seacă,
Frumuseţea a apus…

Poate îl fagocitasem, cum spunea ea, poate mă hrănisem cu ce trebuia din substanţa lui şi gata, îl lăsasem uscat ca pe o coajă de nucă şi puteam să merg mai departe. Poate că începusem să fiu receptiv la răutăcioasa formulă pe care o auzisem în câteva rânduri chiar din gura Ioanei, la adresa lui, de „geniu judeţean“, şi mă revoltase din ce în ce mai puţin şi doar aşa cum poate să te revolte un adevăr de care vrei să te aperi nerecunoscându-l. Culmea este că Vlad însuşi, dându-i dreptate Ioanei, mă sfătuia să plec.

Absent şi concentrat pe traducerea lui, acolo, spunea:

— Are dreptate, du-te, bătrâne, scapă din văgăuna asta, scapă din provincie, provincia este ceva foarte periculos, pântec atoatedevorator, mlaştină lacomă, o să te înghită şi pe tine cum a înghiţit atâtea tinere promisiuni. Omul vine într-un loc, dar mai şi pleacă. Ştiu că ţi-e greu. Când te desparţi ţi se pare totul şi mai strălucitor ca la început. Până şi de plăcinta Crina te desparţi greu. Fiindcă până şi ea te stimula, la început. Dar e o iluzie, bătrâne. Acelaşi stimul nu mai declanşează cu timpul acelaşi răspuns, asta e lege.

— Se poate trăi şi în provincie, se poate să nu rugineşti, să nu te ruinezi nici în provincie, încercam să-i opun măcar lui rezistenţă.

— Da, striga Vlad ridicând ochii din traducerea lui, dar pentru asta trebuie să fii aur!

Vorbea de parcă el ar fi fost aur. Şi poate chiar era.

Chiar şi acum, când nu mai avea atâta influenţă asupra mea, când pentru prima dată îl vedeam din afară şi deja de departe, convingerea asta nu mi se clintise prea mult. Dimpotrivă, începeam să înţeleg pentru cine era dăunătoare influenţa lui Vlad, cel atât de convingător şi dizolvant în acelaşi timp: pentru cine era el înseşi provincia. Este ceva ce Letiţia ştiuse dintotdeauna, altfel nu ar fi deplâns „mediocritatea lui în împrejurări mediocre şi măreţia lui în împrejurări majore“. Şi Ioana ştia, în felul ei.

Nu trecuseră decât două săptămâni din noaptea când l-am aşteptat la Terasa Farul, trei ore întregi, şi apoi pe plajă, sub blocul-pagodă al lui Bică Porumbescu, când Letiţia a realizat aşa de brusc şi de sigur că n-o să vină, cu un fel de uimire, dar sigur. Când la toate aceste îngrijorări ale mele îmi răspundea calmă: „Crede-mă, Rafaelu, nu e mort. Nu trebuie să-l cauţi“. Brusc şi cu un fel de uimire, dar fără dubiu: „Crede-mă pe mine, că sunt mai bătrână. Nu s-a întâmplat nimic şi totuşi n-o să vină. Hai să mai luăm un rând de ceva“. Şi am băut fiecare dintre noi, la fel de nepricepuţi în ale băuturii, câte două

sute de grame de vodcă şi am povestit, până când chelnerul a venit şi a ridicat scaunele de pe toate mesele din jurul nostru. Seara aceea a rămas pentru totdeauna secretul meu şi-al ei. Şi nu fiindcă am fi vrut să-l ţinem, ci fiindcă s-a perimat, ca o ştire înlocuită a doua zi de una şi mai gogonată. Şi fiindcă nu ne-a pus niciunuia nicio întrebare. Lui i s-a părut perfect normal să-l caut totuşi, trei zile şi două nopţi, să-i suplinesc orele, să intervin la Woody, să mă dau de ceasul morţii, să mă revolt pentru calmul absolut inexplicabil al Letiţiei. Fiindcă putea să se fi îmbătat şi să fi adormit pe pământul rece şi să moară înţepenit acolo, putea să fi căzut cu hârbul lui de motoretă în vreo prăpastie, putea să se fi luat la bătaie şi să-i fi tăiat vreun ţigan gâtul, putea să fi alunecat în timp ce-şi descâlcea undiţa din tufişuri şi să se fi înecat.

„Nu i s-a întâmplat nimic, Relu, te rog frumos…“ „Presimţi tu aşa?“ „Ştiu“, mi-a zis Letiţia misterioasă, cu vocea deja nesigură de la vodcile băute şi de la noaptea de nesomn. „Ştiu că nu trebuie să-l cauţi, nu mă întreba mai mult.“ Şi m-a rugat să fiu după-masă, spre 16, acasă, când se întoarce ea.

Nu s-a întors atunci, ci doar după două zile, însoţită de Ioana. Le-am văzut coborând dintr-un taxi, la scara blocului, le-am ieşit în întâmpinare coborând treptele, Letiţia era foarte palidă.

— Gata, mi-a spus Ioana, cu o veselie sarcastică în glas. Prietenul tău, poetul care nu e din lumea asta, poate să se întoarcă, dar noi trebuie s-o ducem pe Letiţia la spital, acum. Fug sus să-i caut buletinul.

Vlad a apărut a treia zi, seara, flămând şi plin de scaieţi, dormise, am presupus, prin bălţi şi meditase. Lăsând la libera alegere a Letiţiei, vorba vine, laşitatea, frica, hotărârea lui de a avea un copil.

„Mare în împrejurări majore şi mediocru în împrejurări mediocre.“ De aceea l-a iertat Letiţia. De aceea Ioana nu l-ar fi iertat. Fiindcă noi doi, noi eram… invers. Nu ştiu… Dar au vorbit ei vreodată despre treaba asta? Mie Letiţia nu mi-a spus decât că a durut-o, dar că nu putuse să nu-i dea dreptate: ăsta nu e un loc unde să aduci pe lume copii.

Nu era ceva ce aş fi putut să-i spun Ioanei. Pentru noi, „ăsta“ era un loc perfect unde să aducem pe lume copii şi, în plus, primul nostru copil urma să vină oricum pe lume. Obrazul meu, subţire să-l tai cu un fir de păr şi în realitate rezistent ca oţelul, îndura comparaţia dezavantajoasă. Poate fiindcă fascinaţia mea pentru Vlad se stinsese în mare parte. Aşa că argumentul că poţi rămâne în Constanţa doar dacă eşti „aur“ stătea în picioare.

Iar Ioana începuse şi ea, cumva, să accepte diferenţa.

Noaptea târziu, pe balustrada dintre etaje, Vlad îşi curăţa sacoul de mărăcini şi frunze de iarbă: „A stat Letiţia pe el şi uite, nu pot să le scot“. Pe urmă-l auzeam umblând cu aspiratorul, mutând mobile,

bătând cuie, montând poliţe pe pereţi.

Dar a doua zi, dimineaţa, când mă luase cu el la pescuit, într-un loc ştiut de el, „unde trage somnul“, poate reuşeşte să-i ducă unul Letiţiei (a găsit în carte o reţetă deosebit de dietetică şi bună pentru slăbiciunea ei), smulgerea mea din vraja Dobrogei nu mi s-a mai părut deloc simplă, chiar şi făcând abstracţie de Vlad… Drumul de întoarcere, încă pe lumină, trecând prin sate aproape pustii şi năucite de soare, cu casele acelea joase, din chirpici, strâmbe, văruite numai în faţă, chiar când erau întoarse cu spatele la stradă, cu copii goi până la buric, murdari şi cu nasurile pline de rinită puroind, plăpumi murdare întinse la aerisit, în fundul bătăturilor fără fir de verdeaţă. Ciocârlia, Cobadin, Deleni, Dobromir, Lipniţa. Cu câte-o gâscă tăindu-ne adormită calea din când în când, garduri turceşti năruite, satele acelea ai căror locuitori trebuiau să fi avut un foarte acut simţ al absolutului, ricanam, dacă aici, pe pământ, îşi lăsau într-o asemenea paragină locuinţele, de parcă ar fi stat în ele o zi sau două. Fără să tânjească după oraş sau după civilizaţie şi fără măcar să bănuiască existenţa oraşului şi a civilizaţiei. Mila şi repulsia faţă de tot ce vedeam şi frica de această tainică forţă a entropiei… Degeaba mă străduiam să văd ce vedea Vlad: provizoratul acestei lumi, al acestei vieţi, şi să mă impregnez de ele, degeaba, îmi ziceam, în momentul în care Vlad a frânat brusc în dreptul unei curţi, obligându-mă să mă agăţ mai zdravăn de el, ca să nu mă azvârle de pe motoretă. „Ia fii atent!“ Pe frânghia de rufe din faţa casei pustii flutura o cârpă mare cât un cearşaf, albă cu dungi roşii, iar în colţul din stânga sus, dreptunghiul albastru presărat cu cele cincizeci de stele, nici mai mult nici mai puţin decât steagul american. „Nemaipomenit“, am exclamat, „oamenii ăştia îi aşteaptă şi acum pe americani“. „Nu, te înşeli, aşteaptă paradisul“, a spus Vlad şi a demarat brusc. El avea acum alte urgenţe decât frământarea mea că este o mare greşeală hotărârea noastră de a pleca. Fericit, cu somoteiul în tolbă, era ocupat cu alergătura lui după mâncare, sacoşele pline cu salată, ceapă verde, sticle de sana, dicţionare, reviste de-a valma şi, la fundul sacoşei, câte un bucheţel de garoafe sălbatice sau ochiul-boului sau alte flori de câmp, pleoştite, da, şi Carasul Vasile, de care uitam. Îi adusese un peşte viu, dolofan, îl instalase în cadă: „Gata, am aranjat, vine acasă, pentru o zi, măcar pentru o zi, cu toate că ştii ce mi-a zis doctorul? Dacă vrei s-o ai, trebuie să ai grijă de ea. Dacă vrei s-o ai pentru mai mult timp, trebuie s-o păstrezi. Cum să nu vreau s-o am pentru cât mai mult timp, bătrâne? Vreau să-mi petrec cu ea sfârşitul lumii!“. Nicio vorbă despre operaţia de pe urma căreia rezultaseră complicaţiile. Nimic despre faptul că ele n-ar fi rezultat dacă el n-ar fi plecat prin bălţi, dormind în stufărişuri şi gândindu-se la soarta universului şi alte probleme majore, exact timpul necesar cât cine ştie ce măcelăreasă, pe

cine ştie ce masă de bucătărie, să o scape pe ea de sarcina nedorită de el. „Da, cred că e nebun“, spusese Ioana, mult mai îngăduitoare totuşi. Şi conchisese: „Numai Letiţia este vinovată faţă de ea însăşi pentru tot ce s-a întâmplat şi pentru tâmpenia ei cu împrejurările mediocre şi majore“.

Era nebun, dar era, la patruzeci de ani ai lui, ca un adolescent şi, da, n-aş putea spune că mă debarasasem cu totul de fascinaţia pentru el. Că nu mai aveam nevoie de nebunia lui pentru a-mi suporta propria cuminţenie. Că ea, cuminţenia mea, nu mă mai durea. Mă durea că tot ce simţeam eu pentru Ioana nu atingea o asemenea intensitate. Că ţineam unul la altul, că aveam aceleaşi idei, aceleaşi planuri de viitor, cu plecarea peste un an, chiar cu cei doi copii pe care urma să-i avem, unul în septembrie, ca să luăm concediul „în prelungire“, altul în august, după ieşirea la pensie a părinţilor ei, peste patru ani… Mă durea că noi nu aveam emoţii că o să vină pe neaşteptate şi nedoriţi, că nouă faimoasa pilulă roz *café au lait*, în cutiuţa rotundă, împărţită în treizeci şi una de căsuţe, pentru fiecare zi a lunii, nu ne va lipsi niciodată. Mă durea când mi-i imaginam pe Vlad şi pe Letiţia îmbrăţişându-se febril pe iarba din grădina spitalului. Mă umilea ce se vedea pe faţa lui când ajungea acasă, după 11-12 noaptea, ameţit de trupul Letiţiei, inaccesibil pentru trei săptămâni şi mândru de dârzenia lui în încercarea la care se supunea, anume că pentru ei doi toate se petreceau mereu la altă tensiune.

Eu şi Ioana aveam grijă între timp de Carasul Vasile, îi dădeam să mănânce râme din borcanul lui, scoteam jivina cu penseta, aia se zbătea de parcă ar fi ştiut ce o aşteaptă, noi ştiam ce o aştepta, dar nu puteam să facem nimic. „Dacă Vlad al tău ar fi domesticit o râmă şi noi ne-am fi angajat prosteşte să avem grijă de ea“, zicea Ioana, „i l-am fi dat cu cel mai mare sânge-rece să-l mănânce tocat mărunt pe Vasile, aşa, trebuie să facem invers, nu?“. „Ca să vezi ce arbitrară e afecţiunea“, o completam. Şi, trecând prin spatele ei, mă atingeam, ca din greşeală, de fundul ei aplecat deasupra căzii, fiindcă ştiam că fundul nu se atinge decât noaptea, în pat, pe întuneric şi numai după ce o întrebam dacă n-a uitat, de dimineaţă, de cutiuţa rotundă cu pilulele aduse de grijulia de maică-sa şi ascunsă acolo, într-un colţişor al dulăpiorului din baie. Stăteam foarte aproape de Ioana, atenţi la operaţiunea de hrănire a monstrului, contemplând râma, tâmplă fierbinte lângă tâmplă, ce mai, şi uşoara emoţie erotică mă făcea să fiu spiritual şi inspirat: „Să n-o mai chinuim aşa, hai să încercăm să-l convertim la vegetarianism“. Ioana deschidea penseta şi, imediat ce ajungea în apă, râma înota energic şi se tupila sub grămada de mămăligă adunată deja în colţuri, pe fundul căzii. „Eu nu merg cu sadismul mai departe“, i-am spus şi, cu vocea coborâtă în gât, plină de

aluzii sexuale, Ioana mi-a zis: „Aşa e, hai să-i lăsăm o şansă“. Şi, parcă simţind primejdia apropiindu-se, s-a desprins brusc de lângă cadă şi s-a dus la telefon, de unde s-a întors după câteva minute. Colegul ei de liceu, biolog la acvariu, îi adusese la cunoştinţă că lighioana trăieşte şi patru ani. „Se numeşte *Carassius auratus gibelio*, se hrăneşte cu larve, crustacee, moluşte, icre şi vegetaţie. Şi, fii atent“, mi-a spus Ioana apropiindu-se de mine cu un surâs semnificativ, vârându-şi braţele pe sub braţele mele şi înnodându-şi mâinile la spate, fără să-şi apropie însă tot trupul de mine: „După vârsta de doi-trei ani, toţi caraşii masculi devin femele“. Şoptise asta şăgalnic, pe un ton de avertisment. Am rămas prosteşte cu mâinile în buzunare, cum mă surprinsese gestul ei de neaşteptată îndrăzneală, aşa că s-a îndepărtat şi ea, completând cu răceală informaţia: „Fenomenul se numeşte ginogeneză“. Era ca o palmă pe obrazul meu de caras care nu îndrăznisem să o iau în braţe de teamă să nu mă respingă, jenată, fiindcă nici unul, nici altul nu concepeam iubirea decât noaptea şi, rareori, cu lumânări aprinse. Am să fiu întotdeauna convins că, mai mult decât orice, mai ales asta îi datorez lui Vlad. Fiindcă în după-amiaza aceea, la câteva minute după ce l-am auzit pe Vlad strecurându-se cu „evadata“ lui în holul blocului, am trecut peste reticenţa Ioanei şi am obligat-o să se iubească cu mine când am avut eu chef, şi la lumina zilei, fără s-o întreb dacă a luat pilula, pentru prima oară. M-a salvat de ginogeneză, cum ar veni, şi l-am conceput atunci pe Răducu.

Cu siguranţă lui Vlad îi datorez asta. Nu în sensul vulgar în care, în lumea părinţilor Ioanei, cuplurile se ajutau cu filme aduse din Occident şi am fi tras atunci cu urechea la zgomotele de alături. Prin pereţii blocului, solid, de cărămidă, nu treceau zgomote fizice, dar Vlad avea capacitatea asta de a-i contamina pe ceilalţi cu ce simţea el, asta era clar şi a fost ca şi cum noi am fi făcut dragoste în locul lor, care sigur nu avuseseră voie…

Altceva mă gândeam însă că a fost ciudat atunci, în acele două săptămâni cât Letiţia a fost bolnavă.

Anume că nu cred să-l fi văzut vreodată mai echilibrat, mai puternic şi mai stăpân pe el, chiar mai fericit, decât în săptămânile acelea, şi nu prea ştiu cum să-mi explic. Mă întrebam uneori dacă e chiar atât de absurdă pe cât i se păruse lui într-o ceartă treaba aia cu „amânarea recompensei“, cu „prezenţa în absenţă“, pe care se făcea că n-o pricepe. Umilinţele la care o supunea pe Letiţia, spectacolele pe care le dădea: „Hooopa, ia, atenţie aici, doamna doctor explică un concept. Ia să vedem, ce vrea să zică asta“. Şi Letiţia, în loc să-l trimită undeva, ca Valeria, se apuca să explice, asemenea unei şcolăriţe scoase la tablă. Acum toate acele neînţelegeri se terminaseră. Era atât de echilibrat şi găsea atât indiscutabil sens în tot ce făcea, încât, maliţios,

eram câteodată tentat chiar să-l întreb dacă acum realizează ce-i cu prezenţa în absenţă şi amânarea recompensei. Dar în perioada aceea nu cred că şi-ar mai fi adus aminte că a existat ceva ce n-ar fi înţeles el într-o ceartă cu Letiţia şi-n general nu cred că-şi mai aducea aminte de vreo ceartă.

Cum s-au despărţit din nou, după numai o lună, nu ştiu. Întorşi de la Bucureşti, eu şi Ioana i-am găsit „despărţiţi definitiv“. Sunt sigur chiar că nimeriseră la noi, întâmplător, în acelaşi timp, neînţeleşi dinainte, fiindcă ne priveau, Letiţia, încă palidă şi slăbită, iar el într-o formă foarte bună (ceea ce, în general, era semn că-i mergea rău), ca doi tipi care aşteptau să le faci cunoştinţă, nu fiindcă ar fi ţinut neapărat, ci numai aşa, ca mai târziu, când ai să-ţi dai seama de omisiune, tu, ca gazdă, să nu te simţi jenat. Ioana s-a interesat, ca de obicei, ce-au mai făcut, iar Vlad, vesel, i-a spus: „Aaah, am citit toată noaptea Sologub, e o demenţă, am râs continuu, de unul singur, bine că n-aţi fost aici, că n-aţi fi putut să închideţi ochii. Am râs de s-a zguduit blocul. Cred că m-a auzit şi Chioruţa de la patru, care-i… surdă!“. Altă varietate de săgeţi otrăvite în care era Vlad maestru, care o pironeau pe Letiţia, palidă ca moartea, pe scaun.

I-a mai împăcat, pentru o ultimă oară, viitorul meu socru, viitor încă la acea dată. În mod curios, având în vedere alergia lui la „crăpani“, belferi, şefi, Vlad a acceptat cu mare entuziasm invitaţia lui Sandu. De parcă ar fi sperat că toate eroziunile care măcinaseră povestea lui cu Letiţia aveau să dispară ca prin farmec atunci când aveam să fim împreună cu socru-meu, aproape simetric cu efectul Niţă & Niţă. Iar pentru ea, Sandu era un fel de tată mai relaxant, mai accesibil, mai vesel. Pe cât se accentuau în prezenţa lui trăsăturile Ioanei de dirigintă a omenirii, pe atât devenea Letiţia premianta clasei, privilegiată şi favorizată. Oricum, protector şi mucalit, complet pe dinafară la asemenea suişuri şi coborâşuri sentimentale, Sandu ne-a luat pe toţi patru aproape pe sus, „nu admit refuzuri“, după ce ne procurase la toţi patru câte un certificat medical care ne scutea de o prelungită practică agricolă de toamnă, la jumătatea lui noiembrie. Într-o vacanţă la Sibiu şi-n împrejurimi.

Vacanţa aceea a fost cântecul de lebădă al poveştii lor, zgomotos bruiat de ciondănelile mai degrabă benigne între Ioana şi tatăl ei şi de vestitul umor irezistibil al lui Sandu. De la început, când am avut spontan ideea să ne grupăm, socrul meu cu Letiţia în faţă şi Ioana, între Vlad şi mine, în spate, şi să păstrăm aceeaşi combinaţie şi în drumeţii, au fost câteva zile frumoase, tatăl Ioanei fiind în privat un animator profesionist, putând să te facă să râzi cu lacrimi cinci ore în şir, cu farsele şi păţaniile lui de activist, neutralizând şi supravieţuind prin râs tuturor rotirilor şi sancţiunilor. Pe unele le auzisem de nenumărate ori, ceea ce nu mă împiedica să-l îmboldesc să le repete şi

pentru nou-veniţi şi să râd de fiecare dată până la leşin, antrenat de râsul celor ce le auzeau prima oară. Că el şi fiica lui se tot contraziceau nu mă deranjase niciodată prea mult şi, în fond, erau nişte dezacorduri atât de soft, atât de vătuite, neascunzând acele frustrări şi cadavre în putrefacţie din conflictele de familie reale. O crescuseră cu dragoste şi, oricât i-ar fi repugnat Ioanei abilitatea şi compromisurile tatălui său, beneficiase de ele şi beneficia şi acum şi totul se depusese pe o saltea foarte caldă şi generoasă de grijă părintească. De unde siguranţa ei, uşor distantă, dar şi un fel de jenă pentru moliciunea şi bunătatea lui, jenă care explica, după Vlad, aerele astea de dirigintă a omenirii şi idilismul ei infailibil. Şi poate admiraţia pe care în copilărie şi prima tinereţe o avusese pentru eroii clasei muncitoare, Doftana, gratiile de fier, Lucreţiu Pătrăşcanu, „care nu fusese moale şi bun, nu-i suflase nimeni în ciorbă“, ca lui taică-său. „De-aia s-a şi fript aşa de tare“, îi spusese odată Sandu, fără supărare totuşi, uşor deranjat de comparaţiile fiică-sii. În fond, ceea ce o călca pe ea pe nervi, de cele mai multe ori, erau numai lucruri de nimic, faptul că Sandu spune Topologu şi nu Topalu, că nu ţine minte că Tonitza a murit de mult şi că retrospectiva postumă la a cărei organizare contribuise cu umorul lui bonom, în 1965, era a lui Ţuculescu („Pardon“, se scuza Sandu, „e tot cu ţ!“) sau că ne întreba inocent de ce nu cerem cu mai multă abilitate şi insistenţă forurilor locale să asigure condiţii de conservare colecţiei noastre, că legea ne dă dreptul etc. sau le dă dreptul donatorilor să-şi retragă colecţia. Şi că nu faci nimic *cu otuzbiru*: „De ce n-o cer ăia înapoi, dacă nu se respectă prevederile donaţiei?“. „Pentru că au murit, tată, şi ei, au murit, ca şi ăştia doi cu ţ!“ „Bine, e clar atunci. Atunci doar voi doi puteţi face ceva, tu şi Aurel.“ Când nu mai avea argumente, Ioana îmi spunea: „Lasă, ai să vezi ce molâu şi fricos este, ai să te convingi. Activist, ce mai…“. Nu prea îi constatasem frica. Cât despre activismul lui, în Bucureşti se întorsese mutat disciplinar, mă rog, retrogradat, nu prea cunosc formula (Ioana: „desigur, retrogradat în minister!“, de parcă l-ar fi făcut chiar ministru), totuşi retrogradat dintr-o funcţie importantă, în urma unei încăierări cu lanţuri şi cuţite între studenţii din judeţul pe care-l păstorea, Timiş, şi nişte „de-ăia cu buze groase, aşa“. Fiindcă n-o preîntâmpinase. „Cum puteam s-o preîntâmpin, tovarăşi?“ ar fi spus la autocritică, dar cu atâta sinceritate, că nu se putea supăra nimeni. „Mai mult decât să intru acolo, în discotecă, în timpul nopţii, cum am şi făcut şi am tras concluzia că se distrau regulamentar, ce puteam să fac? Aţi menţionat aici atmosfera, da’ ce puteam să fac, să opresc orga de lumini, să aprind neonul din tavan şi să le spun: vă ordon să dansaţi tangou? Avem un tineret bun, muncitor, tovarăşi, care nu cere nimic decât să-şi trăiască tinereţea.“ Avea, aşa, un fel de a dezamorsa conflictele, încât în pauze, după ce

votau *in corpore* pentru sancţionare, toţi se adunau în jurul lui să-l felicite pentru curaj şi să-i ceară scuze. Râzând toţi de formula „vă ordon să dansaţi tangou!“. Ioana nu omitea să relativizeze curajul tatălui ei, adăugând: „Lasă, că asta ai spus-o după ce te-au dat afară“. „Păi, sigur că după ce m-au dat afară“, răspundea moale Sandu, „ce, *ei* m-au dat afară? Ei au executat…“. „Adevărul e“, îi şoptea socru-meu, hâtru, Letiţiei, mica lui improvizaţie la tema oarecum fixă, „că nu studenţii îi bumbăciseră pe negrotei, pe studenţii noştri, hrăniţi cu iaurt, îi sufla vântul, dar când au auzit că-i rost de scandal, au ieşit din pământ flăcăii noşt', cu clopşor şi bricege, moţii lui Avram Iancu!“.

Şi din nou Ioana, învârtind într-o maioneză în bucătăria din spatele barului, alături de maică-sa: „Ce căutau moţii la Timişoara, *papa*?“.

Alte păţanii ale lui, în serial, erau partidele de pescuit cu şeful direct din minister. Pe astea i le povestea lui Vlad, ca între specialişti: „De zahăr, altfel, de zahăr, mânca şi bea cu un deosebit simţ de răspundere, dar cu pescuitul era o catastrofă. Avea ustensile de zeci de mii, mulinete Shakespeare, cu lunete, aruncător, bambine uşoare şi sensibile, dar nu prindea. Peştii, patrioţi, nu muşcau. Nu ştiam ce băţ mai putred să-mi iau, să se rupă, ce nailon mai prost, să se înnoade, şi-ale focului lighioane, uite-aşa, tot la beţele mele trăgeau. Scuturam prăjina, să se sperie, să plece, să se dezgaţe, ca să nu-l scot din apă, să-l vadă şefu'. Dar vedea. Ce faci, Sandule, aşa ageamiu eşti, nu vezi că ţi-a muşcat o fâţă? Muşcase o ditamai ştiuca, înghiţise linguriţa, o simţeam la mână, vedeam cum trăsese aţa, dar puteam s-o scot? Nu dereglam toată activitatea culturală a judeţului?“, încheia Sandu, apoteotic, în hohotele noastre de râs.

Alt episod devenit, prin repetare în faţa şirurilor succesive de musafiri, un adevărat scheci se petrecuse chiar la Constanţa.

Obişnuit să circule cu maşina, luase, în mod excepţional, troleibuzul. („Aiurea, zi mai bine că nu-ţi place să cumperi bilete“, îl întrerupea Ioana, râzând şi ea, dinainte de a auzi sfârşitul poveştii, de altfel ştiut.) Era pe vremea, pe care noi n-o apucaserăm, spunea, când, dacă urcai prin faţă, trimiteai din mână-n mână banii „până-n fund, la taxatoare“, nu ca acum, când vii cu biletul gata cumpărat şi-l perforezi, iar el unul simte, când îl bagă în maşinăria aia, cum i se face lui o gaură în frunte, una în piept şi una în burtă. Dar atunci uitase pur şi simplu că n-are bilet şi, la primele ore ale dimineţii, „apăruseră coţofenele“.

În acest moment al show-ului, Sandu se ridica de pe scaun şi interpreta alternativ toate trei „coţofenele“, trecând rapid de la una la alta, gesturi, voce, intonaţie, mimică, tot, pur şi simplu le vedeai în faţa ochilor. „Am protestat, bineînţeles, mi-am apărat şi onoarea, dar şi nevinovăţia, una e infracţiunea, alta greşeala. Legea nu pedepseşte

greşeala, nu?“, îşi rotea Sandu privirea, luându-ne concomitent, atât drept martori, cât şi drept „coţofenele“ din povestea lui.

…Ele nu şi nu, şi atunci a intervenit opinia publică. „La Miliţie, mergem cu toţii la Miliţie, să luăm atitudine, că de-asta se întâmplă ce se întâmplă, că nu luăm atitudine.“ Bâlci. Troleibuzul, tras pe dreapta, cu captatoarele scoase, şi el, încadrat de cele trei „coţofene“, două agăţate de braţul drept şi una de braţul stâng, şi tot alaiul, pe culoarele Miliţiei, cu coada opiniei publice în spate, în special femei.

„Trebuie să recunosc“, îşi agrementa Sandu povestea cu câte un comentariu adecvat asistenţei, făcându-şi ochii roată, la fiică-sa, nevastă-sa şi Letiţia, „femeile sunt mai combative, mai energice, persoanele de faţă se exclud, dar femeia are un viitor de aur înainte, tot atât de măreţ ca şi trecutul“. Era limpede că Letiţia îl inspira în mod special, făcându-l să prelungească deznodământul şi să plaseze acolo punctul culminant, cu sergenţii, în post pe la uşi, îndreptând spinările, lipiţi de ziduri şi bătând din călcâie, „să trăiţi, tov. Prim, să trăiţi, tov. Prim“. El, jenat, răspunzând la saluturi şi privind disperat în urmă, unde opinia publică se scurta şi se subţia văzând cu ochii. Pe scurt, până la biroul unde trebuia să se producă arestarea sau măcar amendarea lui nu mai rămăsese decât una dintre cele trei controloare, care i s-a desprins şi ea de braţ în cele din urmă şi a dispărut după primul colţ al întortocheatului culoar în clipa în care şeful Miliţiei îi strângea lui mâna…

Dar „numărul“ cel mai reuşit din spectacolul lui Sandu era „Turneul“. Însoţise într-una din misiunile lui „culturale“ formaţiile artistice de amatori, muzică, dansuri, tarafuri, care străbăteau lumea, China, Coreea, republicile unionale, ţări socialiste, mai ales, şi care de care mai exotice, iar felul cum „vorbea“ minute în şir limba fiecăreia dintre aceste ţări, din care nu ştia o boabă, ne făcea să râdem până la leşin, toţi. Nu-mi puteam reprima mândria şi admiraţia pentru succesul lui în faţa noilor spectatori, ceea ce o făcea pe Ioana să constate maliţioasă: „Unii bărbaţi se însoară, în primul rând, de dragul viitoarei neveste, Relu, cum vedeţi, o face de dragul lui socru-su“. Care mă strângea de umăr, trăgându-mă lângă el şi completând-o: „M-aş fi chinuit mult să fac un fiu ca el“.

Dar cel mai bine mi se pare că s-a simţit atunci Letiţia. Dacă duminica la via lui Niţă & Niţă a fost prima lor ieşire în lume, aceasta a fost ultima. Şi am ştiut că va fi ultima, tocmai fiindcă pe lângă ea a repurtat Sandu atunci cel mai mare succes al său. Este posibil ca, dincolo de cochetăria în care probabil se complăcea, fără să-şi dea seama, odihnindu-se de relaţia cu Vlad, atât de diferită de ce fusese ea doar în urmă cu câteva luni, Letiţia să caute tovărăşia şi ocrotirea lui Sandu şi să se învârtă pe lângă el. De altfel, până şi pentru mine, care nu aveam un termen de comparaţie în sensul acesta, Sandu era tot un

fel de alternativă… la Vlad! Cum îl vedea Vlad însuşi, nu ştiu. Numai când ochii mi se opreau asupra lui şi-i întâlneam privirea sumbră, din gelozie pentru Letiţia, din presimţirea neştiută nici de el a sfârşitului poveştii lor, din cauza beţiei, pur şi simplu (mult mai decentă ca de obicei, totuşi), vedeam o clipă prin ochii lui totul şi-mi puneam unele întrebări despre lumea asta a lor, a „crăpanilor“, cum o numea Vlad, din care Sandu selecta doar aspectele mai degrabă benigne.

Altfel, zilele acelea, aproape două săptămâni încheiate, singurele pe care le-am petrecut noi patru împreună, ne-au rămas, mie şi Letiţiei, ca o amintire foarte plăcută şi au părut în chip atât de înşelător, şi pentru ei doi, pentru Letiţia şi Vlad, un început, şi nu un sfârşit. Drumurile pe jos, între Cisnădie şi Sibiu, „Şelimbăr“, anunţa Sandu, pe post de ghid, „ia să vedem, copii, cine ne spune ceva despre Şelimbăr?“, imitându-l pe pedagogul de şcoală nouă. Letiţia se prindea prima în joc, recitând: „Şelimbăr este locul unde dacii s-au bătut cu turcii“. „Nooo, că unde iereau turşii în vremile aşelea, mocofane, că doară nu se inventaseră încă turşii, că ei s-or descoperitără mai târziu, când s-o inventat şi Evropa.“ „Nu spre admonestăciune şi spre încurajare“, o prindea pe Letiţia de umeri şi îi oferea, galant, o tulpiniţă plină cu mure negre şi mari de pe marginea potecii. Şi-şi mai aducea aminte câte o frântură de discurs din viaţa de şedinţe pe care o trăise: „Tovarăşu’ Mihai ăsta poate fi primit şi în partid. Afemeiatic nu este, alte lipsuri nu cunosc…“.

Eu şi Vlad eram preocupaţi mai degrabă de înfăţişarea caselor şi a gospodăriilor din Sibiu şi din împrejurimi. Cu totul diferite de cele din Dobrogea, observam noi. Mă uitam la lucarnele în formă de ochi de pe acoperişuri, părând să te spioneze, la porţile ferecate, mai înalte decât pereţii primului nivel, la curţile ascunse, la uşile metalice, ca şi cum ceea ce i-ar fi legat între ei pe localnicii ăştia ar fi fost pânda, bănuiala, frica, şi totuşi nu şi le construiseră aşezate precaut la distanţă, ci strâns lipite una de alta. Arhitectură şi amplasament dictate, bineînţeles, de peisajul exterior, dar şi de unul interior, care devenea în felul acesta vizibil, şi el creaţie a unor comunităţi ale fricii, nu doar de vreun invadator din afară, ci şi a unuia de celălalt şi a fiecăruia de sine însuşi, înghesuite unele în altele şi închise. Mi-era dor de casele dobrogene, cu gardurile lor joase de piatră pusă anapoda, cu coame de pământ, nu mai înalte de jumătate de metru, sau de plasă de sârmă, atât de înalte şi acelea cât să nu iasă orătăniile în uliţă, şanţurile unde se bălăcesc raţele şi gâştele, rufele zdrenţuite fluturând pe frânghie cu zilele şi, printre ele, steagul american… Şi fizionomiile de tătari, greci, bulgari, macedoneni, lipoveni, gălăgioase şi surâzătoare…

Mi se părea că lui Vlad chiar îi lipseau întinderile plate şi pustii şi bălţile Dobrogei înconjurate de stufărişuri, tainice sălbăticii unde

fiecare pescar îşi ocupa până-n ziuă ochiul lui de apă. Poate fiindcă heleşteiele de partid şi de stat frecventate de socrul meu, cu peştii obezi, puşi acolo, cum ar veni, gata pescuiţi, iar asta în condiţiile în care nici discuţiile, care pe mine şi pe Letiţia ne amuzau, nu-i aduceau cine ştie ce. Tot din lumea asta venea şi el. Mai exact, din ea fugise.

Dar era trist aşa, fără nicio contribuţie a peisajului şi a ambientului. Trist şi obosit.

— Nu e, bătrâne, nici acolo, nici aici idilismul pe care-l vezi tu. E mai degrabă un prizonierat tragic. Peste tot ai de-a face, dacă te uiţi bine, cu un prizonierat tragic. Zidurile există. Văzute sau nevăzute. Şi când nu există ăsta, ai zidul propriei firi, care determină ce fel de prizonierat alegi. Prizonieri în aşteptarea extincţiei…

Nu-l mai văzusem atât de sumbru şi atât de filosof. M-am gândit o secundă că îl deranja curtea cordială pe care Sandu i-o făcea Letiţiei. Sau faptul că nu băuse de mult. Intram în Cisnădioara, burg locuit de nemţi care trăiesc din pachete vest-germane. Aceleaşi curţi cu garduri înalte, uliţe în pantă, pietruite şi pustii, cu câte un puşti, blond, albinos, cu o expresie despre care cu greu ai fi putut spune că ar fi inteligentă, încercând să meargă pe drumurile denivelate şi pe alocuri în trepte, pe o bicicletă sau alt vehicul sofisticat, evident străin. Din trei case lipite, una are ferestrele oblonite şi bătute în cuie.

Plin de importanţă, luându-şi în serios rolul de ghid, Sandu ne explica viaţa localnicilor, care, spunea el, trăiau de aproape cincizeci de ani perfect izolaţi, se căsătoreau între ei şi procreau urmaşi cu un sânge albastru tot mai spălăcit. Cuvintele lui se rostogoleau vesele pe drumul în pantă, pavat cu piatră.

Letiţia l-a strigat de departe pe Vlad, anunţându-l că a uitat bricheta acasă. Cuvintele ei se rostogoleau pe pietrele de pavaj şi sunau aproape prietenos. Nu asta era ceea ce aştepta Vlad de la ea, aşa că nu i-a răspuns. L-am întrebat eu, în şoaptă, că eram cel mai aproape de el:

— Ce zici, să îndrăznesc să le cer un chibrit, dacă au atâta oroare de străini?

Ne-am ridicat amândoi ochii spre ferestrele mici, plasate la înălţime, de unde ne priveau chipurile albinoase de care tocmai ne vorbise Sandu. Se uitau în jos, ca dintr-un turn în care se închiseseră de bunăvoie, şi pe feţele lor nu se citea nimic. Sandu, care nu fuma, a fost cel care s-a oprit şi a strigat către o femeie fără vârstă dacă poate să coboare să ne aducă ceva de aprins ţigara. Ne-am mirat toţi cât de repede a putut ajunge jos, şi a ieşit pe poarta aia de cetate medievală cu o expresie radioasă şi fericită, de copil uşor retardat. S-ar fi zis că de cincizeci de ani nu aştepta decât asta: un străin care să vină să-i ceară un foc şi ea să-i facă acest mic serviciu bucuroasă şi din toată inima ei mare şi nesolicitată. Da, Vlad avea dreptate. Nu vor să fie

închişi, pur şi simplu aşa sunt. Mai întâi în propria fire şi apoi în casele ca nişte bastioane şi, mai apoi, în ce?

— Cum e totuşi posibil să se însoare între ei? îl întreba Letiţia în şoaptă pe Sandu, dar urechea lui Vlad îi captase şoapta şi i-a răspuns, cu un umor sumbru:

— Incestul este relaţia cea mai firească. În cine să ai încredere, cui să te livrezi, dacă nu celui de un sânge cu tine?

Altădată, când între ei domnea încrederea, Letiţia i-ar fi răspuns tare: N-am vorbit cu tine. Acum a tăcut, precaută, politicoasă, indiferentă.

I-a răspuns Sandu, niciodată amator să contrazică pe cineva şi surprinzător de opac la umorul altuia:

— Se văd încăierări şi omoruri şi între fraţi, să ştiţi, domnu' Vlad!

Nici Letiţia, care venise lângă Vlad şi-şi vârâse cu forţa mâna în mâna lui, nu băgase de seamă dispoziţia lui sumbră şi nici că Sandu pe ea o tutuia, iar lui Vlad îi spunea „dumneavoastră". Păream toţi absorbiţi total de ceea ce vedeam, lumea asta care intra în pământ fără să schiţeze vreun gest să se salveze, ca şi cum salvarea însăşi n-ar fi avut niciun sens. Ajunseserăm, urcând un deal printre stive de butuci şi camioane staţionate oblic, unicul semn de activitate umană de până atunci, la o cârciumă cocoţată pe o stâncă, vie în felul ei şi caldă. Pe peretele lateral al barăcii, cu un fel de catran sau vopsea neagră, cineva scrisese destul de caligrafic, cu litere de mână: „Viaţa este alcool şi alcoolul este viaţă".

— Uite, Vlad, a strigat Letiţia, care nu văzuse inscripţia, seamănă cu bodega din *Lumina în octombrie*, unde se ducea Gardner să-şi studieze personajele, nu?

Aparent, puţinii clienţi, şoferii camioanelor şi ajutoarele lor, negricioşi, neraşi, solizi, erau români. Bărbaţi de prin localităţile din regiune probabil, fiindcă se cunoşteau între ei. Stăteau la mesele cu picioare strâmbe de pe platoul îngust din faţa cabanei sau rezemaţi de copaci, salutându-se de departe, ca într-o piesă de teatru cu subiect contemporan: „Servus!", a strigat unul, „să trăiască alianţa de nezdruncinat dintre clasa muncitoare şi ţărănimea iobagă". Altfel nu beau nimic, nu cereau nimic, nu aveau de la cine, era acolo un fel de chioşc, prin ghişeul căruia se vedea un butoi cu robinet. Prin spatele lui trecea din când în când, aferat, un barman îmbrăcat nefiresc într-un sacou roşu, dar acela nu făcea decât să ducă nişte pahare, să se întoarcă cu nişte lăzi, pregătind ceva înăuntru, probabil pentru vreo consumaţie mai serioasă decât cele câteva beri aşteptate de şoferi.

— Ce răbdare infinită au, parcă n-ar aştepta să bea, remarcă Letiţia critic.

Şi din nou Vlad, sumbru, ca pentru el:

— Nu se ducea să-şi studieze personajele, ci să bea.

— Parcă aşteaptă să se mute toţi, am spus mirat.

— Să se mute toţi unde? a întrebat Letiţia.

— Cum unde? În Germania, a spus Sandu vesel.

Vlad a strigat-o pe Letiţia, care urcase singură potecuţa abruptă, mai sus decât chioşcul cu bar. Am ajuns-o cu toţii din urmă, dar primul care a fost lângă ea, Sandu, a şi rămas acolo.

— Ai auzit salutul tipului? a întrebat-o el.

— Îhî, i-a zis Letiţia cu o voce încărcată de complicitate, este *great*.

Şi şi-a pus mâna în palma lui întinsă cavalereşte, ca s-o ajute să urce mai departe.

Am rămas în urmă, să-i aştept pe Ioana şi pe Vlad, prinşi, singura dată în viaţă, cred, într-o discuţie animată.

Pentru noi toţi, cel mai şocant obiectiv al întregii expediţii a fost închisoarea din Alba Iulia, unde a zăcut Horia înaintea martiriului şi unde se păstra o scrisoare a unui învăţător[8]

(Pagină lipsă)

— Unde este? Unde este?

Pentru că intrase dând uşa de perete şi pentru că am crezut că mă va lovi înainte de a spune ceva, înainte de a da buzna în baie sau pe balcon sau în bucătărioara cât o cutiuţă de chibrituri, ca să vadă că nu-i acolo, şi pentru că altfel chiar n-aş fi avut cum să-l opresc, l-am pocnit eu pe el. Direct, înainte de a mă dezechilibra din izbitura pieptului lui în pieptul meu, l-am apucat de umeri, mai mult m-am agăţat de umerii lui ca să nu-mi pierd echilibrul şi l-am pocnit.

Nici eu, nici Letiţia nu ne aşteptaserăm să se întoarcă aşa repede.

Plecase, credeam noi, la pescuit. Plecase să-i ducă pensia alimentară Valeriei, plecase să îşi petreacă după-amiaza cu fiica lui, Anca, eu, unul, nu aveam habar, nici nu apucasem să întreb.

Fiindcă, în urmă cu doar un sfert de oră, Letiţia intrase în garsoniera mea, mai albă ca o moartă, şi ducea, ca pe o tavă, pe palmele ambelor mâini, care-i tremurau violent, făcând să tremure foile răsfirate ca nişte pene, un caiet deschis. Abia putuse să articuleze, credeam că e pe punctul de a face un atac cerebral:

— Am vrut să aleg hârtiile mele de ale lui şi am găsit… asta. Ce este ăsta? Ştiai de el?

— Nu, chiar nu, i-am spus.

Letiţia continua să stea în faţa mea, purtându-l ca pe o ofrandă. Cum duce un funcţionar o decoraţie, aşteptând ca şeful statului să o ia şi să o pună pe pieptul glorios al activistului.

— Nu, nu ştiu nimic… am repetat. Pot să văd?

Pe prima pagină, scris cu litere gotice, încadrat cu anluminuri, toate porno, Vlad scrisese titlul caietului

Tratat de pizdologie.

Răsfoiam şi citeam, mai mult ca să câştig timp şi să-mi confecţionez o atitudine, fiindcă eram la fel de consternat ca şi ea. Şi, ca să spun drept, la fel de dezamăgit.

Tonul serios, ştiinţific. Întocmit *in anno domini 1989, in locum sacrum Villa Margareta.*

> Descoperire importantă: pizdă are cu certitudine o etimologie comună cu neologismul pistil, pătruns în limbă în perioada de reromanizare, din franceză. De cercetat când a intrat în franceză. Din latină pistillus. Or, cuvântul românesc există nu numai în daco-română şi macedoromână (chizdă), ci şi în ramuri slave, bulgara dialectală, slovacă, cehă, poloneză, rusă, ceea ce înseamnă că provine dintr-un strat indo-european prelatin.

Şi continua tot aşa, cu scrisul lui cel mai îngrijit, cu scheme, diagrame, desene, capitole (clasificare, morfologie, funcţionare, apelative, varietăţi).

Letiţia însă era mai mult decât consternată şi mai mult decât dezamăgită. Era pur şi simplu scârbită.

— Când crezi că a decis să se dedice acestei pasiuni? Acestui hobby?

— Ce pasiune? Ce hobby? am întrebat prosteşte.

— Păăi, pizdologia! a exclamat Letiţia cu un neaşteptat accent de vulgaritate în glas. Şi ce a căutat Vlad la Villa Margareta? Spune-mi, Vlad era nebun? Era nebun înainte de a-l înnebuni eu? Şi atunci eu ce am fost, un studiu de caz? Ce am fost eu pentru el, Relu? Un studiu de caz? Asta era preocuparea lui acum, când vedea venind despărţirea noastră?

Şi cum în clipa aceea feţişoara ei, care-şi păstra cu greu trăsăturile, s-a schimonosit într-un hohot de plâns cum nu mai auzisem niciodată, am luat-o în braţe… Şi înainte de a-i simţi trupul subţire sub palme, înainte de a-i aspira surprins mirosul, nu ştiu dacă măcar o sărutasem şi eu, dacă avusesem timp să răspund la sărutările ei oarbe, am auzit duduitul paşilor lui pe scări, sărind două trepte odată, şi am împins-o dincolo de draperie, pe balcon, iar Vlad a năvălit pe uşă şi a urmat scena care a urmat. Urletele lui de nebun: „Unde este? Unde este?“ şi toate celelalte.

Tropăiturile lui pe scări, până jos, în faţa blocului, până jos, pe trotuarul de vizavi. Frânele scârţâind ale unei maşini.

— S-a urcat într-un taxi, i-am spus Letiţiei, lipită cu spatele de uşă, în picioare, în pardesiu, cu degetele răsfirate ca să-i acopere obrajii şi urechile, privindu-mă încremenită, ca şi cum ar fi fost gata

să izbucnească în râs. A crezut că tu ai plecat cu un taxi şi de-asta a oprit şi el unu, am avansat eu o ipoteză.

Şi nu am mai ştiut ce să spun.

A fost ultima dată când am văzut-o pe Letiţia, înainte de aprilie anul următor, la Bucureşti, când, punând lucrurile cap la cap, am înţeles nu de ce l-a părăsit în cele din urmă pe Vlad, ci de ce a făcut-o atunci, descoperind prostia aia cu *Tratatul* şi notaţia fatală, *locum sacrum Villa Margareta*. În noaptea când noi îl aşteptaserăm, crezând eu că l-a omorât cineva, iar Letiţia că umblă prin hăţişuri, speriat de noua răspundere cu care sarcina ei l-ar fi împovărat, Vlad comisese, în ochii ei, suprema trădare. Îşi dăduse întâlnire cu profesoara de franceză, Mutulanca, în care nici eu, nici Ioana nu ştiusem s-o identificăm pe mirabila Digei din poveştile ei. Şi nu că despărţirea lor n-ar fi fost inevitabilă, dar până şi Ioana, care nu avea nicio simpatie pentru vreunul dintre ei, ştia că între Vlad şi acea Digei nu se întâmplase nimic. Până şi ea putea jura că Vlad dorise să vorbească cu ea tocmai ca să-şi pregătească mai bine viaţa de după naşterea copilului. Dar noi înşine eram în acel moment mai preocupaţi de viitoarea noastră viaţă în… trei.

* * *

În nu ştiu ce fel, Sandu obţinuse dreptul să păstreze, cu chirie la stat, până a construit el căsuţa de la Costineşti, fosta garsonieră a Ioanei, vizavi de moschee. „În ce fel?“, mă ironiza nevastă-mea. „Într-un fel constând din două silabe magice: pile. Transpartinice şi transistorice!“ Vehemenţele ei de dirigintă a omenirii nu dispăruseră deloc odată cu „schimbările revoluţionare“ din decembrie trecut, dar nici nu aveam prea multe obiecţii de făcut. Nu m-am opus nici dorinţei sale de a intra în partidul lui Corneliu Coposu, în memoria lui Iuliu Maniu, de care acum aflase, ca şi mine, de altfel, doar că ea se dusese şi-i vizitase celula de la Sighet, folosindu-se de aceleaşi pile transpartinice şi de buna amintire pe care o lăsase Sandu în zonă. Şi în privinţa garsonierei se putea spune că Sandu culegea roadele unui trecut de activist cumsecade. În condiţiile în care apartamentele din jur intrau cu rapiditate în proprietatea locatarilor care nu aveau de îndeplinit decât o singură condiţie, să mai lucreze încă în Constanţa sau în zonă, urmând să plătească treptat un preţ mai curând modic, el ajunsese să îndeplinească, aproape fără să ştie cum, exact condiţia asta. În momentul în care toţi „crăpanii“ fugiseră în primele ore de la evenimente şi în piaţa primăriei se striga de mama focului, la îndemnurile unui lăutar, Cercel, bine-cunoscut de la nunţi: „Jos Tiranu, Jos Analfabeta!“, Sandu ajunsese, împins de mulţime, habar n-avea în ce scop, în istoricul balcon, de unde strigase: „Iubiţi

revoluţionari, iată-mă-s. Faceţi cu mine ce doriţi“. Şi fusese reales. Un întreg bloc de garsoniere rămas în proprietatea primăriei era, într-adevăr, o excepţie de la regula revoluţionară greu de imaginat.

Dar mă îndoiam că despre pile era vorba în acest caz anume. Ci chiar de voinţa mulţimii, liber exprimată, ca să-l parafrazez pe Sandu însuşi, destul de rezervat, acum, faţă de fiica lui, înfocată ţărănistă. Chiria stabilită prin contract cu primăria, destul de piperată, despre care, delicat, Sandu voia să ne facă să credem că e o chirie modică, o plătea totuşi el. Iar ei continuau să locuiască în locuinţa de serviciu, cuvenită „aleşilor poporului“. Aşa trebuie să fi stat lucrurile, iar mobilierul, covoarele, biblioteca, micile obiecte de artă, nu oarecare, dar nici atât de valoroase cât să devină penale, aduse de Sandu din diferitele lui turnee artistice, erau aceleaşi. Mai iritante pentru mine erau aceste vehemenţe ale Ioanei, care, brusc, nu mai suporta „matrapazlâcurile“ şi, voind să trăim curat, se purta în propria ei locuinţă ca o intrusă. Pe mine, mai puţin obişnuit să ştiu precis despre fiecare lucru pe care pun mâna dacă este al meu sau nu, după ce nu trăisem toată viaţa decât în camere închiriate sau la iubiţii Marietei, nu mă deranja prea mult că eram „străini“ în propria noastră casă. Faptul că ea, în schimb, nici să răspundă la telefon din acest apartament străin nu mai considera că „este cinstit“ a fost salutar, cel puţin în acea împrejurare: datorită acestei toane am putut să-l văd pe Vlad ultima dată. Nu eram sigur că, dacă ea ar fi ridicat receptorul atunci, n-ar fi zis fără ezitare „greşeală“, anunţându-mă după aceea calmă: „A fost Vlad Cernescu“. Lucrul de care sunt sigur este că n-aş fi schiţat nici cel mai mic gest de revoltă. Se adunaseră deja multe motive ca să n-o fac. Eram deja de o lună instalaţi la Bucureşti, aşteptând ori să începem acolo o slujbă, ori să primim vizele pentru plecarea din ţară. Sarcina ei, avansată, cu fiul nostru Radu, avea deja opt luni şi o suporta în continuare greu. La mare veniserăm singuri, eu şi Ioana, doar ca să-şi schimbe gândurile şi starea. Poate şi ca să diminuez efectele scandalului pe care i-l făcusem cu numai o lună în urmă, după revelaţiile Letiţiei, fără ca ea să aibă de fapt vreo vină. Şi mai ales ca să o scot din depresia în care o azvârlise moartea Letiţiei, la nici zece zile după acel scandal. Mai fuseseră şi altele, pe care ulterior le-am uitat. Dar ultima mea întrevedere cu Vlad mi-a rămas totuşi în minte legată de ideea de noroc, hazard, şansa de a fi ridicat eu receptorul. Şi, desigur, de ultima mea ceartă majoră cu Ioana.

Sentimentele noastre pentru el, ale mele şi ale Ioanei, evoluaseră, oricum, perfect paralele, ca urmare a tăcerii dintre noi şi a tuturor acestor evenimente, sau o luaseră, pornind din acelaşi punct, în direcţii opuse. Mie întâmplările atât de numeroase şi de precipitate îmi şterseseră din memorie tot intervalul de timp Vlad/Letiţia, nu în

sensul că-l uitasem, chiar nu-l uitasem propriu-zis, dar cumva toate amintirile mi se răsuciseră ca un ghem pe firul timpului înapoi şi, încet-încet, ajunsesem la imaginea lui de la început, când stăteam nopţi întregi şi vorbeam despre sateliţi, parapsihologie, copii de cinci ani care se trezesc într-o bună zi vorbind o limbă dispărută de acum cincisprezece secole, transmisă prin molecula de ADN, despre fundamentarea ştiinţifică a teoriei reîncarnării, despre mărul din care muşcăm, odată cu vitaminele C, D şi A, şi o moleculă din sufletul cine ştie cărui animal sau om, trecut din pământ în frunză şi din frunză în mai ştiu eu ce. Ioanei aceleaşi amintiri ale mele i-ar fi evocat altceva. Devenită totuşi mult mai înţelegătoare şi mai nuanţată cu el, pe care şi-l imagina suferind, comenta, mai mult de formă: „O imagine de paradis pierdut“, pentru ca imediat să-şi aducă aminte de „tovarăşa Artemiza Vălurean“, cea care plângea în ziua mitingului lui Ceauşescu că, dacă semna apelul cu huliganii şi cădea regimul, o păţea şi, dacă nu-l semna şi nu cădea regimul, iar o păţea, şi nu ştia ce să facă, săraca, decât să plângă, când unii şi-au pus piciorul în ghips, dar alţii s-au dus în ochiul ciclonului… Aici se oprea. Nu era de dorit să întoarcă vesta, chiar aşa, de tot, Ioana. Deşi în cele două săptămâni cât circulase zvonul că fusese împuşcat la Revoluţie se ocupase cu o tenacitate de Aniţa Ipătescu (altă poreclă pe care i-o lipise Vlad „ca marca pe scrisoare“), dăduse buzna peste Stamatoiu, devenit şef al culturii, făcuse scandal, îl bătuse la cap pe Sandu să-şi folosească şi el pilele/cunoştinţele/relaţiile ca să scoată volumul lui Vlad şi acum poemele lui erau „pe ţeavă“, mă asigura. Devenise o „capitalistă perfectă“, vorba celor de la Topalu, dar nu puteam să nu-i fiu recunoscător pentru asta: ştiam că doar din loialitate faţă de mine o făcuse şi presupuneam că, după ce se întâmplase ce se întâmplase cu Letiţia, oricâte frământări şi remuşcări i-ar fi atribuit, îl antipatiza ca la începutul cunoştinţei lor. Sau nici măcar nu-l mai antipatiza. Mă rugase într-un rând să nici nu-i mai pomenesc numele. Cu cât vorbim mai puţin despre el, cu atât o să ne înţelegem mai bine, îmi spunea vag ameninţătoare ori de câte ori îl evocam. Şi ieşea din dormitor cu mersul ei greoi de la sarcină. Îmi propuneam să-mi schimb atitudinea faţă de ea imediat ce avea să se nască Răducu, să-i atrag atunci atenţia că a ţinut-o cu mine din şantaj în şantaj toată perioada cât copilul meu a fost în „gazdă“ la ea, dar, ca şi cum mi-ar fi ghicit gândul, fiindcă devenise extrem, extrem de suprasenzorială, se întorcea imediat, strigând: „Să nu-ţi închipui că un copil ţi se instalează în cap şi nu doar în burtă şi din cauza lui o femeie nu mai gândeşte. Tot aşa gândeşte şi după aceea, nu-ţi face iluzii“. Nu ajungeam la reconciliere, dar adevărul este că nici la ceartă.

Dincolo de oroarea mea de certuri cu propria soţie, pe care nu o mai înţelegeam, de grija pentru bunăstarea copilului meu, dincolo de

viitorul care-mi ţinea gândurile suspendate, adevărul este că-i uitasem amândoi. Topalu, Hârşova, pictura, pescuitul erau amintiri foarte frumoase, era chiar tinereţea mea, dar estompată sau adânc îngropată, fără figuri în relief, deasupra solului, chiar dacă în centrul amintirilor mele era, cu siguranţă, Vlad. Vlad şi peisajele mele cu case dobrogene.

Şi acum, în 11 iunie, când băieţelul meu mai avea o lună până să vină pe lume şi bunicii lui, la Bucureşti, îi pregăteau frenetic trusoul, Vlad mă sunase la numărul de la garsoniera de lângă moschee, vorbindu-mi exact ca pe vremuri. Şi am fost emoţionat să-i aud vocea: „Bătrâne, ştiam că eşti aici, ai fost reperat. N-am vrut decât să te salut de la distanţă". „Cum de la distanţă? Vino imediat încoace." „N-am cum, bătrâne, n-am cum. Sunt chestiuni arzătoare la ordinea zilei, care nu suportă, carevasăzică, amânare."

„Chestiuni arzătoare" era un fel de-a spune. Înţelesesem că fusese dat afară din învăţământ şi trăia din pescuit. Fără nicio legătură cu episodul revoluţionar, de fapt, nici măcar cu cele câteva săptămâni de presă furibundă, când fusese chiar ameninţat cu moartea pentru un articol care a făcut o mare vâlvă locală, fiindcă era intitulat „Revoluţia din Constanţa s-a ţinut la Bucureşti". Plecată în 22 decembrie, cu huiduieli, am înţeles, şi revenită aproape imediat după alegerile din mai '90 (sau şi mai devreme), tovarăşa Artemiza Vălurean, devenită „doamnă", îl dăduse afară pentru consum repetat de alcool, intrare la ore în stare de ebrietate şi ofense aduse autorităţii. Stamatoiu nu reuşise să dreagă nimic, mă sunase şi-mi spusese: „Bătrâne, e singurul motiv. Revoluţionarilor vezi şi tu că noi le dăm ce trebuie. Măcar un act dacă-şi făcea". Până şi Ioana, de altfel admirativă, pretindea că nu din onestitate, ci din neglijenţă nu-şi luase acel act. Aşa era. Şi totuşi, dacă cineva fusese revoluţionar, acela fusese el. În 21, când doamna Artemiza Vălurean, încă tovarăşă, îi convocase şi îi primise hohotind de plâns şi arătând speriată spre televizorul închis, în vreme ce Stamatoiu, în capul mesei, citea un text despre huliganii de la Timişoara care trebuie condamnaţi, Vlad s-a uitat roată la toată adunarea cernită din jurul mesei din cancelarie, apoi la televizor. Doar o secundă. „Gata, Ceauşescu a belit carasu'", urlase şi, trăgându-şi din mers pe mâneci canadiana de fâş îmblănită, a spus, îndreptându-se spre uşă: „Ei, ia să vedem, pe cine duc gratis la Bucureşti?". Nu am să uit niciodată momentul acela, deşi am rămas înţepenit pe scaun. E unul dintre cele mai ruşinoase din viaţa mea şi mi-l asum ca atare. Cea care s-a ridicat a fost profesoara de franceză, cea din cauza căreia îl părăsise Letiţia. Dacă între ea şi Vlad se petrecuse ceva acolo, la Villa Margareta, dacă ei pângăriseră Sanctuarul purităţii, cum ar veni, atunci se prefăcea foarte bine, fiindcă îmi amintesc că a spus: „Vin eu, domnu' Cernescu". Şi, înhăţând de pe speteaza scaunului o canadiană cu glugă şi fermoar, destul de groasă, a ocolit masa lungă şi s-a

îndreptat în urma lui spre ieşire. Am aflat apoi, de la alţii, că a bântuit străzile Bucureştiului, participând la toate mitingurile, până în 19 ianuarie, când i-a zis ultimei lui cuceriri, o puştoaică de 19 ani, iubirea lui călită pe baricade: „Gata, distracţia s-a terminat, capul la fund. Acest butoi de o mie de tone de rahat va fi de acum amestecat cu câteva zeci de kilograme de miere. Aşa că, de fapt, vor fi o mie şi câteva zeci de kilograme de rahat“. Şi s-a urcat pe motoretă cu ea şi a revenit la Hârşova, probabil beat mort, dar contractul lui de muncă era deja desfăcut.

Nu-l căutasem deloc în lunile din urmă, iar acum mă căuta el pe mine. Doar ca să mă audă, spunea. Ca să ştiu că „am fost reperat“.

Şi pentru că am insistat din răsputeri, a doua seară ne-a bătut totuşi la uşă. Ioana stătea cocoţată în vârful patului, prăjită toată şi unsă cu oţet. Citea *Numele trandafirului*, după ce terminase *Magicianul*, aflat încă pe măsuţa de cafea. Spre deosebire de toată lumea pe care o cunoşteam, care devora ziare, în aşteptarea naşterii copilului, pe Ioana n-o mai interesa actualitatea. Profita de „mica vacanţă“ pentru a se pune la punct cu literatura necitită. M-a întrebat, amabilă, dacă vreau să-i deschidă ea.

Abia l-am recunoscut pe Vlad. Ars de soare şi el, dar nu de la plajă, cu barba roşcată, aproape blondă, vâlvoi, cu părul crescut dezordonat în toate direcţiile. Era, cu toate astea, absolut neschimbat. Exact ca în urmă cu cinci ani, când îl cunoscusem. Şi fără cine ştie ce efuziuni, de parcă ne-am fi văzut cu o zi în urmă. Mi-a fost clar că aş fi preferat ca Ioana să nu fie acolo, deoarece ştiam că nu va reuşi, când îl va vedea, „să simtă decât ce simţea“, adică antipatie. Ştiam, de când a apărut în prag, că tot ce o să facă Ioana o să mă irite. Abia i-a răspuns la salut şi imediat a trecut în baie să se schimbe. Vlad s-a uitat lung după ea şi, neajutorat, la mine: „Am făcut o gafă, bătrâne? Am dat buzna?“. „Nu, n-ai făcut nicio gafă, ea a făcut.“ Şi n-am mai adăugat nimic, am aşteptat-o cu ochii ţintă pe uşa băii. „Arătai bine şi aşa“, i-am spus imediat ce a apărut, cu un pantalon şi o helancă crem, strânsă pe burtă. „Dar eram în pijama“, mi-a răspuns surprinsă de tonul ameninţător. „Ştiu în ce erai şi spun că arătai bine şi aşa.“ A ridicat din umeri, nu prea convinsă, dar vădit în defensivă: „Mă simt mai în largul meu aşa, chiar dacă tu susţii că arătam bine“, şi a dat să-l mai salute o dată pe Vlad. „Nu susţin că arătai bine, ci că arătai politicoasă.“ Mă înfuriam pe măsură ce o vedeam bătând în retragere, iar pe Vlad speriat de o scenă, răsfoind încurcat *Magicianul*. „Nu vă certaţi, măi, copii, nu vă certaţi“, spunea cumva mecanic, absent. „Eu mă cert, nu ea“, am ţinut să precizez, ţintuind-o pe Ioana cu privirile. Era o surpriză pentru ea, dar era şi pentru mine, schimbarea asta a raportului de forţe, şi faţă de Vlad simţeam un fel de condescendenţă,

venită, nu ştiu de unde, iar faţă de ea… faţă de ea constatam şi mai surprins că simţeam, simplu exprimat, o imensă dorinţă de a o pocni. O dorinţă care ar fi rămas aceeaşi şi dacă ar fi bătut în retragere, intimidată, şi, mai ales, dacă ar fi pufnit-o râsul. N-o pufnea, iar eu trăiam acea misterioasă nevoie irezistibilă de identificare cu răul din hăurile fiinţei, despre care-mi vorbea Vlad cu trei ani în urmă: „Bătrâne, simţi nevoia să faci turul balaurului care e în tine, să laşi minotaurul liber, să iasă, să devoreze, ca să se ducă înapoi, să adoarmă sătul şi liniştit, pentru o vreme“. Nu mi-ar fi fost greu să mă stăpânesc, mă rog, aşa cred, că nu mi-ar fi fost greu, dar nu voiam să mă stăpânesc, voiam să-i arăt Ioanei o faţă necunoscută a caracterului meu şi care s-o sperie, tot era ea aşa deşteaptă şi ştia că necunoscutul sperie, scoate la iveală frica ancestrală a femeii şi o obligă să fie suplă, abilă, şmecheră, să se apere prin viclenii.

De fapt, şi datorită scenei ăsteia mi-a rămas aşa de bine întipărită în minte ultima vizită a lui Vlad la noi. În noaptea aceea, după plecarea lui grăbită, ne-am plătit toate conturile, eu şi Ioana, şi ne-am reconciliat, cred, pentru totdeauna. La drept vorbind, cred că din nou el a avut cea mai mare contribuţie.

Dialogul lor crispat, dacă ne-a plăcut sau nu *Magicianul*. Privirile rugătoare ale Ioanei: „Nu-i aşa, Relu, că tot defectul acesta i l-am găsit şi noi, că e prea tehnic?“. Răspunsurile mele arţăgoase: „Spune ce defecte i-ai găsit tu, nu *noi*“. Efuziunile ei, viclene, la despărţire: „Uite, degeaba te-ai supărat, nici n-ai unde să-l pupi, e tot numai barbă“. Şi Vlad, ţinându-mi mâinile, pe scări: „Bătrâne, uită-te aici, la mine, şi promite-mi, promite-i bătrânului tău prieten, terminat, că n-ai s-o loveşti. Să n-o loveşti, auzi? Cine dă-n femeia lui dă-n el“. A avut, cred, o enormă contribuţie, nu numai la calmarea mea din acel moment, ci la întregul curs al vieţii noastre de atunci.

Când m-am întors, în mine nu mai era nici umbră de supărare, dar pe Ioana am găsit-o stând în fotoliu, cu mâinile în poală, cu bluza încheiată până la gât şi cu ochii scânteind. M-am aşteptat să o aud făcând remarci sarcastice despre Vlad, care e singur ca un lup, fiindcă aşa merită. Fiindcă nu ţine cu adevărat la nimeni şi îi e silă de tot.

Cum să găseşti tragică decăderea lui, dacă el o găseşte (lecţiune indescifrabilă, într-o frază de două rânduri adăugată cu pixul)… *Pentru el sus şi jos nu există în univers.*

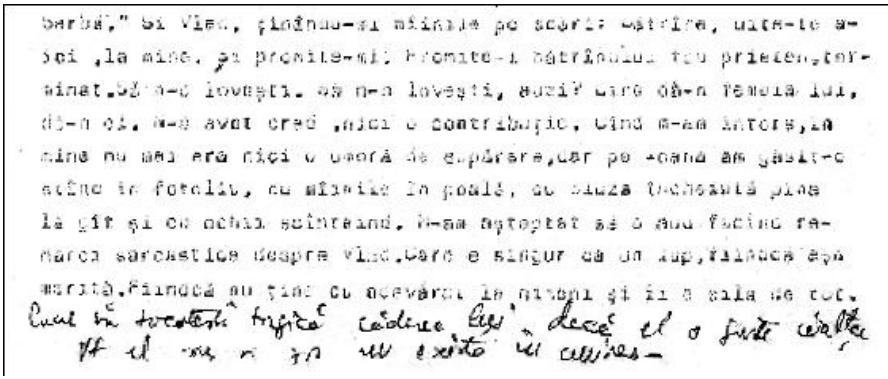

Fragment din pagina de manuscris

Nu mă simţeam în stare să fac faţă unei discuţii. Oricât îmi era de clar că Vlad făcea parte din trecutul meu şi că viitorul meu erau Răducu şi Ioana, aveam nevoie, în seara aceea, să întorc singur şi în linişte pagina, iar viitorul meu să mă aştepte cuminte şi tăcut acolo, să consum despărţirea asta. În care nu intrau doar Vlad şi Letiţia, ştiam dureros de bine acest lucru. Nu intrau doar nopţile în care Maria, fostă Vlaicu, fostă Stamatoiu, prindea cu dinţii sticla de vodcă, Dunărea, balta, Niţă & Niţă. Intra acolo tot teancul de *Peisaje cu case dobrogene* adăpostit în garajul lui Sandu şi toată speranţa mea că într-o bună zi ecuaţia cu transpiraţia şi inspiraţia se va dovedi adevărată şi nu-mi va rămâne decât să transpir.

Nu-mi doream o discuţie, dar, după toate aparenţele, Ioana şi-o dorea. Stătea în fotoliu, privindu-şi plină de interes unghiile, în timp ce spunea:

— O să ne ocupăm în continuare de volumul lui, să nu-ţi faci nicio grijă.

I-am răspus mirat:

— Mi-a spus Sandu că azi-mâine o să apară, o să i-l trimitem, surpriză, vedeam noi unde, poate vine chiar Valeria să-l ia, când plăteşte diferenţa, nu?

Dar nu era asta. Îşi privea mai departe, gânditoare, unghiile, după care şi-a ridicat ochii spre mine şi m-a privit fix, fără să clipească, nu supărată, ci hotărâtă.

— Şi cu Răducu ce facem? m-a întrebat în cele din urmă.

Tonul ei era indiferent amuzat, aşa.

— Cum adică?

— Adică ne despărţim, dar cu copilul ce facem?

Am simţit că-mi fuge pământul de sub picioare. Niciodată nu mă aflasem mai neputincios în faţa voinţei cuiva şi i-am spus prosteşte:

— Tocmai acum?

Nici eu nu ştiam ce voiam să spun, nici ea n-a înţeles, dar nici n-

o interesa.

— Decât niciodată, mai bine mai târziu, nu?

— Şi lui Sandu ce-i spunem? am pus eu încă o întrebare prostească.

— Ei, găsim noi ceva şi pentru el, şi a râs, cu un fel de umor jumătate poznaş, jumătate sarcastic. Dacă asta te frământă.

Nu mai fumase din 11 decembrie 1989, de când doctorul îi spusese că o să avem un copil, şi acum îşi aprinsese ţigara. I-am adus scrumiera pe marginea fotoliului şi mi-a înregistrat gestul plin de solicitudine, cu un surâs rece. Trebuia să fac ceva, să spun ceva şi nu ştiam ce. Şi, cu cât trecea timpul, cu atât mi se părea că totul e pierdut.

— În afară de chestia idioată din seara asta, de acum, ce ai să-mi reproşezi, în ultimele… două luni? Ce ai să-mi reproşezi? am strigat, din nou furios.

Ţinuse cu dinţii să ne căsătorim, dirijase totul, aşteptase plină de tact şi răbdare, îmi înghiţise chestii, înţelesese că-mi apăr libertatea şi că mă tem de lanţuri, mă explicase pe mine mie, mai că nu mi-a făcut şi un desen, iar acum se lipsea de mine ca de o cârpă de praf? Pentru că avusesem o ieşire idioată, pe care nici eu nu mi-o explicam, sau de ce? Plângeam de-a binelea, fără jenă, ca un copil. Ceva mai înmuiată şi luată pe nepregătite, s-a ridicat din fotoliu şi, îndreptându-se ţeapănă spre fereastră, mi-a spus:

— Domnule… Fărcaşu, eu nu sunt Letiţia.

— Dar nici eu nu sunt Vlad!

— Nu, că nu mă căsătoream cu tine, dar ai tânjit întotdeauna să fii. Nu eşti Vlad, pentru că nu-l vezi. Când îl vezi, nu-ţi mai doreşti nimic altceva decât să fii el. Nici el însuşi nu vrea să fie el atât cât vrei tu!

Vorbea privind draperia de catifea, de culoarea lămâii, cu spatele spre mine, liniştită.

— Poate fără să-ţi dai seama, aşa că nu te învinuiesc de nimic. Îţi spun doar că eu nu sunt şi nu vreau să fiu Letiţia. Nu am acest vertij, această atracţie pentru prăpastie. Nu iubesc neantul. Sunt mai… plată, mai plicticoasă, mai… *apteră*! Înţelegi?

Nu ştiam cum îi ajunsese la ureche diagnosticul pronunţat de Vlad pe vremea când nu era nimic între noi şi el nu avea de unde să anticipeze că o să fie. Părea foarte nefericită din cauza lui, iar eu nu ştiam cum s-o consolez. Dar mai ales nevoia mea de a o consola mi se părea o capcană: Ioana era pe punctul de a decreta clasicul ultimatum: „Ori eu, ori el“, chiar în momentul în care alegerea oricum se petrecea, iar asta mă revolta. Eram sfâşiat, ca prepeliţa lui Brătescu-Voineşti, între dorinţa de a o lua în braţe şi a-i spune că e prostuţă, că eu o iubesc aşa apteră cum e şi nevoia de a arunca lestul care ne

îngreuna căsnicia atunci când simţeam eu nevoia, nu la somaţia ei. Iar asta pentru că, o singură dată în viaţa mea, făcusem pe cocoşul de faţă cu Vlad.

Orice i-aş fi spus îmi suna penibil: Ioana nu mai aştepta nimic de la mine. Privea în draperia complet opacă şi umerii i se zguduiau abia simţit. Era nefericită din cauza mea, iar eu nu aveam nicio metodă de a o împăca. Şi culmea, deşi Vlad fusese la originea dezastrului, tot aş fi dat orice să-i aud sfatul. Îl invidiasem ani întregi pe Vlad pentru talentul lui de a obţine iertarea femeilor, după indiferent ce porcărie, dar acum nu mai era nici el în situaţia de a da sfaturi. Părerea lui în materie de relaţii între sexe, enunţată aşa, teoretic, era că nu poate decât să eşueze, fiindcă ne îndrăgostim atraşi de penaj, ca păsările, ne însoţim cu aparenţa şi abia pe urmă, când e prea târziu, ne revelăm esenţa. „Poftim, eşti mulţumit?“, mă întrebase atunci, aruncând departe undiţa şi evitând cu măiestrie stuful. „Bun, şi atunci de ce unora le iese şi altora nu?“ „Care sunt ăia, unii?“ Fiindcă el îşi ilustrase teoria pornind de la penibila încurcătură cu Otilia, am simţit şi eu nevoia să-l ating: „Stamatoiu, de exemplu!“. „Bătrâne, lasă-i!“, a zis Vlad plictisit. „Ăia n-au esenţă! Au numai aparenţă!“ Apoi, mulţumit de el, repetase râzând de mai multe ori propoziţia cu Stamatoii care n-au esenţă.

Vlad nu credea, ca Letiţia, că fiecărei fiinţe îi este hărăzită o pereche şi că totul este ca respectivii să se identifice, să se recunoască la timp. I se părea întâi că e o teorie feminină, chiar lui Socrate i-o livrase o femeie, iar el i-o livrase lui Platon. Şi că pare plauzibilă doar având în vedere scurtimea vieţii omeneşti şi a posibilităţii fizice a împerecherii: dacă am trăi, ca regii biblici, câteva sute de ani şi am fi virili până la sfârşit, cum să trăieşti cu o singură pereche?

Dar ce se întâmpla acum era groaznic, mi se părea că, la fel ca Stamatoii, eu şi Ioana nu aveam esenţă, ci doar aparenţă. Şi de aceea nu aveam de ce să mă agăţ, pentru a o face să mă asculte. O vedeam cum se ridică din fotoliu, cu mişcări lente, de somnambulă, ca şi cum chiar ar fi vrut să-mi dea timp să găsesc ceva de făcut, cum începe să-şi caute poşeta, pijamaua, portofelul, periuţa de dinţi şi cum îmi spune: „Eu am să dorm la hotel în noaptea asta“, şi mă miram singur că nu găsesc de ce să mă agăţ. Deşi simţeam că trebuie să uzez orice mijloc, dacă trebuie, chiar s-o leg fedeleş, s-o imobilizez ca s-o ţin acolo până când mi se dezleagă limba şi mintea. Noroc că, în timp ce-şi vâra în geantă, pe îndelete, periuţa de dinţi, penseta, creionul dermatograf, perfect calmă, mi s-a părut că văd strălucind în colţul pleoapei dinspre mine o lacrimă. M-am repezit la ea şi asta am făcut, am imobilizat-o pur şi simplu. Bâiguiam disperat, nu mi-aş dori să mă fi văzut cineva în momentul acela:

— Ioana, Ioana, nu pleca, te rog, nu pleca! O să-ţi explic!

Asta în timp ce ea mă împingea, ferindu-se:

— Să nu mă săruţi, să nu mă iei în braţe.

Am dus-o cu forţa spre canapea, ţinând-o strâns, până când plânsul ei s-a potolit.

Mult timp am căutat disperat – fără să găsesc în capul care mi se golise – ceva care să semene a explicaţie, speram chiar că a adormit încordată aşa, în braţele mele, prea demnă ca să se împotrivească, mă bucuram deocamdată laş de victorie, până când, genele ei măturându-mi obrazul, mi-am dat seama că nu dormea, dar că nici nu aştepta explicaţii. Mă iertase. Apoi am făcut dragoste, prima dată după luni bune în care ne temuserăm să nu dăunăm sarcinii şi, tot căutând în capul şi mai gol începutul unei explicaţii, am adormit amândoi, eu înaintea ei sau ea înaintea mea, nu am reuşit să-mi dau seama.

Până în seara aceea, iertările astea ale ei, nu chiar frecvente de altfel, nu mi se potriveau. Tăcerile în care-şi savura generozitatea şi înţelegerea, simţul ei matern de dirigintă a omenirii şi expresia, care nu i se şterge de pe chip câteva zile, *o-să-mai-faci-iar-eu-o-să-te-iert-din-nou*. Acum mi s-a părut dintr-odată că mi se potrivesc. În somn am avut revelaţia asta. Şi m-am trezit ca după o bătaie uşoară pe umăr, m-am strecurat cu grijă de lângă Ioana, am ieşit pe balcon, împingând atent, să nu mă simtă, cadrul cu plasă de ţânţari al uşii, şi m-am aşezat în fotoliul de răchită al lui Sandu. Cu o mare claritate înţelegeam că, fără să ştiu, iertările ei mi se potriveau încă din urmă cu ceva timp şi că nu vedeam asta decât acum. Că, despărţindu-mă de Vlad şi de Topalu, mă despărţeam şi de Relu-Rafaelu, ceea ce însemna mult mai mult şi altceva decât înrâurirea lui Vlad asupra mea. Înţelegeam că, dacă la elanul lui autodistructiv nu aspiram, autenticitatea lui îmi era inaccesibilă. Vedeam asta cât se poate de limpede şi cu o atât de mare durere, încât aproape n-o mai simţeam. Eram doar conştient de ea. Dependenţa mea de Vlad, acolo, la Topalu, ca de un tată de substituţie, pe care Marieta s-a străduit zadarnic să mi-l procure doar după ce m-a făcut şi, ca să compenseze, mi-a pus un şevalet în mâna stângă şi o pensulă în dreapta şi m-a mânat la Casa Pionierilor de la cinci ani. Am fost obligat să demonstrez ceea ce ea însăşi nu avea nevoie să demonstreze, talent, creativitate („creaţia mea eşti tu, o femeie este creativă prin natură, aduce pe lume copii“), dependenţa mea de „casele dobrogene“ stivuite în debara ca un dosar al unei datorii contractate nu de mine, ci de Marieta, erau toate o iluzie. Una sădită de convingerea de fier a Marietei că este greu să trăieşti ca bărbat fără niciun talent şi întreţinută de prietenia cu Vlad, de Hârşova, de Topalu, de alcool, de serile pe malul Dunării şi al bălţii, de peisajele mele cu case dobrogene atât de apreciate. Dar o iluzie. Eram înainte de plecare, ni se deschidea un nou orizont, voiam să-l văd în adevărata lui lumină. Mă bucuram că plec. Un oraş ca Hârşova,

un sat ca Topalu pot să-ţi prelungească iluzia, benefică în copilărie şi în adolescenţă, că eşti artist, că ai vreo tangenţă cu luminile creaţiei, până în pragul pensionării, când ea e ridicolă. Mă gândeam la pânzele şi poemele şi romanele „cu albăstreală“ ale atâtor umbre ale eşecului, salutate cu respect pe uliţele cu trotuare desfundate ale urbei noastre. Mă bucuram că viaţa artistică a unui mare oraş, ca Bucureştiul, va elimina, prin metabolismul ei natural, ultimii aburi ai iluziei mele, aducându-mă la realitate definitiv. Marele oraş, când vrea să arate lumii artişti în carne şi oase sau pânze, îi arată pe cei adevăraţi. Hârşova va arăta şi pe mai departe ce are: imitaţii, cópii; colonia de artişti de la Capidava. Fusesem una dintre ele. Chiar dacă în sinea mea ştiam ce sunt, acolo fusesem ademenit să nu fiu ce sunt, un bun cunoscător, dar nu un artist, iar linguşirea era tot aşa de irezistibilă ca şi nevoia de a ieşi după-amiezele pe *strasse* să te vadă lumea şi să-ţi şoptească: Artistul, Maestrul, Relu-Rafaelu. Bine că plecam. Altfel urma să-mi pierd şi bruma de simţ al realităţii pe care mi-o mai lăsase Marieta, cu ambiţiile ei. Eram deja urcat la bordul acelei bărcuţe artistice, plutind pe mici râuleţe, cu boticul atingând fundul şi salutat dintr-o parte în alta cu „maestre“ de admiratori dornici să vadă duminică dimineaţa artişti în carne şi oase. Era aşa plăcut să uit, prins de entuziasmul lor, că nu sunt decât o copie şi că bărcuţa urma să intre în radă şi să staţioneze pe o baltă cu izvoarele obturate, cu ape stătute, mişcate de colo colo de mici vântuleţe, mici pale de aer. Mici vălurele, un păienjeniş neoxigenat acoperit cu lintiţă şi mătasea-broaştei. Şi până la şaizeci de ani aveam să uit de tot că nu sunt artist. Şi tot ce aveam să fac şi să nu fac, mizerie, lene, plafonare, beţie, urmau să capete o acoperire în titlul de artist. „O să ajungi să semeni cu Donose“, îmi spusese odată Ioana, după ce mă dusesem la un vernisaj al meu murdar şi plin de scaieţi de prin bălţi, cu Vlad. De ce nu? mă gândeam acum. Donose traversează strada în chiloţi, pentru că e artist, nu-şi spală cămaşa şi pute, că e artist, mănâncă conserve stricate, cere de băut de la alţii, locuieşte într-un pod, vorbeşte pe nas, se crede, pentru patru marine făcute acum patruzeci de ani, Verona, Bunescu, Szathmary şi Vermont la un loc. Acum nici în sinea lui nu mai ştie că nu e. Crede că femeile nu au stat cu el din cauza genialităţii lui complicate. Şi el ar fi putut, dacă fugea la timp de acolo, să fie un profesor sau un muzeograf sau un expert cumsecade şi să se îmbrace cuviincios la vernisaje. Aşa era şi mă durea, fiindcă adevărul doare. Curios, nu realizasem atunci că Ioana nu se referise, în comparaţia ei jignitoare cu Donose, şi la mine, şi la Vlad. Degeaba spusese ea atunci că nu Vlad o interesează, ci eu.

Ştia şi ea că Vlad era o excepţie. Ştia că era singurul dintre noi care era altfel. Nu era mare lucru să ştii. Până şi doamna Artemiza Vălurean ştia. Şi Stamatoiu. Şi Niţă. Toţi ştiau că Vlad avea un talent

uriaş şi că plătea pentru el un preţ proporţional. Echitabil. Eu însă nu aveam talent. Aveam un talent mediocru. Era atât de dureros să înţeleg adevărul acesta, că aproape nu durea. Aproape că-l priveam din afară, ca pe durerea cuiva străin. Dovadă: m-am dus înapoi sub pătură, atent să n-o ating pe Ioana, şi am adormit aproape instantaneu, visând ca într-o expoziţie care nu se mai termina frumoasele mele peisaje cu case dobrogene.

Când m-am trezit, la nouă, Ioana nu mai era în casă. Îmi lăsase lângă ceaşca pregătită pentru cafeaua din filtru un bilet în care îmi spunea că dormeam frumos, că o să-şi petreacă ziua cu nişte foste prietene, colege din liceu, că o să rămână şi peste noapte, la taclale. Asta era doar introducerea. Conţinutul era altul şi mesajul Ioanei trecea peste el repede: dacă mă plictisesc, să mă duc să-l caut pe Vlad. Mai era încă în oraş pentru câteva zile, *ştia ea*.

Am străbătut emoţionat holul lung şi îngust aproape cât un culoar de tren şi dezolant de nefamiliar, ca un azil, un spital, un mizer cămin studenţesc, ceva de felul acesta. Pe uşa fostei mele garsoniere scria, deasupra vizorului, pe o tabliţă metalică, cu litere în relief: FAMILIA ANCA ŞI VIRGIL CODRUŢ, ARTIŞTI PLASTICI. Arăta ridicol de nepotrivit cu meschinăria locului. La Vlad, nicio tăbliţă. Doar bileţelul ştiut, mai exact varianta lui bizară: *Dacă n-am venit, vin în zece minute. Aşteaptă-mă*. Dedesubt, direct pe lemnul uşii, un N. mare scris cu creion dermatograf, probabil, şi un semn de exclamare. Numita N., în mod sigur nu revoluţionara din decembrie, se mira că venise? Că nu-l găsise? Nu rezulta. Era probabil ceva ştiut numai de ei doi. Darul lui Vlad de a accelera alcătuirea rapidă a moleculei din doi atomi, de a reconstitui, cum ar veni, androginul în care nu credea, cumva fără participarea lui, reintrase în funcţiune. Dar cartonaşul cu scrisul lui, care nu era nou, cu colţurile tocite şi cu urme de degete, mi se părea mai bizar pe măsură ce-l contemplam, de parcă l-aş fi văzut acum prima dată. *Dacă n-am venit, vin în zece minute*. Părea clar şi logic în momentul în care îl citeai, pe urmă sensul lui îţi aluneca, aşa cum aluneca Vlad din moleculă, pentru ca imediat să-ţi reapară din nou, clar şi logic. După vreo douăzeci de minute de aşteptat în faţa blocului mi-am adus aminte că aveam cheia lui pe legătura mea de chei, despre care Letiţia zicea că e grea ca a unei chelărese. N-am folosit-o totuşi. Am urcat din nou scările şi am luat biletul din uşă, să mă uit încă o dată la el, în lumină. „Vin în zece minute“ îmi suna clar. Dar „Vin în zece minute, dacă n-am venit“, cu cât îmi era mai limpede fiecare cuvânt în parte, cu atât îmi inocula senzaţia, aproape neliniştea că ascunde ceva. Ce ar fi putut ascunde?

A fost cât pe ce să mă ciocnesc de Vlad la colţul culoarului.

— Ce vrea să zică asta, bătrâne, „vin, dacă n-am venit“? Poţi să mai vii o dată după ce ai venit?

— Nu, poţi doar dacă n-ai venit şi este ceea ce spun eu acolo, mi-a răspuns el serios.

În timp ce descuia, i-am amintit că încă este la mine o cheie de la uşa lui. Mi-a spus, pentru prima dată, că, dacă vreau, pot să i-o dau înapoi, deşi mai are vreo zece dubluri. Şi înainte de a aşeza cu grijă afişul pe frigiderul din antreul înghesuit, unde mai avea alte cinci-şase, pentru fiecare situaţie câte unul, probabil, s-a uitat la el şi mi-a spus:

— Ai simţ poetic, bătrâne, oare ţi-am mai spus-o? Când am venit eu prima dată în Constanţa, la vreo şase ani, am rămas pironit vreme de un ceas în faţa statuii din colţul străzii Traian. Ai observat-o?

— Da.

— Ştii ce scrie sub ea?

— Nu.

— „Eroic am ştiut să murim apărându-ne ţara“.

— Păi… e foarte frumos! am râs stânjenit, neştiind de ce.

— Vezi? E frumos, dar nu e logic! Mama, care se grăbea să mă vadă admirând marea, nu mă mai putea dezlipi de acolo şi nu înţelegea de ce-o întreb: cine a scris asta? „Cum cine a scris?“, se enerva. Atât îmi amintesc despre ea, că era nervoasă. Eu am crezut că au scris-o cei care spuneau: Noi. *Poezia e mesaj trimis direct din neant.* Ca inscripţiile de pe cruci din cimitire.

Spunea asta cu o veselie păguboasă, dar era grăbit, ceea ce-mi provoca o strângere de inimă. M-am temut că fusese doar o iluzie eliberarea mea de el. Parapsihologie, paralogică, alchimie şi metempsihoză, maya, poezia, o, poezia, şi eu cu logica mea meschină.

— Poftеşte, mi-a zis Vlad, deschizând larg uşa, dar să nu arunci nicio privire în dreapta. Aveam de gând să fac azi oarece ordine. De măturat am măturat azi-noapte. E tot ce am reuşit să realizez.

— Nu-ţi face probleme, am spus, ca să spun ceva.

Era, de altfel, destulă ordine, iar interiorul îmi era familiar. Recunoşteam adică toate obiectele, doar că erau altfel dispuse. „Lampa de scriitor“ a lui Vlad (Letiţia i-o luase, o veioză cu abajur metalic, vopsit în verde, să nu mai fie nevoie de lumina mare, când se scula el noaptea să scrie sau să citească) era tot pe birou, între hârtiile lui, iar biroul, lipit de divanul strâns, acum canapea. Rogojinile rotunde, împletite de Letiţia din pănuşe colorate, în practicile agricole de toamnă, ca în *Ultimul împărat* văzut înainte de Revoluţie la cuplul Stamatoiu acasă, patru uşi mai încolo, nu mai erau pe jos, ci bătute în cuie pe pereţi, având înfipte în ele foi de agende cu numere de telefon şi alte însemnări. Deasupra canapelei, ascunsă vederii de un raft de cărţi învălmăşite, erau două „afişe“ pe care nu le ştiam: o foaie de hârtie ruptă dintr-un caiet de dictando, care fusese împăturită şi aruncată pe cine ştie unde, după urmele de ceşti de cafea şi petele de

vin, cu scrisul, mare, lătăreţ al Letiţiei: „Azi, 12 mai ora 18“. Dedesubt, scris de mâna lui: „Azi, 20 aprilie“. Primul bilet era probabil amintirea momentului când Letiţia „dăduse buzna“ în viaţa lui, îi forţase mâna, cum spunea el. În realitate, el fusese cel care-i oferise găzduire. Probabil că Letiţia acceptase, fără niciun gând ascuns, făcându-şi calculul că singurul loc unde soţul ei n-ar fi căutat-o era casa unui bărbat singur. Vlad apucase să-i spună, atunci când mă aşteptase în patiseria din faţa Liceului Agro, şi o găsise acolo pe ea, mâncând plăcinta „Crina“, că garsoniera lui e tocmai o asemenea casă, dar fără să se gândească prea mult că „nebuna“ este chiar hotărâtă. Şi, când înţelesese asta, avusese un moment reflexul să dea înapoi. Probabil. Aşa sunau la vremea primei lor dispute, încă în limitele sportivităţii, reproşurile lui: „ai dat buzna“, „mi-ai întors viaţa pe dos“, „ţi-ai permis acrobaţii, ştiind că ai sub tine o plasă solidă“, „trebuia să nu te primesc, ce dacă ţi-am promis?“. Dar nu pot să fac decât presupuneri. Ce ştiu este că Vlad avea o generozitate, o necugetare şi o camaraderie neobişnuite, precum şi convingerea că oamenii complică lucrurile simple, care se pot rezolva instantaneu, şi făcea toate astea fără efort şi fără ipocrizie. Pentru el, singurul lucru îngrozitor de greu era poezia, punct. În rest, dacă vrei cu adevărat să faci un lucru, îl faci. Pot să-mi închipui foarte bine cum Letiţia, în căutare de adăpost atunci, îi spusese că gazda ei din Topalu vrea să o dea afară, după o vizită a lui Tudor, care aproape se mutase la ea, alta o refuzase, de teamă că o să-i ia bărbatul, alta, un bătrân văduv, îi făcuse propuneri libidinoase, în eventualitatea că nu o să aibă bani să plătească. În fine, o colegă, cred că cea de biologie, singură, avea un prieten sau îşi căuta. Mi-l pot închipui foarte bine pe Vlad spunându-i: „Stai la mine, în toată Europa nu există femeie care să-l caute acasă pe Vlad Cernescu – în momente solemne, Vlad vorbea despre sine la persoana a treia –, iar Vlad Cernescu n-o să se caute pe sine acasă, ştiind că nu e“. Ştiu că pe urmă încercase să se eschiveze, când ea chiar se prezentase cu bagajul la uşa lui şi atunci se petrecuse ceva rămas pentru mine obscur. Se dăduse în sufletul lui bramburit o mică luptă între conştiinţă şi datorie, îi repugna să strice casele oamenilor şi nu se întorsese decât spre 3 dimineaţa, când o găsise stând pe trepte, lângă uşă.

În rest, nu mai era nicio urmă a trecerii Letiţiei pe acolo. Poate doar portretul de fetiţă, un fel de imitaţie chinuită după Tonitza, patetică în stângăcia execuţiei, o „capodoperă“ cum eu nu realizasem nici când m-a dus Marieta prima dată la Cercul de Pictură de la Palatul Pionierilor, semnată „artistic“ *L. iunie ’89*, rezemată de calorifer şi acoperită de draperie. Un afiş mare, cu un automobil oprit pe un covor de frunze moarte, straniu, datorită farurilor aprinse, deşi era, după lumină, un peisaj la amiază, şi prin singurătatea

fremătătoare a pădurii dimprejur, mai era lipit pe peretele opus intrării. Două cârlige uriaşe, pentru prins somn, de o parte şi de alta a afişului, o roată de motoretă, în opt (cea cu care făcuse pană revenind de la Villa Margareta, în seara când se dusese să vorbească despre Letiţia cu Digei), devenită şi ea obiect decorativ, şi o litografie, de 70 × 70 cm, înfăţişându-l pe Shakespeare, în portretul cunoscut.

Vlad şi-a cerut scuze pentru gafa din seara precedentă:

— Sper că nu ţi-am creat probleme, bătrâne.

Şi mi-a spus că se pregăteşte să plece la Bucureşti. Nici măcar nu m-a întrebat dacă sunt dispus să-l însoţesc.

— Merg pe Slobozia, mi-a explicat.

— Cu motoru'?

— Nu, mi-a răspuns scurt. Mă duce o doamnă cu maşina.

Abia în acea clipă am văzut, totuşi extrem de vizibilă, amprenta „doamnei": pe raftul lui de poezie, grijuliu şters de praf, cu milieurile curate şi apretate, cărţile erau foarte atent aranjate, doar că nu cu cotorul la vedere, ci cu deschizătura. Am mai apucat să-i spun că Valeria şi Ioana complotaseră pentru ziua lui să-i scoată un volum de versuri. Valeria plătise toată lucrarea. N-a fost impresionat. Sau poate se grăbea. M-a scos din bloc pe cealaltă uşă, probabil că lângă intrarea principală îl aştepta respectiva doamnă, şi am trecut prin faţa uşii unde, până cu un an înainte de Revoluţie, locuise Stamatoiu. Auzisem că se mutase definitiv în vila Pantazopol. Nu-l mai văzusem de la episodul cu *concerti grossi* şi, deşi nu-i stătea deloc în fire să poarte cuiva pică, nu i-am spus lui Vlad cât de bine îi mergea. L-am întrebat doar:

— Stamatoiu nu mai locuieşte aici?

Iar el mi-a răspuns precipitat şi absent:

— Stamatoiu? Care Stamatoiu?

Apoi m-a prins de umeri, m-a bătut pe braţ, a făcut stânga-mprejur şi m-a lăsat acolo, luând-o la fugă cu rucsacul pe umăr. Am mai întârziat pe scările dinspre ghena sordidă, răscolită de pisici, mai bine de un sfert de oră.

Nevasta mea, însărcinată în opt luni, îşi făcea confidenţe cu prietenele, iar eu stăteam acolo, pe scările blocului de garsoniere de la Poarta 2, ca să-mi iau adio definitiv de la Vlad, de la Letiţia, de la Topalu, de la doamna Artemiza Vălurean şi, mai ales, de la creaţiile cu albăstreală ale lui Relu-Rafaelu. Nu m-am urnit decât trezit cumva de ţipătul strident al unei sirene din port, atât de prezentă în poezia lui Vlad. Din acel ţipăt ţâşnea, în toată splendoarea ei, nebunia lui Vlad, care mi-a înfrumuseţat viaţa şi m-a ajutat să străbat, în platitudinea anilor la Topalu, deşertul propriei mele platitudini.

Eram mulţumit că am scăpat, dar eram încă atât de pătruns de revelaţia mea, încât nici prin cap nu-mi trecea că în lume se petrec şi

alte tragedii decât învârtitul în cerc. Dacă aş fi rămas să o aştept pe Ioana, în garsoniera de lângă moschee, şi aş fi deschis televizorul, aş fi văzut ce se petrece. Era seara de 13 iunie 1990. Nu ştiam că…

(O pagină lipsă, probabil, şi… sfârşitul manuscrisului)

5 decembrie

Discuţie un pic jenantă cu C.C. Luase de pe dosar post-it-ul cu coordonatele lui Rafaelu. Pe care, cu toată neplăcerea, va trebui să-l sun. C.C. îmi spune că nu e nicio adresă de contact pe el. În primul rând. Şi în al doilea, dacă autorul mi-a lăsat nişte coordonate, ea este cea care trebuie să contacteze autorii, nu referenţii. Regula „la noi“ este ca referenţii să-şi păstreze anonimatul. Nu i-am mai spus că ar fi şi greu, din moment ce acest autor adusese manuscrisul special pentru mine. Dar ea a insistat:

— Ar trebui să căutăm în manuscris dacă nu mai exista un al doilea post-it, cu telefoanele şi e-mailul.

Am asigurat-o că nu mai era şi, politicoasă, dar sceptică, a spus:

— Ar fi primul autor care aduce un manuscris şi nu doreşte să fie contactat, şi a încheiat discuţia.

Am lăsat-o şi eu baltă.

În 29 noiembrie, la Ateneu a dirijat Christian Badea. Acum îmi aduc aminte că l-am văzut o dată cu orchestra din Saint-Louis, când am fost să-i vizităm pe amicii lui B. Mi-a făcut o impresie bună. Pe solistă n-o cunoşteam. O doamnă, Mihaela Martin, care locuieşte şi munceşte la Köln. Foarte bună. A cântat de altfel, de-a lungul carierei, cu Argerich şi Leonskaja. Cântă pe o vioară Guarneri şi *Concertul nr. 2* de Béla Bartók a sunat impecabil. Acurateţe, fineţe, intonaţie curată.

După pauză, Brahms. *Simfonia nr. 2 în re major*.

Aseară am citit până la 10. Am reziliat contractul la cablu şi dintr-odată am câştigat două ore de citit pe seară. O să-mi iau toate informaţiile de pe internet sau din presa străină. Acolo, despre alegerile din România şi şansele fiecărei tabere nu se spune nimic, în general, România nu există pentru presa străină, iar alternativa, ca să vezi mersul campaniei, este să te supui radiaţiilor toxice. Este foarte interesant că fiecare infimă informaţie este învăluită într-un sos savant dozat de insinuare, imagine bine aleasă, minciună sfruntată şi imprecizie. Cele mai multe canale îl surprind pe „Zeus“, în cele mai rele ipostaze ale lui. Fac decupaje şi rezultatul este că omul întâi începe să te nelinişteasc, după care îţi devine clar antipatic. Or, mie

îmi inspiră, când reuşesc să-l văd pe vreun post, vorbind, pur şi simplu, sau răspunzând la întrebări, destulă încredere, îmi apare ca un politician de anvergură, competitiv în Europa. Cineva îl caracterizează drept un „mahalagiu cu viziune“, definiţie bună. „Suntem o sinteză de Caragiale şi Eminescu, mahala şi viziune“, spune un coleg, în vreme ce altul i-o retează scurt: „El este mai mult mahala decât viziune“. Mie mi se pare mai mult viziune decât mahala, dar rezistenţa lui la tăvăleală, cum se spune, ca şi limbajul colorat pot servi de minune la confecţionarea unui portret de mahalagiu. Ceea ce îi mobilizează pe cei care-i confecţionează portretul este ura, iar asta e pe deplin justificată. A mers alături de ei până când şi-a consolidat poziţia, iar apoi a trădat. În locul proiectului lor comun, de a-şi umple buzunarele, el s-a trezit animat, din cine ştie ce străfunduri de inconştient megaloman, de proiectul de a rămâne în istorie. De unde şi comparaţia cu Ceauşescu. În mod curios, proiectul lui megaloman chiar este în sensul istoriei şi chiar al omeniei: a condamnat comunismul, vorbind despre crimele lui într-un discurs de doar două ore, pe care l-am urmărit electrizată de la Paris, în decembrie 2006, şi în cursul căruia de câteva ori am şi plâns, şi a început lupta cu „sistemul ticăloşit“. Colegii îmi spun, cu un amestec de respect şi condescendenţă, că eu îl văd aşa fiindcă asta merge în sensul preocupărilor mele, ca şi cum să te ocupi de crime încă nepedepsite şi petrecute în ţara ta ar fi un hobby. După ei, atunci când preşedintele a citit, în huiduieli şi fluierături indecente, discursul despre acele crime nu era sincer, fiindcă nimic nu a mai urmat după el. Mie nu mi se pare că nu a urmat chiar nimic, dar cred că este foarte puţin faţă de ce a sperat chiar el, atunci când a spus, printre alte multe fraze memorabile, pe aceasta, care a stârnit huiduieli furibunde: „Astfel, condamnarea acestui trecut apare ca o prioritate a prezentului, fără de care vom purta şi în viitor ceva ce seamănă cu povara unei boli nevindecate“.

Adică eu cred că el a sperat, prin acel discurs, transmis pe toate posturile de televiziune şi pe multe posturi din lume, că va trezi o întreagă naţiune. Or, impresia mea e că discursul acela nu l-a trezit decât pe el, care nu a mai fost apoi acelaşi. Peste câteva luni au încercat să-l destituie, iar românii au continuat să poarte în spate cadavrul propriului lor trecut, de care credea el că se vor debarasa.

Din partea foştilor lui prieteni, amici, complici, reacţia a fost cea prefigurată deja acolo, în parlament: război pe viaţă şi pe moarte, ca între mafioţi, coalizaţi strâns împotriva unuia de-ai lor care defectează. În ochii oamenilor de rând, priveliştea dată de el la iveală nu are în ea nimic agreabil: o hazna răsturnată, în care onorabilitatea unora s-a dus la fund, înecată, şi mizeria a ieşit deasupra, n-are în ea nimic plăcut.

Totuşi, un mare ziarist, care scrie frecvent în favoarea lui, îmi povesteşte ceva ce seamănă cu ceea ce cred colegii mei şi cu imaginea creată de televiziunile adversarilor, care sunt majoritare. E un episod despre care nu am niciun motiv să cred că e inventat, mai ales că, din păcate, i se potriveşte. Ziaristul – am să-i spun X – l-a sprijinit indirect în prima campanie, mobilizând efectiv studenţi să-şi ia scutiri medicale şi să meargă la lipit afişe. I s-a promis de către şeful campaniei că studenţii vor fi plătiţi. Ceea ce respectivul uitase. Neavând cu ce să-i trimită pe voluntari şi în provincie, X scosese bani din buzunar, destul de mulţi, aşa că s-a revoltat şi s-a dus să facă un pic de scandal pe holurile sediului, tocmai când „Bosul“ (este expresia lui!) trecea pe acolo. Acesta l-a chemat în birou, după toate aparenţele îl cunoştea de la TV, ştia cine este, l-a întrebat despre câţi bani este vorba, a băgat o mână în buzunarul de la pantaloni, a scos un teanc „cât încape într-un pumn mare“ şi i l-a împins dintr-un capăt în altul al mesei, cum se dau cărţile la pocher. Teancul a căzut pe jos, iar „Bosul“ nici măcar nu s-a scuzat. X a adunat banii de pe jos şi a plecat. Nu face caz de asta, nu vrea să dau publicităţii incidentul, de aceea nu-i scriu numele nici măcar aici, ce vrea să spună este că toate mizeriile din care i se confecţionează portretul sunt reale. Doar că (subliniază tot el) în portretul omului nu intră, nici pe departe, numai acele trăsături.

Pe baltă cu Linda. O doamnă care n-a mai apărut sau poate n-am remarcat-o eu, cu un Schnauzer pitic, deşteapta mea se repede, nu ştim dacă să se joace sau să muşte, iar femeia îi spune cu afectare piticului ei: *Veni qui.* Nu ştiu de ce românii se simt mai bine vorbind acasă limba străină a ţării unde copiii lor au plecat la muncă. Şi ruşii lui Tolstoi vorbeau, de altfel, doar franţuzeşte… Constat că n-a mai apărut de mult Şama, o brakeriţă germană sârmoasă, care de câte ori mă vede de departe caută disperată un bulgăre sau o piatră, pe care mi-o pune în mijlocul aleii. Eu trebuie s-o azvârl cât mai departe, ea ţâşneşte glonţ, o ia şi mi-o aduce înapoi şi tot aşa, de trei ori. Apoi mă salut cu stăpâna şi asta e tot.

Când ajung între blocuri, de la fereastra apartamentului ei de la etajul 4, vecina care mi-a dat trandafirul japonez, cu telefonul mobil la ureche, ţipă în pragul crizei de nervi: „Unde eşti, că nu te văd. Vino imediat sus! Ţi-am spus să vii imediat sus, că am nevoie de tine. Să vii acum, înţelegi?“. Se uită în toate părţile, copacii au crengile parţial desfrunzite, dar mascate de tufişurile de dedesubt, de tuia, nu o lasă să vadă, iar asta o enervează şi mai tare, îşi roteşte ca o harpie capul în toate direcţiile. Nici nu mă vede, ea, care de obicei mă salută plină de afabilitate şi are un surâs mai degrabă fermecător. Strigă din nou, de data asta fără nicio reţinere: „Unde ai spus tu că te duci şi unde te-ai dus, animalule? Vino imediat!“. În clipa următoare, salutându-mă

sânjenit, iese de sub crengile copacilor, cu telefonul mobil în mână, soţul doamnei! Soţul, nu puştiul ei!!!!

Va trebui să mă obişnuiesc cu capacul pe oală. Îmi dau seama că singură nu mă descurc. Fără D.M.M., care să mă mângâie pe creştet o dată la şapte zile, contra unei sume pe care încă mi-o permit…

6 decembrie

Sfântul Nicolae. Nicolas mă sună el, la ora 9 dimineaţa. M-am temut că s-a întâmplat ceva. „*Non, maman, rien*. Voiam doar să-ţi dau ocazia să mă feliciţi. Să fii *super-gentille*“ (Fiindcă *gentille* sunt.)

Am lucrat, aproape inspirată, la capitolul despre femeile din lotul Noica. (Tocmai când hotărâsem să renunţ. Poate că tocmai de aceea?) Poate să iasă o carte mai bună decât a lui Stelian Tănase. Sau la fel de bună. Cel puţin azi-dimineaţă aşa mi se părea. Efectul Nicolas, ar zice Alexandra, fără gelozie.

Dar bomba bombelor a explodat la birou. La prima oră a dimineţii.

Când abia băgasem la loc în plic şi întorsesem pe dos, în căutarea unui ipotetic post-it cu coordonatele aducătorului, manuscrisul de la Relu şi-i comunicasem lui C.C., cât mai neutru, că de fapt nu este o ofertă, sună telefonul de pe biroul Mihaelei, care nu sosise încă. Ridic şi aud o voce ezitantă, cu un uşor accent străin, cum au început să capete tot mai mulţi români, ca un simptom al voinţei de a-şi repudia identitatea.

— Bună ziua. Aş vrea să vorbesc cu doamna Doina Jela.

— Eu sunt.

— Bună ziua. La telefon… Ancuţa…

Şi vocea face o pauză lungă, ca şi cum posesoarea ei ar fi uitat cum o cheamă.

— Ancuţa. Cunosc multe… Ancuţe. Aţi putea să precizaţi care dintre ele sunteţi?

În realitate, nu cunoşteam chiar aşa multe, dar am simţit nevoia să fiu prietenoasă, să o încurajez pe necunoscuta de la căpătul firului. Şi să câştig timp, pentru că din puţinele Ancuţe pe care le ştiam nu-mi aminteam niciuna.

— Sunt Anca… fiica profesorului Vlad Cernescu…

De data asta a trebuit să trag eu aer în piept. Sigur că în preajma sărbătorilor de iarnă toate păsările călătoare se întorc la cuib, cum zicea, pe malul lacului, una dintre vecinele mele, care face menaj în Spania. Asta nu înseamnă că nu sunt surprinsă. Anca intră direct în

temă:

— Pot să vă văd?

— Sigur că da, îi spun, repede, dintr-un reflex al amabilităţii. Când vrei să mă vezi şi unde?

— Păi, dacă s-ar putea, azi. Acum. Aş lua un taxi şi aş veni.

— Ştii adresa?

— Da, am găsit-o pe net.

— Atunci vino, i-am spus, dar imediat m-am răzgândit. Ascultă. Poţi să revii cu un telefon în 15 minute?

După care m-am răzgândit din nou:

— Ştii un restaurant, în Parcul Herăstrău, care se numeşte Quattro Stagioni? Este chiar lângă statuia lui Charles de Gaulle.

— Nu, dar întreb. Herăstrăul îmi este şi mai aproape. Ştiţi, îmi spune precipitat, ca şi cum s-ar scuza, până acum nu am putut să vin, nu aveam *green-card*-ul, acum am putut să vin şi am vrut neapărat să vă rog să mă…

— Hai că vorbim acolo, Ancuţa, am întrerupt-o, aproape cu familiaritate. Acum este 11, la 12.30 ne vedem acolo…

Am de combătut energic nişte mult prea energice bubuituri în stern. Cardiologul nostru spune că, începând de la cincizeci şi cinci de ani, le auzi *à tout bout de champ*, când vrei şi când nu vrei.

Mică, durdulie, cu nişte plete negre, mâncate de raţe, cum se poartă acum, nu aş fi recunoscut-o pe Ancuţa pe stradă. Nu seamănă nici cu Valeria şi nici cu Vlad, decât cel mult la ochii foarte mari, intenşi, cu sclipirea ironică din cei ai tatălui ei, acoperită însă de o directeţe cam fără nuanţe. Are sânii foarte mari ai Valeriei şi e îmbrăcată simplu, în blugi şi o canadiană, ca de trening, albă. Aici seamănă cu el.

Stă la o masă de lângă fereastra joasă până la nivelul podelei şi se uită fumând la veveriţele care se joacă afară printre copacii maiestuoşi. N-am mai fumat de zece ani şi mă trezesc cerându-i permisiunea să-i iau un Camel, înainte chiar de a-mi scoate haina să mă aşez. Şi ea e stânjenită.

— Nu m-aţi fi recunoscut, aşa? Eu da. Vă mai amintiţi de mine, nu?

— Da, îmi amintesc. Eşti fata colegului meu de engleză de la Topalu. Tatăl tău a vrut să înveţi cu mine „regula lui *si* condiţional“ şi „concordanţa timpurilor“.

— Da. Tata m-a adus cu forţa şi m-a lăsat cu dumneavoastră, am fost foarte furioasă pe el, dar mi-a prins bine. Nu voiam şi dumneavoastră aţi fost foarte răbdătoare. Îmi amintesc că ziceaţi des: *Tu vois ce que je veux dire?*

I-am mai luat o ţigară, să combat bubuiturile inimii în creier. Şi

poate şi un vag puseu de tensiune. După întâlnirea cu un Vlad Cernescu mai mult sau mai puţin fictiv, întâlnirea cu unul mai mult sau mai puţin real avea de ce să mă tulbure.

Aplombul americănesc al Ancăi şi privirea ei, curioasă, după aproape un sfert de secol, mă făceau să mă simt ridicol de bătrână şi intimidată, fosta ei profesoară, din care nu-şi amintea decât ticul: *Tu vois ce que je veux dire?*

Am întrebat-o, intenţionat distantă, ce ia şi, ignorând prezenţa lângă umărul ei a băiatului venit deja să ne ia comanda, m-a pus direct, americăneşte, în temă:

— Aş vrea să mă ajutaţi să-l găsesc pe tata. Dacă ştiţi unde e! şi-l expediază iritată pe chelner: O cafea şi un juice.

— La fel, i-am spus şi eu şi am aşteptat să ne lase singure.

— …Dacă ştiţi unde e, a repetat, cu glas rugător.

M-am uitat fix în ochii ei şi, concentrându-mă ca pentru testul la poligraf, i-am spus:

— Nu ştiu. Şi am repetat: Nu am nicio idee. Într-o vreme, în urmă cu mai mulţi ani, după ce m-am căsătorit, după ce zvonul că a murit, întâi la el în garsonieră, pe urmă la Revoluţie… pe urmă în mineriada din Piaţa Universităţii… când eu am plecat (şi, încet-încet, îmi recapăt aplombul), după ce zvonul acesta s-a infirmat, ştiu că locuia în garsoniera mamei tale din Constanţa.

— Nu mai locuieşte acolo.

Ancuţa îşi scoate din gentuţă un toc de ochelari, ia din el un petic de piele de căprioară şi începe să-şi şteargă ochelarii cu mişcări atente, grijulii. În mod surprinzător, la aceste gesturi seamănă cu tatăl ei.

— Nu şi-a plătit întreţinerea şi i-a fost luată. Vândută pe nimic. Mama a fost foarte necăjită, iar bunicul, când a aflat, a fost pur şi simplu revoltat. Bunicul o luase pentru ea. Pe urmă a dispărut. Şi din nou ne-am temut că e… mort. Eu cred că nu e… Am fost şi la Casa Pensiilor, să văd dacă îi mai trimit pensia şi unde şi mi-au spus că e secret… Totul e secret în ţara asta?! a strigat, iar aici vocea ei a semănat cu a Valeriei, dar ochii m-au privit rugător, ca şi cum de mine ar depinde dacă tatăl ei este mort sau nu. Avea în continuare probleme cu alcoolul, adaugă, după un moment lung de tăcere descurajată.

Şi brusc, baierele inimii mele se deschid, o simt înmuindu-se, o simt umplându-se de tandreţe, copila din faţa mea are cu doar zece ani mai mult decât fiică-mea cea mare:

— Nu ştiu, Ancuţa, chiar nu ştiu. Dar ştiu pe cineva care te-ar putea ajuta să ajungi la el. Ajungi tu până la urmă la el…

— Credeţi? îmi spune copilăreşte, plină de speranţă. Şi aş mai vrea să mă ajutaţi cu ceva, spune precipitat. Aş vrea să văd dosarul

tatălui meu. Am citit că eu am dreptul. Şi că dumneavoastră aveţi mare influenţă acolo… Iertaţi-mă. Aici, în România, tot pe influenţe a rămas?! Ştiu precis că a fost şi copiat. Şi nu mi-l dau. Chiar dacă am înţeles că eu am dreptul.

— Chiar aşa şi este. Numai tu ai dreptul sau el.

— Iar el preferă să se ascundă de noi! Să treacă drept mort! De ce preferă să treacă drept mort?!

Valul de tandreţe ezită, se zbate. Seamănă cu Ancuţa de acum douăzeci şi ceva de ani.

Parcă-mi ghiceşte gândul:

— Da, ştiu, acum douăzeci şi cinci de ani spuneaţi că sunt ca domnul Goe, *Je veux que le train arrive à Bucarest!* Şi ştiu de ce: sunt nerăbdătoare şi mereu iau foarte personal tot ce are legătură cu tata…

Întind automat mâna după încă o ţigară şi mai comand chelnerului încă două cafele şi două sucuri.

— Mâncăm mai târziu, îl expediez pe un ton enervat.

— De ce preferă tata să treacă drept mort? şopteşte Anca. Tot aşa, să-ţi fie frică şi de umbra ta, se trăieşte aici?

— Nu chiar şi de umbra ta, răspund cu involuntară ironie. (Şi eu iau foarte personal tot ce se referă la România.) Să zicem că se ascunde de bunicul tău…

Ochii Ancăi devin şi mai mari, se umplu de vinişoare şi repetă, mai şoptit şi mai ascuţit:

— De ce s-ar ascunde de bunicul?! Din cauza garsonierei?! Păi, bunicul nici nu se mai deplasează singur!!!

Valul de tandreţe se retrage, ca şi cum n-ar fi fost, sufletul mi se usucă la loc, ca nisipul vara, şi îmi simt privirea metalică, rece, fixată asupra ei.

Îmi înfruntă privirea şi de data asta sunt chiar ochii lui Vlad:

— Nu s-au înţeles prea bine, dar de aici şi până să se ascundă de el…

— Hai să cerem ceva de mâncare, îi spun.

— Eu aş vrea să iau mai întâi ceva de băut, spune rugătoare.

Şi-i comandă băiatului din spatele ei două campari orange.

Şi, exact după ce tipul se întoarce să plece, lacrimile încep să-i şiroiască pe obrajii rotunzi, întorşi spre fereastra înaltă dincolo de care se joacă veveriţele.

— L-am iubit mult pe tata, să ştiţi…

— Ştiu, Ancuţa. Scot o batistă curată şi întind peste masă mâna, atingându-i uşor obrazul. O fetiţă mare nu plânge aşa, de faţă cu veveriţele, îi spun, *tu vois ce que je veux dire?*

Râde printre lacrimi şi-mi aduc aminte propria-mi voce rostind fraza şi de mine însămi şi de noi două, pe când nu ştiam nimic despre momentul de acum. Se închisese într-o tăcere furioasă şi neputincioasă

de copil, îşi fixase îndărătnică privirea pe nişte bursuci din calendarul meu de perete, iar lacrimile îi ţâşniseră fără voia ei, şiroind pe obraji. Până când îmi venise ideea s-o întreb dacă ştie cum se zice bursuc în franceză, şi brusc lacrimile i se uscaseră şi îi apăruse în ochi o curiozitate/poftă şi-mi spusese:

— Nu.

Acum plânge în continuare, râzând, îmi ia batista din mână şi-şi suflă nasul.

— Mai ştii ce înseamnă *blaireau* în franceză?

— Da, şi că pluralul e cu *x*. Zâmbeşte cu duioşie amintirii, dar îşi continuă gândul. Îl iubesc pe tata, să ştiţi. Îi duc dorul. Toată copilăria mea i-am dus dorul. Toată copilăria am petrecut-o în aşteptarea lui. Simt şi acum, sub fundul amorţit, coama gardului de ciment pe care stăteam ore şi ore şi ore aşteptându-l. Şi Valeria venea rar, dar pe ea nu o aşteptam. Îmi scria o scrisoare şi ştiam că ajunge cu rata, la 9 dimineaţa, şi la 9.30 apărea la colţul uliţei, nici să mă bucur nu apucam şi mai ales nu apucam să aştept. Venea şi gata. Fetele nu sunt aşa de ataşate de mamă, cum se ştie. Alea două săptămâni cât m-a ţinut la el ca să mă învăţaţi dumneavoastră „regula lui *si conditionnel*“ şi „*la concordance*“ au fost cele mai fericite din viaţa mea. De-aia eram atât de urâcioasă, ca să nu se vadă.

— Aşteptarea este ceva plăcut şi formativ, Ancuţa.

Nu ştiu de ce nu-i spun că şi tatăl ei o iubea: că umpluse cancelaria cu vorbele ei de duh, gen „linguriţa cu lungă coadă“, brânza miroase „ca oaia“, banalizate acum, de când copiii spun lucruri trăsnite la toate televiziunile, nu ştiu ce mă face atât de greoaie în reacţii. Noroc că nu bagă de seamă:

— Da, să ştiţi că aşa e, pe mine aşteptarea m-a creat, dar atunci? Atunci era mai întâi plăcută şi apoi dureroasă şi apoi şi mai dureroasă. În câteva rânduri am zăcut bolnavă de dorul lui.

— Iar acum, după ce ai luat *green-card*-ul, ce faci în America?

— Fac teatru. Dar e greu. Am avut un angajament la La MaMa, am lucrat cu Andrei Şerban, îl ştiţi? Recent am fost la câteva castinguri, am şanse… Acum, din fericire, fac teatru şi femeile grase şi bătrâne, ca mine, am treizeci şi cinci de ani, cred că ştiţi…

Tace un moment lung.

— Iar de tataia să ştiţi că n-are de ce să-i fie frică. Tataia e o legumă. Asta a ajuns tataia. O legumă. Stă în fotoliu şi se uită pe fereastră, în gol, toată ziua. Nu vede că intri, nu vede că ieşi. Îţi şi vine să râzi, dacă nu te-ai gândi că toţi ajungem ca el într-o zi. Vine mătuşa Cati şi trece prin faţa ochilor lui şi el nici nu clipeşte. Se apleacă peste el şi-l întreabă: „Ce faci, tată?“. Şi-atunci tresare, ca şi cum l-ar fi trezit din reverie, ca un om normal, şi zice: „Ce să fac, uite, stau aici şi mă uit că toată ziua la proasta asta de Valeria vine tot felul de golani, o

bea şi-o mănâncă şi pleacă… O bea şi-o mănâncă şi pleacă“. „Cine vine, bre, cine vine?“ „Tot felul de golani şi golance. Niciuna în câmpul muncii.“ (Are ceva cu câmpul muncii şi cu codul eticii şi echităţii socialiste. Nici să se ceară la pipi nu poate, dar expresia asta lungă o zice fără greşeală.) Şi mătuşa îşi pune mintea cu el: „Păi, zi ce golani, domne, cine vine, pe mine m-ai văzut?“. „Nu, pe dumneata nu te-am văzut, dumneata n-ai fost.“ „Tatăăă, sunt io, Cati, şi Valeria nici nu e aici, e în America!“ Şi el, din nou perfect normal, se răţoieşte la ea: „Ce strigi, fă, aşa la mine, că nu sunt surd!“. Surd nu e, da’ e complet dus, o legumă, asta e…

Anca râde singură, trist-amuzată. Apoi, ca şi cum şi-ar da seama că totul este mai degrabă trist şi atât, adaugă, ca o explicaţie:

— Aşa că tata n-are de ce să se teamă de el. Şi nici nu-l ştiam aşa fricos…

După ce şi-a mâncat lasagna şi a băut paharul de vin roşu şi am mai cerut o cafea, m-am scuzat:

— Azi nu pot să mai stau, dar mâine-dimineaţă, la 7, pot să te iau de aici, din faţa Televiziunii, şi să mergem să-l căutăm.

S-a repezit peste masă şi m-a luat în braţe…

Ne-am despărţit în faţa statuii lui de Gaulle, am trecut rapid pe la editură să spun că n-o să ajung mâine şi am intrat pe internet să văd ce concert pierd mâine-seară. N-am prea regretat. Era Misha Katz, care avea să dirijeze *Cântece ruseşti* de Rahmaninov şi *Concertul nr. 3* tot de el, cu un pianist de care n-am auzit, Timur Sergheienia, care e şi profesor de arte marţiale. Pe urmă, iar un Serghei Taneev, de care nu am auzit, cu o *Cantată „Ioan Damaschinul“*. Graţie cabotinului de Misha Katz, cu aerul ăla de Rasputin, care nu te lasă să asculţi muzica, trebuie să te uiţi doar la el, am trecut şi peste neajunsul de a nu-l fi descoperit pe Taneev, complet necunoscut, trebuie să recunosc. Pe Katz visez să-l văd o dată în *Concertul pentru violoncel* de Dvořák, dar am înţeles că în ultima vreme doar dirijează. Asta e…

Nu ştiu prin ce asociaţie misterioasă de idei mi-am amintit, gândindu-mă la Misha Katz, de gingăşiile şi brutalităţile lui Vlad, la serile lui Stamatoiu. Când Codrin vorbea plin de importanţă despre barocul timpuriu şi *concerti grossi*, iar bărbatul directoarei, inginer la SMT, voia explicaţii: „Lasă că-i spun eu, un *concerto grosso* este ceea ce colegul Stamatoiu are ca să compenseze absenţa unui *cazzo grosso*“. Putea într-adevăr să fie neverosimil de brutal, Vlad Cernescu. Iar cu gingăşiile: nimeni, niciodată, nici B. (continuând să fie drăguţ şi să găsească simpatică expresia mea, *correctitude froide*, în loc de *correction*), niciun bărbat, nicio mamă şi niciun tată nu mi-a şters vreodată ochelarii cu tandreţea, uitarea de sine şi concentrarea cu care Vlad ştergea ochelarii Letiţiei. Despre care însă presupun că nu aveam voie să vorbesc cu Ancuţa. Era un nume tabu, presupun.

Brusc, o exaltare şi o energie nefireşti la cei şaizeci şi unu de ani ai mei mă cuprind: mi se pare că, dacă barca Noica/Pillat mi se scufundă spartă în bucăţi de crucişătorul lui Stelian T., dar şi de lipsa mea de elan, sar rapid în barca asta, care nici măcar nu ştiu ce este…

Ştiam de socrul lui Vlad C. Ştiam că, aşa legumă cum e, încă se mai plimbă pe străzile, altădată interzise, dintre Arcul de Triumf şi Casa Scânteii. Poartă şi el în piept un ecuson rotund, alb, de ceramică cu numele şi adresa. Dar îl poartă tot ţanţoş, ca pe o decoraţie. Suferă şi el de lacunism cerebral, ca şi prietena lui C.C. Are să piardă şi el mai întâi numerele, apoi literele şi în cele din urmă n-o să mai ştie cum îl cheamă. Aşa că i-au pus deja acest ecuson. Când îmi povestea asta, Anca avea lacrimi în ochi, de uimire şi umilinţă, iar eu mă gândeam că ultima sintagmă care o să i se şteargă din minte o să fie codul eticii şi echităţii socialiste.

Apoi a înţeles că starea bunicului ei nu mă impresionează peste măsură şi a schimbat vorba: m-a întrebat de când ştiu că n-a murit. „De tata vă întreb…“, a precizat ea. „Îţi povestesc mâine, pe drum“, i-am spus.

Pe urmă am scos-o repede pe Linda, care mă aştepta furioasă de la ora 5. Pe baltă, o întâlnire amuzantă, care m-a binedispus pe toată seara: vecinul cu şoricarul, cel care, în absenţa nevestei, ascultă cu fereastra deschisă şi casetofonul dat la maxim Dalida, mă opreşte pe malul gârlei şi mă întreabă timid: „Dumneavoastră, doamnă, umblaţi cu asemenea oameni şi locuiţi în cartierul acesta?“. Nu am priceput la ce oameni se referea până nu mi-a explicat el: se dăduse în reluare, pe nu ştiu ce post privat, o emisiune de demult cu Horia-Roman Patapievici şi mă recunoscuse. Doar că îl confundase pe Patapievici cu *Liceanu*. El aşa-i pronunţa numele, în trei silabe, Li-cea-nu. I-am spus şi eu că nu „umblu“ propriu-zis cu Horia-Roman Patapievici, m-a invitat doar la o emisiune. „Da, dar orşicât! Sunteţi cineva, nu?“, a zis. Drept bonus, i-a făcut o poză Lindei, pe malul bălţii…

Linda, pe malul Colentinei, 6 decembrie 2012

N-am apucat să notez nimic despre întâlnirea de ieri, 5 decembrie, cu D.M.M, care mă aşteptase lângă uşă. Îmi indicase, politicoasă, scaunul meu şi, părându-mi-se că e grăbită să plece undeva, am început înainte de a mă aşeza:

— M-am gândit mult la ce mi-aţi spus data trecută cu asumatul. Cu faptul că întoarcerea aceasta mă doare fiindcă mă obligă să-mi asum această ţară, această patrie, să încetez să fiu şi aici, şi acolo… Şi iată ce cred: niciun om nu ar trebui să fie obligat să trăiască undeva. Deja faptul că nu-şi alege unde se naşte e nedrept. În schimb… despre ruşinea de a fi român, cred că nu vine din condiţia de român.

— Dar?…

— Cred că e acelaşi lucru. Vine tot dintr-o slabă stimă de sine… Citesc zilele astea nişte pagini de-ale mele fără nicio legătură cu ce scriu şi public eu de… cincisprezece ani deja. Şi sunt uimită de câte adevăruri-mască am spus ca să ascund în spatele lor alte adevăruri. Nu e vorba de ficţiuni, ci de lucruri întâmplate în realitate. De exemplu, povestea cu scrisul. M-aţi întrebat odată de ce fac meseria asta pe viaţă şi pe moarte, ca şi cum ar fi sfârşitul lumii.

— Şi aţi găsit un răspuns?

— Nu, dar mi-am amintit că aşa a fost întotdeauna. Când trimiteam în secret la reviste şi cumpăram, vinerea, să văd dacă s-au publicat. Deschideam revista cu o emoţie de parcă aş fi deschis o sentinţă de condamnare la moarte sau de graţiere. Era un mare poet, Geo Dumitrescu, cel care emitea aceste sentinţe. Îmi amintesc de una,

simultan de condamnare şi de graţiere: „Text îmbâcsit, pisălog, prăfos, cu mici insule de literatură mare. Voi reveni“. Şi săptămâna următoare iar băgam mâna prin ghişeul chioşcului de ziare să-mi dea revista, cum aş fi băgat capul sub cuţitul ghilotinei, şi iar o răsfoiam febril, căutând comentariile lui.

— Cum aţi simţit atunci asta?

— Nu mai ştiu, e interesant cum simt acum.

— Cum simţiţi acum?

— Păi, îmi vine să râd şi mă şi sperii… Cum să atârne în aşa hal propria viaţă de atât de puţin?

— Poate că de-asta sunteţi azi ceea ce sunteţi: o personalitate recunoscută, apreciată…

— Vi se pare? Ei bine, aflaţi că mie nu-mi spune nimic treaba asta… Mi se pare că…

— Aveaţi nevoie de mai mult. Haideţi să formulăm aşa…

— Altceva vreau să zic. Pur şi simplu, eu sunt uimită de o situaţie. Acum îmi dau seama. Am avut o prietenă… La nouă ani a făcut o criză de apendicită. Au dus-o să o opereze. A fost prima şi singura ei ieşire, până la o vacanţă de două săptămâni, când avea cincisprezece ani. Şi nici atunci n-a fost singură. În fine, asta e altă poveste. Ei bine, au operat-o cu anestezie locală şi l-a auzit pe doctor spunând: „Apendicele ei este ca de copil mic. Intact“. Nu ştia ce înseamnă cuvântul intact, dar ştia că o prinsese. Minţise, iar el ştia. Nu avea apendicită. Fără să-şi dea seama, ea simulase o criză. Probabil că, dacă ar fi luat-o în braţe şi ar fi legănat-o un pic, i-ar fi trecut. Dar ei au chemat speriaţi Salvarea. Doctorul nu le-a spus, desigur, nimic, a fost secretul lor. Iar ea a trăit, la întoarcere, cea mai frumoasă amintire din copilăria ei. Unchiul care o adusese acasă cumpărase covrigi. Şi i-au dat şi ei unul. Fiindcă se strâmba, când să-l rupă, de data asta nu se prefăcea, tăietura chiar o durea, mama ei s-a repezit să-i rupă covrigul… Vă daţi seama? Cea mai luminoasă amintire din copilăria ta să fie când mama a rupt covrigul pe care nu-l poţi rupe singură. A stat lângă ea, pe marginea patului, până l-a terminat de mâncat… Doar atât. Din această lipsă i s-au tras toate. A avut un soţ iubitor. A readus-o lângă el cumpărându-i *Istoria literaturii* a lui Călinescu, la sugestia mea. Şi a încercat s-o păstreze lângă el cumpărându-i o… maşină! Cu maşina însă a intrat, la zece zile după ce-şi luase carnetul, într-un copac şi s-a omorât!

Sulul de prosoape igienice a ajuns lângă mine, fără să observ cum.

— Mi-am jurat că, dacă voi avea copii, îi voi iubi şi-i voi ţine în braţe şi-i voi drăgăli până la sufocare… Nu ştiu dacă am făcut mai bine…

Plâng de-a binelea şi râd:

— Cred că de-a lungul şoselei Pantelimon vor fi, peste un veac, o

vale şi-un râu numit Lacrimile pacienţilor doamnei T.D. Asta sunt eu, nu? Pacienta dumneavoastră?

— Vă numiţi analizantă, a zis Doamna Mea de Miercuri.

— Gata, trebuie să plec. Am depăşit timpul… deja trebuie să mă scoateţi pe uşa din dos…

— Nu suntem grăbite, mi-a spus… Eu cel puţin. Aş vrea să-mi spuneţi câte ceva despre prietena asta.

— Este o fată de care am fost foarte legată. Despre care am crezut întotdeauna că avea sentimente pentru mine. Nu avea. Avea o imensă lipsă. Lipsa mamei. De aici, o mulţime de neînţelegeri şi suferinţe… Vorbim data viitoare…

Din nou am lăsat-o pe D.M.M. răvăşită. Eu, în schimb, am ieşit de-acolo uşurată. Îi dădusem ei buba mea, cocoaşa mea…

Înainte de a pune ceasul să sune, mă uit în notiţele vechi, „repetiţiile“ mele pentru *Jurnalul de lăsare la vatră*, din carneţelul verde, ca să-mi amintesc de când ştiam, de fapt, că Vlad Cernescu nu era mort. Ştiam deci din 10 martie 2009. Transcriu:

> 10 martie 2009, Tours. Senzaţional şi neverosimil. Cum să încep? B. mi-a făcut surpriza, ca să nu mai sufăr de depeizare, să-mi aducă un dispozitiv cu care prind 200 de canale. Zapam la întâmplare după veşti din ţară. Şi pic nici mai mult, nici mai puţin decât pe balconul Adrianei Bittel, prozatoarea mea preferată. O singură secundă, cât să văd orhideea pe care i-o dădusem la lansarea unei cărţi a ei, în mai anul trecut. Nu s-a oprit aparatul decât o secundă, fiindcă apoi a coborât în stradă, care se numeşte Caimatei. Cu excepţia unei străzi din Toulouse, în care B. i-a şi fotografiat cândva pe toţi, ca să-i arate ori de câte ori cineva îmi mai ponegreşte patria, Caimatei este strada cea mai plină de rahaţi de câine pe care am văzut-o în viaţa mea. Părea o manifestaţie. Tot peste manifestaţii dau de câte ori caut veşti. Asta nu era una, ci doar părea. Murise Ion Dolănescu, rapsodul atât de popular, încât fusese votat şi ajunsese în parlament, şi lumea venise la priveghi. Parlamentul nostru e o chintesenţă a sufletului de artist al românilor. E plin de artişti. Acum un scaun e gol, fiindcă Dolănescu e mort. Lumea de pe lume, acolo în strada Caimatei.
>
> Ei bine, între ei, pot să jur şi să pariez, l-am văzut pe colegul meu de acum nouăsprezece ani de la Hârşova, Vlad C. Nu am niciun dubiu. Mult adus de spate, cu obrajii scobiţi neverosimil, probabil că deja nu mai avea niciun dinte, cu barba hirsută şi mai roşcată, parcă era pârlită de ţigări, dar cu aceeaşi expresie de sălbăticiune la pândă, agilă. Şi cu sarcasmul dintotdeauna, cel despre care Ioana Sandu, care-l detesta, spunea că ilustrează perfect dictonul românesc „ia-l de pe mine, că-l omor“. Un dicton pe care ai mei, aproape bilingvi, nu-l înţeleg, în afară de Alexandra, iar eu nu sunt în stare să-l explic. Cum asta, *maman*, tu scrii capodopere în limba ta natală şi nu poţi să explici un galicism? (Letitia. Subtextul: iată de ce nu putem să te citim!)
>
> Pot să bag mâna în foc că el era, deşi din mai multe surse mi s-a confirmat că murise. E drept că veştile erau care mai de care mai contradictorii. Murise în garsoniera lui de la Poarta 2 şi îl găsise după câteva zile consăteanul meu Niţă, tovarăşul lui de pescuit şi instructor de tehnologie la Liceul Agro. Cu puţin înainte de Revoluţie. Ceea ce pot să infirm, fiindcă l-am văzut după aceea. Sau că murise împuşcat la Revoluţie. Ceea ce nu mai pot infirma. Eu însămi nu l-am mai văzut ulterior. E foarte adevărat că exista o excepţie, dar mai neverosimilă decât toate. Aurel (Relu) F., cel care fusese toată viaţa sub gheara lui, părea sigur că, dimpotrivă, se ascunsese undeva, într-un fund de ţară, fiindcă el însuşi, în încăierări, deposedase un soldat de arma lui şi îl găurise cu baioneta. Se ascundea de socru-său, despre care ştia prea multe. Ca o cărtiţă strecurată printre răufăcători, care le pune în pericol secretele. Totul despre el putea fi adevărat. Absolut totul şi contrariul lui. Dar era el, cu siguranţă, acolo, în mulţimea din faţa casei

lui Dolănescu, pe vremuri casa lui Barbu Ştefănescu Delavrancea, moştenită de fiica lui, măritată Gibory, arhitecta Balcicului…

(Comentariul meu, azi, 7 decembrie 2012, ora 5 dimineaţa: L-aş fi putut găsi oricând în cele câteva săptămâni cât mă întorceam, aproape în fiecare an, în ţară, arătând, de exemplu, la Casa Pensiilor din Constanţa legitimaţia de scriitor şi numele străin… Un nume străin face minuni uneori, la un birou public în România, dar alteori teama de spioni e atât de mare, că e mai bine să nu-l arăţi. Mai bine scoţi un parfum franţuzesc sau un armagnac. Aş fi putut recurge la ajutorul unui fantomatic prieten al lui, care mă bombardează din când în când cu mesaje în versuri. Fapt este că de căutat nu-l căutasem niciodată.)

1. În prezentarea micii nuvele a lui Richard Bach, la traducerea căreia V. Cernescu lucra în acel moment, pe Amazon scrie: *This is a story for people who follow their hearts and make their own rules… people who get special pleasure out of doing something well, even if only for themselves… people who know there's more to this living than meets the eye: they'll be right there with Jonathan, flying higher and faster than they ever dreamed*. Scena care urmează este pur demonstrativă, Valeria Neagu (nu ştiu dacă-şi reluase numele de fată sau nu), care asistase la ea mută de admiraţie, susţinea cu tărie că Vlad fusese înştiinţat, chiar de ea, mult înainte de sosirea hârtiei şi că el nu voise să participe la concurs, ca să aibă alibiul de a rămâne în preajma Letiţiei. De parcă Vlad C. avea nevoie de alibiuri ca să facă exact ce-i trecea prin cap (n.m. – D.J.).
2. Era cu siguranţă. Ce-ar fi căutat, de altfel, la Topalu, dacă Letiţia n-ar fi fost „deja venită"? Vezi nota de mai sus (n.m. – D.J.).
3. Nu dădea deloc *replay*! Era, de altfel, prea beat ca să dea *replay*! (n.m. – D.J.)
4. Rafael „se înşală" mai ales aici. Mult mai poet decât profesor, Vlad Cernescu făcea permanent „game" şi împrejurarea că era şi profesor, care i-a prelungit viaţa, altminteri alcoolul l-ar fi distrus mult mai de timpuriu, i-a sărăcit poezia, care devenea pe alocuri didactică. Dar „lord al erorii perpetue", Vlad C. ştia şi asta foarte bine (n.m. – D.J.).
5. De data asta, C.C. mi-a lipit un post-it. Tot fără să-l deschidă. Dacă ea n-ar fi respectat regula de curând introdusă în redacţie, că manuscrisele nu se iau acasă, pentru a evita procesele cu autorii respinşi care pretindeau că-şi găsesc capodoperele furate în textele unor scriitori consacraţi, de unde presupuneau că le fuseseră vândute de redactori corupţi, C.C. ar fi putut pretinde să-i dau referatul mai devreme.
6. Deloc pisăloagă, C.C. mi-a lipit un nou post-it pe care a scris de mână ce-am spus în titlu. Subînţeles: să-i dau coordonatele autorului, pe care „nu prea înţelege" (remarcă orală, şoptită) de ce nu i le-am dat de la început. Coordonatele! Adică latitudinea şi longitudinea?
7. Letiţia, vorbind despre frică, în timp ce o trăia. Refugiindu-se din calea unei certitudini, cea a despărţirii de Vlad, într-o poveste încheiată, dar măcar sigură, prietenia ei cu mine, a ei, o poveste a ei, numai a ei, pe care nu i-o mai putea lua nimeni. Stau şi mă întreb acum, la douăzeci şi doi de ani distanţă, câte neînţelegeri, câte suferinţe nu am evita dacă ne-am putea confrunta la timp amintirile, depoziţiile, cum spune Julian Barnes, cea mai recentă descoperire în materie de literatură, a mea şi a lui B. (n.m. – D.J.).
8. Era, într-adevăr, poate mai este şi acum, o scrisoare şocantă, a unui învăţător, cu siguranţă se află consemnată şi în cartea despre răscoala lui Horea a istoricului David Prodan. Martorul descrie supliciul lui Horea cu o mare plăcere a detaliului şi cu o mare cruzime (n.m. – D.J., pe marginea manuscrisului).

Partea a II-a
Jurnal de lăsare la vatră

Satul începe cu un deal tăiat aproape vertical, pe muchia căruia, ca o frânghie îngustă de echilibrist, şerpuieşte şoseaua, dându-i ocol pe o distanţă de câţiva kilometri, înainte să se arate vederii balta secată, împânzită de sonde, instalaţii ale platformei pentru foraj marin despre care citisem în ziare, fire de oţel care vibrau, zumzăind, cu gherete de lemn din loc în loc, ceva cu aspect de bază americană care interceptează semnale din Cosmos. Doar că într-o stare foarte avansată de degradare. Şi brusc, după o curbă, trecând printr-o lizieră, ţi se întinde la picioare toată balta secată, până la orizont, unde se distinge o fâşie de mare, abia despărţită de cer, printr-o dungă mai intensă de albastru. Tot ce m-a emoţionat vreodată mai mult.

„Uite Cazemata“, am murmurat spre Ancuţa, care băuse încontinuu cafea din termos, nereuşind să combată somnul, fie din cauza fusului orar, fie pur şi simplu a „orei criminale“ la care se sculase. Când am plecat din Bucureşti nu ningea, dar la câteva zeci de minute după ce intraserăm pe Autostrada Soarelui începuse să cadă o zăpadă măruntă şi uscată ca făina, pe care vântul sau curentul făcut de maşină o spulbera aproape imediat ce ajungea jos. Nu o întrebasem dacă dormise şi cât după întâlnirea noastră de ieri, dar la 6.40 o găsisem acolo, cu o canadiană gri ceva mai groasă peste gecuşoara albă de ieri.

Ajunseserăm, spre uimirea mea, în mai puţin de trei ore. Ancuţa vorbea puţin, fie din cauza somnului, fie din cauza încordării. Nu puteam s-o asigur că o să-l găsim şi nici măcar nu puteam să-i remarc nervozitatea. S-ar fi zburlit, fără îndoială, din nou, ca ieri, când am adus vorba de bunică-său.

Eu însămi nu eram de altfel cu ea, ci cu *Ei amândoi*, în pelerinajul acesta, în care micul meu Renault Twingo se suprapunea peste motoreta lui dezarticulată, vocea mea peste a lui. Doar peisajul şi emoţiile nu erau aceleaşi. Şi faptul că rosteam acum, cu Ancuţa alături, şi replicile mele, şi pe ale lor… Mă şi surprindeam că o făceam în acel fel al *lui* de a rosti cuvintele, *chisnovat*, cum zicea Niţă, ca şi cum le-ar fi azvârlit, totuşi cu precizie, ca sensul lor să intre în auzul pasagerului din spate înainte să i le întoarcă înapoi curentul puternic lăsat de motoretă. Cuvintele *ei* erau rare, ea, trăiristă de când o ştiam, tăcând şi savurându-şi trăirile. Porţiunea aceea de şosea pe care te zgâlţâiai în plus sub rafalele vântului, chiar ca pe o sârmă de acrobat, trebuia străbătută în mai puţin de patru minute. Acum puteam merge cu viteza a doua, contemplând, de la căldură, vălătucirile insonore ale zăpezii de consistenţa făinii, care începuse să cadă tot mai deasă. A

apărut în curând satul, atât cât mai rămăsese din el, o mână de case mici, intrate în pământ, cu ferestre joase, năpădite de jur împrejur şi înghiţite dinspre margini de straniile instalaţii interplanetare. „Casa Poştaşului“, am spus pentru mine, amintindu-mi că, în copilărie, faptul că poştaşul stătea la marginea satului mi se părea o regulă universală, ca şi cum ziarele, scrisorile şi telegramele s-ar fi rostogolit singure până acolo, împinse de vânturi, iar el le-ar fi adunat şi le-ar fi distribuit apoi norocoşilor cărora le erau destinate.

„Uite cârciuma lui Alexandru Pătraşcu“, i-am mai spus Ancăi, o baracă lungă, în întregime din lemn gudronat, în rând cu alte patru, identice, acelea însă părăsite, fără uşi şi ferestre, în locul cărora erau bătute în cuie nişte bare transversale de lemn. Aici îl trântise tata în balta de noroi, chiştoace şi urină pe învăţătorul Vlăducu. „Şi uite Salonul Măgarilor“, mi-a şuierat Vlad întorcându-şi spre mine obrazul cu barba sârmoasă. „Salonul“, după aspect, ar fi părut neiniţiaţilor ceea ce chiar era: o fostă geamie. Fără acoperiş, cu zidurile năruite până la jumătate, era, într-adevăr, de obicei, la ora *aceea* toridă, pot să confirm, plin de măgari. Vreo douăzeci de asemenea patrupede, enigmatice pentru el de când le văzuse prima dată, care se adăpostiseră acolo de căldură. „Satul dobrogean“ a răcnit din nou în direcţia *mea*, Vlad, care nu micşora viteza, obligându-*mă* să înghit caiere întregi de praf alb, nisipos, ceva ce nu poţi iubi decât dacă te-ai născut şi-ai trăit cu el şi l-ai respirat atunci când totul era încă posibil, şi într-un sens, şi în altul. Cum nu era cazul lui, i-*am* strâns trupul slab, elastic ca un resort, cu dragoste şi cu dorinţă, pe care le-a simţit imediat, fiindcă *mi*-a răcnit „Vrei să ne oprim aici, printre patrupede?“. Fără să râdă. Făcându-mă să râd, fără ca el să râdă. „Dacă ne oprim, va trebui să rămânem aici, că nu mai porneşte.“

— Avem noroc, n-o să se aştearnă cum ne-au ameninţat ăştia, aşa, ca diversiune! îi spun Ancuţei, care priveşte, uimită, neliniştită, peisajul.

Dar şi curioasă. Pesemne fiindcă ştie că este cel străbătut de tatăl ei cândva… şi poate şi acum. Dă din cap, ducând din nou termosul la gură. Cum dau eu din cap, având grijă să nu deschid gura, să nu înghit praf.

— Şi uite Observatorul.

— Cunoaşteţi foarte bine satul, spune Ancuţa admirativ.

Dau din cap:

— Este satul bunicilor mei. Şi, într-un fel, al părinţilor mei. Aici am locuit între şase şi şaptesprezece ani. Cei mai importanţi ani de viaţă. Eram singura din corpul didactic de la Topalu, dintre exilaţii de la Topalu, Valeria, Ioana, prietenul lui Vlad, Relu, artistul plastic specializat în case dobrogene, cei doi Stamatoi, cărora le-am uitat prenumele, care eram localnică.

Ocolesc cu grijă numele Letiţiei. Sau poate că, fiind simultan *şi eu, şi ea*, îl ocolesc spontan.

— Şi dintre toţi, completez, doar tatăl tău făcuse pentru satul ăsta o pasiune.

Ar fi trebuit să spun Vlad, nu „tatăl tău“. N-aveam nicio treabă şi nicio vină că Vlad era tatăl ei, nu? Totuşi, am spus, cu un fel de respect pios: tatăl tău. Iar apoi m-am detestat. Ancuţa n-a sesizat nimic, a spus cu o desăvârşită artă a conversaţiei:

— Tatăl meu şi dumneavoastră.

Şi ea ocoleşte numele Letiţiei.

— Eu, nu. Eu eram de aici. Nu aveam nevoie să fac vreo pasiune…

Nu părea să înţeleagă. Voiam să spun: „Locul ăsta sunt eu, Ancuţa“, dar suna atât de patetic, încât nu se potrivea decât în cabinetul lui D.M.M., atât de departe în clipa asta, cu sulul ei de prosoape de bucătărie. Îmi reprim emoţia care mă inundă, mai copleşitoare decât aş fi crezut.

Niţă ne aştepta, într-adevăr. Auzise pesemne bâzâitul motorului de departe. Am dedus, mai exact, că el este: un bărbat cam de vârsta *noastră*, cu câţiva ani mai tânăr decât Vlad şi cu câţiva mai vârstnic decât mine, dar arătând cu mult mai îmbătrânit de munca aspră, în aer liber, şi probabil, de asemenea, de alcool. Deschidea larg porţile constând din două rame dreptunghiulare vag fixate în două diagonale bătute în cuie la extremităţi, şi Vlad intra cu motoreta până aproape într-o şură de coceni de porumb, stârnind o armată de curci, găini şi bibilici speriate. Un cârd de copii, imposibil de numărat, cu cămăşuţele până la buric, cu picioarele goale, zgârietură lângă zgârietură, s-au repezit în jurul lui. A ieşit apoi dintr-un şopron şi Tudoriţa, nevasta lui Niţă, ştergându-şi mâinile roşii pe un şorţ murdar, legat bizar peste o fustă de blugi de croială foarte modernă şi o bluză de nailon, cum se purta la ţară, demult, în copilăria noastră.

De altfel, totul era bizar, iar Anca se uita la mine descumpănită, aşteptând să-i spun ce are de făcut. Pentru ţânci, Vlad avea în geanta de voiaj, priponită de portbagaj cu zece metri de sârmă, bomboane, baloane, gumă de mestecat, pe care, delicat, mă îndeamnă să le împart *eu*. Numai şorţul, achiziţionat dintr-o prăvălie cu articole de artizanat, destinat Tudoriţei, împachetat frumos într-unul dintre buzunarele genţii de voiaj, i-l înmâna *el*, galant, chiar dacă de cumpărat *ea* (eu) îl cumpărase(*m*). Ca şi mănuşa de scos tăvile din cuptor, pe care o înşfăcasem în ultima clipă, azi-noapte, din cutia cu rezerve pentru cadouri, mici nimicuri aduse din Franţa, şi o înghesuisem în sacoşă înainte de a adormi. Am regretat imediat. Cu siguranţă, măcar jumătate dintre puradeii de acum douăzeci de ani lucrează în

străinătate, ceea ce explică ţinuta Tudoriţei ciudat de eteroclită. Când i-a întins pacheţelul, înnodat sârguincios cu aţe de mărţişor, nevasta lui Niţă l-a prins în mâini ca pe o perniţă cu decoraţii şi s-a întors spre Vlad cu totul, ca şi cum ar fi aşteptat să rostească şi discursul aferent.

— Era iubit şi aşteptat în casa lui Niţă ca un unchi din America, aproape divinizat, i-am şoptit Ancuţei, în timp ce Niţă & Niţă se precipitau să adune din curte ligheane răsturnate, buturugi de lemne, bucăţi de sârmă, ca să pot înainta cu maşina cât să închidem simulacrul de poartă.

Şi mişcător la culme era că felul lor de a-l iubi nu semăna deloc cu felul în care el însuşi ţinuse şi mai ţinea încă la ei. Mai exact, aici mi se părea că oamenii aceştia rudimentari, care nu-l cunosc deloc pe Vlad, nici nu ştiu cine este, în toată abisalitatea, nelimitarea lui, sunt cei care-l ştiu cel mai bine şi felul lor de a i-o spune, mai mult prin gesturi şi mormăieli, pentru unii criptic şi de neînţeles, îl aduna pe Vlad într-o fiinţă simplă, unitară, finită, ca o piatră rotundă de râu. Ca un ou, gata să scoată puiul, sub căldura lor de cloşti iubitoare.

— Bine aţi venit pe la noi, ne întâmpinau apoi, umăr la umăr, ca doi soldaţi, de o parte şi de alta a unui fel de chiler/remiză/magazie/şopron aflat în prelungirea casei.

Îi întâmpinau, vreau să zic, o, Doamne, nu trebuie să uit chiar de tot că *asta* vreau să zic. Ca şi atunci, streaşina joasă este împodobită pe dinafară cu un colier de peşti uscaţi de toate formele şi dimensiunile, iar înăuntru, aceleaşi şiraguri prinse în diagonală, dintr-un unghi în altul, îl fac să semene cu o sală pregătită pentru bal. „Cambulă“, mormăia Vlad, expert, „a venit iar cambula?“, şi prindea de coadă peştele plat ca o tigaie, răsucindu-l şi pe-o faţă, şi pe alta. „As’ toamnă târziu“, îi răspundea Niţă eliptic. „Ohooo, ţipar! Avem şi acum!“, spunea mulţumită Tudoriţa şi ne chema *pe amândoi* (*toţi trei*) să vedem cât de proaspăt fusese, după felul cum, pus în tigaie, bucăţi-bucăţi, peştele acesta semănând mai mult a şarpe sare din uleiul încins aproape cincisprezece centimetri, pentru ca apoi să cadă la loc, împroşcând stropi din baia care trebuie să fie pentru el cazanul iadului. „Şi calcanu’ ştii cum îl prinde?“, îl chestiona Vlad în continuare, chipurile pentru mine. (Pentru *ea*, pentru *Letiţia*.)

— Calcanul, înainte vreme, se prindea la mal, cu furca, se întoarce Niţă spre Anca. Cum ar veni, de exemplu… de drept, cu piciorul gol. Îţi ridicai, cum se zice popular, izmenele şi intrai cu ţurloaiele goale. Cu grijă, să nu calci cu toată talpa pe el, doar să-l simţi, că altfel îl simţi după ţepi şi e mai rău. Şi înfigeai cornu’ de la furcă în el! E periculos, doare şi atunci pescuitul nu mai are chichirez!

Ţâncii lui Niţă se uitau ţintă când la *mine*, când la Vlad, să vadă dacă am înţeles.

Şi imediat ne aşezăm la masa rotundă, joasă, cu trei picioare,

numai noi, în ciuda oricăror proteste, oricât de energice, ca şi cum îndeletnicirea mâncatului cotidian ar fi una indecentă sau intimă, ca spălatul, şi numai când îţi onorezi oaspeţii ea devine un ritual, o sărbătoare. Anca nu protestează, se uită pe furiş la mine cum tai mămăliga, cu aţa, îmi întinde farfuria să-i aşez felia pe ea, aşteaptă să iau eu peştele în mână ca să facă la fel.

„Pe urmă mergem la Ochiu' Mort", hotărăşte Vlad.

M-au uns împotriva ţânţarilor numai pe *mine*, că ei se verificaseră înainte, n-aveau, precis, „sângele dulce", şi am luat-o, trecând prin fundul grădinii, direct prin păpurişul cu care începea balta, alternanţă de ochiuri de apă, mlaştini, zone nisipoase, care împiedicau accesul direct la ţărmul mării. Ochiul Mort era un iaz nu mai întins de 400 de metri pătraţi, rotund ca un ochi, mărginit de gene lipicioase de stufăriş, papură şi trestii, de jur împrejur, şi, mai departe, de salcie mirositoare, *Elaeagnus angustifolia*, după cunoştinţele mele de botanică, dar pe care Niţă o numea, popular („de drept, cum ar veni, de exemplu"), mierea-ursului, deşi nimeni, niciodată n-a văzut pe malul mării un urs. Vara, apusul soarelui făcea ca locul să semene cu un peisaj de pe altă planetă, pustiu şi roşiatic, netezit de vânt şi mai ales lipsit de viaţă. Apa, ca o smântână roşiatică, bolborosea greoi. Din loc în loc, suprafaţa ei uleioasă se umfla, plesnea şi lăsa să ţâşnească deasupra, descriind, cu burta în sus, arcuri joase de cerc, câte un peşte cu gura larg deschisă. Când cădea înapoi, arcuindu-şi chinuit spinarea, din apă ţâşneau nu stropi, ci nişte aşchii ascuţite, plumburii, opace şi, câteva secunde, pe locul căderii rămânea o groapă rotundă. *M-am* mirat cum poate peştele să trăiască acolo. „Nu trăieşte, agonizează", *mi-a* explicat Vlad, cumva dezamăgit că nu înţeleg singură. Apoi a întors brusc spatele şi a zis: „Gata, mergem înapoi". Niţă, între noi, îl priveşte liniştit, încrezător, parcă satisfăcut cumva, cu mândria aceea cu care estropiaţii îşi expun infirmităţile. Letiţia *nu înţelege* pur şi simplu semnificaţia acestei expediţii într-o lume dispărută de mult, scufundată, care-şi accepta neputinţa, extincţia şi un adevăr al ei, mai crunt şi mai indubitabil decât orice luptă pentru supravieţuire care făcea legea în aşezările noastre de orăşeni. Şi nu înţelege nici de ce Vlad nu i-o explică. „Tu te afli încă în relaţii cu Generalu'", îi spune inocent Niţă. „Spune-i, să le spună şi el, la ceilalţi, şi să se ducă la Tovarăşu', să explice ce distrugere se face aici, cu uraniu' ăsta. Că precis nu ştie…" Atunci s-a uitat şi ea la Vlad. Îşi aprinsese a nu ştiu câta ţigară şi o răsucea în şănţuleţul de pe marginea scrumierei grosolane, de fontă, şi mâna lui mare, dar cu degete foarte subţiri, ca de femeie, îi tremura. I-a spus, fără să-şi ridice ochii de pe ţigara pe care-o răsucea în şănţuleţul de pe marginea scrumierei şi fără să-i înfrunte privirea lui Niţă, care-l privea intens, cu încredere şi recunoştinţă: „În ce relaţii vrei să mai fiu eu cu Generalu', mă, Niţă?…

Eu am cerut divorţul şi vreau să mă însor cu femeia asta, aici de faţă, dacă ea mă vrea…“.

Şi Ancuţa, păşind alături de mine, printre tufele de ţipirig şuierând sub rafalele de vânt. Simultan, un soare arzător, chiar dincolo de amiază, şi o zăpadă, uscată ca făina, spulberată de vânt, şi amândouă sunt bune.

Şi îl aud, într-un târziu, pe Niţă, ca un ecou la gândurile mele:

— Nu ştiu dacă a spus ceva, cuiva. A mai fost o dată aici, nu singur, cu nişte domni, l-am mai dus o dată la Ochiu' Mort… da' nu s-a ales nimic… Nu-i plăcea să vorbim despre General de faţă cu… Letiţia.

Devin atentă, prezentă, uitând şi eu de reticenţele faţă de Ancuţa:

— Deci Vlad a mai fost o dată aici, după ce a fost cu Letiţia?? îl întreb.

— Da, a fost, cu muzeograful, blondul, albinosul…

— …Era aşa, un băiat care roşea ca o fată orice i-ai fi zis, a fost şi cu el o dată, confirmă Tudoriţa. Fusese profesoru' de desen tehnic al lui Ghiţă.

— Care a mai fost o dată şi fără Vlad.

Apoi, ca şi cum ar cădea din lună:

— Care a mai fost o dată şi cu el, şi cu Letiţia, şi cumnaţii, când am cules noi via şi ne-am făcut noi zdravăn aşa, toţi.

— A fost aici Fărcaşu, muzeograful, pe la tine, după?…

Dacă i-aş spune „după Revoluţie“ nu ştiu cum ar lua-o, cred că mai sigur este să zic „după ce l-au împuşcat pe Tovarăşu'“, ceea ce şi zic, cu respect aproape.

— Duuupă, zice Niţă fără să stea pe gânduri. Mult după!

— O dată sau de mai multe ori? insist.

— O dată, de drept, cum ar veni, de exemplu… (Şi se răsuceşte pentru ajutor spre Tudoriţa.) A venit mai încoace… Da' el a plecat de mult. Nu mai e aici.

— Da' unde e? îl întreb, sardonic.

— La centrală, la Bucureşti. A ajuns de bază. La cadre. Aşa ţin io minte. Trebuie s-o întreb pe Tudoriţa, cedează el, excedat, şi se uită spre uşa chilerului, unde nevastă-sa dispăruse iar.

— Stai puţin! Muzeografu' a mai venit aici şi fără Vlad? Adică şi după ce Letiţia s-a despărţit de el? îi rostesc direct numele, în lipsa altui reper istoric ferm.

— Da, zice Niţă. A mai venit o dată. A venit o dată cu Vlad şi o dată fără el.

Ochii îi alunecă fulgerător spre Ancuţa, pentru prima dată. Acum îşi dă seama că poate nu trebuie să rostească în faţa ei numele tabu. Adaugă repede:

— Cred că voia să constate… dezastrul ecologic de la Ochiu'

Mort! şi tace, privind din nou furiş spre Anca.

La ţară nu eşti niciodată întrebat cine e persoana care te însoţeşte, dacă nu o spui tu sau nu o spune ea însăşi, este cu tine, este la fel de bine primită ca tine. Iar eu ştiam că ei ghiciseră din prima clipă.

— Niţă, poţi să vorbeşti liniştit. Ancuţa este de încredere, subliniez, exasperată, cuvântul.

Nu se miră, nu pun întrebări, la ei nu începe niciodată aşa ceva… Aşa că mă înverşunez să întreb:

— O dată fără el după ce Letiţia nu a mai fost cu Vlad?

Întrebare prostească, fiindcă Niţă & Niţă nu au cum să ştie când s-a despărţit Vlad de Letiţia.

— O dată când au mers amândoi la Ochiu' Mort şi o dată… Niţă îi cere din ochi ajutorul Tudoriţei: …Când i-ai culcat în camera bună, că era răcoare şi ţânţari, noaptea?

Tudoriţa neagă din cap:

— A fost tot atunci.

Niţă nu înţelege.

— Tot atunci i-ai dus şi la Ochiu' Mort şi tot atunci i-am culcat eu în camera bună.

Îi privesc fix, întâi pe unul şi pe urmă pe celălalt, şi îmi susţin privirea. Renunţ. Nu are nicio importanţă dacă Relu-Rafaelu, cu aerul lui de fecioară din *Liaisons dangereuses*, l-a căutat aici pe Vlad, nici dacă l-a găsit, nici dacă o să-l mai caute…

Nimeni nu mai are azi nevoie să-şi omoare foştii aliaţi deveniţi adversari. Nici mafia nu mai este ce-a fost, darămite partidul şi Securitatea…

Aşa că repet, apăsat:

— Uite, Niţă, Anca este fiica lui Vlad şi ar vrea să-l vadă. Ar vrea să ştie unde este el acum.

Niţă & Niţă se privesc în ochi. Ea se decide curajoasă:

— Iarna aici, la noi, de obicei.

— Şi vara?…

— Vara?… Până toamna târziu… E un adăpost, aşa, un fel de baracă, acolo, după punctul grăniceresc, după dune, şi-a amenajat-o, rosteşte el cu precauţie cuvântul.

— La Villa Margareta?! aproape strig.

Fără să-i cer permisiunea, scotocesc în geanta de voiaj a Ancuţei, scot o ţigară şi mi-o aprind.

Nici nu-i mai aud de uimită ce sunt:

— Stă aici la dumneavoastră, singur? se interesează Anca.

Cei doi se privesc în ochi şi de data asta Niţă răspunde scurt:

— Din când în când îl mai caută câte cineva.

— Poţi să fii mai explicit? Cineva cu fustă sau cineva cu nădragi? spun glumind, ca să-mi uit tulburarea.

Ceea ce-mi reuşeşte de minune: umorul lui Niţă reînvie, ca şi cum ar fi aşteptat deja mult şi bine până să nimeresc eu butonul potrivit:

— Păi, vezi şi tu că-n ziua de azi şi voi, femeile, purtaţi nădragi!

Pe vremuri, Niţă susţinea că numai cine nu e bărbat nu se uită după femei şi numai cine e bolnav nu bea. Văzând că nu marşez la gluma lui, Niţă & Niţă schimbă între ei priviri semnificative:

— De ce să nu spui, se decide Tudoriţa, vine ăla care vorbeşte în bobote tot timpul, nu înţelegi nimic de la el…

— Da' de treabă, o întrerupe Niţă concesiv. Îi aduce mâncare de fiecare dată.

Anca se uită din nou la mine, nedumerită. Şi imediat, tot ea:

— Gata, ştiu cine e. Unul care-l admira, matematician sau biolog, nu mai ştiu, vorbea mama la telefon cu el, să-i ceară veşti. Nu reuşea să afle nimic precis!

Şi tăcem cu toţii… Nu cred că o să fie aşa uşor să scot mai mult de la ei. Încerc totuşi, rămânând impasibilă, ca la pocher.

— Şi acum e… acolo?

Se privesc din nou şi tot ea răspunde repede:

— Acum… e la spital, la Tulcea.

Înainte ca Ancuţa, pierită, să-mi ia din mână bricheta, îi pun mâna pe braţ, s-o liniştesc. O aud şoptind:

— De mult?

— De două săptămâni…

O bat uşurel pe braţ, deşi nici eu, nici ea nu îndrăznim să întrebăm cât este de bolnav. Ne spune Tudoriţa singură că era doar slăbit, foarte slăbit. Dar în limbajul lor beat-lemn înseamnă obosit, trecut înseamnă un pic ridat, aşa că slăbit poate să însemne orice.

— Cât de slăbit?

Ancuţa este cea care întreabă, adresându-mi-se, în mod bizar, mie.

Mă uit la feţişoara ei copilărească şi mă hotărăsc pe loc:

— Mergem?

Abia se abţine să nu mă îmbrăţişeze. Mă simt din nou jalnic de bătrână. Mi se pare că vreau s-o subjug pe Anca prin faptele mele bune şi mă enervez. Ca să mă conving că nu, mă justific tot eu:

— Ţi-am promis că te duc la el, nu?

Nici nu-l întrebăm pe Niţă dacă ne dă sau nu adresa. Tudoriţa face repede o omletă imensă, n-am mâncat în viaţa mea atâtea ouă odată, şi cred că nici Anca, dar nu protestăm, aşteptăm cuminţi să ia de pe masă mămăliga, o bucată de brânză şi câteva bucăţele de cârnaţi, pe care le pune în nişte caserole curate, de pescuit, din aluminiu, şi ni le pune la piciorul mesei.

Niţă ne întreabă ezitant, simt că vrea să câştige timp:

— Vreţi să plecaţi acum?

— Ancuţa mâine-seară are avion, îl mint imperturbabilă şi atunci se trădează:

— Are un… telefon mobil, haideţi să-i dăm un telefon.

— În niciun caz! Vă rog mult, în niciun caz! strigă Anca. Şi apoi se răzgândeşte: Lăsaţi că-i dăm noi de pe drum…

Tudoriţa îmi scrie numărul pe o bucăţică de hârtie, ne înşfăcăm micile genţi de voiaj şi sacoşa pentru Vlad şi ieşim în ninsoarea acum mai potolită, dar şi mai deasă de afară.

Tudoriţa se repede să deschidă simulacrul de poartă, iar Niţă curăţă parbrizul şi luneta. Când cobor fereastra să le spun că ne întoarcem aici, diseară, să ne luăm rămas-bun, îmi spune cu o sfială amestecată cu mândrie:

— V-am văzut la televizor.

— Te-am văzut, Niţă, fir-ar să fie, că doar suntem neamuri! *Te*, *t* şi *e*, bine?

Ies în marşarier, bat în claxon de două ori, în semn de salut, şi, cu ştergătoarele în funcţiune, plecăm să înfruntăm ninsoarea. Nu ştiu dacă Ancuţa este tot atât de încântată ca mine de expediţie, priveşte îngrijorată în perdeaua lăptoasă din faţa noastră. Nu spune totuşi nimic.

— Nu am ştiut că sunteţi neamuri, o aud, după un lung moment de tăcere.

— Suntem, zic. Toţi oamenii din Dobrogea sunt.

Mă încearcă o voioşie nepotrivită în situaţia dată şi un fel de aşteptare plină de emoţie să ne aşternem iar la drum, să fugim, ca şi cum aş fugi din nou de ceva, deşi de data asta nu, cu siguranţă nu fug de nimic, dimpotrivă. Aştept cu voluptate să înghit kilometri, să văd perindându-se plăcuţele de la intrarea şi ieşirea din localităţi, cunoscute şi cu ochii închişi: Săcele, Istria, Sinoe, Baia, Babadag, Tulcea.

— Nu sunt mai mult de optzeci de kilometri, hai, o sută, îi spun Ancuţei, vag îngrijorată.

Pe amândouă ne preocupă acelaşi gând. Poate că trebuia să-l prevenim. Cum este prea târziu, o întreb pe Ancuţa ce face la New York acum. Diverse, îmi spune: studii, stagii, depune candidaturi, face castinguri, mici roluri, mici slujbe foarte nesigure. O întreb dacă s-a obişnuit, dacă nu-şi doreşte să se întoarcă. Îmi spune că nu s-a obişnuit, dar nu-şi doreşte. Fără să-mi dea detalii.

— Am înţeles că şi dumneavoastră aţi fost plecată…

— Până acum şase luni… cum ar veni, eu m-am lăsat la vatră.

Dar nici eu nu vreau să-i dau detalii. Mă refugiez, profesoral, în generalizări:

— Nu ştiu pentru ce-ţi trebuie mai mult curaj, să te întorci sau să încerci să-ţi faci viaţa într-un loc care nu te ştie şi pe care nu-l ştii, n-

are nevoie de tine şi nici tu de el. Mai ales când copiii au crescut şi nu mai au, nici ei, nevoie de tine. Fiindcă de întors, cât încă nu s-a produs ruptura definitivă, nu e greu. Nu ai decât să te reobişnuieşti să trăieşti… Nicăieri. Într-un loc şi o ţară care nu există. E un istoric la modă aici, Lucian Boia, el spune: o ţară care este altfel. Nu: pur şi simplu care nu există.

Ancuţa nu pare cine ştie ce interesată de apetitul meu speculativ şi dă din cap politicoasă, din când în când. Scoate aparatul de fotografiat cu care face, prin parbriz, poze cu peisajul plat al Dobrogei.

* * *

Spitalul din Tulcea este o clădire urâtă, placată la exterior cu imitaţie de cărămidă, de culoare gălbuie. Sunt cinci etaje, cu nişte renovări cosmetice comune, termopane, intrări pe bază de cartelă. Este în formă de L, cu policlinica pe latura mică. Secţia lui Vlad, numită redundant „medicală“, este la etajul întâi. Trecem, cumva clandestin, pe un culoar unde, sub panoul cu FUMATUL INTERZIS stă o scrumieră cu picior debordând de mucuri, sub cel cu PĂSTRAŢI CURĂŢENIA zac cocoloaşe de hârtie unsuroasă de la ambalaje şi, în fine, sub NU DETERIORAŢI MOBILIERUL, ştiutele canapele gri, cu vinilinul rupt, din care angoasa omului în aşteptarea diagnosticului, pentru el însuşi sau pentru o rudă apropiată, a smuls în neştire, fărâmiţându-l, buretele de culoare galbenă şi consistenţa miezului de pâine, săpând adevărate galerii ale groazei lui de moarte. Dorind să intre în ele să se ascundă, ca un gândac. Mai bine gândac decât mort. Din culoarul ponosit intrăm într-unul nou-nouţ, strălucitor, sclipitor, numai nichel şi plastic. O secţie-pilot, dotată cu fonduri europene, utilată ca pentru inspecţii.

Numai camera lui Vlad nu mai face parte din acelaşi decor de potemkiniadă. Nu e cu nimic mai puţin dezolantă decât toate camerele de spital de pe la noi. Două paturi de fier, cu lenjerie de un alb îndoielnic, unul este ocupat cu lucrurile lui, de unde deducem că stă, din fericire, singur. Lângă propriul lui pat, un aparat ciudat, cu fire şi cabluri, pare un radiator sau ceva care îndeplineşte şi funcţia de radiator, deşi este clar că nu e nevoie, caloriferul lipit de spetează e chiar fierbinte. Putem inspecta rapid încăperea, pe care o recunosc uşor după caieţelul deschis la o pagină cu scrisul lui şi un volum de Rabindranath Tagore, fiindcă Vlad nu e acolo. Şi, cu reflexul „corespondentului de război“ din mine, bag mâna în geantă după aparatul de fotografiat, ceea ce imediat mi se pare nepotrivit, mai ales în absenţa locatarului.

Fumează, cu siguranţă, pe undeva. Când apare, îmbrăcat ca de

schi şi purtând pe cap o bonetă, pe care şi-o dă jos imediat ce ne vede din prag, este surprins şi nemulţumit.

— Nu te laşi până nu iese cum vrei tu, mormăie în şoaptă către fiica lui, ca şi cum s-ar fi despărţit ieri, şi când ea dă să se apropie, să-l sărute, o respinge aproape brutal: Pot fi contaminat cu tot felul de microbi, îi spune.

Îi ia doar mâna şi i-o duce galant la buze. I-o sărută, ca unei domnişoare ce e. Pe mine nu mă priveşte. Nu ştiu nici dacă m-a recunoscut. Ne spune totuşi amândurora, pe un ton ceva mai conciliant:

— Aşezaţi-vă şi *voi* pe unde găsiţi.

Ancuţa aruncă un ochi critic în jur. Camera este atât de goală, că nu e greu să vezi ce lipseşte… Vrea să se ducă imediat să vorbească cu doctorii. Vlad o opreşte.

— Nu ai ce să vorbeşti cu ei. Nici nu mai e nimeni aici după 12.

Se uită când la mine, când la ea şi mi se pare că a fost, într-adevăr, o idee tâmpită să dau buzna aşa. Nu-mi dau seama care dintre noi două îl irită mai mult. Anca, în orice caz, se dovedeşte mai promptă ca mine:

— Mă duc să-ţi cumpăr câte ceva, spune. Am văzut peste drum un supermarket.

— Ce să faci la supermarket, nu-mi trebuie nimic, mormăie el fără tragere de inimă, dar Anca iese, înşfăcându-şi geanta rucsac.

Rămânem singuri şi mă priveşte stânjenit, supărat, neajutorat. Detectând acest al treilea ingredient în privirea lui, îndrăznesc să i-o înfrunt:

— Nu te bucuri că ne vezi?

— Nu mai cunosc starea, îmi spune.

De data asta nu reuşesc să deduc din vocea lui nimic. Este neverosmil de schimbat. Faţa scobită, uscată, coji la rădăcina părului, pielea pătată, parcă e Iov. A şi albit, deşi în părul lui, roşcat ca şi barba odinioară, firele albe se văd mult mai puţin decât s-ar vedea, fără vopsea, în al meu. Din frumuseţea lui de acum douăzeci şi trei de ani a rămas doar osatura nobilă a craniului şi feţei. Face, cred, acelaşi bilanţ, explorându-mi la rândul lui, fără sfială, chipul. Iar asta îmi dă curaj. Comparativ vorbind, sunt mai puţin ruinată.

— Anca se bucură. Nu înţelege de ce te-ai dat la fund.

— De ce consideraţi voi că aici e fundul? mi-o întoarce, cu vechea lui susceptibilitate agresivă.

— Vreau să spun, de ce ai renunţat aşa, la tot?

— Ei, asta da, pentru unii care nu renunţă la nimic, care ţin de scrumbie cu dinţii, asta poate să pară renunţare… *Noi* nu ţineam de scrumbie cu dinţii. Ca alţii.

Nu mă simt deloc vizată de aluzia la pescăruşul Jonathan cu care

îi plăcea să se identifice altădată, aşa că-mi continui investigaţia:

— Sunt sigură că n-ai răspândit tu zvonul că te-a găsit Niţă mort în casă sau că te-au omorât minerii lui Iliescu, dar de profitat, ai profitat de el… Ai avut un motiv anume?

— Aştept să-l descoperi. Doar de-aia te-ai făcut tu mare investigator… Din psihanalist amator…

— Aha, deci m-ai citit?

— Parţial. Nu m-am sculat în fiecare dimineaţă a ultimului sfert de secol de când nu te-am văzut: ia să văd ce-a mai scris *doamna* Doina Jela.

Sunt tot eficiente loviturile lui, dar nu simt că mă vizează. Nu-mi zboară cana de cafea din mână ca Letiţiei, la fiecare atingere. Nu mă podidesc lacrimile ca la împunsăturile celeilalte Letiţii, cea făcută de mine. Sunt bune la ceva şi întâlnirile mele cu D.M.M., care mi-a spus cândva, vorbind despre sensibilitatea mea la săgeţile fiică-mii: „Închipuiţi-vă că treceţi printre două pavilioane într-un spital de bolnavi psihic irecuperabili. Dintr-o parte şi din alta ei vă aruncă insulte sau sticle de plastic sau resturi de mâncare. După ce ieşiţi din alee, uitaţi. Oricât de tulburată aţi fi, uitaţi. Atunci aţi avea motive să vă suspectaţi. Când însă ne răneşte o fiinţă apropiată… toţi suntem sensibili“.

Nu că îl socoteam pe Vlad Cernescu bolnav psihic, dar nici fiinţă apropiată nu-mi era.

— Doamne fereşte, nici n-am pretins, răspund totuşi, mai prompt decât ar trebui, şi reacţionează, ca pe vremuri, *chiznovat*, cum zice Niţă:

— Mi-a plăcut… un articol!

— Un articol! exclam, fără să vreau, vexată. În fine, decât nimic…

— Ceva despre ineficienţa gesturilor de împotrivire la români. Acolo ai prins ceva. Incapacitatea de a adera la realitate şi de a lupta cu ea. Epuizarea trăitului în cuvinte, prin cuvinte.

— Nu că ele n-ar fi eficiente! ripostez sarcastic. Îţi ucizi adversarul cu vorbele.

Mă gândeam cum îi spusese el, acum douăzeci şi trei de ani, Letiţiei, că nu cu ea, ci *cu mine* ar vrea să-şi petreacă sfârşitul lumii, dar am tăcut. Nu fiindcă starea lui îmi inspira compasiune, ci fiindcă lui amintirea prietenei mele nu mai părea să-i inspire nimic.

— Să te împotriveşti nu înseamnă crimă. Înseamnă ripostă. Şi riposta construcţie, creaţie. Dacă am face asta, am fi geniali. În literatură, măcar, unde n-ai nevoie de nimic. Când acolo, ce să vezi? Şi aici, tot trăncăneală. Marea trăncăneală. Dispariţie prin trăncăneală. Sau distrugere. Toate mişcările dizolvante sunt româneşti: dadaism, suprarealism, futurism, absurd. Şi niciun Don Quijote, nicio Biblie.

— Tot deştept ai rămas…

Îi face plăcere să audă complimentul. Cu siguranţă, dacă nu-i lipseşte nimic, cum vrea să creadă, trebuie să-i lipsească asta.

— …Aşa că la articolul acela am spus: Bravo, Fata moşului…

— Mersi, răspund cochet. Cine ţi l-a semnalat?

— Mi l-a trimis Valeria. Sau Ancuţa. E pe acolo, pe undeva…

— Valeria?! Din America? Ce mai face Valeria?

— Trage mâţa de coadă, evident. În America.

— Nu se întorc?

— Nu par să se întoarcă. Stau acolo şi se uită-ncoace. Îl înjură pe fostul lor concetăţean şi vecin de bloc, Băsescu.

O femeie de serviciu deschide uşa şi intră cu spatele, trăgând după ea o găleată cu apă murdară şi un mop şi mai murdar şi-mi cere pe un ton poruncitor să ies din cameră. Se răzgândeşte, la rugămintea lui Vlad, şi-mi cere să mă aşez pe pat. Stăm amândoi cuminţi pe marginea patului desfundat şi ţinem picioarele ridicate, cu vârfurile întinse înainte, râzând pe înfundate, până când femeia cu înfăţişare severă termină de întins apa murdară pe mozaic. Reluăm discuţia de unde am lăsat-o. Aceeaşi discuţie la care se ajunge de altfel, mai devreme sau mai târziu, cam pe oriunde mă duc. Vlad era primul care părea să gândească altfel, ceea ce mă impresionează plăcut.

— Valeria i-a scris că de ce nu-şi face şi el o televiziune! S-a oferit chiar să strângă fonduri.

— Păi, nici nu-i o idee aşa rea, zic nu prea convinsă.

— Nu e rea. E cretină. O televiziune înghite bani. Oamenii normali vor să facă bani, nu să piardă. Cine vrea să piardă bani? întreabă serios, dar aici mi se pare că nu are dreptate.

— Păi… cine preţuieşte mai mult puterea decât banii, nu? Berlusconi, de exemplu.

— Mai încearcă, ripostează cu un vechi tic profesoral. Ca să accepţi să pierzi bani, mulţi bani, trebuie o motivaţie mult mai puternică. Nu există beţie a puterii de dragul puterii. Tu nu te uiţi în Rusia? Pentru ce ţin de putere? Doar ca să-şi prezerve averile? Pe alea le pot duce pe Coasta de Azur, *young lady*. Ar trebui să ştii mai bine ca mine. Pe Coasta de Azur a început să se vorbească ruseşte. La Paris purtaţi văl, iar pe Coasta de Azur ziceţi *spasiba*, nu? Parcă-l aud pe tata: „Trebuie să cugeţi înainte de a îneca universul în vorbe!“. Nu zice chiar aşa, dar tonul lui este iritant la culme.

Atât de sigur şi de liniştit, de parcă nu ar fi al lui capul acesta plin de plăgi. Am mare poftă să fumez o ţigară, dar la cum arată Vlad, cred că ar trebui să şi uite gustul ţigării.

— ĂŞTIA AU DE ACOPERIT UN TRECUT DE CRIME.

Îl contrazic repede, doar ca să-mi ascund surpriza:

— Şi de crime se poate fugi pe Coasta de Azur, să ştii. DST-ul nu e nici aşa de infailibil, nici aşa de incoruptibil.

Iar de data asta admite că n-am spus chiar o prostie, mai ales că nu poate şti mai bine decât ştiu eu.

Femeia cu mopul deschide din nou larg uşa şi ne anunţă că urmează să dea cu clor. Şi mă gândesc revoltată dacă Villa Margareta nu era, într-adevăr, singurul loc de pe pământ unde să poţi vorbi fără riscul de a fi întrerupt în orice clipă.

— În salonul ăsta este interzis clorul, îi spune Vlad cu un amestec de familiaritate supusă şi autoritate, femeia renunţă, iar el continuă, netulburat, ca şi cum i s-ar fi adresat tot ei…

— De justiţie pot fugi oriunde în lume, dar ei vor şi respectabilitate, vor şi dragostea copiilor şi nepoţilor şi strănepoţilor lor frumoşi şi bine hrăniţi, făcuţi de nevestele, fiicele şi nepoatele lor frumoase şi bine hrănite, aşa că nu vor să fugă. Cea mai importantă azi este imaginea… Iar pentru ăştia, cel mai important este să fie iubiţi… *young lady*. Au nevoie să nu se vadă nimic pe dinafară. Totul înghesuit acolo, şi cu monumentul deasupra.

Nu îmi vine să cred că Valeria îl ţine sub control de la zece mii de kilometri, prin telefonul mobil, şi nu i-a comunicat că socrul lui nu mai este de mult în situaţia de a-şi face griji pentru propria imagine.

— Hai să-ţi citesc ceva. Mă urmăreşti?

— Sigur că te urmăresc.

Se răzgândeşte imediat:

— Chiar, ce te-a apucat să vii după mine?

Ridic din umeri: nu mai am nicio tragere de inimă să-l întreb de ce a minţit-o pe Letiţia atunci. Şi nici ce căuta pe strada Caimatei. Are mai multă nevoie ca mine să ştie, decât am eu să-i spun.

— Anca m-a rugat.

— Las-o pe Anca. Cum ai dat de mine?

— Prin Niţă, evident. Dar… te-am văzut cândva la ştiri. Erai în puhoiul de lume din poarta cântăreţului Ion Dolănescu, ţi-am recunoscut barba. Un pic mai tocită, mai mâncată de molii.

— N-am fost niciodată la poarta cântăreţului Ion Dolănescu.

Acum intră o asistentă care mă priveşte cu răceală, înainte de a-mi spune că trebuie să-i facă tratamentul. În glasul ei este o notă de intimitate posesivă, o adversitate femeiască, probabil foarte familiară expertului în femei care a fost cândva Vlad Cernescu, fiindcă spune cu un umor pe care sper că-l percep doar eu:

— E sora mea.

Femeia îi răspunde prompt:

— Multe fete a mai născut mama ta, şi râde îngăduitor, complice.

Ies pe hol şi privesc spre poartă, prin fereastra cu sticla crăpată. Mă întreb câte cumpărături vrea Anca să facă de întârzie atât.

Apoi asistenta iese cu masa ei de metal şi sticlă, pe rotile, fără să-mi mai dea nicio atenţie. Îmi aduc aminte unde rămăsesem: Vlad

pretindea că nu am avut cum să-l văd pe strada Caimatei.

Nu înţelegeam de ce minte.

Aşa că reiau discuţia, cum reiei o lectură, după ce ai fost în chip inoportun întrerupt:

— Deci nu ai fost tu atunci când eu am zis că ai fost tu. Te-am creat eu, conform propriei tale teorii. Ştii când ziceai că Letiţia te creează?

— Nu. Nu cred că am zis vreodată una ca asta. (Cu răceală şi regret condescendent.)

— Mai ştii cum spuneai că una e să te simţi bătrân şi alta să simţi că ai trăit mult?

— Asta da şi aşa e. Mult şi redundant. Două-trei-patru întâmplări esenţiale şi tot restul, reluări, cópii, tot mai palide, se agaţă de tine sau te agăţi… Zi mai bine tu ce faci? Faci naveta între Bucureşti şi Paris? Văd că te învârţi printre deontologii neamului.

— Ce nu-ţi place la ei?

— N-am nimic cu ei. Sunt trişti. Un om sănătos la cap e vesel.

Şi, deşi am fost izbită de adevărul intuiţiei lui, am ripostat:

— Nici tu nu eşti deloc vesel, nu?

— Dar ce, eu sunt sănătos la cap?

Râdem amândoi, el a pagubă, eu admirativă. Adevărul este că mi se pare mai sănătos la cap decât oricând. Fără niciun dinte în gură, obrazul lui are încă o ireductibilă nobleţe şi pare mai departe ca oricând de orice fel de îngrijorare şi nelinişte.

Mă uit pe fereastră, întrebându-mă din ce direcţie ar trebui să apară Anca, deşi mi-ar plăcea să mai întârzie.

Ştiu că admiraţia pentru Vlad poate părea cinică, ţinând cont de starea în care se află. Dar este, oricum, justificată: nu aleargă, ca mine, după o sută de iepuri odată. Şi îmi aduc în mod oportun aminte că, întrucât „iepurele“ Noica/Pillat dă semne că-mi scapă, întrucât preţiozităţile aduse acum de Relu-Rafaelu n-au alt merit decât pe acela de a-mi tulbura şi mai mult sufletul şi, mai ales, întrucât plecarea mea de-acasă a rămas fără obiect (vorba lui Kevin Darcy, nu ce cauţi este întrebarea bună, *the good question*, ci de ce fugi), ar fi bine ca, venită aici, să rămân totuşi cu ceva în mâini. Să aflu ce i-a spus el că s-a întâmplat la Villa Margareta pentru ca Letiţia să se simtă dublu trădată. Să aflu dacă dispariţia lui are legătură cu morţii Revoluţiei, dacă socru-său a fost amestecat, aşa cum am bănuit eu, dacă el deţine nişte informaţii şi acum gealaţii lui îl caută. Sunt lucruri pe care numai de la el pot să le aflu, iar dacă acum mi se pare că nici pentru mine ele nu mai au importanţă, ştiu că într-o bună zi am să regret ocazia pierdută.

— Deci de ce ai însoţit-o pe Ancuţa?

Tac pentru prima dată, neştiind din care margine să încep: să-i

spun că din senin m-a apucat aşa un interes pentru starea lui ar însemna să-i jignesc inteligenţa. Ceea ce şi fac, întorcându-mă spre el:

— Aş vrea să fiu eu atât de puţin sănătoasă la cap cât eşti tu.

Şi imediat o dreg:

— Fiindcă la trup nu pot să spun că pari sănătos. Ce ai, de fapt?

— Nu am nimic. Cum zice ăsta care se uită cu ecograful la mine, nu mai am nimic: nici plămâni, nici ficat, nici rinichi.

Se întinde, scuzându-se, pe patul metalic, cu lenjeria nu prea curată, şi închide ochii:

— Poţi să fumezi, dacă vrei. Nu mă deranjează.

Mă uit la faţa lui, în trăsăturile căreia Letiţia crezuse cândva că întrezăreşte trăsăturile bărbatului ideal. Cândva, mult după acea ultimă vacanţă a noastră, când i se predase la logică silogismul şi găsise foarte inspirat să-l exerseze în jurnalul ei:

> Omul este un animal.
> Tata este om.
> Tata este un animal.

Atunci mâncase o bătaie zdravănă şi mi-a spus asta, atunci la spital. Iar eu i-am spus că nu are de ce să facă atâta caz, dacă a lăsat jurnalul la vedere. Probabil însă că nu am avut dreptate. Am aflat, indirect, că a mai bătut-o o dată, când i-a spus că trăieşte cu Tudor fără să fie căsătorită cu el. Iar Tudor s-a dus la el şi a cerut-o oficial de nevastă. Mă gândesc la Letiţia şi constat uimită că Vlad Cernescu nu se gândeşte câtuşi de puţin la ea. Se gândeşte la curiozitatea mea în legătură cu socru-său. Cel bolnav de lacunism cerebral, ca şi prietena lui C.C. Spune cu ochii închişi şi cu braţele sub capul uşor săltat pe perna mizeră:

— Tu te crezi încă în timpurile hybrisului, când te urmăreau eriniile, sau pe timpurile lui Lady Macbeth. Când sângele nu ţi se mai spăla pe mâini. Eşti melioristă. Este marele tău handicap. Azi, asasinii poartă mănuşi, *young lady*, le scot, le aruncă la coş şi nu mai au nevoie nici măcar să se spele pe mâini. A spus-o prietenul tău Kundera, nu? S-a dus vremea lui Raskolnikov, a mustrărilor de cuget. Azi, crima e nepedepsită şi rodeşte. În fiecare grădină cresc roadele crimei.

— Tu chiar crezi ce spui?

— Te-am rugat şi eu, ca omu', să mă laşi să-ţi citesc ceva! spune şi se saltă sprinten în cot. Unde s-a dus Anca? A vrut să ne lase singuri? Crede că vreau să-ţi fac ceva?

Râde şi mă examinează el acum, îmi mângâie faţa cu privirile, centimetru cu centimetru, poate că la fel ca mine, adineauri, caută în trăsăturile mele chipul ei? Tot nu îndrăznesc să-l întreb, ca şi cum, descoperind că a uitat-o, aş fi descoperit că pe mine însămi m-a uitat

cineva în memoria căruia aş vrea să dăinuiesc.

— Şi nu că n-ai arăta bine, conchide.

Îi privesc capul plin de plăgi şi nu pot să spun acelaşi lucru.

Cred că şi obosise, fiindcă mi-a pus întrebarea obişnuită când vrei să expediezi pe cineva:

— Ce mai e nou prin Bucureşti?

I-am povestit de retrospectiva Michael Haneke. Îl ştia. Îl găsea groaznic, ieşit dintr-o naţie întortocheată, răsucită în vrej, că doar de-aia psihanaliza, Freud, Jung, Adler s-au născut la ei, nu în Bucovina. Hitler, la fel. Deşi amândouă făceau parte din Imperiul Austro-Ungar. Mă cam irită interpretarea lui.

— E, într-adevăr, foarte curios că se petrec lucruri groaznice la naţii cu un asemenea simţ al datoriei, din care ne-ar mai putea da şi nouă, românilor, mă trezesc apărând Occidentul putred de atacurile mioritice.

— Credinţa într-o cauză sacră e un substitut pentru credinţa în noi înşine.

— Da, ştiu, spun repede, ca să-mi ascund surpriza.

Ceea ce, din fericire, nu observă. I se pare firesc să ştiu.

— Simţul datoriei e un adjuvant. Împlineşte o mare lipsă.

— Serios? Care, mă rog?

— A inimii.

Şi aici mi-a scăpat. Cu tot ficatul lui fibrozat şi rinichii şi plămânii, cu toate plăgile de Iov pe cap, mi-a scăpat:

— Tu le-ai avut, Vlad?

— Ce?

— Chestiile astea de care vorbeşti aşa, *ex cathedra*: inima, simţul datoriei, orice…

— Eu ştiu că am numit-o nu Letiţia, ci Bucurie. Că n-a înţeles niciodată asta, nu mai venea de la mine.

— Da?… Şi de ce nu i-ai spus că nu ai nicio vină? Sau nu ştiai? Nu ştii nici acum?

— Tu despre cine vrei să afli? Despre tine, despre mine, despre Letiţia? Crezi că sunt pe moarte şi mă spovedeşti?

— Ştii foarte bine ce vreau să aflu! strig, deloc impresionată de capul acela plin de plăgi.

— Letiţia avea un fel de a se băga şi de a-mi scotoci viaţa, scrisori, întâlniri. Aşa înţelegea ea absolutul. Te putea scoate din pepeni într-o zi.

— Dar de ce nu i-ai spus că între noi, acolo, la Villa Margareta, nu s-a întâmplat nimic?

Mă priveşte lung, cu nesfârşită, inutilă, târzie tandreţe:

— Fiindcă nu ar fi crezut. Şi fiindcă eram şi eu un om. Nu o proiecţie mai mult sau mai puţin reuşită a idealului de bărbat căutat

de ea… (Petele i s-au înroşit, cred că e mai bolnav decât se poate deduce din conversaţia cu el.) Letiţia oricum trebuia să dea turul tuturor experienţelor, fiindcă nu era doar foarte deşteaptă şi dotată, ci, spre deosebire de tine, şi frumoasă, ceea ce e un handicap în găsirea drumului. Trebuia să treacă prin purgatoriul celor douăzeci de ani de narcisism. Eu m-am nimerit în calea ei în timpul febrei ăsteia. Ţi-am fost de folos, cât să te eliberez de propria ta vină?… Şi nu cred că s-a omorât. Nu stăpânea încă maşinuţa aia cu care a cumpărat-o bărbatu-său, cumpărându-i-o… Ar trebui s-o ştii mai bine ca mine. Ştii tot, şi de la mine, şi de la ea.

— Nu mi-ai spus de ce stai aici, ascuns…, întreb împăciuitoare.

— Tu te-ai mai arăta dacă ai avea astea pe cap? Nu mai căuta tot felul de explicaţii. Stau aici ca să pot să beau fără să mă întrebe nimeni nimic.

Sunt atât de năucită, încât aproape că-mi dau lacrimile. Ca în cabinetul lui D.M.M., doar că fără sulul de prosoape de bucătărie la îndemână.

— Da' tu de ce te-ai întors? Să scrii povestea de amor a secolului?

— Nu sunt în stare…

— Eşti. Eşti.

Deci mă citise. Mă uit la el ca şi cum aş cerşi o încurajare, un elogiu.

— Poţi, doar că…

— Doar că…?

Mă agăţ ca înecatul de un pai.

— Ţi-am spus: eşti melioristă…

— Adică?…

— …mergi destul de departe, dar în niciun loc singură, niciodată neînsoţită. Într-un loc îl ai lângă tine pe Haneke ăsta, în altul pe Dostoievski. Trebuie să mergi atât de departe, până rămâi singură…

— Cum singură? Ce vrei anume să spui?

— Vreau să spun că poezia este despre lucruri care n-au rezolvare. Asta trebuie să păstrezi în minte, şi doar aşa să scrii…

— Tu aşa faci?

Îl ironizam prosteşte, rănită. Dar ştiam că tot el avea dreptate. El mersese acolo unde eşti atât de singur, încât nici să scrii nu mai are rost… Nu mai are rost decât să bei. Suprema libertate, să distrugi ce nu tu ai făcut, propriul tău trup şi propria-ţi minte. „Alcoolul este viaţă şi viaţa este alcool." Dar nu avea rost să spun răutăţi inutile.

— Îl mai ţii minte pe elevul ăla al nostru care te-a întrebat cine e primul om care a vorbit franţuzeşte? Trebuie să ai tupeul acesta şi să scrii.

— Cine poate merge atât de departe încât să rămână singur?

Nu se gândeşte nicio secundă:

— Isus, bineînţeles.

— Dar el nu e scriitor. Şi nici om!!! am spus eu.

— Pentru cei mai mulţi e om. Un om singur.

— Pentru cei mai mulţi nu e nimic, să ştii. Dacă ai trăi în Franţa un an, ai vedea asta. Şi nu numai în Franţa. Pentru cea mai mare parte a globului, care nu e creştină, ci budistă, mahomedană, brahmană, new-age-istă şi atee, nici nu există.

— Pentru toţi există, toţi sunt în anul 2012 *după Cristos*. Ştii ce le zicea părintele Tadeu de la Vitovnica rătăciţilor care veneau să se plângă că nu pot crede în Dumnezeu? „Nu te tulbura, nu te întrista, crede El în tine“, le răspundea.

— Nu-l cunosc pe părintele Tadeu.

Nu mi-a răspuns. Mi-a privit din nou toată faţa, centimetru cu centimetru, şi, într-un acces total inoportun de cochetărie, m-am interesat:

— Constaţi deteriorările vârstei?

— Nu, constat că ai o mirare şi o îngrijorare de copil tâmpiţel în faţa lucrurilor… fireşti. O aveai şi atunci. Ai păstrat-o. Şi la asta semănai cu Letiţia.

De data asta chiar aş fi avut nevoie de o ceaşcă de cafea fierbinte, să i-o arunc în capul ăla plin de plăgi. În memoria Letiţiei şi în locul ei. Măcar înţelegeam violenţa ei, după o aşa remarcă.

— În schimb, seninătatea ta semăna cu indiferenţa, i-am spus cu răceală. Ce este firesc? Că socrul tău a venit de la marginea unui sat şi a dat afară o familie veche de două sute de ani şi s-a instalat în locul lor, în mijlocul oraşului, într-o singură noapte? E firesc şi normal ce s-a întâmplat cu părinţii tăi? Şi cu ai mei, cărora la fel, mai mult li s-a întâmplat decât *au făcut*?

— A existat un timp când toate astea au părut normale, cu foarte puţine excepţii, întregii lumi. Inclusiv lor, celor daţi afară într-o noapte, a zis calm. Inclusiv celor ucişi, celor îngropaţi de vii, celor arşi în cuptoare. Ăsta a fost lucrul cel mai ciudat în vieţile noastre. Că au fost normale anomaliile astea. Că altfel, ce este normal şi ce anormal? Care-i criteriul? Când în somn se întâmplă cele mai absurde lucruri, nu te miri. Te miri după ce te trezeşti.

Se uita la dosul palmelor lui, rămase, în mod miraculos, tinere, nervoase, fine, mai fine ca pe vremea când negrul de sub unghii le punea în evidenţă linia elegantă. Nu mai făcea absolut nimic cu mâinile acelea, nici măcar hrana zilnică nu şi-o mai procura. Şi din nou m-a privit cu acea blândeţe condescendentă datorată cuiva care încă-şi procura hrana zilnică.

M-am scuturat de privirea lui şi m-am auzit spunându-i:

— Te iubea atât de mult şi atât de fără scăpare, Letiţia… Nu sunt sigură că şi tu ai iubit-o. Nu sunt sigură că-i meritai iubirea…

— Şi tu ai venit aici în chip de Attila, biciul lui Dumnezeu?

— O, nu! Sunt ultima chemată să te judece. Nici eu n-am fost în stare s-o înţeleg atunci. Eram atât de raţională, atât de sigură pe mine, atât de… monomaniacă. Atât voiam. Să fiu oriunde altundeva, numai aici nu, în visul acesta din care nimeni nu părea grăbit să se trezească. Nu mă mai uitam în ochii oamenilor. Şi nici ei nu se mai uitau unii în ochii altora. Ştii unde se uitau, reflex, automat, necontrolat? Ai observat? În sacoşele celorlalţi.

Mi s-au umplut ochii de lacrimi, fără să vreau, am întors pe faţă Biblia care stătea deschisă cu copertele în sus şi am citit cuvintele care-mi jucau în faţa ochilor plini de lacrimi, ca scrise pe suprafaţa unei ape:

> Ci iată, Domnul va trece; şi înaintea lui va fi vijelie năprasnică ce va despica munţii şi va sfărâma stâncile, dar Domnul nu va fi în vijelie. După vijelie va fi cutremur, dar Domnul nu va fi în cutremur. După cutremur va fi foc, dar nici în foc nu va fi Domnul. Iar după foc va fi adiere de vânt lin şi acolo va fi Domnul (*Regi*, Noul şi Vechiul Testament, în traducerea lui Gala Galaction, 1929).

Îmi ia cartea din mână, o pune blând, cu copertele în sus, şi-mi spune:

— Lasă-mă să-ţi citesc eu ceva. Politică, de care te pasionează pe tine.

Cartea din care vrea să-mi citească are copertele îmbrăcate în hârtie bleumarin, ca manualele şi caietele copiilor de la Topalu, acum douăzeci şi trei de ani. Îi spun, dar nu se întrerupe. Scoate un semn de carte şi începe, cu o voce de fost spicher de radio, metalică şi virilă…

> *30 octombrie 2000*
>
> Stimate domnule Racovitză,
>
> Am primit amabila şi extrem de semnificativa dumneavoastră scrisoare şi mă grăbesc să vă răspund şi să vă mulţumesc.
> Compatrioţii noştri din Lumea Liberă pot foarte anevoie pricepe ticăloşia integrală a societăţii româneşti, după patruzeci şi cinci de ani de comunism şi unsprezece ani de comunism larvar.
> Adusă la putere de şmecheria organelor conlocuitoare, într-o epocă în care – cum am dovedit-o documentar în recenta mea lucrare intitulată *De-o fi una, de-o fi alta… de-o fi Yalta, de-o fi Malta* – România fusese părăsită la Malta de preşedintele Bush şi de Sfântul Părinte în plata domnului Iliescu în CORIDORUL ORTODOX (înainte de bombardamentul din Iugoslavia şi implantarea NATO în Balcani), CONVENŢIA n-a îndeplinit nimic din promisiunile ei preelectorale (restaurarea monarhiei) sau electorale (restabilirea integrală a dreptului de proprietate şi stăvilirea corupţiei). *On est resté Gros Jean comme devant*…
> La lista dumneavoastră de indezirabili de la Jockey Club mă văd silit să-l adaug pe fratele lui Andrei, Alecu (Paleologu), pe care-l cunosc de şaptezeci de ani (coleg la Spiru Haret, la celule la Botoşani şi în Senat din 1996). Mă mărginesc să vă spun că, după ce a fost alături de mine în combaterea vehementă a lui Stoica pentru propunerea de fuziune cu partidul ALIANŢEI ROMÂNIEI CU RUSIA, condus de Felicia Meleşcanu, s-a lăsat corupt, după o masă princiară oferită de Stoica, să candideze pe lista PNL pentru Senat, la capitală. I se propusese şi un loc eligibil pentru fiul său, dar s-au lovit de dubla

cetăţenie.

În orice caz, am avut prilejul să-l aud lăudându-se la televizor că a avut cinstea să-l facă să fie ales membru la Jockey Club pe Valeriu Stoica, care-i spune naşule, iar el lui Stoica finule…

Toată lumea fură şi nimeni nu munceşte. Îmi aduc aminte o formulă care circula pe vremea lui Carol al II-lea, în cercurile diplomatice din capitală, formulă reprodusă de marele jurnalist american Günther în lucrarea lui din 1940 intitulată *INSIDE EUROPE: Mania means madness. Kleptomania means madness to steal. Romania means to steal applied to a whole nation*.

Niciodată nu s-a furat mai pe faţă în România, de pe vremea fanarioţilor, când oamenii se chiverniseau (Kybernetica!). Societatea românească se împarte în câteva zeci de mii de pungaşi şi câteva zeci de milioane de imbecili care subscriu la societatea pungaşilor: Caritas, FNI, SAFI… Peste nouă zecimi dintre parlamentari fură ca în codru. Dovadă majoritatea întrunită cu prilejul moţiunii parlamentare care obligă Guvernul să plătească din contribuţii publice miile de miliarde jefuite.

Totul ar fi luat alt aspect dacă Regele ar fi avut curajul să vină în ţară, la Timişoara sau Bucureşti, în seara de 22 decembrie 1989. Fiind invitat la Paris în septembrie la un Congres comemorativ al Revoluţiei Franceze pe tema „La Révolution et le Droit“, am fost precis informat că Gorbaciov îşi luase angajamentul ca până la sfârşitul anului comemorativ să-i înlăture de la putere pe ultimii mohicani comunişti, Honecker, Husák, Jivkov şi Ceauşescu (Miloşevici nu era încă perceput ca atare). Izvorul fiind foarte serios, mi-am îngăduit să-i trimit prin ruda mea Dindin Cernovodeanu, coleg de clasă cu Regele Mihai, un mesaj acestuia, la Versoix, propunându-i să vină cu un avion în ţară de îndată ce va fi căzut Ceauşescu. Când am ajuns să mă prezint Regelui, în martie 1990, mi-a spus că primise mesajul, care coincidea cu ce-l sfătuise şi Regele Spaniei, Juan Carlos. Şi că-şi angajase un avion să vină la Timişoara sau la Bucureşti, cu orice risc. Dar nu i-a dat voie Regina, de teamă să nu-l împuşte Ceauşescu. Nu era exclus, deşi puţin probabil. N-ar fi riscat să tolereze un asemenea asasinat răsunător, care ar fi compromis acordul cu Statele Unite. Dacă Regele ar fi coborât din cer în seara de 22 decembrie 1989, în Piaţa Palatului, pe când sutele de mii de demonstranţi cinstiţi îl huiduiau pe Verdeţ, care li se adresa cu „tovarăşi“, ar fi fost aclamat în delir, ar fi traversat piaţa ca să se instaleze la Palat, de unde nu l-ar mai fi clintit nimeni. Etc., etc.

A pus la loc, deschisă, cartea ca un acoperiş de căsuţă dobrogeană.

— Cine a scris asta?

— Secret, nu pune mâna, zice cu un amestec de amuzament şi fermitate.

Sunt surprinsă. Îl crezusem prea obosit, prea bolnav sau prea departe de problemele astea. Îmi rotesc ochii pe cărţile împrăştiate cu copertele desfăcute, pe patul liber. *Regele se-nclină şi ucide*, Herta Müller. *Criptă pentru Boris Davidovici*, n-am văzut autorul.

— Te-ai întors totuşi. După douăzeci de ani, ca muschetarii. Ca să te uiţi în sacoşele populaţiei sau doar ca să-ţi plăteşti datoria faţă de Letiţia?

— Eu? M-am întors pentru că vreau să termin o carte şi am nevoie de mai multe documente decât mi s-au furnizat prin internet, poştă şi alte mijloace… moderne. Şi mi-am zis că cinstit este să mă întreţin singură, muncind cinstit, spun, cu un surâs vag. Aşa că, de fapt, pierd vremea citind poezii cu gâşte şi salcâmi. Despre patrie, locuri natale. „Fie pâinea cât de rea“…

— Dar te-ai şi săturat să zbori în alt stol, este? Probabil cu bătăi

duble de aripi şi purtând de picioare un pietroi greu, numit România. Ceva cam aşa?

Nici nu observasem când luase în mâini un bloc de desen, mâzgălise ceva pe o foaie, pe care a rupt-o şi mi-a întins-o.

Stolul de păsări desenat de Vlad C.

— Ai preferat alternativa asta. Şi-mi întinde încă o foaie de bloc.

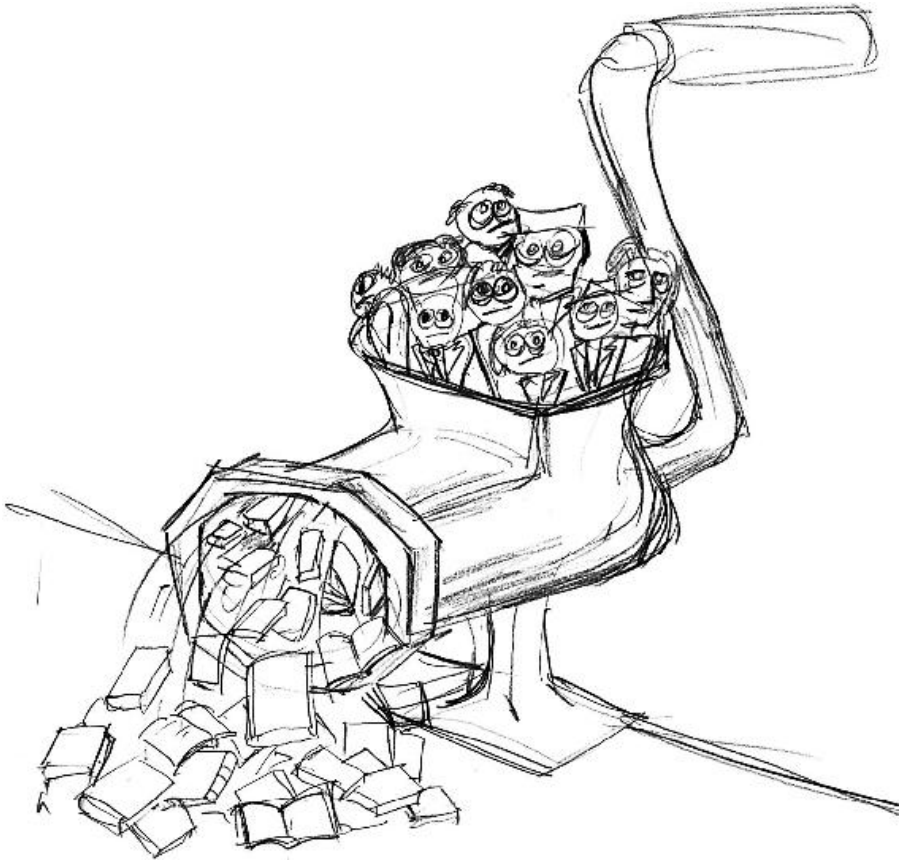

Maşina de tocat oameni din care ies cărţi desenată de Vlad C.

— Nu te ştiam polivalent! Sunt invidioasă!

Nu glumesc decât pe jumătate. Chiar sunt invidioasă că tocmai de la el, ajuns un *homeless*, cum se spune azi, cu capul plin de plăgi, cu plămânii fibrozaţi, cu creierul murat de alcool, „gol de toate şi plin de toate“, să vin eu să aflu în ce direcţie ar fi bine s-o apuc mai departe.

Este, în atitudinea mea faţă de el, ceva din aşteptarea umilă şi plină de speranţă cu care se uita el la mine atunci, la Villa Margareta, când voise să-i spun eu, „specialista în misterul Letiţia“, ce se va întâmpla când li se va naşte lor un copil.

— Şi ai de gând să te repatriezi? Suporţi anonimatul mai greu decât mizeria, asta e frumos…

Parcă am sta de vorbă de o viaţă. Scot din pachetul de ţigări al Ancuţei, uitat sau lăsat pe noptieră, o ţigară şi-mi aduc aminte la timp că nu am voie să fumez.

— Mă frământă o întrebare, să ştii. Apropo de anonimat. Nu pe al meu personal nu-l suport. Ci pe al nostru, în general, ca naţiune… De ce ungurii, ruşii, cehii nu sunt acolo anonimi şi noi da? De ce n-au existat disidenţi?

— Din acelaşi motiv pentru care nu au existat comunişti înainte de 1944.

Vlad împinge aparatul care seamănă cu un calorifer electric spre uşă, blocând-o, şi-şi aprinde el o ţigară, din pachetul Ancăi, tuşind, de la primul fum, uscat, ca din nişte plămâni de tablă. Din acelaşi motiv, probabil. Siguranţa a fost tot atât de sălbatică înainte cu comuniştii pe cât a fost Securitatea lor, când s-a întors roata. N-au fost mai buni nici unii, nici alţii.

— Serios? Poţi compara? Comuniştii voiau să rupă România în trei, iar ăştia voiau doar să…

— Asta învăţaţi voi din cărţile deontologilor, azi… Am un prieten… ciudat. Un cocor pe care l-a prins iarna prin smârcuri şi n-a mai plecat. Parizian, ca tine… Cu o mamă româncă, dar un tată adoptiv, devenit nebun şi sadic după războiul din Indochina. Îi plăcea să-l bată. Şi să-l sperie noaptea, îmbrăcându-se în fantomă. A trăit în atmosfera asta otrăvită de nebunia sadică a tatălui adoptiv de pe la patru până la şaptesprezece ani, când a fugit de acasă. Avea vreo cinci ani când s-a petrecut ce-ţi spun acum: mama lui, slujnică undeva în Île Saint-Louis, ieşise la plimbare cu el, pe malul Senei. Acolo a întâlnit o prietenă sau o vecină, care plimba un căţel mic, alb. Aleea cobora până în apă, unde, urmărind căţelul, el a coborât, a coborât, până când apa i-a ajuns la gât. Norocul lui a fost că atunci când apa i-a trecut de cap, căţelul a început să latre. Şi l-a salvat. Aşa îşi explică el acum marea lui dragoste pentru animale. Are vreo douăzeci de câini. Eu însă am reţinut anecdota pentru altceva. N-a strigat. Decât foarte încet, în şoaptă, ca pentru el: Mă înec. Mă înec.

Stinge ţigara înainte de a ajunge la jumătate, chipurile, ca să nu-l surprindă cerbera cu mopul, în realitate fiindcă nu o mai poate fuma. Mintea lui este atât de intactă, încât uiţi cât este de schimbat, slab şi aproape pământiu şi te aştepţi parcă să-şi facă una dintre intrările lui furtunoase în cancelarie, fluturând o sacoşă goală şi declamând „Românie, ţara mea de dor“.

— Şi despre prietenul tău, Relu Fărcaşu, mai ştii ceva?

— Prietenul meu, Relu-Rafaelu?! (Nu este normal să mă întrebe pe mine ce mai face Rafael.) Era prietenul tău, nu al meu, nu?

Îl privesc bănuitoare şi el se întoarce cu spatele, ca şi cum ar avea ceva de ascuns, în timp ce spune:

— Nu mai era nici al meu, după ce l-a castrat Ioana Sandu. Şi imediat schimbă vorba: Pot să pun pariu că Anca nu s-a dus să facă nicio cumpărătură. S-a dus să-şi bage nasul unde nu-i fierbe oala, ca de obicei…

— Ştii de ce mă mir aşa de tare, Vlad? Fiindcă prietenul tău Relu-Rafaelu chiar m-a căutat.

— Din proprie iniţiativă sau cu misiune?

— Şi-şi. Nu ştii cum veneau tipii să facă reportaje cu noi, fraierii, pe câmp şi-şi umpleau totodată portbagajele cu legume? Aşa şi el: sigur e că mi-a adus un dosar despre care habar nu am cum a ajuns la el. Cu tot felul de notaţii ale mele din tinereţea… noastră… Printre altele, un poem despre care numai tu poţi să-mi spui al cui e:

Ce-i cules va creşte iarăşi,
Mai trăieşte ce-i răpus,
Ce-i furat va mai rămâne –
Ce s-a dus, s-a dus.

Cei ce pot nu stau s-aleagă.
Pentru noi alegeri nu-s.
Noi iubim numai ce pierdem –
Ce s-a dus, s-a dus.

Mă opresc în aşteptare. Vlad stă sprijinit pe marginea patului, cu mâinile lui subţiri şi fine aşezate între genunchi, şi aşteaptă continuarea.

— Nu ştiu poemul acesta. Şi nu cred că l-am ştiut vreodată.

— Ba da, l-ai ştiut. De la tine îl ştiu. Îl aveai scris pe o hârtie, mi l-ai arătat…

— Nu, chiar nu-l ştiu…

I-a alunecat din păr, pe obraz, un fulg minuscul de la perna cam jerpelită. Capăt curajul să întind mâna să-i ating obrazul şi se fereşte:

— O, stai aşa, nu încerca să mă seduci. N-am mai atins o pielicică de femeie de zece ani. Şi imediat adaugă nervos: cred că ar trebui să văd unde este Ancuţa şi să plecaţi, fiindcă sunt obosit.

Şi se îndreaptă spre uşă, ţinându-se de marginea scaunului, apoi a patului, apoi de acel obiect ca un radiator, care cred că e de fapt un dispozitiv dintr-o generaţie foarte antică pentru oxigen.

— I-ai spus Letiţiei că te-ai culcat cu mine, atunci?…

Nu este uimit. Dar face o pauză lungă, lungă, cât toţi anii în care n-am vorbit, înainte de a spune:

— Nu. Nu. Îmi pare rău că nu, ca să corespund cu cea mai neagră imagine a ta despre mine. Nu pot să corespund decât cu una mai… gri.

În acel moment se întoarce Ancuţa, cu o sacoşă imensă din care scoate: prosoape, hârtie igienică, săpun, şerveţele de bucătărie, cutii de carton cu sucuri şi o trusă completă de ras.

Abia acum scoate din geantă cadoul pe care i-l adusese. Un superb pulover de angora, o ediţie nouă din *Naked Poetry*, o tabletă şi un iPhone super-super performant.

E rândul meu să ies şi să-i las singuri… Îi iau Ancuţei două ţigări din pachet şi ies în curtea spitalului… O mai aud doar cum îi răspunde că nu ştie cum l-am găsit eu şi cum am ştiut că trăieşte şi să nu se mai răţoiască atât, că doar nu îl mănânc. Ea pe unde să-l caute dacă

dispăruse, parcă intrase în pământ? Îl certa ca o fiică pe tatăl ei bătrân, iar el nu sufla. Ca o mamă pe fiul ei, neajutorat şi dependent… Îi mai spunea că o ajutasem să-i copieze dosarul şi, datorită mie, urmau să i se copieze până şi documente clasificate, şi aici chiar s-a supărat: „Şi tu altă grijă n-aveai decât dosarul meu? Stăteai în loc de el?“. Dar cu o voce moale, plângăcioasă. „Deci nu vrei să ţi-l las?“ „Ce să fac cu el?“ „Ce să faci? Să afli, na, toată lumea vrea să afle!“ Se lăsa certat ca un copil, mormăind din când în când. Un tată cu copila lui. Cea care simţea şi acum pe fund coama gardului de ciment unde-l aşteptase cocoţată toată copilăria… Îi mai spunea şi că Valeria e îngrijorată şi o duce prost, noroc cu *green-card*-ul şi cu pensia americană, pentru că *aici* nu mai vine…

Ne-am despărţit de Vlad la ora 5 după-amiaza, când amurgul coborâse deja bine şi zăpada, tasată, scârţâia puţin sub picioare, din cauza gerului… Nici acum nu a făcut altceva decât să ne strângă, pe amândouă, de mâini, simultan, şi să ne conducă doar câţiva paşi, până în capul scărilor. Părea epuizat, stors, încercănat, şi cred că nu-şi dorea decât să doarmă. Eu în schimb aş fi fumat cinci ţigări odată. Ne-am aşezat pe o bornă lângă scrumiera cu picior de la intrare şi am fumat amândouă, în tăcere…

— E schimbat, nu? m-a întrebat Anca, mult după ce ieşiserăm din oraş. Doctorul lui nu a vrut să primească nimic. Îl îngrijeşte cât poate el de bine, îl cunoaşte de foarte mulţi ani şi zice că este extraordinar de rezistent, deşi nu are întreagă decât inima.

— Şi mintea, i-am răspuns.

Nu eram în stare să spun nimic, nu-mi doream nimic decât ceea ce chiar făceam, ţineam volanul în mâini şi priveam drept în faţă şoseaua, incomparabil mai bună ca altădată, de pe care zăpada plecase măturată în şanţurile laterale şi-n crengile golaşe ale copacilor şi rezistând tentaţiei de a apăsa acceleraţia până la refuz, fugind, cum spunea Kevin Darcy, nu după ceva, ci de ceva.

Dar, ce e mai ciudat, nu m-am gândit absolut nicio clipă la ai mei, mai departe ca niciodată, mai străini ca niciodată şi mai improbabili. Uitasem de ei toţi cu desăvârşire. Ca şi cum ar fi vrut doar să rupă tăcerea, Ancuţa m-a întrebat ce făceam de obicei vineri seara. I-am spus că nimic special, de obicei revedeam concertul de joi, dacă-mi plăcuse mult sau dacă nu-l putusem vedea, şi că aseară nu m-am dus, ca să mă trezesc devreme. S-a oferit să se uite pe iPhone-ul ei – pe care din politeţe, pesemne, îl folosea mult mai puţin decât toţi posesorii de iPhone cunoscuţi de mine – la ce pierdusem, fiindcă nu-mi mai aminteam decât de Misha Katz. N-a putut găsi decât ce o să fie pe 13 şi 14: Dana Borşan şi muzică de film de Tiberiu Olah şi de Nino Rota.

* * *

În odaia „bună“, unde ne-au aşternut să dormim, cu lada de cuverturi stivuite până în tavan, cu paturile imense, alăturate, eu am dormit aproape neîntrerupt, până la ziuă, parcă scăldată în impresiile venite din lumea asta stagnantă, în care nu se întâmpla nimic, dar nici nu o ameninţa nimic. În care „Tovarăşu'“ nu fusese împuşcat, dar nici nu făcuse nimic pentru peştii din Ochiu' Mort. În care socrul lui Vlad Cernescu nu-l mai căuta, dar nici el nu mai prezenta vreun pericol pentru nimeni.

Mi-o spusese mirată Anca: „Tata? Ce treabă are tata să-i facă vreun rău lui tataia? De ce să-i fie frică de el?“. Avea în ea puţin din ei toţi şi chiar puţin din Letiţia. Şi din mine. Aproape mai mult decât propriii mei copii. Ca şi cum lecţiile de gramatică se pot converti în gene. *Laisse, maman, tu n'es pas un talent en matière de langues*. *Dixit* Letitia mea, cu gena ei de aroganţă venită din ramura paternă a arborelui genealogic.

Este o amintire care abia mă atinge, aproape instantaneu o uit aici, în odaia „bună“ în care ne-a culcat Tudoriţa. Câtă deosebire! Un gând al meu, care doare, şi un gând, tot al meu, uşor ca o mângâiere de înger, care nu doare. În celălalt gând al meu, din nou este simultan *vară târzie şi iarnă, şi este bine.*

Şi se făcea că Vlad nu mâncase nimic toată seara. Atentă la discuţie, nu observasem şi nu mi se păruse ciudat nici că, în căldura sufocantă din şopron, nu-şi scosese pufoaica groasă şi nici nu suferea, ca mine (*ca iubita lui*), de căldură.

În câteva rânduri, mă trezisem (*se trezise*) în zumzăitul asurzitor al greierilor, în lumina stelelor care-şi trimiteau razele aproape materiale până în iarba din faţa casei, şi l-am (*l-a*) văzut pe Vlad fumând în prag. Coborâsem în picioarele goale şi mă lipisem de el şi-l întrebasem, mai mult de formă, dacă nu poate să doarmă şi Vlad, întinzându-şi mâna şi trecându-şi-o absent, nu, el absent, dar mâna prezentă, peste coapsa mea (*a ei*) până sus, la înălţimea umărului său, îmi (*îi*) răspunsese: pot, dar nu vreau… şi amintirea aceea, cu mâna mea (*a ei*) strecurată sub elastic, sexul lui zvâcnind ca o sălbăticiune trezită brusc din somn…

— Ştii de ce?

— Nu, îi răspund vag.

— De-aia, fiindcă n-ai spus nu… Bine.

Deşi nu înţelesesem despre ce vorbea şi nici că *nu înţelesem*, adormită cum eram. Am adormit apoi de-adevăratelea, cufundată ca într-o apă în salteaua groasă de fulgi, şi ori de câte ori m-am mai trezit şi am constatat că Vlad nu doarme, avusesem impulsul să mă duc pe prag, să-l determin să-mi explice despre ce nu era vorba şi, în general,

despre suferinţa lui, dacă are vreuna, şi imediat îmi spuneam că nu are niciuna, nu putea decât să fie fericit, ca mine, fiindcă el era eu… Sau poate că, pur şi simplu, îmi fusese somn, somn copleşitor şi toate celelalte gânduri fuseseră doar justificări pentru nevoia mea strict fiziologică. Este motivul pentru care, acum-acum, nu aş putea spune nici picată cu ceară dacă visasem sau, în timpul uneia dintre acele treziri, chiar mă ridicasem din pat, chiar mă aşezasem pe prag şi fumasem cu Vlad o ţigară şi chiar îmi (*îi*) spusese: „Dacă aş fi ştiut că exişti, dacă aş fi ştiut că cineva ca tine există, n-aş fi făcut prostia asta care s-ar putea să ne coste foarte mult pe amândoi“. Dar nu ştiam dacă vorbea cu mine sau cu Letiţia. Deşi aş fi putut să ştiu că nu cu mine avusese dialogul ăsta, chiar şi după indiciul, lipsit aparent de importanţă, că eu nu fumam de obicei noaptea. Fiindcă altfel vocea îi suna aievea, iar eu îl credeam, chiar dacă propoziţia asta era într-o totală nepotrivire cu ideea de mariaj a lui Vlad Cernescu, pe care îl auzisem cândva, la una dintre serile lui Stamatoiu, mult înainte ca Letiţia, dispărută din viaţa mea, să apară în viaţa lui, că „omul trebuie să se însoare ca să aibă unde să dea cu puţa“. Condescendent, cumva, fiindcă lui nu se putea spune că îi lipsiseră vreodată femeile.

Şi îmi era ciudă că nu îmi putusem confrunta cu Vlad această amintire, iar asta fiindcă nu-mi apăruse în minte atunci, a doua zi dimineaţa, cum ar fi fost normal, a doua zi după noaptea când s-a scuzat că nu ştiuse că exist (*există*), ci acum-acum, când dormeam în aceeaşi cameră „bună“ cu fiica lui, nu mai fumam chiar deloc, şi n-am fi putut ieşi în prag, nici una, nici alta, fără să ne spulbere vântul care şuiera năprasnic.

A doua zi, mai exact în aceeaşi noapte de vară, spre ziuă, Vlad a venit şi m-a extras (*a extras-o*) din valurile de puf ale saltelei să-mi (*să-i*) spună că ei trei pleacă să tragă la linguriţă, la Gura Portiţei.

Şi gândul, tot al meu, dar uşor şi mângâios ca o adiere de aripă de înger, pleacă, lăsând în încăpere doar dulceaţa şi parfumul.

Şi tot atunci, îmi amintesc debutul conversaţiei de la Villa Margareta: „V-am chemat în calitate de specialistă în misterul Letiţia. Deşi cred că ar fi nevoie de un întreg institut de studiere a comportamentului acestei doamne“.

Când ochii mi se obişnuiesc cu întunericul, o disting pe Ancuţa, ţinându-şi genunchii la gură, în puloverul gros pe care şi l-a pus peste pijamale. Are în mână o ţigară din care nu iese fum.

— Deschidem fereastra dacă vrei să fumăm, îi spun în şoaptă, în întuneric, şi mă mir singură de cât de trează îmi e vocea.

Vrea.

Încerc foraibărele înţepenite. Par să nu mai fi fost deschise de când fusese construită casa. Găsesc în cele din urmă un ochi de geam a cărui încuietoare cedează. Găsesc o pufoaică agăţată într-un cui şi i-

o pun Ancuţei pe umeri.

Nici eu, nici ea nu îndrăznim să spargem bula de amintiri, trăiri, gânduri care ne înconjoară ca un albuş diferit. Poate că ea nu îndrăzneşte să se întrebe cu voce tare cât de bolnav o fi tatăl ei. Şi cât a minţit-o acel doctor, care-l cunoaşte de mulţi ani. Sau poate că se gândeşte doar în subsidiar la asta, în mijlocul gândurilor ei poate să fie un iubit pe care l-a părăsit sau a părăsit-o sau cu care este şi îi lipseşte în clipa asta, fizic, pur şi simplu. Iar eu s-ar putea să-mi iubesc mai mult aceste gânduri/amintiri/senzaţii decât orice pe lume şi să le adun în jurul meu ca pe nişte bulendre care să-mi ţină de cald cât traversez pustiul… Ce simte ea nu pot nici măcar să bănuiesc. Nimeni, absolut nimeni nu poate nici măcar să bănuiască ce simte celălalt. Decât dacă acela o spune.

— Cum v-aţi cunoscut, dumneavoastră şi tata? mă întreabă brusc, cu o voce aproape veselă şi mă bucur: este exact întrebarea care poate amesteca albuşurile noastre.

— Cum ne-am cunoscut? La un… cenaclu, dar mai mult de atât nu prea pot să-i spun. A fost ceva ca un…

— Ca un?…

— Mă rog, ştii cum se spune. Eu stăteam într-un colţ al sălii, la Casa Armatei din Hârşova, el a intrat ca o furtună şi s-a aşezat în celălalt, era o sală imensă, ca un hangar, şi prin toată sala a trecut un murmur. Dar ştii senzaţia când ai impresia că acolo sunt doar doi ochi şi aceia te privesc pe tine? Mă rog, asta a fost. Nu mă privea pe mine, dar era cel mai bun şi nimic din ce aduseseşi tu în tolbă nu ţi se mai părea la înălţime. Iar eu nu căutam atunci decât un loc unde să aflu dacă am vreun rost cu scrisul, care mi se părea singurul meu rost pe lume, dar am ştiut din clipa aia că n-am să trec un anumit prag. Din cauza lui. Care era la o mie de picioare mai sus de noi toţi. N-aş fi îndrăznit să citesc sub ochii lui, care se strângeau ironici, în efortul de a asculta, şi pe urmă făcea praf orice text prin întrebări. La ale lui nu întreba nimeni nimic, erau cu toţii vrăjiţi. Ca să pot citi, pândeam să nu fie în sală, dar mi se părea că acei ochi ai lui mă văd de oriunde, ceva de felul acesta… Ţineam mâna pe manuscris, în geantă, pe toată durata şedinţei de cenaclu şi la fel plecam cu el acasă. Odată, la o lectură a cuiva, care se cam învârtea în jurul cozii, aşa, a fost foarte brutal şi a zis, textual: „Ce aţi vrut, de fapt, să transmiteţi, că atâta l-aţi învârtit rahatul acesta (el a zis de-a dreptul!) şi atâta l-aţi ţinut la soare, că nici măcar nu mai pute!“. După care a dispărut. Şi a început povestea lui cu fosta mea prietenă, Letiţia. Nu apucaserăm nici să ne tutuim şi nici nu ne-am tutuit vreodată… până acum. Când cred că el a făcut-o fiindcă a uitat formula de adresare de atunci. În douăzeci şi cinci de ani poţi uita şi poţi să spui dumneavoastră cuiva pe care-l tutuiai, dar şi invers, cum vezi. Am inventat în secret, în mare secret,

şi un imn pentru viitorul iubirii lor… *Strangers in the night*…

— În secret? Vi se spunea Mutulanca, ştiaţi?

— Da, ştiam. Cu excepţia acelui… derapaj, n-am mai comis niciodată cu adevărat literatură.

— Nici tata n-a mai scris cât a durat relaţia aceea… Şi pe urmă s-a răspândit zvonul că a murit, aiureli. Nu cred că i-a simţit nimeni lipsa.

— Ca persoană, nu ştiu, dar când s-a răspândit zvonul că a murit, diferenţa asta a fost. O lume în care acei ochi există este foarte diferită de aceea în care ei nu mai există… Cunoşti senzaţia?

— Nu, se scutură Ancuţa, ca de o bănuială. Vă referiţi la cenaclu…

— Daaa, da, la cenaclu. Dar ca la un fel de repet… Ca şi cum voi aţi face repetiţii fără Andrei Şerban. Foarte rar citea el din poemele lui.

— Ştiţi probabil că nişte prieteni devotaţi i-au scos un volum. A venit fiecare cu foile scrise şi semnate de el, împrăştiate în stânga şi-n dreapta. Sunt nişte poeme foarte frumoase…

— Da, le cunosc, sunt foarte frumoase. Era cel mai bun acolo.

— Volumul l-a plătit mama. De când ştiţi că nu este… mort?

— De trei ani. Într-o seară căutam ştiri din ţară şi l-am văzut… O stradă cu nume enigmatic: Caimatei. Pe lângă Universitate. Murise acolo un cântăreţ şi era în mulţimea de acolo, de fapt, cu spatele la mulţime, cu faţa la camera care îl filma, stând de vorbă cu un tip care era tot cu spatele… El spune că nu era.

— Vorbiţi serios? Şi tataia tot la moartea lui Dolănescu zicea că l-a văzut! Şi după o tăcere de câteva secunde: Pentru ce afecţiuni credeţi că este, în spital? Credeţi că pentru dezalcoolizare?

— Nu ştiu, Ancuţa. Doctorul nu ţi-a spus? L-am putea întreba pe Niţă.

Tăcem apoi amândouă, revenite fiecare în albuşul ei, ea, cu gândul la iubitul rămas în America, eu prelungindu-l pe cel uşor ca o atingere de aripă de înger.

— Mă tem însă, am adăugat din grijă pentru grijile ei de fiică, în caz că le avea, că are şi multe altele… Vrei să-l iei în America?

— Nu am unde! a exclamat Ancuţa, aproape cu reproş.

Şi din nou tăcem amândouă, privind prin ochiul de fereastră spre balta care prinde contur. Din compact, întunericul de afară devenise translucid şi vânăt, ca în tablourile lui Dărăscu de la Balcic. Era deja ziuă.

— Plecăm devreme?

— Da, aşa zic.

* * *

Înainte de a demara, prin fereastra coborâtă l-am întrebat în şoaptă pe Niţă dacă Villa Margareta e încuiată. Mi-a răspuns surprins că nu, doar că s-a pus acolo o barieră, pe care s-ar putea să nu reuşesc s-o ridic, are un *schepsis*.

În toată paragina lui, locul devenise, pasămite, de interes strategic. Cu barieră, dar fără paznic. Am parcurs în tăcere drumul, însoţite până la punctul unde trebuia să ridice bariera de nepoata cea mai mare a lui Niţă, Ilinca. Acolo ne-a lăsat singure şi s-a întors pe jos.

Villa Margareta, domeniul meu şi al Letiţiei, frumoasă, îngrijită, cochetă chiar, cândva, arăta acum devastată. Ca un subconştient cu toate conţinuturile pe dinafară, cum ar zice Doamna Mea de Miercuri. Manuscrise vechi, tăieturi din ziare, liste de cuvinte pornografice, sticle goale de băutură, perne cu burduful ros, fotografii de copil mic cu marginile zimţate, ca pe vremuri, tăieturi din reviste cu cosmonauţi păşind pe lună, unelte de pescuit, râme uscate, coji de usturoi, cutii de pateu de ficat goale, volumele favorite, maşina de scris Olivetti, pliculeţe cu ceai, ceşti de cafea cu mucuri înfipte în zaţul uscat. Totul împrăştiat pe jos, pe patul de fier, pe o măsuţă joasă şi între toate astea, de nu se mai distingea nicio formă de relief. Mă uit la Ancuţa şi înţeleg că n-am făcut bine expunând-o la încercarea asta. S-a aşezat pe un morman de rufe murdare şi faţa ei s-a congestionat, devenind aproape apoplectică. Suntem la fel de şocate amândouă. Ţeasta lui Vlad cu zone de carne vie înconjurate de păr, ca un peisaj din deltă, privit de sus, nasul subţiat şi ochii care seamănă cu ai lui Peter O'Toole, doar că acum arăta chiar mai bătrân ca el, ne-au impresionat mai puţin decât vederea „adăpostului", a refugiului.

Anca este deja pe punctul de a-şi pierde controlul. Începe să strige ascuţit, privind în toate părţile, ca o furie:

— Aici locuieşte? În bârlogul ăsta? Aici a ales *Tata* să locuiască?

Rosteşte cuvântul ca şi cum ar ridica din mormanul de lucruri o cămaşă murdară, putredă şi ar examina-o, scârbită.

— Doar când vrea să fie singur.

Răspuns prostesc, îmi dau seama, aşa că adaug:

— Dacă n-ai nimic împotrivă, am putea face noi un pic de ordine şi de curăţenie, îi spun.

Nici eu nu cred că aşa ceva este posibil, iar Anca nici nu mă aude. Eu mă aşez, poate ca să-i dau un exemplu de calm, pe grămada de rufe murdare, subconştientul lui…

— Poftim, continuă Anca ţipând ascuţit, trăieşte ca un cerşetor şi citeşte cărţi elevate de istorie!

Într-adevăr, întoarse cu paginile în jos, peste alt morman de zdrenţe, şi înfoiate ca o cloşcă pe ouă, memoriile lui Grigore Gafencu, editate de mine, cu câteva luni în urmă! Prima carte la care lucrasem

efectiv, examenul meu de admitere în editură. Neverosimil. Nu îndrăzneam s-o ating, nu îndrăzneam să-mi recunosc narcisismul: eram curioasă la ce pagină o lăsase deschisă.

Parcă ghicindu-mi gândurile, Anca o ridică între două degete, fără să şi-o apropie prea mult de faţă, şi-mi citeşte:

> Sir Winston Churchill relatează discuţia pe care a avut-o cu Stalin pe 9 octombrie 1944 la Moscova (vezi *Le Figaro* din 3 noiembrie 1953):
> — Pentru că mi s-a părut prielnic momentul să acţionez hotărât, am spus: „Să reglementăm chestiunile noastre din Balcani… Hai să nu acţionăm acolo unii împotriva altora cu meschinărie. Ca să vorbim doar de Marea Britanie şi de Rusia, ce aţi zice dacă aţi avea o pondere de 90 de procente în România, iar noi de 90 de procente în Grecia, iar pentru Iugoslavia să cădem de acord asupra a jumătate pentru fiecare?“. În timp ce se traducea acest lucru am scris aceste cifre pe o jumătate de coală de hârtie. Am împins hârtia către Stalin, care între timp ascultase traducerea. Urmă o mică pauză. Apoi acesta luă creionul său albastru, bifă în semn de aprobare şi împinse hârtia înapoi. Totul nu a durat mai mult decât a durat să punem pe hârtie…
> De data aceasta se instală o lungă tăcere. Hârtia scrisă cu creionul stătea pe mijlocul mesei. În cele din urmă am spus: „Nu ar putea părea frivol faptul că tratăm aceste probleme care afectează viaţa a milioane de oameni într-un mod atât de indiferent? Ar trebui să ardem hârtia“. „Nu, păstraţi-o“, spuse Stalin.

Pe margine, scrisul aplecat la voia tuturor poftelor al lui Vlad: *Asta spune cât de neînsemnaţi suntem.*

Amorţisem pe mormanul de haine vechi, unde stătusem ca într-un fotoliu confortabil aproape o jumătate de oră.

Aproape că uitasem de prezenţa Ancuţei, care în timp ce declamase actoriceşte fragmentul de memorii se potolise ca prin farmec şi răsfoia, curioasă, tot felul de caiete, cărţi, tăieturi din ziare.

— Şi dacă el are dreptate? am spus.

Ieşisem în pragul Villei Margareta şi, cum stăteam acolo, sprijinită de tocul uşii, perpendicular, cu umărul drept afară, cu cel stâng înăuntru şi cu privirea mobilă, între afară şi înăuntru, ca o uşă prinsă solid în balama, mi-am adus aminte sentimentul că nu voi pleca niciodată din locul acesta şi confortul interior legat de el şi mi s-a părut că aş putea rămâne fixată acolo, între subconştientul la vedere al poetului Vlad Cernescu şi întinderea pustie a bălţilor, chiar ca o uşă care nu are de ce-şi dori să se desprindă din balamaua ei. Exact ca *atunci*. Doar că atunci ireală era plecarea, cu frica aferentă, exorcizată în prozele adolescentine, din care atât de frumos îmi declamase Relu-Rafaelu, iar acum ireală eram eu întreagă, cu cei trei copii ai mei care aproape nu mai sunt ai mei şi cu douăzeci şi trei de ani mai bătrână decât atunci când totuşi m-am desprins.

Anca vine lângă mine.

— La ce vă gândiţi?

Şi-i povestesc doar aşa, ca să ne desprindem amândouă din balamale, să închidem cu indiferenţă, reflex, uşa putredă a barăcii, ca

nişte gospodari care-şi părăsesc pentru câteva ore gospodăria, şi să ne îndreptăm spre maşina lăsată între dune, o poveste de când aveam paisprezece ani. Una dintre ele, cea mai vandabilă. Cea mai comercială. Povestea primei mele îndrăgostiri. Când ne duceam, cum se obişnuia pe vremea aceea, la practică agricolă, la cules de cartofi, unde ne însoţea profesorul de limba română, al cărui nume l-am uitat. Am venit înainte pe aici, pe la Villa Margareta, alergând, să nu întârzii, ca să mă fac frumoasă pentru el. Cum exista pe vremea aceea o pomadă pentru eczeme şi arsuri, al cărei nume nu l-am uitat, Cutaden, care era albă şi te albea. Cum mi l-am dat pe faţă şi m-am simţit frumoasă şi îndrăgostită toată ziua, sub ochii profesorului, care n-a vorbit decât cu mine. Cum seara, când am ajuns acasă şi m-am văzut în oglindă, neagră de praf ca un drac, de nu mi se vedeau decât ochii, plânsesem amarnic. Şi hotărâsem definitiv să nu mai încerc vreodată să par altfel decât sunt, indiferent ce beneficii mi-ar fi adus travestiul. Dar asta nu i-am mai spus, oricum povestea mea, pe care o sperasem comică, n-a amuzat-o deloc şi o uşoară stânjeneală pluteşte între noi. Anca revine repede la prezent, se aşază pe bancheta de alături, îşi pune centura şi, după ce demarăm ieşind pe aleea de pietriş, mă întreabă aproape brutal:

— Dumneavoastră când l-aţi văzut ultima dată?

Nu-mi place tonul ei. Este ca un interogatoriu. Sunt o doamnă de şaizeci de ani, cu o casă de copii (cum zice mama când vrea să mă apere în faţa cumnatei mele de acuzaţia că am abandonat-o), care şi-a luat un an sabatic şi vrea să se dedice, pe cât posibil, propriilor proiecte. Căreia s-ar putea să i se pară suficient că se lasă anexată provizoriu la proiectele nepoatei domnului general, până în urmă cu douăzeci şi ceva de ani, tovarăş.

— L-am văzut ultima dată exact în noaptea de 21 spre 22 decembrie 1989, când, nu ştiu dacă ştii, am plecat împreună la Bucureşti, direct de la şcoală. Ne-am rătăcit unul de altul acolo, pur şi simplu. Apoi, în iunie 1990, când cu minerii, ştii probabil, am plecat eu, definitiv. Dar între timp, ai aflat că s-a spus că a… dispărut la Revoluţie.

Mă uit la ea rapid, ca să nu pierd, în întuneric, dunga albă de pe mijlocul şoselei, aproape ştearsă. Nu pare să ştie nimic.

— Nu, nu ştiu, confirmă. Aveam zece ani la Revoluţie.

— Da, dar între timp ai mai crescut, nu? Nici noi nu existam când s-a petrecut târgul Churchill/Stalin de care-ai citit adineauri. Dar se poate citi despre chestiile astea în cărţi, nu?

Şi, deşi blând, de data asta tonul meu de profesoară nu-mi place.

— Nu l-am mai văzut deci de-atunci, de aflat am mai aflat însă ceva veşti. Probabil tot prietenul acela, care ţine şi cu voi legătura, cred că un străin pripăşit pe aici, însurat cu o româncă, un pic ţicnit,

care nu ştiu de unde mi-a aflat ID-ul pe chat. De la Vlad ştia că ne cunoaştem, numai de discreţie nu l-ai putea vreodată bănui pe tatăl tău, îmi iese cu o răutate apăsată reproşul distanţator. Şi acel prieten al lui, se pare matematician de geniu, îmi trimitea din când în când nişte mesaje cripto-poetice, din care mai reuşeam să deduc una, alta.

În fine, Ancuţa se amuză.

— Deduceaţi din poeziile lui ce face tata?!

— Da, nu era greu, uite, poţi şi tu să deduci, dacă cineva îţi scrie ceva de genul: *Sufertaşe de ciorbă spânzură de foraibăre/ în echilibru instabil/ S-ar strivi, ca nişte trupuri de sinucigaşi, de bordură/ dacă vântul le-ar desprinde/ am vrut să-l iau la o regată/ un nod de imposibil apăruse-n drum/ blocaj de intersecţii/ claxoane, în sfârşit am ajuns la domiciliul lui/ am lăsat maşina pe dreapta,/ ferestrele deschise/ între o mie de cuvinte şi două vise/ l-am zărit/ era într-un teatru absurd,/ de scrumiere pline de mucuri de ţigări/ etajerele cu urme de vodcă de aseară/ în cele din urmă am profitat de turmă şi m-am retras*.

Anca râde cu un chiţăit de şoricel, privindu-mă vag neîncrezătoare:

— Da, e uşor, locuia încă în garsoniera lui tataia!

— …Prin noiembrie 2010 era asta, cred, după ce oricum îl văzusem la televizor, dar cum dăduse de mine prietenul acela nu mai ştiu şi nici cum îl cheamă nu mai ştiu.

— Păi, şi de ce vă spunea aşa, şi nu direct?! râde Anca, cu sughiţuri.

— Habar n-am, poate că detesta proza vieţii. Şi oricum, nu mă deranja, era uşor de dedus că mai fuma, că mai bea, că era înconjurat de amici şi că tipul se retrăgea cumva rănit. Mereu a fost înconjurat de inşi care se împărtăşeau cumva din gloria lui, frecventându-l. Pe alţii nu-i cunoşteam, nu mă contactaseră. Iar ăsta chiar era un individ cumsecade, îi ducea şi mâncare, zice Niţă. Mai era apoi tipul care i-a scos volumul. Un admirator al lui, cel mai fervent. De fapt, soţia lui. Dar asta a fost mult înainte, imediat după Revoluţie, cred. Imediat i-au trimis pachetul cu cele cincisprezece exemplare cuvenite, pe adresa Valeriei, a bunicului tău, la Bucureşti, dar Vlad nu le-a răspuns. Asta le-a confirmat, probabil, că a murit la Revoluţie. Sau faptul că nu le-a răspuns i-a jignit şi nu s-au mai interesat de el… Fiindcă din tăcerea lui putea rezulta că efortul lor, al Ioanei, al lui Sandu, nu avusese nicio importanţă pentru el. Iar ei considerau poate, dimpotrivă, că efortul acesta, pe ultima sută de metri, de a-i scoate volumul fusese mai meritoriu decât al lui, de a-şi scrie acele poeme. În fond, în 14 noiembrie se petrecea congresul, în ţările din jur căderau comuniştii de la putere ca popicele, în decembrie puneau şi studenţii de la Bucureşti pere prin plopi, ca să grăbească şi aici sfârşitul (fiindcă aşa spusese Ceaşcă: va cădea comunismul când vor

face plopii pere), iar ei trei, în timp ce alţii strângeau bagaje să se refugieze pe la rude, alergau la tipografie, la Consiliul Culturii, unde nu mai era nimeni, după aprobări. Noroc că, inventiv ca întotdeauna, Sandu a imitat semnături de prim-secretari şi secretari adjuncţi deja imposibil de găsit, a măsluit ştampile şi a arătat aprobările pentru scoaterea tirajului. Treaba s-a mai împotmolit, hăt, câteva luni bune, dar, inerţial, semnăturile alea au funcţionat până la sfârşit. Toate aceste sacrificii îi îndreptăţeau, crezuseră ei, la puţină recunoştinţă şi consideraţie. Şi să se supere că Vlad nu le dă niciun semn. Când, peste vreo două sau trei luni, s-au întâlnit în pasajul Universităţii cu Niţă, care o avea pe Tudoriţa internată la Colţea, Niţă le-a vorbit despre „moartea“ lui Vlad. Asta e tot ce ştiu, după ce-am pus cap la cap mărturiile. Anca tace, ca pentru a prelucra datele primite. Sau poate fiindcă nu mai are nimic de spus.

Drumul înapoi, pe lângă Cazemată, Observator, Salonul Măgarilor şi Casa Poştaşului, un peisaj secat de orice emoţie, din cauza întunericului, mi se părea, ca de fiecare dată, mai scurt decât la venire. Invers decât i se părea sergentului lui Alecsandri. Poate fiindcă acela avea o singură acasă, nu ca mine şi Ancuţa. Ajunseserăm deja la intersecţia Istria, Săcele, Corbu, Constanţa, patruzeci de kilometri. Şi întrerup din nou tăcerea:

— Niţă e cel care i-a minţit atunci că Vlad a murit.

— De ce? Pentru mama, pentru bunicu’?

Anca, din nou ultragiată.

— Pentru Valeria nu, în orice caz. Chiar Valeria îi ceruse asta. Cred că şi încercase să-i dea nişte bani.

— Nişte bani?! Pentru ce?

Expediţia noastră, atât de solicitantă, risca să se termine pe un ton de ostilitate nejustificată, totuşi nu mă înşelam. Imediat după accidentul Letiţiei, singurele persoane de la care aş fi putut afla câte ceva despre această încâlcită poveste, atât de rău terminată, ar fi fost ei doi, Ioana şi Relu Fărcaşu. Cel care-mi blocase orice dorinţă de a lua legătura cu ei fusese exact Niţă. Sunt douăzeci şi trei de ani de atunci şi-l aud de parcă ar fi fost ieri. Atunci, mai aproape de evenimente, impresiile sunt întotdeauna mai bogate în detalii, chiar dacă mai puţin aşezate:

„Prea mă iscodea, măi, var-mio. Parcă mă *inter-roga*. Poate pe el îl iscodea alţii, că avea şi el cheia, şi el mă iscodea pe mine. I-am dat cu flit, politicos. Că şi eu aveam cheia, da’ nu mai trecusem. Că m-am luat şi io, ca omu’, cu ale mele. Bolnav socru-meu, bolnavă soacră-mea, bolnavă Grecoaica, bătrâna, şi uite că pe ea nici n-am apucat s-o duc la timp să se caute… I-am spus ce s-a zvonit: că l-au găsit în baie, dup-o săptămână… Doamna Valeria a venit şi mi-a spus: aşa să rămână, domnu’ Niţă. A vrut să-mi dea nişte bani. Mulţi bani, ca să

spun că eu l-am găsit, şi că… a fost… cum ar veni… Incinerat, îl ajutase, mai sprintenă, Tudoriţa.

Şi asta i-am şi spus. Domnului Relu, pictoru', fiindcă altcineva nu a mai venit, nu m-a mai căutat… Nu m-a mai întrebat de el".

Întâlnirea din pasaj i-a confirmat-o Ioanei Rafael, iar Ioana mi-a relatat-o mie, în singura ei scrisoare, de prin decembrie '90, la care n-am ştiut ce să răspund. Cum „în acea clipă" (a aflării şocantei veşti) îi înconjuraseră, „ca un val, gata să-i dărâme, chirăind şi îmbrâncindu-se în sus şi în jos pe scările rulante de la pasaj, grupuri-grupuri de copii de la ţară. Erau copiii din Topalu! Poţi să realizezi? E una dintre acele coincidenţe care fac ca evenimente la fel de importante pentru tine să se escamoteze, să se oculteze reciproc, fiindcă vin în acelaşi timp. Două revelaţii, la fel de luminoase şi de clare, se şterg simultan."

Nu i-am răspuns (influenţată de dezvăluirea lui Niţă, anterioară scrisorii ei) nici măcar că da, puteam să realizez. Acolo, la kilometrul zero din Bucureşti, zona liberă de comunism, redusă la un punct, la o suprafaţă de douăzeci de metri pătraţi, nu mai mult, între o cruce şi coroanele din jur şi ce o mai fi acolo, avusesem şi eu, cu puţin peste şase luni în urmă, propria revelaţie. Şi luasem propria hotărâre. E drept, deja însărcinată cu cealaltă Letiţie, a mea, copilul revoluţiei şi al prieteniei, cum ar veni.

Puteam să realizez. Kilometrul zero, locul unde s-au întâlnit ei toţi şi au pecetluit minciuna despre moartea lui Vlad, aproape la fel de uscat azi de orice emoţie, ca un fel de punct unde s-ar închide evantaiul eurilor mele şi s-ar suprapune toate figurile care l-au compus de-a lungul vieţii, îmi apare populat şi animat de grupul lor.

Ioana fusese foarte tulburată, „copleşită" de vestea dată de Niţă, în mod bizar răsărit ca din pământ aproape simultan cu cârdul de copii care luaseră cu asalt scările rulante din pasajul de la Universitate. Copiii din Topalu veniseră la Bucureşti să viziteze Expoziţia Naţională. Îi însoţea Stamatoiu, care lui Rafael (povestindu-i Ioanei) i se păruse îmbătrânit, căzut dintr-odată, şi încă doi colegi tineri, proaspăt absolvenţi. „Succesorul tău", i l-a prezentat pe unul dintre ei, blond, aproape un adolescent, care-l măsurase pe Rafael cu o privire uşor insolentă, iar el se simţise ca în cântecul auzit cândva pe terasa Colonadelor din Constanţa, unde-l aşteptase pe Vlad, împreună cu Letiţia. *Les bourgeois c'est comme les cochons, plus ça devient vieux, plus ça devient bête*… I-a mai prezentat pe un alt nou coleg, de engleză, succesorul lui Vlad, „nu aşa dotat ca el, hmm, hmm", zâmbise complice Stamatoiu, care nu părea la curent cu „moartea" lui Vlad. Şi-l trimisese pe tânărul blond să-i adune pe plozii care se amuzau să coboare de-a-ndoaselea scările rulante, îmbrâncind trecătorii. Pe el, pe Rafael, îl ironiza gratulându-l cu titlul de „maestru". „Ai succes, maestre, ai succes, te-ai ajuns." *Peisajele* lui *cu căsuţe dobrogene* luaseră

o serie de „premii judeţene“, iar Sandu îi aranjase o expoziţie la Cercul Militar de pe colţul Căii Victoriei cu bulevardul 6 Martie din Bucureşti. Era prima dată când nu mai putea pretinde cineva că le ţineau acolo special pentru punctele adunate la festivaluri, cum ricana altădată Stamatoiu, tot numai elogii acum: „E bine ca omul să lase pe unde trece urme. Tu, maestre, ai lăsat o urmă adâncă. Să nu fim modeşti“.

Nu avea de ce să fie modest, i-a spus Rafael Ioanei. Era un bărbat de treizeci de ani, însurat, tată în devenire, lăsase într-un muzeu local, mai bun decât multe muzee din marile oraşe ale ţării, râvnit de altfel de mulţi mahări cărora le-ar fi plăcut să şi-l prindă floare la butonieră, o urmă adâncă, împreună cu singurii oameni interesanţi pe care-i cunoscuse acolo, Letiţia, Vlad Cernescu şi… eu.

Aici cred că Ioana mă adăugase de la ea. Sau poate că mă evocase Stamatoiu în pomelnicul lui plin de pietate. Eram numită „Mutulanca“, şi numai când slăbiciunea mea pentru filme mă învingea acceptam invitaţia la seratele lui, unde mă comportam conform poreclei. Lui Rafael îi confirmase, chipurile, Stamatoiu chiar atunci, în gura pasajului din Piaţa Universităţii, după spusele Ioanei, în scrisoarea ei plină de dialoguri şi de ghilimele: „Uite, maestre, acum pot să-ţi spun, toţi ăia, mai din topor, mai de la coada vacii, cu şcolile făcute mai pe puncte, când vă mai invitam eu la câte o agapă de-alea, unde lumea dansa, iar voi patru, artiştii, vă luptaţi cu floretele polemicii, îţi spun drept, după ce ieşeaţi pe uşă, se duceau direct la dicţionare, domnule, ca să verifice despre ce vorbeaţi. *Larousse*, *Petit Robert 2*, nume proprii, şi nu ne lăsau, pe nevastă-mea şi pe mine, să dormim, ca să le traducem. Şi da, tot ce spuneaţi voi acolo aşa era, ani, secole, titluri, opere, curente. Pe onoarea mea, de la voi şi cu dicţionaru’ s-au mai destupat şi ei la minte, ăştia de la Agro…“.

Nu avea de ce să fie modest, continua Ioana. Dar trecutul era trecut, iar acea expoziţie – ultima lui filă.

„Noaptea aceea“, mai scria Ioana, „când Sandu rămăsese la noi şi se oferise să doarmă el în camera copilului, după ce apăruse volumul lui Vlad şi se închisese expoziţia lui. Era 4 dimineaţa când am intrat. Nu s-a întors spre mine. Auzeam cum scârţâia bomfaierul sau foarfeca de tablă, dar nu ştiam ce făcea acolo, întors cu spatele. Îşi distrugea opera. Asta m-a impresionat. M-am ţinut tare, fiindcă eu venisem să-i spun că, dacă relaţia noastră nu mai corespunde standardelor mele, indiferent de câţi copii vom avea, eu plec şi i-am şi spus-o înainte de a vedea ce face. A reacţionat ca şi cum ar fi aşteptat un singur verdict din două: achitat sau condamnat. Până atunci nu-mi spusese absolut nimic despre îndoielile lui şi nici eu nu-i spusesem ceva. Crezuse că se jucase. Dar nu. Cu *Căsuţele dobrogene* nu, cu ele fusese ceva serios, dar niciodată nu simţise, pictând, o mare bucurie. Şi totuşi, chiar după ce

le distrusese, aştepta verdictul, cu sufletul încremenit. Un verdict postum. La picioarele lui, lângă coş, nu în coş, grămada de fâşii seamănă cu o pasăre cu penele zburlite, iar când a văzut că am văzut-o, a împins-o sub birou cu piciorul, cu dispreţ, singur, ca şi cum ar fi vrut să se acomodeze cu dispreţul meu“.

Şi din nou Ioana mă întreba dacă „realizez“.

Nu prea. Decât că ea nu-l întrebase de ce şi-a distrus opera. Îi dăduse verdictul că fusese o operă valoroasă, dar că puterea lui de a se despărţi de ea are şi mai multă valoare, iar Relu-Rafaelu făcuse iar o criză. Ultima. De atunci, devenise soţul pe care-l visase ea şi care simţise întotdeauna că va deveni el, într-o bună zi. Nu-şi mai dorise, ca până atunci, din fascinaţie pentru Vlad, din mimetism faţă de el, să facă absolut nimic de unul singur. Între bucuria şi satisfacţia de a hrăni şi de a adormi „mormolocu’“ (aluzie la momentul în care îl concepuseră, hrănind Carasul Vasile, şi se întrebau câte luni va arăta şi va fi cuminte ca un mormoloc) şi singurătatea vreunui act de creaţie, oricare, alesese atunci, hotărât. Iar dacă se întâmpla să-i vină în minte, încerca de fiecare dată, faţă de ea sau de copilul lui, o strângere de inimă, ca şi cum ar fi înotat singur în larg, având de jur împrejur nemărginirea feerică a lumii, şi i-ar fi lăsat pe ei undeva, pe mal, neputincioşi, să-l urmeze şi să-i împărtăşească bucuria. Stând pe mal şi aşteptându-l, nefăcând nimic altceva, încetând să existe. Şi nu avea sufletul să-i lase singuri acolo. Se ducea, încălzea biberonul şi aştepta ora să-şi hrănească mormolocul. „Eram sinceră în ce spuneam“, continua Ioana. „Paleta lui avea o tonalitate a ei, distinctă. Ceea ce făcea el era interesant.“ Şi încheia ca şi cum acordul nostru în această privinţă ar fi fost în afară de orice discuţie: „Bietul Relu, bietul Vlad şi bieţii artişti. Şi bietele lor victime, ca prietena ta, Letiţia, cu dragostea ei imprudentă, care a expus-o atât, fără măcar să lase în urmă ceva, cum ar fi vocişoara ascuţită, imperativă, de alături, care cere biberonul, şi deci trebuie să te părăsesc“.

Am lăsat-o pe Ancuţa lângă statuia lui Charles de Gaulle, care-şi poartă pardesiul ca pe un prosop, întrebându-i pe bucureşteni: ce mai doreşte domnul? Supremă revanşă românească. Am coborât punând luminile de avarie, doar cât să-mi iau rămas-bun şi să aflu când pleacă:

— Vinerea viitoare, mi-a spus.

Joi îl duce pe „Tataia“ la neurolog…

Numai după ce mă uit în urmă, în oglinda retrovizoare, şi o iau spre Arcul de Triumf, pe lângă restaurantul unde ne întâlniserăm cu două zile în urmă, îmi dau seama că nu am rugat-o să nu-i spună totuşi lui „Tataia“ unde a fost. O vreme mă sâcâie gândul şi sunt tentată să o sun pe mobilul ei cu număr american şi apoi îmi dau

seama că e o prostie. „Tataia“ nu mai este azi în măsură să prelucreze nicio informaţie, oricât de preţioasă. Iar Ancuţa, pe care o văd deja alergând, aferându-se, excedată, sau stând răbdătoare lângă bătrânelul cuminte, pe bancheta nouă-nouţă a sălii de aşteptare din clinica privată, unde urmează să fie invitaţi înăuntru de o mare somitate, n-aş face decât s-o rănesc din nou. Şi, ca de fiecare dată, pentru a evita asemenea risc, utilizez metoda etichetată de Vlad ca „ineficienţă a reacţiei“ sau abţinere de la ea: virez pe linia dublă, la stânga, mă întorc sub statuia lui Charles de Gaulle, unde parchez, şi intru ocupând colţişorul meu de masă retrasă sub fereastra cu veveriţe, unde pot să-mi scot carneţelul şi să scriu:

Îi tremură mâinile. Mâinile lui nemuritoare, pline de riduri, şifonate, cum zicea Nicolas când avea trei ani – de ce are *Mémé* mâinile şifonate? –, îi tremură de emoţie şi de bătrâneţe.

Este curat, bine îmbrăcat, cu pielea alb-rozalie, fină, a foştilor activişti, bine hrăniţi, trăiţi la căldură, totuşi neliniştit şi bătrân, bătrân. Şi emoţionat. Deşi i s-a spus, a fost asigurat. Materia albă nu e afectată, plăci de amiloizi şi degenerescenţe la nivelul scoarţei nu se văd, nu are cocoloaşe de gumă de mestecat şi nici ghemotoace de păr încâlcit în creier, deci nu este Alzheimer. Mâinile îi tremură totuşi, în special stânga, cea pe care lepădătura i-a rupt-o ca pe un vreasc, în urmă cu douăzeci şi trei de ani, fix. Nu are pierderi de memorie. Uită doar dacă a dat acum cinci minute telefonul pe care avea să-l dea. Trebuie chemată Valeria. („Tati, nu am *green-card*-ul, cum vrei să vin? Mereu uiţi.“) Nu uită, dar nu-l interesează *green-card*-ul, e tatăl ei, s-a sacrificat pentru ea, i-a trimis bani în America, cât a făcut foame pe-acolo, acum să vină. Să facă pe dracu-n patru şi să vină. „Am trimis-o pe Anca în locul meu, tu nu înţelegi?“ „Unde ai trimis-o?“ „Cum unde? E acolo, nu? Dă-mi-o la telefon!“ „Mă doare mâna“, încearcă el, şiret, altceva. „Ştiu, mi-o tot spui de zece ani.“ „Zece? Poate şase“, precizează, ca să vadă că nu încurcă anii.

Sunt de atunci trei ani.

Atunci a primit telefonul lui Brabete. De la Constanţa. Cică: dom' general, trăieşte! Bou' dracu'! El l-a brichisit pe haimanaua aia, poponaru' lu' ginere-su. Ăla de-şi alesese singur numele de cod „Rafael“.

Adică, dom' general, ni s-a raportat că murise şi… L-a văzut acolo, poate să bage mâna în foc, nu mai are multe relaţii, nu mai este în reţea, de când s-a retras din viaţa publică, ca să vadă dacă la OTV, Televiziunea Poporului, unde a văzut secvenţa, există arhivă şi există înregistrări…

Deci nu murise, javra, aşa cum proasta de fie-sa răspândise vestea, purtând, ca o caraghioasă, şi doliu vreo şase luni şi scăpând în felul acesta de insistenţele tatălui ei de a-şi regulariza situaţia, divorţând. De a clarifica situaţia fetiţei. Care poate să întrebe…

…I s-a raportat că murise şi acum, în mulţimea venită să-şi aducă omagiul marelui dispărut, cântăreţul Ion Dolănescu, din spatele Pieţei Rosetti, pe strada cu cei mai mulţi duşmani ai poporului care se dau prieteni, din Bucureşti, unde n-a locuit niciodată, cu excepţia acestui artist remarcabil, decât plevuşca rămasă din vechea clasă, caracuda măruntă, poate să bage mâna în foc că l-a văzut. Cu barba aia plină de scaieţi, care nu se spăla decât când venea în casa lui, la Bucureşti. Casa lui câştigată cu sudoarea frunţii şi a mâinilor lui de muncitor şi de ţăran, a mâinii lui nemuritoare. Care a stat atunci o lună jumătate în ghips, l-a mâncat, l-a chinuit, pentru ca, atunci când au scos ghipsul, să constate că i s-a sudat strâmb şi să i-o rupă din nou şi să i-o mai ţină o lună jumătate. La mulţi ani cu soare. Nimeni nu l-a întrebat ce e. Convinşi toţi că alunecase beat în baie, şi asta în condiţiile în care nu mai băuse, la momentul faptei, de cincisprezece ani, spre deosebire de japiţa care se scăldase în cei zece ani cât îi fusese ginere, fără să stea adunate mai mult de opt luni cu fie-sa, în whisky, martini, porto, vodcă şi armagnac. Şi beri străine la greu, şi palinci, şi ţigări de toate felurile, şi blugi. Numai fiindcă fiică-sa nu se putea despărţi de stremeleagul, mădularul, sulacul, mătărânga lui. Mai bine lua unul cu o puncte-puncte cât un şurub, acolo, da' onest, principial, loial.

— Ce mai e? îl întrebase bătrânul pe Brabete, cu mâna tremurând pe aparat.
— Ce să fie? Dumneavoastră nu vă uitaţi la televizor?
El nu se mai uita decât pe OTV.
— Păi, nu ajunge, dom' general. Uitaţi-vă şi la mizerii. Ca să vedeţi pe ce lume trăiţi. Uitaţi-vă şi la ăia de-şi zic democraţi. Marii moralişti ai patriei au ieşit să blagoslovească pulimea cu învăţăminţile lor de căcat.
Acum nici nu mai are puterea să se bucure de victorie. Sănătatea lui e cea mai importantă. Au câştigat, era normal să câştige… Acum o are lângă el pe soţia lui. Tânără, frumoasă, proaspătă. Brunetă şi focoasă. Îi apucă mâna şi i-o strânge cu mâna lui tremurătoare: Micu, am nevoie să mă…
— Tataie, sunt eu, Ancuţa, nu e Buni… Stai să chem o infirmieră.
Dă să se ridice de lângă el, dar el o strânge cu putere de mână… Pe Micu.

15 decembrie

Ieri a plecat Ancuţa. Mi-a dat un telefon din aeroport. Schimba la Roissy şi apoi nu mai ştiu unde. A fost afectuoasă şi caldă. Dacă mă tem de sfârşitul lumii. Pentru români, sfârşitul lumii pare să fie ceea ce s-a întâmplat duminică, îi spun, cu un ochi pe ecranul televizorului, unde invitaţii comentează pe tonul cu care s-ar comenta în alte părţi un cutremur devastator sau un atentat cu mii de victime. Nu înţelege. Vorbesc despre alegeri. Ah, da, răspunde politicoasă. Inclusiv pentru cei mai mulţi dintre puţinii mei prieteni, victoria asta a unei stângi *de pacotille* a fost o surpriză, ca şi cum ar fi venit din altă parte şi i-a scos de pe un făgaş oarecum calm. Şi pe mine mă nedumireşte oarecum, dar gălăgia de la televiziuni nu e de natură să clarifice nimic. Încerc să mă edific ce a fost şi ce va fi răsfoind, ca o persoană *old fashion*, presa de hârtie.

Mi-a revenit reflexul de a citi zilnic presa franceză. Pesemne, mai mult ca oricând, nu am curajul să trag şi celălalt picior şi mă felicit că mai stau cu fundul în două luntri. Un moderator, foarte agitat, îşi întreabă invitaţii dacă este posibil ca partidul victorios să închidă graniţele, din nou, ca Nicolae Ceauşescu, în urmă cu douăzeci şi trei de ani, în caz că oamenii ies masiv în stradă, nemulţumiţi de rezultat. *Le Monde* şi *Le Figaro*, pe care le pot răsfoi şi pe internet, nu dau decât scurte ştiri, necomentate.

Despre *Le Canard enchaîné*, procurat de la chioşcul din Piaţa Universităţii, ce să mai zic? Întâi că este de miercuri, 12 decembrie, deoarece aici ajunge cu patru zile întârziere, se pare că mai greu decât ajungea orice publicaţie în perioada interbelică, şi pentru că ei acolo au alte griji. Titlu pe pagina a doua:

Sauvons le spermatozoïde français.
Alerte à la pénurie!

Spermatozoidul francez devine din ce în ce mai rar. *Le Parisien* (6/12), citând un studiu al Institutului naţional de vigilenţă sanitară, afirmă că sperma francezilor şi-a pierdut o treime din gameţi în ultimii şaptesprezece ani! O estimare care trebuie relativizată. Tot mai rămân, într-un mililitru de spermă, 49,9 milioane de viermişori cu capul oval şi, în plus, interpretarea rezultatelor studiului e dificilă, fiindcă numărul bărbaţilor care vor să participe la experiment este mic.

Totuşi, canariştii nu sunt disperaţi:

Chiar dacă nu mai este ce-a fost odată, sămânţa tricoloră rămâne în normele de fertilitate, zice OMS. Asta nu înseamnă că ministrul Sănătăţii nu trebuie să ia măsuri pentru a redresa aparatul nostru reproductiv. Şi pentru a-i mobiliza pe toţi francezii care nu mai au nimic de scuturat.

Mi-l imaginez pe B. râzând de ştirea asta. Nu m-a sunat de trei zile sau poate a sunat şi n-a vrut să lase mesaj pe *répondeur*. Unde n-am găsit niciun *tu me manques*, cu excepţia drăgălăşeniilor lui Nicolas.

Cu care am vorbit, la întoarcere, trei sferturi de oră. Nu ştie unde e *papa*. Dumincă era acasă. Îi primise, surpriză, cu *blanquette de veau* şi cu *tarte Tatin*. Mă tocaseră, soarta oricărui absent. Letitia, uimită că la Bucureşti există un loc unde se ascultă muzică şi mai ales că *sa maman* are un abonament. „*Maman* melomană? Ea nu deosebeşte *Cântecul lui Solveig* de *Cântecul lunii*, din *Rusalka*.“ Surpriză, cel care mi-a luat apărarea a fost B.: „Sunt oameni care ascultă muzică din alte motive decât pentru a-şi etala competenţa“. Alexandra, mereu echidistantă: „Cine simte nevoia să-şi etaleze competenţa are probleme cu stima de sine“, iar Letitia, mereu acuzatoare la adresa cuiva: „Stima de sine a copilului este sarcina părinţilor“. Nicolas îmi face *compte rendu*-ul prânzului pentru care *papa* s-a întrecut pe sine. „Atenţie, *maman*, are o din ce în ce mai pronunţată independenţă gastronomică.“

Apropo de stima de sine, întâlnirea mea secretă de miercuri seara, cu D.M.M., nu se anunţa deloc interesantă. Nu venisem cu nicio aşteptare şi nicio întrebare şi a fost un moment lung, destul de penibil, în care nici nu ştiam despre ce să vorbesc. Ştiam că voi continua să mă duc, voi continua discuţiile cu ea, doar pentru motivul că plec de acolo şi trăiesc câteva zile cu aceeaşi senzaţie de curăţenie ca a doua zi după ce venea Erji să facă la propriu curat în casă. (Ceea ce, când o fac eu însămi, curăţenia, nu simt.) Dezavantajul este că fiecare vizită îmi cere efortul minim de a mă pregăti, să ştiu măcar atunci când ajung la ea ce vreau să-i spun sau să întreb. Or, acum, parcă nu voiam nimic, eram ca un elev cu lecţia nefăcută, nu din lipsă de timp, ci fiindcă mi se păruse o corvoadă s-o fac. M-am decis să-i vorbesc despre Villa Margareta. Spaţiul purităţii. Memorialul adolescenţei, vizitat recent. Pur şi simplu ca să întrerup tăcerea pe care ticăitul deşteptătorului ieftin din colţul raftului cu dosare o făcea şi mai jenantă.

— Vă amintiţi ce v-am întrebat prima sau a doua oară când am venit la dumneavoastră în legătură cu „operaţia“ pe care o facem noi aici?

A tras spre ea dosarul meu, unul movuliu, acum mă întreb prima dată dacă mi se potriveşte, mie neplăcându-mi deloc movul.

— Nu, dar vedem aici, imediat.

— V-am întrebat dacă e ca o curăţare a hornului, caz în care operaţia trebuie făcută periodic, fiindcă mereu se adună funingine, sau e ca îndreptarea unui umăr luxat sau fracturat, caz în care… e foarte dureros, dar, teoretic, definitiv…

Deschide dosarul chiar la prima sau la a doua pagină.

— E o întrebare mai mult teoretică, acum…

— Desigur, teoretic, depinde despre ce e vorba. Sunt oameni care vin doar cu hornul de curăţat, iar alţii vin pentru luxaţie. Iar alţii pentru fractură. Şi sunt unii care vin pentru horn şi descoperă că e o fractură… şi sunt lucruri pe care nici noi nu le putem repara…

— Cum ar fi o cocoaşă, nu?

— Cum ar fi o fractură pe care persoana nu vrea s-o recunoască sau o cocoaşă. La a doua noastră întâlnire mi-aţi spus, uite, e notat aici, că e… bubă!…

Se uită la mine surprinsă. Şi eu sunt suprinsă.

— Mai ştiţi de ce bubă?

— Da, sigur, răspund repede. Fiindcă doare încă şi fiindcă e şi urâtă…

— Acum veniţi cu ceva contrastant… puritatea… Atunci era buba, acum puritatea.

Sunt şi mai surprinsă. Îmi scarpin sprâncenele deasupra ochelarilor, cu gestul despre care B. spunea că semnifică faptul că „nu ştiu pe unde să scot cămaşa“, prima expresie învăţată de el în româneşte, în vremea când se îndeletnicea cu scosul cămăşii mele, mai des chiar decât mi-aş fi dorit eu. Şi-i spun râzând lui D.M.M.:

— Şi eu, care credeam că o să ne uităm azi una la alta, neavând ce să ne mai spunem!…

— Tocmai de-aia… Ce-ar fi să vorbim despre puritate? surâde şi ea.

— Da, chiar… Deşi nu e tema mea. Nu cred că e tema mea… Decât că, atunci când întâlnesc la cineva tema asta, îmi vine să îl întreb pe omul acela cine, când te-a murdărit pe tine fără să ştii, de nu te mai spală acum nicio aspiraţie şi nicio jertfă…

Şi din nou mă întrerupe, cu blândeţea ei fermă:

— Pe noi ne interesează aici „tema“ dumneavoastră…

— Da, revin, îi spun şi-mi scarpin în continuare sprâncenele. După ce am scris cartea cu torţionarul, o prietenă, o fiinţă foarte perspicace, s-a uitat la mine lung şi mi-a spus: există în tine o nevoie

de ispăşire… ce păcate, pe care în mod sigur nu tu le-ai comis, simţi nevoia să ispăşeşti? Ce simt nevoia să ispăşesc? Păcatul originar? M-am gândit o vreme atunci şi apoi am abandonat pista. Dar mă tem de oamenii prea intransigenţi, însetaţi de puritate, care au sfârşit prin a tăia capete, Robespierre, Lenin, Dzerjinski…

— Ooo, faceţi ce faceţi şi tot la monştri vă gândiţi! De ce?

Din nou valuri, valuri de autocompătimire.

— Nu ştiu…

— Păi, haideţi să vedem.

— Am cunoscut cândva o… persoană angelică, eterică, pură, care trăia cu ochii aţintiţi în sus, aspirând să semene oricui, numai ei înseşi nu… Şi cu cât privea mai în sus, cu atât parcă se micşora ea însăşi…

— Ia să vedem cine e persoana aceea…

Şi, între timp, ia plină de elan o foaie albă şi un creion din suportul plin de creioane ascuţite şi începe să deseneze.

— Ia priviţi aici. Aveţi un fel extraordinar de a explica situaţii, ipostaze, mereu am vrut să vă cer permisiunea să înregistrăm aceste întâlniri ale noastre.

Parcă nu o mai aud. Trag spre mine sulul de *sopalin* şi-i spun:

— Mă simt foarte vinovată faţă de acea persoană, prietena mea, Letiţia, cea cu care am învăţat şi am trăit puritatea, la Villa Margareta…

Şi privesc printre lacrimi la desenul pe care-l întinde spre mine, încopciat acum în dosarul meu şi arătând cam aşa:

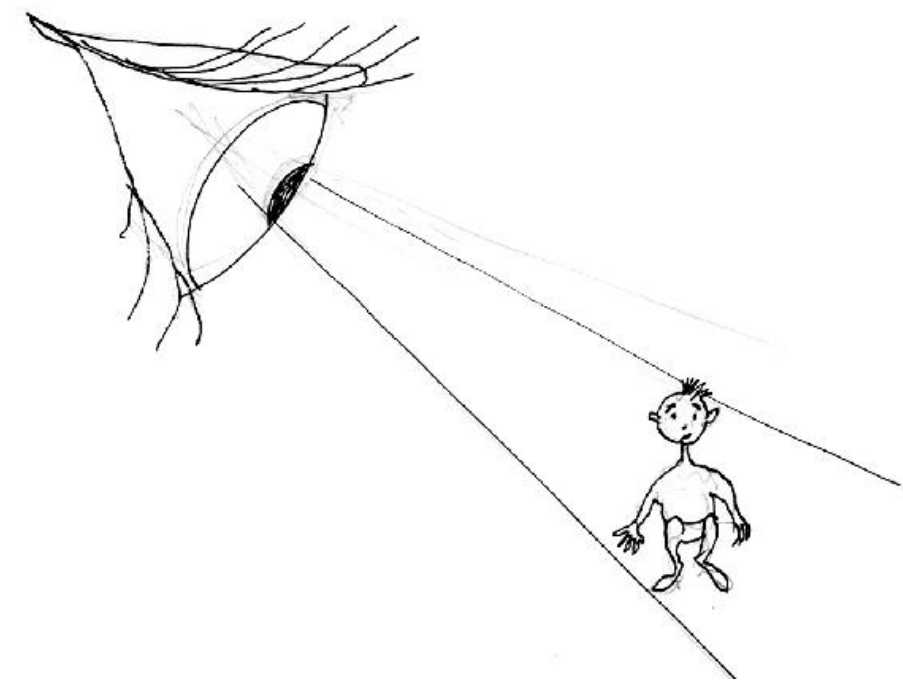

Numai pe drum, când mă oprisem la stop, simţindu-mă uşoară ca un fulg, am înţeles. Bubele sau fracturile sau hornurile pline de funingine sau cocoaşele mele pot fi vindecate. Încet, cu blândeţe… cu blândeţea şi răbdarea Doamnei Mele de Miercuri. Dar ale Letiţiei?

Apăs pe frână în ultima clipă. Cu adevărat ultima. În faţa mea, copacul din colţul şoselei Colentina cu Ziduri Moşi pe lângă care am trecut de minimum douăzeci şi opt de ori fără să-mi iasă în cale şi acum mi-a ieşit… Ajung acasă şi notez, răsărit de nu ştiu unde, dintr-un cotlon al hornului, acest film:

Am între şase şi şapte ani şi stau în capul oaselor, în patul meu de acasă, cu cartea întoarsă cu paginile în jos deasupra plăpumii. Ştiu că am între şase şi şapte ani fiindcă în copaia de la piciorul patului meu, înfăşat strâns, un cocon perfect drept, doarme Dănuţu. Este, din cauza asta, un film mut. Doar imagine şi mişcare. Noapte şi iarnă. Ştiu că e iarnă fiindcă, în faţa uşii deschise, care nu ştiu de ce dă direct afară, se vede un pătrat de zăpadă proaspătă, de un alb strălucitor. În zăpada aceea proaspătă răstoarnă mama, aplecându-se mult, ca să nu stropească sau ca să nu facă zgomot, ligheanul alb, plin cu sângele roşu al tatei. Locul ia forma unui crater tot mai adânc, cu circumferinţa roşie, franjurată, un ceaun tot mai larg şi tot mai adânc, pe măsură ce mama răstoarnă iar şi iar ligheanul afară şi-l pune sub capul aplecat al tatei, pentru ca să se umple aproape imediat cu sânge. De jur împrejurul marginii franjurate, stropi mari de sânge pătează zăpada. Mama a obosit şi nu mai îndeplineşte la fel de atent ritualul, nu se mai apleacă destul sau destul de grijuliu. Cineva, nu ştiu cine, toarnă, în clipa în care mama se întoarce, în ligheanul gol sub capul aplecat mult al tatei, apă dintr-un ibric, din care ies aburi. Nu apare, în filmul meu, niciun chip, niciun alt obiect.

Dar mai ales nu apare niciun sentiment. Nu simt nimic şi este ceea ce mă uluieşte cel mai mult azi, când pentru prima dată revăd filmul.

Nu simt nimic nici acum, decât frica retrospectivă că aş fi putut să mor înainte de a afla dacă nu cumva atunci, în momentul acela, mi-a murit sufletul. Sufletul acela de care aş fi avut nevoie s-o înţeleg şi s-o iubesc pe Letiţia până la moarte şi dincolo de ea. Desenez cu înverşunare copacul în care era să intru…

Îl desenez iar şi iar, fiindcă tabloul în care tatăl meu a suferit o tentativă de asasinat şi a venit acasă cu sângele şiroindu-i din cele câteva tăieturi care-i brăzdau capul cu părul bogat nu-mi hrăneşte umilinţa şi înţelegerea şi bunătatea, ci orgoliul. Pentru marele, frumosul şi viteazul meu tată, spre care-şi ridica Letiţia ochii în

adoraţie, cuprinzându-mă în adoraţia asta şi pe mine.

Şi mă uit la copac.

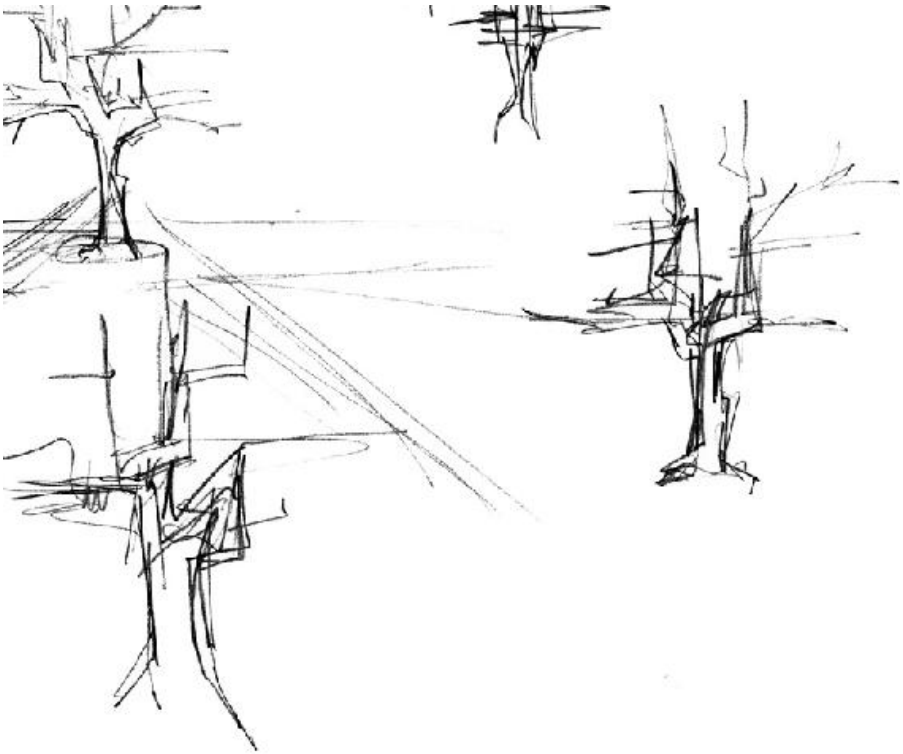

Copacul din colţul Colentinei cu Ziduri Moşi

De la concertul de joi am plecat la pauză, după Dana Borşan şi muzica de film a lui Rota. Întâi fiindcă mi-am zis că pentru o melomană care confundă *Cântecul lui Solveig* cu *Rusalka* e destul şi apoi fiindcă Vali m-a rugat s-o aduc pe mama zece zile la mine, ca să poată pleca şi ei într-o scurtă vacanţă, şi ar vrea să pară că iniţiativa îmi aparţine. Ne-am înţeles să mă duc la ei mâine-dimineaţă. O iau cu mine şi pe Linda. Numai aşa îmi explic ciudăţenia că doar acum văd pe bancheta din spate – unde numai eu nu sunt, unde nu mă uit, ce-i drept, decât atunci când o pregătesc pentru Linda – un obiect care nu-mi aparţine.

Ca să treacă o săptămână fără ca eu să observ că Ancuţa a lăsat sau a uitat acolo un obiect atât de vizibil ca un dosar-plic, roşu *vermillon*, trebuie într-adevăr multă abulie.

DOSAR DE URMĂRIRE INFORMATIVĂ (DUI) al lui Vlad Cernescu

(adnotat şi explicat de mine, D.J.)

ASRI
Fond D
Nume de cod: Ezoteristul

Ministerul de Interne
Unitatea m. 152
f.i. 205 606
Dosar de urmărire informativă nr. 1432 privind
Deschis la data…
Închis la data…
Arhiva nr.

Caracterizare
Copie

Este un cadru bine pregătit din punct de vedere profesional, cu lecturi vaste, în domenii foarte variate, după cum urmează: fenomenele paranormale, obiectele zburătoare neidentificate şi alte fenomene cosmice neelucidate încă de ştiinţă, muzică, arte plastice şi limba engleză, aceasta din urmă mult peste nivelul cerut la clasele liceale unde predă.
Există dovezi de altfel că pregătirea lui este apreciată şi de către alte foruri, deoarece colaborează cu texte la o publicaţie care nu este una locală, ci republicană, cu difuzare internaţională.
Cu toate acestea, mai sunt câteva aspecte care lasă de dorit. Eu nu m-aş referi la formula lui de adresare, care vi s-a adus probabil la cunoştinţă de către altcineva. O consider o inofensivă formă de curtoazie, fără legătură cu nivelul conştiinţei politico-ideologice şi al orientării, în general bună. Vi s-a semnalat poate şi prietenia cu profesorul de desen, din care se deduc posibilele lui înclinaţii homosexuale. Niciuna dintre aceste bârfe nu le confirm ca adevărate.
Tovarăşa directoare n-o să informeze niciodată organul despre el, iar asta fiindcă, deşi e trecută bine de 50, nu rezistă avansurilor lui. [cuvânt indescifrabil] neapărat de curte erotică, unde nu are nicio prejudecată (expresia „tot o gaură“ folosită cu referire la FEMEI este ştiută în tot judeţul ca provenind de la el), ci felul cum îi sărută braţul până la cot şi îi spune doamnă şi înainte sau mai ales după ce în repetate rânduri s-a prelucrat în colectiv decretul semnat de Tovarăşul privitor la formulele de adresare.
Motivul principal de îngrijorare este PERSIFLAREA realizărilor.
Când tovarăşa directoare adresează cereri disperate inspectoratului ca să nu-l mai lase la catedră, ăsta e motivul, şi dacă i s-ar da să predea limbajul surdo-muţilor sau muzica, tot ar găsi metoda să persifleze realizările.
Şi nu numai realizările, ci mai tot ce există.

Textul este nedatat şi nesemnat. Cele mai multe dintre documentele cuprinse în dosarul profesorului V. Cernescu sunt comentate, atât cât am putut să-mi dau seama, de doi reprezentanţi ai organelor de Securitate. Unul, care pare primul destinatar al lor, notează sau uneori doar urmăreşte cu pixul obişnuit, lăsând sub rânduri o linie subţire, pe alocuri. Cel de-al doilea, aparent şeful, scrie apăsat şi nervos cu pastă de culoare verde sau doar subliniază, adaugă pe margine semne de exclamare şi de întrebare. De cele mai multe ori, comentariile vulgare îi aparţin. Cât despre autorii documentelor, ei nu sunt toţi uşor de identificat, dar majoritatea devin, prin ceea ce spun. Ca şi cum ar fi contat toţi pe confidenţialitatea deplină a acestei corespondenţe a lor cu securiştii. Cu pixul verde, sub ultimul rând,

dublu subliniat, cu majuscule şi două semne de exclamare, un cuvânt: DETALII!! Şi o semnătură ce se va regăsi pe aproape tot ce urmează, indescifrabilă, precedată de gradul de „lt. col.“.

* * *

Documentul al doilea, fără titlu, bătut la maşină, pare mai degrabă o recenzie literară, pe care autorul a transcris-o pur şi simplu, transformând-o în notă informativă, ca să scape de obligaţie. Acest autor poate fi şeful cenaclului de la Casa Armatei din Hârşova.

> Sunt unul care îl ştiu extrem de bine pe Vlad Cernescu. Aş putea spune că-l cunosc ca pe propria mea persoană. De aceea pot afirma din capul locului că V.C. a fost, este şi va fi un poet. Născut şi nu făcut. Mai ales prin felul cum trăieşte poezia. Aşa i-a fost datul. Cei care nu au avut şansa unei asemenea condiţii cu greu pot înţelege în toată complexitatea lui un astfel de om. Datorită acestei condiţii, obsedante şi perpetue, bucuria şi tristeţea, victoriile şi înfrângerile, dragostea şi ura, curajul şi teama, el le trăieşte la alte cote, până la extaz!

Lt.-colonelul cel nervos a subliniat apăsat aici şi a scris pe margine „Labă tristă!“. Şi mai calm alături: „Nu asta ne trebuie!“.

> Iată ce mi-a declarat într-unul dintre momentele în care mi s-a confesat, cum o face adeseori: „Am trăit şi trăiesc încă prin şi pentru poezie, aşa cum numai prin şi pentru Dumnezeu se mai poate trăi“.

Aceeaşi mână a scris aici, cu acelaşi pix, „Labă metafizică“, adăugând trei semne de exclamare.

> Nu a scris mult, pentru că nu are cum, face parte din marea familie de spirite a lui Rimbaud, care trăieşte poezia, prin neastâmpărul său permanent şi printr-un spirit de frondă uneori nebunesc. Se risipeşte total, până la pierdere de sine, răsuflând doar atunci când simte imperios nevoia de a scrie. O face cu evlavie şi cu modestie, deşi trăieşte, cum spuneam, pentru asta.
> Se vorbeşte mult despre destinul creatorului, paralel cu destinul creaţiei sale. Personal, am constatat că cei care scriu o fac din felurite motive. Unii din interese materiale, unii din vanitate, alţii din plictiseală, alţii că aşa e la modă sau din nevoia unui hobby. La aceştia, de regulă, destinul operei nu are nicio legătură cu destinul omului, amândouă minore şi efemere.
> Există însă creatori la care destinul existenţial este legat de cel al operei, precum fătul de mamă. Numai aşa au putut apărea şi străluci pe firmamentul uman poeţi precum Shakespeare, Baudelaire, Verlaine.
> Unele poeme ale lui V.C. sunt adevărate autografe de foc ale existenţei şi creaţiei lui. A vrut multă vreme să se sustragă acestui destin. Până când a înţeles că, datorită aptitudinilor sale şi în virtutea voinţei astrelor, a fost deja declarat, prin mirungere cu metaforă, poet al neamului său, după cum singur declară.

„Labă călugărească!!“ (acelaşi pix verde care deţine pentru toate reacţiile un cuvânt de bază şi câţiva bemoli care fac diferenţa).

> A început să se dezică de timpuriu de educaţia burgheză pe care o primise, mai exact îi

fusese adânc inoculată, de o bunică maternă, fiindcă ambii părinţi au fost sancţionaţi, de timpuriu, petrecând câţiva ani în centrele de detenţie destinate duşmanilor poporului. Este motivul care explică adolescenţa lui marcată de o luptă surdă – dacă revolta lui solidară şi anarhică se poate numi aşa – cu toată lumea din jurul lui, îmbrăţişând postura clasică a vagabondului, a perpedesistului, angajându-se în diverse slujbe efemere, speaker şi om-orchestră la radio, pe şantiere, primind deseori corecţii pentru comportament huliganic şi antisocial. Datorită acestui fapt, a fost veşnic prigonit, devenind cu vremea un răzvrătit notoriu şi deseori un alcoolic aberant şi violent. În posturi pe măsura harului său, la radio, de exemplu, nu a stat decât un timp foarte limitat.
Întâlnirea lui cu soţia actuală, Valeria N., a fost pentru el salutară.

„E căsătorit cu fiica tov. General N.N., care este lucrată de UM 0800 Bucureşti şi se află în legătura tov. Lt. N.M.V.“, scrie alături primul comentator, cel cu albastru.

Dându-şi seama că „puţea de talent“, ea l-a „strâns de pe drumuri“, efectiv, fără să se lase intimidată de faptul că era beţiv ca Nichita, că era dat afară din toate cenaclurile şi cercurile. Datorită ei caracterul său a suferit reale transformări pozitive, ea i-a redat încrederea în sine şi, după cum recunoaşte, dacă Dumnezeu a creat femeia, aluzie la un film, femeia l-a creat şi apoi l-a desăvârşit pe el. Nu e deci de mirare că cele mai frumoase dintre poemele lui de dragoste îi sunt dedicate.
Avem mai întâi o presimţire a acestui sentiment: *Va veni, ştiu, când n-am să o mai aştept.*
Uneori chiar teamă şi disperare: *Şi ce voi face cu ea atunci, Doamne, ce voi face?*
Pentru ca apoi, după întâlnire, strigătul să devină de triumf nerecunoscut al iubirii.
Din păcate, ceva s-a întâmplat. În prezent, scrie, pescuieşte, fumează şi bea. De fapt, scrie mai puţin. Unele poeme văd lumina tiparului în presa locală, dar şi centrală, unde este însă mai ales apreciat pentru extraordinare traduceri din poezia contemporană de limbă engleză…

„La care are evident acces datorită fiicei lui tov. gen., care i le comandă în Occident, în vreme ce el dă cu p… în populaţia *feminină* (sic!) de pe litoral!!!“, notează pixul verde al şefului, ca şi cum Vlad Cernescu ar fi putut traduce poezii engleze din Uniunea Sovietică, vecină şi prietenă.

Din umbră, ea îi veghează evoluţia, acordându-i toată libertatea necesară.
Vlad Cernescu a fost aproape toată viaţa un rebel şi un vagabond, adulat şi deopotrivă înjurat. A rămas, însă, în final, dincolo de poezie, un om întreg, mai ales când soţia lui l-a făcut tată, aducându-i pe lume pe inegalabila Anca, „geana de lumină a sufletului“ său.

14 august 1989/semnătură indescifrabilă

* * *

Fără alt titlu şi dată, cu scrisul de mână din primul text, pe care-l recunosc cu uşurinţă, documentul următor e uşor de identificat. Dacă V. ar citi acest dosar, cu siguranţă ar şti cine l-a scris şi nu mică i-ar fi mirarea.

Completare

Cum persiflează V.C.:
1. Despre ucenicii misionarilor creştini de origine bulgară, Chiril şi Metodie, veniţi pe teritoriul patriei noastre, care nici nu fac obiectul materiei pe care o predă, decât când suplineşte, le spune elevilor că au venit aici să creştineze exact cum au venit spaniolii peste primitivii din America Latină, aşa cum le spune că limba strămoşilor noştri geto-daci a dispărut după numai trei secole de colonizare, aşa că, dacă tovarăşii sovietici ne mai colonizează un pic, o să ne numim toţi cu -evski sau cu -koi, şi că, oricum nu am avea de ales, fiindcă ne vor coloniza cei din Vest şi tot aşa o să dispărem. Foloseşte aceste idei retrograde ca argumente din care elevii să înveţe (deducă) că nu se supravieţuieşte decât prin limbă şi prin poezie.
2. Le-a cerut elevilor să citească *The Future of Romania*, titlul lucrării tovarăşului secretar general al Partidului nostru, adusă la clasă, chipurile, ca să le facă educaţia politică, care în limba engleză înseamnă Viitorul României, dar luaţi prin surprindere, ei au avut tendinţa să-l citească exact cum se citeşte *Te futură, of, România*, ceea ce a produs un val de ilaritate.
3. Prietenul lui cel mai apropiat e o persoană de o mediocritate desăvârşită, cu lecturi care se limitează la tot felul de albume şi almanahuri, habar neavând de istoria naţională, de exemplu, şi de alte texte fundamentale. Până la urmă, cred că „bârfitorii“ au dreptate: nu există altă explicaţie pentru prietenia lor decât o anumită înclinaţie recent dobândită, blamată de societatea noastră. Şi dacă nu sunt pederaşti (conducerea superioară de partid şi de stat a ştiut să stârpească în faşă aceste aşa-zise înclinaţii profunde ale naturii umane), exemplele de prietenie masculină cu care îşi presară lecţiile, el, de desen, iar V. Cernescu, de engleză, nu dovedesc decât că aceste înclinaţii există şi ele abia aşteaptă să încolţească şi să ia amploare. Ahile şi Patrocle, Castor şi Pollux, şi niciodată tovarăşu şi tovarăşa, pe care îi numeşte Limurica şi P… Supremă. Au dormit în nenumărate rânduri împreună, după propriile lor declaraţii, venind îmbrăcaţi cu aceeaşi pereche de ciorapi, ba chiar, într-o zi, fiecare cu perechea ciorapului celuilalt.
4. Deşi V.C. pare prins într-o relaţie amoroasă imorală cu Letiţia…… [mai multe fraze şterse de o pată de vin] o femeie fugită de la soţ, slaba lui atracţie pentru sexul opus se vădeşte în relaţia cu fosta soţie, o femeie deosebită şi atrăgătoare, lângă care a declarat că ar putea să doarmă 200 de ani şi dacă s-au terminat p…ele de pe lume, şi să n-o atingă nici dacă ar face păianjeni la p… Spune de fiecare dată că cine i-a distrus este conducerea superioară de partid şi de stat care a distrus tot, nu numai pe ei şi că de-acum pot să şi moară, opera şi-au desăvârşit-o, dar nu în sensul în care folosim noi acest termen, ci cu ironie şi chiar sarcasm. (O sugestie ar fi că atenţionat cu posibilitatea unui proces poate fi descurajat în acţiunile lui, ce-i drept, deocamdată doar verbale. Dar nu se ştie.)
4 bis. (tot cu prietenul) Aici, izolaţi de lume şi lipsiţi de supraveghere, se dedau la „homerice“ mişto-uri de care lumea mediocră din jur nu se prinde, nu s-ar prinde decât tovarăşii inteligenţi şi cultivaţi veniţi de la Capitală. Vă dau să examinaţi un caz şi o propoziţie pentru ca să vedeţi dacă fabulez. Distinsul pictor Alexandru Herghelegiu, autor a peste 400 de marine care se bucură de succes, care a avut şi patru-cinci personale în străinătate (Suedia, Japonia, China) şi romancier de talent, a deschis o personală şi în localurile Casei Armatei. Nimeni nu a vrut să i-o prezinte, în special cine ar fi putut-o face, prietenul cel mai apropiat al lui Vlad Cernescu, în fond, pictor şi el, şi atunci s-a oferit Vlad Cernescu în persoană. Analizaţi vă rog această propoziţie: „În pictura artistului se simte o mare rigoare, fără îndoială datorată carierei militare dusă până la gradul de general de brigadă“. În dos numeşte opera literară şi plastică a artistului, „cărţi“ şi respectiv „tablouri cu albăstreală“, şi despre o carte la care acesta a scris opt variante, obsedat fiind de plaiurile natale, şi dornic să atingă perfecţiunea, numită „Urluia“, de la numele unei localităţi, căreia i-a dat măreţia unui Macondo, i-a zis, din greşeală, chipurile, „Uruiala“. Şi toată prezentarea apoi a vorbit despre „generalul“ Herghelegiu şi nu despre artistul cu acelaşi nume.
5. De asemenea ironizează de câte ori are ocazia obiectul de studiu pe care îl predau (istoria), îl dispreţuieşte, spunându-i că cum poate să se încreadă în izvoare de acum 2.000 de ani, când vede cum „izvoarele“ de azi localizează Budapesta la Bucureşti şi

invers şi unde România este o suburbie a Romei, capitala Italiei. De asemenea, dintre toate legendele noastre fondatoare, cel mai mult credit acordă celor străine, în special bulgăreşti (iubita lui e din Dobrogea, susceptibilă să fie evreică), cum că vlahi ar însemna sălbatici, păroşi, şi că sunt infractorii lăsaţi să trăiască fără femei şi doar cu pisici şi hrănindu-se cu peşte… Cum s-or fi înmulţit 300 de ani, până la a-şi uita limba, dacă nu aveau acces şi la femei nu spune.
Nu vreau să merg până acolo şi să menţionez că:
6. o elevă mi s-a plâns de aluziile lui, în doi peri. A invitat-o la patiseria Crina şi i-a oferit plăcintă Crina, iar când fata a vrut să-şi plătească consumaţia i-a spus privind-o cu subînţeles: „Dacă nu pot să am altă influenţă biologică (s.m.) asupra ta, atunci măcar să te hrănesc, că eşti slabă“.

* * *

18 decembrie 1989[1]

Singurul lucru pe care îl ştiu şi pe care pot să-l declar este că, în urmă cu două zile faţă de data la care vă referiţi, am ieşit să ne plimbăm târziu, după miezul nopţii, în jos spre fostul consulat britanic, actualmente casa memorială Ion Jalea, pe lângă Cazinou, şi-i vorbeam actualei mele soţii despre elanurile şi impasurile mele creatoare. Nu mai pictasem de şase luni nimic, că mi se părea inutil şi repetitiv să fac pe bandă rulantă peisaje cu căsuţe dobrogene, aşa cum face maestrul Alexandru Herghelegiu tablouri cu corăbii, naufragii şi furtuni, iar soţia mea îmi confirma că nu e nimic de pictat în ideea de mare. Ca şi pentru poeţi, pentru eseişti, şi pentru plastică marea este compromisă şi epuizată. Dar m-a întrebat totodată de ce mă compar cu Herghelegiu?… Că ar trebui să mă compar cu Willem van de Velde[2] direct, trebuie să priveşti foarte sus pentru ca să-ţi realizezi întreg potenţialul (??!). Dimitrie Ştiubei, Şirato, Valmont, şi a mai dat câteva exemple, aşa au procedat. Ea nu consideră că trebuie să te compari cu cine este în vecinătatea ta imediată la un timp T al vieţii tale. Sau că poţi pur şi simplu să transpui ce simţi în culoare, în mişcare, în palpitul pânzei, cumva, fără a te compara cu nimeni.

Pe marginea declaraţiei, scrisul supervizorului, cu aceeaşi culoare verde: „Ce palpitul p…ii scrie ăsta aici? Îşi bate joc de noi sau ce pana mea?“.

Ce am concluzionat amândoi din acea lungă discuţie a fost că ar trebui să ne căsătorim, să plecăm la Bucureşti şi de acolo să depunem cerere ca să plecăm din ţară. Că pe ea nu o interesează neapărat perspectiva, dar că pentru mine o să o facă. I-am spus că nici pe mine nu mă interesează prea mult, ceea ce a jignit-o, cred. Ne pregăteam să ne întoarcem în garsonieră, unde, revigorat de discuţia cu ea, mă vedeam ducându-mă în spatele paravanului, preparându-mi febril şi pe îndelete pânza şi dând lumii o capodoperă.

Cu acelaşi scris: „Păi, nu e clar că ne ia la perpulis? Numai ţie, Ciocane, nu ţi-e clar!“.

Actuala mea soţie se îndepărtase, aşezându-se pe un colţ de stâncă unde răsfira nervoasă nisipul printre degete, când, deodată, a rămas cu nisipul în palmă, uitându-se fix spre fereastra lui Vlad Cernescu. Fereastra care face cu a noastră un unghi obtuz, 135 de grade, şi se rotunjeşte apoi, ca pupa unei nave, ieşind mult în afară, era luminată orbitor, cu câteva becuri de o sută de waţi, cred. De o parte şi de alta a tocurilor fluturau, şi la cameră, şi la bucătărie, şi la baie, din partea de sus a geamurilor, până la nivelul plafonului parterului, acele opt cearşafuri mari, albe, unele şifonate,

scoase probabil din coşul de rufe unde aşteptau să fie duse la spălătoria din colţ, iar altele rigide şi apretate, proaspăt aduse de la aceeaşi spălătorie Nufărul. (În ultima vreme cei doi spală rufele la Nufărul.) Cei doi tovarăşi sectorişti patrulau întârâtaţi sub ele, lovindu-şi de pulpă bastoanele de cauciuc şi scrutând neliniştiţi largul, dincolo de dana II, unde se aprindeau şi se stingeau nişte luminiţe. Era spre ora 11, Vlad Cernescu nu era acasă sau dormea, ceea ce mă îndoiesc, în lumina orbitoare, sau nu mi-a răspuns la bătăile repetate în uşă. Am coborât să mă încredinţez dacă nu cumva fuma pe treptele dintre etaje, pe scara de serviciu, cum mai avea obiceiul, înainte de a urca sau de a coborî. Se mai întâmplase să-l găsesc aşezat pe scări, fumând, să-l invit la mine şi să mă refuze spunându-mi: „Rămân să admir sateliţii“, o expresie pe care o regăseam apoi într-o poezie a lui, din el poezia curgea, fără să existe deosebire între versurile pe care le făcea şi dialogul, în proză, ca să mă exprim aşa… şi atunci eu urcam singur scările. Şi, de câte ori se întâmplase să ştiu că e acolo pe scări, după ce Ioana, actuala mea soţie, îmi pregătea pentru culcare patul-fotoliu din bucătărioară şi se ducea să doarmă în cameră, eu mă întorceam lângă el, pe scări, şi rămâneam acolo până începea să se lumineze de ziuă, până se trezeau troleibuzele, vorbind despre sateliţi sau cometa Halley, care zicea el că ultima oară a fost vizibilă în 1986 şi va mai fi în 2061, după calculele unui astronom oarecare. La fel am procedat şi de data aceasta, dar nu era nici pe scări. Pentru ca pe la două dimineaţa, când m-am uitat din nou pe fereastră la ciudatele drapele, să-l văd cum cobora, împreună cu cei doi sectorişti, ultimele trepte de la intrare. L-au luat şi l-au dus. Nu l-au forţat, fiindcă nu s-a opus, părea chiar că el îi ducea pe ei într-un loc, mergea gesticulând, aferat, între cei doi şi da, adevărul este că de atunci nu l-am mai văzut. Poate că l-au întrebat ce căutau acolo cearşafurile acelea şi dacă într-adevăr semnalau ceva cuiva şi dacă luminiţele răspundeau la semnale, iar la ora actuală deja se ştie.

Eu pot să spun cu siguranţă doar că a fost ultima dată când l-am văzut, din spate… De obicei, îl căutam vorbind pe temele arătate mai sus. Nu simţeam nevoia să-i vorbesc şi lui despre propunerea soţiei mele de a pleca definitiv din ţară şi nici despre îndoielile mele creatoare. C.V. nu urmăreşte deloc mişcarea artistică locală, nici pe cea oficială, pe linie, şi nici pe cea *underground*, de altfel. În vreme ce noi, ceilalţi, din cenaclu, ne citim între noi, vedem toate expoziţiile, comentăm împreună toate filmele, ca să ne ţinem la curent şi să nu ne plafonăm şi în fiecare tablou găsim ceva demn de interes, el le cataloga scurt drept „tablouri cu albăstreală“ şi trecea prin săli ca fulgerul oprindu-se trei secunde în faţa câte unei pânze unde considera că „aici palpită ceva-ceva“.

Cu acelaşi pix verde şi acelaşi scris: „Iar palpită?!!!“.

Nu mai citea sau nu citea deloc şi o singură dată, când ne-a invitat cuplul Stamatoiu în garsoniera lor (iar mai târziu în vila socrilor aceluiaşi) să vedem un film care a făcut mare senzaţie în cercurile de cunoscători, s-a ridicat pretextând că iese pe balcon să fumeze o ţigară şi a plecat neobservat de la jumătatea proiecţiei. Dar nici atunci nu cred că s-a dus la el să transmită nu ştiu ce semnale, cum spuneţi: „Mă plictisisem, bătrâne“, mi s-a scuzat a doua zi, când ne-am intersectat pe scări la Agro, „se adună şapte ca să fotografieze o îngheţată, filmul durează cinci minute şi lista de mulţumiri un ceas, nu sunt de mine subtilităţile astea“. Despre faptul că prefera să-şi petreacă ore şi ore în „limanul cu stufuri“, părerile erau împărţite. Actuala mea soţie considera că asta este ceva păşunist şi chiar depăşit, dar eu nu îi împărtăşesc în totalitate opinia. Cert este că, într-adevăr, eu, din noaptea aceea, nu l-am mai văzut. Şi am certitudinea că nu este spionul nimănui, fără să pot explica prezenţa acelor cearşafuri la ferestre.

Pe margine, scrisul superiorului, de data asta fără variaţiunile obişnuite pe tema masturbaţiei: „Minte. Ştie prea bine şi dacă nu l-a mai văzut, cu siguranţă au vorbit la telefon. De la tov. Sandu. Tovii de la miliţie l-au adus la ziuă şi apoi a venit fiica lui tov. Neagu şi l-a luat cu 4-B-353 la Bucureşti. Dar ce sunt cu steagurile?!?“.

* * *

Declaraţie

Subsemnata Doina Jela, profesoară titulară la Şcoala nr. 1 din Topalu Hârşova, cu completare de catedră la Liceul Agro din Hârşova, de la terminarea facultăţii, declar, la cererea organelor de Securitate, următoarele:
îl cunosc pe colegul meu Vlad Cernescu încă de la venirea lui în şcoală, fără să pot preciza momentul şi anul. În afara cadrului profesional şi al preocupărilor extraşcolare, cenaclul literar de la Casa Armatei, Hârşova, pe care îl frecventez, iar dânsul îl frecventează sporadic, am stat de vorbă cu domnia-sa o singură dată, pe teme care nu interesează şi nu implică securitatea statului.

Pe margine, cu acelaşi pix verde, acelaşi scris, foarte nervos: „De unde ştia fufa asta ce implică şi ce interesează securitatea statului?“. Subalternul care îmi ceruse declaraţia, un ins foarte ciupit de vărsat, cu un nas ascuţit ca un creion, prevăzuse şi el reacţia şefului şi mă rugase destul de respectuos să detaliez. Ceea ce făcusem mai jos, apreciind că nu îmi rupsese foaia, cum auzeam că fac alţii, ci se uitase doar peste umăr, ceea ce era oricum suficient de indecent.

În legătură cu aşa-numitele steaguri, afirm cu toată responsabilitatea că nici ele nu au legătură cu securitatea statului, deşi aparenţele înclină spre o suspiciune serioasă în acest sens, ci au o semnificaţie strict privată, care este următoarea. Din motive pe care nu le cunosc, colega noastră de cancelarie Letiţia Tudor şi-a părăsit soţul şi, după ce a căutat vreme îndelungată o gazdă, a acceptat invitaţia lui Vlad Cernescu de a locui la el. În timp, între ei s-a înfiripat o relaţie serioasă, dar nu liniştită. Când s-au certat, ea a plecat, lăsându-i un bilet în care-i spunea pe scurt că, în cazul în care lucrurile pe care i le-a spus, la supărare, nu sunt adevărate, să pună la fereastră o batistă sau un prosop, ideea era de „steag alb“. Iar Vlad Cernescu a pus în loc opt cearşafuri mari. Ce spun poate fi confirmat chiar de soţul ei, medicul-şef al spitalului judeţean, care s-a întors cu cheia să-i ia bagajele şi care a găsit biletul, văzând cu ocazia respectivă şi menţionatele „steaguri“.
Şi cu unul, şi cu celălalt am avut discuţiile private de care am menţionat mai sus, de interes strict personal, în legătură cu femeia care-i interesa pe amândoi, pe care am cunoscut-o demult, am fost foarte apropiate, întrerupând orice comunicare în urmă cu zece ani, înainte de căsătoria ei.
Drept care declar, susţin şi semnez.

19 decembrie 1989

Eficient profesor de *creative writing*, Securitatea statului de acum douăzeci şi cinci de ani. Mi-ar plăcea să pot scrie azi cu atâta concizie, gradul zero al scriiturii, măcar nişte aproximări de răspuns la frământările care mă chinuiau atunci. Deşi întrebarea „Ce sunt cu steagurile?“ subliniată apăsat, de două ori, probabil ca subalternii să-i înţeleagă greutatea, reuşeşte să fie ca din întâmplare ilustrarea perfectă a definiţiei clasice a comicului (Bergson): *Du mécanique plaqué sur du vivant*, Vlad Cernescu şi conspiraţia fiind două noţiuni paralele, care nu s-ar întâlni nici măcar la infinit. Fără să fie un laş în înţelesul obişnuit al termenului (dovadă plecarea lui la Bucureşti într-un moment când acolo riscai să fii împuşcat şi chiar se crezuse, eu

însămi crezusem că fusese împuşcat, numai pentru a fi de faţă), de conspirat, n-ar fi conspirat. Avea în el şi atunci, ca şi acum, o siguranţă neclintită şi lipsită de îndoieli că viaţa era în altă parte. El, personal, „Lord al Erorii Perpetue“, atât timp cât putea scrie poezie, nu avea nevoie de nimic. Se târa în pulberea deşertului, de la un vers la altul, şi scria, fiind de faţă, asistând inclusiv sau mai ales la dezastrul propriei persoane, singura libertate reală de care dispuneam cu toţii atunci şi de care se folosea din plin. Nicăieri nu am văzut autoportrete mai „juste“, ca acelea semnate de el, mai vizuale decât tablourile prietenului său, Rafael, vecinul meu de dosar, portrete în care se contemplă *în stările de beţie cataleptică* sau stând pe scări şi meditând la „adevăruri defuncte” şi la „zecile noastre de iubiri veşnice”. Iar asta, atât înainte, cât şi după ce a apărut în viaţa lui Letiţia, „oaza lui“. Chiar în momentul întâlnirii lor, era târziu pentru el: vânduse domeniul. Letiţia, cu dureroasa ei gelozie, care-mi face şi acum, în amintire, atât de rău, nu voise să creadă asta. „Dacă-l vrei, ia-l, ia-l tu şi pe el, ia-mi tot.“ Ea, dintr-o direcţie. Şi din cealaltă, rugămintea-interdicţie a bunului, blândului, iubitorului Tudor. „A lovit-o, înţelegi? A lovit-o!!!! Te rog să nu-i dezvălui ei, acum, mascarada asta de beţiv!“

Şi nu i-am dezvăluit-o. Cei ce iubesc au întotdeauna dreptate şi ceilalţi pot doar să-i privească de pe margine, cu invidie şi teamă, cum se scaldă în lumina flăcării, ca fluturii.

Nu i-am dezvăluit-o, fiindcă adevărul n-ar fi durut-o mai puţin decât eroarea în care se aflau, şi ea, şi Ioana, şi Rafael, anume că Vlad îşi petrecuse toată noaptea şi ziua următoare prin bălţi. Dar şi descoperirea ei ulterioară, că-şi petrecuse tot acest timp cu mine, la Villa Margareta, era tot o eroare, mai grosolană şi mai nebunească decât prima. Fusese inutil să-i spun că, întreagă, acea „audienţă“ pe care, ironic, mi-o ceruse iubitul ei nu a durat mai mult de o jumătate de oră. Ce am vorbit eu în timpul „consultaţiei“ pe care mi-a cerut-o atunci nu era mai măgulitor pentru ea: de ce să-mi ceară el mie, tot mie, sfatul, după ce Letiţia şi-a propus să-l „salveze“, dăruindu-i un copil? (Râsul lui, între cinic şi dezorientat, când mă întrebase de fapt: încă unul? parcă pentru a se scuza.) Îl întrebasem, cu destulă antipatie, de ce a vrut să se consulte cu mine. „Ca să-mi spuneţi cine este Letiţia. Deşi ar fi nevoie de un adevărat institut de studiere a comportamentului ei…“, a replicat. I-am răspuns rece: „Cred că mai util ar fi să ştiţi bine cine sunteţi dumneavoastră în împrejurarea dată“. Şi l-am rugat să plece singur, înainte, fără să iau în seamă gluma lui, cu teama de a nu fi văzuţi împreună. Mă edificasem. La vârsta noastră de atunci, treizeci şi şase de ani ai Letiţiei, treizeci şi opt ai mei, poate patruzeci ai lui, te edifici foarte repede: omul nu-mi plăcuse nici măcar cât întrebările lui. Şi, fulgerător, nu mi-a mai

plăcut nici Poetul, din cauza căruia stătusem cu mâinile pe manuscrise, în geantă, fără să îndrăznesc să le scot, ani şi ani. Sau, mă rog, datorită căruia virasem definitiv spre teorie, analiză şi, iată, acum, spun criticii, spre „roman non-fictiv“. Nu mi-a mai plăcut definitiv şi din tot sufletul meu, în care Letiţia nici nu ştia ce loc uriaş ocupa încă, în ciuda tuturor prostiilor pe care le făcuse, buimăcitor de rapid pentru lentoarea şi inerţia mea, una după alta. Pe ea o iubeam, dar pe el aproape că îl dispreţuisem atunci.

Aşa înţelegeam eu atunci să omagiez o prietenie defunctă: dispreţuind. În limbajul Doamnei Mele de Miercuri, înţelesesem că elanurile salvatoare ale Letiţiei nu aveau pe cine salva, dar de ce nu am putut să admit că a existat poate un moment, chiar acel moment, al audienţei/consultaţiei de la Villa Margareta, când el însuşi şi-a dorit, de dragul ei, al salvatoarei, să fie salvat?

Este posibil ca B. să aibă dreptate. În acord cu fiica mea, Letitia, el a spus întotdeauna: „Imaginaţie ai, poate nu ţi-ar strica un pic de sensibilitate şi empatie“.

Acum, după douăzeci şi trei de ani, mi se pare că le am în ceva mai mare măsură pe toate. Nu cât să fiu sigură că n-aş putea să repet, dacă s-ar ivi ocazia, erorile de atunci. Dar în suficientă măsură cât să recompun pe ecranul minţii sau al acelei memorii speciale, adunând fapte pe care nu le-ai trăit, momentul plin de neînţelegeri al despărţirii lor şi să-l deplâng. Şi nu numai să-l deplâng, ci să-l şi restabilesc, în toată frumuseţea lui, care rămâne, întotdeauna, în memoria protagoniştilor pentru toată viaţa, iar în memoria ei n-a putut să rămână, fiindcă Tudor mi-a interzis să i-l dezvălui. Ca să nu rămână doar în versiunea securiştilor ăstora, care l-au interpretat aşa cum era mintea lor de securişti programată să-l interpreteze (vezi documentul de mai sus).

O fac aici, punând cap la cap mărturiile unora către alţii sau chiar către mine şi completând golurile: este o ceartă obişnuită (de sfârşit de iubire, ce-i drept). Ea îşi adună, cu mişcări lente, meticuloase, punând în valiză, lucruşoarele importante. Caută cu ochii, prefăcut absorbită, cheia garsonierei de lângă geamie a Ioanei Sandu, iar el recită, răsturnat în fotoliu, picior peste picior, ca să i se vadă talpa găurită a pantofului Mephisto, sau Bel Air, cu aerul că vrea doar să umple tăcerea stânjenitoare dintre ei: „Mi-am pus mari speranţe în tine. Am crezut că ai să mă vindeci de toate. Că am să-mi petrec cu tine sfârşitul lumii. Că ai să mă naşti tu a doua oară. Dar m-ai găsit stricat şi stricat mă laşi. Ba pot să spun că mă laşi mai stricat. Dacă ar fi să-mi petrec cu cineva sfârşitul lumii, ar fi cu prietena ta, Mutulanca. Mai puţin sentiment şi mai multă raţiune“. Sau ceva de felul acesta. Deşi profund rănită, ea continuă, ca în transă, să-şi strângă lucruşoarele. El, nesuportând despărţirea, înşfacă sticla de vodcă şi iese. Ea mai

priveşte o dată prin garsoniera în care-şi petrecuse lunile cele mai adevărate din viaţa ei, îşi aprinde o ţigară, ia cu mâna tremurând nefiresc stiloul lui primit cadou de la alta, un Waterman, care acum nu-i mai inspira nici gelozie, nici revoltă, şi scrie, chiar cu acest stilou, fiindcă nu mai are nicio importanţă, prima dată în viaţa ei de treizeci şi şase de ani, mesajul concis pe care Tudor, venit peste câteva zile să-i ia restul lucruşoarelor, l-a găsit pe masă. Mesaj înţelept şi echilibrat, în condiţiile date, totuşi:

> Dacă este adevărat ce ai spus, nu mă mai întorc.
> Dar dacă nu este adevărat, pune la fereastră o batistă albă. Te iubesc.
> Letiţia.

Aşa se face că numai el, Tudor, bunul, iubitorul, blândul, a ştiut, luând bileţelul, ce semnalizau cele opt cearşafuri fluturând de o parte şi de alta a celor patru ferestre imense: da, Vlad Cernescu dorise ca iubita lui, Letiţia Tudor, să se întoarcă la el. Şi, ştiind că ea s-ar fi întors la simpla vedere a acelui steag multiplicat de opt ori, m-a rugat să nu-i dezvălui „mascarada de doi lei, de beţiv“. Şi, din păcate, şi eu credeam la fel şi credeam şi că nu e bine pentru ea să o facă. O vedeam aievea, urcând în fugă, câte două trepte odată, dând năvală în garsoniera mizeră cu postere adolescentine, cu urme încă vizibile de ceşti de cafea şi scrumiere izbite de pereţi şi chiar cu vânătăile pe care i le văzuse Tudor pe braţ, reprezentând cu siguranţă orice altceva decât efectul tentativei lui de a o reţine, cum pretinsese ea. Şi dispreţuiam toată dezordinea asta. Dar, măcar scoasă din contextul sordid, imaginea celor opt drapele fâlfâind şi semnificaţia lor merita reabilitată. Şi precizările de rigoare: nu l-am văzut atunci pe Tudor decât o jumătate de oră. Iar pe Letiţia, încă la urgenţe, sub îngrijirea lui, doar zece minute, când mi-a strigat cu ură acele dureroase şi nedrepte cuvinte: „Ia-l tu şi pe el, ia-mi tot!“.

A venit 21 decembrie 1989, când a apărut colegul Stamatoiu, cu Dacia lui, să mă ia la Topalu, să păzim Liceul Agro. Trecusem cu el pe sub ferestrele lui Vlad Cernescu, unde nu mai erau de mult, fluturând la toate colţurile ferestrelor odată, cele opt cearşafuri mari, intrate în legenda şi istoria locală, pentru ani şi ani, poate chiar pentru veşnicie, drept ceea ce nu fuseseră.

* * *

> Alăturat vă înaintăm un document sosit pe adresa Comitetului orăşenesc de partid Constanţa[3]
>
> Sesizare
>
> Prin prezenta vă aducem la cunoştinţă anumite comportamente ale tov. Prof. Cernescu

Vlad, menite să compromită procesul instructiv educativ desfăşurat în şcoala noastră:

Nutreşte şi manifestă fără reţineri un dispreţ suveran faţă de toţi sau aproape toţi colegii lui. Recent a descoperit un indicator imbatabil, spune domnia-sa, un turnesol, spune domnia-sa, care deosebeşte fără greş pe cei care au făcut studiile la zi (fiindcă şi-au exploatat părinţii sau iubitele sau iubiţii) şi cei care au făcut studiile la fără frecvenţă, fiindcă au trebuit să intre de mici în câmpul muncii, orfani sau proveniţi din familii sărace. Termenul acesta este că-i pune pe oameni să scrie cuvântul transcendent şi, dacă îl scrii transcen, cu n, eşti de la zi şi dacă îl scrii transcedent sau trascedent sau altfel, ai făcut la ff. Aluzie la mine, care am avut o scăpare într-un text multiplicat de el (abuziv la xeroxul instituţiei, ca şi alte texte, de ex. poeziile care i-au adus nedorita, dar binemeritata încarcerare de cinci zile).

Cel mai grav este că tovarăşul C.V. întreţine o atmosferă de neseriozitate care pune în pericol chiar desfăşurarea şedinţelor de învăţământ politic… oamenii iau cuvântul disciplinaţi, dezbat problemele din proprie iniţiativă, fiindcă, ca propagandist, nu vreau să procedez obişnuit, să împart ziarul pe fragmente şi fiecare să citească un minut jumătate, două, ca o piesă de teatru, ci fiecare ridică mâna şi intervine, când simte că are de zis câte ceva, şi consider că aşa e normal ca oamenii să se simtă liberi. (Când s-a procedat aşa, pentru mai multă operativitate, el a propus să citim pe roluri şi şi-a interpretat ca un actor partea lui, ceea ce a perturbat toată atmosfera.) Dar din această cauză C.V. induce în eroare, că pare mereu serios, ridică şi el mâna şi zice lucruri care fac lumea să râdă, el se preface că nu vede ce e de râs şi dacă nu-l întrerupi rezultă adevărate hohote în cascadă.
Ca de exemplu la învăţământul de joi curent, a ridicat mâna, pe urmă a simulat că a dus-o la cap doar ca să-şi netezească părul, nu era câtuşi de puţin deranjat, a zis: „nuuu, nu, nu am nimic de adăugat“, din nefericire, în calitate de propagandist, am insistat, în vederea calificativului, şi C.V. a spus cu o voce tare şi puternică şi foarte serioasă „mă întrebam cine o fi inventat sutienu!“. Ca propagandist am fost într-o situaţie dificilă, au mai fost şi alţii indignaţi, iar unii speriaţi pur şi simplu, chiar depăşise limitele, dar majoritatea a râs. I-am spus exact aşa: aţi depăşit toate limitele, la care C.V. a răspuns agresiv: „de ce?“. Şi a susţinut că respectiva piesă de lenjerie intimă e o invenţie mult mai ingenioasă decât materialismul dialectic şi istoric şi a dat s-o dovedească scoţând de sub bancă o carte la care citea, în limba engleză, ceva de istoria vieţii private. E adevărat că pe urmă tov. D. l-a ameninţat în mod necorespunzător cu închisoarea, cu Canalul, ca în vremurile de tristă amintire ale stalinismului deja demascat de organele noastre, iar atunci C.V. a spus nici mai mult nici mai puţin: Îmi faci o puncte-puncte de cioară. (În loc de cuvântul respectiv a spus „puncte-puncte“.)
Altă dată, de faţă cu toţi elevii care sunt foarte influenţaţi de el, a tăiat cu un pix special care scrie foarte gros, de la gazeta de perete din atelierul de pregătire practică al elevilor, acolo unde se face pregătirea lor pentru muncă şi viaţă din lozinca: „Nici muncă fără pâine, nici pâine fără muncă“. În loc de muncă a pus unt şi astfel s-a ajuns să se citească: „Nici pâine fără unt, nici unt fără pâine“. Ceea ce pe elevi i-a amuzat considerabil, ştiind că unt nu se mai găseşte momentan în tot judeţul.
Ceea ce este mai grav este că denigrează tot ce este românesc, toate valorile care au dus faima spiritului românesc peste tot în lume. I-am spus că Aura Urziceanu a cântat cu Duke Ellington şi Ella Fitzgerald, că Mircea Eliade a stat alături de Claude Lévi-Strauss. Mi-a replicat în faţa copiilor, sfătuindu-i să fie mândri atunci când o să se laude Ella Fitzgerald că a cântat cu Aura Urziceanu, cu toate că prima nu mai trăieşte.
Abuzul de cuvinte cu f., cu p. şi cu c. din vocabularul lui face un contrast cu totul ieşit din comun cu limbajul tuturor colegilor şi îl scoate cert în evidenţă. Uneori se crede că rămâne ginerele Tov. Gen. special pentru ca să aibă o plasă solidă dedesubt.

* * *

NOTĂ

Notă de ascultare cu microfonul din casă, a convorbirii dintre Vlad Cernescu şi sursa

noastră, „Rafael“. Sunt două prezenţe feminine neidentificate încă de noi. Ele intervin pe parcurs, cu diverse comentarii.
Redactat: M.J. şi V.D.
Din limba: română şi sporadic engleză şi franceză.
Nr. filelor: 20
Data: 23 septembrie 1989.
Liniştea din cursul zilei s-a menţinut până la ora 18, când obiectivul a venit acasă. Se aud zgomote, ocupându-se cu diferite treburi. Apoi iar s-a făcut linişte. Probabil că a ieşit fără să încuie. Continuă să fie linişte până la 19.30. Se aude uşa, apoi clinchet de sticle puse în frigider şi de pahare. La ora 20 se aude o voce feminină. Este o relaţie intimă, deoarece nu s-a auzit soneria sau telefonul, ci anumite zgomote intime.
F1 (râzând): Acum, pe loc? Păi, nu vin?
Cernescu Vlad (C.V., în continuare): Vin în 25 de minute.
F1 (râzând): Şi ce vrei să facem în 25 de minute?
C.V. (serios): Păi, ce crezi că pot face în mai mult de 25 de minute?…
C.V. şi F1 (râd zgomotos amândoi).
Se aude duşul. Clincănit de pahare şi de farfurii.
Zgomote de sărutări, fereastra e deschisă şi trece o ambulanţă care acoperă vocile.
Apoi, C.V. îşi drege glasul:
C.V.: Începem, putem beneficia de puţină linişte? Într-un spirit de comizeraţie, nu însă admiraţie be-ată, suntem învăluiţi în atracţia magnetică a...

Vlad îl imita cu simpatie, de altfel, pe criticul de artă Dan Hăulică, deschizând un vernisaj al statuii nevestei marinarului din Constanţa, cea care, după folclorul local, cu o mână făcea semn de bun-rămas soţului şi cu cealaltă îşi chema iubiţii, anunţând că e disponibilă. Eram de faţă eu, Letiţia, Rafael, Ioana Sandu. Urcasem, la rugămintea celor doi, doar să-l luăm pe Vlad, care urma să vorbească la un vernisaj real, al lui Rafael, de la Muzeul Judeţean. A fost prima dată când am revăzut-o pe Letiţia, după căsătoria ei cu Tudor, când ea nu a dat semne că mă cunoaşte şi a fost indiciul că trebuie să fac la fel. M-am conformat consemnului şi de atunci până la ultima noastră întâlnire, de la spital, din care am amintiri încă dureroase, nu ne-am mai adresat una alteia decât strict formal. Revenind la documentul pe care-l comentez: eram pe atunci convinşi cu toţii că suntem ascultaţi, era un fel de a ne socoti importanţi, dar acum, când văd cu ochii că eram ascultaţi, într-adevăr, senzaţia este cu totul stranie şi nu are nicio legătură cu vreun sentiment al importanţei propriei persoane.

R.: …Ai uitat versantul spiritual al acestui Ierusalim românesc…
F1: …al simţirii româneşti! (râsete!)
C.V.: O statuie precum aceea a consoartei marinarului, pe care ilustrul artist a plantat-o pe malul melancolic al Pontului Euxin, lângă locurile unde s-a petrecut exilul poetului împărătesc, marchează o reuşită şi un nivel în arta bronzului, de care puţini contemporani ar fi capabili în Europa şi în lume. Statura scumpă anticilor ne răsare în faţă, inuzabilă şi francă, printr-o figuraţie ca aceea îndrăznită de sacerdotul… (cuvânt neclar) O mai dreaptă aşezare a raporturilor dintre discipoli şi magister.
(clinchet de pahare)
F2: Maestre, treceţi, vă rog, la semantica lucrului în sine, la dialectica lui, explicaţi cum se ajunge de la teză la antiteză şi apoi la sinteză prin asociaţie de idei.
C.V.: Exact, trebuie să spunem că sub palmele înaripate ale sculptorului nostru idealul clasic şi-a dobândit forţa de a purta cu sine, de a înălţa emblematic semnele unei barbare vehemenţe. Precum lupoaica în care şuieră furtuni iscate din străfundul de

milenii, plăsmuirea artistică scurtcircuitează metaforic, în astfel de sinteze, Roma şi versantul dacic al obârşiei noastre. Această fecioară al unui pământ martirizat, cel dintre Prut şi Nistru, ar fi putut rosti o vorbă revelatoare pentru latinitatea profundă, care ne e proprie – revendicându-se ca generalul Sertorius din tragedia lui Cornei (?!), de la o Romă ce nu se lasă limitativ redusă la nucleul ei geografic: „el e tut u jo sui“, proclama eroul cornelian. Dar ea a preferat modelul gheotian de senină străbatere a culturii şi ridicând dreapta a strigat: (repetarea de trei ori a unui cuvânt ireproductibil cu conotaţii sexuale), aşezând astfel lucrurile sub o cumpănă de dreptate ontologică şi existenţială.
Un text al lui Platon…
F2: Care Platon? Cumva Platon Pardău? (râsete şi clinchete de pahare, mai multe fraze indescifrabile)
C.V.: Aş vrea să-mi modulez aici omagiul faţă de opţiunile ei esenţiale: (din nou două cuvinte ireproductibile). Făcându-şi violenţă împotriva unor tendinţe… Remarcăm aici dubla dimensiune: pe de o parte, o vastă apetenţă către absolut, pe de alta, o aderenţă la nişte îndepărtate amintiri biblice…
F1: Poate că la biblie am putea renunţa…
C.V.: Reţinem aici datoria de a ne încorda către sublim. Este unul dintre marii sculptori ai acestor simetrii esenţiale, care explorează cu o firească spontaneitate ultimă realitatea austeră…
R.: Şi fervoarea spirituală? (râsete) Şi ritualul grotesc şi politica laşă, de jalnică complezenţă faţă de zonele joase ale culturii, untul şi celelalte?
C.V.: Vă mulţumesc, n-ar trebui să uităm de aspiraţiile profunde şi modelatoare, după ce a umblat pe la studii superioare, a promovat o estetică a muncii fundamental democratică, ştiind să treacă peste dihotomii şi simpliste opoziţii?

Apăsat cu un pix, de data asta roşu, aceeaşi mână de lt.-col. scrie furioasă: „Ce e cu laba asta? Renunţaţi imediat la folosirea de TO, indiferent cine a recomandat-o“, urmat de trei semne de exclamare.

(Aplauze şi râsete apoi se aude zgomot de tacâmuri şi muzică în limbile franceză şi engleză, autori necunoscuţi.)4

* * *

.....5

Momentul pentru care mi i-a pus în cap pe toţi colegii a fost după ce s-a întors de la sediul instituţiei, unde a stat trei zile6 şi a răspândit dezinformarea că ar fi fost bruscat şi chiar maltratat şi a răspândit totodată şi dezinformarea că s-a aflat acolo din cauza mea. Reclamaţia care fusese primită, reală, nu a plecat de la mine, v-o pot spune acum. Alături de alţi colegi am avut iniţiativa de a pune şi în oraşul nostru ca şi în capitală plăci de marmoră pe imobilele unde au locuit în trecere şi au creat personalităţile cu care ne mândrim, de nivel naţional, aşa că am pus o placă, iar el le-a spus singur, cu alte cuvinte, s-a autodenunţat, că el este cel care (cu ocazia ultimei expediţii la Bucureşti, noaptea, în stare de ebrietate, în compania unor aşa-zişi disidenţi aflaţi în atenţia organelor noastre, care vor să îi imite pe ruşi, pe cehi şi pe polonezi) a scrijelit de pe placa unde scria: „Aici a trăit şi a creat, între anii 1951 şi 1985, poeta Nina Cassian“ cuvintele a trăit şi a creat şi în complicitate cu sus-numiţii le-a înlocuit cu altele. Ca să rezulte că: „Aici a f[…] şi a mâncat c[…], între anii 1951 şi 1985, poeta Nina Cassian“.
S-a mai oprit la casa genialului autor al „Gropii“ de pe Eminescu şi l-a uns cu excremente de câine, „cu păcură, ca la curve“, trebuia să-l ungă, a zis, ceea ce va face şi aici, şi a făcut. În drumul lor spre locul de muncă toţi trecătorii ar fi putut să vadă a doua zi dimineaţă. Dar mai ales ar fi văzut copiii, ei văd tot. Şi apropo de copii:

Ironiza elevii care făceau compuneri demne de apreciat, cu motto-uri care dovedesc o bună înţelegere a ceea ce partidul cere de la noi, de exemplu, cel mai bun elev din clasă a pus motto-ul: „Din stejar stejar răsare“, vorbind despre Tovarăşu şi despre arborele genealogic al dânsului. Iar tov. Cernescu a completat… „şi din bălegar ciuperci“, şi din nou toată clasa s-a prăpădit de râs…

Din păcate, nu ironizează doar conducerea superioară de partid şi de stat, ci are o părere deplorabilă despre poporul român, în ansamblu, afirmând că este un popor superficial şi pus pe distracţie, şi când se abate asupra lui o nenorocire, o îndură şi supravieţuieşte, dar nu înţelege nimic din nenorocirea aia şi nu se alege cu nimic după ea, afirmând că la câte tragedii am îndurat cultura noastră ar trebui să fie plină de sofocli şi de shakeaspeare-i. Şi noi avem un Ceahlău, Sadoveanu, care aude gâzele în iarbă mai bine ca oricare altul.
E un cântec pe care tov. Adrian Păunescu îl cânta la cenaclu „Ce rămâne, mielule, acest cântec, domnule“. Şi i-a zis poetului, în plină masă festivă după cenaclu: „Vă contrazic, maestre. Nu rămâne decât un behăit, aţi auzit cum face mielul când îi iei beregata?“. Poetul naţional a cerut să fie maltratat şi a fost. De aici vine represiunea pe care a suferit-o, nu de la poezii.
Azi tov. Cernescu a venit în şcoală cu 2 poeme trase la xerox, fosta lui soţie are acces la Bucureşti la asemenea aparate şi îl ajută. Erau două poezii pline de aluzii, pe care le redau aici din memorie.

O până şi vampirii,
Şi-au mai schimbat
maniera de lucru
epoca ne obligă, ce naiba,
ei nu mai
au colţi supradimensionaţi,
îşi fac autocritica
beau ceai de plante
şi au scos cuvântul sânge
din dicţionare.

Această poezie îi aparţine unui alt poet constănţean, pe care-l admiră, odinioară tovarăş de beţii, Radu Şuiu, şi conţine în ea aluzii la cotidian, fiindcă noi ştim cine recomandă plante medicinale dintre colegii noştri. A şi fost publicată, de altfel, într-o revistă la Bucureşti, dar a fost înlocuită autocritică cu mea culpa.
Cealaltă aparţine tot unui prieten de-al lui de pahar, de pe la Timişoara, care, întocmai ca el, a avut de mai multe ori probleme cu autorităţile:

Bună ziua, poezie românească ar trebui să-ţi spun
dar până una, alta trebuie să mă resemnez la un bună seara.
Dar dacă vreţi să fiu optimist faceţi două ture de
coniac şi-am să te laaaud şi-am să te laaaud…
şi fraţii mei papagalii
au să mă imite după ce oi scrie un ditamai poem cu rimă
cu strămoşii noştri daci care în frunte cu Partidul i-au învins
pe romani să contribui şi eu cu ceva la
formarea omului nou
muncitorii de la fabrica de unelte şi scule
prefabricate aşa or să mă aplaudeeee!

Dacă nu mă înşel, este mult denaturată poezia lui Ion Monoran, din Timişoara, mort în ce-l priveşte, cu adevărat, şi în condiţii suspecte, la câţiva ani după evenimentele sângeroase petrecute în acest oraş între 16 şi 22 decembrie 1989.

* * *

NOTĂ

18 decembrie 1989
STRICT SECRET
EXEMPLARUL I
Nr.

Din sursă sigură au rezultat următoarele.
Nu a fost acasă trei zile, 19, 20, 21 (DOAR MAX. TREI SFERTURI DE ORĂ), 22, 23, timp în care liniştea s-a menţinut netulburată, cu excepţia momentului când (concubina, L.T. aflată în evidenţele noastre cu Dosarul „Fugitiva“, 23, ÎNTRE 14-15) s-a întors la domiciliul lui, însoţită de o voce feminină deocamdată neidentificată. Ca să le deosebim vom nota aici „F.“ (pentru Concubină) şi „V.F.” (voce feminină) pentru vocea feminină neidentificată.

Era evident Ioana Sandu, venită să-i deschidă uşa cu cheia luată de la Rafaelu. Letiţia voia cu siguranţă să recupereze biletul pe care, din păcate, Tudor deja îl găsise. Din fericire, în acel moment steagurile nu mai erau.

F.: A zis el aşa?
V.F.: Nu, el a zis întreg.
F.: Cum întreg?
V.F.: Adică n-a zis-o puncte-puncte de cioară, ci chiar întreg. Nu mă obliga, că n-am să folosesc nici ca să redau asemenea cuvinte.
F. (ironică): Din pudoare?
V.F. (jignită şi agresivă): De ce, e grav?
F. (conciliantă): Nu, desigur nu… iartă-mă. Poate chiar nu a turnat ea…
V.F. (mirată): Tu vorbeşti serios?
F.: De ce?
V.F.: Dacă nu ar fi turnat ea, de unde ştia ce scrie în reclamaţie? Noi o citim acum, da ea, cum a putut-o citi, dacă n-a scris-o ea?
F. (uimită, de parcă acum ar observa): Ţi-ai vopsit părul?! Şi te-ai pensat! Îţi stă bine.
V.F.: Dar ştii cum?
F.: Cum?
V.F.: M-am vopsit cu Hena (?!), nu mai am voie cu chimicale, pentru bebe. Şi m-am pensat cu aţa. E o tehnică tătărească, foarte interesant, şi în plus ia tot. Uite.
F.: Îhî… Chiar. Nu mai ai nimic.
V.F.: Dar tu ai cearcăne…
F.: Nu e nicio chestie.
V.F. (revoltată): Cum să nu fie nicio chestie?!
F.: Nu vreau să vorbim despre asta, bine?
V.F. (vexată şi jignită): Mă rog…

Acelaşi scris furios, cu verde, al superiorului, pe margine: „Ce faci

aici, Vlădoiule? Scrii piese de teatru? Mă interesează pe mine cu ce se vopsesc curvele lu ginerele lu domnu general?“. Rezon.

> În continuare vom reda dialogul sub formă de relatare.
> F. După un pasaj din discuţie imposibil de interceptat deoarece s-a auzit prin uşa deschisă a camerei un zgomot, un plescăit de apă, ca şi cum cineva l-ar fi făcut intenţionat ca să acopere vocile[7] F. a întrebat-o pe V.F., dacă nu i se pare că într-o zi lumea o să plesnească, nu de numărul nostru, ci de amintirile noastre care nu interesează pe nimeni, decât pe cine nu trebuie (aluzie probabilă la organele noastre), iar apoi, mai duioasă, V.F. a spus că frontispiciul gazetei care nu a înţeles decât foarte târziu ce vrea să spună, l-a înţeles acum, mai bine decât Relu (????): O PROBLEMĂ PE CARE NU O POT REZOLVA NU EXISTĂ PENTRU MINE.

Pe marginea paginii, după o linie verticală marcând cele două rânduri de text, urmată de un mare semn de întrebare al şefului, alt scris răspunde probabil nedumeririi acestuia: „E vorba de o aşa zisă gazetă de perete pe care Poetul (Ezoteristul) şi Concubina lui (Fugara) o au în dormitor, pe care publică amândoi tot felul de inepţii, pe două coloane, AŞA DA, AŞA NU“.

Nu pot să văd cu ochii cât de strânsă a fost intimitatea noastră cu „ei“ fără să fumez o ţigară, deşi i-am promis solemn Lindei, alergică la fum de la problema cu ochii, că o să trec peste „confruntarea cu trecutul“ fără să recad în viciu. Şi dacă tot am făcut-o, fumez două. Uite că peste confruntarea cu trecutul individual trec, nu şi peste mizeria asta.

> Apoi F. îi relatează (*sic!*) că dacă nu ar fascina-o ce spune şi cum o spune, nici nu ar sta să o asculte. Este *pen perdiu* (*sic!*).
> Apoi, fiindcă trece foarte aproape de tabloul unde se află TO, se aude foarte clar, pe un ton trist: „Până unde se poate duce asta? Şi atunci vin şi te întreb: eu de ce-l iubesc? Sau: eu pe cine iubesc?“.

Încă o ţigară, prilej pentru Linda să mă privească cu dispreţ, când încerc să-mi dau seama sub care tablou îşi plantaseră tipii TO. Sau ce numeşte securistul tablou este *Negresa lubrică* a lui Vlad? Maşina singuratică pe covorul de frunze ruginii? Portretul lui Shakespeare? Mi-am adus aminte dintr-un interviu dat de fiica savantului că securistul venit să-i confişte bunurile psihologului Nicolae Mărgineanu, nevoit să descrie ce reprezintă capul Sfântului Ioan Botezătorul pe o tipsie, a scris pe tabelul cu inventarul obiectelor confiscate din casă „Idilă“.

> Şi apoi, după o secundă de zgomote care bruiază TO: „Nu mă face să-i dau dreptate şi să te numesc şi eu diriginta omenirii, bine?“.

Din document lipseşte fila finală, probabil cea cu semnăturile. După care, în mod surprinzător (nu mă credeam atât de importantă pentru ei!), dosarul lui V. conţine mai multe numere din revista *Tomis*,

dintre care unul din februarie 1984, unde a apărut această proză, semnată de mine, pe care eu nici nu o mai aveam. Nu mai aveam de altfel nimic din „tomiscuitate“, cum numeşte Cornel Regman perioada pe care şi el a petrecut-o acolo, desigur, *comparaison n'est pas raison*. Au mai fost câteva. Sunt texte inspirate de Letiţia şi dedicate amintirii sale, scrise la Bucureşti, imediat după căsătoria ei cu Tudor şi după plecarea lor în Maroc. Ca un fel al meu de a „întoarce pagina“? Curios este că, deşi nu-mi aminteam nici măcar de existenţa şi de conţinutul ei, la relectură mi-am adus aminte perfect pasajele tăiate de „Câinele roşu“, cum era numit redactorul-şef de atunci al revistei. Le-am reintrodus între croşete. Am actualizat, de asemenea, ortografia. Nu mi-a făcut plăcere să le recitesc şi nu sunt mândră decât că, după descinderea lui V. Cernescu printre noi, nu am mai publicat nicăieri decât foarte rar, câte o recenzie la cărţile altora, de cele mai multe ori teoretice.

* * *

Dinspre drumul cu plopi, dinspre mare…

Nimeni nu l-a văzut venind pe unchiul Anton. S-ar putea să-l fi văzut Dixi, dar el are obiceiul să latre şi atunci când vede pe cineva venind, şi atunci când nu vede nimic, aşa că lui nu i-am dat nicio atenţie.

Despre Aura, Cristi şi Indira spun că nu l-au văzut. La ei mă refer când spun nimeni. Altfel ar fi alergat, s-ar fi ţinut cârd după el, până la poartă. De intrat n-ar fi intrat ei. Ştiau că abia aştept să pună picioarele în curtea mea. Şi nu că aş fi vrut eu să vină. Ca să-i bat sau ca să mă bat cu ei sau altceva. N-aş fi vrut să vină absolut nimeni. Aveam de gând să nici nu cobor din oţetar toată ziua, să nu schimb o vorbă cu nimeni. Să stau acolo fără o carte şi fără nimic de mâncare, toată ziua, ca să mă pedepsesc.

Dixi latră la vrăbii şi la flori, asta e adevărat, dar câte nu le mai spusesem şi despre el? Şi îi făcusem proşti. Proşti ei, dar ei cel puţin aveau conştiinţa curată. Aş fi dat orice să-mi schimb conştiinţa cu blegul şi umflatul de Cristi sau cu bâlbâita de Aura, să fiu şi eu liniştită că n-am făcut niciun lucru rău şi oribil, cum erau ei.

Şi nu mă gândeam nici să mă duc să-i caut la observator sau la cazemată. Tot în oţetar aş fi stat, unde îmi plăcea mult mai mult. De acolo, de sus, se vedea până în spatele cazematei drumul cu plopi. În direcţia aceea numai atât se vedea, drumul de intrare în sat, care, pe o cărăruie abruptă şi nevăzută, mai ducea şi la cazemată, pe care zile întregi nu trecea nimeni decât ei trei: Aura, Cristi şi Indira. Trei doamne şi toţi trei. (Când am citit prima dată poezia *Trei doamne, şi toţi trei*, de George Coşbuc, am zis: ei sunt ăştia, şi aşa le-a rămas numele, bineînţeles, în mintea mea.) Un drum prăfuit şi pustiu. *Drumul ăsta prăfuit şi pustiu, prima dată când l-am văzut, am avut un ŞOC*, i-a spus mamei Tamara, una dintre învăţătoarele noastre, *şi ori de câte ori văd totul cu ochii mei din prima zi, am un ŞOC, aşa că eu nu mai pot rămâne nicio singură zi, doamnă. Am avut un ŞOC.*

Pe drumul acela nu apărea niciodată nimeni, era adevărat, dar mie tocmai pentru asta îmi plăcea foarte mult. (Şi am uitat să spun: ŞOC înseamnă ceva ca o lovitură, dar mai puternică, şi care poate să fie şi sufletească, nu numai la mână sau la picior sau la cap.)

Îmi plăcea mult drumul spre cazemată. Numai că de data aceea trebuia să stau singură în oţetar toată ziua, fără nimic de mâncare şi de citit, nu pentru că-mi plăcea, ci din voinţă proprie, fiindcă trebuia să mă pedepsesc. Şi chiar dacă mai încercasem şi alte dăţi fără rezultat, voiam să mai încerc o dată.

[Spun asta ca să explic de ce mă aflam în oţetar în ziua de 12 august 1964, când a venit unchiul Anton.] Mă aflam acolo şi mă gândeam intens. Adică, mai precis, mă chinuiau

intens gândurile. (Cuvântul INTENS nu pot să-l explic, dar toată lumea cred că înţelege.)
Mă gândeam de ce le-oi fi spus eu că maşina bărbosului era galbenă, când ea era roşie toată ziua. Roşie ca un măr. O văzuse şi ea. „Nuuuu, cel care m-a oprit pe mine avea o maşină galbenă, era blond şi bărbos şi purta ochelari de soare, ca Harry Belafonte.“ „Harry Belafonte nu poartă niciodată ochelari de soare“, sărise Indira. De parcă i-ar fi spus el. Şi-o fi luat el angajament solemn în faţa ei să nu poarte niciodată ochelari de soare: Să ştii, Indira, că eu n-am purtat şi n-o să port niciodată aşa ceva şi, dacă o să auzi undeva povestea asta, să ştii că e o mare minciună. Că eşti INDUSĂ ÎN EROARE. Şi se uita la mine de parcă aş fi fost bolnavă de ceva care se ia (contagios). Cât aş fi fost eu de hotărâtă să mă lecuiesc, când vedeam ce faţă face Indira, nu mai eram în stare să-mi respect hotărârea. De câte ori i-am spus ei o minciună era din enervare, fiindcă vedeam pe faţa ei că nu mă crede. Învăţase de la fosta noastră învăţătoare, alta decât Tamara, povestea cu INDUSUL ÎN EROARE, o auzise explicându-mi de ce nu e bine să mint, ca şi cum eu aş fi spus că e bine – şi o ţinea langa. (Gaia maţu, cum ar veni, cum se zice mai popular, aşa.) „De unde ştii tu că nu poartă?“, a întrebat-o şi Cristi, aşa, ca să ţină cu mine, sau fiindcă până şi pe el îl enervase. Aici s-a încurcat Indira: are o fotografie cu el şi în fotografia aia nu poartă ochelari, dar asta nu înseamnă că în altele nu poartă, nu?
Dar ce, parcă numai Indirei îi spuneam eu minciuni? Cetăţeanul de dimineaţă nu făcuse nimic enervant, îmi ceruse o informaţie, atâta tot. Mint pe oricine mă întreba de vorbă, asta e. Mint cum deschideam gura. Şi mint şi în gând.
Pe el, da, l-am indus în eroare. M-a întrebat unde e primăria şi i-am spus s-o ia la dreapta, la stânga şi iar la dreapta, pe lângă geamie (de fapt, Salonul Măgarilor, dar nu puteam să-i spun aşa!) şi pe lângă cazemată. L-am făcut să caute primăria mult şi bine. Adevărul e că la noi în sat n-a existat niciodată aşa ceva. Dar cum poţi să spui cuiva pe care-l vezi prima dată: Ştiţi, noi nici n-avem primărie? Avem observator, cazemată, geamie (distrusă şi dărâmată, nişte simple ziduri sub care se adăpostesc de căldură măgarii) şi un drum pustiu şi prăfuit la care, când te uiţi, ai un ŞOC?
De ce, de nece, a fost aşa: el a scos capul pe geam şi eu am început să mă gândesc unde o fi primăria asta, numai că, înainte de a mă gândi unde este, începusem deja să-i spun s-o ia la dreapta. Aşa cred că s-a întâmplat. Întotdeauna păţesc la fel, asta e problema: întotdeauna trebuie să mă gândesc mult mai mult ca să spun ceva adevărat decât ca să spun o minciună. [Fără ca vreodată să fie absolut necesar. Fiindcă lecţia asta orice prost o înţelegea: Nu minţi decât dacă este absolut necesar.] Şi pe urmă mă simt ca un câine.
Nici filmele pe care le vedeam cu toţii, şi Aura, şi Cristi, şi Indira – când venea caravana şi se dădea film pe peretele rămas întreg al geamiei –, nu le povesteam aşa cum erau. Le povesteam şi ei ascultau cu gura căscată, pentru ca după aceea tot ea, Indira, să sară aproape la bătaie. Îi plăcea cum îi povesteam şi după aceea tot ea sărea aproape la bătaie.
Şi despre unchiul Anton, câte nu aş fi spus, dacă mi-aş fi adus măcar aminte să spun despre el ceva…
Dixi lătra ca un prost la vrăbiile de pe frânghia de rufe şi pe urmă se întorcea sub oţetar cu un aer aşa de mulţumit, de parcă şi-ar fi spus singur: ce părere ai cum le-am pus la punct? Cu toate că ele nu-i dăduseră nicio atenţie. [Grozav este de mulţumit de sine, Dixi, în toate momentele existenţei sale. Parcă e…]

Aici nu ştiu ce scrisesem şi fusese nevoit să taie Câinele roşu. Vreo aluzie la vreun persecutor local, de-al lui, care-i masacra cu roşu paginile, şi ca să evite să-i crească tensiunea, tăia el înainte ce era de tăiat? Am uitat cu totul.

Iar când a trecut unchiul Anton n-a mai scos niciun lătrat. Au foşnit puţin frunzele oţetarului, când s-a atins cu şapca de ele. Şapca lui, cu care-i stă bine, şi-i stă bine şi fără ea. Pentru că are părul întunecat, amestecat cu fire albe, ceea ce-l face să pară cenuşiu, şi ochii tot aşa, albaştri spre cenuşiu. Nu pot să-mi dau seama dacă ochii par cenuşii din cauza părului sau invers. Oricât te-ai uita, nu poţi să-ţi dai seama.

Nu a privit în sus şi nu m-a văzut. Am coborât de pe creangă pe frânghia leagănului şi de la jumătatea ei, zdup, direct jos, şi am alergat pe uşa din faţă ca s-o anunţ pe mama că un marinar foarte înalt a intrat la noi în chiler fără să bată măcar la uşă.

Eu scrisesem „străin“. Câinele roşu a înlocuit cu „marinar“ – avea dreptate Vlad Cernescu, la *Tomis* totul trebuia să fie cu albăstreală, pentru specificul local. Sau eu scrisesem de la bun început, ca să „vin în întâmpinare“, cum se spunea?

Atunci mi-am dat seama şi m-am mirat că Indira, care l-a văzut pe tipul de dimineaţă, n-a observat ceva: ori nu observase, ori uitase, dar adevărul e că tipul nu avea niciun firicel de barbă şi nici nu cred că-i trecuse vreodată prin minte că ar fi trebuit să aibă, aşa că Indira o să fie toată viaţa convinsă că a văzut cândva, în copilăria ei, un bărbos blond – pe care nu l-a văzut. Iar asta era victoria minciunii mele, cum ar veni. Dar nu-mi mai păsa de el şi nici de Indira.

Marinarul care venise pe neaşteptate la noi CUNOŞTEA CASA. Şi era atât de înalt, încât trebuia să se aplece de câte ori trecea dintr-o încăpere într-alta, ca să nu se lovească de tocul de sus al uşii. De fapt, nu după asta ar fi trebuit să-mi dau seama: casa noastră nu era chiar înaltă şi uşile la fel, erau aproape prea joase, puţin mai înalte decât statura mamei, şi aproape oricine venea la noi trebuia să se aplece puţin. Dar el se aplecase mai mult decât oricine şi atinsese cu capul şi crengile de jos ale oţetarului, pe care nu le atingea nimeni. Probabil, dacă l-aş fi văzut de departe venind pe drumul cu plopi, care urca şerpuind dinspre mare, întâi şi-ntâi m-aş fi mirat cât de înalt este. Mi-ar fi plăcut să-l văd dinainte, cu centura lui de marinar şi cu barbă, cu ochii lui albaştri spre cenuşiu, cu tatuajul de pe braţ şi cu pielea bronzată aşa, înalt şi frumos cum era, mi-ar fi plăcut să-l văd de departe venind pe drumul cu plopi, stârnind norişorii de praf cu mersul lui puţin obosit de marinar. Nu l-aş fi recunoscut, sunt sigură că nu l-aş fi recunoscut, dar aş fi vrut să-l văd.

A ajuns în odăiţă înaintea mea, iar mama l-a recunoscut.

În fine, a fost foarte frumos şi foarte emoţionant cum s-au recunoscut ei, ca într-o carte, ca în *Zboară cocorii*, mama a plâns, el nu ştiu dacă a plâns, era întors cu spatele la mine şi nu-l vedeam, şi mai bine că nu-l vedeam, nu concep (= nu-mi închipui, nu accept, nu vreau) o viaţă în care unchiul Anton să plângă, dar mama a plâns sprijinită de el, el o ţinea în braţe şi ea plângea de credeam că n-o să se mai oprească şi n-o să-i treacă toată viaţa.

Mie, în schimb, nu mi-a curs nicio lacrimă. Una singură. Şi nu ştiu de ce. [Era un alt aspect pe care mi-aş fi dorit să-l cercetez la următoarea mea urcare în oţetar, dar n-am mai apucat.] Mama a plâns, că nu se aşteptase, dar nici eu nu mă aşteptasem. Adică mă gândisem de atâtea ori cum o să se întoarcă într-o bună zi unchiul Anton, de atâtea ori îl văzusem aievea venind pe drumul cu plopi, atât de bine mi-l închipuiam, încât uitam că nu este decât imaginaţia mea. Iar acum, când venise, nu mai puteam să cred că este adevărat. Vedeam cu ochii mei şi nu credeam, şi mă simţeam îngrozitor de tristă.

Trebuia să mă duc pe plajă. Pe plajă la noi era întotdeauna foarte puţină lume. Nimeni în afară de noi nu ştia că drumul cu plopi duce spre mare. Nu spun că ar fi în asta ceva de mirare. Poate să fie chiar ridicol (caraghios, de râs) ce spun eu: nimeni în afară de noi, eu, Aura, Cristi şi Indira, iar acum de unchiul Anton, şi poate de bărbosul de azi-dimineaţă, care tocmai aflase, nu ştia nici că satul Vadu există. Ce să mai vorbim de drum! Care nici nu duce spre mare, de fapt: se opreşte la cazemată şi mai departe intri în burta căptuşită cu piatră a dealului, iar în spatele lui era plaja. Puteai să-ţi pierzi o groază de timp acolo, să te uiţi la mare şi să te gândeşti.

Poate că n-o să mă creadă nimeni că marea seamănă uneori cu o fiinţă care te simte şi te imită. Mă aşezam câteodată cu burta pe nisip şi mă uitam la ea printre gene şi atunci şi ea se aşeza ca o pisică mare şi leneşă, iar spatele i se ridica şi cobora, de parcă s-ar fi prefăcut că respiră obosită. Odată, Cristi a întrebat-o pe fosta noastră învăţătoare dacă marea este fiinţă sau lucru, pentru că nu seamănă cu nimic din ce ne-a spus ea, învăţătoarea. Ea a recunoscut că da, are dreptate, nu seamănă, a observat bine şi i-a spus că este un băiat inteligent, dar că o să-i explice asta mai târziu. Numai că ea a plecat peste vreo două luni şi Cristi era sigur că de asta a plecat, că n-a putut să-i

răspundă lui la întrebare. Ceea ce nu era adevărat, dovadă că după ea a venit alta, care i-a explicat clar: e fenomen al naturii, şi tot n-a rămas, a plecat şi aceea în câteva luni. Şi pe urmă a venit şi a plecat învăţătoarea care i se plângea mamei că o induc în eroare. Pe urmă a venit Tamara, i-a spus mamei că satul este pustiu şi ARE UN ŞOC, a plecat şi s-a întors din nou în toamnă. Ea era în sat în momentul în care se petrec evenimentele povestite de mine acum. Tamara a zis atunci, odată, când iar a venit vorba, că marea poate să fie şi o stare sufletească, se uita pe geam, aşa, ca şi cum ar fi râs în sinea ei, parcă aştepta ceva sau pe cineva, totuşi a plecat şi ea, dar mai târziu.
Toţi plecaseră dintre cei mari, în afară de noi: eu, Aura, Cristi şi Indira, ca să fie mai aproape de taţii lor care toţi lucrau la oraş şi ca să înveţe la nişte şcoli unde învăţătoarele nu plecau aşa de des. Şi taţii lor tot la oraş lucrau, dar mergeau toţi cu motocicleta cu ataş a lui nenea Veiss, tatăl Indirei.
Noi nu plecaserăm fiindcă ne simţeam foarte bine. În orice caz, acesta era răspunsul mamei, când cineva o întreba: şi eu, şi ea ne simţeam mult mai bine decât ne-am fi simţit undeva la oraş.
Ieşisem şi mă aşezasem pe prag şi mă gândeam la toate astea. Încercam să nu mă mai gândesc la unchiul Anton, fiindcă dacă o făceam, gândul nu venea normal, ca un firicel, ci se năpustea peste mine ca un val, dar fără nicio bucurie. Speram că mai târziu ceva o să se întâmple în sufletul meu şi am să mă bucur de întoarcerea lui. Să plâng, eventual, dar nu de tristeţea asta…
Acum mama nu mai plângea. Stăteau de vorbă. El punea întrebări scurte şi ea răspundea şi pe urmă invers. Şi între aceste întrebări şi răspunsuri tăceau foarte mult. În medie, mai mult tăceau. [Acum era ca într-o piesă de teatru la microfon.] Pe urmă i-am auzit vorbind despre mine. Unchiul Anton i-a spus că sunt drăguţă, „expresivă“, iar mie mi-a venit şi mai tare să plâng. „Uite“, îmi spuneam în gând, „unchiul Anton a venit“, îmi spuneam treaba asta, aşteptând să se întâmple ceva, dar gândul meu răsuna ca într-o casă pustie şi nu simţeam nimic, decât că eram foarte tristă.
Era marţi. Zilele au şi ele un chip al lor, fiecare. Asta nu numai fiindcă faci în fiecare zi altceva şi recunoşti zilele după treburile pe care le faci. Şi când nu faci nimic, dacă te-ai obişnuit să fii atent, simţi că marţi acesta este acelaşi cu cel care a trecut şi cu celălalt şi cu toate marţile care au trecut şi atunci le recunoşti, simţi cum zilele aşteaptă să le vină rândul şi le aştepti şi tu, şi e destul de bine. Gata. Înţelegeam ce mă destabiliza: frica, frica, fiindcă ea este „cel mai principal sentiment“, cum zice Aura! Mi se părea că de acum n-am să le mai recunosc şi multe n-o să mai fie ca înainte, pentru că o să plecăm şi noi la oraş, dacă el n-o să vrea să rămână.
M-a strigat mama şi m-am făcut, nu ştiu de ce, că n-o aud. Mi-am luat cutiuţa mea cu şahul şi am ieşit din curte. Am coborât spre drumul cu plopi, am trecut pe lângă şcoala închisă, pe lângă Salonul Măgarilor, pe lângă grădiniţa sezonieră, pe lângă cazemată [mergeam încet, ca atunci când se uită cineva după tine, cu toate că nu se uita nimeni], mi-am găsit un loc pe plajă, mi-am aşezat piesele şi m-am dus să caut pe cineva care să vrea să joace cu mine şah. Întâi am jucat trei partide şi le-am pierdut pe toate trei. Era un domn mult mai în vârstă decât mine, cu ochelari fumurii. Adică nu era în vârstă, era chiar foarte tânăr, dar avea ochelari fumurii şi nu-şi dădea importanţă nici după ce mi-a luat trei partide. Nu era deloc încrezut, ca tinerii de vârsta lui.
Mai jucasem şah cu el. De fapt, pe el îl căutasem. Ştiam în ce loc îi plăcea să stea, departe de cei care mai veneau să facă plajă la noi, îl găseam întotdeauna singur, la piciorul observatorului, fumând şi citind şi câteodată scriind într-un carneţel. Eu îi spuneam dumneavoastră şi el îmi spunea tu. Altădată jucasem mult mai bine. Acum nu mai puteam să fiu atentă la mutări. Mai mult ca sigur aveam să plecăm, iar Aura, Cristi şi Indira o să rămână trăsniţi când o să afle, o să le pară rău, o să se ducă de dimineaţă la cazemată şi o să se plictisească acolo, prefăcându-se că se distrează grozav şi că nici nu le pasă de mine. Poate Cristi nu, fiindcă el este bleg şi umflat, dar bun la suflet, ca toţi graşii, cred eu, poate nici Aura, care, în fond, nu e nici ea rea, dar are stofă de trădătoare şi se dă foarte repede cu cel mai tare. Poate că nici Indira, până la urmă. Iar eu, cu toate că-mi părea rău – ne-am petrecut atât de mulţi ani împreună şi poate n-o să ne mai vedem niciodată, nu reuşeam pe de-a-ntregul să cred nici că o să fie aşa, nici că n-o să fie. Dacă o să plecăm, ei o să zică: „Era o mare mincinoasă, biata de ea“, şi n-o să-şi amintească despre mine decât minciunile pe care le-am spus.
Jucam îngrozitor de prost, din cauză că nu puteam să fiu atentă la mutări.

„Eşti foarte preocupată astăzi“, mi-a spus. „Nu sunt preocupată!“, am spus, chiar dacă nu înţelegeam chiar bine cuvântul. Se uita la mine atent: „Totuşi, cred că te roade ceva, aşa, ca un viermişor“. Asta înţelegeam: „Ţi se pare un lucru foarte oribil când cineva minte tot timpul?“, l-am întrebat. „Depinde cum şi de ce minte!“, a spus el râzând. „Nu mint, spun tot felul de istorii aşa, fără să-mi dau seama că nu sunt adevărate, pur şi simplu.“ „Ahaa, deci FABULEZI.“ „Fabulez“, am încuviinţat, cu toate că nici despre cuvântul ăsta nu ştiam sigur ce înseamnă, dacă venea de la fabulă sau… „Pentru asta n-ar trebui să te blamezi. Cei care fabulează simt nevoia să facă viaţa mai frumoasă decât este“, „…şi astăzi a venit unchiul Anton“, i-am spus. „Nu ştiu cine este unchiul Anton“, a spus. „Un unchi de-al meu“, am spus, „este fratele mamei, care a plecat cu tata pe un vapor când eu aveam patru ani, şi despre tata am primit scrisoare că a murit, iar despre el n-am primit nimic, şi acum a venit. Al doilea nume al meu este Antonia şi acum a venit“. Mă miram singură auzindu-mă spunând toate astea, fabulam din nou, fără să înţeleg de ce. Am tras aer în piept şi am spus: „Singura propoziţie adevărată din ce am spus acum este ultima“. [„Ştiu unde a fost unchiul tău“, mi-a spus. „Ştiţi??!“, am repetat prosteşte şi habar nu am de ce m-a apucat dintr-odată plânsul.] Nu s-a făcut că nu vede, cum ar fi fost normal, s-a răsucit spre mine, a spus încet, în şoaptă, de parcă n-am fi fost singuri pe toată plaja: „Vino încoace! Hai, vino încoace…“, s-a mutat el mai aproape de mine, de aceeaşi parte a tablei de şah, mi-a luat capul în mâini şi mi l-a pus pe umărul lui şi atunci să te ţii plâns, mai ceva decât plângea mama când am plecat eu de acasă. Mai ceva ca Tatiana Samoilova în *Zboară cocorii* şi mai ceva ca toată lumea din *Vagabondul*. Dar n-a durat chiar mult. „Fabulezi“, a zis, când a văzut că-mi trecuse, „fiindcă adevărul este greu de crezut şi de îndurat, poate?“. „Nu e greu“, am spus, cu nasul lipit de tricoul lui, „este acum acasă la noi, cu mama, stau de vorbă!“. „Nu“, a spus din nou, ca şi cum nu m-ar fi auzit, „nu e un lucru oribil să minţi în felul acesta“, şi-a luat o mână de pe capul meu şi şi-a băgat degetele pe sub ochelari la rădăcina nasului, ca şi cum l-ar fi durut capul, „atâta doar că se pedepseşte IPSO FACTO“. Nu înţelegeam cuvântul, dar mi se părea că îl înţeleg. „Se pedepseşte prin aceea că nu te poţi bucura decât de ceea ce inventezi tu.“

„Nu ştiu ce înseamnă că fabulez“, am spus hotărâtă, privindu-l drept în ochi. „Şi mai sunt nişte cuvinte care nu ştiu ce înseamnă şi câteodată mă simt disperată că nu am să ştiu niciodată: ERMETIC, CARISMATIC“, am spus, ca să schimb vorba. S-a uitat la mine ca picat din nori. „Trebuie să rogi pe cineva să-ţi aducă un dicţionar! Să-ţi cumpere şi să-ţi aducă un dicţionar!“

Pe urmă a spus să mai jucăm o partidă, poate o câştig eu. „Concentrează-te să-mi iei partida asta şi când vii data viitoare îţi aduc un dicţionar.“

Deja mă simţeam mult mai bine. Îmi descărcasem sufletul şi mi-l simţeam uşor.

„Nimeni nu l-a văzut venind pe unchiul Anton. Nici Aura, nici Cristi… La ei mă ofer.“ „Se spune mă refer“, m-a corectat, în treacăt, mutând un pion. „Da, mă refer, eu cum am spus?“, m-am mirat, ruşinată. „Deci venirea lui explică năvala asta de sentimente“, a subliniat ironic. „Nu e nicio năvală“, am spus. „Dar ce e?“ „Nu e nicio năvală, fiindcă eu nu am sentimente. Nici acum, când mă chinui atât, nu am sentimente, am numai gânduri.“ Şi l-am privit fix, fără să clipesc, ca să fiu sigură că opresc smiorcăiala, şi chiar am oprit-o. S-a uitat la mine şi a râs, continuând să joace. Numai că acum el juca prost. Îşi băga nebunii în pionii mei, ca să-mi ameninţe piesele mari. De câteva ori a greşit aşa: „Vi-l iau“, i-am spus, nu voiam să câştig necinstit dicţionarul acela. „Ţi-l iau“, m-a corectat râzând, şi din cauza asta mi-a luat regina cu un nebun pe care aş fi putut să i-l iau înainte cu pionul.

„Ce crezi, ochii mei sunt expresivi?“ S-a uitat la mine. „Da, sunt“, a zis. „Ce exprimă, după tine?“ Şi-a dat capul pe spate şi a râs, dar atunci nu mi s-a mai părut că-i pusesem o întrebare tâmpită. Nici el nu mai avea regină, nici eu, puteam să-i iau o tură neapărată pe care nu ştiu de ce o adusese în mijlocul tablei, dar n-am văzut-o şi pe urmă a fost rândul lui. A întins mâna, mi-a dat părul după ureche şi a zis: „Mat“. Mi-am strâns piesele şi mi le-am aşezat la loc în cutie. Nu ştiam ce să-i mai spun. Probabil că aveam o figură foarte nenorocită, iar el a înţeles din asta că-mi pare rău după partidele pierdute şi, cine ştie, poate după dicţionar.

„Joci bine şi e drăguţă ideea asta a ta.“ „Care idee?“ „Să vii singură şi să cauţi pe cineva să joci şah.“ Am ridicat din umeri şi m-am uitat la el. Din nou mi-a dat părul peste ureche şi a spus: „Te cheamă Antonia“. Nu m-a întrebat, a spus: „Te cheamă Antonia“,

aşa că nu i-am mai spus că acesta este al doilea nume al meu, pe care nici măcar nu-l rosteam cu glas tare. Şi nici nu mai aveam chef să mai stau. Mi se părea că am lipsit de acasă foarte mult.
M-am ridicat în picioare şi el mi-a întins, sprijinit în cotul stâng, mâna dreaptă. „Am să-ţi trimit dicţionarul când ajung în Bucureşti.“
Pe urmă m-am răzgândit. Am ocolit dealul să văd dacă era cineva la cazematã şi, fiindcă nu era nimeni, am intrat cu gândul să plâng atât cât să mă prezint înaintea unchiului meu Anton cu sufletul perfect înseninat. Să nu mă mai simt de parcă tocmai acum, când venise cu adevărat, ar fi plecat pentru totdeauna. Am stat şi m-am uitat pe pereţi o jumătate de oră, fără niciun gând şi fără niciun sentiment. Era plin de muşchi şi de pânze de păianjeni. Mirosea a umezeală şi a întuneric şi plânsul nu-mi mai venea. [Toţi norii sufletului se scuturaseră şi acum cerul dinăuntrul meu era senin.]

Îmi amintesc perfect cum a cenzurat Câinele roşu propoziţia asta: a tăiat-o cu pixul roşu, aproape să rupă pagina, şi a spus: „Ce-i cu laba asta?“. Acum constat, cu uimire, coincidenţa dintre limbajul lui şi limbajul colonelului care supervizează dosarul lui V. Cernescu.

Şi eram acum ca o fiinţă care se plictiseşte.
M-am gândit, doar în treacăt, la ce adresă o să-mi trimită dicţionarul, fiindcă eram sigură că o să mi-l trimită. Şi eram mândră da asta. Aşa că am scrijelit pe muşchiul moale şi umed:
Antonia E.
Satul Vadu,
Comuna Corbu,
Raionul Medgidia,
Regiunea Dobrogea,
Ţara România,
Continentul Europa,
Planeta Pământ,
Galaxia Soarelui.
Şi am început să exist. Eu separat şi minciunile mele separat.

Proza mea era pe o pagină cu un text al lui Gabriel Rusu, ulterior redactor la televiziunea naţională, la Bucureşti. O altă uimire: felul în care fiica mea, Alexandra, îşi dădea adresa, la cinci ani, fusese inspirat de mine.

* * *

A doua relicvă de „tomiscuitate“ din dosarul lui V. era numărul pe martie 1983, în partea de sus a paginii din mijloc, deasupra unei proze tot atât de scurte, de Ilarion Ciobanu, actor.

Tamara

Eu acum înţeleg de ce i se părea satul pustiu unchiului meu Anton. Şi de ce înainte, la început adică, atunci când abia venise, nu i s-a părut. N-a fost câtuşi de puţin adevărat, e cea mai mare şi mai urâtă minciună că el, „om bătrân“, aşa spuneau, cu toate că unchiul Anton n-a fost niciodată bătrân, se îndrăgostise de Tamara, iar ei, în schimb, nici prin cap nu-i trecuse povestea asta, să se îndrăgostească de cineva din sat, nici măcar de cineva mai tânăr. Ar fi fost tare bine să fie aşa, eu aş fi fost tare bucuroasă dacă ar fi fost aşa, dar n-a fost. Toate s-au scornit fiindcă Tamara, care o vizita pe mama înainte, o vizita şi acum, când unchiul Anton stătea cu noi, fără ca asta s-o împiedice –

spuneau – să fugă din nou atunci când a avut ocazia şi a putut.
Povestea este că şi eu, şi mama ne-am obişnuit greu fără ea. Cu rochiile ei albe şi bleu, fiindcă numai în alb şi bleu umbla îmbrăcată, era exact cum spunea unchiul Anton, ca o floare în deşert. O floare de cactus. Dar îi spunea „domnişoară“ atunci când vorbeau, iar ea lui îi spunea „domnule Anton“ şi „dumneavoastră“. Fiindcă unchiul Anton avea aproape treizeci de ani, iar ea abia terminase de doi ani liceul sau şcoala pedagogică de învăţătoare. Şi numai pentru că pe noi ne vizita, din tot satul, se tot gândeau cu toţii ce figură i-a făcut „marinarului“, plecând – şi îi vorbeau de rău pe amândoi.
Şi mie mi s-ar fi părut satul pustiu după plecarea ei, dacă mi-ar fi trecut prin minte că n-o să se mai întoarcă. Habar n-aveam că de data asta a plecat de tot. Aş fi putut să bănuiesc, iar unchiul Anton ar fi putut să fie sigur şi poate chiar era, aşa că n-a fost vorba de nicio „figură“.
În iarna aceea, care începuse devreme, venea la noi aproape zi de zi, aproape în fiecare seară. Ai lui Gogu Patentaşu, unde stătea ea cu chirie, se băteau tot timpul, mai ales iarna făceau scandal şi se băteau, asta ştiam noi şi dinainte. Îi era frică şi poate îi era şi urât să stea acolo seara. La noi făcea mama floricele din porumb alb şi vin fiert şi vorbeau. Unchiul Anton stătea pe scăunelul meu, cu spatele lipit de sobă, şi fuma. Îmi închipuiam că îndurase mult frig prin locurile pe unde umblase, de nu se mai putea încălzi nici stând cu spatele lipit de sobă, tot timpul.
— Şi cât ai de gând să rămâi pe meleagurile noastre, domnişoară?
— O eternitate, spunea Tamara râzând.
— E foarte frumos aici, la noi, dar eternitatea e lungă, domnişoară, spunea unchiul Anton.
Era atât de serios şi de grav, încât aveam impresia, sau chiar aşa era, că nu se prindea niciodată când cineva glumea sau îşi bătea joc. Tamara îşi bătea joc. Doar îi povestisem că ea a mai fost la noi şi cu un an în urmă sau mai mult şi acum o trimiseseră tot la noi. Probabil uitase el. Nu-ţi dădeai seama, decât dacă-l cunoşteai bine, cum îl cunoşteam eu, nici când glumea el. Dacă nu-l cunoşteai, puteai să crezi că nu ştie sensul cuvintelor. De exemplu, poţi să spui că eternitatea e lungă numai dacă vrei să glumeşti sau să vorbeşti la figurat. Eu, de când Gabriel îmi trimisese dicţionarul, nu mai aveam probleme cu sensul cuvintelor. Câteodată îi lăsam acolo, de vorbă, în camera bună, şi fugeam la mine în odăiţă, îl scoteam de sub pernă (de la început şi până la sfârşit am dormit cu el alături, iar ziua îl ţineam sub pernă), să văd ce înseamnă un cuvânt sau să verific dacă ei îl folosiseră bine. Îl folosise bine şi pe acesta, fiindcă voiau să glumească sau să exagereze.

(**ETERNITÁTE** *s.f.* Faptul de a fi etern (**1**); existenţă infinită în timp; durată nelimitată, veşnicie. ♦ (Prin exagerare) Perioadă foarte lungă. – Din *fr.* **éternité**, *lat.* **aeternitas**, **-atis**.)

Glumeau mult, în trei, şi se simţeau foarte bine, fără să mă bage, decât din când în când, în seamă. Iar eu mă simţeam bine şi când mă băgau, şi când nu mă băgau în seamă. Îmi plăcea să mă uit la ei şi îmi plăcea să mă uit la ea, la frumuseţea ei răpitoare şi la rochiile albe şi bleu, cu decolteu barcă şi cu talia foarte strâmtă şi poalele creţe. Câteodată glumeau paşnic, dar câteodată Tamara era *sarcastică*. Ca atunci când a dat cumva semnalul că are de gând să plece:
— Frumos?! exclamase. Să prinzi rădăcini într-un loc, să-l împânzeşti cu *plozi* şi să nu mai pleci în vecii vecilor?
— Să ştii că până la urmă tot asta ajunge să ţi se pară cel mai bun lucru, spunea unchiul Anton zâmbind. Dar matale mai ai „până la urmă“…
— Mai bine decât să călătoreşti, să vezi lumea, oamenii?
— Mai bine… răspundea unchiul Anton privind-o adânc în ochi, cu ochii lui albaştri spre cenuşiu, poate din cauza părului, alb cu negru, care părea cenuşiu.
Apoi îşi muta privirea şi nu mai continua subiectul.
Şi mie mi-ar fi plăcut să ne povestească despre ce văzuse pe unde a umblat. [*Înainte de a fi fost dus acolo, bineînţeles, despre asta ştiam că NU trebuie să ne povestească*.]

Pe măsură ce am citit, mi-am amintit proza asta rând cu rând, ca

şi cum aş fi ştiut-o pe de rost. Ca şi celelalte fraze între paranteze pătrate, din povestirea precedentă, şi următoarele, până la sfârşitul acesteia, această frază nu există în textul din revistă, dar aici nu fiindcă le-ar fi tăiat cenzorul de atunci, acelaşi Câine roşu, redactor-şef, cu vigilenţa lui remarcabilă, ci pentru că eu l-am tăiat, când pregătisem, la maşină, bucata de publicat.

Mai ales la început, după ce venise, nu înţelegeam de ce nu povesteşte nimic, de parcă n-ar mai fi ţinut minte sau aşa ceva. După ce stai mai multe săptămâni pe mare, spunea, îţi trebuie tot atâtea săptămâni să ţi se şteargă de pe retină imaginea ei, ca să n-o mai ai tot timpul în faţa ochilor. Nu-mi dădeam seama dacă e bine sau rău că i s-a întâmplat lucrul acesta, dar îmi închipuiam că marea îi spălase şi sufletul de amintiri şi de-asta nu avea ce povesti. Numai Tamara îl descosea, punându-i întrebări: cum sunt bananierii, nucile de cocos, maimuţele şi alte chestii de-astea. Cam asta era tot ce vorbeam noi în fiecare seară. [Eu mai mult îi ascultam şi, din când în când, dădeam fuga la mine în odăiţă, scoteam de sub pernă cadoul nepreţuit al lui Gabriel şi verificam dacă au folosit bine un cuvânt sau ce înţeles are. Cadoul acesta nepreţuit are o poveste separată, pe care nu am s-o spun aici, decât că dormeam cu el pe burtă, şi înainte de a adormi, mă gândeam că nu am putut să-i mulţumesc, fiindcă dacă la adresa mea scrisese: Şcoala Primară din satul Vadu, Comuna Corbu, Raionul Medgidia, Regiunea Dobrogea, la expeditor scrisese doar: „Gabriel L., Bucureşti“. Iar pe prima pagină, cea cu titlul, scrisese doar *Pentru Antonia, o primă treaptă în ascensiunea ei de şahistă care fabulează*.
Adormeam cu palmele pe el şi cu gândul că într-o zi o să găsesc eu modalitatea de a-i răspunde.]
Acum, că Tamara plecase, lumea spunea că „a fugit“ (cu ofiţerul venit să consolideze observatorul, Drăgan îl chema) şi că i-a făcut o figură unchiului Anton. Nu-i făcuse câtuşi de puţin o figură.
Înţeleg asta şi ştiu precis că n-a fost aşa cum au vorbit oamenii din sat, mai ales ai lui Gogu Patentaşu, când s-au întors din Ardeal şi n-au mai văzut-o în casa lor. Asta numai eu ştiu, pentru că eu eram acasă, într-o seară, atunci când a venit Tamara la noi pentru ultima dată.
Ningea, şi-a scos în săliţă haina de ied, mai albă decât zăpada de afară, şi cizmele, eu i-am dat cipicii de mână tricotaţi de mama special pentru ea şi m-a întrebat dacă sunt singură. Unchiul Anton citea în camera bună. *Sufrageria*, cum ar veni, dar la noi nu se spunea aşa şi nu am de ce să mint. A adus vin din beci şi a pus la fiert. Au stat amândoi în sufragerie şi au vorbit. Eram gata să intru, fiindcă uşa era deschisă şi nu aveau secrete, dar i-am auzit ce vorbeau şi nu am mai intrat.
— Domnule Anton, îi spunea Tamara.
— Da…
[Şi pentru că ea nu zicea nimic, unchiul Anton a zis cu o intonaţie specială:
— Sunt aici şi te ascult.
O intonaţie cu totul deosebită. În sensul că, atunci când o auzi, nu intri, chiar dacă uşa este deschisă.
— Dacă ar fi să umplu pământul de plozi… Ştiţi ce vreau să zic…?
— Ştiu, domnişoara Tamara. Dumneavoastră sunteţi o fată tânără şi frumoasă, iar eu sunt *an vio şnoc*[8].
Mi-am dat seama că nu era românesc şi că degeaba mă uitam în dicţionarul lui Gabriel L. Din fericire, a tradus el: „O epavă bătrână, o ruină“.
— Rog această ruină bătrână să mă sărute, a zis Tamara.
Şi apoi s-a făcut linişte. Iar eu am plecat pe vârful picioarelor.
Jur pe ce am mai sfânt, pe dicţionarul meu şi pe amintirea prietenului meu, Gabriel, care mi l-a trimis, că aşa a spus şi că unchiul Anton a refuzat-o şi că acesta este adevărul.]
În seara aceea n-am mai stat atât de târziu. Mama s-a întors îngheţată, avusese de făcut în sat mai multe injecţii, a băut şi ea o cană de vin fiert, iar la sfârşit, când Tamara s-a ridicat să plece, unchiul Anton i-a spus mamei să mergem toţi trei s-o conducem, cu toate că până atunci el singur o conducea până la poarta casei lui Gogu Patentaşu.

(Dacă e să spun adevărul despre povestea asta, aşa s-a petrecut, şi nu altfel.)
I s-a părut satul pustiu unchiului meu Anton, pentru că aşa îl văzuse ea, aşa i se păruse ei, pustiu. Noi toţi am rămas cu ceva de la ea, absolut toţi, şi cei care au ţinut la ea, şi cei care n-au putut-o suferi, şi cei care o vedeau ca pe o floare, şi cei care scriau pe peretele geamiei cu piatră de calcar *calomnii* de genul „Tamara face pipi“. Iar unchiul Anton a rămas cu părerea ei despre anumite lucruri.
— N-o să mai stăm nici noi mult pe-aici, nu-i aşa, *Tony-boy*?
De câte ori îmi spunea aşa, îmi aduceam aminte de Tamara. De rămas, ea n-ar fi putut să rămână acolo. Eu cred că unchiul Anton n-a fost îndrăgostit de Tamara şi n-ar fi putut-o iubi în felul acela în care vorbeau oamenii: ea, un copil şi el, om bătrân şi aşa mai departe. Nu cred, ştiu acest lucru precis: că unchiul Anton n-ar fi putut iubi pe nimeni în felul acela. Şi asta tot din cauză că umblase atât de mult timp pe mare…

* * *

UM 190/0/copie eliberată la cererea UM 252.
Strict secret
Nr. telefon – 222 17 50
Indicativ 235

Data: 24 nov. 1989
Ora 10.01 chemat, durata 1 min. şi 3 secunde

V1: Să trăiţi, tov. general.
V2: Să trăieşti şi tu, Pârvule. De unde vorbeşti?
V1: De la sediu, tov. general, de la Constanţa. Permiteţi să raportez.
V2: Ce raportezi, Pârvule, că n-ai ce raporta. Că v-a scăpat ca la nişte bulangii? Întunericu vă mănâncă, gaura neagră, triunghiu bermudelor, dacă nu mi-l scoateţi din gaură de şarpe şi nu mi-l aduceţi la uşă în cearşaf, cum i-aţi dus-o lui pe mă-să care l-a fătat.
V1: Permiteţi, tov. general, să…
V2: Permite-mi tu să-ţi repet. În cearşaf la uşă, când deschid dimineaţă să mă duc să-mi iau *Sportul* de la gheretă.
V1: Am înţeles, tov. general. Să trăiţi.
V2: Şi stai aşa, nu închide. Vreau din cartotecă şi situaţia curvei lui.
V1: Dar, permiteţi să raportez, tov. general, pe aceia n-am eu cum s-o obţin.
V2: Ai cum, Pârvule, poate nu ştii, da ai. Şi mormânt, Pârvule, ai înţeles?
V1: Mormânt, tov. general.
(Tov. General sunase înainte, la 9.30 când tov. căp. Pârvu nu ajunsese. SS. Indescifrabil.)

Îmi amintesc ziua. Stăteam deja în Aleea Zmeurei, din Constanţa, ultima mea reşedinţă înainte de a pleca. La 7 dimineaţa am auzit soneria la uşă. Era V. treaz şi încercănat: „Sunt curat“. Mersese toată noaptea cu motocicleta şi nu voia decât o cafea. „Prima cafea de dimineaţă cu tine“, a zis. „De ce cu mine?“, l-am întrebat, în timp ce i-o făceam, totuşi. „Fiindcă eşti în drum şi fiindcă am văzut lumină.“ „Era curat“ fiindcă-i rupsese mâna lui socru-său? A fost prima dată când a vrut să mi se laude mie, şi nu Letiţiei, cu această „curăţenie“ a lui. A fost, în tot cazul, prima dovadă de foarte măgulitoare încredere în mine. Poate impresionat de prietenia mea cu Letiţia, cândva, cu mulţi ani în urmă. Poate ca să-mi recompenseze cumva admiraţia nestrămutată pentru poezia lui? Sigur este că, nici atunci când l-am

zărit sau mi s-a părut că-l zăresc, el susţine că nu, în mulţimea de la înmormântarea lui Dolănescu, aproape douăzeci de ani mai târziu, nu arăta atât de obosit, uzat, îmbătrânit. Iar asta fiindcă era de fapt foarte speriat. I-am propus să rămână la mine, ca în primul han de la intrarea în oraş, să doarmă câteva ore, ca să-şi revină. Şi ca să mă încredinţez că aşa va face, îmi mai amintesc că l-am încuiat pe dinafară şi am luat cu mine cheile.

Am întrerupt aici „agreabila“ lectură. Am avut întâlnire la CNSAS, instituţia deţinătoare de arhive, cu C.T., care a lucrat în fosta Securitate, din 1984. Am vrut să aflu cu ce se ocupa UM 190/P. Îi supravegheau pe ai lor. De ce? Fiindcă aveau un jurământ militar, să nu-l încalce. Dumneavoastră, când depuneţi un jurământ, vi se pare normal să-l călcaţi? Mi-am băgat mâinile în mănuşi, înainte de a ieşi din biroul lui şi a-i spune la revedere, ca să nu trebuiască să-i strâng mâna. Lucrează acum chiar în instituţia care se ocupă cu gestionarea arhivelor, fusese de mai multe ori extrem de amabil cu mine, fără să dea impresia că mă ştie de undeva.

* * *

Ministerul de Interne
Direcţia I
155/t.c. 004234/25.11.1989

Notă raport

În ziua de 24.11.1989, m-am deplasat prin mijloace proprii până la Liceul Agro din localitatea Hârşova, unde lucrează obiectivul „Poetul/Ezoteristul“ – aflat în atenţia unităţii noastre şi am stat de vorbă cu „Atena“, sursa noastră, în biroul directorului. Obiectivul nu se prezentase nici cu o zi în urmă la şcoală, la o acţiune festivă, nici în a doua zi, şi până la ora 14, când am părăsit localitatea, luând din faţa şcolii o maşină de ocazie, de asemenea nu apăruse.
A fost singura informaţie pe care „Atena“ mi-a putut-o comunica. Am profitat de cadrul oficial şi am rugat-o să-l convoace în birou şi pe R.F., profesor de desen tehnic cu jumătate de normă (restul normei este la Muzeul din Topalu şi la Cercul de desen al Casei Pionierilor), aflat în reţeaua lui C.T., prieten apropiat, care mi-a relatat, pe larg şi fără ostilitate, că nu l-a văzut din 20 noiembrie, dimineaţa, când de fapt nici nu l-a văzut, l-a auzit ieşind şi apoi, fiindcă lăsase uşa deschisă, a intrat să se încredinţeze şi, neştiind dacă la plecare şi-a luat şi cheia, a vrut întâi să încuie, apoi s-a răzgândit şi a descuiat şi a lăsat-o aşa, plecând şi el şi deplasându-se la locul de muncă, respectiv la muzeu, cu maşina viitorului socru, tov. Sandu de la judeţeana de p.
Şi pentru că tot eram acolo, dar voiam să procedez cu tact şi discreţie, am rugat-o pe „Atena“ să o convoace vizavi, la o mică patiserie-cofetărie, peste drum, pe L.T., aflată în relaţii cu susnumitul. Întrucât L.T. a refuzat, am revenit în birou şi acolo a acceptat să stea de vorbă cu mine.

Pe margine, cu un scris de mână, care apare pentru prima dată: „Numita se afă în supravegherea tov. X, sub numele «Fugara»“.

Departe de a fi cooperantă, comportamentul ei se poate caracteriza pe o scară descendentă ca rezervat, ironic, dispreţuitor. Se bazează pe faptul că soţul ei, de care nu a divorţat încă, este şef la urgenţă, la Spit. Jud. Discret, chiar mi-a spus că i se va plânge că o „hărţuim“, dar râzând fără răutate.

Pe margine, acelaşi scris, cu pixul: „Baliverne! Nu a mai luat contact cu tov. Dr. T. de la plecarea de acasă, în urmă cu cca o jumătate de an“.

Tot râzând mi-a spus că noi suntem plătiţi pentru treaba pe care o facem, aşa că ar trebui să ne-o facem singuri, şi atunci i-am spus şi eu că poate fi şi dânsa plătită şi poate avea chiar şi alte avantaje, şi mi-a relatat că: „Mersi, îmi alegeam de la început această meserie, dacă mă interesa, este meseria dvs. aşa că faceţi-vi-o, chiar dacă vi se pare urâtă şi vreţi să o împărţiţi şi cu alţii“9.

n.b. aspectele de mai sus au fost raportate verbal lui tov. Gen. Azi 17.09, orele 19.

* * *

Ministerul de Interne
Direcţia I
155/t.c. 004234/10.03.1990

Notă raport

În ziua de 7 martie 1990, m-am deplasat personal la locul de muncă al lui „Rafael“, deoarece din 17 septembrie 1989 nu se mai prezentase la niciuna dintre întâlnirile noastre obişnuite. L-am găsit la locul de muncă, în fereastră, şi, după o scurtă discuţie, spunând că nu mai avem nimic de împărţit, considerând că totul trebuie să se termine, a revenit la o atitudine mai rezonabilă şi a căzut de acord asupra unei întâlniri la locul ştiut, în după-amiaza aceleiaşi zile.
Din discuţie au rezultat următoarele (parte înregistrată, cu TO ascuns în buzunar, parte se terminase caseta):
— Vreţi să spuneţi că n-aţi ştiut că Letiţia („Fugara“) a fost soţia doctorului Tudor, în prezent şef la Consiliul Medicilor, după ce a adresat în presă o scrisoare deschisă Caprei vecinului sau aşa ceva, pe ideea că trebuie să ne unim forţele şi să progresăm?
— Nu, nu am ştiut. În general, aş vrea să uit tot ce am ştiut şi să întrerupem aceste relaţii.
— Nu le putem întrerupe. Pe prietenul dvs. trebuie neapărat să-l găsim, sunt chestiuni de siguranţă naţională şi…
— Nu sunt specialist în siguranţă naţională.
— Dar puteţi ajuta specialiştii.
— Şi dacă refuz?
— Dacă refuzaţi. Aşa cum dvs. nu ştiţi, nici juna dvs. soţie şi, respectiv, ai dvs. socri nu ştiu de întâlnirile noastre şi…
— Deci mă veţi şantaja?
— Este un cuvânt dur. Vom proceda după legea lui Ohm.

Revine scrisul verde. Superiorul vrea să arate că o cunoaşte şi el: „Aşa, aici aplicaţi legile fizicii: Eşti om cu mine sunt om cu tine, ce pana mea, o mână spală pe alta şi amândouă obrazul!“. În realitate, cu o clarviziune uimitoare pentru el, Rafaelu a înţeles ce se întâmplă, vezi mai jos.

— Adică dvs. păstraţi secretul şi eu continui să mă… murdăresc!
— Ah, din nou un cuvânt prea dur.
— Aveţi o singură dorinţă. Nu aţi avut nevoie de noi. Aţi vrut să nu rămână nimeni curat…
— Cum adică să nu rămână nimeni curat?!
Apoi a relatat că „dvs. vreţi să aruncaţi o ploaie atomică într-o groapă de furnici şi nu vreţi ca vreuna dintre ele să scape neatinsă. Nu, nimeni nu va scăpa neatins. Nici chiar copiii mei şi ai dvs. şi copiii copiilor lor în veacul vecilor“. Şi că („Lăsaţi-mă să termin“, a relatat, niciodată nu l-am văzut aşa de nervos, îi tremurau genunchii) de aceea s-a decis împreună cu familia socrului, căruia i-a mărturisit tot, va cere expatrierea şi dacă va fi nevoie, va mărturisi şi acolo, peste graniţă, dar de plecat va pleca, este decis.

Două rânduri subliniate energic şi cu altă culoare: „A se evita cu orice chip asemenea radicalizări şi antagonizări“. Semnat gen.-maior indescifrabil.

Dar pentru informarea dvs. a spus că nu s-a mai întâlnit cu L.T. („Fugara“) din ziua dinaintea zilei când a dat declaraţia despre problema neelucidată a steagurilor, dar că discuţia atunci a fost strict privată şi că nu crede că interesează pe cineva.
Am forţat nota şi am spus că asta noi decidem şi i-am adus aminte că decretul încă nu e abrogat şi ştim că a ajutat-o, cu două luni şi jumătate în urmă, într-o anumită împrejurare. Şi atunci s-a înmuiat, deşi acel decret, mă refer la avorturi, era deja abrogat, dar el nu ştia şi…
De aici am simţit că s-a terminat banda, care tot n-a mers. L-am rugat să facem o plimbare până în fundul curţii, cu pretextul să merg la closet, ca să schimb banda.
„V-o spun, pentru informarea dvs., că întâlnirea cu Letiţia Tudor mi-a lăsat chiar impresia asta dureroasă, de existenţă post-mortem.“ După care banda iar n-a mers, dar reproduc din memorie: „Letiţia a venit, m-a scos din cancelarie, m-a adus exact până aici – lângă latrine, tot locul ăsta poetic şi-l alesese şi ea! –, ca să-mi spună că o să-i facă un copil. Şi ce cred eu că va zice Vlad. Că eu îl cunosc mai bine. Ştiam de ani de zile că nu se simţise în stare să asume o căsnicie, că are sentimentul că trăieşte ca-n gară, că nu ştie ce tren vine, nu ştie pe care o să-l ia. Fiindcă atunci când a luat unul, aşa, la întâmplare, acum nu se mai poate da jos din el decât dacă se va arunca şi nici acum nu e sigur că nu se va trage după el. Şi Letiţia îmi spunea: «Asta ştiu». Şi a repetat: «ştiu, ştiu, ştiu»“. Veneau de la latrină cele mai imaginabile mirosuri şi „Rafael“ a râs superior, sarcastic, adăugând consideraţii că locul meu de muncă e lângă closetul şcolii de la Topalu, nu m-am ofuscat, şi pe fondul acestui miros mi-a spus, a recunoscut, că şi-a adunat curajul şi cinstea, atâtea câte avea, şi i-a spus „Fugarei“: „Nu, nu cred că faci bine“. Atunci „Fugara“ şi-a aprins o ţigară şi, cu un zâmbet strâmb pe faţă, a zis: „Aşa mă gândeam şi eu“, dar mai mult de atât nu a avut nicio contribuţie la decizia ei.
A rămas rezemat de zidul closetului, iar „Fugara“ a plecat în clasă. După-amiaza el s-a întâlnit cu viitoarea soţie, pe faleza de lângă casa Jalea.
— Care este casa Jalea? l-am întrebat.
— Muzeul actual, Jalea.
Ştiam, evident, dar voiam să verific dacă identifică locul, fiindcă exact lângă el s-a aflat ani de zile una dintre casele noastre conspirative, aceea pe care, nerevendicată de nimeni, dar roasă de şobolani din temelii, au demolat-o recent pentru a construi, cu fonduri de la ajutoare, noua casă de copii handicapaţi. Am intrat din nou în closet, sub pretext că sunt răcit, am repornit TO şi de aici e înregistrat:
„— Ea, soţia mi-a spus tot. Dar sunt sigur că nici ea nu a ajutat-o sau nu a fost implicată. Deci, măcar din punctul ăsta de vedere, suntem amândoi curaţi. Mă rog. Mult mai curaţi am fi fost dacă am fi ajutat-o!
— Nu trebuie să vă faceţi reproşuri.
— Nu-mi fac. Decât că v-aş ruga insistent să mă eliberaţi de obligaţiile asumate. Mă simt foarte împovărat. Nu m-am împrietenit cu Vlad Cernescu pentru dvs., ci pentru mine“. După care TO iar s-a oprit şi relatez (reproduc):

— Domnule XXX (i-am spus pe nume), vă respect şi de aceea am să vă spun un lucru. Noi avem încredere în dvs. Noi ştim că vreţi să plecaţi. Şi vrem să vă păstrăm. Nu sunt nici acolo câini cu covrigi în coadă. Noi putem aranja să vă aştepte câţiva câini şi câţiva covrigi.
A spus la început: Nu, mulţumesc, şi apoi a devenit atent.
Aşa că am apăsat pe acceleraţie, dar delicat:
— Iar cu prietenul dvs., uitaţi care e treaba. Ştiţi cum e cu semafoarele corelate? O să vedeţi dincolo, dacă nu ştiţi. Dacă respecţi viteza legală, dacă ai prins de la bun început verde, mergi, tată, pe verde, până la sfârşit. Verde, verde, verde, ţi se pare că special pentru tine s-au pus. Semafoare corelate. Dacă de la bun început ai ajuns la semafor când era roşu, pe roşu mergi până la sfârşit. Problema prietenului matale, domnule Fărcaşu, nu e că a ajuns la roşu şi semafoarele corelate au ţinut-o aşa, din roşu în roşu. Problema lui e că nu respectă în toate împrejurările viteza legală.
A surâs moale şi a spus că şi codul rutier s-a schimbat sau se va schimba.
L-am asigurat că deocamdată nu. Şi ne-am despărţit în cei mai buni termeni.

* * *

Ministerul de Interne
Direcţia I
155/t.c. 004234/17.09.1995

Notă raport

Din sursă sigură relatez următoarele.

Sursa sigură sunt chiar eu, Doina Jela, iar ofiţerul are onestitatea să recunoască, precizând, într-o notă scrisă de mână pe marginea documentului: Sursa (*sic!* n.m. – D.J.) a dat informaţiile dlui procuror de caz, în data de 12 aprilie 1995, când, aflată provizoriu în zonă, a fost convocată la sediul Procuraturii Constanţa, pentru a ajuta la elucidarea „unui caz“, de unde am avut permisiunea să le preluăm noi. Reflexele lor secretoase mă transformă în „sursă“ deşi preiau aproape cuvânt cu cuvânt ce-am spus atunci.

Atât cât m-am putut eu informa în condiţiile date – m-am întors în oraş de trei ori în cinci ani, niciunul dintre foştii colegi nu l-au mai văzut, din iunie 1990, pe Vlad Cernescu. După ce zvonul că a fost găsit mort în patul lui s-a infirmat, ştiam că a dispărut în timpul evenimentelor din Piaţa Universităţii, din mai-iunie 1990. A dispărut sau a murit. Locuinţa lui era într-un imobil naţionalizat, transformat în bloc de garsoniere, azi pe lista imobilelor de restituit proprietarului sau în demolare. Fiindcă era într-o stare de degradare avansată, cu şobolani mişunând la subsol şi cu holuri întortocheate, ca locuinţele de pe vremuri, deşi la origine fusese impozantă, dl Cernescu o numea, în spirit de autopersiflare, clădirea respectivă cu aspect de navă, Casa Poetului.

Aici „scribul“ meu fabulează sau a înţeles greşit! Nu-i puteam furniza o asemenea informaţie.

Cu ceilalţi colegi de cancelarie sau de catedră, care v-ar putea furniza informaţii, n-am păstrat legătura. Aurel Pleşa-Fărcaşu, poreclit „Rafael“ (fiindcă picta madone), şi Ioana Sandu aveau doi copii şi locuiau împreună, căsătoriţi, aşteptând să plece definitiv din ţară, dacă nu au plecat deja.

Notele informative păstrate de directoarea şcolii, Artemiza Vălurean, într-un fişet cu „dosare de cadre“ a decis colectivul să le pună pe foc. „Trebuie să ştergem trecutul ca să facem loc viitorului. Spaţiul nu e nelimitat“, au spus în primul consiliu profesoral. Am susţinut atunci că noi nu trebuie să fim ca ei. Cel de-al doilea exemplar al tuturor documentelor de la organizaţia de bază, despre Cernescu V., s-au pus într-un dosar pe care noua conducere le-a predat Valeriei Neagu. Ea a spus „nici la mine spaţiul nu este nelimitat“ şi le-a pus la pubela şcolii, după ce le-a tăiat mărunt, nici măcar nu s-a mai ostenit să le ia la Bucureşti, să le studieze.

„Ştiţi ce se întâmplă cu asemenea documente, scrisori, fotografii, acte?“, a menţionat sursa că ar fi spus fiica lui domnul general. „Le ţinem într-o valiză nedeschisă, 5-10-15 ani şi apoi, în preajma morţii sau chiar mai devreme, le distrugem sau le aruncăm la pubelă, pentru a lăsa loc altora. Sau pentru a nu-şi băga neaveniţii nasul în ele“, aluzie fină la noi. Ceea ce nu a împiedicat-o pe doamna directoare, revenită foarte curând la conducere (în 24 ianuarie!) să le utilizeze atunci când i-a desfăcut în absenţă contractul de muncă pentru alcoolism şi imoralitate. (Sursa crede că-şi aminteşte acest fapt ca petrecându-se cu o lună mai târziu: 24 februarie.)

Nu crede nici că, dacă ar fi avut dorinţa să fugă din ţară, ceea ce „această soţie, devotată în felul ei, cu el şi cu opera sa, i-ar fi putut oricând aranja“, lucrurile s-ar fi terminat mai bine pentru el. Era într-adevăr dependent de alcool. Sursa cunoaşte relativ mulţi români, alcoolici irecuperabili aici, care în zece ani de străinătate s-au vindecat de acest viciu ca şi cum n-ar fi fost. Nu crede că făcea parte dintre aceia. „Observ ca toată lumea capacitatea geniului artistic românesc atunci când se transplantează într-o cultură solidă, aşezată pe temelii care numără sute de ani, în care nu mai este nimic notabil de făcut, decât să încerci să-i induci dezordinea, morbul distrugerii, ca Ionescu, Tzara, Brauner, Gherasim Luca“, spusese într-un alt document al nostru, întocmit cu TO, chiar Ezoteristul (Poetul). Dar Vlad Cernescu n-avea atâta forţă, consideră sursa. „Sau poate nu se stima destul. Ştiu după cinismul şi băşcălia pe care le afişa în cele câteva rânduri când ne-am văzut şi am schimbat impresii.“ Şi pe care sursa a ţinut să le treacă sub tăcere, afirmând că ţin de secretul profesional.

„Da, acum, că au dat cu botul de libertate, şi futaiul a devenit secret profesional.“ Nota de pe margine este scrisă de mână de colonelul care îl „brichisea“ pe „Rafael“, i-am recunoscut scrisul şi stilul.

„Şi pe ei doi mi-i amintesc“, continuă sursa, care după toate aparenţele îl cunoaşte pe dl procuror. „Nu avea dreptate Relu Pleşa-Fărcaşu. Nu se potriveau. Nu erau suflete pereche.

!!! Oricât de prost aş sta cu memoria, aici cred că „scribul“ fabulează. Nu puteam avea discuţii de-astea de revista *Ciao* cu procurorii.

Îţi evocau două trunchiuri de copac, identice, aduse de apele unei viituri şi eşuate la marginea unei prăpăstii. De ce trunchiuri de copac? Fiecare avea o nevoie disperată să fie îmbrăţişat, să se lipească cineva de el, şi niciunul dintre ei nu avea braţe. Şi visul pe care mi l-a povestit, înainte de a pleca eu din orăşelul acela, tot de secretul profesional ţine, dar vi-l comentez, fiindcă aveţi notaţia mea despre el.

„Tu, Ciocane, înţelegi ceva? Că eu nu!“ Scrisul aceluiaşi, precedat de patru semne de exclamare: „Secret profesional în sensul că-şi exercita meseria clandestin?!“. Era greu de înţeles, într-adevăr.

Ca o paranteză, pentru dvs. Vlad Cernescu o aducea în braţe şi o punea pe pragul casei

ei părinteşti, din sat. Letiţia Tudor era ea, dar era doar până la mijloc. Şi fără braţe. Ca un trunchi de copac. Ca un copil înfăşat… A lăsat-o pe prag, cu o deosebită delicateţe, aşa. Iar o femeie necunoscută, poate mama, poate o prietenă din adolescenţă, cea mai bună prietenă ai ei din adolescenţă, fugea cu coconul acesta în braţe pe nişte străzi semănând cu nişte galerii săpate în lut galben, de o parte şi de alta fiind locuinţe, şi ele săpate în lut galben, ca nişte uşi de garsoniere, de-a lungul unui coridor, şi erau numerotate. Voia să ajungă cu ea în timp util la spital, la Tudor. Şi a ieşit un mag, un înţelept, care s-a uitat la Letiţia, aflată în braţele acelei femei cu identitate vagă şi i-a zis: Încercaţi să ieşiţi pe uşa 22. 22 era o cifră semnificativă! Or eu, pasionată pe atunci de numere (*Acum sursa vorbeşte în nume propriu*, N.m. lt. Maj. Ciocan), notasem anterior că era ziua când se întâlniseră Vlad şi Letiţia şi spre deosebire de tot ce pot spune oamenii despre o cifră, o zi, el spunea că era ziua care i-a adus ghinion de-a lungul întregii lui vieţi: în 22 îi murise, când avea nouă ani, mama. I s-a spus mai târziu că a murit în închisoare. Intrase la doi ani după ce-l născuse pe el. În 22 se născuse sora lui, cea care a format apoi un cuplu indestructibil, cu mama adoptivă, ca şi cum ei nu i-ar fi murit mama, ci prin moartea acelei femei i s-ar fi adus o reparaţie. Etc., etc., etc. În fine, după cum scria pe piatra de mormânt de la Cimitirul Eroilor din Bucureşti, a murit, fără îndoială, la ora 22 din noaptea zilei de 22 decembrie, când un glonţ rătăcit i-a zburat creierii în Piaţa Universităţii din Bucureşti. Iar dacă nu a fost aşa, cunoscând ceea ce spun aici despre cifra 22, am crezut multă vreme că a fost.
Ce am înţeles eu atunci, chiar aşa, subiectivă şi lipsită de întreaga perspectivă a faptelor cum eram când s-au petrecut evenimentele acestea? Am înţeles nevroza întregii societăţi româneşti din momentul în care spitalul de boli psihice care a fost România lui Ceauşescu şi-a deschis porţile şi s-a auzit îndemnul «Suntem liberi». Unde erau oamenii capabili să construiască ceva? Vechea burghezie era distrusă. Iar urmaşii ei urmaseră şcoli de tehnicieni dentişti, strungari, operatori, normatori şi, cu chiu, cu vai, pe la fără frecvenţă, pe sponci, un an-doi de facultate, nu mai mult. În schimb, noua burghezie, cea care-şi câştigase privilegiile prin lupta de clasă,

!!!! Asta Ciocan a pus-o de la el, nu cred (fără să bag mâna în foc!) să fi făcut vreodată expresii atât de… materialist-ştiinţifice. Şi ce prietenă avusese L. în adolescenţă, în afară de mine? Şi când m-am pasionat eu pentru numere?

mai precis urmaşii ei, moştenind de la părinţi tot, inclusiv conştiinţa pătată de sânge ca şi mâinile, erau pregătiţi: ei făcuseră studii solide, chiar în străinătate.
Cunoscusem cel puţin doi reprezentanţi, dar amândoi erau cumva excepţii: Vlad Cernescu, osul aproape domnesc, care se proletarizase, ducând în spate tot resentimentul şi ura celui care n-a fost lăsat să crească. Doctorul Tudor, meritoriu fiu de muncitor, medic strălucit, aduce aminte de personajul din *Balanţa*, ecranizat de Lucian Pintilie, prin autoritate şi influenţă, dar un om blând şi nespectaculos. Unde eram noi ceilalţi? Nu aşa de departe unii de alţii, cum ne-ar fi plăcut să credem. Toată România lui Ceaşcă fusese un azil de nebuni. Niciunul n-am scăpat neatins. Doar că fiecare dintr-o altă secţie, cu alte diagnostice, fireşte.“ Este declaraţia negru pe alb a sursei, care se simţea liberă să spună verzi şi uscate, fiindcă era cunoştinţa dlui procuror încă din facultate.

!!!!! Înseamnă că Sursa nu sunt eu. Oricâte baliverne ar fi brodat Ciocan: Timişoara, procurori colegi, poveşti pe care nu le-am spus n-avea de ce să înşire.

„Lucrul pentru care am să-i port o admiraţie veşnică merită însă povestit“, a continuat ea, stând la taclale cu dl procuror de caz.
„Era 21 decembrie 1989. Copiii luaseră deja vacanţă. Nu aveam telefon. Soţul meu plecase la părinţi, lângă Timişoara, de unde aveam veşti îngrijorătoare, să încerce să-i

aducă mai aproape de noi, unde era linişte. De aceea, când a bătut la uşă colega mea de chimie, spunându-mi că suntem toţi convocaţi la şcoală, şi plângând că poate e mai bine să nu ne ducem, i-am spus, plină de năduf: Înseamnă că lu Tovarăşu zilele îi sunt numărate. Ne-a întâmpinat în capul scării directoarea, care plângea. Secretarul de partid, totodată propagandist Stamatoiu, avea o figură gravă. Toţi ochii alergau în toate părţile, doar să nu se fixeze în ochii altora, ca să se vadă în ei adevăratele gânduri. Dar nimeni nu ghicise pentru ce suntem chemaţi. Or, noi fuseserăm convocaţi să-i condamnăm pe «huliganii de la Timişoara». În limbajul nostru această boală, la scara regimului, se numeşte prozelitism. Alcoolicul care dă să bea copilului de şase luni, pentru a-l aduce la gradul lui de decădere. Aşa se proceda cu noi. Trebuia să semnăm ceva ce nu doream şi nu credeam, ceva josnic, în faţa căruia nu aveam mai multă apărare decât sugarul pe care alcoolicul îl intoxică pentru a-l face asemenea lui. Ne-am aşezat toţi pe scaune, cu ochii în pământ. Stamatoiu, căruia trimisul judeţului i-a înmânat, cu ochii în jos, hârtia, s-a ridicat şi cu vocea cea mai neutră a citit textul scris pe ea. Directoarea, Artemiza Vălurean, plângea şi în acel moment a năvălit, cu întârziere ca întotdeauna, zburlit, cu blugii lucioşi de nespălare, cu negru sub unghiile unor degete uimitor de fine, aristocratice, Vlad Cernescu. Nu-l mai văzusem de la acea ultimă şedinţă de învăţământ politic suspendată din cauza lui. Nu schimbasem vreodată mai mult de două vorbe cu el, altfel decât în contradictoriu. Nu mă văzuse, mai exact, cred că nu vedea pe nimeni şi nimic decât ca o piedică în calea iubirii lui nemărginite pentru Letiţia. Şi a versurilor şi a pescuitului lui. S-a uitat, încă în mişcare, la toată adunarea încremenită, apoi la ecranul negru şi prăfuit al televizorului şi a strigat, vesel: «Ceauşescu a belit carasu! Doamnă directoare, de iubitul conducător vorbesc! Deschideţi tembelizoru dacă nu mă credeţi! Hai, duc pe cineva gratis la Bucureşti?».

„Sic! Dovadă că îl cunoaşte pe dl procuror!“, notaţia lui Ciocan, după scris. Şi alături, a şefului: „Greu te-ai prins, Ciocane, tată!“.

Dacă m-ai fi întrebat atunci ce am simţit, aş fi spus altceva decât spun acum. În etape diferite ale vieţii, răspunsurile noastre la întrebări sunt diferite. Ar trebui chiar, la intervale regulate de timp, să ne verificăm răspunsurile la întrebările esenţiale, să verificăm adevărurile esenţiale în care credem. M-a copleşit un val de admiraţie pentru el. Şi probabil nu am fost singura. Graţie lui, acel apel nu a mai fost semnat de nimeni.

Nu o văzusem pur şi simplu, până atunci, pe colega mea de franceză. Era invizibilă. Toată lumea adoptase porecla, care i se potrivea cel mai bine: Mutulanca. Fiindcă nu i se auzise vocea, decât, se înţelege, în clasă. Ea cu siguranţă a simţit la fel ca mine şi la fel de spontan. Atunci am auzit-o prima dată zicând ceva, când a strigat: Vin şi eu, domnule Cernescu!“

Aici scria „Gata cu laba, am înţeles“. Acelaşi scris cu verde…

Marţi, 18 decembrie

Nu ştiu ce se cântă joi la Ateneu. Adevărul este că, de când fiică-mea s-a mirat de „melomania“ mea, am şi eu îndoieli în privinţa conştiinciozităţii cu care merg săptămână de săptămână să-mi fac programul de culturalizare. Acasă ascultam toţi la căşti, iar gusturile mele mergeau în altă direcţie decât programul obişnuit al celei mai frumoase săli de concert din România. Înclin mai mult spre seninătatea, chiar veselia, modestia barocului, unde omul ştia să uite

de el, să se estompeze, să se piardă în ceva mai presus de propriul ego şi totuşi aflat în adâncurile fiinţei lui. Numai Nicolas a înţeles asta, dar el n-are în ADN ironia paternă, indispensabila cârjă naţională. Letitia, promptă: „Da?! Şi cârja noastră naţională maternă care e? Ca să ne cunoaştem mai bine, nu?“.

Am de făcut nişte minime amenajări pentru primirea mamei, dacă va fi vorba despre un sejur de mai lungă durată, cum se anunţă. Amenajări exterioare, dar şi interioare. Mă nelinişteşte puţin venirea ei, deşi nu e chiar aşa o noutate pentru mine convieţuirea cu ea. Cumnata mea spune că o să mă ajute la curăţenie, de parcă asta ar fi problema. Dimpotrivă, ea părea să aibă nevoie de asta, să mă ajute cu orice chip. Amândouă au un fel compulsiv aproape de a roboti continuu. Data trecută, când mama a stat aici patru zile, imediat ce am sosit, până m-am întors eu de la editură, mi-a făcut casa bec. A mers până acolo încât şi în ultima zi, meticuloasă, a vopsit în alb, cu o periuţă veche de dinţi, rosturile dintre plăcile de gresie de pe balcon, făcându-le să apară ca noi. Când m-am întors, Dănuţ trecuse deja şi o luase, nu putuse rămâne să mă aştepte, iar mesajul ei, „Atenţie la prag“, agăţat de uşa care dă spre balcon, mi-a adus lacrimi în ochi. Ca să combat înduioşarea, l-am lipit cu un magnet cu Turnul Eiffel de frigider. De câte ori intru pe uşă, mă întâmpină scrisul ei stângaci şi mesajul care capătă, parcă pe măsură ce trece timpul, tot mai multe semnificaţii: Atenţie la prag! Adevărul este că m-au tulburat mult ultimele lecturi. Şi mult mai tare dosarul lui Vlad Cernescu, inclusiv aceste ultime pagini, decât aşa-zisul roman adus de Rafaelu. Şi că n-ar strica o întâlnire cu D.M.M., aşa, ca o curăţare pentru orice eventualitate, a hornului, înainte de venirea iminentă a mamei.

Îi comunic lui B. decizia de a o aduce pe mama la mine. Tace îndelung, probabil că prelucrează toate confidenţele mele întinse pe durata a douăzeci de ani şi mai mult, imprudentele dezvăluiri ale complicatului „roman familial“ pe care fiecare-l purtăm în spinare, ca să mi le pună, cu un minim de menajamente, în faţă. Ca să nu se vadă că aşteptarea mă enervează deja, repet:

— Mă duc poimâine s-o aduc la Bucureşti pe mama... Pentru mai mult timp.

— Îţi iei o mare răspundere.

— Da, presupun.

— Şi cu lucrul tău?

— Va trebui să le acomodez pe toate, nu? Au şi ei nevoie să iasă câteva zile, să respire, nu?

Deja faptul că nu mă încurajează deloc, niciodată n-a făcut-o, îmi pune gheaţă în glas. Ca să nu mai fie nevoie să-l aud spunând, e drept, după o ezitare:

— …Ai spus că nu vă iubiţi prea mult.

Şi eu trebuie să trag tare aer în piept şi să număr până la douăzeci, ca să nu-mi scape un salaud din toţi rărunchii. Spusesem asta acum douăzeci şi trei de ani, când nu se născuse Letitia şi când Mémé nu se oferise (pentru că el nu îndrăznise să i-o ceară) să ne ajute ea să ne descurcăm cu primul nostru născut. Ca să n-o aducem pe mama din România, care… Mi se întunecă minţile de furie:

— Am spus că ea nu m-a iubit pe mine. Îi mai dau o şansă. Şi ei, şi mie, mă aud spunând veselă şi zglobie. (E un adevărat imn de glorie închinat lui D.M.M.)

Şi adaug:

— …Aşa şi tu, când eu am spus că trăim doar o dată, m-ai asigurat că se poate şi a doua oară. Şi chiar ne-a reuşit…

Aş vrea să spun ceva tandru şi pentru el, dar frica pârjoleşte ca nimic altceva, înainte de a-mi da seama ce e de făcut. Încheiem cu un jalnic: *Je t'aime – et-moi-de-même* şi mă trezesc ca prepeliţa lui Ioan Alexandru Brătescu-Voineşti, sfâşiată între două nevoi contradictorii: să o sun pe D.M.M. şi să mă impun, abuziv, în programul ei din care singură m-am exclus până după vacanţă sau să îmi aplic un perdaf şi să continui lectura la infectul dosar al lui Vlad Cernescu. Nu fac nici una, nici alta şi, ca prinsă de un acces de vomă, năvălesc în baie, dau drumul apei la cadă şi mă pun pe un bocit cum numai unei femei în toată firea, măritată şi cu trei copii mari îi şade bine. Uitând că sunt singură şi că n-am nevoie nici de apa din baie ca să plâng, nici de căşti să ascult muzică.

Reiau, până la urmă, cu un pahar mare de armagnac alături, lectura cea indigestă.

Ora 23. Paharul de armagnac a fost salutar. După ce m-a sâcâit o după-amiază întreagă efortul de a o scoate din străfundurile memoriei (timp în care, la intervale aleatorii, chipul ei îmi apărea, ca al unui naufragiat printre obiectele pierdute pe fundul oceanului, iar apoi se pierdea, sub straturile vălurite), identitatea „sursei sigure" cu copii şi soţ provenit din zona Timişoarei, pasionată de numere şi colegă de studii cu procurorul „de caz" (în anul 1995, când, dispărut şi presupus mort, Vlad Cernescu rămânea în continuare un „caz") iese clar la suprafaţă. Unde mă mir singură că nu a ţâşnit de la sine din prima clipă.

O revăd. Nu venea în liceu decât o dată la trei săptămâni, pentru o improbabilă oră de psihologie/sociologie/educaţie cetăţenească, de la care elevii chiuleau pe rupte. În rest, cred că alerga prin tot judeţul să-şi completeze norma obligatorie constând, dacă-mi amintesc bine, din douăzeci de ore. Avea acelaşi chip de fetiţă cuminte şi nişte guleraşe de liceancă, rotunde, pe nişte rochii drepte, abia puţin cambrate pe talia durdulie, în culori terne. Dacă se potrivea

cuiva caracterizarea „educatoare de ţară“, ei i se potrivea încă de pe atunci, deşi făcuse la Bucureşti o şcoală foarte solidă şi de altfel ulterior desfiinţată. Foarte bine surprinde aici mecanismul intoxicării la care eram supuşi sistematic, pentru a ne face pe toţi complici. Şi bine surprinsă este de asemenea ciudăţenia că în etape diferite ale vieţii, întâmplările trăite capătă semnificaţii diferite. Dacă în momentul acela m-ar fi întrebat cineva, aş fi zis pesemne că am plecat cu Vlad la Bucureşti ca să trăiesc în miezul unui ev aprins, cu adevărat aprins, cum trăise Labiş când scrisese poezia pe care mă îndărădniceam să n-o traduc cu elevii mei, înlocuind-o, subversiv, cu *Albatrosul ucis* şi cu *Pasărea cu clonţ de rubin*. Acum aş spune că făceam tot posibilul să înghit otravă şi să le-o dau şi lor s-o înghită, prezervând iluzia că nu este otravă, ci mană? Aş spune că am plecat pentru a trăi şi eu o dată în adevăr, cum spusese Havel, şi mai ales pentru a nu fi obligată să semnez hârtia pregătită de Stamatoiu. Fapt este că în acea după-amiază, tot drumul până la Bucureşti, de aproape patru ore, l-am făcut având în urechi sunetul acestor versuri, până atunci cu grijă evitate:

Trăim în miezul unui ev aprins
Şi-i dăm a-nsufleţirii noastre vamă.
Cei ce nu ard dezlănţuiţi ca noi
În flăcările noastre se destramă.

Vlad Cernescu, care mai strigase doar: „Primul venit, primul servit, haideţi!“ şi-mi întinsese a doua cască, nu ştiu ce acompaniament avea în cap. Şi am certitudinea că mi-ar fi ironizat mărturisirea, deşi era şi el emoţionat şi cred că în surescitarea lui nu mai era loc pentru cinism. Simţul umorului îi rămăsese totuşi. Nu ştiusem, de pildă, că o motoretă care stă să se dezmembreze poate să atingă şaptezeci de kilometri pe oră. Mi-a explicat urlându-mi peste umăr că de aia nu se dezmembrează, datorită vitezei, de aceea nici nu o să ne oprim, decât pentru nevoi urgente. A urcat făcând un ocol spre Insula Mică a Brăilei ca să evităm două bacuri, prin Ţăndărei, Ograda, Slobozia, Dragalina, Dragoş Vodă, Dor Mărunt, Fundulea, Glina şi o sumedenie de sate pustii, de parcă toată lumea, inclusiv miliţia circulaţiei, s-ar fi aflat în faţa televizoarelor, şi nu a încetinit aproape deloc, de teamă să nu-şi vadă vehiculul transformat într-o grămadă inertă de fiare sub noi. La douăzeci de kilometri de Bucureşti a coborât, a traversat şi s-a afundat în lizieră pe partea stângă, lăsându-mi mie la dispoziţie, ca toaletă publică, partea dreaptă a şanţului. Apoi a scris pe un fel de etichetă pătrată ceva, numele, prenumele, adresa din Constanţa şi, cred, pe a lui Niţă, de la Vadu, şi numărul de telefon al Valeriei şi a băgat biletul în gheata stângă. Am râs când mi-a întins o etichetă albă invitându-mă să fac la fel, dar am făcut ce mi-a

spus. Întâi am vrut să bag eticheta în sutien, iar el mi-a spus scurt: Nu, în cizmă. Şi am plecat mai departe, pe motoreta care, uluitor, a pornit la prima pedală. Ştiu că în seara aceea au venit mai mulţi concetăţeni ai noştri în Bucureşti. Pe ceilalţi nu i-am văzut, iar despre el am fost convinsă că a murit atunci… Şi, deşi Valeria pretindea că i-au găsit trupul, personal nu credeam asta. Tot ea obţinuse, prin relaţiile tatălui ei, să aibă o cruce, în Cimitirul Eroilor. Mi s-a părut o blasfemie. O cruce în Cimitirul Eroilor, făcută chiar de asasini, mi s-a părut contra naturii. Dar a insistat Valeria şi nimeni dintre colegii lui nu s-a opus.

Dosarul lui Vlad Cernescu – continuare

(Pagină lipsă – următoarea fiind numerotată 2)

Ne-am mai întâlnit o dată, toţi, în sat, prin mai-iunie, când ne-am trecut pe cărţile de muncă anii lucraţi la Hârşova/Topalu. Fără Vlad Cernescu, se înţelege, şi fără Letiţia Tudor, care decedase în urma unui accident de automobil. Personal, pun accidentul pe seama lipsei ei de experienţă în conducerea maşinii.
Au fost totuşi mai prezenţi printre colegii lor ca niciodată înainte. Erau din categoria „Mari cupluri ale iubirii“, singurii reprezentanţi pe care avuseseră privilegiul să-i cunoască. Brusc, tot ce spuseseră sau gândiseră până atunci despre ei citeau şi interpretau cu toţii altfel. De exemplu, nu trecuseră decât şase luni şi ne-a apucat pe toţi un râs isterico-nostalgic citind inscripţia: „Ţi-e sete? Aici e oaza ta!“.
Tov. Procuror a insistat aici, scuzându-se că nu înţelege şi sursa a continuat:
În faţa cofetăriei Crina, unde mâncam noi plăcinta Crina cu brânză şi dovleac şi unde Vlad Cernescu îşi scria poemele, arătându-ne tuturor ce-i acela un poem, şi alţii notele informative, era un carton înalt, pătrat, de vreo jumătate de metru, aşezat sub formă de unghi, pe trotuar, pe care era desenat de Relu Fărcaşu-Pleşa („Rafael“), muzeograful de la Topalu, care preda şi aici desenul tehnic, soţul de acum al Ioanei Sandu, un palmier colorat de soare şi stropit de câini, chircit şi de o deplorabilă veselie. De el se împiedicase Letiţia odată, când, jignită de el, care o numea din când în când, în public, „Doamna Doctor“, a vrut să fugă, să facă cu mâna la o basculantă în care să urce singură, nu să urcăm toţi, ca de obicei, iar V. a sărit ca împins de un resort şi aproape paralel cu solul, ca într-un plonjon acrobatic, a prins-o în braţe, trăgându-i din greşeală fusta. Letiţia a căzut aproape peste el, dar nu s-a rănit ea, eram noi pe jos de râs, la figurat, ei, la propriu. Acum ne întrebam înduioşaţi cum de n-am văzut că ironia era una şi spontaneitatea grijii lui pentru ea era alta.
„Ţi-e sete? Aici e oaza ta!“ a fost ultima imagine pe care am văzut-o cu ei doi, el în şezut, pe trotuar, cu Letiţia în braţe, în faţa panoului de reclamă, pe care scria ce am spus mai sus „Ţi-e sete? Aici e oaza ta!“, şi gândul că încă douăzeci de ani de acum înainte am putea râde aşa, toţi foştii colegi de la Topalu/Hârşova, numai revăzând în gând această scenă şi îmi strânge inima dureros.

Nu sunt sigură, dar s-ar putea ca foaia asta volantă să fie prestaţia şi contribuţia mea la DUI-ul lui Vlad, şi nu cea despre care crezusem înainte că este. Dacă nu e nici asta, fiindcă am dat totuşi atunci o declaraţie, poate fi o hârtie scrisă de mine, dar pentru mine, adunată de undeva, cu prilejul percheziţiilor lor, de tipii de la instituţia protectoare.

* * *

Spiritul tutelar

Sub acest titlu figurează în dosarul lui Vlad C. o fotocopie, aproape ştearsă, după o pagină dublă de revistă sau ziar, fără alte indicaţii şi nenumerotată, referitoare la un cunoscut scriitor local, Marin Porumbescu, prezent în mai toate dicţionarele şi a cărui moarte, cumplită (a ars de viu în mijlocul unei arhive de fişe adunate în vederea un roman niciodată scris), Vlad o socotea emblematică pentru tot „roiul de gâze" din jurul lui.

* * *

Foaie volantă, disparată, scrisă de mână, numerotată o dată şi încă o dată 14. Un document precum următorul, cu o asemenea numerotare dublă, provine de cele mai multe ori dintr-un alt dosar, al aceleiaşi persoane, într-o altă perioadă, sau din dosarul unei persoane diferite. Uneori numerotarea dublă poate fi rezultatul unei rearanjări a aceluiaşi dosar. Prin adăugare sau sustragere de file.

Documentul constă într-o singură pagină de caiet de dictando, fără titlu, cu scrisul Letiţiei. Uitasem cu desăvârşire că nu folosea niciodată majuscule, asta mi-am amintit, dar nu şi de ce nu le folosea sau dacă avea vreun motiv anume.

nu-l mai vreau înapoi. a devenit o stare sufletească, de care nu scap. oboseşti să trăieşti iar şi iar o nouă viaţă (durrell)

n-am crezut că durerea poate să se întoarcă vie, la intervale mari de timp. fără nicio legătură cu el ca o picătură de acid care a picat atunci, acum roade-roade şi adoarme se trezeşte din nou şi roade şi nu ea, ci carnea e de vină că nu mai moare.

l-am văzut şi felul cum arăta îl trăda. degeaba a găsit resurse pentru a mi se adresa făcând persoanei necunoscute de lângă mine complimente lipsite de subtilitate şi eleganţă, era mai dependent ca oricând, nemaitrebuindu-mi. de ieri şi până azi parcă timpul a curs invers, ieri nu durea şi azi doare şi poate mâine o să doară şi mai mult.

cuvinte, cuvinte, cuvinte. mătreaţă a sufletului pe care o speli cu gaz în fiecare zi şi sufletul o secretă din nou. mătreaţa e o ciupercă.

ne vom întâlni în moarte fără trupuri, compuse din seve, şi glande, şi organe pentru excreţie şi procreare, cu care dumnezeu nu a vrut să ne facă şi nu ne-a făcut, ci este veşmântul de piele care a crescut pe noi după cădere, excrescenţe, adaosuri… (grigorie de nyssa şi maxim mărturisitorul…) din lumea căzută. mi-e ruşine şi de întrupare, şi de crucificare. dacă nu am fi fost nişte brute, dumnezeu ni s-ar fi arătat altfel, în forme mai subtile, mai eterice. ni s-a arătat după chipul şi asemănarea noastră, adică plin de sângele, de durerea, de josnicia şi de cruzimea noastră.

cel care părăseşte moare, nu cel părăsit. cel părăsit suferă şi trăieşte în veci, la fel şi părăsitorul părăsit.
fiinţă în carne şi oase sau desen pe nisip e totuna. dimpotrivă, ce-ai plăsmuit tu,

creatorule, orice nume ai purta, trăieşte acolo, pentru vecie, nu trece apa să şteargă.

trecutul nu mai e şi viitorul nu e încă. şi prezentul se transformă instantaneu în trecut. nimic nu există deci şi totul, totul e un desen pe nisip, numai ce citeşti tu acum va trăi şi după tine şi a trăit şi înainte de tine.
între mine şi toţi oamenii din lumea asta e un perete de sticlă. doar între mine şi tine n-a fost nimic, decât pielea şi carnea şi asta a fost mai rău decât peretele de sticlă. doar între mine şi digei n-a fost nici perete, nici carne atunci, de mult.

digei. orice ar face şi n-ar face este acoperită.

* * *

Document numerotat o dată, 15. Constă într-un sfert de coală A4 pe care e lipit acest text tăiat dintr-o carte format BPT, vechi, cu rândurile subliniate. Pare să fi fost lipit cu pastă de dinţi, pe un perete.

În ziua de duminică, 22 ianuarie 1939, atât vărul meu, cât şi eu ne-am înscris în noul şi singurul partid permis în ţară. Înscrierea noastră a fost primită de primar cu o vădită mulţămire.
Neavând nicio altă dorinţă decât binele ţării şi orice gând de rezistenţă fiind străin de noi, sperăm că prin această înscriere vom fi lăsaţi în pace, spre a ne ocupa de treburile noastre ca agricultori, căci sub această denumire ne-am înscris ambii în partid.

* * *

Declaraţie

Subsemnatul (anonimizat), domiciliat în (anonimizat) declar următoarele:
Sunt un simplu admirator necondiţionat al marelui poet neînţeles şi neapreciat la justa lui Valoare, cu majusculă, Vlad Cernescu.
Printre reverii şi speranţe am avut prilejul să îl susţin cu discreţie, de departe, în numele poeziei, pe limbul uitat de lume de la Chituc, cu vodcile şi copcile, însoţit doar de un minuscul aparat de radio, procurat de un socru de circumstanţă, la rugămintea unei soţii fără aderenţe la sufletul lui profund şi fără acces la cel înalt, întrucât acolo m-am dus să-i duc una dintre modestele mele producţii al cărei naş simbolic este.
În mod fericit, mi-a apreciat producţiile. Eşti poet, a decretat, fără ironie, întrucât pentru mine, ca la mume, tot ce spune, de-i poveste, decret este. În lume se petreceau atunci lucruri interesante. Ca de exemplu? m-a întrebat, dar nu a stat din descâlcit meşinele, asistat îndeaproape de un dulău mai plin de ciulini decât s-ar putea vedea adunaţi pe blana unui câine într-o viaţă, dacă eşti privilegiat. I-am vorbit despre zidurile istoriei care se năruiesc, le ştia toate, Jivkov, Honecker, cum se trece din Ungaria în Austria, bătrâne, era expresia lui, nu cred că veţi fi mai fericiţi de aici înainte. Asta este aur. Restul tinichea sunătoare. Chimbal sunător. Aprinde-te de mânie împotriva ta însuţi şi nu lăsa ca mândria să prindă rădăcini în tine, ci fă-te atât de mititel, pleacă-te atât de jos, încât toată lumea să te calce în picioare, cum calcă noroiul din drum. Minute întregi mi-a recitat din Thomas a Kempis, *Imitatio Christi*, şi abia ascultându-l şi rotindu-mi ochii, am văzut Biblia jumulită, răsărind din bârlogul în care părea să doarmă îmbrăcat, lucind, strălucind, transfigurată de murdărie.
De ce să vrei să fii ce nu eşti? Numai anduranţă şi numai imensă iubire de viaţă şi de Dumnezeu, care i-a dat suferinţa. Are asupra lui harul lui Dumnezeu, sufletul lui e un templu deschis şi toate cotloanele lui se golesc de suferinţa ei şi se umplu de bucuria acelui har. El, care era o frunză-n vânt de nelinişte şi de spaime când mânca o felie de pâine unsă cu icre negre, tot sufletul, trecutul, prezentul şi viitorul lui se bucură mai mult acum decât se bucura de acea felie de pâine cu icre negre. Fervoarea lui dată odată

cu damnarea. Nu, nu iubeşte viaţa, fiindcă îi e primejduită. Nu e o legătură de la cauză la efect. Iubeşte viaţa fără cauză şi fără explicaţie, e misterul şi darul lui. Femeile au fost în viaţa lui simple accidente de parcurs. Nu am cunoscut pe niciuna.

Pe margine, cu pixul verde, un scris lăbărţat, altul totuşi decât al colonelului de la început: „Ăsta e dus cu pluta? E poponar? Cheamă-l în p.m. şi i-ai (*sic!*) declaraţie punându-i întrebări precise!“, fără nicio semnătură. Am recunoscut personajul, după stil. Este poetul-matematician, iluminatul care-mi vorbeşte pe chat din când în când. Cel despre care Vlad spune că ar fi pe jumătate francez, traumatizat de tată, pripăşit prin bălţile Dobrogei.

* * *

Filă fără antet, fără dată, nenumerotată, aparent scrisă de acelaşi autor de mai sus

1. În fiecare lună, data de 8 o sărbătoresc a fi Ziua Infinitului. Numai ziua de 8 septembrie îmi dă nişte dileme nostalgice, din cauza perfectei simetrii cu 8 martie. Ştii ce-i în 8 septembrie. Trec peste, şi mă pregătesc să-i duc ceva de ziua lui. Lătrătoarele încă nu s-au trezit. Pongo, de cum se trezeşte, fuge la ochiul de geam şi începe dialogul generalizat cu câinii din cartier…

2. Pentru că te-am găsit pe-un drum bun, care trece pe la fântâna cu cumpănă, când ajungem acolo, vedem noi ce facem.

„Iar au găurit asfaltul“, îmi spune Marina ieri, ajungând la sensul giratoriu de la „fântâna păpădiei“ de la Podul Perla.

3. Se zice „iar au înflorit salcâmii“, a fost replica mea, explicându-i că-i vorba de-un cântec al lui Tudor Gheorghe.

Mă urmăreşte începutul mesajului pe care mi-l trimisese Mica: „Şi atunci i se va părea că s-a trezit dintr-un somn lung“ şi-mi părea că „iar au găurit asfaltul“. În rest, este aşa cum ai adunat tu, Ioane Doskolane.

Era o vreme când aveam documentaţia unui calculator ODRA 1204 în limba poloneză. Şi-n vremea aceea nu acceptam să nu am soluţie la vreo problemă. Aşa că am început să învăţ poloneza cu o Doamnă… poveste lungă, Doskolane.
„Sărac este omul care nu este mulţumit cu ceea ce are.“
(*Rita Gonzalez*)

„Adevărata sărăcie nu este lipsa de pâine, nici lipsa unui acoperiş. Adevărata sărăcie vine din senzaţia că eşti nimeni.“
(*María Teresa de Calcuta*)

„Sărăcia este un fel de mâncare servit cel mai bine cu supă de cartofi.“
(*Stanley Victor Paskavich*)

„Cea mai bună metodă de a rămâne sărac este să fii onest.“
(*Napoleon Bonaparte*)

Declar şi semnez pe propria răspundere (indescifrabil)
8 septembrie 1989

* * *

O filă faţă-verso ruptă dintr-o carte de format obişnuit, 13/20, fără colontitlu şi cu coloncifru şters. Cu scrisul lui Vlad, nedatat, *Originile poporului român*, *De dat Letiţiei T.* Conţinutul ei rimează straniu cu foaia volantă, scrisă la computer cu ARIAL, fără diacritice, găsită de mine în cutia poştală în 7 decembrie 2012, două zile înainte de alegeri, un fel de contrapublicitate electorală:

CARTEA MORTILOR

Iliescu e mort. Adrian Nastase e mort. Coposu e mort. Ceausescu e mort. Petre Roman e mort. Ion Diaconescu e mort. Dan Ioan Popescu e mort. Serban Mihailescu e mort. Vacaroiu e mort. Constantinescu e mort. Voiculescu e mort. Vadim e mort.
Fiecare avea langa el alti 300 de lingai care au murit odata cu ei.
Geoana latra a moarte. Tariceanu nu exista. Isarescu e in coma. Patriciu, fara sa stie, asteapta sentinta de moarte. Basescu e in agonie. Ponta, Antonescu, Guzganian sunt deja strigoi.
Votati viitorii morti!

Foaie volantă

„În vremea veche, pe când era încă lătinie, se iviră în împărăţie nişte oameni care numai furau, omorau şi făceau fel de fel de năpăşti oamenilor. Oamenii se plânseră adeseori împăratului, ca să-i scape de aceşti haiduci, dar împăratul nu le zise nimic, fiindcă şi aceştia erau lătini. În cele din urmă, când haiducii trecură prea peste măsură, porunci împăratul să-i prindă pe toţi şi să-i aducă la dânsul. Poporanii se repeziră care ici, care dincolo, prinseră pe toţi aceşti oameni răi, îi legară şi – la împărat. Împăratul nu căută să se scape de ei, ci vru să-i pedepsească de vii, pentru totdeauna: porunci oastei sale să-i ducă în Ţara Românească de astăzi, dar nimic să nu le dea: nici vite, nici hrană, nici femei, decât numai o mâţă şi cu ea să are, cu ea să care, cu ea totul să-şi lucreze – şi ca astfel să se îndrepte. Iar ca hrană le-a hotărât peştele şi pe el ei singuri să şi-l prindă din Dunăre; pe el să-l mănânce şi cu el să facă negoţ. Drept pedeapsă nu le îngădui împăratul să-şi facă case, ci colibe în pământ, să le acopere cu stuh şi trestie, şi în acestea să trăiască.
Oastea îndeplini totul ce porunci împăratul: îi cără dincolo de Dunăre şi-i lăsă.
Când nu mai aveau pe cine să jefuiască şi flămând nu se poate sta, aceşti oameni porneau din stuhul lor, pe malul Dunării, prindeau peşte şi se hrăneau. Astfel, ei nu văzură om câteva sute de ani şi se sălbăticiră atât de mult, încât şi-au uitat şi limba, şi nu puteau să mai zică altceva decât numai «o-o-o-preş-te!». Aceşti sălbăticiţi oameni nu mai ştiau nici de ţar, nici de vlădică, nimănui nu plăteau dajdie şi nici nu mergeau la biserică, pentru că nu aveau nicio credinţă. Ei nici nu se tundeau, nici nu se rădeau şi, fiindcă umblau goi de tot, le crescuseră perii ca la lighioane; de aceea lumea prinse a-i numi vlahi, adică păroşi, cu coarne.
După câtăva vreme, împăratului bulgăresc, care era dincoace de Dunăre, i se făcu milă de aceşti oameni sălbatici şi se gândi să-i creştineze şi să-i domesticească. Acesta le duse popi, ca să-i creştinească, dar ei fugeau de dânşii şi se ascundeau prin colibele lor de stuf. Împăratul, când văzu că ei fug de popi, îşi strânse oastea, o trecu Dunărea şi ea se apucă să-i vâneze ca pe iepuri şi să-i mâne la împăratul, ca să-i creştineze.
— Unde şi cum ai prins pe acesta? întrebă împăratul pe un ostaş.
— Pe acesta l-a înemerit în coliba lui, pe când îşi hrănea mâţa cu peşte; cum mă văzu, o rupse la fugă; eu îi strigai: «stăi», dar el nu se întoarse nici să se uite la mine. Eu mă repezii şi îl prinsei. Ce să fac cu el?
— Botezaţi-l Stan, zise împăratul.
— Şi acesta, zise un alt ostaş, mi s-a împotrivit mult până să-l prind! Ce să fac cu el, cinstite împărate?
— Botezaţi-l Oprea, pentru că s-a împotrivit.

— Dar cu acest flăcău tânăr ce să fac? zise alt ostaş.
— Botezaţi-l Ioniţă, zise împăratul.
— Iar această slănină stă ca un par şi deloc nu se mişcă.
— Botezaţi-l Stancul.
Astfel au prins pe toţi vlahii şi i-au botezat cu aceste nume, pe care le poartă şi până în ziua de astăzi.
După ce boteză împăratul pe toţi românii, porunci să-i aducă dincoace de Dunăre, unde îi ţinu câţiva ani, până ce se învăţară să vorbească. Dar ei nu putură învăţa să vorbească bine bulgăreşte, ci şi până astăzi amestecă din limba veche. Când românii se domesticiră puţin, împăratul îi trecu iară dincolo de Dunăre […]“

V. Cernescu dă, la sfârşitul textului, sursa: Ilie Bărbulescu, *Curente literare la români*, Bucureşti, Ed. Casei Şcoalelor, 1928, pp. 31-42.

* * *

Declaraţie

Cu respect revin la Vizita la Chituc, unde l-am găsit pe Vlad Cernescu, cu scopul de a-i duce unele provizii.
Încă de la intrare, de fapt, nici nu există intrare, mi-a declarat: Sunt pierdut. L-am consolat cum am putut, spunându-i că orice om este simultan pierdut şi cu viitorul în faţă, dar ideea este că se gândea la dom. Gen. Neagu.
M-a obsedat toată viaţa ca om de ştiinţă, matematician, dar şi biolog amator pasionat durerea şi simţul moral al vieţuitoarelor. Întrebarea la care nu reuşesc să răspund era dacă, pornind de la deosebirile cantitative care se transformă în calitate, nu putem postula că un hipopotam căruia îi tai piciorul suferă mai mult decât o furnică sau o muscă astfel mutilată. Cât despre suferinţele morale, dau exemplul cu maimuţele cărora li se punea sub picioare jăratec sau cărora li se dădea mâncare din recipiente pe care, dacă le atingeau, provocau suferinţa altora. Ori de câte ori ating blidul, în camera de alături o altă maimuţă ca mine urlă de durere. V. a spus: Trăim aici ca aceste maimuţe, de aceea ne impregnăm de vinovăţie în orice clipă. Şi apoi, ne conduc, apăsând pe vinovăţia noastră ca pe o pedală. O mie de kilometri mai la sud sau mai la nord n-ar rezolva problema asta…
În Bucureşti nu are de gând să se mai întoarcă niciodată. Nici s-o însoţească pe fiica dlui general şi pe fetiţă nicăieri în afara graniţelor, nici măcar la Las Vegas sau Monte Carlo. A primit recent de la dânsa catalogul unei expoziţii care avusese loc la Muzeul Naţional de Artă Contemporană, deschis în Casa Poporului. Era un neamţ, după nume. Beher, Behrer, Berher. Nu era sigur. Fotografii. Până să spună ce avea de spus, te plictiseai aşteptând. Dar merita. Erau fotografiate case, clădiri, colţuri de oraş din Bucureşti. La o oră nedefinită. Probabil dimineaţa foarte devreme. Fiindcă ce era remarcabil, ceea ce se potrivea cu aspectul oraşului mâncat parcă de lepră, cu ziduri scorojite, băltoace, pustiul de după un dezastru natural, era completa absenţă a oamenilor. Oraşul părea stors de tot ce ar fi putut să ofere şi abandonat. Mai atârna câte o firmă Euromedia sau alte denumiri americane. Tot misterul neamului nostru era în fotografiile acelea: în oraşul ăla trăiesc totuşi vreo trei milioane de suflete. Dacă sunt atât de nepăsători de starea oraşului lor, a caselor şi străzilor lui, ei trebuie să fie cu totul absorbiţi, prinşi, captivi ai unui gând diferit. Care?
Despre fiica lui, ca să-l fac să vorbească, i-am spus că îi seamănă la intonaţie. Ca biolog amator ştiu că dintre toate trăsăturile care se pot transmite genetic vocea este cea mai uimitoare. Să recunoşti copilul unui părinte după voce?
Poezia copilăriei fără întoarcere, adierea visului şi inocenţei au rămas vii în sufletul lui.

* * *

(Înregistrare cu microfonul din casă)

19 noiembrie 1989

Primul exemplar a fost pus la dispoziţia tov. Gen. Neagu, în vederea acţiunii de divorţ. În prima parte este o convorbire între „Fugara“ (anonimizat) şi fiica tov. Secr. (anonimizat), dar nu e sigur. Tema este greu de dedus, dar, după tonul încordat, este, dacă nu o ceartă, atunci o discuţie rece, de pe poziţii ostile, progresiv.
(După câteva formule de salut, lipsite de importanţă, I.S. intră direct în subiect, deşi F. cu diplomaţie încearcă să… cuvânt indescifrabil.)
I.S.: Mie mi s-a părut îngrozitoare, o ruşine pentru tagmă, cum să-ţi spun…
F.: Da, era, dar nu neapărat pentru tagmă… Gândeşte-te puţin de ce tocmai tagma era reprezentată (didactică).
I.S.: Mă rog, fiindcă la 1785 numai învăţătorii ştiau să scrie? Asta vrei să spui?
F.: Nu. Vreau să spun că prea iei totul ca şi cum te-ar viza pe tine… Nu văd de ce te simţi tu responsabilă pentru sadismul bolnav al unui învăţător de la 1785, să te întrebi unde am fi fost noi, dacă eram de faţă…
I.S.: Mă întreb doar unde aş fi fost eu! Ca o ipoteză.
F.: Da, pe tine te interesează chestii improbabile, de acum două sute de ani, şi nu… aproapele cel mai apropiat!
I.S.: Dar ce pe tine te interesează aproapele?
F.: Nu ştiu ce vrei să spui… Acum te preocupă soarta lui Vlad sau ce?
I.S.: Nu, doar că ştiu că Vlad este următorul. Cum l-ai lăsat pe Tudor…
F.: Aha, deci te preocupă şi soarta lui Vlad, şi a lui Tudor, nu? Nu e vorba de tine, e vorba de ei… Ioana, de ce nu spui de ce ai venit? Ce s-a întâmplat?
I.S.: S-au întâmplat prea multe…
F.: Mi-am dat seama, să ştii… Mi-am dat seama încă de când eram acolo, în satul lui Horea, când s-a dus tatăl tău la primar să ceară o cartelă de pâine. Când te interesa atât de tare supliciul lui Horea. Totuşi, seara, când am tras toţi la măsea, ai uitat, te-ai distrat, ai cântat.
I.S.: Ce-am cântat?!
F.: Tu pretinzi, ba chiar mă terorizezi cu evantaiul eurilor mele, că ţii la mine. Dar eu cred că… Cel puţin în seara aia eu am simţit că… mă urăşti.
I.S.: De ce spui asta? Ce-am cântat? Spune-mi ce-am cântat!
F.: Hai, gata, lasă.
I.S. (plânge): Nu am venit din proprie iniţiativă. Întâi m-a chemat Valeria, să mâncăm o plăcintă la… Şi pe urmă…
F.: Şi pe urmă?
I.S.: …
F. (insistă): Şi ce ţi-a zis Valeria?
I.S.: Că să vorbesc eu cu tine… Că voi două *ştiţi* ce te leagă atât de Vlad. Dar că ea are în plus un copil…
F.: Ei, în privinţa asta…
I.S.: Ce vrei să spui cu „în privinţa asta“?
F. (râde. Apoi cântă):
Cruciuliţă de argint
amândoi v-aţi potrivit,
şi la ochi, şi la sprâncene,
ca doi porumbei la pene.
I.S. (mirată): Ce-i asta?
F.: Asta ne-ai cântat atunci când te-ai chitrofonit, după Alba Iulia, după popasul la celula lui Horea şi după ce-ai citit scrisoarea. Diriginta omenirii, beată moartă şi, în fine, simpatică… (râd amândouă) Dacă Valeria te mai abordează, spune-i să vorbească direct cu Vlad. Şi să nu-ţi mai fie frică.

Apoi vorbesc diverse, că fiica lui tov. General i-a povestit necazurile ei cu tatăl, ca să-i câştige încrederea, că ea după el la cenaclu nu are de gând să alerge, că l-a lăsat să asculte acolo poeziile lor cu albăstreală, dar că e convinsă că într-o zi se va întoarce la ea, fiindcă acolo este cariera şi viitorul lui.

* * *

Înregistrare cu microfonul din casă. (TO s-a folosit parţial)

6 septembrie 1989

Liniştea a persistat până la orele 7.30, când „Fugara“ s-a trezit şi face diferite mişcări prin casă. Mai întâi se aude apa la baie apoi la bucătărie, apoi se întoarce. Este evident că „Ezoteristul“ nu se află în casă. Zgomote casnice, de lemn şi de metal.
La ora 9.30, „Ezoteristul“ soseşte, sună la uşă, „Fugara“ îi deschide:
F.: Te murdăresc.
E.: Eu te murdăresc pe tine.
F.: Sub scut sau pe scut?
E.: Între. A căzut doar un biban, i-am dat drumul înapoi, trei caraşi i-am vândut şi monstrul ăla din cipcel, pentru prânzul lui Vasile. (????)
F.: Monstru? E chiar aşa mare?
E.: Sub un chil, dar pentru specia lui e mare…
F.: Sub un kilogram???? (Vocea se aude din hol, foarte consternată. Apoi intră) Dar vietatea asta nu are nici 50 de grame!
E. (foarte serios): Păi, şi 50 de grame nu sunt sub un chil?
F. (râde cu chiţăituri): Eeeeeeeee (mici lovituri de pumni, probabil îl bate în glumă şi hârjoană).
E.: Dar tu ce făceai aici?
F.: Ghiceşti?
E.: Îmi faci cozonac?! (Se miră exagerat)
Liniştea se aşterne între ei, paşi prin casă… apoi
E. (din baie): Nu te gândeşti că peste cincizeci de ani, când o să vină aici să te întrebe: „Tovarăşa, îi transcriaţi tot timpul poemele?“ o să dai din colţ în colţ? „Nu ştiu, că eu făceam cozonac!“ Asta ai să spui?
F.: M-am gândit să luăm cu noi pe drum, în excursie…
E.: Ce excursie? (prefăcut mirat)
F.: Cum, ce excursie!? Nu mergem la…
E. (prefăcut autoritar, îngroaşă caraghios vocea): Să vedem. (Şi apoi, încet, abia se aude:) Măi, da’ tu ştii cum se face, nu? Ştii reţeta, ştii cum pui ingredientele, nu? Stafide, nucă, rahat, scorţişoară. Îl faci plauzibil, verosimil, adevărat, într-un cuvânt, cozo… (Se întrerupe) Gata, faci o pauză.
F.: Acum, cu cocă pe mâini?
E.: Acum, cu cocă pe mâini… (râd amândoi) Mai departe nu se întâmplă nimic deosebit şi nu se mai aud vocile.

Notă privind identificarea legăturii „Vasile“.

Din verificările efectuate pe teren, precum şi din datele obţinute de la spaţiul locativ nu a reieşit că s-ar afla în anturajul celor doi nimeni cu numele „Vasile“. Se ia în calcul posibilitatea să fie vorba de un pseudonim, cum se obişnuieşte în acest mediu artistic.

* * *

Foaie volantă (posibil fragmente din notaţiile lui Vlad C. din tot felul de almanahuri ştiinţifice)

Eroarea este atât de obişnuită, încât are şi un nume: *argumentum ad consequentiam* – cutare lucru este adevărat (sau fals) în funcţie de cât de mult îmi plac mie (sau îmi displac) consecinţele sale.

*

Cum vorbeau ei despre peştele *Bathylychnops, cel cu două perechi de ochi, despre Călugăriţa, care îşi ucide partenerul, despre orhideele care păcălesc fluturii să vină să le fecundeze…*

*

Balanţa se înclinase către norma bazinelor lipsite de prădători, în care atractivitatea sexuală devine prioritară.
Efectul spinării de peşte, adăugarea încă unui *input* modifică *output*-ul.

* * *

Şase pagini răzleţe, aparent desprinse/rătăcite din manuscrisul adus mie de „Rafael“ şi prinse împreună în capsă.

Ea nu mi-a scris niciodată niciun rând. Şi dacă mi-ar fi scris, tot o desincronizare ar fi fost. Îţi aminteşti? Şi imediat, parcă trezită la realitate:
— Eşti sigur că Vlad aici ne-a spus să-l aşteptăm?
Tremura uşor, bătându-şi cu palmele braţele deasupra coatelor, într-un fel de mângâiere înfrigurată. M-a făcut foarte mult să sufăr Digei.
— Toţi prietenii m-au părăsit, părinţii m-au renegat…, dar dintre toţi, ea m-a făcut cel mai mult să sufăr. Vlad a fost foarte drăguţ cu mine, când i-am vorbit despre asta. Mi-a promis că o să-i înlocuiască el pe toţi, pe tonul acela al lui de grandoman autoironic, pe care îl ador… Dar Digei? Într-o noapte am visat-o şi m-am trezit plângând. M-a trezit el, că plângeam, a aprins veioza şi m-a întrebat ce visam. Eram atât de îndurerată, că n-am putut să-i povestesc. Dar am adormit în braţele lui…
Letiţia surâdea, continuând să-şi mângâie braţele, ca şi cum ar fi înlocuit acea îmbrăţişare, şi m-a întrebat, cu naivitate:
— Vrei să-ţi povestesc ţie visul meu de atunci? Îl ţin minte de parcă acum m-aş fi trezit din el, şi, fără să mai aştepte răspuns: Digei era pe plaja de la Chituc, după duna din faţa Villei Margareta. Avea trei copii, un costum de baie galben şi foarte frumos, eu alergam spre ei prin nisip, împiedicându-mă în urmele altor paşi…, iar ea nu-şi lăsa copiii să se joace cu mine. Vlad dormea ţinându-mă în braţe, nici nu mă mai puteam mişca, prizoniera acelei dureri, acelei… invidii. Care s-a topit de la căldura braţelor lui Vlad. Chiar dacă niciunul dintre angajamentele noastre din copilărie nu le respectam, orice-aş fi făcut sau n-aş fi făcut, eram acoperită. Dar Digei era, ca întotdeauna, şi mai bine acoperită ca mine! Eu trăiam, chiar nu mai eram o fiinţă imposibilă, trăiam, dar ea chiar se pusese la adăpost… Nu trebuia să-şi inventeze în fiecare zi un sens al vieţii… Asta semnifica pentru mine visul acela. Că toată adolescenţa noastră ne strânsesem ca nişte pui de găină una în alta, ca să ne punem la adăpost, iar acum ne puseserăm fiecare… pe cont propriu… Îţi aminteşti tu precis că a zis Continental? Şi aşa, fără să-ţi spună o oră? Prea bine, a zis, am profitat de ocazie ca să te plictisesc. Am simţit nevoia să-ţi spun… ţie. Ştii de ce? Nu ştii. Nu pe ei îi invidiez pentru talentul lor, ci pe tine. Mi-ar fi plăcut să pot picta. Copaci. Doar copaci. Ei nu fac nimănui niciun rău, niciodată, sunt singurii care nu fac nimănui niciun rău.
Spre deosebire de Vlad, atât de spumos şi de amuzant în asemenea ocazii, când era fericită, Letiţia se estompa şi devenea tăcută, ascultând şi uitând să scoată o vorbă ore întregi. Aproape invariabil, la întoarcerea de la câte o sindrofie îmbibată cu alcool, găzduită de Maria Pantazopol, căsătorită Stamatoiu, ţinând-o de mână şi antrenându-ne pe toţi să umblăm răsfiraţi pe mijlocul străzilor, din fericire, de cele mai multe ori pustii la ora aceea, Vlad îi reproşa în gura mare: „A fost cât pe ce să nu te mai recunosc. Parcă ţi s-ar fi înecat toate corăbiile. Parcă ne-ar fi murit Conducătoru'“, striga, prefăcându-se

revoltat, şi strada pustie îi amplifica vocea în mod periculos. Letiţia se lipea de el cu toată lungimea trupului, râzând şi privind neliniştită în jur: „N-am nevoie de moartea lui, săracu', să fiu fericită, dacă te am pe tine…!".
Dar acum nu era fericită. Nu mai era fericită şi nu realizase încă? Într-un rând, economisise pe ascuns de el, din leafa ei de suplinitoare, o mie de lei. Asta reprezenta cam o treime din salariu. Ţinea cele zece bancnote într-un plic lipit cu scotch, în spatele unui tablou al meu, *Căsuţe dobrogene – 4*, pe care voisem să i-l dăruiesc şi nu-l primise, tocmai ca să-şi poată ţine acolo economiile. Voia un anumit sacou alb de seară, pentru Vlad, cadou pentru aniversarea lui, care era pe 13 august. Într-o zi am găsit tabloul pe jos, rezemat de perete. „Stai cuminte", mi-a şoptit conspirativă, „am făcut o afacere mult mai bună". Cumpărase de la o ţigancă o verighetă uriaşă şi intenţiona să-i comande un lanţ cu medalion, cu zodia, după modelul medalionului meu. „Nu e mult mai deosebit decât un sacou care-a stat jumătate de an în soare, în vitrina de la Modern?", se extazia Letiţia, gesticulând volubilă şi dând năvală, cu verigheta în mână, în micul atelier al lui Manuhian, bijutierul din Calea Griviţei. Care i-a tăiat aripile de la uşă. Nu era, bineînţeles, de aur. „Ce facem acum cu ea? Cum crezi tu că putem s-o valorificăm mai bine?", a zis, ca şi cum problema numai asta era. Şi, schimbându-şi cu aceeaşi rapiditate intenţiile, a ajuns la concluzia că am putea să mergem, cinci sute de metri mai încolo, în pârculeţul cu statui de lângă biblioteca judeţeană, să o punem în mijlocul unei alei, iar noi să stăm pe o bancă fumând o ţigară şi să observăm ce se întâmplă. Am stat pe bancă vreo oră şi mai bine. Timp în care Letiţia a fumat şi a turuit, pariind pe atitudinile şi reacţiile trecătorilor. „Ca un ghid turistic pe o planetă străină", cum zicea Vlad într-unul dintre poemele lui… „Asta nu", pronostica Letiţia, „asta nu se uită în jos. Oamenii mari în general nu se uită în jur. Ei nu mai caută, ei au găsit ce era de găsit". Râdeam, la fel de încântat de joc şi uimit de nepăsarea cu care trecuse pentru o pierdere pe care eu sau Ioana nu ne-am fi iertat-o. Şi probabil nici Vlad. Trecuseră: o femeie tânără cu cărucior, pantaloni până la genunchi şi primele tocuri înalte de după naştere, probabil, care se uita în jos, dar numai la copilul ei („uite, nu vede nimic, nu-i mai trebuie nimic", comentam în şoaptă, intrând în jocul Letiţiei); un bărbat între două vârste, cu servietă-diplomat, putea fi un şef de serviciu la primăria aflată la doi paşi, care aproape a călcat pe obiectul experimentului nostru, o bătrână doamnă, cu mănuşi de dantelă, brodate cu croşeta („o fostă", a şoptit Letiţia), în fine, după ce ne-am pus perspicacitatea la încercare, epuizând toate posibilităţile („se mai uită pe jos măturătorii, dacă vine unul dintr-ăştia, suntem pierduţi, sau singuraticii, femeile abandonate, ar fi păcat să păcălim aşa o fiinţă"), un puşti cu o mitralieră. Când a apărut în curba aleii dinspre bibliotecă, Letiţia m-a apucat de mână: „Ăsta e!" a zis. Puştiul, într-adevăr, mergea căutând, cu arma pregătită, nu ceva sau pe cineva de împuşcat, ci căutând, pur şi simplu, rotindu-şi ochii în dreapta şi-n stânga, scanând tot, absorbind tot, tufişuri, pietre de pavaj, statuile ciobite, ca un aspirator de imagini şi de surprize… A ochit de departe verigheta, şi-a răsucit fulgerător privirile în toate părţile, am văzut faţa comic-întristată a Letiţiei, cu încrederea copiilor era păcat să te joci, spunea strâmbătura de pe faţa ei, puştiul şi-a pliat scurt genunchii, a prins îndemânatic între două degete momeala, a strâns-o în palmă şi s-a îndepărtat cu paşi grăbiţi, aruncându-ne o privire întrebător vicleană. Letiţia îşi aprinsese concentrată o ţigară. Puştiul s-a oprit douăzeci de metri mai încolo, sub un copac, să-şi examineze achiziţia. Nu i-a luat mai mult de o secundă ca să se edifice şi s-o azvârle în iarbă, ceea ce i-a smuls Letiţiei un fluierat admirativ. Micul guerillero atunci s-a prins că-l observăm şi a rupt-o la fugă cu mitraliera lui.
Altădată, Vlad ne dăduse un loc de întâlnire şi mai fantezist, undeva pe malul Dunării, între Hârşova şi Capidava, unde îl aşteptaserăm tot aşa, ore şi ore, încrezători şi veseli. Era august cred şi Letiţia îmi propunea să iau în serios o superstiţie de la ei, de la ţară, să ascultăm cucul şi să numărăm de câte ori cântă, aflând în felul acesta câţi ani o să mai trăim. Mi-a spus atunci: Dacă Vlad era aici, nu m-ar fi lăsat să glumesc cu chestiile astea. El este fricos şi superstiţios. Şi m-a lăsat pe mine să număr întâi. Îmi amintesc că eu am numărat până la 25 şi apoi am pierdut şirul, că ea s-a plictisit şi s-a răzgândit, atentă la viaţa unui muşuroi de cârtiţă care se mişca şi creştea sub ochii noştri, după care n-a mai vrut. „S-ar putea să nici nu ştiu să număr până la cât o să cânte el pentru mine. Am să ajung atât de bătrână, încât…" Şi-mi amintesc bine că în secunda următoare cucul a cântat, cu o stridenţă neobişnuită, doar… de două ori. Şi s-a oprit.

„Doi ani?“, a zis Letiţia cu o spaimă comică. „Numai doi ani?! Sau s-a răzgândit, cum mă răzgândesc eu.“ Şi brusc mi-a pus o întrebare serioasă: „Relu, tu crezi că eu sunt o fiinţă superficială? Fluşturatică?“.
Nu credeam asta. Aveam la mine o cutie mare, pătrată, cu fotografiile de familie ale unui fost coleg. Îmi ceruse să i le aduc, din garsoniera unde locuise cât timp fusese în stagiatură, la Constanţa, şi pe care mai apoi mi-o cedase mie. N-am văzut niciodată pe cineva uitându-se la nişte urme ale altor vieţi, străine, cum se uita Letiţia la acele fotografii, ore întregi. Rămânea minute în şir ţinând delicat între degete un cartonaş cu margini zimţate, pătat, ca de rugină, de acum o sută de ani, cercetând grupurile de dimensiunile unor muşte, unde nu distingeai chipuri, nici haine, ci vag mişcarea unui braţ, poziţia unui trup, un cap întors peste umăr, costume de plajă până la genunchi, pantofi ieşiţi din modă, reveniţi, iar ieşiţi şi iar reveniţi, acum douăzeci de ani, croieli, gulere, după care identifica fără greş perioada când fusese făcută fotografia respectivă. Dar mai ales alegea imaginea aceleiaşi persoane la trei ani şi la cincizeci de ani şi le privea îndelung, trecându-şi ochii de la unul la celălalt, ca şi cum ar fi vrut să traseze între ele însăşi linia timpului. „Realizezi“, mă întreba, „că este vorba despre una şi aceeaşi fiinţă? În interior, da, continuitatea există. E ca şi cum ai privi de sus un punct aflat la picioarele tale. Ar trebui să fim nişte obiecte pe un raft. Timpul nu ne-ar schimba aşa, nu?“. Nu cred că o fiinţă fluşturatică sau superficială ar fi privit cu atâta pasiune la nişte fotografii vechi, chiar dacă uneori se uita ca la nişte reviste de modă. Nu cred că în seara când l-am aşteptat pe Vlad la Continental, iar el n-a venit, iar noi ne-am mutat pe plajă, lunga confidenţă despre prietenia dintre ea şi Digei, din care a omis să-mi spună că Digei era una şi aceeaşi persoană cu femeia distantă şi tăcută, cu care nu sunt sigur că am văzut-o schimbând două vorbe, în pauzele dintre ore, era mărturisirea unei fiinţe fluşturatice. Poate oarecum copilăroasă. Poate că, pur şi simplu, aşa cum între fotografii ştia că e o legătură, şi petrecea minute în şir să reînvie din nimic firele acelei legături, între Digei din povestea ei şi femeia tăcută din cancelarie hotărâse pur şi simplu că nu există niciuna. Deşi exista. Nu ştiu ce anume îi spuneam eu, râzând, în momentul în care ea m-a întrerupt punându-mi mâna pe braţ: „Cât e ora?“. Era 10 şi jumătate şi, ca trezită din transă, mi-a spus, calmă, aproape cu umor: „Să mergem. N-o să vină“. „De unde ştii, ţi-a telepatiat el?“ am glumit. Râdea. Iar sub râsul ei, de data aceea mi s-a părut că disting răceală şi chiar dispreţ. A doua zi s-a dus şi a făcut acel avort nenorocit. Dar de părăsit nu l-a părăsit decât atunci când a înţeles că, indiferent de unde şi cum se legau firele, acea legătură exista şi atunci este posibil ca fiinţa aceea, deloc superficială şi nici fluşturatică, ci doar copilăroasă, să fi crescut brusc, asemenea lui Făt-Frumos din poveste, într-o zi cât alţii într-un an, dar să fi şi îmbătrânit în următoarea zi, pierzându-şi toată aura şi toate puterile magice.
Nu ştiu care-ar fi părerea Ioanei despre părerea asta, a mea. „Mediocru în împrejurări majore şi măreţ în împrejurări mediocre“, decisese ea atunci, contrazicând-o, în absenţă, pe Letiţia. Excursiile, pe care noi le făceam, prudenţi, cu telefericul sau autocarul sau maşina, pe care Sandu nu ne-o dădea până n-o verifica la sânge, în toate şuruburile, butucii, butoanele, în timp ce ei doi înfruntau, cot la cot, ploile, munţii, drumurile prăfuite de ţară pe hârbul de motoretă al lui Vlad, întorcându-se după două săptămâni, tot împrejurări excepţionale erau, nu?
Ioana surâdea ironic la o întrebare ca asta. Adevărul e că Letiţia nu avea nevoie de asemenea împrejurări excepţionale ca să fie fericită cu el sau, mă rog, datorită lui. Vreau să spun că ori de câte ori nu erau certaţi, fiinţa ei iradia atâta calm, atâta linişte („zi-i nesimţire!“ – mă încuraja ea), încât te aşteptai să înceapă să se îngraşe văzând cu ochii, să devină casnică şi plicticoasă, grijulie până la meschinărie cu cuibuşorul ei, ca orice nevastă în viziunea mea, un pic speriat de jugul căsniciei, cum eram pe atunci.
Vlad, în schimb, acum pot s-o spun, a fost agitat ca un mecanism de mare precizie şi sensibilitate, care intra în vibraţie dezordonată atunci când avea de măsurat intensităţi mai mici decât cele pentru care este conceput, şi într-o altă stare l-am văzut rareori, cât timp a fost cu ea, iar după aceea, niciodată. „El este altfel“, îmi explica Letiţia atunci când inexplicabila ei decizie de a-l salva cu orice preţ mă împingea să mă amestec în viaţa lor şi să îi spun cu toată brutalitatea: „Letiţia, nu-i prieşti. Nu ştiu prin ce, dar nu-i prieşti. Şi nici el ţie“. Asta după mai fiecare scenă de violenţă care se petrecea dincolo de peretele despărţitor, când Letiţia era nevoită să se refugieze la mine. Îşi punea mâinile la ochi şi mă ruga să nu mai spun niciodată lucrul acesta. Şi apoi, cu

amărăciune şi reproş: „Îi priesc, după tine, bileţelele alea pe care le lăsa înainte în uşă?“. Aşa era: de când îl ştiam eu, Vlad avea obiceiul, de câte ori pleca de acasă, să lase în uşă acel straniu bileţel: „Vin imediat, dacă n-am venit încă. Intră şi aşteaptă-mă“. Câteodată pleca pentru zece minute, alteori pentru o oră, dar se întâmpla să lipsească şi o săptămână, şi un bilet ca acesta sau ceva asemănător lăsa de fiecare dată în uşă. Ca şi cum s-ar fi rugat de oricine se nimerea să treacă pe la el, să nu plece, ci să-l aştepte, fiindcă nu suporta gândul să vină acasă şi să nu găsească pe nimeni. „Orice jivină, orice vieţuitoare e mai bună, bătrâne, decât casa pustie“, îmi spunea atunci când găseam la el câte o femeie care abia de putea fi numită astfel. Deşi declarase sus şi tare şi îi declarase şi ei, când începuse să înţeleagă că plecarea ei de acasă era ceva serios, că asta îl pune în mare încurcătură, fiindcă starea ideală pentru el, singura care îi priieşte, este „singur şi cu toată lumea“, aşa, ca şi până atunci. „Nu despre acel Vlad vorbesc“, repeta, fixându-mă cu ochii ei un pic saşii, deosebit de intenşi. Şi apoi, descurajată parcă de opacitatea mea, zicea: „Bine, hai, te-am ţinut destul, mă duc, că mă aşteaptă“. Şi, într-adevăr, o aştepta, ştiu şi eu că o aştepta. Prăvălit pe marginea divanului desfundat, cu capul prins între mâini, neauzind când se deschide uşa şi probabil nerostind nicio vorbă până când vreun colţ din capotul ei trecea prin raza lui vizuală, mimând probabil surpriza, spunea ceva de genul „Mâncăm şi noi ceva?“ şi se ducea, probabil, şi pregătea el tot, desigur, în stilul deprins pe baltă, în lungile lui escapade de pescuit, adică bătând, să zicem, şniţelele, cu lemnul de la sobă. Culmea este că, deşi nu imediat atunci, uneori îl auzeam cântând în timp ce pregătea masa, avea o voce frumoasă, cu îngroşările teatral-ironice cu care evita orice sentimentalism, şi, culmea culmilor, cântau câteodată amândoi, Letiţia abia secondându-l, cu o voce tremurată, profundă, de contralto. Aveau şi un imn, *Strangers in the night*. Pe Ioana, toate aceste apăsări simultane pe frână şi pe acceleraţie o plictiseau, în realitate o înfuriau de-a binelea, în special în perioadele când Letiţia se muta la ea pentru câte o săptămână – şi pornea decisă în căutarea unei locuinţe, pentru ca într-o bună zi Ioana să găsească un mesaj, scris în grabă, cu ce se nimerea, creion dermatograf, „Te sun la şcoală“ sau „Am dezgheţat şi spălat frigiderul“ sau orice altceva, fără legătură cu hotărârea ei „definitivă“, din urmă cu o săptămână-zece zile şi fără detalii despre noua locuinţă, evident. În ce mă priveşte, nu înţelegeam atunci şi nu înţeleg nici acum de ce au trebuit să se despartă. Bineînţeles, acum că unul dintre ei nu mai este, înţeleg. Pentru Ioana, nepotrivirea lor era clară. Preferinţele lui, locurile unde se simţea el bine, îndeletnicirile, prietenii lui. Prietenii, de exemplu.

* * *

Foaie volantă (o jumătate de A4) cu un scris de mână total şters. O singură notaţie clară, cu scrisul Letiţiei:

Intonaţia cu care îmi spune el „biet copilaş uitat în scorbură“, tandru, ironic, crud, îndrăgostit, la nimeni nu am să o mai aud niciodată.

Fila, nenumerotată, este decorată efectiv cu semne de întrebare şi exclamare, steluţe, săgeţi, probabil ale „lor“, prea multe. De unde eterna, furioasa concluzie a şefului, scrisă cu pix verde şi majuscule: CE-S CU HEROGLIFELE ASTEA, CIOCANE?

* * *

Un maculator

…de pe vremuri, cu hârtia poroasă îngălbenită, găurit cu capsatorul, ca şi cum ar fi fost scos din alt dosar şi plasat în DUI-ul lui V. Cernescu. Primele şapte file, scrise faţă-verso, cu creionul, cu scrisul lui Vlad Cernescu, par o traducere din engleză, pe următoarele sunt tot felul de desene, unele obscene, altele fără sens, altele simple haşuri, ca acelea pe care le faci automat atunci când asişti sau participi la o discuţie, o conferinţă, o şedinţă plictisitoare. Singurele notaţii coerente sunt fragmentele din presupusa (de mine) traducere, destul de obscure. Ceea ce, se pare, a trezit respectul locotenentului Ciocan şi al şefului său, fiindcă NU au făcut pe el nicio notaţie.

C.G. Jung (mare admirator al lui Nietszche şi imitator al lui, dar imitator şi al pictorilor vizionari germani de la încep. sec. 20, unul sârguincios şi fără har) împarte operele literare în „opere izvorâte din inconştientul individual şi opere izvorâte din inconştientul colectiv, primele sunt psihologice, celelalte vizionare“. Iar cele care sunt izvorâte doar din cerneala condeiului sunt făcături. Are dreptate.
Richard Hull despre C.G.J.: „Este un azil ambulant el însuşi. Singura diferenţă dintre el şi un pacient obişnuit este capacitatea lui uimitoare de a se păstra separat de realitatea terifiantă a viziunilor lui, de a observa şi a înţelege ce se întâmplă şi a construi un sistem de terapie care funcţionează“.
(Poezia)

A-şi privi propriul suflet cu telescopul. Coleridge despre un mare metafizician, care în felul acesta „adăuga conştiinţei lumi ascunse în interiorul lumilor“.

Cartea Roşie „fereastră unică spre felul cum şi-a recuperat şi tămăduit sufletul“.
A făcut mai mult: a văzut tot ce s-a întâmplat, a demolat cărămidă cu cărămidă şi a pus la loc într-o construcţie mai coerentă. Anamneză totală.
A făcut Profeţie, Teologie, Vizionarism:

„Calea mea nu este calea voastră, deci nu pot să vă învăţ. Calea e în noi. Vai de cei ce trăiesc după modele. Viaţa nu e în ei. Dacă trăiţi după un model, atunci trăiţi viaţa modelului, dar cine să trăiască viaţa voastră, dacă nu voi înşivă?“.
„Indicatoarele de drum au căzut, cărări necunoscute se întind în faţa noastră. Nu fiţi lacomi în a înghiţi roadele de pe câmpuri străine. Sufletul, câmp roditor, ţinuturile veşnic roditoare ale sufletului“.

Deviză: Nu trebuie să facem din om oaie, ci din oaie om.
Binele este între mine şi ceilalţi, în comunitate.

Avertisment: „Duhul acestei vremi m-a făcut să cred în raţiunea mea: m-a făcut să văd o imagine a mea ca fiind aceea a unui conducător cu idei mature. Duhul adâncului însă mă învaţă că sunt […] slujitorul unui copil – într-adevăr, ce repede te poţi pierde prin virtute, la fel ca prin vicii“.

„Tu depinzi de sufletul tău în orice lucru care se referă la mântuire şi la obţinerea harului. De aceea nicio jertfă nu poate fi prea grea pentru tine. Dacă virtuţile te împiedică să te mântuieşti, leapădă-te, căci s-au transformat în ceva care-ţi face rău. Robul virtuţilor găseşte tot atât de puţin calea ca robul viciilor.“

„Este oare singurătate să fii cu tine însuţi? Singurătate e doar atunci când sinele e un deşert.
Sufletul are lumea lui specială. Acolo nu intră decât sinele ori cineva care a devenit în întregime propriul său sine, care nu mai este nici în lucruri, nici în oameni, nici în gândurile sale. Sinele, deşert în care arde doar soarele nepotolitei dorinţi.
A aştepta dincolo de lucruri, de oameni şi de gânduri, până când sufletul devine roditor. Pentru a-şi găsi sufletul, cei vechi se duceau în deşert. Acolo au găsit belşug de viziuni.

Roadele deşertului, florile foarte stranii ale sufletului.“

Iată ce spune sufletul şi ce trebuie ţinut minte: „Nu scrii nicio carte pentru a-ţi hrăni trufia, ci fiindcă vorbeşti cu mine“.
„Aşa am biruit râsul batjocoritor. Iar după ce l-am biruit, m-am apropiat de suflet şi el a putut să-mi vorbească, şi curând aveam să văd că deşertul înverzeşte.“

Propoziţia „am biruit râsul batjocoritor“ (ca şi cele de mai jos) este subliniată de trei ori, de Vlad. Mi-a amintit obsesia lui pentru Diavolul care râde batjocoritor în *Capriciul nr. 13* al lui Paganini.

„Uneori săvârşim cele mai mari fapte ale noastre în vis.“

„Cu spaimă şi cutremurare, privind neîncrezători în jur, aşa să mergeţi în adânc, şi nu de unul singur, câte doi sau câte mai mulţi e mult mai sigur, căci adâncul e plin de crime. Asiguraţi-vă drumul de întoarcere.“

„Interioritatea mea profundă e un vulcan care împinge în afară masa fluidă de foc a veşnic informului, a indistinctului. Interioritatea mea naşte pruncii haosului, ai străvechii mume. Cine pătrunde în crater devine el însuşi materie haotică, se topeşte. […] Ceea ce este format în el se dizolvă şi se uneşte din nou cu pruncii haosului, cu puterile întunericului, stăpânitoare şi ispititoare…“

Fantasmele inconştientului sunt eficiente. În legătură cu asta nu e permisă nicio îndoială.
Acea bucurie străină a lumii care vine pe neaşteptate ca un vânt cald din sud, cu miresme învolburate de (cuvânt ilizibil!!!!) şi UŞURINŢA DE A TRĂI.
Diavolul bucuriei primăvăratice ca un val îl ridică pe om şi-l duce în afară. Cine gustă din această bucurie se uită pe sine. Şi nu e nimic mai dulce decât să te uiţi pe tine… (Ooooo, da!)

„Crezi poate că un om care îşi consacră viaţa cercetării duce o viaţă spirituală şi sufletul trăieşte într-o măsură mai mare decât a oricui altcuiva. Dar şi o asemenea viaţă e exterioară, la fel ca viaţa unui om care trăieşte lucrurile exterioare. Un astfel de savant nu trăieşte, ce-i drept, lucrurile exterioare, ci gândurile exterioare, deci nu se trăieşte pe sine însuşi, ci trăieşte obiectul său.“
„Dacă spui despre un om că s-a pierdut cu totul în exterioritate şi că-şi iroseşte anii în desfrânare, trebuie să spui acelaşi lucru şi despre acest bătrân. El s-a lepădat de sine în favoarea tuturor cărţilor şi a gândurilor altora. De aceea sufletul său îndură lipsa, trebuie să se umilească şi să alerge după străini, ca să cerşească ceea ce el îi refuză.
De aceea îi vezi pe acei savanţi bătrâni alergând în mod ridicol şi nedemn după recunoaştere. Ei sunt jigniţi dacă numele lor nu e amintit, sunt tulburaţi dacă un altul spune acelaşi lucru mai bine decât ei, neîmpăcaţi dacă cineva le schimbă opiniile…“

* * *

Două file A4 nenumerotate şi fără titlu. Sunt două pagini scrise faţă-verso tot de mână, de V., pline de tăieturi şi cu liste de sinonime pe margine, stilul lui de traducere. Pe lângă asta, textul este tapetat cu numeroase semne de întrebare şi obişnuitele înjurături la adresa „Ezoteristului“ şi a „Zarzavagiului“, un sinonim pentru care Vlad l-ar fi invidiat pe colonel, cu siguranţă. Recunosc traducerea lui Vlad a unor pagini xeroxate de Valeria, din *The Power of the Powerless* de Václav Havel, 1978, pe care mi le-a împrumutat şi mie, cu prilejul

nefastei noastre „întâlniri“ de la Villa Margareta, cu aproximativ o lună înainte de Revoluţie.

Vânzătorul de la un chioşc de legume-fructe pune în vitrina aprozarului său, între morcovi şi cepe, lozinca „Proletari din toate ţările, uniţi-vă!“. De ce face el asta? Ce vrea el să comunice lumii? Este el realmente entuziasmat de ideea unirii muncitorilor din lumea întreagă? Este entuziasmul lui atât de mare încât simte impulsul irezistibil de a aduce la cunoştinţa publică idealurile sale? S-a gândit el, fie şi pentru o clipă, la cum anume o asemenea unire ar putea avea loc şi ce ar putea să însemne?

Eu cred că se poate face o presupunere destul de sigură că majoritatea covârşitoare a gestionarilor de chioşcuri nu se gândesc niciodată la lozincile pe care le pun în vitrine şi nici nu se folosesc de ele pentru a-şi exprima părerile reale. Afişul i-a fost înmânat aprozaristului nostru la întreprinderea angro, odată cu ceapa şi cu morcovii. Le-a pus pe toate în vitrină, pur şi simplu, fiindcă treaba asta aşa se face de ani şi ani şi pentru că aşa trebuie făcut. Dacă ar fi refuzat s-o facă, ar fi putut avea necazuri. I s-ar fi putut reproşa că vitrina lui nu e pavoazată corespunzător; cineva l-ar fi putut acuza chiar de lipsă de devotament. Face treaba asta fiindcă aşa trebuie făcute lucrurile dacă vrei să te descurci în viaţă. Este unul dintre miile de detalii care-i asigură o viaţă relativ liniştită, „în acord cu societatea“, cum se spune.

În mod evident, vânzătorului de la aprozar îi este absolut indiferent conţinutul semantic al lozincii pe care o expune; nu pune lozinca din vreo nevoie personală să informeze publicul cu privire la idealul pe care lozinca îl exprimă.

Asta nu înseamnă deloc însă că acţiunea lui nu are nicio motivaţie şi nicio semnificaţie, sau că lozinca nu comunică nimănui nimic. Lozinca este realmente un semn şi în această calitate ea conţine un mesaj care, deşi subliminal, este foarte precis. Verbal, el poate fi exprimat astfel: „Eu, aprozaristul X.Y., trăiesc aici şi ştiu ce am de făcut. Mă comport aşa cum se aşteaptă de la mine să mă comport. Se poate conta pe mine şi nu mi se poate reproşa nimic. Sunt supus şi, prin urmare, am dreptul să fiu lăsat în pace“. Mesajul are, desigur, un destinatar: el este direcţionat în sus, către superiorii aprozaristului, şi este în acelaşi timp un scut care-l apără pe el de eventualii turnători. Dar înţelesul real al lozincii este înfipt adânc în existenţa aprozaristului. El reflectă interesele sale vitale. Dar care sunt aceste interese?

Haideţi să observăm: dacă aprozaristului i s-ar fi pretins să pună în vitrină lozinca: „Îmi este frică şi de aceea sunt din capul locului supus“, nu ar mai fi fost la fel de indiferent la înţelesul acesteia, chiar dacă declaraţia ar fi fost perfect adevărată. Aprozaristul ar fi fost jenat, ruşinat să facă o asemenea declaraţie lipsită de echivoc cu privire la propria degradare şi s-o pună în vitrina chioşcului său. Şi este cum nu se poate mai firesc să fie aşa, fiindcă este o fiinţă umană şi are, prin urmare, un simţ al propriei demnităţi. Pentru a depăşi această complicaţie, exprimarea loialităţii sale trebuie să ia forma unui semn care măcar la suprafaţa lui textuală indică un nivel al unei convingeri dezinteresate. Trebuie să-i permită aprozaristului să-şi spună: „În fond, ce-i rău în faptul că muncitorii din lumea întreagă se unesc?“. Semnul acesta îi permite vânzătorului de la chioşcul de legume-fructe să-şi ascundă lui însuşi rădăcinile nedemne ale propriei obedienţe şi să-i ascundă fundamentul josnic al puterii. Lozinca le ascunde pe amândouă sub faţada a ceva mai înalt. Şi acest ceva este Ideologia.

Ideologia este un fel special de a relaţiona cu lumea. Ea oferă fiinţelor umane iluzia unei identităţi, a demnităţii şi a moralităţii, şi în acelaşi timp le facilitează despărţirea de toate aceste noţiuni. Ca depozitar a ceva suprapersonal şi obiectiv, ea le permite oamenilor să-şi înşele conştiinţa şi să-şi ascundă adevărata poziţie şi nedemnul modus vivendi, atât faţă de ceilalţi oameni, cât şi faţă de ei înşişi. Este un văl în spatele căruia fiinţele umane îşi pot ascunde propria existenţă căzută, trivializarea şi adaptarea la statu-quo. Este o scuză pe care oricine o poate folosi, de la aprozaristul care-şi ascunde frica de a nu-şi pierde slujba în spatele unui pretins interes faţă de unirea proletarilor din toate ţările, până la cel mai înalt aparatcik al cărui interes de a rămâne la putere poate fi mascat în fraze despre faptul că el se află în slujba clasei muncitoare.

Funcţia primordială de alibi a ideologiei este deci să le furnizeze oamenilor, atât victimelor, cât şi stâlpilor regimului, iluzia că sistemul este în armonie cu ordinea umană şi cu ordinea universului.

Nu este nevoie ca oamenii, luaţi individual, să creadă în toate aceste mistificări, dar

trebuie să se comporte ca şi cum ar crede sau trebuie măcar să le tolereze în tăcere sau să se înţeleagă bine cu cei care lucrează cu ele. Din această cauză totuşi ei trebuie să trăiască într-o minciună. Ei nu au nevoie să accepte această minciună. Este suficient pentru ei să accepte să trăiască cu ea şi în ea. Prin acest simplu fapt, indivizii confirmă sistemul, realizează sistemul, fac sistemul, sunt sistemul.

Putem spune deci că ideologia, ca instrument al comunicării interne, care asigură coeziunea structurii puterii, este ceva ce transcende aspectele concrete ale puterii, ceva ce o domină într-o măsură considerabilă şi de aceea tinde să-i asigure totodată şi continuitatea. Este unul dintre stâlpii de rezistenţă ai stabilităţii sistemului. Stâlpul acesta totuşi este clădit pe o fundaţie foarte instabilă. Este clădit pe minciuni. El funcţionează doar atât timp cât oamenii acceptă să trăiască în minciună.

Aprozaristul a trebuit să pună sloganul în vitrină deci nu cu speranţa că cineva îl va citi sau va fi convins de el… Sloganul le aminteşte oamenilor unde trăiesc şi ce se aşteaptă de la ei. Le spune ce face fiecare om şi le indică ce au ei înşişi de făcut, dacă nu doresc să fie excluşi, să cadă în izolare, să se alieneze ei înşişi de societate, să încalce regulile jocului şi să rişte să-şi piardă liniştea şi pacea şi siguranţa…

* * *

Înregistrare cu microfonul.
Locul: Baraca.
Data: ? noiembrie 1989.
„Ezoteristul“ („Poetul“) şi o voce feminină neidentificată.
Notă pe margine, cu albastru-violet: *După părerea sursei „Rafael“, care a fost consultată, vocea este a unei anume D.J., cadru didactic la Liceul Agro-industrial din H. şi la Şcoala Generală din Topalu, colegă de cancelarie atât cu „Ezoteristul“, cât şi cu „Fugara“.*
D.J.: Mi-e foarte greu să cred ce-mi spuneţi.

Asta da, frustrare: D.J. sunt, desigur, eu. Iar aceasta este ultima pagină din Dosarul de urmărire (DUI) al lui Vlad Cernescu, pe care Anca l-a obţinut, chiar în ziua „intervenţiei“ mele (era deci xerocopiat!), iar ea l-a lăsat sau l-a uitat la mine. Pagina este pur şi simplu sfâşiată, după această primă expresie a scepticismului meu nemaiurmând nimic. Deşi se termină brusc, cel care l-a descompletat nu pare să-şi fi făcut mari griji să şteargă urmele faptei, deoarece partea interioară a copertei dosarului, fotocopiată de asemenea de fiica titularului, având în mijloc, într-un cadru tipizat, un fel de raport de predare/primire, înregistrează exact conţinutul lui, fără vreo menţiune privind deteriorarea, şi o dată care poate surprinde: 20 iunie 1997. Nu rezultă de nicăieri dacă tipii s-au edificat până la urmă în legătură cu misterele subliniate ba cu roşu, ba cu verde, ba înconjurate de semne de întrebare. Nu rezultă dacă, de exemplu, au aflat vreodată identitatea „legăturii Vasile“. Nici că povestea cu „bietul copilaş uitat în scorbură“ nu putea fi decât o formulă secretă, între doi îndrăgostiţi. Probabil Letiţia îi povestise lui Vlad episodul, o falsă amintire tipică, nimeni neavând amintiri de la vârsta de nouă luni, o poveste auzită de la părinţi, din care-şi făcuse traumatismul vieţii ei. Dacă ar fi trăit, Letiţia ar fi avut azi aproape cincizeci şi opt

de ani. În 1959, când sărbătoreau împreună „1 Mai Muncitoresc“, părinţii ei au plecat cu grupul de tovarăşi într-o excursie, cu motocicletele, în Munţii Dobrogei şi în pădurile din preajmă. Pentru un interval de câteva ore, Letiţia, înfăşată ca un cocon, fusese lăsată într-o scorbură, la adăpost de ploaia care ameninţa, iar la întoarcere, probabil ameţiţi toţi, făcuseră deja cu motocicletele vreo zece kilometri înainte de a-şi aminti de „bietul copilaş uitat în scorbură“. Cum crescuse amintirea aceea, odată cu ea, asemenea unui semn cioplit pe scoarţa unui copac, cum după ce ea n-a mai fost m-am surprins de mai multe ori că-mi transferase mie acea amintire, ce continuase să crească, este altă poveste… Căreia eu nu-i vedeam, nu-i văd nici acum, decât latura comică.

19 decembrie

De câteva ori, pe jumătate interesaţi, pe jumătate sceptici, copiii mei m-au întrebat de ce este atât de importantă pentru români Revoluţia *lor*. Li se pare că toată lumea aici vorbeşte despre ea: *după* Revoluţie, *înainte de* Revoluţie, *la* Revoluţie. B., având impresia că întrebarea mă încurcă, o virează spre patrimoniul comun: „Fără Revoluţie voi n-aţi fi existat“. Alexandra, nemulţumită cu răspunsul, dar deja plictisită de subiect: *Oh, c'est déjà ça*. Letitia, ca să-mi ia, încă o dată, apărarea: „De la revoluţia *noastră* au trecut două secole şi tot despre ea vorbim“, iar Nicolas, cu alinturile lui de Cherubino: „Pe mine *maman* m-ar fi făcut oricum“. În schimb, cum ea a venit singură mai des decât ei toţi, fiica mea cea mare nu mai numeşte Constanţa altfel decât „ORAŞ MARTIR“, de la pancarta plantată la fiecare dintre cele trei porţi de intrare în municipiu, iar ironia din glasul ei întruneşte asentimentul tuturor. Inclusiv al lui B., dintr-o laşitate paternă pe care nu i-aş fi bănuit-o în urmă cu zece ani. Ideea de studentă la Sciences Po a fetei mele este că toţi politicienii, nu doar cei români, vor să le întreţină supuşilor iluzia participării împreună la un eveniment glorios, pentru a-i face apoi să aştepte cuminţi recompensa. Şi deşi acolo, la Constanţa, recompensa vine sub forma unor pachete de provizii expirate, care în Franţa se aruncă, supuşii marşează. Or, tocmai faptul acesta îl consideră ea de neînţeles. Acum, de departe, fiindcă-mi lipsesc, înţeleg că, de fapt, copiii mei altceva vor să ştie: de ce am avut eu, personal, nevoie să mă întorc la acel trecut, *dinainte*. De ce interesul meu n-a mers în alte direcţii, de exemplu, spre fântânile din Paris, ca al lui *oncle* Charles. Sau de ce nu m-am pasionat de fluturi, ca Nabokov. Nicolas: „Fiindcă mamei îi e frică de fluturi“. „Fiindcă

atunci s-au petrecut fapte măreţe, iar interesul pentru fluturi nu are în el nimic măreţ. E o glorificare de sine. Orice *lieu de mémoire* e o glorificare de sine. Individuală sau colectivă. În viaţa de zi cu zi nu trăieşti glorios.“ *Letitia dixit.* Care-mi trimite, ştiind că merg să o iau pe bunică-sa la Bucureşti, micul ei mesaj maliţios: „Salută deci ORAŞUL MARTIR şi pentru mine“.

Subtextul întrebării pe care îmi închipui cum o răsucesc ei pe toate feţele în timpul meselor duminicale este de fapt: *Oare chiar are mama ceva de spus despre ţara ei, ca să-şi ia lumea în cap un an întreg când te aştepţi mai puţin?* Întrebare de care doar D.M.M., pentru prima dată revoltată, mă apără, ca o cloşcă, certându-mă cu tandreţe: „Iat-o deci pe *mama* lor, denaturată, părăsindu-şi copilaşii de 18, 20 şi aproape 22 de ani, ca să-şi ridice un monument în ţara de origine şi să se culpabilizeze pe măsură“.

Nu cred că de data asta interpretarea ei este cea corectă. Dacă aş fi luat anul sabatic pentru a studia fluturii, am convingerea că ai mei s-ar fi simţit mai puţin părăsiţi şi intrigaţi. Fluturii sunt tot un patrimoniu comun. Revoluţia română, nu. Şi nimic din România, dacă stau să mă gândesc.

În mod curios, tocmai cu Letitia pot vorbi cel mai mult pe temele acestea.

Zilele astea este adâncită în teoriile istorice ale lui Tolstoi. Aşa că-mi citeşte la telefon fraza lui: „O altă categorie de istorici, istoricii culturii, urmând calea trasată de istoricii universali, care văd câteodată în scriitori şi cucoane nişte forţe care produc evenimente, înţeleg în chip deosebit această forţă“.

— Există scriitori şi cucoane care au produs revoluţia la voi? întreabă ea.

În maliţia ei e şi preţuire. Şi e singura noastră punte de relaţionare, mi se pare. Chiar dacă nu spune: „Îmi place să stau de vorbă cu tine, *maman*“, şi nici eu nu-i spun: „Iubito, îmi place să stau de vorbă cu tine“, eu ştiu că este aici mai multă pudoare decât răceală şi sper ca într-o zi s-o fac şi pe ea să ştie asta. Mai ales că sunt mândră de ea şi îi admir inteligenţa şi perspicacitatea.

În unele privinţe, de altfel, dacă stau să mă gândesc, mi se pare că are parţial dreptate: să fii martor ori doar contemporan cu o mare faptă de vitejie naţională te creşte în propriii tăi ochi. Şi adevărul este că aici, acasă, revoluţia a crescut în importanţă cu anii, ca traumele prietenei mele din adolescenţă, pe măsură ce s-a vorbit despre ea, în loc să fie invers. Şi, deşi nu toată lumea vorbeşte tot timpul despre Revoluţie, atunci când vine vorba, fiecare român de o anumită vârstă vrea să spună ceva despre acel moment. Deşi numeroşi martori au arătat că măreţia unei revoluţii e mai mult o valoare adăugată, că ea are, dimpotrivă, o mulţime de alte chipuri, iar un istoric onest i le

vede pe toate, istoricilor noştri le e foarte greu să recupereze din multitudinea de fapte ceva din chipurile acelea originare. Şi s-o aşeze acolo unde îi e locul. Să-i spună, da, ai fost, ai trecut, lasă-mă în pace, să trăiesc şi eu. Fără implicare, adică fără glorificare de sine, cum ar spune fiică-mea. Care crede că noi, românii, nu ştim să trăim neglorioasa viaţă de zi cu zi şi să ne-o apărăm zilnic, ca pe un drept firesc.

Cam nedreaptă, pe de altă parte, cu mama ei. La urma urmei, stau şi mă întreb dacă mi-aş fi amintit măcar acele zile fără apariţia lui Rafael, fără dosarul lăsat sau uitat de Anca Cernescu pe bancheta din spate a maşinii şi fără ca proiectul cărţii proprii, cu contract şi termene, despre procesul Noica/Pillat să necesite şi un recurs oarecare la acest moment. Chiar dacă pe zi ce trece constat că s-a dus pe apa sâmbetei, văzând cu ochii, precum coşul cu pruncul Moise pe Nil, nedându-mi răgazul nici măcar să-i flutur melancolic batista, orice referire la trecutul recent, este adevărat ce a observat Letitia mea, trebuie să se raporteze la Revoluţie, după cum, tot ea a văzut, orice text dinainte conţinea ceva referitor la Ceauşescu.

Ceea ce nu ştie ea este că nici înainte nu am respectat cutuma asta şi nici acum, neutralitatea mea afectivă faţă de momentul respectiv, Revoluţia, n-a fost câtuşi de puţin perturbată de-a lungul celor douăzeci şi ceva de ani când m-am întors doar sporadic „acasă“ şi din interese exclusiv profesionale şi familiale. Şi ironia face că pentru indiferenţa asta, cu care nu mă pot lăuda, aproape că ar trebui să le mulţumesc propriilor mei copii. Fără să le-o pot totuşi reproşa lor: nu le-am cerut părerea când am decis să-i aduc pe lume, dar rezultatul a fost că în viaţa mea personală n-a mai încăput niciun fel de trecut personal, fie el şi glorios, după apariţia lor. Măcar primii ei cinci ani n-au fost decât o nebuloasă de pamperşi, tetine, biberoane de sterilizat, nunurşi, carioci fără capac şi capace fără carioci, nelavabile la vremea aceea, pernele fotoliilor din living lipite cu cocoloaşe de plastilină, gumă de mestecat scoasă din păr, acuarele, păpuşi cu membrele smulse, bastonaşe, colaje şi, rar, e drept, chiăieli. Şi o înstrăinare din ce în ce mai ireversibilă, cu fiecare întoarcere în ţară. Din păcate, nu am alt cuvânt pentru a defini starea respectivă.

Care nu mi-a fost niciodată mai limpede ca în vara când am venit ultima dată toţi şase: eu, B., Letitia, Alexandra, Mémé şi Nicolas, acesta din urmă în poziţia cea mai confortabilă: în burta mea de doamnă trecută bine de patruzeci de ani, unde mai avea de stat o lună şi jumătate. Nu văzusem pe nimeni din afara familiei: n-aş fi putut să lipsesc şi n-aş fi putut să invit în mica noastră menajerie de ursuleţi, bursuci, răţoi, trotinete şi cratiţe de păpuşi pe nimeni, în cazul că aş mai fi avut pe cine. Nu aveam.

Letiţia, singura care-mi lipsea şi avea să-mi lipsească mereu, altfel

de ce mi-aş fi botezat prima născută cu numele ei, nu mai era. Iar eu pluteam pe bulevardul larg, care traversează Constanţa de la nord la sud, Tomis, ca pe marea secretă a tristeţii mele fără ea. O tristeţe vagă, anesteziată, ireală sau estompată de hărmălaia menajeriei mele – Nicolas, cam agitat, iar ceilalţi sugând fiecare ce-i trecuse prin cap: Letitia *mea*, o îngheţată, Alexandra, o acadea infamă, Mémé şi noi doi, suprem răsfăţ, câte o halviţă. (Căreia B. voise să-i ştie compoziţia înainte de a face imprudenţa să-şi înfigă dinţii în ea şi, neputând să se mai debaraseze, să-i facă scandal lui Mémé, fiindcă făcuse propunerea.) Atunci văzuse fata mea cea mare, copie care ocupase în inima mea tot locul originalului, clădirea poştei de peste drum de teatru şi, pe faţada ei, cuvântul POŞTĂ – a citit, fără s-o înveţe nimeni, cuvinte româneşti de la patru ani, descoperind prima din clan latinitatea limbii vorbite de mama ei la telefon! – şi a avut ideea că trebuie să trimitem acasă ilustrate cu ORAŞUL MARTIR. Pe atunci pancarta o impresiona, ca o legendă vie.

Atunci intraserăm cu toţii şi, în mulţimea din jurul mesei lungi, imense, de pe centrul încăperii înconjurate de ghişee cu cozi nesfârşite, de figuri colorate, bronzate, vesele, primul chip pe care îmi căzuseră ochii avizi să identifice un reper fusese, în capătul opus, pe un scaun, completând, ca mai toată lumea, un formular, cel al doamnei Artemiza Vălurean. Iată ce-ar putea să fie un embrion de mărturie personală adăugat la cercetarea mea: tresărirea de satisfacţie şi uşurare din prima clipă. Carevasăzică supravieţuise, şoptise prinţul din *Tinereţe fără bătrâneţe* ghemuit de spaima din coşul pieptului, acolo unde-i mai lăsase Nicolas un spaţiu. Sau eu însămi şoptisem vinovăţiei adormite de mult în adâncurile conştiinţei mele. Doamna Artemiza Vălurean era acolo, bine mersi, şi completa cuminte, concentrată, pe colţul de masă rămas liber în înghesuiala de sezonişti, un formular. Doar puţin mai îmbătrânită şi mai ridată, doar puţin mai grăsulie, dar cu aplombul intact, din moment ce, confundând zumzetul din clădirea poştei cu gălăgia unei clase de elevi, şi-a ridicat brusc ochii din hârtia la care scria, a privit pe deasupra ochelarilor în faţa ei şi, bătând cu palma în masă, a strigat autoritară: „Linişte, vă rog!“. Nu ştiu ce imbold de fraternitate colegială m-a împins spontan spre ea, dar apoi mi-am revizuit atitudinea şi m-am lăsat să alunec pe scaunul eliberat la fel de spontan de un domn, după ce privise cu un respect explicit la burta mea „de băiat“, imensă. Şi pe domn îl cunoşteam, de altfel, din vedere, fără ca el să dea semne că faţa mea pătată şi buhăită îi spune ceva. Aproape că-mi venise să mă agăţ şi de gâtul lui, euforică, ceea ce nu se cădea. Se cădea să înregistrez şi să accept ce se întâmpla. Iar ce se întâmpla semăna cu mişcarea nedureroasă, insesizabilă, care trebuie să se fi produs, în milenii întregi de depărtare a continentelor. Eu rămâneam pe ostrovul meu,

cu *ma petite famille*, în vreme ce continentul din care mă rupeam se îndepărta, implacabil, estompându-se şi, probabil, sărăcindu-mă, dar fără durere. Fără să fie nici vreo implozie de fericire, cum spune un filosof foarte la modă aici, şi nici măcar un sacrificiu liber consimţit, viaţa mea era acum alta. Doar că vinovăţia cu care mă despărţisem de doamna Artemiza Vălurean, în urmă cu aproape cinci ani, putea fi ştearsă din dosarul meu şi nu puteam să nu mă bucur. Era ultima persoană despre care aş fi spus, întrebată, că-mi inspirase vreodată deosebit de multă simpatie, de când mă ştiam, şi iată că tocmai ea fusese sortită să reprezinte continentul care se îndepărta. Şi domnul care-mi dăduse locul, pesemne un necunoscut, confundat cu cineva tot atât de vag cunoscut. Nicolas mă lovea, enervat pentru prima dată, cu piciorul, Letitia o pâra pe Alexandra, care scăpase restul de acadea pe jos şi-l ridicase continuând să-l sugă, obligând-o pe ea, vigilenta, să ia atitudine şi pe Mémé să-i descleşteze degetele strânse spasmodic pe băţul delicatesei, iar B. se uita descurajat la cozi. Niciunul dintre ei nu vedea continentul îndepărtându-se şi nici semnul de adio al doamnei directoare Artemiza Vălurean. Nici satisfacţia mea generoasă că, judecând după aplombul gestului ei caraghios, nu i se întâmplase nimic regretabil, cum ar fi fost pensionarea anticipată.

Atunci doar asta am trăit, conştient, ca să adopt limbajul uşor pedant al Doamnei Mele de Miercuri. Şi abia acum, la şaptespreze ani distanţă de momentul în care mica mea ambarcaţiune se desprindea de continent, îmi dau seama că, inconştient, am trăit atunci un moment foarte important în viaţa mea. Deşi imaginea unei femei gravide în şapte luni şi jumătate, bruftuluită de soţ, la început, pentru că nu cunoaşte cuvintele *torchon*, *pelle*, *passoire*, *tablier*, *remise*, dar ştie pe dinafară *Le Mythe de Sisyphe*, iar mai apoi, bruftuluită din obişnuinţa de a o bruftului, dar apărată energic de providenţiala ei soacră, este cum nu se poate mai nepotrivită cu ideea de trezire, acum îmi dau seama că atunci s-a produs „a doua mea trezire“. Şi dacă nu m-aş teme de ochiul maliţios al familiei mele, din care Mémé a dispărut, aş scrie-o cu majuscule: A Doua Mea Trezire. Sunt conştientă că sună bombastic. Sunt lucruri pe care un om poate să le înţeleagă uşor, un altul poate să le înţeleagă greu, iar un altul niciodată. Dar, fără să le înţeleagă, nu poate trăi ca un om. De aceea sunt importante. Ceea ce am înţeles eu atunci, sub avalanşa de pamperşi, tetine, nunurşi, mici încăierări şi gelozii, frici ale mele şi ale fetelor mele, exigenţe şi bruşte schimbări de peisaj sufletesc, la ordinea zilei lângă un „tânăr soţ“ de patruzeci şi cinci de ani, ca B., a fost că viaţa mea este în unele privinţe mai bună şi în altele mai rea, dar este viaţa pe care eu singură mi-am ales-o. Fusese prima dată când alesesem eu. Şi un om este un om atunci când, bine sau rău, alege el. Asta Letitiei mele poate să i se pară o banalitate. Şi tuturor alor mei. Fiindcă ei

aleg singuri, de când au deschis ochii pe lumea asta, pe când noi nu am avut un asemenea privilegiu. Şi aşa cum mie, vreme de treizeci şi nouă de ani, mi se păruse inevitabil, dacă nu firesc, să aleagă altcineva în locul meu, aşa li se pare lor firesc să aibă din naştere dreptul să aleagă. Impresia mea e că, da, se vorbeşte atât de mult şi de obsesiv despre Revoluţie fiindcă aici oamenii nu au înţeles lucrul ăsta atât de important. Când alegi tu, în fiecare ceas al vieţii tale, nu simţi nevoia să te refugiezi într-un trecut glorios.

Nici puţinele mele cunoştinţe, pot spune aproape prieteni pe care mi i-am făcut aici, nu au înţeles asta. Cei mai pesimişti şi implicaţi – sunt aproape sinonime aceste cuvinte – spun că *la boucle est bouclée*, că s-a revenit, după alegerile astea, de acum zece zile, la ce era înainte: marasm şi descurajare. Dar ei, dimpotrivă, regretă aşa-zisa „Revoluţie" şi jertfele făcute pentru libertate. Momentul în care s-a ieşit, colectiv, din ficţiune, din vrajă. Iată, vorbesc şi eu despre Revoluţie. De nenumărate ori am vorbit despre ea.

Pe toate tonurile: Numai Letitia mea, curios-acuzator-sceptică, nu înghite pe nemestecate ce aude: „Şi cine v-a împiedicat să ieşiţi din ficţiune şi din vrajă mai devreme?". „Nu ştiu, află tu", îi spun iritată mai degrabă de ton. Doar Mémé, eroina din Rezistenţă, îmi sărea în ajutor: „Cine i-a împiedicat pe francezii sub ocupaţie să iasă de sub vraja Germaniei, a friţilor (ea le spunea *Boches*, *Chleuhs*, cu un dispreţ încă intact, la patruzeci de ani distanţă)?!", aşa că discuţia rămânea între bunică şi nepoată. Nepoata, şi ea tot sub vrajă, doar că o alta, din care abia acum începe, încet-încet, să iasă: pasiunea pentru eroinele Rezistenţei. Le lipea în jurnal şi pe perete pozele încă de la începutul liceului, iar Bunica, furioasă în special pe „eterna Lucie Aubrac, plimbată până la 116 ani prin cele mai îndepărtate şcoli şi cătune, să smintească minţile tinere", i le desprindea din perete, fără menajamentele mele de „străină". Îi amintesc de data asta, cu umor defensiv, de sprijinul lui Mémé, de care nu mai beneficiez. Aproape receptivă, Letitia mea primeşte ajutorul lui taică-său (*Mémé a fost întotdeauna geloasă pe Lucie Aubrac!*), pe care-l respinge demnă: „Acum nu studiez colaboraţionismul şi pseudorezistenţa". Cu aerul: „Aşteaptă, *papa*, îţi vine şi ţie rândul, nu mi se pare că moştenirea paternă este mai glorioasă".

Adevărul este că de toţi mi-e dor, dar de Mémé cel mai tare. Şi înţeleg tot mai puţin raţiunea acestui an sabatic. Cărţile, de care Doamna Mea de Miercuri crede că ar trebui să fiu mândră şi mulţumită, sunt fantomatica mea legătură cu propria-mi moştenire, obolul meu formal, nu sunt eu. Sunt cererea mea de iertare, nu sunt eu… Şi proiectul despre procesul Noica/Pillat, atât de viu cu câteva luni în urmă, de aş fi putut spune *Noica c'est moi*, era sortit să se ducă de râpă, fiindcă, formal sau neformal, asta e tot ce aveam de dat ca

obol. Înainte de Revoluţie, dacă plecai, trebuia să plăteşti o sumă, nu ştiu cât de mare, dar uneori foarte mare. Şi nimeni nu socotea că nu e drept s-o plătească. Plăteai patriei preţul că te lăsase să te naşti pe teritoriul ei, să te încălzeşti la soarele ei, preţul că te hrănea, te îmbrăca, te învăţa carte, iar tu acum o părăseai. Cărţile mele au fost probabil o prelungire, din proprie iniţiativă, a acelei legi, după ce ea a fost abrogată.

Sau Dumnezeu ştie ce au fost.

Mâine mă duc s-o aduc pe mama. Nici ea nu crede că dreptul de a alege este un atât de mare privilegiu. Şi-n locul ei a ales întotdeauna altcineva, e drept, de cele mai multe ori tata, pe care ea l-a divinizat. Simt o mare tandreţe pentru ea, deşi perspectiva convieţuirii noastre mă nelinişteşte puţin.

20 decembrie, ora 18

Aseară, la ora 21.30, telefon de la Vali. Rece, politicoasă, distantă: mama nu vrea să mă duc s-o iau la mine. De ce? Nu poate să-mi spună mai mult, nu ştie. Mama se va duce la sora ei, Lilica, undeva pe lângă Tuzla. Acum doarme deja şi nu mi-o poate da la telefon. Dar ce se întâmplă? Se teme că mă deranjează? Vali nu ştie. Nu este Mama Omida să ghicească gândurile oamenilor. Eu, în schimb, nu ştiu cine e Mama Omida şi nici pe ea nu pot s-o întreb. Mă roagă să o scuz că are părul ud şi fereastra deschisă şi întrerupe conversaţia. *Tu es bien servie, ma puce. Entre une petite famille qui boude et une belle sœur qui te fait la tronche…* Vocea dogită de tutun şi plină de pudică afecţiune a lui Mémé, care din nefericire nu mai este. Îmi lipseşte *cruellement*, aproape cât ei toţi la un loc, poate fiindcă sunt sigură că, dacă ar mai trăi, i-aş lipsi şi eu ei. Mai mult decât i-am lipsit vreodată cuiva din familia mea de sânge, îmi spun, cu ciudă şi poate nedreaptă.

Aşa că nu ştiu cum mă năpustesc asupra telefonului şi o sun pe D.M.M., de la care-mi luasem deja rămas-bun până după sărbători. Mă scuz că s-a ivit ceva şi că, în mod excepţional, am nevoie să vorbesc cu ea. Îmi spune simplu: Vă stau la dispoziţie. Acum? Acum. Am scos din dosarul lui Vlad Cernescu fila care o privea. Nici măcar nu mi-am pus problema să fac o fotocopie, ea aparţinându-i de drept ei, şi nu mie şi nici lui Vlad Cernescu sau Ancuţei, fiica lui, şi am sărit în maşină cu sentimentul că fac lucrul cel mai urgent şi mai important din viaţa mea. Felul cum m-am întors acasă, după miezul nopţii, mulţumită, liniştită, mândră de mine, îmi confirmă că aşa a fost. Linda îşi făcuse nevoile lângă coş şi nu m-aş fi supărat nici dacă şi le-ar fi făcut în

patul meu. Vali, mesaj pe *répondeur*. Să o iert, era nervoasă. Voce limpede şi cordială, deşi ce a spus rămâne valabil: mama este la sora ei, Lilica. B. lăsase şi el un mesaj pe *répondeur*. Vocea lui, la fel, mai mult decât conţinutul mesajului, transmitea „limpezire“. Fiindcă, prin conţinut, el ţinea să se arate nemulţumit şi oarecum critic: se aştepta să-i propun să vină să petrecem sărbătorile aici, în trei, de ce nu? Nici prin cap nu-mi trecuse, dar tac, prudentă. De fiecare dată când îi vorbesc despre mama, mă întreabă binevoitor, iar mie mi se pare că ironic, dacă „mai curăţă usturoi“. Imaginea cu care a rămas el, de la unica vizită făcută în habitatul ei natural, o imortalizase curăţând în poala şorţului căţeii de usturoi.

Şi culmea coincidenţei. O voce pe care aş fi putut să nici n-o recunosc. Voia *only* să ştie cum îmi merge anul sabatic şi dacă n-am sacrificat pentru el *my happiness*. Şi să afle *what's up*. Probabil că nici pe el nu l-a lăsat azera lui de treizeci de ani, cum era de aşteptat, poate că şi pe strada lui este încă soare.

La D.M.M., primul lucru pe care l-am văzut cum am intrat a fost sulul de prosoape de hârtie, dar l-am împins, uşurel, într-o parte, ca să mă pot uita îndelung în ochii ei, ca şi cum atunci aş fi văzut-o prima oară. Guleraşul ca de şcolăriţă, cochetă cu discreţie, ovalul feţei, rotunjit şi copilăros, cu riduri mărunte, din cele care nu îmbătrânesc şi nu deformează faţa şi deci nu-i schimbă expresia. Şi brusc scopul cu care venisem nu mi s-a mai părut aşa uşor de realizat. Ca să se ilustreze, în chip mai puţin spectaculos şi tragic decât în *Neînţelegerea* lui Camus, adevărul că tot ce nu spui la timp devine mult mai complicat de spus atunci când spunerea este necesară.

— Am crezut că a fost ultima dată când v-am plictisit pe anul acesta.

— Nu m-aţi plictisit niciodată, a spus.

— Sunteţi extrem de amabilă şi de… bună cu mine. Mă ajută enorm.

— V-aţi pus atâta cenuşă în cap din prima zi, încât trebuia.

Întinde mâna şi trage din raft dosarul meu.

— Nu e nevoie, îi spun.

Şi, fixându-mi privirea în ochii ei:

— Noi două am fi putut să ne cunoaştem mult mai demult.

Nu pare să fi înregistrat cuvintele mele:

— Aţi avut în dialogul nostru o contribuţie remarcabilă, multe descoperiri le-aţi făcut pe cont propriu, probabil ani de zile. Aţi pătruns foarte adânc în dumneavoastră înşivă şi aţi adus la suprafaţă multe, noi le numim *insight*-uri. Şi aţi ştiut şi ce să faceţi cu ele. Este un lucru remarcabil şi rar.

— Totuşi, azi am venit să vă spun ceva… Care s-ar putea să vă

supere…

— Nu avem voie aici, pe scaunul acesta, să ne supărăm, răspunde, deşi o undă de trăire personală, până acum invizibilă, îi trece pe faţă.

— Imaginaţi-vă că schimbăm scaunele.

— Nu am voie să-mi imaginez asta. Am o răspundere.

— Atunci imaginaţi-vă altceva. Imaginaţi-vă că eu nu am venit *tocmai* la dumneavoastră întâmplător.

— Probabil, dar nu e nimic grav în asta.

Zâmbeşte încurajator, deşi unda de răceală, neprofesională, persistă involuntar în zâmbetul ei.

— Aţi venit deci la recomandarea cuiva…

— Nu. Am venit la propria mea recomandare, am văzut pe internet că sunteţi dobrogeancă, la fel ca mine. Aşa că, v-am spus, noi două am fi putut să ne cunoaştem dinainte de Revoluţie. Fără să ştiu că am fost chiar cât pe ce să ne cunoaştem.

Şi-i pun pe masă foaia sustrasă din dosarul lui Vlad Cernescu:

— Hârtia aceasta vă aparţine.

Ia foaia, îşi pune ochelarii pe nas, prima dată, şi zâmbeşte cu o ironie foarte controlată:

— Deci scaunele au fost deja inversate, vorbim despre mine.

— Da, este cam… necinstit. Pur şi simplu n-a venit vorba, nu am crezut că e de interes… Iar acum am găsit asta. Şi a devenit presant să vă spun că noi ne-am mai fi putut intersecta o dată. Cel puţin în paginile unui… anumit dosar. Eram amândouă mult mai tinere. Dumneavoastră practicaţi meseria oarecum clandestin, iar soţul unei prietene de atunci v-a rugat să-i vedeţi soţia, după o tentativă de sinucidere.

— Da, îmi amintesc. El era medic la urgenţă la Constanţa, iar soţia lui întrerupsese studiile de artă sau aşa ceva şi suferea pentru asta… Se numea… doamna Tudor, Lavinia sau Luminiţa Tudor. Dar a refuzat analiza…

— Aţi fost chemată apoi, aproape cinci ani mai târziu, să daţi această declaraţie, care nu avea decât foarte indirect legătură cu ea.

Devine palidă şi regret din tot sufletul că nu mi-a venit ideea simplă să-i povestesc despre manuscrisul primit mult mai demult, ca să nu trebuiască să adaug, precipitată:

— V-am adus acea declaraţie. Am găsit-o într-un dosar.

— Şi de ce ar trebui să mă supăr?

— Există şi vinovăţii obiective, aşa cum ziceau comuniştii, nu? Duşmani obiectivi…

— Nu ştiu care ar fi vinovăţia dumneavoastră obiectivă.

— Letiţia Tudor a fost prietena mea. Iar faptul că la cinci luni după Revoluţie, probabil că ştiţi, a intrat cu maşina într-un copac m-a frământat mulţi ani. Mă frământă şi acum, aşa… ca o vinovăţie

obiectivă.

Sulul de prosoape e lângă mine, dar nu mai vreau să recurg la el. Nu vreau să mă mai mângâie pe creştet.

— Aş vrea să ştiu dacă şi atunci a făcut-o intenţionat. Dacă era… dacă aţi depistat un oarecare dezechilibru…

— Este o întrebare care intră în coliziune cu deontologia cea mai elementară. La care n-ar trebui…

— Da, iertaţi-mă…

— Am spus n-ar trebui şi nu m-aţi lăsat să termin. Răspunsul este nu. Nu, nu cred că a încercat să se sinucidă, nici prima, nici a doua oară, şi nu din cauza dumneavoastră ar fi făcut-o, în orice caz.

— De unde sunteţi aşa de sigură?

În tonul ei persistă o oarecare răceală:

— Nu sunt sigură, am spus doar că nu cred.

— Cum era femeia aceea, în termenii dumneavoastră?

Probabil că întrebarea mea sună aşa de pe viaţă şi pe moarte, încât, fără plăcere, îmi spune:

— Doamnei Tudor i se depistase un cancer de sân şi nu voia să admită mutilarea. Pentru asta şi nu pentru altceva o rugase soţul ei, şi prima oară, şi a doua oară, să stea de vorbă cu mine. Cât despre cum era, noi ne ferim de etichete. Dacă aţi fost prietene, ştiţi cum era.

— Da, ştiu că era cineva care-şi construise un eu artificial şi i se conforma perfect, cu o energie şi o voinţă demne de o cauză mai bună. Poate cuvântul cauză nu e bun. Nu mă aşteptam, bineînţeles, ca Letiţia să se dedice clasei muncitoare.

— Dar la ce vă aşteptaţi?

De data asta tăcusem eu şi trăsesem înapoi, lângă mine, sulul de prosoape de hârtie. Nu ştiam la ce mă aşteptasem. Nu mai ştiam ce nu-mi plăcuse la Letiţia, nu mai ştiam de ce nu-i fusesem alături. Aşa cum nu ştiam nici de ce mama nu vrea să vină la mine. Mă ajută ea, D.M.M., din nou, cu blândeţe şi cu răbdare, după ce împătureşte hârtia, ca pe o factură, şi o aşază între paginile agendei de birou, semn că este propoziţia finală, cea care precedă îmbrăţişarea noastră în X.

— Sunteţi foarte severă cu ea, postum, fiindcă sunteţi severă cu dumneavoastră. Toţi încercăm să trăim cu scopul de a fi autentici. De a ne accepta aşa cum suntem. Să spunem că doamna Tudor nu se accepta aşa cum era. Enorm, enorm de mulţi oameni care au apucat vremurile acelea, de dinainte, nu reuşesc asta. Într-o aşa măsură nu se acceptă, încât nu acceptă nici schimbarea. Era şi cazul ei. Iubeşte-ţi aproapele ca pe tine însuţi, spune religia creştină. Ca pe tine, adică nu mai mult ca pe tine… De ce vă este aşa de frică să vă iubiţi?…

— O să încerc, îi spun, în timp ce caut în geantă plicul ei, surprinsă că ea nu caută la rându-i chitanţierul şi nici nu întoarce în poziţia normală ceasul de pe marginea raftului cu dosare.

— Mama mea NU vrea să vină să stea cu mine, am adăugat, chipurile, cu umor şi mirare.

Îmi aminteam că nu fusese prea încântată de ideea mea, de a o lua definitiv la mine, că păruse, fără să spună, să aibă aceleaşi îndoieli ca B. şi-mi făcuse în plus acea observaţie interesantă: mama fusese practic complet absentă în spovedania mea de aproape cincizeci de ore. Remarcase asta aproape de la început, îmi arătase la un moment dat, din dosarul ei, o pagină, cu întâlnirea a doua sau a treia, unde, în afara desenului cu omuleţul, era doar o întrebare: ŞI MAMA?… Îi spusesem atunci că mama este pur şi simplu o sfântă sau, hai, un înger, ea îmi ceruse să citesc ceva despre „idealizare“. Dedusesem că mama devenise pentru mine o entitate… abstractă şi… cam atât. Dacă ar fi spus ceva, eram pregătită să-i furnizez acelaşi argument ca şi lui B.

Întrebarea de pe pagina ei: ŞI MAMA? îmi suna acum altfel. Adică nu unde e mama în toată povestea asta, ci: eu, D.M.M., ar trebui să aflu dacă nu există, adică nu are nicio importanţă, sau are atât de mare importanţă încât mai avem încă de forat în căutarea ei. Or eu, D.J., Digei, am suspendat ca o floare întâlnirile noastre, tocmai acum, când mama neglijată, mama inexistentă în confesiunea fiicei a născocit o asemenea crudă răzbunare. Biata mea mamă, care nu cred că are în bagajul ei afectiv noţiunea de răzbunare. Chiar dacă decizia ei mă descumpănise oarecum. Dacă nu cumva mă azvârlise iar în braţele îndoielii, din care tocmai mă desprinsesem.

— De fapt, eu am să vă cer o părere, acum, ca o concluzie… Ştiu că nu daţi sfaturi. Deci o părere: credeţi că singurul lucru care mă împiedica să mă duc pur şi simplu să o rog pe mama să vină la mine este tot frica?

— Da. Cred asta.

E ca o formulă de bun-rămas. Mă uit pe furiş la ceas, care este în continuare întors cu spatele…

— Asta înseamnă că mai avem ce discuta şi după sfârşitul lumii.

— Eu sunt aici şi dumneavoastră sunteţi oricând bine-venită.

Mi-a refuzat banii, împingându-mi delicat, dar energic la loc în poşetă plicul pe care-l scosesem pe jumătate:

— Astă-seară a fost cinstea mea… a zis ferm.

Am adormit la 3 dimineaţa, ca să fabric o imensă salată de vise amestecate. Într-unul dintre ele ieşisem pentru prima dată din ţară şi mă aflam la Paris. Era pe vremea cozilor imense la ambasadă, cu un B. îndrăgostit, fascinat de *sa petite Roumaine*, scriind câte patru scrisori pe zi, ca să-mi uşureze calvarul acestor cozi şi să-mi susţină tenacitatea, să mă îndemne să nu cumva să renunţ. Şi gata, ni se realizase visul: eram acolo de două săptămâni, vizitaserăm obiectivele

înscrise în toate ghidurile turistice, castelele de pe Valea Loarei, Chartres, descoperiserăm împreună un loc pe care nici el nu-l ştia, cu o catedrală chiar mai frumoasă, cea din Albi, nimeriserăm într-un sat în întregime din piatră, Penne-d'Agenais, reşedinţă catară, mâncaserăm nenumăraţi *croque-monsieur*, ne fotografiaserăm stând în fund pe scările rulante, între bustul lui Platon şi Eschil, la Luvru, cu statuile vii de lângă Place du Tertre, ne înmuiaserăm picioarele cu pantofi cu tot în maree, lângă Mont Saint-Michel şi ne înfruptaserăm din neuitatele clătite bretone. Şi făcuserăm faimosul test care acolo se putea cumpăra din farmacii. Pozitiv. Venise seara dinaintea plecării, stăteam în fotoliul din living, faţă în faţă, privindu-ne fix, mai corect ar fi să spun examinându-ne, fiecare cu gândul lui, prima dată. Fiecare întrebându-se dacă va avea curajul să-l formuleze, acel gând. Al meu era unul extrem de prozaic şi ştiam dinainte că nu-l voi formula: „Mâine o să mă întorc în România, nu am îndrăznit să-ţi spun să cumperi nişte mici cadouri şi m-am temut, poate nemotivat, că n-ai s-o faci nici în aeroport, aşa că am apelat la rezerva ta de săpunuri de lux din baie, subtilizând trei dintre ele. Şi la fel am procedat cu câteva ciocolăţele din cămară… Le-am băgat pe fundul valijoarei mele, care este jos, în dressing. Am preferat să fur decât să-ţi cer. Vin dintr-o ţară săracă, unde până acum totul a fost proprietate colectivă, iar furtişagul e sport naţional". Primul care a învins frica a fost gândul lui B.: „Ce-ai spune să pierzi avionul de mâine?". Seara, după dragoste, când m-am dus să pun ciocolăţelele şi săpunurile în locurile de unde le subtilizasem, pe al doilea rând de haine, în buzunarul unei bluze, am găsit medalionul cu inima fără un ventricul, singura bijuterie pe care n-am dat-o jos, nici zi, nici noapte, vreme de 22 de ani. M-am întors în pat şi am adormit. Nici unul, nici celălalt nu ştie nici până azi, aproape un sfert de secol mai târziu, după ce-am făcut împreună trei copii, după ce la naşterea unuia dintre ei a asistat, dacă eu am găsit atunci sau mai târziu medalionul şi dacă el descoperise furtul. Mi se părea acum că *non-dit*-urile astea dintre noi crescuseră cu anii, ca Revoluţia română, ca trauma de copil uitat în scorbură a Letiţiei, ca o cortină de fier între ţările noastre şi între noi.

Acestea fuseseră ingredientele primului vis. În cel de-al doilea, dinspre ziuă, personajul principal, dar absent era Letiţia, aşa cum o visez, de altfel, destul de des în ultimele zile, fără ca de văzut să o văd vreodată. N-am văzut-o nici acum. Era aceeaşi zi de vară, la amiază, iar eu, aflată la Saint-Rémy-lès-Chevreuse, fără maşină, fără R.E.R., fără B. şi cu toţi copiii, încercam să-i transmit mai departe ei mesajul mamei, care, singură, în pat, îmi spusese că-i este sete. Mă concentram, pluteam ca un abur, mă apropiam de casa ei, care se prelungea cu o curte şi o grădină nedelimitată decât în faţă, terminându-se în balta secată, plină de ţipirig şi colţii-babei şi apoi în

mare. O grădină superbă şi care-i semăna, fiindcă pusese în ea ce e mai ireal şi mai frumos, toţi arborii şi arbuştii mediteraneeni, exotici, care rezistau în zonă, mimoza, arborele de mătase, o tamariscă, o magnolie, o mulţime de leandri şi chiar un *grenadier*, în ciuda faptului că acolo iernile sunt dure. Şi mai erau acei copaci, al căror nume nu-l ştiu, cu coroanele aproape orizontale, în unghi drept faţă de trunchi, ca nişte plete alergând înainte, efect al vântului. Bovarismul ei, borderline, ar spune D.M.M., dacă ar lăsa-o deontologia, atât de însetat de nou, de aventură, de spectaculos, mister şi puritate, încât şi acel semn, clar, îngrijorător, de boală – apariţia Femeii Cenuşii, îl trăia cu exaltare, visătoare, rodise, se întrupase în casa şi grădina aceea. Nu o vedeam, dar *ştiam că ştie* că am trei copii, cum ea însăşi visase şi presimţise, contam pe însuşirile ei de medium, şi da, după câteva rotiri deasupra mirificei sale grădini, am simţit-o ieşind, ca un duh, ca un uriaş fluture transparent, ca un abur, plutind peste grădină până acasă la mama mea, strecurându-se prin uşa care nu scârţâia ca o uşă reală, ridicând-o pe mama în perne şi dându-i să bea un imens pahar de apă, limpede, scânteind aburit între mâinile ei grijulii.

Ultimul lucru pe care i l-aş putea povesti lui B., de care mi-este pentru prima dată dor, ar fi visul acesta. *Oh, là là, quel roman!* mi-ar spune.

În al treilea vis îmi apărea Tata. Nu-mi era clar ce căuta acolo, iar sunetul ceasului deşteptător m-a împiedicat să mă dumiresc.

La ora 12 aveam întâlnire cu Rafaelu, Relu-Aurel Pleşa-Fărcaşu. Care de data asta nu venea neanunţat. Şi nici nu avea să mă prindă nepregătită. Îmi notasem şi eu o baterie de întrebări. Lăsasem la agenţia care-mi va trimite un om să o scoată pe Linda de trei ori pe zi, în lipsa mea, o cheie, îi pusesem mica valiză cu lucruşoarele lângă coş, pentru cazul în care se întâmpla să întârzii.

Un rest de rigiditate, care nu ceda. O anunţasem pe Vali că plec spre Constanţa la ora 16 şi, deşi îmi spusese clar, atât de clar cum numai ea putea să se exprime, că vizita mea nu mai avea obiect, nu puteam şi nici nu aveam de gând să-mi schimb programul. Şi întâlnirea cu Rafaelu depindea de faptul că aveam un program şi mă ţineam de el. Chiar dacă ceva agăţa din nou, anume ultimul obiect pe care-mi cad ochii înainte de a ieşi din casă este hârtiuţa de pe frigider, lipită, parcă premonitoriu, cu magnet, în octombrie, când mama a fost la mine pentru două săptămâni. Scrisul ei mare, stângaci, ATENŢIE LA PRAG. Biata de ea. Nu ştiu de ce simţise nevoia să se apuce să tragă de dulapuri, să spele covoare, să se bage pe sub paturi, să se urce pe scăriţă, să vopsească cu alb rosturile dintre dalele de gresie, în baie şi pe balcon. Mesajul ăsta, pe care-l lipisem acolo cu gândul să merg să-i comand o ramă la artizanul de rame din colţul Şoselei Colentina cu

Doamna Ghica, îmi ridică de fiecare dată un val de căldură în coşul pieptului. O să plec la Constanţa, fiindcă m-am pornit, deşi nu am încă o strategie şi nu ştiu unde este acum Mama şi nici nu îndrăznesc să cer lămuriri. „Nu mai este nevoie să vii. Maică-ta preferă să stea în absenţa noastră cu soră-sa.“ Revăd figura cumnatei mele, acea expresie de demnitate exagerată, de jignire că a îmbătrânit, pe care o au femeile neîmpăcate cu ideea. Poate că şi despre asta ar trebui să vorbesc la o proximă întâlnire cu D.M.M.: neputinţa de a avea o comunicare normală cu nevasta fratelui. Ca şi cum ea ar fi vinovată că mama, poate, pur şi simplu, nevoind să mă deranjeze, preferă să stea trei săptămâni cu sora ei mai mică.

Intră Rafael, plutind în propriul lui zâmbet, dulce ca o frişcă. Voise să contramandeze, fiindcă era în mare întârziere, şi n-o mai făcuse. De ce? Îmi trimisese un e-mail duminică seara, dar era ca şi cum nu s-ar fi anunţat, zice, fiindcă nu am răspuns… Nu ştia deci dacă am primit e-mailul. Aceeaşi sfială de fecioară vicioasă din *Liaisons dangereuses*, acelaşi clipit des din ochi, aceiaşi obraji rozalii.

— Ai aflat despre Vlad? cu un aer triumfător.

Realmente se bucură, de ce nu?

Aflase despre Vlad că nu fusese găsit mort în coliba lui din Siberia, nu fusese descoperit acolo de doi săteni ieşiţi la braconaj, la o săptămână după deces, cum răspândise Valeria zvonul, ca să-l facă scăpat de paranoia lui taică-său, generalul.

— Mai ai vreo veste despre el de atunci?

— Niciuna, l-am minţit, scurt.

— Eu, de când am aflat, numai la asta m-am gândit, cât timp a trebuit să se ascundă şi lucruri de-astea inadmisibile.

Mă priveşte atât de intens, încât îl dor ochii şi trebuie să clipească iar des. Am aproape fizic senzaţia că şi-a înghiţit o frază. În locul căreia scoate alta:

— Când îmi spunea, pe vremuri, că cine-şi alege femeia îşi alege moartea, credeam că voia să mă disuadeze pe mine să mă însor. Dar el vorbea despre el… Într-un fel, de la Valeria i s-a tras… De la socrul lui.

Atâta inocenţă mă lasă cu gura căscată.

— Păi, atunci ar fi trebuit să zică „Cine-şi alege socrul“, nu?

Roşeşte din nou, în fond, şi el îşi alesese mai mult socrul decât femeia şi totuşi picase bine…

— Nu despre Valeria era vorba, ci despre Letiţia… Că dacă o alegea pe Valeria, acum cred că era şi el undeva, expatriat în Occident, cu ea, nu crezi?

— Valeria nu o duce cine ştie ce grozav acolo… A ţinut legătura cu noi… Spală rufe, calcă, o vreme a şi îngrijit o bătrână… Tatăl ei îi trimite bani, prin mine…

— Cum ar veni, Liceul Agro din Hârşova şi Topalu s-a revărsat în lume, fără să-şi piardă nicio calitate…

Clipeşte, rezistă, nu insultă. Ce-i al lui e-al lui, nu a făcut asta niciodată.

— Şi pe mine cum m-ai găsit? Nu mi-ai spus…

— O, zice clipind des. Eram reprezentant la Varşovia… al unui producător de medicamente şi Ioana a găsit în librărie, la raftul cu români, un dicţionar de scriitori. Am întrebat la editorul tău şi de acolo a fost simplu.

JELA, Doina. Prose writer and journalist.

Born on March 1st 1951 in Vadu (Constanța). Her parents were refugees from Greece and Caliacra.
She graduated from the Faculty of Letters at the University of Bucharest in 1974. From 1986 she sometimes attended the literary circle of "Tomis" cultural review in Constanța. Between 1990 and 1995 she was editor of this review.
She made her debut in print with prose in 1979 in "Luceafărul" literary review. Her first individual publication in book form was the volume **The Nichita Dumitru Case – An Attempt to Reconstruct a Communist Trial / Cazul Nichita Dumitru – Încercare de reconstituire a unui proces comunist** (Humanitas, 1995). It was preceded by the publication of several short pieces in the collective book **The Salesman of Mysteries/ Vînzătorul de enigme** (Tomis, 1991). Before 1990 she published prose and book reviews in "Tomis" review. After 1990 she contributed prose, essays and opinion articles to the following literary reviews: "România literară", "22", "Vatra", "Amfiteatru", "Arca", "Familia", "Tomis", "Echinox", "Convorbiri literare", "Transilvania", "Contrapunct",

155

Pagina din dicţionarul după care m-a găsit R.F.P.

— Şi pe ăsta de unde-l ai?

Fac un semn cu ochii spre manuscrisul de pe masă, pe care nu îndrăznesc nici să-l numesc, nici să i-l arăt cu degetul.

— Era la Ioana… Ea n-a mai venit în vara asta şi m-a rugat să ţi-l dau.

Şi imediat roşeşte violent. Înainte ca eu să-l întreb: „Şi Ioana de unde-l are?“. Ceea ce, de fapt, nu întreb.

— Am trecut să-mi iau rămas-bun, continuă, sper că îţi va fi de folos… adică ai să faci ceva cu el. Să-l valorifici. Dintotdeauna mi s-a părut că ar fi trebuit să rămâi la ficţiune, erai înzestrată…

Ca şi cum asta ar fi fost problema… Surâdea în continuare feciorelnic şi eu nu-mi puteam desprinde ochii de la el: *Valeria spală vasele, noi ne dăm de-a-ndoasele, să-i ducem bani de la tov. general Neagu, ca să poată trăi în Occident*. Dar cu glas tare spun altceva.

— Pot să întreb unde v-aţi stabilit?

— Da, nu ţi-am spus data trecută. Unde ne-am… stabilit. Sandu şi Mirela sunt la Henley-on-Thames. Ioana şi cu mine şi copiii la… Stevenage. Sunt aproape de Londra şi una, şi cealaltă. Am venit acum doar cu cei tineri, să-şi cunoască mai bine verii, stau la bunici…

— Stevenage?

Toate lungile şi costisitoarele mele ore de spovedanie îşi arată roadele într-o fracţiune de secundă. Nu mai tac de frică să nu spun ce gândesc, ci gândesc şi spun simultan cu totul altceva. Fusesem la Stevenage. M-a trimis M.L. să o cunosc pe Adriana Georgescu, stătusem cu ea trei zile, cât B. acceptase ca Mémé să aibă grijă de copii.

— Ai fost, ştii? cu o sclipire de recunoştinţă în ochi.

— Da, ştiu heleşteul cu balerina.

Mă priveşte nedumerit.

— Şi ştiu că a locuit acolo până acum… şapte ani, mai precis până în… 29 octombrie 2005, fosta şefă de cabinet a prim-ministrului Nicolae Rădescu. O femeie de o puritate şi o limpezime de cristal.

Ridică din umeri a scuză. Nu e vina lui că, stabilindu-se acolo, s-a tulburat şi limpezimea de cristal a lacului cu balerine din Stevenage-ul Adrianei Georgescu.

— Le place aici? (*Că vouă, în mod evident, nu v-a plăcut cum pute construcţia părinţilor, bag seamă*, sunt gata să adaug, şi încă o dată trebuie să recunosc beneficiile concrete ale întâlnirii mele de taină de miercuri.)

— Le place foarte mult aici, dar încep şcolile, universitatea etc. Voiam să te întreb…

— Stai întâi să nu uit eu ce voiam să te întreb… De unde a luat Ioana ăsta?… şi am bătut cu palma în dosarul intens colorat în care-mi adusese manuscrisul.

(*Prin câte mâini soioase de securişti a trecut?* mă abţin fără dificultate să întreb, cu voce tare.)

Clipeşte mirat.

— L-am găsit la Vlad, înaintea acelei ultime percheziţii la el… Credeam că tu i l-ai dat. Ioana credea că tu i l-ai dat.

— Nu i l-am dat eu. L-am lăsat la Villa Margareta.

— Ioana aşa credea. Şi credea că de la el a fost… confiscat. Te-ai luptat cu ghearele şi cu dinţii pentru predarea asta a arhivelor. Îl meriţi…

— Câtă generozitate! am spus ironic, dar în universul lui îngeresc ironia nu pătrundea. Şi tu ce voiai să întrebi?

A devenit de un roşu purpuriu:

— Ai să fii surprinsă când ai să afli că… Sau dezamăgită?…

Se caută cu mâini tremurătoare în buzunare, tot calmul lui se duce pe apa sâmbetei când îmi despătureşte, cu degetele tremurând imperceptibil, şi-mi pune pe masă o coală A4, de bună calitate, ştampilată, parafată, cu anteturi. Cunosc hârtia: un fel de certificat pe care tribunalele îl emit, în serie, pe bandă rulantă, inocentând informatorii Securităţii de până în urmă cu douăzeci şi trei de ani.

Acum are, în mod curios, expresia de demnitate rănită a unei femei pe care bătrâneţea o ia pe nepregătite.

— M-am întors special pentru asta, îmi spune. Nu am făcut niciodată poliţie politică.

Este îngrozitor de jignit. Spun moale:

— Era ficţiune ce-am scris eu în povestea asta. Sunt nişte texte de ficţiune, Relu. Nu le-am publicat, imaginează-ţi că nu le-ai citit.

— Nimic din ce m-au obligat să scriu acolo n-a afectat viaţa nimănui…

Clipeşte din ochi, jignirea i-a trecut, dar pe mine m-a apucat o mare milă.

— Mai am să te întreb ceva, spun, ca să schimb vorba. Ai idee cine a desenat atunci, în 21 decembrie, crucea aia pe ecranul prăfuit al televizorului din cancelarie?

Nu, nu ştia.

— Crucea aia şi perele din plop rămâneau pentru mine misterele Revoluţiei.

Nu-mi gustă deloc subtila ironie.

Vrea să ştie de unde ştiam de angajamentul lui. Şi dacă fusesem surprinsă. Nu fusesem surprinsă. Ştiusem. Se vedea.

— Se vedea? De unde se vedea?

(*După mediocritate, Relu. După mediocritate. Nu după frică, nu după lăcomie, doar după conformism*, îi răspund în gând şi, într-adevăr, simt că mi-au folosit la ceva întâlnirile mele de miercuri.)

— Să spunem că sunt nişte imponderabile, aşa…

— Da, mereu am considerat că ai o intuiţie extraordinară.

— Am ştiut. Şi Vlad a ştiut, fii sigur.

Şi brusc nu mai sunt aşa de mulţumită de efectul întâlnirilor mele de miercuri. Mi-ar plăcea să pot să-i spun tare: „Aş vrea să ştie şi copiii tăi. Şi copiii copiilor tăi, în veacul vecilor“. Mi-ar plăcea al naibii, de dragul lui Vlad Cernescu şi al Letiţiei, aşa excentrici cum fuseseră ei, scandalizând cancelaria şi judeţul cu amorul lor de bătrâneţe, de dragul lui Vlad singur, fluturând în cancelaria şcolii din Topalu punga de plastic goală: „România, ţara mea de dor!“ (sau, în varianta furios-provocatoare: „Un pişat de ţară. În care nu mai poţi încerca decât plăcerea de a fi mort…“). „De dragul Letiţiei, singură, care ţi se încredinţase cu trup şi suflet“, mi-ar plăcea să pot completa. Tare nu-mi iese decât:

— Te rog să mă ierţi, Relu. Imediat am o altă întâlnire.

Mi-ar fi plăcut să-l văd ieşind timid, cum iese fecioara vicioasă din dormitorul seducătorului, ţinându-şi în braţe desuurile mirosind a viciu şi a desfrâu. Să nu-l fi condus, să nu-i fi spus la revedere. Dar toate astea nu se spun şi nu se fac. Aşa că l-am condus, aproape amabilă, până la ieşirea din clădire. În faţa liftului, pe care n-a vrut să-

l ia, era deja mult mai sigur pe el şi mai mândru. Un orgoliu modest, reţinut:

— Şi că o să plec din ţară de unde ai ştiut?

— Am ştiut, aşa… Toţi aţi plecat…

— Care toţi?

— Voi toţi. *Voi*.

De data asta, nu în gând. Realizam că Letiţia, cu evantaiul eurilor, avea dreptate. Relu era un eu al ei, rămas în urmă, penibil, vid de sens, o coajă. Doar că ea nu-l mai putea vedea.

Ar trebui, conform sfaturilor, să iau trei foi şi să scriu pe ele: sentimente, frici, amintiri pe care mi le evocă. Ar trebui să mă întorc să lucrez pe manuscrisul *Ever Since Darwin*. Ceea ce-mi aduce în minte imnul *Letiţiei şi al lui Vlad*. Nu există cuplu fără imn… *Ever since that night. We've been together*… Dar dacă aş completa cele trei foi, aş afla ce agaţă. Probabil că ceea ce agaţă este Prima Mea Trezire, incompletă…

Iau liftul, cobor la parter şi mă decid pe loc pentru ora mea de mers compulsiv, cum spune B. Las în urmă Casa Scânteii, cea cu numele schimbat în Casa Presei Libere, a cărei memorie este cu siguranţă infinit mai încărcată decât oricare dintre memoriile noastre individuale şi totuşi stă pe loc şi în picioare şi nu fuge, ca noi, împrăştiaţi în lume ca iepurii, cum zice mama, intru în Herăstrău pe lângă pavilionul H, ies în Şoseaua Nordului, Bulevardul Aviaţiei, Piaţa Băneasa şi de acolo dau să mă pierd în cartierele urâte, huruind de imense camioane care traversează nestingherite oraşul la orice oră din zi şi din noapte.

Era pesemne nevoie să trec pe acolo chiar în acel moment al zilei ca să mi se deruleze în faţa ochilor o scenă mai emblematică decât tot ce poate inventa cineva ca să exprime precaritatea şi tristeţea vieţii de care fugiserăm, de fapt, toţi, *şi noi*, şi ei.

O femeie în vârstă, nu ţărancă, dar nici orăşancă, aşteaptă tramvaiul în staţia de pe cealaltă direcţie de mers. Femeia este obosită şi transpirată şi ţine lângă picior o găleată mare, de tablă. În găleată, brânză telemea, din care n-a vândut mare lucru: două, maximum trei bucăţi. Tramvaiul se apropie, femeia îşi ridică găleata de pe trotuar şi dă să pună piciorul pe treaptă. În acel moment, un zdrahon apărut lângă ea ca din pământ o bate delicat-autoritar pe umăr. Femeia întoarce capul, cu o privire trist-inexpresivă, şi coboară de pe scară, vâră mâna în sân, scoate de acolo trei hârtii de zece lei şi le întinde bărbatului. Mă prind despre ce e vorba: un „agent fiscal" ad-hoc încasează o taxă de protecţie ad-hoc. Sunt, prin urmare, martora privilegiată a unui fenomen despre care am tot citit şi auzit, dar care a rămas pentru mine o abstracţie, ceva localizat în zone de penumbră, în *underground*: „economie subterană". Şi uite-l că se petrece ziua în

amiaza mare, ora două şi ceva, în plin oraş, plin de oameni. Nici picior de jandarm însă ori de poliţist, cineva care să inspire SIGURANŢĂ ŞI ÎNCREDERE, cum aşa de frumos scrie pe maşinile cele noi ale Poliţiei române. Femeia este cu desăvârşire singură. Cel mult, cu zdrahonul. Care, înainte de a se îndepărta fără grabă, i se adresează patern încurajator, aruncându-mi o privire peste umăr şi mie, observatoarea nepoftită, de dragul căreia face, în fond, mica demonstraţie de forţă: „Sigur că te ţin minte, te cunosc. Cum să nu te cunosc eu pe mata?“. Tramvaiul e departe acum, următorul va veni pesemne în maximum cinci minute, e un tramvai care merge bine. Sunt foarte aproape de târgoveaţa transpirată şi obosită şi, când tocmai îmi propun s-o ajut să ridice găleata, un al doilea „vameş“, de data asta unul mic, dar îndesat şi vânjos, până în douăzeci şi cinci de ani, traversează decis jumătatea trecerii de pietoni de la stop şi până la refugiu şi, după ce aruncă ocheade rapide în dreapta şi-n stânga, se opreşte lângă umărul ei, apucându-i braţul. Femeia se scotoceşte din nou în spaţiul transpirat dintre sâni şi scoate de astă dată două hârtii de zece lei. Şi acest al doilea „agent fiscal“ mă observă, dar el îmi adresează o privire sumbră, invers proporţională cu statura. Cum nu prezint niciun pericol, se întoarce, face din nou ochii roată şi trece înapoi pe trotuar. A plecat şi tramvaiul acesta. Îl observ pe al treilea venind şi compasiunea îmi dă curaj. Îi iau femeii găleata din mână şi, până să se întoarcă spre mine, să-şi dea seama că nu sunt şi eu tot „agentă“, exclamă cu oboseală şi obidă: „Nu mai am, maică, nimic!“.

Nu cred că mă minte. S-ar putea să nu mai aibă decât brânza din găleată. Şi nimic altceva, nici la ea, nici acasă.

Toate astea familia mea nu are cum să le înţeleagă. Ei ar fi de părere că femeia trebuia să ceară protecţie la poliţie, dar ea vânduse ilegal, pe trotuar, brânză. Letitia mea ar spune că femeia ar trebui să intre ea mai întâi în legalitate, închiriind o tarabă, care probabil o să o scoată mai ieftin. Dar dacă nu vinde, de unde bani să plătească taraba, TVA-ul, cine ştie ce impozit forfetar şi ce dări aferente? Şi dacă totuşi vinde, iar taxele către stat se dovedesc mai avantajoase decât vămile repetate ale acestor agenţi pe cont propriu? Mai informată decât ei toţi în legătură cu mersul complicat al lucrurilor în patria adoptivă, Letitia ar pune altfel problema: dacă femeia se trezeşte la taraba ei legală cu inspecţie de la Protecţia Consumatorului sau UE, care-i găseşte în brânză aracet sau lapte praf? Partea mea neexorcizată de românism cu trei de „r“ se solidarizează spontan nu cu fiică-mea, ci cu femeia pe care o ajut să urce în al treilea tramvai.

Altfel, o mulţime de evenimente care ţin de cronica neagră. Nu ştiu ce criminali au omorât câinii din parc. Doi dintre ei zăceau, de dimineaţă, chiar în marginea aleii care duce spre Mânăstirea

Plumbuita, cu boturile lipite de asfalt, deschise, cu dinţii dezveliţi, ca şi cum ar fi râs, şi cu o baltă de sânge scursă din nas şi din gât. Prin piele le ieşea sânge şi aşa a recunoscut Xenia, tovarăşa mea de plimbări în unele dimineţi, doctoriţă, efectul otrăvii.

A murit între timp şi bracheriţa germană sârmoasă care mă aştepta să-i arunc piatra. Avusese cancer la ficat. Stăpâna ei este şi ea în pragul depresiei.

Pe forumuri, tipul care-şi zice Hannibal Lecter, ca personajul din *Tăcerea mieilor*, şi care cred că e cel care mi-a scris şi mie acea scrisoare parcă se uită în casele oamenilor cu Google Earth, atât de informat este cu cele mai intime detalii din viaţa lor, cu conţinutul hârtiilor din dosarul cu acte, asigurări, contracte cu statul, cupoane de pensie şi cu fiecare mişcare, din fiecare moment.

Profesorul Al.N. a vrut să se repatrieze definitiv. Nu-l mai lăsau genunchii să urce la etajul III, la blocul lui din al X-lea arondisment, îl păştea *une maison de retraite hospitalisée*. Aici, în schimb, stă de vineri până luni la prânz singur în spital, fără să vină cineva să-i facă o minimă toaletă, a vrut să meargă singur până la closet şi a căzut lângă pat, a stat acolo douăsprezece ore, urlând, până a venit prima infirmieră, să mătură, înaintea vizitei de luni a profesorului. La prânz l-au urcat ai lui în avion, cu targa, şi l-au dus la Paris, unde a fost reoperat de urgenţă.

P.C., cam în aceeaşi stare, dar impecabil îngrijit în spitalul lui din München.

Călugărul care a făcut şaisprezece ani de puşcărie şi pe care-l vedeam dimineaţa, uitându-se în ochii Xeniei ca un copil în ochii mamei lui, este însoţit acum, în plimbările lui, de securist. Suntem obligate, fiindcă-l salutăm pe călugăr, să răspundem şi la salutul securistului.

Îmi telefonează B.: dacă am primit mesajul lui şi-mi spune *pourquoi pas*, nu putem petrece revelionul în trei, la Bucureşti. În patru, de fapt, precizează, numărând-o şi pe Linda. Care, operată la ochi, cu colierul în jurul gâtului, a trebuit să stea în pat, cu mine

Absolut niciun chef să mă duc joi la Ateneu. Mă uit în program să văd ce pierd. Pierd exact ce mă plâng că nu poţi auzi la Ateneu: Bach. Aria pentru o singură coardă din *Suita în re major nr. 20* Bach/Dumitru Capoianu. Pe urmă Haydn, *Simfonia nr. 23* şi nişte suite de colinde universale, Ceaikovski, Leroy Anderson, Robert Shaw şi Robert Russell Bennett.

De altfel, şi săptămâna trecută, în 13 decembrie, m-am dus doar pentru Horia Andreescu şi Dana Borşan, pe care copiii o văzuseră cu tatăl lor la Théâtre des Champs-Élysées şi o lăudaseră, ca să-mi facă plăcere, dar cu atâtea exclamaţii de surpriză, că-mi păruseră suspecţi. Prilej pentru Alexandra să mă bată cu căldură pe umăr şi să citeze din

Cioran: „Un popor mic trăieşte doar prin înfăptuiri mari“ sau cam aşa ceva. (Joia trecută, muzica fusese de Tiberiu Olah, ceva numit *Mihai Viteazul – Tablouri simfonice pentru orchestră*, iar Borşan cântase *Concertul nr. 22* de Mozart. După pauză fusese Nino Rota, cu muzica pentru baletul *La strada* şi *Suita Waterloo*, dar renunţasem, fiindcă tipul de lângă mine lipsea şi-şi cedase abonamentul uneia care nu-şi găsise locul toată seara. Văzusem deja, în loc de Mozart cu Dana Borşan, încă un „*concerto grosso* pentru pian, fermoar, brelocuri, brăţări, chei şi orchestră“, cum spune Nicolas, şi-mi ajunsese.)

Numai cine a trăit senzaţia asta de vid în descumpănire m-ar putea înţelege, fiindcă de descris el nu poate fi descris. Nu mai e vreun conţinut pe care să-l poţi vărsa în urechile unei biete D.M.M., Doamna Mea de Miercuri. E ceva destul de nou. Mama trebuia să vină la mine, iar acum nu mai vine şi chestia asta mă lasă suspendată în gol. Mai mult, mi-a fost jenă să-i spun lui B. că de fapt vom fi trei. Mi-a fost ruşine să recunosc afrontul. Deşi despre ea nu a fost vorba în cele aproape 50 de ore de discuţii. ŞI MAMA? scria pe foaia aproape goală a celei de-a doua întâlniri a noastră. Mă uit neajutorată la bileţelul de pe frigider, ATENŢIE LA PRAG, apoi spre telefon. Ar trebui să fie în pauză. Şi chiar sună: e a doua oară când vorbim la telefon, în decurs de douăzeci şi patru de ore, vocea ei este ca de fetiţă, deşi trebuie să aibă, cât ar putea să aibă? doar cu câţiva ani mai puţini ca mine.

Şi o aud spunând:

— Vreau să vă cer scuze dacă vă deranjez. Cred că nu v-am spus Sărbători fericite. Şi că, după sărbători, mi-ar plăcea să ne revedem.

— Păi, eu oricum aş vrea să reluăm discuţiile noastre.

— Mă gândeam la un cadru neprofesional. Dar vă aştept oricând. Am spus-o şi aseară.

— Nu oricând, ca aseară, totuşi.

— Ba da, oricând, accentuează ea. Un singur lucru nu mi-aţi spus. Dacă ar fi să faceţi ce v-aţi propus, un master în psihoterapie, vreau să vă asigur că este o foarte bună idee şi că vă pot pune la dispoziţie caietul.

Nu-mi aduceam aminte că mă prezentasem la ea cu pretextul acesta.

— Oare de ce nu-mi aduc aminte că v-am spus asta?

— Dumneavoastră trebuie să ştiţi. Încercaţi să aflaţi.

— Asta e tema mea pentru acasă, pe vacanţă.

— Nu aveţi temă pentru vacanţă…

— Ei, asta nu e bine. Nu prea ştiu ce să fac fără teme.

Glumesc doar pe jumătate.

— Faceţi-vă bucurii.

— Poftim?!…

— Faceţi-vă cadouri, faceţi ce vă bucură şi bucuraţi-vă de darurile pe care vi le faceţi. Iar eu vă aştept oricând cu drag, sigur că da.

— Atunci nu vă mai urez nimic, fiindcă o să vă telefonez ca să vă urez la timpul potrivit.

— Aşa vom face, răspunde cu o nuanţă de complicitate în glas.

Şi de voioşie.

Şi, nu ştiu cum, mă hotărăsc pe loc. Încep să caut frenetic prin dulapul de lângă coşul Lindei, unde am un dosărel cu tot felul de mesaje. Cine spune că există pe lumea asta arhivă inutilă? Din păcate, nici măcar nu mai ştiu cum îl cheamă. Îmi scria pe chat, la 6.30 dimineaţa, imediat ce vedea biluţa verde aprinsă în dreptul meu. Ori de câte ori mă găsea pe chat, mă interpela, aşa că profitam să-l descos, destul de fără succes de altfel. Îmi înregistrase adresa, la un târg de carte, cred, şi bătea câmpii, poetic, de fiecare dată când avea ocazia. Iar eu îl cultivasem, providenţial, *au cas où*, până cu vreun an înainte de apariţia lui Rafael, cu „operele“ mele de tinereţe.

Pe dosar scrie **2010/2011, Tipul dus cu pluta**.

Copiile înregistrează orele, dar, curios, nu şi zilele:

p. I

Ioan-Mircea 1:43 PM: am vrut sa-l iau la o regata
un nod de imposibil aparuse-n drum
blocaj de intersectii
claxoane
Ioan-Mircea 1:44 PM: in sfarsit am ajuns la casa lui
am lasat masina pe dreapta, ferestrele deschise si intre o mie de cuvinte si doua vise l-am vizitat
Ioan-Mircea 1:45 PM: era intr-un teatru absurd
scrumierele erau pline cu mucuri de tigara
etajerele, cu urme de votka de seara
Ioan-Mircea 1:46 PM: in cele din urma
am profitat de o turma si m-am retras
ne facem un pic de cap… iesim dimineata la plaja si dupa amiaza ne odihnim… spre seara iesim iarasi… si legam cu cei ai casei ecouri de pe unde sunt imprastiati prin lume …
Ioan-Mircea 9:33 AM: A venit vacanta/cu trenul din Franta?
me 9:34 AM: Nu inca… buna dimineata!
Ioan-Mircea 9:35 AM: minunat, vacanta luminata!
Ioan-Mircea 9:36 AM: ne mai auzim… o saptamana cu tot binele si multe altele pe langa bine, sa fie si frumos si sanatos…
am aruncat bumerangul spre plaja… fug sa nu-l opreasca cineva in drum…
mereu ne vedem
zicem: buna-ziua
apoi ne vedem de treburi
mai trec cateva zile
zicem buna-seara

…
Ioan-Mircea 9:07 AM: cand intre ele nu zicem nimic inseamna ca cele comune se tac
buna-dimineata de acum stiu
Ioan-Mircea 10:32 AM: Doina Jela, mereu pe portativ
eu azi dau o petrecere poetica la Digul frant de la Casino din Mamaia…
Ioan-Mircea 10:33 AM: de pe vaporul meu, doar salutarile pe care de acum le stie toata lumea…
me 10:35 AM: Buna dimineata, daca ati vorbi din cand in cand mai putin poetic, as putea sa va raspund, din cand in cand. ca acum cand va urez succes la petrecerea de diseara. eu a trebuit sa renunt la concediul la mare în Romania, m-am intors deci direct la munca in Bucuresti.
Ioan-Mircea 10:35 AM: pe V l-am adus in faza in care are pofta de mancare, nu se vaicareste, si are proiectul cu Tagore… zice sa nu-i inteleg prioritatile si sa amanam zugravitul dupa predarea proiectului
me 10:36 AM: minunat daca traduce tagore, a fost întotdeauna un traducator de geniu.
Ioan-Mircea 10:37 AM: limbajul meu este poetic ca sa pot accepta ranile fara durere… ca altfel, ranile amicilor mei le-as purta eu si eu am vocatia bucuriei… si nu vreau sa cad in extrema autoflagelarilor…
si atunci pun un interval peste un punct fix si acolo unde un pic de durere apare cantec…

p. II

Ioan-Mircea 10:38 AM: tema „traducerii“ ar fi perfect daca ar fi adevarata… asa zice el si i-am spus ca as dori sa-i vad o pagina de traducere… nu ca dovada, dar cat sa stiu ca nu se minte…
bine… acum am iesit in lume…
sper sa ajung pe la el sambata…
Ioan-Mircea 10:39 AM: macar bucati din mine sa ajunga si pe acolo… ca se pare ca uneori trebuie sa fim ubicui ca sa le acoperim pe toate…
Ioan-Mircea 11:42 AM: va urez intalniri rodnice la Gaudeamus…
Ioan-Mircea 11:43 AM: ieri am trecut pe la V si-l binecuvantam cu vestea ca vad des beculetul verde al „ferestrei cu mesaje“ si nu intru ca n-am noutati demne de el.
Ioan-Mircea 11:45 AM: cand am ajuns acasa, Prietenul D.T.V. imi trimisese o invitatie de la lansara cartii la standul de carti la care am vazut ca aveti prezentare de carte…
frumoase arcade face viata uneori
Ioan-Mircea 11:46 AM: eu am probleme cu sanatatea Dorinei si raman acasa… stiu, nu toate dorintele se pot implini…

Ioan-Mircea 7:45 PM: buna seara!
Ioan-Mircea 7:46 PM: ce de evenimente se pot petrece intr-un oras-targ!
Ioan-Mircea 7:48 PM: nu-mi imaginam ca viata va face asa noduri de suflete incat lume atat de departata sa fie pusa la un loc. ca intr-un joc in care cineva face experimente pe o populatie iesita dintr-un regim al terorii si intrata intr-un regim al amnezicilor

p. III

Ioan-Mircea 8:15 AM: salutari de sarbatori
prietenul comun este de o mie de ori mai bine ca anul trecut, pe la vremea asta
Ioan-Mircea 8:16 AM: zilele trecute m-a bucurat ca a inceput iar sa scrie
sa faca drumuri scurte prin cartier
sa zambeasca, sa rada

sper ca vestea asta-i de-un globulet
Ioan-Mircea 8:17 AM: in Bradul de Craciun
La multi ani! cu sanatate si toate cararile de bine
Ioan-Mircea 4:40 PM: ce mai stiti de V… eu de cateva luni l-am lasat sa-si randuiasca singur…
me 4:41 PM: nu mai stiu nimic de la altcineva decat de la dumneavoastra.
Ioan-Mircea 6:26 AM: i-am trimis mesaj lui V.
(Profesorul Vlad I. Cernescu)
sa-l luam la Farul Genovez
Ioan-Mircea 6:27 AM: salutari dinaintea solstitiului de vara
sper sa va gasim bine
„Motto
din amiaza
seara
noapte sau dimineata
raspunde-mi din prima
nu lasa socotelile mintii
inaintea inimii“

am atasat ceva
in jurul muntelui
am intrat
in ture avans

acum imi odihnesc sperantele
in gradina la care-am gradinarit
cu credinta si cu dragoste
toate sunt peste asteptarile mele
iluziile pierdute si-au facut singure-o mare
de la cascada muntelui
mai multe carari ratacitoare
si cateva
cele adevarate
in care-s ei
prietenii mei
semanatorii de vise

p. IV

in plimbarea noastra de pe coverta vaporului, roadele trisorului sunt inca pe rol. efectul „razei de convergenta“ dat de „indrumatorul despartitor“, este cel al „covrigeilor calzi“ pe care-i distribuie motanul, nazdravanul din Maestru si Margareta. ramane sa o vedeti voi pe Veta, cea care-a stricat chiuveta lui Banica Jr., si acum este in gratiile segniorului, din trisor in trisor, cum face ea un targusor, cu un dracusor, caruia trebuie sa i se taie cornitele din prima, altfel va strivi albina, din vina nimanui, doar pentru ca cineva a furat un cui, carului.

de la ingerul harului stiu ca: dintr-o mie de rozatoare-sobolani nu va iesi, niciodata, un singur iepure.

ma bucur ca putem sa stam de vorba-n gradina inorogului
in batalia sa cu corbul lui Cantemir
in perioada in care
dorra mirmidorra
implineste aurora-ntr-un boreal colorat
de culorile curcubeului
trandafirii si reflectorizante

pe coada zmeului

am invatat ca-n orice magie
e loc de Binele Absolut

p. V

cantarea-i pe portativ
ploile de vara-s aproape
pentru lunile mai si iunie
pregatim vara aceasta-n care
toate-s dupa cum le avem in inima
cu credinta si cu dragoste
sa ne apropiem
frumos si plin ar fi
anul acesta
sa legam un cuvant de deschidere
de aniversarea lui Spiru Haret
omul care-a reformat invatamantul
si-a dus cartea
in ultimul catun romanesc

trebuie inceputa
contra-ofensiva
la ce-au facut forfetarii
cei care-au tradat la hotare
si-au virusat interiorul
reduta de rezistenta
ramanand dorul din rodador
un simplu izvor
de apa vie
a vietii

p. VI

dascali-pastori
si-ati taiat-o prin rodador
cu dorul nebun de fericire
acoperit intr-un cort
de credinta
si biruinta

picura-n limba pendulului
magia Craciunului

unde-s Florile dalbe
si Hristos se naste!
Slaviti-L
eclipsa totala de inima
si nu-n ultimul rand

Asta era tot. Dar eu eram hotărâtă şi asta era cel mai important.

Chiar dacă tipii cu asistenţa la domiciliu pentru Linda nu mi-ar fi putut trimite pe nimeni, dar puteau. Chiar dacă biluţa verde n-ar fi fost aprinsă, dar era şi ea.

me 6:26 AM: Buna dimineata, putem să vorbim putin?
Ioan-Mircea 6:27 AM: Tot binele si multe altele pe langa bine. Dimineata slavita.
me 6:28: Sper că sunteti bine.
Ioan-Mircea 6:28: Nu mai stiu nimic de trei saptamani. Cand l-am bulversat prin intruziune.
me 6:29: In ce fel?
Ioan-Mircea 6:29: L-am luat cu forta si l-am dus. Am fost energic si categoric. dar a preferat barlogul lui preistoric. Te las aici, singur cu marea. Nu-ti face griji. Te duc eu cu motorul, dacă nu te deranjeaza.
me 6:30: Cine a zis Te las aici. Si cine a zis Te duc eu cu motorul?
Ioan-Mircea 6:31: 1. Eu. 2. El. Am coborat pe plaja uitata de lume, as fi spus eu candva, acum spun, inca necorupta si devastata de lume.
me 6:32: Unde anume, va rog, precizati. Cunosc locurile.
Ioan-Mircea 6:33: La capatul pamantului, dincolo de stufarisuri, in preistorie cu marea si insectele zumzaind. Abia l-am recunoscut. Nu ramasese de el decat panashul. Pe trepte tocite de biserica cu batrane aruncand in caciula tocita de astrahan cate un banut vechi.
me 6:34: Va rog frumos, despre ce biserica si ce batrane vorbiti?
Ioan-Mircea 6:33: Vesnicile batrane ale unui neam oropsit. Asa cum el este vesnic.
me 6:35: Adică cersea?
Ioan-Mircea 6:36: Nu cersea, experimenta. si deodată se ridica, desprinde de pe marginea policioarei doua fotografii, pe care in mod curios, de departe, n-o remarcasem. Mi le intinde fara o vorba. Erati dvs. cu fetita Ocrotitorului.
me 6:36: Le-a facut fiica lui, Ancuta.
Ioan-Mircea 6.36: Apoi mi-a mai intins doua si am fost surprins. In plina pustietate, cu telefonul mobil fara semnal… Relu Plesa-Farcasu, stralucitul pictor, spusese ca el a fost magistrul nostru, antrenorul nostru al tuturor, în ale libertatii.
me 6:35: Domnul Mircea, vă rog mult, despre ce biserică vorbiti? Nu stiu nicio biserică pe malul marii!!!!! Cine sa ne faca si acum fotografii? Aveti un telefon? Pot sa sun?
Ioan-Mircea 6:38: Nu, din pacate. Dorm Pongo si Marina chiar aici. In ce il priveste pe R.P.-F., nu stiu in ce fel ne-a luat urma. Vezi atas.

Villa Margareta în decembrie 2012

me 6:37: Relu Plesa-Farcasu a fost acolo? Recent??
Ioan-Mircea 6:38: Nu recent. A fost o lovitură de teatru. Dupa lovitura de teatru, m-a lasat singur. I-am auzit anticul motor scrasnind din toate incheieturile inainte de a porni. Mi-a strigat: lipsesc maximum o jumatate de ora. Vezi atasament:

Cu siguranţă pleca să-şi mai ia o sticlă de alcool prost sau de ţigări, iar eu am rămas acolo, pe malul acela al mării. Identic cu el însuşi de sute de mii de ani. Acolo nu avea importanţă dacă cineva a auzit de tine dincolo de graniţe. Nu avea importanţă nici dacă cineva a auzit de tine la Corbu. Faptul că te născuseşi era un noroc şi un miracol, iar faptul că aveai să dispari o uşoară, melancolică tristeţe… În mod curios, fără ţânţari şi muşte, în ciuda stufărişurilor pline de scoici moarte şi de alge în care s-ar fi putut pripăşi, avea un straniu aer aseptic, cumva ireal, ca un teritoriu imaginar, ca o creaţie a minţii cuiva. De aceea, propria senzaţie m-a izbit. Să ai revelaţia că locul acesta există şi atunci când nu eşti aici. El este aici de o eternitate şi pentru o eternitate, iată izbăvirea. Că lucrurile nu încep să existe când tu eşti în mijlocul lor şi intră în non-existenţă după ce pleci tu. E fraza pe care mi-a spus-o încredinţându-mi partea sa de contribuţie la luminarea vieţii noastre, şi a făcut-o rostind o propoziţie despre care

nu a precizat cui îi aparţine: „Ia-l, fă ce vrei, Paşadia a avut dreptate, nu e nimic de construit în lumea asta. Ea va dispărea odată şi odată, cu limbă cu tot… Dar măcar să dispară o clipă mai târziu etc. etc.“…

me 6:42: Asta din cine e, ce ati citat dumneavoastra aici?
Ioan-Mircea 6:43: Din dumneavoastra Am cartea aici, in partea stanga, in dreptul inimii, pe birou. Cu autograf.
me 6:44: La spital l-ati vizitat, cumva?
Ioan-Mircea 6:45: Da, de doua ori.
me 6:46: Acum a venit acasa?
Ioan-Mircea 6:47: Da.
me 6:48: La Baraca sau la Nita?
Ioan-Mircea 6:49: La villa cand creeaza si la Ocrotitor cand nu e in forma.

* * *

Da, mi-e puţin teamă să urc la volan după o noapte de nesomn. În ciuda surescitării, care-mi dă senzaţia înşelătoare că aş putea răsturna munţi. Dar sunt hotărâtă şi mândră că am fost atât de rapidă în luarea hotărârii.

Câteva minute îmi fac, destul de fără succes, exerciţiul de dezvoltare a inteligenţei emoţionale. Fără niciun succes, mai exact. În principiu, ar trebui să mă las în voia senzaţiilor, or, mie mi se încordează spatele şi fruntea până la durere, ca unic efect. Oricât aş vrea să nu mă descurajez, să ţin minte că senzaţiile (nu prea mi-e clar dacă sunt totuna cu emoţiile sau doar prin intermediul primelor se ajunge la acestea din urmă), asemenea unor cai sălbatici, trebuie domesticite, tot nu obţin nimic spectaculos: decât pasager, tot felul de zdrenţe de imagini şi fraze. Recomandarea este să le laşi să treacă. Îmi traversează mintea o frază despre peştii care nu sunt chinuiţi în alte ţări, există lege pentru protejarea lor, până sunt omorâţi trebuie să stea în apă, după ea, auditiv, duioşia cu care vorbea Vlad despre Letiţia, apoi un gând, neformulat, cu Peştele (Carasul) Vasile. Nimic din ce scrie în explicaţiile exerciţiului meu. Şi dintr-odată, în locul acelei întinderi nesfârşite şi teoretic irezistibile, pe care trebuie să ajungi s-o vizualizezi prin meditaţie şi captarea emoţiei, mi-a apărut ea. Înaltă, suplă, dramatică, legată la cap cu broboada, o Anna Karenina, pe scările tocite de la intrarea în subsolul pestilenţial al blocului de garsoniere al lui Vlad C., duhnind a şobolani vii şi morţi. Nici azi, cu toate sârguincioasele mele exerciţii de dezvoltare a empatiei, nu ajung să înţeleg ce căuta acolo. Grupul de tineri trecând în sus şi-n jos şi observându-i acolo prezenţa tot mai neliniştită, tandreţea cu care unul a interpelat-o şi cuvântul pe care-l auzea prima dată: „Ciuciulita“. Cum o făcuse tânărul acela să râdă. De ce nu s-a întors pur şi simplu acasă? Dacă ajungea la timp, soţul ei, bunul şi dragul de Tudor, putea să nici nu fi ajuns zgribulit, şi el, de la spital.

Zgribulit şi obosit. Putea să nici nu afle despre dementa ei hotărâre. Cum o fi primit el dementa ei hotărâre? Să te întorci de la spitalul îngheţat, zgribulit şi obosit şi flămând, în apartamentul îngheţat, şi să-ţi găseşti nevasta plecată?

Dar caii senzaţiilor o iau unul într-o direcţie şi altul în alta şi ar trebui să-i urmăresc pe amândoi: primul cal, ce o fi spus el, săracu', zgribulit, flămând şi singur? Prima dată în zece ani? Şi al doilea cal: De ce a preferat ea să rămână acolo, în pragul acelui subsol, ca o coborâre în infern, care ei i se părea o urcare în paradisul autenticităţii, până la două noaptea, şi în seara următoare la fel?

Nu, realmente mă uit la ea, nu-mi pot desprinde privirea şi nu o înţeleg. Mai degrabă îl înţeleg pe el, pe Vlad. Îmi trece pe ecranul gol, ca o părere, propoziţia celeilalte Letitii, a mea: „cu mintea ta raţională", o las să treacă, nu fără o mică senzaţie ascuţită de durere, tot ce vine de la Letiţiile mele (bucurii) doare, mai degrabă îl înţeleg, cu mintea raţională, pe Vlad, că a fugit, avea toate păcatele lumii, dar nu e genul să strice casele oamenilor, nu se aşteptase să-i ia o nebună şi o răsfăţată de bună oferta şi să vină la uşa lui cu valiza. Femeie măritată. A fugit lipsind o noapte şi a doua seară, când a găsit-o acolo, a evitat-o cu o mişcare vagă într-o parte, surprins, şi i-a spus simplu: intră. Nu avusese ce face după două zile şi se predase. Hai, intră. Apoi plecase, conform promisiunii de a-i oferi găzduire, de a-i pune la dispoziţie locuinţa. Dar ea? De ce nu s-a întors în prima sau chiar a doua sau chiar a treia dintre cele trei nopţi? N-o făcuse oare pentru ca Tudor să nu o oblige să se opereze, mutilându-şi trupul? Ca să trăiască autentic înainte de a se opera totuşi?

„De ce nu *m-am* întors? Nu se poate spune că îmi aruncasem deja în aer toate podurile din spatele meu şi în faţă nu construisem încă decât punţi imaginare, fantasmagorice, azvârlite în golul singurătăţii mele fără Vlad, care nici nu plecase încă din casa lui şi-i simţisem lipsa. Eu, şi nu el, am spus: Nu pleca, nu mă lăsa singură în casa ta necunoscută. De ce nu m-am întors la bărbatul meu, căruia şi dacă ajungeam la douăsprezece noaptea sau la unu sau la două, tot puteam să-i spun orice despre întârzierea asta, orice, inclusiv adevărul? Pentru că, aşteptându-l pe Vlad, acolo pe scări, cu ochii pe bileţelul pe care spunea liniştitor *Vin imediat, dacă n-am venit*, mie mi s-a părut că-l lăsase pentru mine şi am avut aproape două nopţi şi o zi întreagă la dispoziţie să mă îndrăgostesc de el, să mă înfurii pe el, să mă îngrijorez pentru el şi să-mi jur mie însămi că nu îl voi părăsi niciodată, aşa cum nici lui nu i-a fost indiferentă problema mea."

„Letiţia, ce ai crezut tu că s-a întâmplat între mine şi Vlad Cernescu la Villa Margareta?" Închide ochii şi-şi prinde rădăcina nasului între degete. Îmi vine să mă aşez cu spatele lipit de spatele ei, ca altădată, pe plaja din faţa Villei Margareta.

— *Şi tu, tatăl meu, Cezar*, asta am crezut.

— Nu sunt nici tatăl, nici mama ta.

— Ai fost prietena mea cea mai bună şi povestea noastră n-o va mai trăi nimeni. Dar nu tu eşti de vină.

— Atunci?…

— Nici Vlad nu e de vină.

Un număr de secunde am vizualizat apoi cu destulă claritate visul Letiţiei, unul dintre visele pe care mi le povestise atunci, la spital, când în jurul nostru fierbea Revoluţia şi noi habar nu aveam, fără să reuşesc să mi-l explic niciodată. Letiţia visa o imensă cupolă de circ, înaltă cât cerul, sub care ea se balansa, încercând să prindă o funie care cobora din centrul cupolei, iar în momentul în care se prindea de ea cineva reteza acea funie, în clipa următoare ea reuşea să se prindă de o alta şi tot aşa. Un vis recurent pe care nu l-a mai avut niciodată după ce-l întâlnise pe Vlad şi nu avea nevoie de nicio altă dovadă.

Calul următor abia am apucat să-l zăresc. Nici nu ştiu dacă era senzaţie sau emoţie sau dacă l-am auzit sau văzut. *Ţinuturi a căror materie e însăşi îndepărtarea de centru. Aici nu mai poţi încerca decât plăcerea de a fi mort. Şi, desigur, de a o spune.*

Alt cal sălbatic, de data asta sigur imagine: lansarea de la Gaudeamus a Martei P., cartea ei uluitoare, pur şi simplu, iar ea, care ştia asta, foarte mândră, nu de carte, ci de ochelarii ei caraghioşi, ca de sudor, mici, rotunzi, negri. Decid că nu am să reuşesc să-mi potolesc emoţiile respirând ca prostul treizeci de minute, şi că nimic nu mă va linişti mai bine înainte de plecare decât condusul însuşi, odată aşternută la drum, şi că urgent ar fi să răspund la e-mailurile mai importante.

Nici nu erau multe: Un mesaj din partea unui domn care găsise la un anticariat o carte a mea, uitată, cu autograf pentru o anume Malvina, şi reţinuse din toate cele două sute cincizeci de pagini doar un citat: „Dacă ai fi trăit la Clisura Dunării, da, cu libertatea acolo, sub nas, de când ai făcut ochi, n-o uiţi, dar aici, tată, pe voi v-au castrat, v-au tăiat puncte-punctele, trebuia să trăieşti, nu în mijloc, pe margine, pe frontieră, ca să-ţi mai rămână gustul de a sări peste ea…“. Suficient acel citat, după părerea lui, „ca să explice marasmul şi neputinţa instalate de douăzeci de ani în această ţară unde s-a construit şi s-a realizat, unde acum ne mulţumim să facem trei parastase pe an, la 21 decembrie al Revoluţiei, la 29 decembrie al *Apelului către lichele*, la 13-15 iunie al Zonei libere de comunism din Piaţa Universităţii. Anul acesta este parastasul de douăzeci şi trei de ani al tuturor acestor momente eroice“.

Mai era un mesaj din partea uneia dintre cele patru fete întâlnite,

în pauza concertului, la standul de cărţi şi care, urcând apoi spre lojă, voiseră să le fac o fotografie printre coloanele Ateneului… „ca să arate că nu s-a coborât nici aici direct din copaci“. Aflasem în scurta discuţie cu ele că îşi fac doctoratul prin Europa, lucrând la Max Planck, vin înapoi acasă doar în scurte vacanţe sau punţi, şi constatasem şi la ele durerea de nevindecat a celor care ştiu că se poate şi altfel, dispreţul, disperarea de a umple decalajul, susceptibilitatea şi nehotărârea între aici şi acolo… Ceva inextricabil ce nimic şi nimeni nu poate alina, decât iubirea.

Mă scuz că trebuie să declin invitaţia unei reviste online de a răspunde la o anchetă despre Revoluţie, la care am răspuns şi anul trecut. O anchetă pe care o fac în fiecare an toate revistele, cum făceau înainte la aniversarea din 26 ianuarie a „Iubitului conducător“. Nici n-am apăsat bine pe *send* şi îmi vine înapoi: „Tocmai, că ne-aţi refuzat şi anul trecut!!!“. Nu mai răspund.

Sandei, în schimb, îi răspund pe larg, se făcuse aproape ora prânzului când am terminat şi-i pun scrisoarea la cutia poştală.

„Dragă Sanda,

Cât de puţin ne-am văzut şi cât de bine îmi pare că ne-am văzut totuşi.

Plec pentru mai multe zile şi nu vreau să omit să-ţi spun mai întâi că am citit cartea ta şi am fost din nou uimită cum poţi tu insufla viaţă şi căldură şi unor studii aride ca acestea despre limbile periclitate sau grav periclitate sau moarte, cât talent literar ca să transmiţi în spatele datelor statistice toată tristeţea, speranţa, uimirea şi înţelegerea pentru felul cum toate mor pe lumea asta, pentru ca viaţa să continue. Nu-mi era străină durerea că limbile mor. Pot să mă pun în locul cuiva care vorbeşte o limbă aproape dispărută, periclitată, potenţial periclitată. În satul din Gers al părinţilor soacrei mele, unde am fost să-i depunem urna în cavoul familial şi unde am rămas douăsprezece zile, am avut, la gândul că sunt singura care vorbeşte acolo româna, o senzaţie de dispariţie.

Copil fiind şi tata mărunt activist, stăteam în gazdă la o bătrână. Ea mătura într-o zi bătătura în faţa casei şi tata a trecut pe lângă ea, însoţit de delegaţia venită să lămurească satul că la colectiv le va fi bine şi, întrebată de unul dintre mahării ăia «ce ocupaţie are», răspunsese fără nicio obidă «ocupaţie rusească, maică». Am înţeles că a fost şi atunci un moment de periclitare. Şi ar fi fost păcat. Nimeni, în nicio limbă, nu va mai putea face vreodată, după dispariţia limbii noastre, un asemenea involuntar calambur de geniu. Mă duc în sat să aflu unele lucruri despre mine şi familia mea. Un fel de arheologie familială, în care tu eşti maestră. Nu o să fie uşor. L-am întrebat odată pe Niţă, nepotul acelei bătrâne numite de tot satul Tanti Barza, fiindcă

moşise toată suflarea, ce fel de activist a fost de fapt tata, iar Niţă mi-a zis că, dacă toţi comuniştii ar fi fost ca el, azi am fi fost în comunism şi nu ar mai munci nimeni, doar ne-am duce la nunţi şi la botezuri, am dormi şi am mânca. Eu voisem atunci să ştiu de la el dacă tata a făcut rău. Dacă a băgat oameni la puşcărie. «Tac-tu?», a zis. «Tac-tu îi forţa doar cu frumosul.»

Îmi vine să râd de această a doua perlă din minunata noastră limbă. De fapt, din minunata noastră gândire. Nici nu ştiu dacă am vreo speranţă să aflu mai multe din satul ăla. Pot să fac nişte deducţii după cum mă privesc de fiecare dată când află că sunt fata tatălui meu, dar dacă ei mă privesc aşa fiindcă au uitat, au iertat, au îngropat tot şi fiindcă îl compară pe tata cu cei care i-au forţat altfel decât cu frumosul, nu ştiu. Nu vreau să judec pe nimeni. Cred că am avut ani întregi când am gândit ca Niţă. Am împărţit oamenii în cei care te forţează cu frumosul şi cei care te forţează cu forţa. Căci de forţat toţi te forţează.

Am avut ani întregi în care nu m-am mirat deloc de o vorbă stupidă pe care trebuie să o cunoşti şi tu, dar în sufletul tău trebuie să fi avut o cu totul altă rezonanţă: când în cancelaria unde eram profesoară mă adresam unui coleg cu «domnule» şi unei colege cu «doamnă», directoarea noastră, obligată să vegheze la introducerea obligatorie a lui «tovarăşe», ne spunea: «Domnii sunt la puşcărie». Carevasăzică nu mai era un secret şi nici nefiresc ca domnii să fie la puşcărie şi să li se întâmple să mai şi moară pe acolo. Ca şi cum, dimpotrivă, aceasta ar fi fost ceva în ordinea firii, ca şi cum eu însămi, ca un lucru firesc, aş fi considerat că locul lor era acolo, ca al norilor pe cer, al fructelor în copaci şi al cartofilor în pământ.

Astăzi este, cum vezi, dimineaţa zilei de 21 decembrie. Toată lumea culturală adună mărturii despre 21 decembrie 1989 şi numeşte asta «comemorarea Revoluţiei». Fiica mea cea mare, Letitia, consideră asta un prilej al glorificării de sine. Nu sunt decât parţial de acord cu ea, dar nu sunt cu totul de acord nici cu cei care numesc momentul acela o revoluţie. Nu a fost o revoluţie, ci doar o binecuvântată jertfă care ar fi trebuit să ducă la o trezire şi nu a dus. Imnul nostru naţional spune totul. Dar nici el nu ajunge: de câte ori nu ţi se întamplă să cânţi în cor fără să ştii ce cânţi? Nu ţie, personal, Sanda, fără să vreau să-ţi răscolesc amintiri dureroase, oricum vii, ştiu că trezirea ta s-a produs şi ştiu şi când şi cum[10]. Şi fără să vreau să mă autoglorific, cu foarte mare întârziere şi cu modestia cuvenită, vreau să-ţi spun că s-a produs şi trezirea mea.

Nu ştiu de ce, după ce am refuzat să răspund la anchetele pe temă, ironizate de familia mea, acum, vorbind cu tine, retrăiesc în mod spontan tot ce s-a petrecut în dimineaţa zilei de 21 decembrie

1989, adică exact acum douăzeci şi trei de ani. Era ora 11.30 când la uşa garsonierei mele din cartierul Coiciu, din Constanţa, a sunat colegul Codruţ Stamatoiu, singurul dintre noi care avea o maşină personală. Era un coleg despre care tot ce se poate spune pe scurt este că-şi pusese inteligenţa în slujba fricii, ajungând să nici n-o mai simtă, şi făcuse, în condiţiile date, o poziţie frumoasă, pentru care nu era simpatic nimănui. Mie nu îmi era chiar antipatic, dar nu asta e important acum. Stamatoiu mi se adresa, cu cordialitate, cu Mádame, cu accentul pe prima silabă, şi mă proteja, ca secretar de partid, de acele mici mizerii, sticle, borcane, dirigenţii, inerente vieţii de profesor la ţară, oriunde ai fi fost. Un singur conflict, neînsemnat, avusesem, într-o împrejurare când îl prevenisem că nu voi face în orele mele altceva decât ce scrie în programă, iar colegul Stamatoiu pălise uşor, se uitase de jur împrejur în cancelaria care aparent nu-mi împărtăşea fronda şi-mi spusese cu un calm şi o demnitate pe care le apreciasem: «Dumneavoastră emiteţi aici o părere personală, eu vin cu punctul de vedere al Comitetului Judeţean de Partid». Şi asta fusese tot, în stânga şi-n dreapta mea, pe tot culoarul şcolii, clasele plecaseră la cules struguri pe dealurile însorite ale Hârşovei, iar eu rămăsesem singură, în toată clădirea pustie, înfruntând privirile pline de reproş ale copiilor. Ei voiau mai mult la struguri decât la ore. Şi te asigur că nu am simţit nimic atunci decât singurătatea asta, nimic din mândria presupusă de rigoare acum, la douăzeci şi trei de ani de atunci. La întoarcere, Stamatoiu m-a asigurat, cu nobleţe, că nimic nu va răsufla, că mă va «scuti», dar că să-mi păstrez părerile pentru mine.

De data asta, în dimineaţa zilei de 21 decembrie nu m-a mai scutit, fiindcă aparent nici el nu ştia ce se întâmplă. Destul de agitat, credea că «secretarul general» îşi dăduse demisia, că sunt posibile tulburări şi că noi trebuie să facem de gardă, să păzim instituţia. Fapt e că doamna directoare îl însărcinase să ne culeagă pe toţi de acasă şi să ne aducă la şcoală. Ceilalţi plecaseră deja înainte pe cont propriu sau nu deschiseseră uşa, recunoscându-l prin vizor, deşi în toate locuinţele televizoarele erau deschise pe posturi bulgăreşti. Era neliniştit, dar stăpânit, nici acum nu i se vedea frica. Revăd cancelaria plină, cu aproape toate scaunele ocupate, cu excepţia celor două din dreapta dnei Artemiza Vălurean (aşa o chema pe directoare). Care, pe fotoliul ei din capul mesei lungi, de şedinţe, ne aştepta înlăcrimată, îndoliată, ca o Mater Dolorosa care urma să ne anunţe moartea fiului. Avea în faţă o hârtie. Ea mereu avea în faţă o hârtie, un formular. Niciodată nu ne spunea ceva de la ea. Şi atunci tot un fel de formular avea în faţă. Stătea cu palmele lipite de el, ca şi cum ar fi vrut să-l împiedice să zboare. Sau ca să-i ascundă conţinutul. Scaunul din capătul opus al mesei, scaunul mortului, cum îi spunea ocupantul lui obişnuit, colegul de limba engleză, Vlad Cernescu, după ce se aşeza

acolo, în rarele ocazii când venea la şedinţele noastre, era acum gol. Ce retrăiesc eu, la 20, 21, 22 de ani de la acele momente (aşa sună aproape invariabil una dintre întrebările anchetei pe care toate publicaţiile şi toate posturile o repetă anual, de douăzeci şi trei de ani)? Retrăiesc neliniştea mea, la vederea acelui scaun gol, pe care-l ocupa de obicei în ultima secundă, intrând pe uşă, în stilul lui propriu intempestiv, cu ţinuta neîngrijită şi cu părul vâlvoi… Ca o paranteză, mai mult decât demisia «Tovarăşului», eu presimţisem o clipă, cu teamă, că doamna Artemiza Vălurean ne va aduce la cunoştinţă finalul regretabil şi tragic al poveştii de iubire care ţinuse jumătate de an cu sufletul la gură tot judeţul didactico-pedagogic, iar pe ea o adusese în pragul destituirii, între acest profesor de engleză şi o doamnă căsătorită, prietena mea cea mai bună până la povestea asta promiscuă, din punctul meu de vedere de atunci, când găseam de cuviinţă să judec oamenii. Uşa dată de perete, ochii ieşiţi din orbite ai lui Vlad şi cele două căşti de motociclist atârnate de antebraţ, exclamaţia lui, în prima clipă de neînţeles, a părut atunci «din alt film». Şi asta e prima imagine din Revoluţia română întipărită pe veci pe retina mea, până când ochii mi se vor închide. Exclamaţia ca atare e greu de reprodus într-un mesaj către cineva care deplânge degradarea regretabilă a limbii române în ultimii douăzeci şi trei de ani. Eu trebuie să pledez acum în favoarea acestei degradări sau măcar să-ţi spun ca ea atunci a avut sunetul libertăţii. Cert e că Vlad Cernescu a anunţat cu un accent de nebunie în glas că Ceauşescu va cădea. Dezorientarea generală şi strigătul autoritar-părintesc al doamnei Artemiza Vălurean, albă ca varul: «Linişte, vă rog!», şi pe acestea mi le voi aminti în veci. Ea (dezorientarea) a fost urmată de acelaşi glas înnebunit al colegului de engleză: «Ce linişte, doamnă, aţi surzit? Deschideţi televizorul! Pe cine duc gratis la Bucureşti?». A tras un sertar, despre existenţa căruia în dreptul acelui scaun n-aveam habar, a scos din el un teanc de foi A4, din cele poroase, care nu mai există azi, probabil ciorne de poeme, am uitat să spun că era atunci cel mai bun poet pe care-l cunoscusem personal vreodată, le-a înghesuit în sân şi s-a îndreptat, bălăngănind cele două căşti de motociclist agăţate de cot, spre uşă.

Ceea ce urmează să-ţi spun acum fiica mea ar socoti cu siguranţă un exemplu tipic de glorificare de sine, dar tu ai să mă crezi că nu e: rememorez viteza cu care mi-am înşfăcat de pe marginea scaunului unde împietrisem de groază geanta şi canadiana îmblănită şi surzenia rea şi triumfătoare la scâncetul doamnei Artemiza Vălurean în urma mea: «Nu semnaaaaţi?». Rememorez promptitudinea cu care ostilitatea mea faţă de Vlad Cernescu, atât de talentat ca poet şi atât de detestabil şi de dăunător ca iubit al prietenei mele, s-a transformat într-o recunoştinţă aproape exaltată. Felul cum am alergat după el,

strigând: «Vin şi eu cu dumneavoastră, dle Cernescu».

Amintindu-mi toate astea, îmi dau seama că ceea ce mă stimulează acum să mi le amintesc nu este glorificarea de sine. Nici măcar un moment pasager de iubire de sine. Ci, pur şi simplu, încrederea că tu, dragă Sanda, care ai udat fără speranţă un trandafir japonez complet uscat, un an întreg, până când, drept răsplată, trandafirul tău a dat muguri şi frunze şi flori11, vei înţelege. Şi mă vei crede. Pentru că atunci, atunci, în momentul în care se petrece acţiunea, ceea ce m-a mobilizat pe mine a fost frica şi nu văd cum cineva ar putea să se glorifice pe sine pentru frică. Şi recunoştinţa bucuroasă faţă de colegul meu, desigur. Pentru că numai o secundă să fi întârziat el şi tot acest complex de sentimente nu ţi l-aş fi putut descrie acum. Şi nu aş îndrăzni să mă gândesc ce s-ar fi întâmplat. Nu ştiu ce direcţie ar fi luat mai departe viaţa mea, care până atunci nu avusese niciuna, fiindcă fusese doar tăcere şi aşteptare. Nu e o diminuare deliberată de sine (care tot o glorificare de sine înseamnă) în faptul că spun asta. Este doar tentativa de a fi cinstită. Fiindcă eu nu am plecat la Bucureşti ca să particip la Revoluţie. Vlad Cernescu este cel care a plecat în acest scop. Eu am fugit la Bucureşti. Este o mare diferenţă. Eu am intrat într-o primejdie posibil mortală ca să scap de alta, care în acea clipă mi-a apărut ca indiscutabil mortală.

Acesta este adevărul. După plecarea ta, la terminarea facultăţii, am trăit singura mea alegere reală, dar nici pe departe… dureroasă sau tristă. Am refuzat postul de asistentă la catedra profesorului Al.N., venit la pachet cu intrarea în partid. Am primit atunci singurul loc disponibil din judeţul de origine, după lege. «De un singur lucru să ai grijă», îmi spusese cândva iubitul, admiratul şi curajosul meu tată (activistul care nu forţase pe nimeni altfel decât cu frumosul), «între vorbele şi faptele tale să nu fie un decalaj. Pe unde iese vorba iese şi sufletul. Iar când nu poţi să nu minţi, taci». Nu la împrejurarea asta se gândise el atunci, dar n-a făcut o dramă din apostolatul meu: «Nu merită să trăieşti dacă nu te pui în slujba celorlalţi, iar asta se poate face şi la capătul lumii. Pretutindeni unde sunt oameni». Nici când am devenit femeie în toată firea, şi nu o idealistă închipuită, şi am aflat că unele dintre tăcerile noastre fuseseră tot minciuni, iar tata nu mai era, lecţiile lui mi-au rămas întipărite în suflet. În fond, mereu alegi între o primejdie mai mare şi una mai mică şi nu am făcut nici eu o dramă din plecarea la ţară. Alesesem să nu adopt niciun fel deturnat de a-mi folosi inteligenţa, punând-o în slujba fricii. Şi tăcusem. Eram poreclită Mutulanca. De frica aceea însă nu eram conştientă, cum nu eşti de aerul pe care-l respiri dintotdeauna. În toţi anii, de la terminarea facultăţii, eu trăisem, ca să recurg la un exemplu notoriu, ca zarzavagiul lui Havel. Nu pusesem în vitrina aprozarului meu, printre morcovi şi ceapă, lozinca «Proletari din toate ţările, uniţi-vă!», dar nici

nu avusesem un aprozar. Iar dacă la primul 30 Decembrie, colegul Stamatoiu, un pic îndrăgostit de mine, renunţase să-mi mai ceară să duc o pancartă, fusese fiindcă apucasem de bucata aceea de pânză pe care scria «Trăiască şi înflorească scumpa noastră Patrie, Republica Socialistă România», cu atâta repulsie, încât, jignit, singur mi-o smulsese din mână şi plecase să găsească «pe cineva mai solid» să facă treaba în locul meu. Fusesem lăsată în pace deci, dar nici de data aceea n-am simţit decât tot singurătate. Respirasem, aproape dintotdeauna, sub apă, aşteptând, iar mica bulă de aer scoasă deasupra din ţeava prin care respiram n-o observase nimeni.

Credeam eu că procedam aşa, fiindcă viaţa mea adevărată se petrecea la Villa Margareta. Aşa consideram eu atunci.

Villa Margareta este o baracă de ciment şi scânduri, ca o gheretă de santinelă, deasupra unei cazemate. Ambele abandonate: ghereta, ca şi cazemata. La trei kilometri de satul copilăriei mele, al activismului mărunt al tatei şi al lui Niţă, care regreta că toţi comuniştii n-au fost ca el (ca tatăl meu). Şi la douăzeci de kilometri de satul unde eram acum profesoară. Veneam aici, iarna sau vara, cu bicicleta. Mereu în secret. Acum, în ultimele zile, nu mai venisem, din motive asupra cărora nu are rost să insist. Era vacanţă, nu aveam radio, nu aveam televizor, nici nu crezusem vreodată că-mi sunt necesare, alergasem între spitalul judeţean, unde îmi vizitam prietena din adolescenţă, care avusese o neclară tentativă de sinucidere, şi propria mea garsonieră de celibatară convinsă până la treizeci şi opt de ani.

Dar paginile «interzise» pe atunci, Miłosz, Havel, Michnik, Orwell, trase la xerox de soţia lui Cernescu şi împrumutate de el, rămăseseră acolo, la Villa Margareta. De ce la Villa Margareta? Fiindcă acolo le lăsasem, convinsă că era locul cel mai sigur, atunci când Vlad Cernescu mă rugase să stăm de vorbă, între patru ochi, să mă consulte dacă să aibă un copil cu prietena mea, iar eu, prizonieră a frumoaselor principii paterne, voisem să-i aduc la cunoştinţă cât dezaprob oamenii care-şi înşală partenerul de viaţă, cum făceau ei doi.

Debordam de ocupaţii şi preocupări pe care ţi le descriu ca să înţelegi contextul în care s-a petrecut ceea ce alţii numesc revoluţie, iar eu numesc, modest, doar Prima Mea Trezire. Poate să pară o speculaţie retrospectivă pe care ar trebui să prefer s-o refuz. Începuse cu o revelaţie atât de recentă asupra fricii mele, încât nu apucasem să-mi pun, ca Stamatoiu, inteligenţa în slujba ei, ci mă încremenea, hipnotizată, în alergătura mea, ca un stat pe loc, şi mă făcuse să umblu pe uliţele satului şi pe străzile oraşului şi pe scările spitalului, aşteptând doar un singur lucru: răgazul să ajung cumva pe balta plină de ţipirig şi colţii-babei, la Villa Margareta. Şi simţindu-mă în tot acest timp ca şi cum aş fi fost de sticlă, transparentă, ducându-mi la vedere toate gândurile, ca într-un borcan, nu ca într-un cap. Dar

exultând, ca-n transă, că înţelesesem. Îmi era destul. Nu trebuia neapărat ca, ajunsă acolo, să distrug sau să îngrop acele hârtii sau să i le restitui lui Vlad C., cum ar fi de aşteptat. (Colegul Stamatoiu mă simpatiza şi nu m-ar fi trădat dacă l-aş fi rugat să facem un ocol cu maşina lui, până la Villa Margareta, să fac asta.)

Niciodată nu voi putea descrie fiicei mele, Letitia, revelaţia în lumina căreia trăiam şi pe care mi-o voi aminti în veci. Nici măcar să i-o destăinui. Dar ţie pot să ţi-o descriu şi să ţi-o destăinui.

În ziua când Vlad Cernescu mă rugase să mă întâlnesc cu el ca să mă consulte în legătură cu viitorul, improbabil, al lui cu Letiţia şi cu copilul care urma să li se nască, îmi lăsase, poate ca o tentativă de a se reabilita în ochii mei, printre alte «înscrisuri duşmănoase», «interzise», romanul lui Orwell *1984*, tradus de el, clandestin, desigur. Îmi ceruse, bineînţeles, să nu-l scot, să nu-l arăt, să nu-l uit pe undeva. Citisem la el, cu o aviditate cu care nu mai citisem decât în copilărie *Călăreţul fără cap*. Ca şi atunci, lumile, cea exterioară şi cea dintre paginile cărţii, nu se amestecau niciodată. Se amesteca, în schimb, beţia ficţiunii cu o altă beţie, a pericolului de a fi surprinsă. Altădată, demult, se amesteca glasul mamei, strigându-mă de pe prima platformă a Observatorului, silueta ei subţire, fusta care i se lipea de picioare, în bătaia vântului, mai ireală decât silueta oricăruia dintre personajele cărţii mele interzise. Şi hotărârea de a o minţi pe mama că citeam, când m-a chemat, lecturile obligatorii pentru şcoală. Exact ca atunci, mă apucase acum întunericul, se făcuse şi frig la Villa Margareta, mă muşcaseră ţânţarii, care la Chituc nu mor nici iarna, se pornise un vânt urât, aducând prin draperia din pânza de cort de la uşă tot nisipul plajei, dar nimic nu mă putea smulge din lectură. Până am ajuns la capitolul unde, în adăpostul lor secret, ca şi al meu, Julia şi Winston citeau lucrarea *Teorie şi practică în colectivismul oligarhic* de Emmanuel Goldstein, dacă-ţi aminteşti. Mă usturau ochii, dar eram atât de absorbită, încât în momentul în care, din perete, Big Brother li s-a adresat celor doi: «Sunteţi nişte oameni morţi», păruse atât de sigur, graţie, bineînţeles, talentului genial al autorului, că acea voce se aude aievea, că ea mi se adresează mie, din peretele căptuşit cu stuf al Villei Margareta, încât am scos un ţipăt, care s-a amestecat cu strigătul pescăruşilor şi al Juliei şi al lui Smith. Atunci am lăsat manuscrisul pe genunchi şi, cu toate simţurile la pândă, am devenit conştientă de zgomotele din jur. Atât de paşnice, atât de familiare. Şi atunci m-am întrebat prima dată: de ce mi-e frică? De ce «duşmănoase», de ce «interzise»? Prima dată. Dacă acum, m-am întrebat, nu mama era cea care m-ar fi putut surprinde în toiul vinovatei mele îndeletniciri, frica aceea, copilăroasă, de ce mai era acolo? Aş putea spune acum că ţipătul acela, al meu şi al personajelor, a produs Prima Mea Trezire. La figurat, cum te scoală din coşmar propriul ţipăt. Nu avea importanţă

de ce nu îi spuneam eu mamei ce citesc. Ci, pur şi simplu, că ea nu mai era acolo acum, iar eu eram o femeie de aproape patruzeci de ani.

Pare simplu, dar nu e. Orice revelaţie, orice trezire pare simplă, dar nu e. Iar fericirea ei e indicibilă. Ştiu că am vrut atunci să pun în coşul din spate al bicicletei mele dosarul cu foile bătute pe ascuns la maşină ale lui Vlad Cernescu şi m-am oprit, fiindcă erau ale lui şi fiindcă el îmi ceruse să le ascund. Dar întrebarea m-a orbit. Şi m-a revoltat, cum în copilărie mă revolta minciuna spusă mamei ca s-o transmită tatei. Sau ca umilinţa cu care Letiţia alerga după tatăl ei să-l roage ceva şi acela îi spunea sadic: «Să vedem». Unde se duseseră, m-am întrebat, sentimentele acelea atât de sănătoase?

Mai apoi, noaptea, pe străzile Bucureştiului, unde şi tăcerea era ca o şoaptă ameninţătoare şi ţiuitul acela ca în joacă al gloanţelor, trasoarelor, se auzea ireal, cum ireal era chipul cu ochii deschişi ai băiatului cu o gaură în frunte, cât un nasture mic, când mi-am spus uimită ce simulacru de părinte iubitor este acela care-şi omoară copiii neascultători, nu a mai fost decât una dintre revelaţiile în lanţ care vin după Marea Trezire.

Ştiu că tu, Sanda, nu ai avut nevoie de trezirea asta. Pe tine te-a trezit, la zece ani, moartea adevărată a tatălui tău adevărat. Tu erai de mică imună la viruşi cu părintele popoarelor şi cu viitorul luminos, şi alte sintagme. Şi nu ai avut nevoie de speculaţii retrospective. Chiar dacă, fie din cauza bolii Letiţiei, fie din cauză că, fără să ştiu, îmi dădea mie însămi târcoale o depresie, respiraţia mea sub apă, adăpostirea la Villa Margareta, cărţile importante şi realitatea, neimportantă, toate astea se terminau. Avusesem revelaţia că nimeni, niciun tată nu are dreptul să-mi dicteze ce să citesc.

Acesta este motivul pentru care mă întreb şi acum, înfiorată, ce aş fi făcut dacă nu ar fi apărut în cancelarie atunci, în 21 decembrie, exact acum douăzeci şi trei de ani, Vlad Cernescu. Din fericire pentru mine, aşezată pe primul scaun de lângă Stamatoiu, «protectorul» meu, înainte ca directoarea să-i împingă îndurerată hârtia şi el s-o citească, s-o semneze cu degetele tremurând şi palid, desfigurat, negru de supărare, să mi-o întindă, privindu-mă în ochi cu o expresie din care rezulta că de data asta nu mai am scăpare, a intrat pe uşă Vlad Cernescu. Ce vreau eu să spun e că fiecare nou pas depinde de cel dinaintea lui şi mulţi paşi depind de întâmplare şi de noroc. Şi sigur că e vorba despre frică. Şi nu frică, ci chiar groaza că aş fi semnat oribilul text pe care doamna Artemiza Vălurean mă implora, plângând, să-l semnez şi-mi promitea că pe urmă «îmi dă voie» să plec unde vreau. Nu are importanţă de ce l-aş fi semnat. Unii l-au semnat pentru că pe «huliganii» de la Timişoara nu-i cunoşteau, erau aproape o abstracţie pentru ei, pe când pe doamna Artemiza Vălurean, directoarea, sau directorul sau secretarul de partid, totodată coleg, care i-a rugat să nu-

i facă necazuri, era cineva din preajmă, concret. L-au semnat fiindcă şefa aceea care plânge are şi ea copii de crescut şi ştiuse până atunci să închidă ochii şi să-i treacă cu vederea diferite nereguli. Înţelegi ce vreau să spun: alţi oameni au semnat ca să nu dea un rău exemplu întregii cancelarii sau întregului colectiv, care ar fi putut să se ia după ei. Şi ca să nu fie ei mai cu moţ. Motivaţiile oamenilor sunt atât de diverse! Tata nu mai era atunci lângă mine ca să-mi semnaleze un decalaj între vorbe şi fapte. Chiar şi pentru el ar fi fost un decalaj cu totul neobişnuit ce vedeam eu acolo, în faţa mea, scris negru pe alb, pe hârtia pe care urma s-o semnez. Când nu poţi să nu minţi, taci, dar când nu ţi se lasă ca alternativă nici tăcerea, ce faci, tată? simţeam nevoia să-l întreb. În realitate, în realitatea momentului de atunci, nu am avut, bineînţeles, timp să-i pun în gând această întrebare capitală, nici să îmi amintesc că avusesem un tată care mă iubea şi care era mândru de mine. Mesajul acela de adeziune, unde era exprimat punctul de vedere nu al lui Stamatoiu, personal, ci al comitetului judeţean de partid, ceea ce scutea pe toată lumea de orice deliberări, era odios şi vreau să fiu onestă: dacă nu ar fi apărut Vlad Cernescu, mi-e groază că s-ar fi întâmplat şi cu mine acel lucru înfiorător care s-a întâmplat cu mii şi sute de mii de oameni din ţara asta, adică aş fi semnat.

De aceea, la 21 decembrie, eu nu pot să comemorez «colacul ăsta picat din cer peste toată România» care e Revoluţia, cum a spus mai târziu într-un articol acelaşi coleg, Vlad Cernescu, eu comemorez un noroc strict privat, apariţia lui în cancelarie şi ceea ce numesc Prima Mea Trezire, petrecută la Villa Margareta cu o săptămână înainte. Sub efectul căreia am şi sărit de pe scaun şi am strigat în urma lui Vlad, ca nu cumva să plece şi eu să rămân acolo. Fără să mai întorc cel puţin capul spre televizor să văd ce este acolo şi ce voise el să spună cu expresia lui obscenă şi ireproductibilă. Ca o paranteză, ceva totuşi am văzut sau mi s-a părut că văd sau mi s-a povestit ulterior, din aceeaşi nevoie a glorificării de sine, resimţită de cine ştie care coleg, că a existat, desenată migălos cu degetul, pe ecranul prăfuit al televizorului, o cruce ca acelea care se pun în basorelief cu şablonul pe colivă, la comemorarea ortodoxă a morţilor. Dacă am văzut-o, vederea (sau viziunea) asta n-a durat decât o fracţiune de secundă sau mai puţin, până când cineva a apăsat pe butonul de pornire şi, reflex, a şi şters ecranul cu mâna, ca să avem o imagine mai bună. Apoi cineva l-a recunoscut pe «Tovarăşu» şi a strigat: «E o provocare, nu este El, e sosia, închideţi fereastra!», şi n-am mai auzit nimic, decât tropăitul bocancilor lui Vlad pe scări şi al cizmelor mele şi mai grăbite, de teamă să nu plece fără mine, deşi spusese vesel: «Primul venit, primul servit, haideţi!».

A fost sau n-a fost crucea aceea desenată subversiv, premonitoriu,

pe ecranul mort? Asta chiar că nu e important, decât pentru mine. Tot în paranteză, cum vezi, ceea ce numesc Prima Mea Trezire nu a fost un moment anume. Ci o succesiune de momente, dependente unul de altul, şi care, tot aşa, nu s-ar fi petrecut dacă nu s-ar fi petrecut cel dinaintea lui. Ca atunci când umbli la întâmplare pe nişte trasee şi întâlnirile succesive sunt ceea ce sunt fiindcă ai intrat, la inspiraţie, pe acest traseu, şi nu pe oricare din toate celelalte. La inspiraţie, chiar dacă «inspirat» de frică. Oricum, momentul ca atare, al trezirii, nu a fost cel cu hârtia împinsă de Stamatoiu în faţa mea. Nu a fost nici momentul în care am auzit rostit tare, prima dată, numele lui Ceauşescu. (Neprecedat cu respect de Tovarăşul, cum i se spunea de către «oamenii de rând» din cancelarie.) Ceauşescu, nu Secretarul General al partidului sau Conducerea superioară (cum îi spuneau degajat cei care-şi puseseră hotărât, deliberat, inteligenţa în slujba fricii, ca Stamatoiu). Ceauşescu şi atât. Nu Ceaşcă şi Nea Nicu (cum i se spunea, cu dispreţ îngăduitor şi aproape tandru, între prieteni de încredere, cum îl numea însuşi Stamatoiu când eram între noi). Nici Dictatorul, Tiranul, Criminalul, cum a început să i se spună atât de firesc încă de a doua zi, la prânz, când l-am văzut cu ochii mei ridicându-se cu acel jalnic elicopter, care se clătina ca o muscă atinsă de jetul de otravă, de pe clădirea de lângă Ateneu, unde parchez acum maşina când merg la concert, joi seara.

Dac-ar fi fost un moment anume, momentul acesta al trezirii ar fi semănat cu acela descris foarte bine de Havel în textul pe care numai cu o săptămână în urmă, mai informat ca mine, Vlad Cernescu mi-l împrumutase, dar nu apucasem să-l citesc, iar acum trei-patru zile l-am găsit în original, în dosarul lui de la Securitate:

> *Let us now imagine that one day something in our greengrocer snaps and he stopes putting up the slogans merely to ingratiate himself. He stops voting in elections he knows are a farce. He begins to say what he really thinks at political meetings. In this revolt the greengrocer steps out of living within the lie. He rejects the ritual and breaks the rules of the game. He discovers once more his suppressed identity and dignity. He gives his freedom a concrete significance. His revolt is an attempt to live within the truth.*

Apariţia lui Vlad Cernescu, năvălind în cancelarie cu părul zbârlit şi barba plină de scaieţi şi nişte ochi ca de nebun, rostindu-i numele în felul acesta şi folosind acea expresie pe care nici măcar la el n-o auzisem vreodată, poate exprima, teoretic, efectul de trezire dintr-o vrajă rea, tot de Havel descrisă aici:

> *For the crust presented by the life of lies is made of strange stuff. As long as it seals off hermetically the entire society, it appears to be made of stone. But the moment someone breaks through in one place, when one person cries out. «The Emperor is naked!» – when a single person breaks the rules of the game, thus exposing it as a game – everything suddenly appears in another light and the whole crust seems then to be made of a tissue on the point of tearing and disintegrating uncontrollably.*

Dar Havel are dreptate doar teoretic. Şi probabil, tot teoretic, şi fiica mea a sesizat bine: vorbind iar şi iar despre Revoluţie şi înălţând monumente peste monumente, românii comemorează la scară naţională clipa astrală a propriei stime de sine regăsite. Dar nu comemorează Trezirea, care NU s-a produs. Personal, nici în momentul în care m-am găsit eu, din toată cancelaria, să trădez colectivul şi să-mi iau tălpăşiţa împreună cu «trădătorul de colectiv» prin definiţie, care era Vlad, nu cred că am simţit nimic din ce spune Havel şi nicio stimă. A fost mai degrabă un sentiment opus: ca şi cum aş fi trecut înaintea tuturor la coadă. Colegul de engleză avea pe antebraţ o singură cască în plus şi voioşia lui sarcastică: «Primul venit, primul servit» dovedea că şi el văzuse lucrurile în acelaşi fel. Nici bucuria sau uşurarea de a fi ieşit din situaţia fără ieşire, lăsând toată răspunderea pe umerii bietei doamne Vălurean, a colegului meu, Codruţ Stamatoiu şi a colegilor tăcuţi, încremeniţi în scaunele lor, nu erau sentimente glorioase. La Letiţia, prietena mea trădată (plecam, doar, cu iubitul ei, în timp ce ea era în spital), şi la ce va spune ea când va afla, după ce abia «mă iertase», nu mă gândisem. Nici la tata şi la ce-ar fi spus el nu m-am gândit atunci. Poate fiindcă şi pe el îl trădasem, într-un fel (mă învăţase să nu trec înaintea nimănui la coadă, să nu accept privilegii). Acum, desigur, cu o altă perspectivă, ştiu că l-am trădat în literă, dar nu în spirit: când nu putusem nici să nu mint, nici să tac, fugisem. Acum ştiu că m-ar aproba, dar atunci nu am ştiut.

Cum pot, personal, să numesc revoluţie ceea ce a urmat?

Toată noaptea acelei rătăciri bezmetice pe străzile şi prin gangurile pustii din jurul Pieţei Universităţii, ca a unui copil care se ascunde de furia unui tată răzbunător, am visat-o, pe secvenţe, de nenumărate ori de atunci, până când repetiţia, chiar dacă nu le-a tocit emoţia şi spaima, m-a ajutat să le recunosc încă din vis, ca secvenţe de vis. Aproape nu mă mai trezesc din cauza lor. Dimpotrivă, îmi servesc ca memento. Nici nu a semănat a realitate, ci tot a vis, bineînţeles, a coşmar, toată fuga aceea din ascunziş în ascunziş, unde până şi gloanţele şuieraseră parcă în şoaptă, pentru a nu sfâşia valul irealităţii, pentru a nu întrerupe iluzia, pentru ca părintele să poată continua să-şi ucidă copiii, continuând să-i facă să creadă în grija faţă de ei, toate siluetele furişându-se tăcute pe după coloane şi chipul acelui băiat căzut cu doar o gaură în frunte, cât un bănuţ, ca o părere, pentru ca sângele să nu pună sub semnul îndoielii încrederea în blândeţea tatălui şi în viitorul luminos. Ce vreau să spun eu, încă o dată, este că totuşi nu atunci am fost eu în cea mai mare primejdie şi sunt sigură că tu înţelegi ce vreau să spun. Când am fost eu în cea mai mare primejdie, când aş fi putut eu muri înainte ca trupul să-mi moară –

cântecul acela care în ultimii ani era cântecul preferat al tatei – a fost când Stamatoiu mi-a întins formularul cu condamnarea «huliganilor». Iar din acea primejdie Vlad Cernescu mă salvase. De aceea la el m-am gândit când, în spatele coloanei de la Romarta Copiilor, la doi metri de mine, a căzut uimit, cu o gaură în frunte, băiatul subţire, flexibil ca o nuia, pe care în întunericul vânăt l-am confundat cu el, fără să fi avut curajul să mă apropii să constat. Când, de după altă coloană, a apărut, cu paşi elastici şi cu botul lipit de asfaltul prăfuit, unul dintre câinii-lupi coborâţi din duba albastră a Miliţiei, iar Vlad a ţâşnit în faţa lui şi a scos din sân crenvurştiul polonez din care muşcase şi, incredibil, fiara l-a hăpăit din trei înghiţituri (altă paranteză: de atunci nu mai pot să sufăr câinii-lupi sub nicio formă), mi s-a părut că tot el m-a salvat şi fizic.

Cum vezi, nimic din ceea ce s-a întâmplat atunci şi la care doar am asistat n-a mai avut vreo legătură cu revoluţia şi cu stima de sine regăsită şi cu trezirea aprozaristului lui Havel. Poate doar clipa de indicibilă, intensă fericire resimţită de mine şi oglindită pe chipul liniştit al băiatului, alt băiat, care, tutuindu-mă, îmi dăduse, cu trei ore mai devreme, încă pe lumină, să ţin de capătul unei pancarte pe care scria TIMIŞOARA, pentru ca el însuşi să se urce pe un fel de schelă, să o agaţe de un copac în care se strângeau speriate unele în altele, dar nu zburau, câteva vrăbii. Fericirea şi mândria că băiatul nu fusese nevoit să-şi găsească pe altcineva, cum fusese nevoit colegul Stamatoiu cu, iată, niciun an în urmă. Nu i-am spus nici că îmi picură pe cap vopsea sau prenadez sau excrementele acelor păsări speriate şi totuşi încrezătoare, dimpotrivă, eram bucuroasă de ceea ce făcea şi-i eram recunoscătoare că mă alesese pe mine să-l ajut în treaba asta. O bucurie intensă mi se zbătea în abdomen, ca o răsplată pentru prima mea trezire. Mi-ar plăcea să ştiu acum cine a fost băiatul acela şi dacă a supravieţuit nopţii şi dacă mai trăieşte.

Mai târziu însă, când nu mai auzeam decât bubuitul asurzitor al propriului meu sânge în urechi, inima mea, când mi-am adus aminte, mulţumită, de bileţelul pe care, la Slobozia, Vlad îmi ceruse să-l scriu şi să-l bag în cizmă, fără să-mi spună ce să scriu pe el, starea aceea de nebună exaltare îmi trecuse. Stăteam singură, în patrulaterul iluzoriu delimitat de coloane pe trei laturi, şi-mi spuneam clar: acum am să mor. Şi aşteptam. Nu ştiu de cât timp aşteptam când a apărut lângă mine o siluetă, despre care am crezut că era a colegului meu şi nu era (de unde convingerea că el fusese ucis, altfel s-ar fi întors acolo). Poate mă zărise de undeva, dintr-un adăpost mai puţin expus ca al meu. S-a ivit din întuneric în dreapta mea şi m-a tras de mână şoptind strangulat: «Veniţi». M-a tras prin pasajul de lângă Teatrul «Constatin Tănase», a lungit gâtul, a răsucit caraghios capul, s-a uitat în sus şi-n jos pe Calea Victoriei pustie şi a spus: «Numai la stânga, numai la

stânga», dispărând ca o părere în secunda următoare şi lăsându-mă singură, convinsă că, dacă gloanţele nu aveau cum să mă găsească în bezna de aici, mirosul fricii mele avea să atragă câinii-lupi, mari cât nişte viţei, roşcaţi, pe care-i văzusem mai devreme coborând nefiresc de sprinteni din maşina blindată staţionată în capătul străzii Câmpineanu.

Am luat-o, desigur, la dreapta, niciodată în momente de tensiune nu reuşesc să aleg corect, şi cam asta este tot ce-mi amintesc. Înainte de a-mi cădea ochii pe plăcuţa de pe clădire: Strada Câmpineanu, înainte de a-mi aduce aminte că pe strada asta, la numărul 40, s-au ţinut, în anii foarte îndepărtaţi când în România se trăise altfel, şedinţele cenaclului «Sburătorul», al lui E. Lovinescu, am văzut la colţ grupul de soldaţi în costume lucioase şi cu antene de extratereştri şi am înţeles că o luasem invers decât trebuia şi am început să plâng de ciudă.

Am revăzut acum, când am şi aflat că, de fapt, Lovinescu îşi ţinea cenaclul într-o parte dispărută a străzii şi că asta pe care intrasem eu se numise pe vremea lui Regală, dar atunci, în momentul pe care ţi-l relatez, eu am decis pe loc, cu ultimele energii, că asta trebuie să fi fost uşa cenaclului «Sburătorul» şi eroarea m-a salvat.

Uşa din strada Câmpineanu

Am intrat împingând cu tot trupul uşa grea, am urcat scările mirosind, ca în Orwell, a varză stricată, am apăsat pe o sonerie la primul etaj şi femeia în vârstă, care parcă mă aştepta, şi ea tot atât de

ireală ca mine şi ca extratereştrii de afară, m-a tras înăuntru, fără o vorbă.

«S-a terminat cu el», am spus prosteşte. «Fiindcă nimeni n-o să-l mai creadă. Nici clasa lui muncitoare.» Nu mai ştiu cu ce ochi m-a privit femeia atunci, nici cât a durat clănţănitul dinţilor mei, nici cum am ajuns hohotind isteric în braţele ei, care-mi întinsese totuşi un pahar imens cu apă. Fiindcă mi-am pierdut cunoştinţa.

Pe ea am căutat-o, dar n-am mai găsit-o, la vreo zece ani de la Revoluţie. Acum nici nu-i mai ţin minte, decât foarte vag, chipul emaciat, înconjurat de un abur de păr alb.

Totul a fost straniu în noaptea aceea, începând cu noaptea însăşi. În nimic nu mă mai pot încrede ca fiind imagine văzută nemijlocit de mine, cu excepţia capului zburlit, numai barbă şi scaieţi, al lui Vlad Cernescu dând năvală în cancelaria din satul Topalu, Hârşova, la ora 12 ziua. Numai siluete alergând aplecate, în întuneric, mâini ieşind din întuneric, fără chip, împingându-mă, trăgându-mă, întinzându-mi un pahar cu apă, iată ce deţin, ca amintire a mea, ca emoţie a mea, din acea noapte. Şi tocmai aceste momente, trăite doar de mine, se pierd în ceaţa unor senzaţii amplificate de spaimă şi uimire şi de palimpsestul cu sârg şters şi rescris în fiecare 21 decembrie, al Revoluţiei. Iar peste alţi zece ani, când ultimul meu martor, cu care să-mi pot confrunta măcar parţial amintirile, cu capul lui plin de plăgi ca Iov – atât a rămas azi din frumosul, liberul, curajosul şi talentatul poet al tinereţii mele –, nu va mai fi, poate, pe lumea asta şi poate nici eu, o parte din Revoluţia asta pe care o ironizează, dar o şi cercetează fiica mea, Letitia, la şcoala ei de Sciences Po (şi aş putea să văd aici un semn de iubire pentru mama ei) se va pierde. Este adevărat că figura răvăşită, transfigurată, a acelui orator în transă, realmente un fel de Lenin la Smolnîi, despre care am aflat apoi că se numea Dumitru Dincă, este deja în patrimoniul comun. Dar e un patrimoniu comun tot mai bogat şi mai îndoielnic, din care istoricul care e fata mea va trebui să aleagă. Va avea de unde alege, dar poate că nu o să afle şi că, ajunşi în dreptul restaurantului Pescarul, fieful lui Vlad din vremurile turnirurilor lui alcoolice, ca ginere de mare grangur securist, am găsit uşile blocate, deşi câteva zeci de oameni tineri, aproape copii, n-ar fi murit acolo dacă ar fi putut intra la timp să se adăpostească. Nu va şti nici cât de neverosimil părea totul. Era întuneric, ceaţă, fum, ne usturau ochii şi când Vlad mi-a spus: «gaze lacrimogene» eu am crezut că glumeşte, aşa cum, atunci când a apărut dinspre Academiei, tropăind cadenţat, grupul în combinezoane albastre, căşti de cosmonauţi, cu nişte antene caraghioase, ca de greieri, cu scuturi albe, mari, transparente, din plastic, ca într-un film SF, am strigat-o şoptit pe fata care fixa între crengile copacilor un fel de leagăn, de suport pentru un aparat foto, doar ca s-o atenţionez, să-i vadă şi ea, să-i

fotografieze… Fata s-a întors, s-a frânt din mijloc, ca un mecanism, a scos un ah uluit şi a căzut, atingându-mi umărul cu umărul ei pe care se mărea cu repeziciune o pată de sânge. Multe se vor pierde. Expresia de pe chipul acelor cosmonauţi. Posomoreala şi felul cum le sticleau ochii, străini, ca la fiare, şi cum din ochii aceia identici, fără privire, nu ai fi putut ghici arma din care a plecat glonţul care a ucis-o pe fată. Mai târziu am aflat din nenumăratele reportaje că acele comandouri nu au tras. Dar după privirile lor puteai deduce mai degrabă contrariul. De aceea poate că, deşi mai adevărată ca toate imaginile, pata imensă de sânge proaspăt şiroind pe graffitiul scris cu spray negru, *Elli, Elli, Lama Sabachtani*, pe zidul de lângă intrarea în Facultatea de Filologie părea ea însăşi neverosimilă. Despre ea un domn distins, editor strălucit, pe care-l văd adeseori la televizor şi azi, rememorând Revoluţia, a remarcat atunci, dezamăgit, că fusese scris cu doi «l» şi că trebuia scris cu unul singur, adăugând ceva despre «şcoala care se face azi», pentru ca un alt domn, la fel de distins, să-l mustre cu blândeţe: «Este păcat, domnule, să faci pe deşteptul şi în împrejurările acestea». A doua zi, dimineaţa, sângele nu mai era. Acum nu mai este, acoperită cu un grosolan strat de vopsea murdară, nici acea invocaţie biblică greşit scrisă. Şi niciuna dintre inscripţiile Revoluţiei. Ca să poată fi la nesfârşit reinventată? Fiindcă atunci, când chiar se petrecea, era neverosimilă. Sânge şi cuvinte: cuvintele care ţesuseră minciuna şi sângele care sfâşiase vălul ei.

Havel spune că era vorba despre libertate. Poate că aşa este. Dar pentru mine a fost mai ales destrămarea vălului de minciună. Adevărul morţii mele posibile, chiar iminente, avea mult mai puţină importanţă, faţă în faţă cu spectacolul minciunii care se destrăma. Eram fericită de această destrămare. Mă gândeam la tata şi la cântecul lui preferat şi eram fericită că nu semnasem infama hârtie. Eram fericită că nu murisem înainte ca trupul să-mi moară. Poate că mai ales acesta a fost înţelesul plânsului acela convulsiv în braţele femeii din strada Câmpineanu, nr. 40.

Probabil Letitia, fetiţa mea, are dreptate: în preambulul lucrării ei despre revoluţii şi locuri ale memoriei scrie că acele câteva zile (eu aş fi spus câteva luni, până după iunie 1990) a fost perioada istorică astrală, când stima de sine a românilor, ca naţiune, a atins cota ei maximă. Legenda Revoluţiei, care a tot crescut de atunci, falsificând-o încă de a doua zi, şi s-a adăugat precum carnea unui fruct în jurul sâmburelui, pe acest miez a crescut. În mijlocul ei sunt emoţiile uitate.

A Doua Mea Trezire s-a produs cumva de la sine şi fără efort din partea mea. Sub avalanşa de pamperşi, tetine, nunurşi, scâncete, gelozii, frici (ale mele şi ale copiilor mei), exigenţe şi abrupte schimbări de peisaj sufletesc impuse de iubirea pentru soţul meu, străin, şi a lui pentru mine, străina. Ea a constat în înţelegerea faptului

că unele decizii ale mele au fost înţelepte şi altele greşite, dar media lor a fost în favoarea înţelepciunii; că viaţa mea este din unele puncte de vedere mai bună şi din altele mai rea, dar în absolut este mai bună, fiindcă eu singură mi-am ales-o. Eu singură mi-am luat deciziile. 21 decembrie 1989 fusese prima zi din viaţa mea când alesesem eu ce voi face. Asta nu înţelege Letitia mea, care înţelege atât de bine atât de multe. Că ei aleg singuri de când au ieşit din burtă. Noi nu am avut norocul acesta.

Dar poate că deosebirea aceasta este foarte greu de înţeles. Dacă nici compatrioţii noştri, în imensa lor majoritate, nu înţeleg asta, cum să înţeleagă fiica mea? Aşa cum mie, vreme de treizeci şi nouă de ani, mi se păruse firesc să aleagă altcineva în locul meu, aşa li se pare copiilor mei firesc să aibă din naştere dreptul să aleagă. Iar compatrioţilor noştri să continue să nu aleagă. Nu e, probabil, nimic de făcut. Trezirea e necesară, nu vărsarea de sânge, ca un nou prilej de ridicat monumente întru glorificare de sine, cum se tot vorbeşte pe aici, la fiecare nou 21 decembrie: «Singura soluţie, înc-o revoluţie».

În urmă cu vreo câteva luni am avut un vis ciudat cu tata. Nu-l visez des, dar nici rar. Iar acum îl sărutam pe tatăl meu, dispărut în decembrie 1987, nu pe obraz, ci pe cicatricea lui din războiul de eliberare. Asta era ciudat. Era locul la care mă uitasem cu evlavie, mândrie, dragoste, spaimă, de jos în sus, toată copilăria. Dar şi cu o vagă repulsie, fiindcă arăta ca o muşcătură de cal în braţul lui, la zece centimetri sub umăr, iar acum îl sărutam pe braţ, chiar pe locul acela.

Acum înţeleg şi visul, şi bucuria dulce pe care mi-a produs-o el. A fost un fel de «Rămâi cu bine, tată». Trist şi dureros şi fără niciun alt recurs decât iubirea, un fel de: «Rămâi cu bine, tată. N-ai murit, e drept, înainte ca trupul să-ţi moară, dar ai murit înainte de A Doua Trezire».

Sunt sigură totuşi că, dacă ar trăi, aş putea vorbi cu el despre asta. Şi aş afla poate că şi el se trezise.

Vorbesc cu tine acum, ca şi cum tatăl meu ar vorbi cu tatăl tău, cerându-i iertare… Nu ştiu dacă lucrurile s-ar fi putut petrece altfel decât s-au petrecut pentru mine, dar ştiu că fără trezirea asta nu avem scăpare.

Dacă ceva din toate astea nu mă mai mulţumeşte azi, când trec prin ceva ce seamănă cu o cumpănă în viaţa personală şi, dacă n-ar suna pretenţios, aş zice şi printr-o criză de creaţie, este că nu mi-am dus trezirea până la capăt. Aşa că am decis să fac o călătorie în cuibul minotaurului, în centrul labirintului etc., şi ceea ce i-am întrebat cu atâta aplomb pe alţii, scotocindu-le trecutul, o să mă duc să-i întreb pe ai mei şi, dacă se poate, chiar pe mine însămi şi pe unicul meu martor, acel poet cândva foarte promiţător, lângă care am «trăit» eu Revoluţia, acum un trup distrus de alcool şi ros de boli, care nu mai are decât

mintea şi sufletul intacte. Nici el n-a murit înainte ca trupul să-i moară.

Te îmbrăţişez ca pe o soră doar puţin mai mare.

dj“

Cât timp îi răspundeam Sandei, care, în America, mergea să comemoreze şi ei, în comunitatea românească, tot jertfele (nu victoria) Revoluţiei, un mesaj de la Ioan-Mircea (văzuse pesemne bulina verde!). Îmi comunica, la ora 8.45, că Vlad „citea memoriile lui Churchill în engleză, în faţa bisericii din Nisipari“. Îi mulţumesc, cu o întârziere de aproape trei ore, când bulina verde s-a stins la el, pentru vestea bună.

Apoi chiar mă pregătesc de plecare. Sunt mulţumită de hotărârea mea. Îl revăd pe Vlad, atât de tânăr şi de sănătos, aşezat pe scaunul „de onoare“ din sala mică de şedinţe a Casei Armatei din Hârşova, unde se ţinea de obicei cenaclul, şi-i aud, adresându-se „cinstitei adunări“ amuţite parcă de respect şi teamă, glasul: „Ce-i cu literatura asta de poponar?“ şi întorcându-se, cu o uimire sinceră spre autor: „Bătrâne, tu ai scris tăticărelile şi mămicărelile astea?“. Nu mi-aş fi dorit să fiu în locul bietului băiat, de obicei cu zece-cincisprezece ani mai tânăr ca noi, aşezat pe un taburet în mijlocul sălii de şedinţe a Casei Armatei şi uitându-se la el cu ochii căscaţi.

Mă văd împingând înapoi, pentru a n-a oară, în imensul meu sac, propriul manuscris şi neîndrăznind să citesc niciodată, din cauza lui, nici măcar în acel amărât de cenaclu provincial. Mi se pare că sunt o mulţime de ani de atunci şi, desigur, chiar sunt. Ce vreau să spun este că nu mi se mai pare c-ar fi trecut degeaba. Ştiu că o să rămân definitiv la literatura lipsită de riscuri, despre poveştile de viaţă ale altora. Că o să evit, ca şi până acum, „tăticărelile şi mămicărelile“ ridiculizate de el cândva… Dar pentru mine şi pentru copiii mei era deja timpul să aflu, aşa, ca s-o ştiu, propria mea poveste.

Am ieşit încet pe uşă, lăsând-o pe Linda adormită, cu colierul în jurul gâtului, în eventualitatea că, oricât de priceput, înlocuitorul meu n-ar fi reuşit să i-l pună.

Primul telefon, după ieşirea pe autostradă, cumnatei mele, Vali.

— Spune-i, te rog, Lilei că diseară trec pe la ele să le văd, pe ea şi pe mama, şi dacă se poate, aş rămâne acolo. Nu pot să vorbesc mult, o mint, sunt la volan şi am uitat *handy*-ul acasă.

Mă invită să trec şi pe la ei şi-i promit s-o fac.

Al doilea telefon, lui C.C., la birou.

— Contramandează, te rog, întâlnirea mea cu autorul care vine la 16. Nu ştiu cum îl cheamă. Am avut o urgenţă.

Al treilea telefon îl dau lui Niţă.

— Niţă, vin pe la tine mâine şi aş vrea să-i aduni la tine pe toţi cei

care l-au cunoscut pe tata. Aş vrea să fac un mic parastas pentru el.

Acum îi dau telefon lui Vlad. Am cea mai optimistă voce cu putinţă. Nu spun şi că sunt cine ştie ce inspirată:

— Vlad?

— …

— Ştii ce zi e azi?

— Nu. Trebuia să ştiu?

— E sfârşitul lumii.

O pauză lungă:

— Poţi să fii mai explicită?

— Azi este sfârşitul lumii, după nu ştiu ce calendar aztec. Specialitatea ta. Până diseară suntem terminaţi.

— Suntem terminaţi de mult, nu?

Sunt surprinsă:

— Parcă citezi din Orwell! Mai ştii?

— Nu. Îmi pare rău.

— Nu mai ştii scena când cei doi spun „suntem morţi“, iar din perete se aude, da, sunteţi morţi?

— Nu, nu am memoria ta.

— Chiar nu mai ştii că mi-ai lăsat cartea asta, acum fix douăzeci şi trei de ani, cu condiţia să nu o scot de la Villa Margareta?

— Nu.

— Nu te cred…

Tace din nou, cu aerul că-i treaba mea dacă nu-l cred.

— Sunt la kilometrul şaizeci de pe Autostrada Soarelui, mă îndrept spre voi.

— Ai simţit nevoia să-ţi petreci cu mine sfârşitul lumii.

Constatativ şi cu răceală.

Îmi vine să-i spun o răutate: „Nu i-ai spus tu Letiţiei, făcând-o prosteşte să sufere, că ai vrea să-ţi petreci sfârşitul lumii cu mine?“. Mă abţin.

— NU, Vlad, am simţit nevoia să-mi amintesc începutul lumii, revoluţia, pe care am petrecut-o cu tine. Vreau să te întreb unele lucruri.

Nu pare dispus să mă ajute, dar nu vreau să mă las descurajată.

— Ancuţa a lăsat la mine ceva ce, de fapt, îţi aparţine… Şi m-a mai vizitat cineva, care şi acela…

— Şi nu puteai să-mi trimiţi prin poştă ce ţi-a lăsat Ancuţa şi ce ţi-a lăsat vizitatorul? Faci expediţii de documentare, ca şi cea de data trecută?

— Nu, Vlad, trebuie să-ţi cer acordul. Am scris ceva… despre tine şi Letiţia. Şi nu ştiu dacă să păstrez sau să distrug…

— M-ai încondeiat!

— Cred că mai degrabă invers: te-am imortalizat, continui, pe

acelaşi ton de glumă.

— Eşti modestă, continuă şi el.

— Nici tu nu debordezi.

Tace din nou, nemulţumit sau poate indiferent. Poate a şi uitat că sunt la telefon.

— Vlad, spune ceva, că mă destabilizezi.

Autostrada Soarelui, goana mea frenetică. Starea de goană, singura în care mă aflu în elementul meu, se pare. Şi imediat îl aud pe Vlad.

— Vă destabilizează că alergaţi de colo colo. Că fugiţi, voi ştiţi de ce şi de cine…

Sunt mută de uimire. Parcă s-a vorbit cu Doamna Mea de Miercuri. Parcă s-a vorbit cu Kevin Darcy, de la BBC.

— Se pare că asta *ne* destabilizează, răspund, accentuând pe acel plural. Noroc pe noi, că are cine să ne lumineze în legătură cu starea noastră, precară şi inconştientă.

— Nu vreau să vină nimeni aici.

E rândul meu să tac. Are dreptate. E o intruziune pe care puteam să mi-o anunţ.

— Vlad, te rog mult. Am mare nevoie să vorbesc cu tine… Eşti ultimul meu martor.

Repetă, ceva mai moale:

— Nu vreau să vii aici.

— Bun, iartă-mă. N-o să vin.

— Chiar vrei te rog în genunchi să nu vii?

Simt în glasul lui o ezitare, o slăbiciune, o acceptare. Din nou tăcere. În vocea mea e recunoştinţă şi afecţiune, şi ultimul meu martor o simte:

— Ţi-am spus şi că m-a vizitat Rafael. Ştiu că te-a vizitat şi pe tine.

Tace în continuare, deşi este încă pe fir. Îl întreb totuşi, ca să mă încredinţez, şi confirmă.

— Aş fi vrut să vin să vorbim şi despre asta… Aş vrea să-mi spui de ce te-ai ascuns atâţia ani. Ce ştiai despre generalul Neagu, ce ştiai despre ăştia de acum…

— Despre toţi şi toate ştiam ce ştie toată lumea, spune răstit, după care mi se pare că aud un „bine“, obosit, de care profit:

— Gata, trebuie să închid.

Autostrada Soarelui, într-o parte şi în alta, şi eu alergând, alergând ca întotdeauna. Doar că realizez, de data asta liniştită, calmă, bucuroasă. Alerg spre locurile unde m-am născut şi unde am trăit aproape patruzeci de ani. S-a schimbat ceva. S-a schimbat totuşi ceva… Şi chiar dacă e doar o ipoteză, am să o iau la mine pe mama. Iar dacă ea nu vrea, atunci măcar am s-o revăd. Şi o să-i revăd pe

Dănuţ şi pe soţia lui, înainte de plecarea lor în vacanţă. Şi o să revăd, bineînţeles, cum de am uitat, marea. Întotdeauna mi-a făcut bine să o revăd. Ceea ce e curios, fiindcă mama nu s-a înţeles niciodată bine cu ea. Îi spunea numai Turbata. „I-auzi cum urlă iar Turbata…“ Mereu îmi punea în vedere să nu intru în apă. Marea nu este ca să intri în ea. Nici măcar nu e ca să te uiţi la ea de departe. Este ca oamenii născuţi pe ţărmul ei să-şi găsească hrana. E totuşi singura care a fost acolo, sute de mii de ani înaintea noastră, de sute de mii de ani şi o să fie sute de mii de ani şi după noi. Nu e uimitor? Acum vorbeşte tata. De ce să nu intri? Nu te lua după mă-ta. Mă-ta e bună şi fricoasă. Bună fiindcă este fricoasă. „Iar frica este cel mai principal sentiment din vieţile noastre.“

La două săptămâni după ce i-am lăsat copia după dosar lui Niţă (fiindcă, în ciuda speranţei mele, Vlad nu a putut. Îl luase la el matematicianul franco-român, biolog amator şi poet), iar Niţă, cu care stătusem de vorbă toată noaptea, mi-a pus-o la plecare în portbagaj, alături de nişte coşuri cu tot felul de provizii, acea copie, declarându-mi că asta a fost dorinţa lui Vlad, am citit pe banda scroll la „Televiziunea Poporului“ OTV un fapt divers:

> Într-o fostă baracă de grăniceri, la 20 de metri de mare şi la aproximativ 3 kilometri de cea mai apropiată localitate, Vadu, s-a descoperit cadavrul neidentificat al unui bătrân de aproximativ 65 de ani. Nu prezenta urme de violenţă.

Tocmai ţineam în mâini cartea unui columbian recomandat de Mario Vargas Llosa, Héctor Abad Faciolince, *L’oubli que nous serons* (*El olvido que seremos*), adusă de B. în dar de Moş Crăciun. Era 16.30, iar mama îşi făcea, în camera din fund, obişnuita ei siestă.

N-am mai citit, câteva zeci de minute bune, dar n-am vrut să-l întrerup din lectură pe B. Şi când a făcut o pauză el însuşi, ca s-o scoată pe Linda, care reclamă insistent să iasă, m-am oferit să-l însoţesc şi am găsit la ghenă acest tablou. Nu-i cunoşteam, desigur, pe protagonişti, dar am fost de acord amândoi că ar fi drăguţ să-i aducem în casă şi că se potriveau, surprinzător, cu darul lui simbolic.

Mirii anonimi din Colentina

1. Text dactilografiat.
2. Nume subliniat cu pix verde şi marcat pe margine cu trei semne de întrebare.
3. Pagină cu antet şters, nici măcar cu o gumă, ci cu degetul înmuiat în gură sau în apă, până când aproape s-a rupt pagina.
4. Maşina care a dactilografiat pagina, probabil următoare, dar nu e sigur, este alta decât cea la care s-a dactilografiat pagina anterioară.
5. Lipseşte o pagină cu începutul declaraţiei directoarei, scrisă de mână.
6. În realitate, V. stătuse „la sediul instituţiei“ cinci zile, până venise Valeria şi făcuse scandal, nu-mi amintesc datele.
7. Probabil se zbătea în cadă Carasul Vasile, pe care Letiţia l-a luat acasă. Deci pentru el

venise, nu pentru bilet.

8. *Un vieux schnock* (!!!).
9. Ultimele două rânduri subliniate de două ori cu acelaşi pix şi pe margine o bară verticală urmată de două semne de exclamare.
10. Sanda G. mi-a fost profesoară în primul an de facultate, iar apoi a emigrat în SUA. Nu am aflat decât după treizeci şi cinci de ani tragedia familiei sale: tatăl, eminent sociolog şi patriot, a fost arestat în procesul lui Lucreţiu Pătrăşcanu (1948-1954) şi a murit în timpul anchetei, în 1951, când ea avea zece ani.
11. Într-una dintre cele mai emoţionante proze scurte din volumul *România globală*, Sanda G. povesteşte această experienţă a ei.

Epilog

B. a plecat pe 7 ianuarie. Am acordul lor deplin să-mi termin anul sabatic. Şi capodopera. Mama a rămas la mine, în Colentina. Am instalat-o deja pe ea în dormitor, iar eu mi-am făcut un locşor de dormit în birou.

Dănuţ şi Vali vor veni cât de curând s-o ia (fără ea le este „casa pustie“, mă anunţă, mai odihnită şi mai vioaie, cumnata mea).

C.C., cu graficul ei calendaristic în mână, trece prin dreptul fiecăruia dintre noi. Acopăr, fără să-mi ridic nasul din tastatură, ca să nu-i atrag atenţia, dosarul adus în 19 octombrie de fostul meu coleg, de la Stevenage. Îmi căzuse cu tronc dosarul ăsta, sechelele sărăciei comuniste nu te iartă, deşi aş fi putut oricând să-mi procur unul la fel. Scrisesem pe el, de mână şi cumva în joacă, *Atenţie la prag*.

Se opreşte în faţa mea:

— A dat deja un titlu?

— Ce titlu?

— Autorul misteriosului manuscris pe care nu vrei să-l înregistrezi.

— Nu a dat, i l-am restituit.

— Ei, asta-i! Şi când aveai de gând să mă anunţi?

Din reflex, ia totuşi dosarul de pe birou şi, experimentată, ca un vânzător la kilogram, înainte de a-l deschide, exclamă:

— E acelaşi. Doar că e mai gros şi mai greu.

— Da, îi spun, sibilinic.

Deschide copertele dosarului achiziţionat într-o papetărie de dincolo de Cortina de Fier.

— Este acelaşi manuscris!

— Da, îi spun în şoaptă. Te rog, nu insista. Nu a fost nicio ofertă.

— Eeeei, zice cu delicateţe şi umor, dacă tu zici că n-a fost, n-a fost…

Continui să-i vorbesc în şoaptă, să nu deranjez:

— Cred că o să fie nevoie de o prelungire a termenului din contractul cu cartea despre Noica/Pillat. Dacă voi reuşi vreodată să o scriu, termenul a devenit în orice caz prea scurt.

— *Never say never*, zice C.C.

Şi se îndepărtează, după ce depune cu grijă dosarul mov înapoi pe birou.

Cronologia evenimentelor petrecute la (sau legate de) Villa Margareta

Septembrie 1967 – Aproape în primele zile ale anului şcolar, o cunosc pe Letiţia, colega de bancă a vară-mii Jeni. Se leagă între noi o prietenie strânsă, bazată pe lecturi şi pe visuri adolescentine. Nu atât ca să nu fim deranjate din savantele noastre discuţii, din care azi nu mi-aş mai putea aminti nicio idee, cât fiindcă începuserăm deja să agrementăm acele discuţii cu ţigări sustrase de la taţii noştri, ne-am găsit foarte curând un fel de spaţiu secret. Baraca dezafectată de grăniceri care există şi azi, o vom amenaja foarte repede (de asta în special Letiţia, cu un gust uimitor pentru vârsta ei, s-a ocupat), devenind pentru noi Villa Margareta. Era, desigur, autoironie în ideea de a numi astfel acea reşedinţă, dar era, cred azi, chiar mai multă ironie. Iar această ironie viza tot felul de case burgheze, „de exploatatori", ajunse – după ce fuseseră grajduri, sedii de SMT-uri şi, în cel mai bun caz, grădiniţe sezoniere de copii – într-o paragină care ilustra perfect „dreptatea proletară". Din frumuseţea de odinioară a acelor case, văzute de noi în orăşelul cel mai apropiat, unde făceam naveta la liceu, sau în Constanţa, unde mergeam, rareori, când aveam vreo nevoie medicală, nu rămăsese decât un fronton cochet, cu stucaturi, ancadramente şi basoreliefuri în centrul cărora se mai putea încă citi numele de altădată: Villa Sabina, Villa Clara, Villa Amelia. Şi, ca să le sublinieze parcă decăderea, câte un arbore imens, despre care mai târziu am aflat că se numea magnolie, le străjuia abandonul şi singurătatea. Originalităţii noastre, nu mai ştiu dacă a mea sau a Letiţiei, i se datora doar apelativul Margareta.

Iulie-august 1968 – Suntem selecţionate amândouă, în calitate de laureate ale unei olimpiade de literatură, pentru tabăra de creaţie de la Sinaia, care ar fi trebuit să dureze două săptămâni: 10 august – 24 august.

21 august 1968 – Ruşii intră în Cehoslovacia, în fruntea trupelor Tratatului de la Varşovia. Tatăl meu, trimis de tatăl Letiţiei, care-i era un fel de şef, dar mai ales prieten, vine şi ne ia cu motocicleta de la Sinaia pe amândouă.

Septembrie 1968 – septembrie 1969 – Letiţia repudiază prietenia noastră în urma unei discuţii aprinse din care atunci nu am reuşit să înţeleg decât că o dezamăgeam. Îmi refuză, practic, orice tentativă de reapropiere şi orice explicaţie. Este nevoită să repete anul şcolar şi anii care ne despărţeau devin, din doi, trei.

Septembrie 1973 – Sunt în anul IV la Universitatea din Bucureşti, când Letiţia reuşeşte să termine liceul şi să fie admisă la o facultate grea şi selectă, de Istoria Artelor. Aflasem indirect de o tentativă a ei de sinucidere (fosta mea prietenă băuse o cantitate nefiresc de mare de alcool) şi o vizitasem la spital. Îl cunoaşte pe doctorul Tudor, care, în calitate de medic la urgenţă, o îngrijeşte. Pe la jumătatea anului universitar, Letiţia mă caută pentru prima dată după mai mulţi ani, ca să mă anunţe că se căsătoreşte cu doctorul Tudor.

Septembrie 1974 – Sunt repartizată la Şcoala generală „Alexandru Vlahuţă" din Topalu, Hârşova, şi-mi completez catedra la Liceul Agro din localitatea învecinată. Frecventez Cenaclul Casei Armatei din Hârşova, unde nu citesc, la început, din convingerea că sunt peste nivelul cenacliştilor, iar apoi, după apariţia lui Vlad Cernescu, precedată, ca de un bumerang, de faima exigenţei şi competenţei lui, ulterior confirmate, din teamă.

1983-1984 – Public în revista *Tomis* câteva proze inspirate de amintirea şi poveştile Letiţiei, plecată cu soţul ei în Maroc, după abandonarea studiilor.

4 decembrie 1987 – În aceeaşi zi cu filosoful Constantin Noica, moare tatăl meu. O revăd pe Letiţia. Sunt prea ocupată să primesc omagiile cuvenite lui şi condoleanţele, ca să mă duc la ea, înainte de a descoperi că nu mai este acolo.

1989 – MOARE KAORU ISHIKAWA – economist japonez pentru ale cărui teorii revoluţionare Vlad Cernescu avea o admiraţie invers proporţională cu propria sa competenţă în domeniu şi o înţelegere poetico-filosofică de amator.

1989, începutul lui mai – Letiţia apare în şcolile unde lucrez şi la seratele cercurilor pe care le frecventez sporadic (în special Stamatoiu, recent căsătorit cu Maria Pantazopol, colega de istorie). Este însoţită sau mai precis îl însoţeşte pe Vlad Cernescu şi nu dă semne că ne-am cunoaşte de undeva. Începem să ne purtăm una faţă de alta ca două cunoştinţe proaspete, mai degrabă indiferente.

Iunie 1989 – Letiţia apare tot mai des în compania lui Vlad Cernescu. Este foarte bună prietenă cu muzeografa-şefă de la Topalu, Ioana Sandu, fiica unuia dintre secretarii comitetului judeţean, responsabil la cultură. Ioana se va căsători cu Aurel Pleşa-Fărcaşu, titular la desen şi muzeograf la splendida colecţie de artă lăsată de soţii Vintilă comunei Topalu, la rându-i prieten devotat al lui Vlad C.

5 octombrie 1989 – Letiţia face un avort. În aceeaşi zi, Vlad Cernescu mă roagă să vorbim despre ipoteticul lor viitor comun în condiţiile naşterii unui copil. Ne întâlnim, la propunerea mea, la Villa Margareta, unde eu mă duc cu bicicleta.

20 octombrie 1989 – Spitalizată pentru zece zile, Letiţia revine la Vlad Cernescu. Ioana Sandu rămâne însărcinată.

15-21 noiembrie 1989 – Cei patru (Aurel Pleşa-Fărcaşu, zis Rafael, Ioana Sandu, Letiţia şi Vlad) sunt invitaţi de Sandu la o excursie prin împrejurimile Sibiului.

23 noiembrie 1989 – Vlad Cernescu îi rupe mâna socrului său, generalul Neagu (între 20 şi 24 noiembrie are loc Congresul al XIV-lea al PCR, care spulberă toate speranţele de schimbare ale românilor).

24 noiembrie 1989 – La o oră foarte matinală, Vlad Cernescu mă vizitează la garsoniera mea din Aleea Zmeurei, de la ieşirea spre nord a Constanţei. Retrospectiv, mă întreb dacă nu era cea mai apropiată adresă cunoscută de el, care se întorcea de la Bucureşti, obosit şi surescitat, deşi păruse să vină la mine anume din moment ce mi-a spus, ca un mesaj de transmis: „Sunt curat“. A rămas să doarmă în locuinţa mea, iar eu am luat cursa regulată a unui autobuz spre Hârşova-Topalu, unde aveam ore. (Informaţie neverificată: mi se spune că în acel bloc locuia în momentul respectiv un comandant de navă comercială, Traian Băsescu, viitor preşedinte al României.)

18 decembrie 1989 – Rănită de descoperirea tardivă că, în seara când ea îl aşteptase, el se întâlnise cu mine şi, mai ales, îmi ceruse sfatul în privinţa ei, Letiţia îl părăseşte încă o dată pe Vlad Cernescu. Scrie la plecare un mesaj care-l determină pe Vlad Cernescu să arboreze la ferestre nu un steag alb, cum ceruse ea, ci opt cearşafuri mari care pun în alertă Securitatea locală. (În 16 decembrie începuse la Timişoara Revoluţia.)

19 decembrie 1989 – Sunt chemată la Securitatea din Bdul Lenin din Constanţa să dau declaraţii despre acele steaguri. În contextul tulburărilor revoluţionare, ele au fost interpretate ca semnale, iar autorul acelei insolite şi neinspirate iniţiative era deja căutat pentru spionaj în favoarea URSS.

21 decembrie 1989 – Ceauşescu ţine la Bucureşti un miting pentru a da poporului ocazia să-şi exprime adeziunea la politica lui. Suntem convocaţi la şcoală pentru a semna un mesaj de adeziune. Ora 12 – plec cu Vlad Cernescu la Bucureşti, nu atât să asist sau să particip la evenimente, cât ca să scap de obligaţia de a semna un apel infam, de condamnare a revoluţionarilor de la Timişoara.

Decembrie 1989 – ianuarie 1990 – Se răspândeşte zvonul că Vlad C. a murit în Revoluţie, iar soţia lui, Valeria Neagu, îi înscenează o înmormântare fictivă. Ioana Sandu se înscrie în

PNŢCD.

Aprilie 1990 – Vlad reapare în Constanţa. Se întâlneşte cu Ioana Sandu, acum căsătorită cu Aurel (Relu) Pleşa-Fărcaşu şi însărcinată în şase luni. Aceştia îi scot un volum de versuri. În aceeaşi perioadă, cei doi călătoresc frecvent Constanţa-Bucureşti şi retur, urmărind să obţină paşapoarte de emigrare, iar dacă nu, fixarea pe nişte posturi bugetare, în Ministerul Artelor. Cu ocazia unei asemenea călătorii la Bucureşti, Relu Pleşa-Fărcaşu o reîntâlneşte pe Letiţia Tudor, revenită la soţ.

20 aprilie 1990 – Letiţia are un accident de maşină sau o tentativă, de data aceasta reuşită, de sinucidere.

21 aprilie 1990 – 12 mai 1990 – Îmi telefonează doctorul Tudor la o oră foarte matinală. T. îmi aduce maşina de scris a Letiţiei, m-am dus la Villa Margareta, unde am început, aproape fără să-mi dau seama cum, „ca-n transă“, pentru a prelua o expresie pe care sunt, din fire, înclinată s-o socotesc exagerată, dar atunci n-a fost, să scriu povestea Letiţiei şi a mea. Tot fără să ştiu cum, fiindcă adevărul direct nu voia să se lase spus, l-am ocolit cumva, punându-l să spună povestea noastră pe prietenul apropiat, prea apropiat aş spune, al celor doi în acea perioadă. Am înlocuit, altfel spus, tot cu o expresie cunoscută, adevărul cu „minciuna care spune adevărul“. Am comis atunci (în cele douăzeci de zile de absenţă de la şcoala unde nu m-am mai întors de altfel niciodată), pentru a doua oară şi tot în amintirea şi de dragul Letiţiei, păcatul de a scrie literatură. Este textul ascuns la Villa Margareta, luat de acolo de urmăritorii lui Vlad Cernescu, depus în fişetele lor şi recuperat de Sandu, socrul lui Relu Pleşa-Fărcaşu, zis Rafael, care mi l-a adus mie în toamna lui 2012.

20 mai 1990 – Alegeri libere şi democratice în România, primele după cele din noiembrie 1946, cu care sunt, pe nedrept, comparate. Iese preşedinte un reprezentant al vechiului regim, ceea ce stârneşte un val de proteste şi tulburări.

14 iunie 1990 – În toiul unor evenimente care au îngrozit lumea, prea cunoscute pentru ca să insist asupra lor, îl cunosc pe viitorul meu soţ, B.D., şi părăsesc „definitiv“ România. Revin în mai multe rânduri, în scopuri profesionale şi de familie. Nimic din aceste reveniri nu-mi prevesteau o „confruntare cu trecutul“ ca aceea petrecută între octombrie 2012 şi decembrie 2012, când reîntâlnesc două dintre personajele importante care au făcut parte din el.

Ianuarie 2013 – Moartea, la Villa Margareta, a lui Vlad Cernescu, ultimul martor al acestui trecut.

Table of Contents

Partea I. Corespondenţi de război
Partea a II-a. Jurnal de lăsare la vatră
Epilog
Cronologia evenimentelor petrecute la (sau legate de) Villa Margareta